

**PARLAMENT FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

1449

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

**UKAZ
O PROGLAŠENJU ZAKONA O IZMJENAMA I
DOPUNAMA ZAKONA O BANKAMA**

Prolašava se Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bankama koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Predstavničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-756-02/13
05. augusta 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, s. r.

**ZAKON
O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O BANKAMA**

Član 1.

U Zakonu o bankama ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03) u članu 2. stav 2. mijenja se i glasi:

"Prilikom ugovaranja i odobravanja kredita primjenjuju se odredbe propisa koji uređuju obligacione odnose."

Član 2.

U članu 2a. na kraju teksta iza definicije "Značajan vlasnički interes" dodaje se nova definicija, koja glasi:

"Indirektno ulaganje - ulaganje u kapital banke u cilju stjecanja glasačkih prava u banci preko trećeg lica (indirektnog vlasnika), odnosno mogućnost lica koje nema direktno vlasništvo u banci da efektivno ostvari vlasnička prava u banci koristeći direktno vlasništvo drugog lica u banci."

Član 3.

U članu 21. stav 1. iza riječi "lice", dodaju se riječi: "direktno ili indirektno (preko indirektnog vlasnika)."

Član 4.

U članu 23. stav 1. tačka 1. na kraju teksta iza riječi "zahtjeva" dodaju se riječi: "ili lica koje ima značajan vlasnički interes u pravnom licu podnosiocu zahtjeva;"

U tački 4. na kraju teksta tačka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: "ili je dostavio podatke koji se ne mogu provjeriti;"

Iza tačke 4. dodaje se nova tačka 5. koja glasi:

"5. ako podnositelj zahtjeva nije dostavio dokaz o porijeklu novca."

Iza stava 1. dodaju se novi st. 2. i 3. koji glase:

"Agencija može oduzeti izdato odobrenje za stjecanje ili povećanje značajnog vlasničkog interesa u banci ako nastupi neki od razloga iz stava 1. ovog člana.

U slučaju iz stava 2. ovog člana Agencija nalaže prodaju dionica za koje je licu oduzeto odobrenje za stjecanje ili povećanje značajnog vlasničkog interesa."

Član 5.

Član 24. mijenja se i glasi:

"Kada je pravno lice podnositelj zahtjeva za stjecanje iz člana 21. ovog Zakona, na svakog člana uprave i nadzornog odbora i na svako lice koje ima značajan vlasnički interes u tom pravnom licu (indirektni vlasnici) primjenjuju se odredbe člana 21. stav 2. i člana 23. ovog Zakona.

Kada je fizičko lice podnositelj zahtjeva za stjecanje iz člana 21. ovog Zakona, na njegovog bračnog/vanbračnog druga i djecu, odnosno lica koja žive u istom domaćinstvu ili imaju međusobno povezane ili zajedničke investicije (indirektni vlasnici) primjenjuju se odredbe člana 21. stav 2. i člana 23. ovog Zakona.

Pravno lice koje ima značajno glasačko pravo u banci dužno je obavijestiti Agenciju o svim promjenama koje se odnose na njegove članove uprave i nadzornog odbora, u roku od 8 dana od dana nastanka tih promjena.

Pravno lice koje ima značajno glasačko pravo u banci dužno je obavijestiti Agenciju o svim svojim statusnim promjenama i statusnim promjenama lica koja imaju značajan vlasnički interes u tom pravnom licu, u roku od 8 dana od dana provođenja statusne promjene.

Fizičko lice koje ima značajno glasačko pravo u banci dužno je obavijestiti Agenciju o svim promjenama podataka koji

su dostavljeni Agenciji, a bitni su za značajno glasačko pravo, u roku od 8 dana od dana nastanka tih promjena."

Član 6.

U članu 35. u stavu 1. iza riječi "revizore" dodaje se zarez, a riječi: "koje Agencija imenuje" zamjenjuju se riječima: "Ombudsmena za bankarski sistem (u daljem tekstu: Ombudsmen) i druga lica koja ovlašćuje ili imenuje Agencija".

Član 7.

U članu 39. u stavu 1. iza tačke 10. dodaju se nove tač. 11. i 12. koje glase:

"11. usluge faktoringa i forfetinga;

12. usluge posredovanja u osiguranju, u skladu sa propisima koji uređuju posredovanje u osiguranju;"

U dosadašnjoj tački 11. koja postaje tačka 13. broj "10" zamjenjuje se brojem "12".

Član 8.

Član 45a. mijenja se i glasi:

"Banka je dužna da propiše procedure za postupanje sa neaktivnim računima i osigura čuvanje dokumentacije u skladu sa posebnim propisom Agencije.

O procedurama iz stava 1. ovog člana, banka je dužna upoznati vlasnika računa."

Član 9.

Član 47. mijenja se i glasi:

"Banka ne smije stjecati, vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da je stečena vršenjem krivičnog djela.

Banka se ne smije upustiti u transakciju za koju zna ili za koju može osnovano pretpostaviti da je namijenjena pranju novca u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Banka ne smije vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da bi se mogle koristiti za finansiranje terorističkih aktivnosti u skladu sa Zakonom o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti i Zakonom o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju te drugih međunarodnih restriktivnih mjera.

Banka ne smije vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine, za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da bi ih mogli koristiti pojedinci ili pravna lica ili organi koji opstruiraju ili prijete opstrukcijom ili predstavljaju značajan rizik od aktivne opstrukcije provedbe Općeg okvirnog spora-zuma za mir u Bosni i Hercegovini, a u skladu sa Zakonom o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju te drugih međunarodnih restriktivnih mjera.

Banka je dužna uspostaviti internu kontrolu i internu reviziju, kao i politike i procedure u cilju otkrivanja i sprečavanja transakcija koje uključuju kriminalne aktivnosti, pranje novca, aktivnosti koje podržavaju terorizam i aktivnosti koje podržavaju opstrukciju mirovnog procesa.

Banka je dužna poduzeti mjere kako bi na zadovoljavajući način ustanovila pravi identitet bilo kojeg lica koje želi ući u poslovne odnose sa tom bankom, koja obavlja transakciju ili seriju transakcija u toj banci ili uspostavlja bilo koju vrstu drugog poslovnog odnosa.

Banka je dužna Agenciji dostavljati mjesečni statistički izvještaj po transakcijama iz st. 2., 3. i 4. ovog člana, o kojim je izvjestila nadležni organ za primanje i analizu izvještaja, u formi koju propiše Agencija."

Član 10.

U članu 51. iza stava 1. dodaje se novi stav 2. koji glasi:

"Banka je dužna da Agenciji i drugim kontrolnim organima ovlaštenih posebnim zakonom omogućiti pregled zaključenih ugovora o usluzi sa korisnikom, da im njihove kopije, te im dostavi druge podatke i dokumentaciju koja je potrebna pri vršenju nadzora."

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 3. i 4.

Član 11.

U članu 52. riječi: "Zakonom o stečaju i likvidaciji ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98)" zamjenjuju se riječima: "Zakonom o stečajnom postupku i Zakonom o likvidacionom postupku".

Član 12.

U članu 53. dodaje se stav 2. koji glasi:

"Agencija imenuje privremenog upravnika na period do godinu dana, sa mogućnošću produženja do šest mjeseci."

Član 13.

Član 59a. mijenja se i glasi:

"Donošenjem odluke o likvidaciji banke prekidaju se parnični postupci u kojima je banka tužena dok likvidacioni upravnik ne donese odluku o priznavanju ili nepriznavanju potraživanja tužitelja, a izvršni postupci protiv banke obustavljaju se."

Član 14.

U članu 63. u stavu 1. u uvodnoj rečenici iza riječi "se" dodaju se riječi: "isključivo po odluci likvidacionog odnosno stečajnog upravnika".

U tač. 3. i 4. riječi: "najviše do iznosa definiranog Zakonom o osiguranju depozita" zamjenjuju se riječima: "u skladu sa propisima kojima se uređuje osiguranje depozita u bankama;"

U tački 5. riječi: "definiranog Zakonom o osiguranju depozita" zamjenjuju se riječima: "osiguranog depozita u skladu sa propisima kojima se uređuje osiguranje depozita u bankama;"

U tački 6. riječi: "prebačeni na Ministarstvo" brišu se.

Član 15.

U članu 65. stav 1. broj "1.000,00" zamjenjuje se brojem "3.000,00", a broj "10.000,00" zamjenjuje se brojem "15.000,00".

Iza tačke 8 dodaje se nova tačka 8a. koja glasi:

"8a. ne postupi u skladu sa članom 24. st. 3., 4. i 5. zakona;"

U tački 9. riječi: "i stavlja u primjenu izmjene i dopune statuta protivno odredbi člana 28. stav 3." brišu se.

Iza tačke 9. dodaje se nova tačka 9a. koja glasi:

"9a. postupa suprotno odredbi člana 28. zakona;"

Tačka 23. mijenja se i glasi:

"23. postupa suprotno odredbama člana 47. zakona;"

U tački 25. broj "50a" zamjenjuje se brojem "51."

Iza tačke 26. dodaje se nova tačka 27. koja glasi:

"27. banka ne izvrši u potpunosti ili djelimično rješenje o pisanom nalogu Agencije."

U stavu 2. riječi: "Komisiji za prekršaje" brišu se.

U st. 4. i 6. riječi: "Komisija za prekršaje" zamjenjuju se riječju: "Agencija".

Stav 5. mijenja se i glasi:

"Za prekršaje iz stava 1. ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u banci, odnosno odgovorno lice u drugom pravnom subjektu novčanom kaznom od 500,00 KM do 3.000,00 KM, a kaznom od 500,00 KM do 1.500,00 KM kaznit će se fizičko lice koje je učinilo prekršaj u banci, odnosno drugom pravnom licu, odnosno drugo fizičko lice."

Član 16.

Član 66. mijenja se i glasi:

"Prekršajni postupak se pokreće i vodi po odredbama Zakona o prekršajima Federacije BiH."

Član 17.

U članu 67., stav 2. tačka 6. alineja a) i tačka 7. alineja a) riječi: "članu 54." zamjenjuju se riječima: "članu 65."

Stav 17. mijenja se i glasi:

"U slučaju da je banci za izvršeni prekršaj izrečena novčana kazna iz člana 65. ovog Zakona, a Agencija utvrdi da je banka ponovno izvršila isti ili sličan prekršaj u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršen prvi prekršaj, Agencija može poduzeti jednu ili više radnji iz stava 2. tač. 6., 7. i 8. ovog člana."

Stav 18. mijenja se i glasi:

"U slučaju da banka izvrši isti ili sličan prekršaj treći put u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršen ponovni prekršaj iz stava 17. ovog člana, Agencija može poduzeti mjere iz stava 2. tač. 9., 11. i 12. ovog člana."

Član 18.

Iza člana 69a. dodaje se novi član 69b. koji glasi:

"Član 69b.

Propise predviđene ovim zakonom Agencija će donijeti u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Banka je dužna da svoje opće akte poslovanja uskladi sa odredbama ovog Zakona i propisima Agencije, najkasnije u roku od tri mjeseca od donošenja tih propisa."

Član 19.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući Doma naroda Parlamenta Federacije BiH Radoje Vidović, s. r.	Predsjedavajući Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH Fehim Škaljić, s. r.
---	--

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ**O PROGLAŠENJU ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O BANKAMA**

Proglašava se Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bankama koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-756-02/13
05. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

ZAKON**O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O BANKAMA****Članak 1.**

U Zakonu o bankama ("Službene novine Federacije BiH", br. 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03) u članku 2. stavak 2. mijenja se i glasi:

"Prilikom ugovaranja i odobravanja kredita primjenjuju se odredbe propisa koji uređuju obvezne odnose."

Članak 2.

U članku 2a. na kraju teksta iza definicije "Značajan vlasnički interes" dodaje se nova definicija, koja glasi:

"Neizravno ulaganje - ulaganje u kapital banke u cilju stjecanja glasačkih prava u banci preko treće osobe (neizravnog vlasnika), odnosno mogućnost osobe koja nema izravno vlasništvo u banci da efektivno ostvari vlasnička prava u banci koristeći izravno vlasništvo druge osobe u banci."

Članak 3.

U članku 21. stavak 1. iza riječi "osoba," dodaju se riječi: "izravno ili neizravno (preko neizravnog vlasnika)."

Članak 4.

U članku 23. stavak 1. točka 1. na kraju teksta iza riječi "zahtjeva" dodaju se riječi: "ili osobe koja ima značajan vlasnički interes u pravnoj osobi podnosiocu zahtjeva;"

U točki 4. na kraju teksta točka se zamjenjuje zarezom i dodaju riječi: "ili je dostavio podatke koji se ne mogu provjeriti;"

Iza točke 4. dodaje se nova točka 5. koja glasi:

"5. ako podnositelj zahtjeva nije dostavio dokaz o porijeklu novca."

Iza stavka 1. dodaju se novi st. 2. i 3. koji glase:

"Agencija može oduzeti izdano odobrenje za stjecanje ili povećanje značajnog vlasničkog interesa u banci ako nastupi neki od razloga iz stavka 1. ovoga članka.

U slučaju iz stavka 2. ovoga članka Agencija nalaže prodaju dionica za koje je osobi oduzeto odobrenje za stjecanje ili povećanje značajnog vlasničkog interesa."

Članak 5.

Članak 24. mijenja se i glasi:

"Kada je pravna osoba podnositelj zahtjeva za stjecanje iz članka 21. ovoga Zakona, na svakog člana uprave i nadzornog odbora i na svaku osobu koja ima značajan vlasnički interes u toj pravnoj osobi (neizravni vlasnici) primjenjuju se odredbe članka 21. stavak 2. i članka 23. ovoga Zakona.

Kada je fizička osoba podnositelj zahtjeva za stjecanje iz članka 21. ovoga Zakona, na njegovog bračnog/izvanbračnog druga i djecu, odnosno osobu koje žive u istom kućanstvu ili imaju međusobno povezane ili zajedničke investicije (neizravni vlasnici) primjenjuju se odredbe članka 21. stavak 2. i članka 23. ovoga Zakona.

Pravna osoba koja ima značajno glasačko pravo u banci dužna je obavijestiti Agenciju o svim promjenama koje se odnose na njegove članove uprave i nadzornog odbora, u roku od 8 dana od dana nastanka tih promjena.

Pravna osoba koja ima značajno glasačko pravo u banci dužna je obavijestiti Agenciju o svim svojim statusnim promjenama i statusnim promjenama osoba koje imaju značajan vlasnički interes u toj pravnoj osobi, u roku od 8 dana od dana provođenja statusne promjene.

Fizička osoba koja ima značajno glasačko pravo u banci dužna je obavijestiti Agenciju o svim promjenama podataka koji su dostavljeni Agenciji, a bitni su za značajno glasačko pravo, u roku od 8 dana od dana nastanka tih promjena."

Članak 6.

U članku 35. u stavku 1. iza riječi "revizore" dodaje se zarez, a riječi: "koje Agencija imenuje" zamjenjuju se riječima: "Ombudsmana za bankovni sustav (u daljnjem tekstu: Ombudsman) i druge osobe koje ovlašćuje ili imenuje Agencija".

Članak 7.

U članku 39. u stavku 1. iza točke 10. dodaju se nove toč. 11. i 12. koje glase:

"11. usluge faktoringa i forfetinga;

12. usluge posredovanja u osiguranju, sukladno propisima koji uređuju posredovanje u osiguranju;"

U dosadašnjoj točki 11. koja postaje točka 13. broj "10" zamjenjuje se brojem "12".

Članak 8.

Članak 45a. mijenja se i glasi:

"Banka je dužna propisati procedure za postupanje s neaktivnim računima i osigurati čuvanje dokumentacije sukladno posebnim propisom Agencije.

O procedurama iz stavka 1. ovoga članka, banka je dužna upoznati vlasnika računa."

Članak 9.

Član 47. mijenja se i glasi:

"Banka ne smije stjecati, vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da je stečena vršenjem kaznenog djela.

Banka se ne smije upustiti u transakciju za koju zna ili za koju može osnovano pretpostaviti da je namijenjena pranju novca sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti.

Banka ne smije vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da bi se mogle koristiti za financiranje terorističkih aktivnosti sukladno Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti i Zakonu o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju te drugih međunarodnih restriktivnih mjera.

Banka ne smije vršiti konverzije ili transfere, niti posredovati prilikom stjecanja, konverzije ili transfera novca ili druge imovine, za koju zna ili bi mogla osnovano pretpostaviti da bi ih mogli koristiti pojedinci ili pravne osobe ili organi koji opstruiraju ili prijete opstrukcijom ili predstavljaju značajan rizik od aktivne opstrukcije provedbe Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, a sukladno Zakonu o primjeni određenih privremenih mjera radi efikasnog provođenja mandata Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju te drugih međunarodnih restriktivnih mjera.

Banka je dužna uspostaviti internu kontrolu i internu reviziju, kao i politike i procedure u cilju otkrivanja i sprječavanja transakcija koje uključuju kriminalne aktivnosti, pranje novca, aktivnosti koje podržavaju terorizam i aktivnosti koje podržavaju opstrukciju mirovnog procesa.

Banka je dužna poduzeti mjere kako bi na zadovoljavajući način ustanovila pravi identitet bilo koje osobe koja želi ući u poslovne odnose s tom bankom, koja obavlja transakciju ili seriju transakcija u toj banci ili uspostavlja bilo koju vrstu drugog poslovnog odnosa.

Banka je dužna Agenciji dostavljati mjesečno statističko izvješće po transakcijama iz st. 2., 3. i 4. ovoga članka, o kojim je izvijestila mjerodavni organ za primanje i analizu izvješća, u formi koju propiše Agencija."

Članak 10.

U članku 51. iza stavka 1. dodaje se novi stavak 2. koji glasi:

"Banka je dužna Agenciji i drugim kontrolnim organima ovlaštenih posebnim zakonom omogućiti pregled zaključenih ugovora o usluzi s korisnikom, da im njihove kopije, te im dostavi druge podatke i dokumentaciju koja je potrebna pri obavljanju nadzora."

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 3. i 4.

Članak 11.

U članku 52. riječi: "Zakonom o stečaju i likvidaciji ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98)" zamjenjuju se riječima: "Zakonom o stečajnom postupku i Zakonom o likvidacijskom postupku".

Članak 12.

U članku 53. dodaje se stavak 2. koji glasi:

"Agencija imenuje privremenog upravnika na razdoblje do godinu dana, s mogućnošću produljenja do šest mjeseci."

Članak 13.

Članak 59a. mijenja se i glasi:

"Donošenjem odluke o likvidaciji banke prekidaju se parnični postupci u kojima je banka tužena dok likvidacijski upravnik ne donese odluku o priznavanju ili nepriznavanju potraživanja tužitelja, a izvršni postupci protiv banke obustavljaju se."

Članak 14.

U članku 63. u stavku 1. u uvodnoj rečenici iza riječi "se" dodaju se riječi: "isključivo po odluci likvidacijskog odnosno stečajnog upravnika".

U toč. 3. i 4. riječi: "najviše do iznosa definiranog Zakonom o osiguranju depozita" zamjenjuju se riječima: "sukladno propisima kojima se uređuje osiguranje depozita u bankama;"

U točki 5. riječi: "definiranog Zakonom o osiguranju depozita" zamjenjuju se riječima: "osiguranog depozita sukladno propisima kojima se uređuje osiguranje depozita u bankama;"

U točki 6. riječi: "prebačeni na Ministarstvo" brišu se.

Članak 15.

U članku 65. stavak 1. broj "1.000,00" zamjenjuje se brojem "3.000,00", a broj "10.000,00" zamjenjuje se brojem "15.000,00".

Iza točke 8 dodaje se nova točka 8a. koja glasi:

"8a. ne postupi u skladu s člankom 24. st. 3., 4. i 5. Zakona;"

U točki 9. riječi: "i stavlja u primjenu izmjene i dopune statuta protivno odredbi članka 28. stavak 3." brišu se.

Iza točke 9. dodaje se nova točka 9a. koja glasi:

"9a. postupa suprotno odredbi članka 28. Zakona;"

Točka 23. mijenja se i glasi:

"23. postupa suprotno odredbama člana 47. Zakona;"

U točki 25. broj "50a" zamjenjuje se brojem "51."

Iza točke 26. dodaje se nova točka 27. koja glasi:

"27. banka ne izvrši u potpunosti ili djelomično rješenje o pisanom nalogu Agencije."

U stavku 2. riječi: "Komisiji za prekršaje" brišu se.

U st. 4. i 6. riječi: "Komisija za prekršaje" zamjenjuju se riječju: "Agencija".

Stavak 5. mijenja se i glasi:

"Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba u banci, odnosno odgovorna osoba u drugom pravnom subjektu novčanom kaznom od 500,00 KM do 3.000,00 KM, a kaznom od 500,00 KM do 1.500,00 KM kaznit će se fizička osoba koja je učinila prekršaj u banci, odnosno drugoj pravnoj osobi, odnosno druga fizička osoba."

Članak 16.

Članak 66. mijenja se i glasi:

"Prekršajni postupak se pokreće i vodi po odredbama Zakona o prekršajima Federacije BiH."

Članak 17.

U članku 67., stavak 2. točka 6. alineja a) i točka 7. alineja a) riječi: "članku 54." zamjenjuju se riječima: "članku 65."

Stavak 17. mijenja se i glasi:

"U slučaju da je banci za izvršeni prekršaj izrečena novčana kazna iz članka 65. ovoga Zakona, a Agencija utvrdi da je banka ponovno izvršila isti ili sličan prekršaj u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršen prvi prekršaj, Agencija može poduzeti jednu ili više radnji iz stavka 2. toč. 6., 7. i 8. ovoga članka."

Stavak 18. mijenja se i glasi:

"U slučaju da banka izvrši isti ili sličan prekršaj treći put u roku od šest mjeseci od dana kada je izvršen ponovni prekršaj iz stavka 17. ovoga članka, Agencija može poduzeti mjere iz stavka 2. toč. 9., 11. i 12. ovoga članka."

Članak 18.

Iza članka 69a. dodaje se novi članak 69b. koji glasi:

"Članak 69b.

Propise predviđene ovim Zakonom Agencija će donijeti u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Banka je dužna da svoje opće akte poslovanja uskladi s odredbama ovoga Zakona i propisima Agencije, najkasnije u roku od tri mjeseca od donošenja tih propisa."

Članak 19.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

На основу члана IV.Б.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ**О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О БАНКАМА**

Проглашава се Закон о измјенама и допунама Закона о банкама који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-756-02/13
05. августа 2013. године
Сарајево

Председник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН**О ИЗМЈЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О БАНКАМА****Члан 1.**

У Закону о банкама ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 39/98, 32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 и 28/03) у члану 2. став 2. мијења се и гласи:

"Приликом уговарања и одобравања кредита примјењују се одредбе прописа који уређују облигационе односе."

Члан 2.

У члану 2а. на крају текста иза дефиниције "Значајан власнички интерес" додаје се нова дефиниција, која гласи:

"Индиректно улагање - улагање у капитал банке у циљу стицања гласачких права у банци преко трећег лица (индиректног власника), односно могућност лица које нема директно власништво у банци да ефективно оствари власничка права у банци користећи директно власништво другог лица у банци."

Члан 3.

У члану 21. став 1. иза ријечи "лице," додају се ријечи: "директно или индиректно (преко индиректног власника)."

Члан 4.

У члану 23. став 1. тачка 1. на крају текста иза ријечи "захтјева" додају се ријечи: "или лица које има значајан власнички интерес у правном лицу подносиоцу захтјева;"

У тачки 4. на крају текста тачка се замјењује зарезом и додају ријечи: "или је доставио податке који се не могу провјерити;"

Иза тачке 4. додаје се нова тачка 5. која гласи:

"5. ако подносилац захтјева није доставио доказ о поријеклу новца."

Иза става 1. додају се нови ст. 2. и 3. који гласе:

"Агенција може одузети издато одобрење за стицање или повећање значајног власничког интереса у банци ако наступи неки од разлога из става 1. овог члана."

У случају из става 2. овог члана Агенција налаже продају дионица за које је лицу одузето одобрење за стицање или повећање значајног власничког интереса."

Члан 5.

Члан 24. мијења се и гласи:

"Када је правно лице подносилац захтјева за стицање из члана 21. овог Закона, на сваког члана управе и надзорног одбора и на свако лице које има значајан власнички интерес у том правном лицу (индиректни власници) примјењују се одредбе члана 21. став 2. и члана 23. овог Закона.

Када је физичко лице подносилац захтјева за стицање из члана 21. овог Закона, на његовог брачног/ванбрачног друга и дјецу, односно лица која живе у истом домаћинству или имају међусобно повезане или заједничке инвестиције (индиректни власници) примјењују се одредбе члана 21. став 2. и члана 23. овог Закона.

Правно лице које има значајно гласачко право у банци дужно је обавијестити Агенцију о свим промјенама које се односе на његове чланове управе и надзорног одбора, у року од 8 дана од дана настанка тих промјена.

Правно лице које има значајно гласачко право у банци дужно је обавијестити Агенцију о свим својим статусним промјенама и статусним промјенама лица која имају значајан власнички интерес у том правном лицу, у року од 8 дана од дана спровођења статусне промјене.

Физичко лице које има значајно гласачко право у банци дужно је обавијестити Агенцију о свим промјенама података који су достављени Агенцији, а битни су за значајно гласачко право, у року од 8 дана од дана настанка тих промјена."

Члан 6.

У члану 35. у ставу 1. иза ријечи "ревизоре" додаје се зарез, а ријечи: "које Агенција именује" замјењују се ријечима: "Омбудсмена за банкарски систем (у даљем тексту: Омбудсмен) и друга лица која овлашћује или именује Агенција".

Члан 7.

У члану 39. у ставу 1. иза тачке 10. додају се нове тач. 11. и 12. које гласе:

"11. услуге факторинга и форфетинга;

12. услуге посредовања у осигурању, у складу са прописима који уређују посредовање у осигурању;"

У досадашњој тачки 11. која постаје тачка 13. број "10" замјењује се бројем "12".

Члан 8.

Члан 45а. мијења се и гласи:

"Банка је дужна да пропише процедуре за поступање са неактивним рачунима и осигура чување документације у складу са посебним прописом Агенције.

О процедурама из става 1. овог члана, банка је дужна упознати власника рачуна."

Члан 9.

Члан 47. мијења се и гласи:

"Банка не смије стицати, вршити конверзије или трансфере, нити посредовати приликом стицања, конверзије или трансфера новца или друге имовине за коју зна или би могла основано претпоставити да је стечена вршењем кривичног дјела.

Банка се не смије упустити у трансакцију за коју зна или за коју може основано претпоставити да је намијењена прању новца у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности.

Банка не смије вршити конверзије или трансфере, нити посредовати приликом стицања, конверзије или трансфера новца или друге имовине за коју зна или би могла основано претпоставити да би се могле користити за финансирање терористичких активности у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности и Законом о примјени одређених привремених мјера ради ефикасног спровођења мандата Међународног кривичног суда за бившу Југославију те других међународних рестриктивних мјера.

Банка не смије вршити конверзије или трансфере, нити посредовати приликом стицања, конверзије или трансфера новца или друге имовине, за коју зна или би могла основано претпоставити да би их могли користити појединци или правна лица или органи који опструирају или пријете опструкцијом или представљају значајан ризик од активне опструкције provedбе Опћег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, а у складу са Законом о примјени одређених привремених мјера ради ефикасног спровођења мандата Међународног кривичног суда за бившу Југославију те других међународних рестриктивних мјера.

Банка је дужна успоставити интерну контролу и интерну ревизију, као и политике и процедуре у циљу откривања и спречавања трансакција које укључују криминалне активности, прање новца, активности које подржавају тероризам и активности које подржавају опструкцију мировног процеса.

Банка је дужна предузети мјере како би на задовољавајући начин установила прави идентитет било којег лица које жели ући у пословне односе са том банком, која обавља трансакцију или серију трансакција у тој банци или успоставља било коју врсту другог пословног односа.

Банка је дужна Агенцији достављати мјесечни статистички извјештај по трансакцијама из ст. 2., 3. и 4. овог члана, о којим је извјестила надлежни орган за примање и анализу извјештаја, у форми коју пропише Агенција."

Члан 10.

У члану 51. иза става 1. додаје се нови став 2. који гласи:

"Банка је дужна да Агенцији и другим контролним органима овлашћених посебним законом омогући преглед закључених уговора о услузи са корисником, да им њихове копије, те им достави друге податке и документацију која је потребна при вршењу надзора."

Досадашњи ст. 2. и 3. постају ст. 3. и 4.

Члан 11.

У члану 52. ријечи: "Законом о стечају и ликвидацији ("Службене новине Федерације БиХ", број 23/98)" замјењују се ријечима: "Законом о стечајном поступку и Законом о ликвидационом поступку".

Члан 12.

У члану 53. додаје се став 2. који гласи:

"Агенција именује привременог управника на период до годину дана, са могућношћу продужења до шест мјесеци."

Члан 13.

Члан 59а. мијења се и гласи:

"Доношењем одлуке о ликвидацији банке прекидају се парнични поступци у којима је банка тужена док ликвидациони управник не донесе одлуку о признавању или

непризнавању потраживања тужитеља, а извршни поступци против банке обустављају се."

Члан 14.

У члану 63. у ставу 1. у уводној реченици иза ријечи "се" додају се ријечи: "искључиво по одлуци ликвидационог односно стечајног управника".

У тач. 3. и 4. ријечи: "највише до износа дефинисаног Законом о осигурању депозита" замјењују се ријечима: "у складу са прописима којима се уређује осигурање депозита у банкама;"

У тачки 5. ријечи: "дефинисаног Законом о осигурању депозита" замјењују се ријечима: "осигураног депозита у складу са прописима којима се уређује осигурање депозита у банкама;"

У тачки 6. ријечи: "пребачени на Министарство" бришу се.

Члан 15.

У члану 65. став 1. број "1.000,00" замјењује се бројем "3.000,00", а број "10.000,00" замјењује се бројем "15.000,00".

Иза тачке 8 додаје се нова тачка 8а. која гласи:

"8а. не поступи у складу са чланом 24. ст. 3., 4. и 5. закона;"

У тачки 9. ријечи: "и ставља у примјену измјене и допуне статута противно одредби члана 28. став 3." бришу се.

Иза тачке 9. додаје се нова тачка 9а. која гласи:

"9а. поступа супротно одредби члана 28. закона;"

Тачка 23. мијења се и гласи:

"23. поступа супротно одредбама члана 47. закона;"

У тачки 25. број "50а" замјењује се бројем "51."

Иза тачке 26. додаје се нова тачка 27. која гласи:

"27. банка не изврши у потпуности или дјелимично рјешење о писаном налогу Агенције."

У ставу 2. ријечи: "Комисији за прекршаје" бришу се.

У ст. 4. и 6. ријечи: "Комисија за прекршаје" замјењују се ријечју: "Агенција".

Став 5. мијења се и гласи:

"За прекршаје из става 1. овог члана казниће се и одговорно лице у банци, односно одговорно лице у другом правном субјекту новчаном казном од 500,00 КМ до 3.000,00 КМ, а казном од 500,00 КМ до 1.500,00 КМ казниће се физичко лице које је учинило прекршај у банци, односно другом правном лицу, односно друго физичко лице."

Члан 16.

Члан 66. мијења се и гласи:

"Прекршајни поступак се покреће и води по одредбама Закона о прекршајима Федерације БиХ."

Члан 17.

У члану 67., став 2. тачка 6. алинеја а) и тачка 7. алинеја а) ријечи: "члану 54." замјењују се ријечима: "члану 65."

Став 17. мијења се и гласи:

"У случају да је банци за извршени прекршај изречена новчана казна из члана 65. овог Закона, а Агенција утврди да је банка поновно извршила исти или сличан прекршај у року од шест мјесеци од дана када је извршен први прекршај, Агенција може предузети једну или више радњи из става 2. тач. 6., 7. и 8. овог члана."

Став 18. мијења се и гласи:

"У случају да банка изврши исти или сличан прекршај трећи пут у року од шест мјесеци од дана када је извршен поновни прекршај из става 17. овог члана, Агенција може предузети мјере из става 2. тач. 9., 11. и 12. овог члана."

Члан 18.

Иза члана 69а. додаје се нови члан 69б. који гласи:

UKAZ
O PROGLAŠENJU ZAKONA O POLJOPRIVREDNIM
SAVJETODAVNIM SLUŽBAMA

Prolašava se Zakon o poljoprivrednim savjetodavnim službama koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Predstavničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-764-02/13
09. augusta 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, s. r.

ZAKON
O POLJOPRIVREDNIM SAVJETODAVNIM SLUŽBAMA
I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim Zakonom u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija) uređuje se: poljoprivredna savjetodavna djelatnost, nadležnosti, vrste i finansiranje poljoprivredne savjetodavne službe, odnosi u oblasti pružanja savjetodavnih usluga, certificiranje, licenciranje, registri i obuka savjetodavaca, te upravni i inspeksijski nadzor, kaznene odredbe kao i druga pitanja od značaja za poljoprivrednu savjetodavnu djelatnost.

Član 2.

Ciljevi ovoga Zakona su:

- Utvrđivanje okvira za institucionalne strukture, nadležnosti, odgovornosti, linije izvještavanja, mehanizme koordinacije, procese konsultacija, prava, obaveze i način provedbe mjera na svim nivoima vlasti u Federaciji u oblasti poljoprivrednih savjetodavnih službi (u daljem tekstu: savjetodavna služba);
- Regulisanje odnosa u oblasti pružanja savjetodavnih usluga od strane javne i privatne savjetodavne službe u Federaciji, a u cilju povećanja poljoprivredne proizvodnje, stvaranja uslova za konkurentnu poljoprivredu i poboljšanja uslova života ruralnog stanovništva i razvoja ruralnih područja;
- Utvrđivanje mehanizma za optimalan pristup poljoprivrednim znanjima, prijenos znanja i vještina do poljoprivrednog proizvođača i zaštitu okoliša.

Član 3.

Značenje pojedinih izraza

U smislu ovoga Zakona pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:

- **Poljoprivredna savjetodavna djelatnost** (u daljem tekstu: savjetodavna djelatnost) je skup mjera koje se pružaju vršiocima poljoprivredne djelatnosti u cilju povećanja nivoa znanja i poboljšanja praktičnih vještina, a radi povećanja poljoprivredne proizvodnje;
- **Javna savjetodavna služba** je služba koja pruža savjetodavne usluge na teritoriji Federacije i vrše je: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo), kantonalna ministarstva nadležna za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: kantonalna ministarstva), kantonalne agencije i zavodi, gradske i općinske službe nadležne za poslove poljoprivrede, koje ispunjavaju uslove propisane ovim Zakonom;
- **Privatna savjetodavna služba** je služba koja pruža savjetodavne usluge na teritoriji Federacije i vrše je pravna lica koja ispunjavaju uslove propisane ovim Zakonom i koja su kao takva upisana u Registar poljoprivrednih savjetodavnih službi (u daljem tekstu: Registar službi), te registrovana za poslove savjeto-

davnih službi i upisana u sudski registar kod nadležnog suda;

- **Poljoprivredni savjetodavac** (u daljem tekstu: savjetodavac) je fizičko lice koje obavlja savjetodavnu djelatnost na stručnom osnovu, posjeduje certifikat o položenom stručnom ispitu i upisano je u Registar poljoprivrednih savjetodavaca (u daljem tekstu: Registar savjetodavaca);
- **Certifikat za poljoprivrednog savjetodavca** (u daljem tekstu: certifikat) je isprava, kojom se dokazuje potrebni nivo stručne spreme za fizička lica koja vrše poslove savjetodavca i na osnovu kojeg se dozvoljava obavljanje savjetodavne djelatnosti, a stiče se nakon položenog stručnog ispita;
- **Dozvola za rad (licenca)** je isprava koju izdaje Federalno ministarstvo privatnim savjetodavnim službama i na osnovu koje se vrši upis u Registar službi;
- **Poljoprivrednik** je fizičko lice koje na poljoprivrednom gazdinstvu proizvodi biljne i stočarske proizvode te obavlja i druge poslove vezane uz tu proizvodnju, bez obzira na stepen specijalizacije poljoprivrednog gazdinstva na kojem radi i koje posjeduje znanje i vještinu o poljoprivredi.

Član 4.

- Srednjoročna strategija pružanja savjetodavnih usluga
- (1) Savjetodavna djelatnost u Federaciji provodi se prema Srednjoročnoj strategiji pružanja savjetodavnih usluga (u daljem tekstu: Strategija), dugoročnom i godišnjem programu rada i drugim strateškim programima. Strategija sadrži kratkoročne i srednjoročne ciljeve, metode rada, mjere, vremenski slijed, nosioce i rokove ostvarenja tih ciljeva i donosi se na period od pet godina.
 - (2) Federalno ministarstvo u saradnji sa kantonalnim ministarstvima, utvrđuje i priprema osnovne elemente za izradu Strategije.
 - (3) Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: federalni ministar) imenuje komisiju za izradu Strategije, nakon čega se Strategija stavlja u javnu stručnu raspravu i dostavlja na razmatranje Vladi Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vlada Federacije).
 - (4) Strategiju usvaja Parlament Federacije Bosne i Hercegovine za period od sedam godina.

II - SAVJETODAVNA DJELATNOST

Član 5.

U smislu ovoga Zakona, savjetodavna djelatnost obuhvata:

1. davanje stručnih savjeta i prikaz novih tehnologija i tehnika proizvodnje s ciljem tehnološko-tehničkog unapređenja poljoprivrednih gazdinstava i povećanja poljoprivredne proizvodnje;
2. osposobljavanje poljoprivrednika za upravljanje poljoprivrednim gazdinstvom, vođenje poljoprivrednog knjigovodstva;
3. učestvovanje u izradi poslovnih planova, razvojnih i investicijskih programa za različite načine upravljanja poljoprivrednim gazdinstvom (konvencionalna, integrisana, organska proizvodnja), kao i za dopunske aktivnosti;
4. informisanje poljoprivrednika o programima novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju;
5. davanja preporuke poljoprivrednicima o vremenu i načinu zaštite od biljnih štetočina na osnovu podataka izvještajno - prognozne službe;
6. učestvovanje u prikupljanju tržišnih informacija za potrebe: poljoprivrednog informacionog centra,

- sistema poljoprivredno knjigovodstvenih podataka (FADN) i drugih podataka iz oblasti poljoprivrede u Federaciji;
7. pomoć u osnivanju i radu različitih oblika udruživanja poljoprivrednika;
 8. pružanje stručne pomoći u razvoju ruralnih područja i očuvanju tradicionalnih vrijednosti u tim područjima;
 9. učestvovanje u provedbi projekata i programa iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja finansiranih od strane vladinih, nevladinih i međunarodnih organizacija i drugih izvora;
 10. stručno usavršavanje poljoprivrednika za uspostavu sistema poljoprivredne proizvodnje u skladu sa standardima EU;
 11. priprema pisanih materijala za potrebe poljoprivrednika, oglašavanje u medijima i putem interneta;
 12. učestvovanje u organizovanju i izvođenju stručnih skupova, manifestacija i konferencija, izložbi i sl.;
 13. učestvovanje u izradi, izvođenju i procjenjivanju pokusa u oblasti poljoprivrede;
 14. pružanje pomoći u ostalim poslovima za koje poljoprivrednici iskažu interes.

1. Savjetodavne službe

Član 6.

- (1) Savjetodavna djelatnost se obavlja putem javne savjetodavne službe i privatne savjetodavne službe.
- (2) Osnovna zadaća savjetodavnih službi je pružanje stručne pomoći poljoprivrednicima radi tehnološko-tehničkog unaprjeđenja poljoprivrednih gazdinstava, povećanja poljoprivredne proizvodnje i dobiti od dodatnih djelatnosti na poljoprivrednim gazdinstvima.
- (3) Poljoprivrednici mogu dobrovoljno učestvovati u sistemu savjetodavne službe.
- (4) Pristup savjetodavnoj službi imaju sve kategorije poljoprivrednika.
- (5) Vršioци savjetodavne djelatnosti dužni su da osiguraju tajnost ličnih ili pojedinačnih informacija ili podataka do kojih dođu u posjed pružajući savjetodavne usluge, svaki u okviru svojih nadležnosti, osim poljoprivrednika koji upravlja odnosnim gazdinstvom uz iznimku nepravilnosti ili kršenja utvrđenih obavljanjem djelatnosti, a posebno u slučaju činjenja kaznenih djela.
- (6) Savjetodavne službe u svom radu koriste metode savjetodavnog rada. Iste će biti uređene posebnim propisom o metodama savjetodavnog rada, kojeg donosi federalni ministar.

Član 7.

Savjetodavna služba iz člana 6. stava 1. ovoga Zakona ne može obavljati slijedeće poslove:

1. reklamne i promotivne poslove za sjemenske tvrtke, proizvođače mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu, mehanizacije i sl., osim u slučaju kada su one dio sajmovi, izložbi i demonstracijskih ogleda uz prisutnost još najmanje jednog izlagača koji izlaže sličan proizvod;
2. proizvodne aktivnosti, osim kada se radi o oglednoj, demonstracionoj ili intodukcijskoj proizvodnji, za što savjetodavna služba pribavlja saglasnost Federalnog ministarstva.

2. Organizacija javne savjetodavne službe

Član 8.

Federalno ministarstvo

- (1) Poslove centralne savjetodavne službe u Federaciji vrši Federalno ministarstvo.

- (2) Federalno ministarstvo u vršenju poslova iz stava 1. ovoga člana obavlja slijedeće:

- predlaže i provodi politiku u oblasti poljoprivrednih savjetodavnih službi;
- predlaže Vladi Federacije Strategiju;
- u saradnji s kantonalnim ministarstvima, kantonalnim agencijama i zavodima, gradskim i općinskim službama nadležnim za poslove poljoprivrede, predlaže i donosi srednjoročni i godišnji program rada javne savjetodavne službe u Federaciji;
- prati i koordinira rad kantonalnih ministarstava, kantonalnih agencija i zavoda, gradskih i općinskih službi nadležnih za poslove poljoprivrede u realizovanju srednjoročnog i godišnjeg programa rada javne savjetodavne službe u Federaciji;
- prati i koordinira rad privatnih savjetodavnih službi u Federaciji;
- sudjeluje u izradi programa obuke savjetodavaca;
- propisuje program, uslove i način polaganja stručnog ispita za savjetodavca;
- sudjeluje u organizovanju obuke savjetodavaca;
- koordinira i prati rad međunarodnih i domaćih organizacija koje provode projekte iz oblasti savjetodavnih službi;
- prati stanje u ovoj oblasti i predlaže mjere;
- po potrebi vrši i druge poslove vezano za rad javnih i privatnih savjetodavnih službi.

Član 9.

Kantonalne savjetodavne službe

- (1) Poslove javne savjetodavne službe iz člana 6. ovoga Zakona u kantonima vrše kantonalna ministarstava, kantonalne agencije i zavodi za poljoprivredu, koji se osnivaju u skladu s kantonalnim propisima i u okviru kojih se formira savjetodavna služba.
- (2) Kantonalne savjetodavne službe rade na osnovu Strategije, godišnjeg i dugoročnog programa rada za Federaciju, iz člana 4. stava 1. ovoga Zakona i kantonalnih programa rada javne savjetodavne službe, koji trebaju biti usaglašeni s federalnim programima rada savjetodavne službe.
- (3) O realizovanju programa rada iz stava 2. ovoga člana kantonalne savjetodavne službe kvartalno i godišnje izvještavaju Federalno ministarstvo.
- (4) U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti kantonalne savjetodavne službe moraju se pridržavati propisanih metoda savjetodavnog rada iz člana 6. stava 6. ovoga Zakona.
- (5) Kantonalne savjetodavne službe finansiraju se iz budžeta kantona i ličnih prihoda.

Član 10.

Gradske i općinske savjetodavne službe

- (1) Poslove javne savjetodavne službe u gradovima i općinama vrše gradske i općinske savjetodavne službe koje se osnivaju u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 51/06).
- (2) U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti gradske i općinske savjetodavne službe moraju se pridržavati odredbi iz člana 4. stava 1. i člana 6. stava 3. ovoga Zakona.
- (3) Gradske i općinske savjetodavne službe se finansiraju iz budžeta grada i općine i ličnih prihoda.

Član 11.

Kantonalne, gradske, općinske savjetodavne službe i Centralna savjetodavna služba u Federaciji koju vrši Federalno ministarstvo dužne su međusobno saradivati, koordinirati rad i razmjenjivati informacije.

Član 12.

Javne savjetodavne službe u Federaciji, kantonima, gradovima i općinama, pored budžetskih sredstava, mogu se finansirati i bespovratnim sredstvima (grantovi), sredstvima međunarodne tehničke pomoći, sredstvima međunarodnih programa i projekata, dobrotvornim donacijama fizičkih i pravnih lica, kao i ostalim izvorima finansiranja.

Član 13.

Poslove od posebnog značaja za Bosnu i Hercegovinu i Federaciju, koji proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica i Bosne i Hercegovine u oblasti poljoprivrede (tržišno – informacioni sistem, FADN i drugi poslovi) i drugih međunarodnih ugovora koje je zaključila Bosna i Hercegovina, odnosno Federacija finansirat će se iz Budžeta Federacije - Federalnog ministarstva 50% i budžeta kantona - kantonalnih ministarstva 5%.

3. Privatna savjetodavna služba**Član 14.**

- (1) Poslove savjetodavne djelatnosti iz člana 5. ovoga Zakona mogu vršiti i privatne savjetodavne službe koje se osnivaju u skladu sa ovim Zakonom i finansiraju iz ličnih prihoda.
- (2) Privatne savjetodavne službe mogu se finansirati i bespovratnim sredstvima (grantovi), sredstvima međunarodne tehničke pomoći, sredstvima međunarodnih programa i projekata, dobrotvornim donacijama fizičkih i pravnih lica, kao i ostalim izvorima finansiranja koja nisu zabranjena ovim Zakonom.

III - CERTIFIKAT I DOZVOLA ZA RAD (LICENCA)**1. Certifikat****Član 15.**

- (1) Za vršenje savjetodavne djelatnosti savjetodavci moraju posjedovati certifikat.
- (2) Certifikatom iz stava 1. ovoga člana se dokazuje da su lica, koja vrše poslove savjetodavca u javnim i privatnim savjetodavnim službama, prošla obuku propisanu članom 19. stava 1. ovoga Zakona i uspješno položila stručni ispit za savjetodavce na osnovu kojeg se dozvoljava obavljanje savjetodavne djelatnosti u savjetodavnim službama.

2. Dozvola za rad (licenca)**Član 16.**

- (1) Dozvolu za rad - licencu izdaje Federalno ministarstvo pravnim licima koja vrše privatnu savjetodavnu službu, na njihov zahtjev, nakon što ispune sljedeće uslove:
 - imaju registrovanu privatnu savjetodavnu službu, oblik privrednog društva ili zadruga za poslove savjetodavne službe;
 - imaju zaposlena najmanje dva savjetodavca upisana u Registar savjetodavaca;
 - raspolazu prostorom za rad, koji ima odvojen ulaz i najmanje dvije prostorije, od kojih su jedna radna prostorija i čekaonica, a na ulazu u prostor za rad moraju imati istaknutu firmu da se u tom uredu obavlja savjetodavna djelatnost uz naznaku radnog vremena;
 - raspolazu odgovarajućom opremom za rad koja: osigurava vođenje evidencije u elektronskoj i pisanoj formi, uključujući opremu koja garantuje sigurnost pohranjenih dokumenata (ormar za arhivu, aparat za fotokopiranje, kompjuter, telefon, faks, pristup internetu), opremu za izvođenje savjetovanja poljoprivrednika (laptop, videotop, DVD, tablu i platno).
- (2) Uz zahtjev iz stava 1. ovoga člana prilaže se sljedeća dokumentacija:

- sudska registracija za pravna lica (privredno društvo i zadruga);
- akt o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- certifikat savjetodavaca;
- dokaz o raspolaganju prostorom (dokaz o vlasništvu ili ugovor o zakupu zaključen s vlasnikom poslovnog prostora i atestnu dokumentaciju) i opremom (račune o kupovini ili ovjerenu izjavu o posjedovanju opreme).

- (3) Korištenje dozvole za rad-licence kontroliše nadležna kantonalna, odnosno Federalna poljoprivredna inspekcija.

IV - UPIS U REGISTAR I OBUKA SAVJETODAVACA**1. Registar službi****Član 17.**

- (1) Privatne savjetodavne službe, nakon što ispune sve uslove propisane ovim Zakonom, po dobivanju licence iz člana 16. stav 1. ovoga Zakona, Federalno ministarstvo upisuje u centralni Registar službi, o čemu donosi rješenje.
- (2) Na osnovu rješenja iz stava 1. ovoga člana, privatne savjetodavne službe mogu vršiti poslove savjetodavne službe u skladu sa ovim Zakonom u oblastima za koje imaju certificirane savjetodavce.
- (3) Federalno ministarstvo će donijeti rješenje o brisanju iz Registra službi u sljedećim slučajevima:
 - ako ovlašteno lice u privatnoj savjetodavnoj službi podnese zahtjev za brisanje iz Registra službi;
 - ako se utvrdi da privatna savjetodavna služba više ne ispunjava uslove za vršenje poslova savjetodavne službe propisane ovim Zakonom.
- (4) Lista odobrenih i brisanih privatnih savjetodavnih službi iz Registra službi objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Način i postupak izdavanja licence, upis, vođenje podataka iz Registra službi, te obrazac zahtjeva za izdavanje licence, propisat će federalni ministar Pravilnikom o načinu i postupku izdavanja licence, upisu i vođenju podataka iz Registra službi.

2. Registar savjetodavaca**Član 18.**

- (1) Savjetodavce koji ispune uslove propisane ovim Zakonom, a nakon dobivanja certifikata iz člana 15. ovoga Zakona, Federalno ministarstvo upisuje u Registar savjetodavaca, o čemu donosi rješenje.
- (2) Na osnovu rješenja iz stava 1. ovoga člana, certificirani savjetodavac stiče pravo da obavlja poslove savjetodavca u oblastima za koje posjeduje certifikat. U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti, dužan je da se pridržava propisanih metoda savjetodavnog rada iz člana 6. stava 6. ovoga Zakona.
- (3) Federalno ministarstvo će donijeti rješenje o brisanju iz Registra savjetodavaca u sljedećim slučajevima:
 - ako certificirani savjetodavac podnese zahtjev za brisanje iz Registra savjetodavaca;
 - ako se utvrdi da certificirani savjetodavac više ne ispunjava uslove propisane ovim Zakonom i podzakonskim propisima donesenim na osnovu ovoga Zakona za vršenje poslova savjetodavca.
- (4) Lista odobrenih i brisanih savjetodavaca iz Registra savjetodavaca objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Organizovanje i izvođenje obuke iz člana 19. st. 1. i 2. ovoga Zakona, način i uslove polaganja stručnog ispita iz člana 15. stava 2. ovoga Zakona, visinu naknade, obrazac certifikata savjetodavca, te sadržaj i način vođenja Registra

savjetodavaca iz člana 18. ovoga Zakona propisat će federalni ministar Pravilnikom o obuci, certifikatu i Registru savjetodavaca.

3. Obuka savjetodavaca

Član 19.

- (1) Fizička lica koja podnose zahtjev za polaganje stručnog ispita za savjetodavce obavezna su proći program teoretske i praktične obuke za savjetodavce, nakon čega stižu pravo polaganja istog radi dobivanja certifikata. Naknade teoretske i praktične obuke snose podnosioci zahtjeva.
- (2) Certificirani savjetodavci u svrhu permanentnog sticanja znanja kontinuirano prolaze obavezu godišnju obuku.
- (3) Program teoretske i praktične obuke za certificiranje, kao i program obavezne godišnje obuke certificiranih savjetodavaca donosi Federalno ministarstvo u saradnji sa stručnim i naučno-obrazovnim institucijama u Federaciji.
- (4) Program teoretske i praktične obuke za obavljanje poslova savjetodavne službe obavezno prolaze i službenici javnih savjetodavnih službi. Naknade teoretske i praktične obuke za službenike javnih savjetodavnih službi snosi organ u kojem su ti službenici uposleni.

Član 20.

- (1) Program obuke lica koja se prijavljuju za polaganje stručnog ispita za savjetodavce radi dobivanja certifikata i godišnji program obuke certificiranih savjetodavaca provode stručne i naučno-obrazovne institucije u Federaciji registrovane za ove djelatnosti.
- (2) Obuka se organizuje u vidu predavanja, obuke na daljinu putem interneta, praktične nastave, vježbi izrade poslovnih planova, izrade programa i projekata, vođenja poljoprivrednog knjigovodstva i sl., ovisno o oblastima za koje se savjetodavac specijalizuje.

V - UPRAVNI NADZOR

Član 21.

Upravni nadzor

- (1) Federalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provedbom ovoga Zakona i propisa donesenih na osnovu ovoga Zakona, koji su ovim Zakonom stavljeni u nadležnost Federacije kao i upravni nadzor nad institucijama, ustanovama i organizacijama određenih ovim Zakonom, a koji predstavljaju vršenje javnih ovlaštenja.
- (2) U vršenju nadzora nad obavljanjem poslova u vršenju javnih ovlaštenja iz stava 1. ovoga člana, Federalno ministarstvo ostvaruje neposredan uvid i kontrolu u postupanju, vrši pregled akata i dokumentacije koje donose institucije i upravne organizacije u vršenju javnih ovlaštenja, daje instrukcije i smjernice za izvršavanje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršavanju poslova u vršenju javnih ovlaštenja.
- (3) Federalno ministarstvo vrši i nadzor nad kantonalnim organima uprave nadležnim za poslove poljoprivrede u dijelu izvršavanja federalne politike kao i provedbe mjera u oblasti savjetodavnih službi koje su od značaja za cijelu Federaciju.
- (4) Upravni nadzor nad kantonalnim organima uprave i institucijama koje vrše javna ovlaštenja vrši se u žalbenom postupku i putem ovlaštenja drugostepenog organa i po službenoj dužnosti.
- (5) Kantonalni organi uprave nadležni za poslove poljoprivrede vrše upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona koji su ovim Zakonom stavljeni u nadležnost kantona.

Član 22.

Inspeksijski nadzor

- (1) Inspeksijski nadzor u provedbi ovoga Zakona i propisa donesenih na osnovu ovoga Zakona vrši federalna poljoprivredna inspekcija organizovana u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcije organizovane u kantonalnim upravama za inspeksijske poslove.
- (2) Inspeksijski nadzor se vrši u skladu sa Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 35/05) i Zakonu o inspekcijama u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH" broj 69/05) - (u daljem tekstu: Zakon o inspekcijama).

Član 23.

Inspeksijski nadzor nad primjenom ovoga Zakona neposredno vrše federalni i kantonalni poljoprivredni inspektori/inspektorice kao državni službenici/ice sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima (u daljem tekstu: poljoprivredna inspekcija).

Član 24.

Pored ovlaštenja i dužnosti određenih Zakonom o inspekcijama, poljoprivredna inspekcija je ovlaštena da:

1. nadzire provedbu i primjenu ovoga Zakona i podzakonskih propisa donesenih na osnovu ovoga Zakona;
2. nadzire primjenu i provedbu propisa koji se odnose na obavljanje poslova savjetodavne djelatnosti od strane javnih i privatnih savjetodavnih službi;
3. vrši inspeksijski nadzor nad radom privatnih savjetodavnih službi i naređuje zabranu vršenja poslova savjetodavne djelatnosti pravnim licima koja nemaju dozvolu za rad (licencu) i koja nisu upisana u Registar službi odnosno koja u radnom odnosu nemaju certificirane savjetodavce;
4. vrši inspeksijski nadzor nad radom savjetodavaca i naređuje zabranu vršenja poslova savjetodavcima koji nemaju certifikat i nisu upisani u Registar savjetodavaca;
5. vrši inspeksijski nadzor nad radom upravnih organizacija - zavoda i agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi vezano za poslove koji se odnose na savjetodavnu djelatnost;
6. podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog povrede odredaba ovoga Zakona i propisa donesenih na osnovu njega;
7. obavlja i druge inspeksijske poslove vezano za primjenu ovoga Zakona i propisa donesenih na osnovu njega.

VI - KAZNE NE ODREDBE

Član 25.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 800,00 KM do 15.000,00 KM biće kažnjeno za prekršaj pravno lice koje vrši poslove javne savjetodavne službe ako:
 1. se u radu ne pridržava propisanih metoda savjetodavnog rada (Član 6. stav 6.);
 2. se bavi poslovima koji su zabranjeni ovim Zakonom (Član 7. tač. 1. i 2.);
 3. nemaju u radnom odnosu certificirane savjetodavce (Član 15.);
 4. onemogućiti provedbu nadzora poljoprivrednog inspektora na način i u rokovima određenim odredbama Zakona o inspekcijama.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 3.000,00 KM biće kažnjeno i odgovorno lice za prekršaj iz stava 1. ovoga člana.

Član 26.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 12.000,00 KM biće kažnjeno za prekršaj pravno lice koje vrši poslove privatne savjetodavne službe (privredno društvo i zadruga) ako:
1. se u radu ne pridržava propisanih metoda savjetodavnoga rada (Član 6. stav 6.);
 2. se bavi poslovima koji su zabranjeni ovim Zakonom (Član 7. tač. 1. i 2.);
 3. nema u radnom odnosu certificirane savjetodavce (Član 15.);
 4. vrši poslove privatne savjetodavne službe prije nego što ispuni propisane uslove i bez dozvole za rad - licence (Član 16. stav 1.);
 5. nije upisano u Registar službi (Član 17. stav 1.);
 6. onemogućuje provedbu nadzora poljoprivrednog inspektora na način i u rokovima određenim odredbama Zakona o inspekcijama.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 3.000,00 KM biće kažnjeno i odgovorno lice u pravnom licu za prekršaj iz stava 1. ovoga člana.

Član 27.

Novčanom kaznom u iznosu od 100,00 KM do 1.500,00 KM biće kažnjeno za prekršaj fizičko lice koje se neovlašteno bavi poslovima savjetodavne službe.

VII - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 28.

Propise za čije je donošenje na osnovu ovog Zakona ovlašten, federalni ministar će donijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 29.

Federalno ministarstvo je obavezno pripremiti i dostaviti na usvajanje Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine Strategiju na osnovu člana 4. stav 3. ovoga Zakona, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 30.

- (1) Do donošenja propisa o certificiranju savjetodavaca i vršenju obuke iz čl. 15. i 19. ovoga Zakona, savjetodavnu djelatnost na teritoriji Federacije vrše javne savjetodavne službe.
- (2) Do donošenja propisa iz stava 1. ovoga člana savjetodavnu djelatnost u uspostavljenoj centralnoj, kantonalnim, gradskim i općinskim poljoprivrednim savjetodavnim službama mogu obavljati postojeći službenici, koji su dužni u roku od dvije godine dana od stupanja na snagu ovoga Zakona položiti stručni ispit i pribaviti certifikat.

Član 31.

- (1) Federalno ministarstvo je obavezno uspostaviti centralnu savjetodavnu službu u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Kantonalna ministarstva obavezna su uspostaviti savjetodavnu službu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, a gradovi i općine u skladu sa potrebama poljoprivrednika za savjetodavnim uslugama, uzimajući u obzir princip supsidijarnosti i sposobnosti lokalnih vlasti i njihove administracije, samostalno odlučuju o uspostavi savjetodavne službe.

Član 32.

Federalno ministarstvo je obavezno uspostaviti Registar službi i Registar savjetodavaca na osnovu čl. 17. i 18. ovoga Zakona, najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 33.

- (1) Stupanjem na snagu ovoga Zakona na teritoriji Federacije, svi zakonski i podzakonski propisi koji su se primjenjivali u oblasti savjetodavnih službi u Federaciji i kantonima, a koji su u suprotnosti sa odredbama ovoga Zakona, moraju se uskladiti najkasnije u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Do okončanja usaglašavanja propisa iz stava 1. ovoga člana, u slučajevima različitih rješenja predviđenih drugim propisima iz ove oblasti, primjenjivat će se odredbe ovoga Zakona.

Član 34.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, s. r.

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ**O PROGLAŠENJU ZAKONA O POLJOPRIVREDNIM SAVJETODAVNIM SLUŽBAMA**

Proglašava se Zakon o poljoprivrednim savjetodavnim službama koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-764-02/13
09. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

ZAKON**O POLJOPRIVREDNIM SAVJETODAVNIM SLUŽBAMA
I. OPĆE ODREDBE**

Članak 1.

Ovim Zakonom u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija) uređuje se: poljoprivredna savjetodavna djelatnost, mjerodavnosti, vrste i financiranje poljoprivredne savjetodavne službe, odnosi u oblasti pružanja savjetodavnih usluga, certificiranje, licenciranje, registri i obuka savjetodavaca, te upravni i inspekcijски nadzor, kaznene odredbe kao i druga pitanja od značaja za poljoprivrednu savjetodavnu djelatnost.

Članak 2.

Ciljevi ovoga Zakona su:

- Utvrđivanje okvira za institucijske strukture, mjerodavnosti, odgovornosti, linije izvještavanja, mehanizme koordinacije, procese konsultacija, prava, obveze i način provedbe mjera na svim razinama vlasti u Federaciji u oblasti poljoprivrednih savjetodavnih službi (u daljnjem tekstu: savjetodavna služba);
- Reguliranje odnosa u oblasti pružanja savjetodavnih usluga od strane javne i privatne savjetodavne službe u Federaciji, a u cilju povećanja poljoprivredne proizvodnje, stvaranja uvjeta za konkurentnu poljoprivredu i poboljšanja uvjeta života ruralnog stanovništva i razvitka ruralnih područja;
- Utvrđivanje mehanizma za optimalan pristup poljoprivrednim znanjima, prijenos znanja i vještina do poljoprivrednog proizvođača i zaštitu okoliša.

Članak 3.

Značenje pojedinih izraza

U smislu ovoga Zakona pojedini izrazi imaju sljedeće značenje:

- **Poljoprivredna savjetodavna djelatnost** (u daljnjem tekstu: savjetodavna djelatnost) je skup mjera koje se pružaju vršiteljima poljoprivredne djelatnosti u cilju povećanja razine znanja i poboljšanja praktičnih vještina, a radi povećanja poljoprivredne proizvodnje;
- **Javna savjetodavna služba** je služba koja pruža savjetodavne usluge na teritoriju Federacije i vrše je: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo), kantonalna ministarstva mjerodavna za poslove poljoprivrede (u daljnjem tekstu: kantonalna ministarstva), kantonalne agencije i zavodi, gradske i općinske službe mjerodavne za poslove poljoprivrede, koje ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom;
- **Privatna savjetodavna služba** je služba koja pruža savjetodavne usluge na teritoriju Federacije i vrše je pravne osobe koje ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom i koje su kao takve upisane u Registar poljoprivrednih savjetodavnih službi (u daljnjem tekstu: Registar službi), te registrirane za poslove savjetodavnih službi i upisane u sudski registar kod mjerodavnog suda;
- **Poljoprivredni savjetodavac** (u daljnjem tekstu: savjetodavac) je fizička osoba koja obavlja savjetodavnu djelatnost na stručnom temelju, posjeduje certifikat o položenom stručnom ispitu i upisana je u Registar poljoprivrednih savjetodavaca (u daljnjem tekstu: Registar savjetodavaca);
- **Certifikat za poljoprivrednog savjetodavca** (u daljnjem tekstu: certifikat) je isprava, kojom se dokazuje potrebna razina stručne spreme za fizičke osobe koje vrše poslove savjetodavca i na temelju kojeg se dozvoljava obavljanje savjetodavne djelatnosti, a stječe se nakon položenog stručnog ispita;
- **Dozvola za rad (licenca)** je isprava koju izdaje Federalno ministarstvo privatnim savjetodavnim službama i na temelju koje se vrši upis u Registar službi;
- **Poljoprivrednik** je fizička osoba koja na poljoprivrednom gospodarstvu proizvodi biljne i stočarske proizvode te obavlja i druge poslove vezane uz tu proizvodnju, bez obzira na stupanj specijalizacije poljoprivrednog gospodarstva na kojem radi i koja posjeduje znanje i vještinu o poljoprivredi.

Članak 4.

Srednjoročna strategija pružanja savjetodavnih usluga

- (1) Savjetodavna djelatnost u Federaciji provodi se prema Srednjoročnoj strategiji pružanja savjetodavnih usluga (u daljnjem tekstu: Strategija), dugoročnom i godišnjem programu rada i drugim strateškim programima. Strategija sadrži kratkoročne i srednjoročne ciljeve, metode rada, mjere, vremenski slijed, nositelje i rokove ostvarenja tih ciljeva i donosi se na period od pet godina.
- (2) Federalno ministarstvo u suradnji sa kantonalnim ministarstvima, utvrđuje i priprema temeljne elemente za izradu Strategije.
- (3) Federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: federalni ministar) imenuje povjerenstvo za izradu Strategije, nakon čega se Strategija stavlja u javnu stručnu raspravu i dostavlja na razmatranje Vladi Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije).
- (4) Strategiju usvaja Parlament Federacije Bosne i Hercegovine za period od sedam godina.

II. SAVJETODAVNA DJELATNOST

Članak 5.

U smislu ovoga Zakona, savjetodavna djelatnost obuhvaća:

1. davanje stručnih savjeta i prikaz novih tehnologija i tehnika proizvodnje s ciljem tehnološko-tehničkog unapređenja poljoprivrednih gospodarstava i povećanja poljoprivredne proizvodnje;
2. osposobljavanje poljoprivrednika za upravljanje poljoprivrednim gospodarstvom, vođenje poljoprivrednog knjigovodstva;
3. sudjelovanje u izradi poslovnih planova, razvojnih i investicijskih programa za različite načine upravljanja poljoprivrednim gospodarstvom (konvencionalna, integrirana, organska proizvodnja), kao i za dopunske aktivnosti;
4. informiranje poljoprivrednika o programima novčanih potpora u poljoprivredi i ruralnom razvitku;
5. davanja preporuke poljoprivrednicima o vremenu i načinu zaštite od biljnih štetočina na temelju podataka izvještajno – prognosne službe;
6. sudjelovanje u prikupljanju tržišnih informacija za potrebe: poljoprivrednog informacijskog centra, sustava poljoprivredno knjigovodstvenih podataka (FADN) i drugih podataka iz oblasti poljoprivrede u Federaciji;
7. pomoć u osnivanju i radu različitih oblika udruživanja poljoprivrednika;
8. pružanje stručne pomoći u razvitku ruralnih područja i očuvanju tradicionalnih vrijednosti u tim područjima;
9. sudjelovanje u provedbi projekata i programa iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvitka financiranih od strane vladinih, nevladinih i međunarodnih organizacija i drugih izvora;
10. stručno usavršavanje poljoprivrednika za uspostavu sustava poljoprivredne proizvodnje sukladno standardima EU;
11. priprema pisanih materijala za potrebe poljoprivrednika, oglašavanje u medijima i putem interneta;
12. sudjelovanje u organiziranju i izvođenju stručnih skupova, manifestacija i konferencija, izložbi i sl.;
13. sudjelovanje u izradi, izvođenju i procjenjivanju pokusa u oblasti poljoprivrede;
14. pružanje pomoći u ostalim poslovima za koje poljoprivrednici iskazuju interes.

1. Savjetodavne službe

Članak 6.

- (1) Savjetodavna djelatnost se obavlja putem javne savjetodavne službe i privatne savjetodavne službe.
- (2) Temeljna zadaća savjetodavnih službi je pružanje stručne pomoći poljoprivrednicima radi tehnološko-tehničkog unapređenja poljoprivrednih gospodarstava, povećanja poljoprivredne proizvodnje i dobiti od dodatnih djelatnosti na poljoprivrednim gospodarstvima.
- (3) Poljoprivrednici mogu dobrovoljno sudjelovati u sustavu savjetodavne službe.
- (4) Pristup savjetodavnoj službi imaju sve kategorije poljoprivrednika.
- (5) Vršitelji savjetodavne djelatnosti dužni su osigurati tajnost osobnih ili pojedinačnih informacija ili podataka do kojih dođu u posjed pružajući savjetodavne usluge, svaki u okviru svojih nadležnosti, osim poljoprivrednika koji upravlja odnosnim gospodarstvom uz iznimku nepravilnosti ili kršenja utvrđenih obavljanjem djelatnosti, a posebno u slučaju činjenja kaznenih djela.

- (6) Savjetodavne službe u svom radu koriste metode savjetodavnog rada. Iste će biti uređene posebnim propisom o metodama savjetodavnog rada, kojeg donosi federalni ministar.

Članak 7.

Savjetodavna služba iz članka 6. stavka 1. ovoga Zakona ne može obavljati sljedeće poslove:

1. reklamne i promotivne poslove za sjemenske tvrtke, proizvođače mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu, mehanizacije i sl., osim u slučaju kada su one dio sajmovi, izložbi i demonstracijskih ogleda uz sudjelovanje još najmanje jednog izlagača koji izlaže sličan proizvod;
2. proizvodne aktivnosti, osim kada se radi o oglednoj, demonstracijskoj ili introdukcijskoj proizvodnji, za što savjetodavna služba pribavlja suglasnost Federalnog ministarstva.

2. Organizacija javne savjetodavne službe

Članak 8.

Federalno ministarstvo

- (1) Poslove središnje savjetodavne službe u Federaciji vrši Federalno ministarstvo.
- (2) Federalno ministarstvo u vršenju poslova iz stavka 1. ovoga članka obavlja sljedeće:
 - predlaže i provodi politiku u oblasti poljoprivrednih savjetodavnih službi;
 - predlaže Vladi Federacije Strategiju;
 - u suradnji s kantonalnim ministarstvima, kantonalnim agencijama i zavodima, gradskim i općinskim službama mjerodavnim za poslove poljoprivrede predlaže i donosi srednjoročni i godišnji program rada javne savjetodavne službe u Federaciji;
 - prati i koordinira rad kantonalnih ministarstava, kantonalnih agencija i zavoda, gradskih i općinskih službi mjerodavnih za poslove poljoprivrede u realiziranju srednjoročnog i godišnjeg programa rada javne savjetodavne službe u Federaciji;
 - prati i koordinira rad privatnih savjetodavnih službi u Federaciji;
 - sudjeluje u izradi programa obuke savjetodavaca;
 - propisuje program, uvjete i način polaganja stručnog ispita za savjetodavca;
 - sudjeluje u organiziranju obuke savjetodavaca;
 - koordinira i prati rad međunarodnih i domaćih organizacija koje provode projekte iz oblasti savjetodavnih službi;
 - prati stanje u ovoj oblasti i predlaže mjere;
 - po potrebi vrši i druge poslove vezano za rad javnih i privatnih savjetodavnih službi.

Članak 9.

Kantonalne savjetodavne službe

- (1) Poslove javne savjetodavne službe iz članka 6. ovoga Zakona u kantonima vrše kantonalna ministarstava, kantonalne agencije i zavodi za poljoprivredu, koji se osnivaju sukladno kantonalnim propisima i u okviru kojih se formira savjetodavna služba.
- (2) Kantonalne savjetodavne službe rade na temelju Strategije, godišnjeg i dugoročnog programa rada za Federaciju, iz članka 4. stavka 1. ovoga Zakona i kantonalnih programa rada javne savjetodavne službe, koji trebaju biti usuglašeni s federalnim programima rada savjetodavne službe.
- (3) O realiziranju programa rada iz stavka 2. ovoga članka kantonalne savjetodavne službe kvartalno i godišnje izvještavaju Federalno ministarstvo.
- (4) U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti kantonalne savjetodavne službe moraju se pridržavati propisanih

metoda savjetodavnog rada iz članka 6. stavka 6. ovoga Zakona.

- (5) Kantonalne savjetodavne službe financiraju se iz proračuna kantona i osobnih prihoda.

Članak 10.

Gradske i općinske savjetodavne službe

- (1) Poslove javne savjetodavne službe u gradovima i općinama vrše gradske i općinske savjetodavne službe koje se osnivaju sukladno Zakonu o principima lokalne samouprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 51/06).
- (2) U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti gradske i općinske savjetodavne službe moraju se pridržavati odredbi iz članka 4. stavka 1. i članka 6. stavka 3. ovoga Zakona.
- (3) Gradske i općinske savjetodavne službe se financiraju iz proračuna grada i općine i osobnih prihoda.

Članak 11.

Kantonalne, gradske, općinske savjetodavne službe i Središnja savjetodavna služba u Federaciji koju vrši Federalno ministarstvo dužne su međusobno surađivati, koordinirati rad i razmjenjivati informacije.

Članak 12.

Javne savjetodavne službe u Federaciji, kantonima, gradovima i općinama, pored proračunskih sredstava, mogu se financirati i bespovratnim sredstvima (grantovi), sredstvima međunarodne tehničke pomoći, sredstvima međunarodnih programa i projekata, dobrotvornim donacijama fizičkih i pravnih osoba, kao i ostalim izvorima financiranja.

Članak 13.

Poslove od posebnog značaja za Bosnu i Hercegovinu i Federaciju, koji proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Europske unije i njenih država članica i Bosne i Hercegovine u oblasti poljoprivrede (tržišno – informacijski sustav, FADN i drugi poslovi) i drugih međunarodnih ugovora koje je zaključila Bosna i Hercegovina, odnosno Federacija financirat će se iz Proračuna Federacije - Federalnog ministarstva 50% i proračuna kantona - kantonalnih ministarstva 5%.

3. Privatna savjetodavna služba

Članak 14.

- (1) Poslove savjetodavne djelatnosti iz članka 5. ovoga Zakona mogu vršiti i privatne savjetodavne službe koje se osnivaju sukladno ovom Zakonu i financiraju iz osobnih prihoda.
- (2) Privatne savjetodavne službe mogu se financirati i bespovratnim sredstvima (grantovi), sredstvima međunarodne tehničke pomoći, sredstvima međunarodnih programa i projekata, dobrotvornim donacijama fizičkih i pravnih osoba, kao i ostalim izvorima financiranja koja nisu zabranjena ovim Zakonom.

III. CERTIFIKAT I DOZVOLA ZA RAD (LICENCA)

1. Certifikat

Članak 15.

- (1) Za vršenje savjetodavne djelatnosti savjetodavci moraju posjedovati certifikat.
- (2) Certifikatom iz stavka 1. ovoga članka se dokazuje da su osobe, koje vrše poslove savjetodavca u javnim i privatnim savjetodavnim službama, prošle obuku propisanu člankom 19. stavka 1. ovoga Zakona i uspješno položile stručni ispit za savjetodavce na temelju kojeg se dozvoljava obavljanje savjetodavne djelatnosti u savjetodavnim službama.

2. Dozvola za rad (licenca)

Članak 16.

- (1) Dozvolu za rad - licencu izdaje Federalno ministarstvo pravnim osobama koje vrše privatnu savjetodavnu službu, na njihov zahtjev, nakon što ispune sljedeće uvjete:

- imaju registriranu privatnu savjetodavnu službu, oblik gospodarskog društva ili zadruga za poslove savjetodavne službe;
 - imaju zaposlena najmanje dva savjetodavca upisana u Registar savjetodavaca;
 - raspolažu prostorom za rad, koji ima odvojen ulaz i najmanje dvije prostorije, od kojih su jedna radna prostorija i čekaonica, a na ulazu u prostor za rad moraju imati istaknutu firmu da se u tom uredu obavlja savjetodavna djelatnost uz naznaku radnog vremena;
 - raspolažu odgovarajućom opremom za rad koja: osigurava vođenje evidencije u elektronskoj i pisanoj formi, uključujući opremu koja garantira sigurnost pohranjenih dokumenata (ormar za arhivu, aparat za fotokopiranje, kompjuter, telefon, faks, pristup internetu), opremu za izvođenje savjetovanja poljoprivrednika (laptop, videotop, DVD, tablu i platno).
- (2) Uz zahtjev iz stavka 1. ovoga članka prilaže se sljedeća dokumentacija:
- sudska registracija za pravne osobe (gospodarsko društvo i zadruga);
 - akt o unutarnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
 - certifikat savjetodavaca;
 - dokaz o raspolaganju prostorom (dokaz o vlasništvu ili ugovor o zakupu zaključen s vlasnikom poslovnog prostora i atestnu dokumentaciju) i opremom (račune o kupovini ili ovjerenu izjavu o posjedovanju opreme).
- (3) Korištenje dozvole za rad-licence kontrolira mjerodavna kantonalna, odnosno Federalna poljoprivredna inspekcija.

IV. UPIS U REGISTAR I OBUKA SAVJETODAVACA

1. Registar službi

Članak 17.

- (1) Privatne savjetodavne službe, nakon što ispune sve uvjete propisane ovim Zakonom po dobivanju licence iz članka 16. stavka 1. ovoga Zakona, Federalno ministarstvo upisuje u središnji Registar službi, o čemu donosi rješenje.
- (2) Na temelju rješenja iz stavka 1. ovoga članka, privatne savjetodavne službe mogu vršiti poslove savjetodavne službe sukladno ovom Zakonu u oblastima za koje imaju certificirane savjetodavce.
- (3) Federalno ministarstvo će donijeti rješenje o brisanju iz Registra službi u sljedećim slučajevima:
- ako ovlaštena osoba u privatnoj savjetodavnoj službi podnese zahtjev za brisanje iz Registra službi;
 - ako se utvrdi da privatna savjetodavna služba više ne ispunjava uvjete za vršenje poslova savjetodavne službe propisane ovim Zakonom.
- (4) Lista odobrenih i brisanih privatnih savjetodavnih službi iz Registra službi objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Način i postupak izdavanja licence, upis, vođenje podataka iz Registra službi, te obrazac zahtjeva za izdavanje licence, propisat će federalni ministar Pravilnikom o načinu i postupku izdavanja licence, upisu i vođenju podataka iz Registra službi.

2. Registar savjetodavaca

Članak 18.

- (1) Savjetodavce koji ispune uvjete propisane ovim Zakonom, a nakon dobivanja certifikata iz članka 15. ovoga Zakona, Federalno ministarstvo upisuje u Registar savjetodavaca, o čemu donosi rješenje.

- (2) Na temelju rješenja iz stavka 1. ovoga članka, certificirani savjetodavac stječe pravo da obavlja poslove savjetodavca u oblastima za koje posjeduje certifikat. U vršenju poslova savjetodavne djelatnosti, dužan je da se pridržava propisanih metoda savjetodavnog rada iz članka 6. stavka 6. ovoga Zakona.
- (3) Federalno ministarstvo će donijeti rješenje o brisanju iz Registra savjetodavaca u sljedećim slučajevima:
- ako certificirani savjetodavac podnese zahtjev za brisanje iz Registra savjetodavaca;
 - ako se utvrdi da certificirani savjetodavac više ne ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom i podzakonskim propisima donesenim na temelju ovoga Zakona za vršenje poslova savjetodavca.
- (4) Lista odobrenih i brisanih savjetodavaca iz Registra savjetodavaca objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Organiziranje i izvođenje obuke iz članka 19. st. 1. i 2. ovoga Zakona, način i uvjete polaganja stručnog ispita iz članka 15. stavka 2. ovoga Zakona, visinu naknade, obrazac certifikata savjetodavca, te sadržaj i način vođenja Registra savjetodavaca iz članka 18. ovoga Zakona propisat će federalni ministar Pravilnikom o obuci, certifikatu i Registru savjetodavaca.

3. Obuka savjetodavaca

Članak 19.

- (1) Fizičke osobe koje podnose zahtjev za polaganje stručnog ispita za savjetodavce obvezne su proći program teoretske i praktične obuke za savjetodavce, nakon čega stječu pravo polaganja istog radi dobivanja certifikata. Naknade teoretske i praktične obuke snose podnositelji zahtjeva.
- (2) Certificirani savjetodavci u svrhu permanentnog stjecanja znanja kontinuirano prolaze obveznu godišnju obuku.
- (3) Program teoretske i praktične obuke za certificiranje, kao i program obvezne godišnje obuke certificiranih savjetodavaca donosi Federalno ministarstvo u suradnji sa stručnim i znanstveno-obrazovnim institucijama u Federaciji.
- (4) Program teoretske i praktične obuke za obavljanje poslova savjetodavne službe obvezno prolaze i službenici javnih savjetodavnih službi. Naknade teoretske i praktične obuke za službenike javnih savjetodavnih službi snosi organ u kojem su ti službenici uposleni.

Članak 20.

- (1) Program obuke osoba koje se prijavljuju za polaganje stručnog ispita za savjetodavce radi dobivanja certifikata i godišnji program obuke certificiranih savjetodavaca provode stručne i znanstveno-obrazovne institucije u Federaciji registrirane za ove djelatnosti.
- (2) Obuka se organizira u vidu predavanja, obuke na daljinu putem interneta, praktične nastave, vježbi izrade poslovnih planova, izrade programa i projekata, vođenja poljoprivrednog knjigovodstva i sl., ovisno o oblastima za koje se savjetodavac specijalizira.

V. UPRAVNI NADZOR

Članak 21.

Upravni nadzor

- (1) Federalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provedbom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona koji su ovim Zakonom stavljeni u mjerodavnost Federacije kao i upravni nadzor nad institucijama, ustanovama i organizacijama određenih ovim Zakonom, a koji predstavljaju vršenje javnih ovlaštenja.
- (2) U vršenju nadzora nad obavljanjem poslova u vršenju javnih ovlaštenja iz stavka 1. ovoga članka, Federalno

ministarstvo ostvaruje neposredan uvid i kontrolu u postupanju, vrši pregled akata i dokumentacije koje donose institucije i upravne organizacije u vršenju javnih ovlaštenja, daje instrukcije i smjernice za izvršavanje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršavanju poslova u vršenju javnih ovlaštenja.

- (3) Federalno ministarstvo vrši i nadzor nad kantonalnim organima uprave mjerodavnim za poslove poljoprivrede u dijelu izvršavanja federalne politike kao i provedbe mjera u oblasti savjetodavnih službi koje su od značaja za cijelu Federaciju.
- (4) Upravni nadzor nad kantonalnim organima uprave i institucijama koje vrše javna ovlaštenja vrši se u žalbenom postupku i putem ovlaštenja drugostupanskog organa i po službenoj dužnosti.
- (5) Kantonalni organi uprave mjerodavni za poslove poljoprivrede vrše upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na temelju ovog Zakona koji su ovim Zakonom stavljeni u mjerodavnost kantona.

Članak 22.

Inspeksijski nadzor

- (1) Inspeksijski nadzor u provedbi ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona vrši federalna poljoprivredna inspekcija organizirana u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcije organizirane u kantonalnim upravama za inspeksijske poslove.
- (2) Inspeksijski nadzor se vrši sukladno Zakonu o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj 35/05) i Zakonu o inspekcijama u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH" broj 69/05) - (u daljnjem tekstu: Zakon o inspekcijama).

Članak 23.

Inspeksijski nadzor nad primjenom ovoga Zakona neposredno vrše federalni i kantonalni poljoprivredni inspektori/inspektorice kao državni službenici/ice sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima (u daljnjem tekstu: poljoprivredna inspekcija).

Članak 24.

Pored ovlaštenja i dužnosti određenih Zakonom o inspekcijama, poljoprivredna inspekcija je ovlaštena da:

1. nadzire provedbu i primjenu ovoga Zakona i podzakonskih propisa donesenih na temelju ovoga Zakona;
2. nadzire primjenu i provedbu propisa koji se odnose na obavljanje poslova savjetodavne djelatnosti od strane javnih i privatnih savjetodavnih službi;
3. vrši inspeksijski nadzor nad radom privatnih savjetodavnih službi i naređuje zabranu vršenja poslova savjetodavne djelatnosti pravnim osobama koje nemaju dozvolu za rad (licencu) i koje nisu upisane u Registar službi odnosno koje u radnom odnosu nemaju certificirane savjetodavce;
4. vrši inspeksijski nadzor nad radom savjetodavaca i naređuje zabranu vršenja poslova savjetodavcima koji nemaju certifikat i nisu upisani u Registar savjetodavaca;
5. vrši inspeksijski nadzor nad radom upravnih organizacija - zavoda i agencija za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi vezano za poslove koji se odnose na savjetodavnu djelatnost;
6. podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog povrede odredaba ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega;

7. obavlja i druge inspeksijske poslove vezano za primjenu ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega.

VI. KAZNENE ODREDBE

Članak 25.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 800,00 KM do 15.000,00 KM biće kažnjena za prekršaj pravna osoba koja vrši poslove javne savjetodavne službe ako:
 1. se u radu ne pridržava propisanih metoda savjetodavnog rada (članak 6. stavak 6.);
 2. se bavi poslovima koji su zabranjeni ovim Zakonom (članak 7. toč. 1. i 2.);
 3. nemaju u radnom odnosu certificirane savjetodavce (članak 15.);
 4. onemogućiti provedbu nadzora poljoprivrednog inspektora na način i u rokovima određenim odredbama Zakona o inspekcijama.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 3.000,00 KM biće kažnjena i odgovorna osoba za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 26.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 12.000,00 KM biće kažnjena za prekršaj pravna osoba koja vrši poslove privatne savjetodavne službe (gospodarsko društvo i zadruga) ako:
 1. se u radu ne pridržava propisanih metoda savjetodavnog rada (članak 6. stavak 6.);
 2. se bavi poslovima koji su zabranjeni ovim Zakonom (članak 7. toč. 1. i 2.);
 3. nema u radnom odnosu certificirane savjetodavce (članak 15.);
 4. vrši poslove privatne savjetodavne službe prije nego što ispuni propisane uvjete i bez dozvole za rad – licence (članak 16. stavak 1.);
 5. nije upisana u Registar službi (članak 17. stavak 1.);
 6. onemogućiti provedbu nadzora poljoprivrednog inspektora na način i u rokovima određenim odredbama Zakona o inspekcijama.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 50,00 KM do 3.000,00 KM biće kažnjena i odgovorna osoba u pravnoj osobi za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 27.

Novčanom kaznom u iznosu od 100,00 KM do 1.500,00 KM biće kažnjena za prekršaj fizička osoba koja se neovlašteno bavi poslovima savjetodavne službe.

VII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 28.

Propise za čije je donošenje na temelju ovog Zakona ovlašten, federalni ministar će donijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 29.

Federalno ministarstvo je obvezno pripremiti i dostaviti na usvajanje Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine Strategiju na temelju članka 4. stavka 3. ovoga Zakona, u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 30.

- (1) Do donošenja propisa o certificiranju savjetodavaca i vršenju obuke iz čl. 15. i 19. ovoga Zakona, savjetodavnu djelatnost na teritoriju Federacije vrše javne savjetodavne službe.
- (2) Do donošenja propisa iz stavka 1. ovoga članka savjetodavnu djelatnost u uspostavljenoj središnjoj, kantonalnim, gradskim i općinskim poljoprivrednim savjetodavnim službama mogu obavljati postojeći službenici, koji su dužni

u roku od dvije godine dana od stupanja na snagu ovoga Zakona položiti stručni ispit i pribaviti certifikat.

Članak 31.

- (1) Federalno ministarstvo je obvezno uspostaviti središnju savjetodavnu službu u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Kantonalna ministarstva obvezna su uspostaviti savjetodavnu službu u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona, a gradovi i općine sukladno potrebama poljoprivrednika za savjetodavnim uslugama, uzimajući u obzir princip supsidijarnosti i sposobnosti lokalnih vlasti i njihove administracije, samostalno odlučuju o uspostavi savjetodavne službe.

Članak 32.

Federalno ministarstvo je obvezno uspostaviti Registar službi i Registar savjetodavaca na temelju čl. 17. i 18. ovoga Zakona, najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 33.

- (1) Stupanjem na snagu ovoga Zakona na teritoriju Federacije svi zakonski i podzakonski propisi koji su se primjenjivali u oblasti savjetodavnih službi u Federaciji i kantonima, a koji su u suprotnosti sa odredbama ovoga Zakona, moraju se uskladiti najkasnije u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Do okončanja usuglašavanja propisa iz stavka 1. ovoga članka, u slučajevima različitih rješenja predviđenih drugim propisima iz ove oblasti, primjenjivat će se odredbe ovoga Zakona.

Članak 34.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ПОЉОПРИВРЕДНИМ САВЈЕТОДАВНИМ СЛУЖБАМА

Проглашава се Закон о пољопривредним савјетодавним службама који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-764-02/13
09. августа 2013. године
Сарајево

Предеједник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН

О ПОЉОПРИВРЕДНИМ САВЈЕТОДАВНИМ СЛУЖБАМА

I - ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Законом у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација) уређује се: пољопривредна савјетодавна дјелатност, надлежности, врсте и финансирање пољопривредне савјетодавне службе, односи у области пружања савјетодавних услуга, сертификавање, лиценцирање, регистри и обука савјетодача, те управни и инспекцијски

надзор, казнене одредбе као и друга питања од значаја за пољопривредну савјетодавну дјелатност.

Члан 2.

Циљеви овога Закона су:

- Утврђивање оквира за институционалне структуре, надлежности, одговорности, линије извјештавања, механизме координације, процесе консултација, права, обавезе и начин provedbe мјера на свим нивоима власти у Федерацији у области пољопривредних савјетодавних служби (у даљем тексту: савјетодавна служба);
- Регулисање односа у области пружања савјетодавних услуга од стране јавне и приватне савјетодавне службе у Федерацији, а у циљу повећања пољопривредне производње, стварања услова за конкурентну пољопривреду и побољшања услова живота руралног становништва и развоја руралних подручја;
- Утврђивање механизма за оптималан приступ пољопривредним знањима, пренос знања и вјештина до пољопривредног произвођача и заштиту околиша.

Члан 3.

Значење појединих израза

У смислу овога Закона поједини изрази имају следеће значење:

- **Пољопривредна савјетодавна дјелатност** (у даљем тексту: савјетодавна дјелатност) је скуп мјера које се пружају вршиоцима пољопривредне дјелатности у циљу повећања нивоа знања и побољшања практичних вјештина, а ради повећања пољопривредне производње;
- **Јавна савјетодавна служба** је служба која пружа савјетодавне услуге на територији Федерације и врше: је Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем тексту: Федерално министарство), кантонална министарства надлежна за послове пољопривреде (у даљем тексту: кантонална министарства), кантоналне агенције и заводи, градске и општинске службе надлежне за послове пољопривреде, које испуњавају услове прописане овим Законом;
- **Приватна савјетодавна служба** је служба која пружа савјетодавне услуге на територији Федерације и врше је правна лица која испуњавају услове прописане овим Законом и која су као таква уписана у Регистар пољопривредних савјетодавних служби (у даљем тексту: Регистар служби), те регистрована за послове савјетодавних служби и уписана у судски регистар код надлежног суда;
- **Пољопривредни савјетодавац** (у даљем тексту: савјетодавац) је физичко лице које обавља савјетодавну дјелатност на стручном основу, посједује сертификат о положеном стручном испиту и уписано је у Регистар пољопривредних савјетодача (у даљем тексту: Регистар савјетодача);
- **Сертификат за пољопривредног савјетодача** (у даљем тексту: сертификат) је исправа, којом се доказује потребни ниво стручне спреме за физичка лица која врше послове савјетодача и на основу којег се дозвољава обављање савјетодавне дјелатности, а стиче се након положеног стручног испита;
- **Дозвола за рад (лиценца)** је исправа коју издаје Федерално министарство приватним савјетодав-

ним службама и на основу које се врши упис у Регистар служби;

- **Пољопривредник** је физичко лице које на пољопривредном газдинству производи биљне и сточарске производе те обавља и друге послове везане уз ту производњу, без обзира на степен специјализације пољопривредног газдинства на којем ради и које посједује знање и вјештину о пољопривреди.

Члан 4.

Средњорочна стратегија пружања савјетодавних услуга

- (1) Савјетодавна дјелатност у Федерацији проводи се према Средњорочној стратегији пружања савјетодавних услуга (у даљем тексту: Стратегија), дугорочном и годишњем програму рада и другим стратешким програмима. Стратегија садржи краткорочне и средњорочне циљеве, методе рада, мјере, временски слијед, носиоце и рокове остварења тих циљева и доноси се на период од пет година.
- (2) Федерално министарство у сарадњи са кантоналним министарствима, утврђује и припрема основне елементе за израду Стратегије.
- (3) Федерални министар пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем тексту: федерални министар) именује комисију за израду Стратегије, након чега се Стратегија ставља у јавну стручну расправу и доставља на разматрање Влади Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације).
- (4) Стратегију усваја Парламент Федерације Босне и Херцеговине за период од седам година.

II - САВЈЕТОДАВНА ДЈЕЛАТНОСТ

Члан 5.

У смислу овога Закона, савјетодавна дјелатност обухвата:

1. давање стручних савјета и приказ нових технологија и техника производње с циљем технолошко-техничког унапређења пољопривредних газдинстава и повећања пољопривредне производње;
2. оспособљавање пољопривредника за управљање пољопривредним газдинством, вођење пољопривредног књиговодства;
3. учествовање у изради пословних планова, развојних и инвестиционих програма за различите начине управљања пољопривредним газдинством (конвенционална, интегрисана, органска производња), као и за допунске активности;
4. информисање пољопривредника о програмима новчаних подршки у пољопривреди и руралном развоју;
5. давања препоруке пољопривредницима о времену и начину заштите од биљних штеточина на основу података извјештајно - прогнозне службе;
6. учествовање у прикупљању тржишних информација за потребе: пољопривредног информационог центра, система пољопривредно књиговодствених података (ФАДН) и других података из области пољопривреде у Федерацији;
7. помоћ у оснивању и раду различитих облика удруживања пољопривредника;
8. пружање стручне помоћи у развоју руралних подручја и очувању традиционалних вриједности у тим подручјима;
9. учествовање у спроведби пројеката и програма из области пољопривреде и руралног развоја

финансираних од стране владиних, невладиних и међународних организација и других извора;

10. стручно усавршавање пољопривредника за успоставу система пољопривредне производње у складу са стандардима ЕУ;
11. припрема писаних материјала за потребе пољопривредника, оглашавање у медијима и путем интернета;
12. учествовање у организовању и извођењу стручних скупова, манифестација и конференција, изложби и сл.;
13. учествовање у изради, извођењу и процјењивању укуса у области пољопривреде;
14. пружање помоћи у осталим пословима за које пољопривредници искажу интерес.

1. Савјетодавне службе

Члан 6.

- (1) Савјетодавна дјелатност се обавља путем јавне савјетодавне службе и приватне савјетодавне службе.
- (2) Основни задатак савјетодавних служби је пружање стручне помоћи пољопривредницима ради технолошко-техничког унапређења пољопривредних газдинстава, повећања пољопривредне производње и добити од додатних дјелатности на пољопривредним газдинствима.
- (3) Пољопривредници могу да добровољно учествују у систему савјетодавне службе.
- (4) Приступ савјетодавној служби имају све категорије пољопривредника.
- (5) Вршиоци савјетодавне дјелатности дужни су да обезбиједи тајност личних или појединачних информација или података до којих дођу у посјед пружајући савјетодавне услуге, сваки у оквиру својих надлежности, осим пољопривредника који управља односним газдинством уз изнимку неправилности или кршења утврђених обављањем дјелатности, а посебно у случају чињења казnenих дјела.
- (6) Савјетодавне службе у свом раду користе методе савјетодавног рада. Исте ће да буду уређене посебним прописом о методама савјетодавног рада, којег доноси федерални министар.

Члан 7.

Савјетодавна служба из члана 6. става 1. овога Закона не може да обавља следеће послове:

1. рекламне и промотивне послове за сјеменске твртке, произвођаче минералних ђубрива и средстава за заштиту, механизације и сл., осим у случају када су оне дио сајмова, изложби и демонстрационих огледа уз присутност још најмање једног излагача који излаже сличан производ;
2. производне активности, осим када се ради о огледној, демонстрационој или интродукционој производњи, за што савјетодавна служба прибавља сагласност Федералног министарства.

2. Организација јавне савјетодавне службе

Члан 8.

Федерално министарство

- (1) Послове централне савјетодавне службе у Федерацији врши Федерално министарство.
- (2) Федерално министарство у вршењу послова из става 1. овога члана обавља следеће:
 - предлаже и спроводи политику у области пољопривредних савјетодавних служби;
 - предлаже Влади Федерације Стратегију;

- у сарадњи с кантоналним министарствима, кантоналним агенцијама и заводима, градским и општинским службама надлежним за послове пољопривреде, предлаже и доноси средњорочни и годишњи програм рада јавне савјетодавне службе у Федерацији;
- прати и координира рад кантоналних министарстава, кантоналних агенција и завода, градских и општинских служби надлежних за послове пољопривреде у реализовању средњорочног и годишњег програма рада јавне савјетодавне службе у Федерацији;
- прати и координира рад приватних савјетодавних служби у Федерацији;
- судјелује у изради програма обуке савјетодача;
- прописује програм, услове и начин полагања стручног испита за савјетодача;
- судјелује у организовању обуке савјетодача;
- координира и прати рад међународних и домаћих организација које спроводе пројекте из области савјетодавних служби;
- прати стање у овој области и предлаже мјере;
- по потреби врши и друге послове везано за рад јавних и приватних савјетодавних служби.

Члан 9.

Кантоналне савјетодавне службе

- (1) Послове јавне савјетодавне службе из члана 6. овога Закона у кантонима врше кантонална министарства, кантоналне агенције и заводи за пољопривреду, који се оснивају у складу с кантоналним прописима и у оквиру којих се формира савјетодавна служба.
- (2) Кантоналне савјетодавне службе раде на основу Стратегије, годишњег и дугорочног програма рада за Федерацију, из члана 4. става 1. овога Закона и кантоналних програма рада јавне савјетодавне службе, који требају да буду усаглашени са федералним програмима рада савјетодавне службе.
- (3) О реализовању програма рада из става 2. овога члана кантоналне савјетодавне службе квартално и годишње извјештавају Федерално министарство.
- (4) У вршењу послова савјетодавне дјелатности кантоналне савјетодавне службе морају да се придржавају прописаних метода савјетодавног рада из члана 6. става 6. овога Закона.
- (5) Кантоналне савјетодавне службе финансирају се из буџета кантона и личних прихода.

Члан 10.

Градске и општинске савјетодавне службе

- (1) Послове јавне савјетодавне службе у градовима и општинама врше градске и општинске савјетодавне службе које се оснивају у складу са Законом о принципима локалне самоуправе ("Службене новине Федерације БиХ", број 51/06).
- (2) У вршењу послова савјетодавне дјелатности градске и општинске савјетодавне службе морају се придржавати одредби из члана 4. става 1. и члана 6. става 3. овога Закона.
- (3) Градске и општинске савјетодавне службе се финансирају из буџета града и општине и личних прихода.

Члан 11.

Кантоналне, градске, општинске савјетодавне службе и Централна савјетодавна служба у Федерацији коју врши Федерално министарство дужне су да међусобно сарађују, координишу рад и размјењују информације.

Члан 12.

Јавне савјетодавне службе у Федерацији, кантонима, градовима и општинама, поред буџетских средстава, могу да се финансирају и бесповратним средствима (грантови), средствима међународне техничке помоћи, средствима међународних програма и пројеката, добротворним донацијама физичких и правних лица, као и осталим изворима финансирања.

Члан 13.

Послове од посебног значаја за Босну и Херцеговину и Федерацију, који произлазе из Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и њених држава чланица и Босне и Херцеговине у области пољопривреде (тржишно – информациони систем, ФАДН и други послови) и других међународних уговора које је закључила Босна и Херцеговина, односно Федерација финансираће се из Буџета Федерације - Федералног министарства 50% и буџета кантона - кантоналних министарстава 5%.

3. Приватна савјетодавна служба

Члан 14.

- (1) Послове савјетодавне дјелатности из члана 5. овога Закона могу вршити и приватне савјетодавне службе које се оснивају у складу са овим Законом и финансирају из личних прихода.
- (2) Приватне савјетодавне службе могу се финансирати и бесповратним средствима (грантови), средствима међународне техничке помоћи, средствима међународних програма и пројеката, добротворним донацијама физичких и правних лица, као и осталим изворима финансирања која нису забрањена овим Законом.

III - СЕРТИФИКАТ И ДОЗВОЛА ЗА РАД (ЛИЦЕНЦА)

1. Сертификат

Члан 15.

- (1) За вршење савјетодавне дјелатности савјетодавци морају да посједују сертификат.
- (2) Сертификатом из става 1. овога члана се доказује да су лица, која врше послове савјетодавца у јавним и приватним савјетодавним службама, прошла обуку прописану чланом 19. става 1. овога Закона и успјешно положила стручни испит за савјетодавце на основу којег се дозвољава обављање савјетодавне дјелатности у савјетодавним службама.

2. Дозвола за рад (лиценца)

Члан 16.

- (1) Дозволу за рад - лиценцу издаје Федерално министарство правним лицима која врше приватну савјетодавну службу, на њихов захтјев, након што испуне следеће услове:
 - имају регистровану приватну савјетодавну службу, облик привредног друштва или задруга за послове савјетодавне службе.
 - имају запослена најмање два савјетодавца уписана у Регистар савјетодача;
 - располажу простором за рад, који има одвојен улаз и најмање двије просторије, од којих су једна радна просторија и чекаоница, а на улазу у простор за рад морају да имају истакнуту фирму да се у тој канцеларији обавља савјетодавна дјелатност уз назнаку радног времена;
 - располажу одговарајућом опремом за рад која: обезбјеђује вођење евиденције у електронској и писаној форми, укључујући опрему која гарантује сигурност похрањених докумената (ормар за архиву, апарат за фотокопирање, компјутер,

- телефон, факс, приступ интернету), опрему за извођење савјетовања пољопривредника (лаптоп, видеотоп, ДВД, таблу и платно).
- (2) Уз захтјев из става 1. овога члана прилаже се следећа документација:
- судска регистрација за правна лица (привредно друштво и задруга);
 - акт о унутрашњој организацији и систематизацији радних мјеста;
 - сертификат савјетодача;
 - доказ о располагању простором (доказ о власништву или уговор о закупу закључен са власником пословног простора и атестну документацију) и опремом (рачуне о куповини или овјерену изјаву о посједовању опреме).
- (3) Коришћење дозволе за рад-лиценце контролише надлежна кантонална, односно Федерална пољопривредна инспекција.

IV - УПИС У РЕГИСТАР И ОБУКА САВЈЕТОДАВАЦА

1. Регистар служби

Члан 17.

- (1) Приватне савјетодавне службе, након што испуне све услове прописане овим Законом, по добивању лиценце из члана 16. става 1. овога Закона, Федерално министарство уписује у централни Регистар служби, о чему доноси рјешење.
- (2) На основу рјешења из става 1. овога члана, приватне савјетодавне службе могу да врше послове савјетодавне службе у складу са овим Законом у областима за које имају сертифициране савјетодавце.
- (3) Федерално министарство ће да донесе рјешење о брисању из Регистра служби у следећим случајевима:
- ако овлашћено лице у приватној савјетодавној служби поднесе захтјев за брисање из Регистра служби;
 - ако се утврди да приватна савјетодавна служба више не испуњава услове за вршење послова савјетодавне службе прописане овим Законом.
- (4) Листа одобрених и брисаних приватних савјетодавних служби из Регистра служби објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (5) Начин и поступак издавања лиценце, упис, вођење података из Регистра служби, те образац захтјева за издавање лиценце, прописане федерални министар Правилником о начину и поступку издавања лиценце, упису и вођењу података из Регистра служби.

2. Регистар савјетодача

Члан 18.

- (1) Савјетодавце који испуне услове прописане овим Законом, а након добивања сертификата из члана 15. овога Закона, Федерално министарство уписује у Регистар савјетодача, о чему доноси рјешење.
- (2) На основу рјешења из става 1. овога члана, сертифицирани савјетодавац стиче право да обавља послове савјетодавца у областима за које посједује сертификат. У вршењу послова савјетодавне дјелатности, дужан је да се придржава прописаних метода савјетодавног рада из члана 6. става 6. овога Закона.
- (3) Федерално министарство ће да донесе рјешење о брисању из Регистра савјетодача у следећим случајевима:
- ако сертифицирани савјетодавац поднесе захтјев за брисање из Регистра савјетодача;
 - ако се утврди да сертифицирани савјетодавац више не испуњава услове прописане овим Зако-

ном и подзаконским прописима донесеним на основу овога Закона за вршење послова савјетодача.

- (4) Листа одобрених и брисаних савјетодача из Регистра савјетодача објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (5) Организовање и извођење обуке из члана 19. ст. 1. и 2. овога Закона, начин и услове полагања стручног испита из члана 15. става 2. овога Закона, висину накнаде, образац сертификата савјетодача, те садржај и начин вођења Регистра савјетодача из члана 18. овога Закона прописане федерални министар Правилником о обуци, сертификату и Регистру савјетодача.

3. Обука савјетодача

Члан 19.

- (1) Физичка лица која подносе захтјев за полагање стручног испита за савјетодавце обавезна су проћи програм теоретске и практичне обуке за савјетодавце, након чега стичу право полагања истог ради добивања сертификата. Накнаде теоретске и практичне обуке сноси подносиоци захтјева.
- (2) Сертифицирани савјетодавци у сврху перманентног стицања знања континуирано пролазе обавезну годишњу обуку.
- (3) Програм теоретске и практичне обуке за сертифицирање, као и програм обавезне годишње обуке сертифицираних савјетодача доноси Федерално министарство у сарадњи са стручним и научно-образовним институцијама у Федерацији.
- (4) Програм теоретске и практичне обуке за обављање послова савјетодавне службе обавезно пролазе и службеници јавних савјетодавних служби. Накнаде теоретске и практичне обуке за службенике јавних савјетодавних служби сноси орган у којем су ти службеници упуслени.

Члан 20.

- (1) Програм обуке лица која се пријављују за полагање стручног испита за савјетодавце ради добивања сертификата и годишњи програм обуке сертифицираних савјетодача спроводе стручне и научно-образовне институције у Федерацији регистроване за ове дјелатности.
- (2) Обука се организује у виду предавања, обуке на даљину путем интернета, практичне наставе, вјежби израде пословних планова, израде програма и пројеката, вођења пољопривредног књиговодства и сл., овисно о областима за које се савјетодавац специјализује.

V - УПРАВНИ НАДЗОР

Члан 21.

Управни надзор

- (1) Федерално министарство врши управни надзор над спроведбом овога Закона и прописа донесених на основу овога Закона, који су овим Законом стављени у надлежност Федерације као и управни надзор над институцијама, установама и организацијама одређених овим Законом, а који представљају вршење јавних овлашћења.
- (2) У вршењу надзора над обављањем послова у вршењу јавних овлашћења из става 1. овога члана, Федерално министарство остварује непосредан увид и контролу у поступању, врши преглед аката и документације које доносе институције и управне организације у вршењу јавних овлашћења, даје инструкције и смјернице за

извршавање послова и тражи податке и обавијести о извршавању послова у вршењу јавних овлашћења.

- (3) Федерално министарство врши и надзор над кантоналним органима управе надлежним за послове пољопривреде у дијелу извршавања федералне политике као и спроведбе мјера у области савјетодавних служби које су од значаја за цијелу Федерацију.
- (4) Управни надзор над кантоналним органима управе и институцијама које врше јавна овлашћења врши се у жалбеном поступку и путем овлашћења другостепеног органа и по службеној дужности.
- (5) Кантонални органи управе надлежни за послове пољопривреде врше управни надзор над спровођењем овог Закона и прописа донесених на основу овог Закона који су овим Законом стављени у надлежност кантона.

Члан 22.

Инспекцијски надзор

- (1) Инспекцијски надзор у спроведби овога Закона и прописа донесених на основу овога Закона врши федерална пољопривредна инспекција организована у Федералној управи за инспекцијске послове и кантоналне пољопривредне инспекције организоване у кантоналним управама за инспекцијске послове.
- (2) Инспекцијски надзор се врши у складу са Законом о организацији органа управе у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ" број 35/05) и Закону о инспекцијама у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ" број 69/05) - (у даљем тексту: Закон о инспекцијама).

Члан 23.

Инспекцијски надзор над примјеном овога Закона непосредно врше федерални и кантонални пољопривредни инспектори/инспекторнице као државни службеници/ице са посебним овлашћењима и одговорностима (у даљем тексту: пољопривредна инспекција).

Члан 24.

Поред овлашћења и дужности одређених Законом о инспекцијама, пољопривредна инспекција је овлашћена да:

1. надзире спроведбу и примјену овога Закона и подзаконских прописа донесених на основу овога Закона;
2. надзире примјену и спроведбу прописа који се односе на обављање послова савјетодавне дјелатности од стране јавних и приватних савјетодавних служби;
3. врши инспекцијски надзор над радом приватних савјетодавних служби и наређује забрану вршења послова савјетодавне дјелатности правним лицима која немају дозволу за рад (лиценцу) и која нису уписана у Регистар служби односно која у радном односу немају сертификоване савјетодавце;
4. врши инспекцијски надзор над радом савјетодавца и наређује забрану вршења послова савјетодавцима који немају сертификат и нису уписани у Регистар савјетодача;
5. врши инспекцијски надзор над радом управних организација - завода и агенција за пружање стручних услуга у пољопривреди везано за послове који се односе на савјетодавну дјелатност;
6. подноси захтјев за покретање прекршајног поступка због повреде одредби овога Закона и прописа донесених на основу њега;
7. обавља и друге инспекцијске послове везано за примјену овога Закона и прописа донесених на основу њега.

VI - КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 25.

- (1) Новчаном казном у износу од 800,00 КМ до 15.000,00 КМ биће кажњено за прекршај правно лице које врши послове јавне савјетодавне службе ако:
 1. се у раду не придржава прописаних метода савјетодавног рада (члан 6. став 6.);
 2. се бави пословима који су забрањени овим Законом (члан 7. тач. 1. и 2.);
 3. немају у радном односу сертификоване савјетодавце (члан 15.);
 4. онемогући спроведбу надзора пољопривредног инспектора на начин и у роковима одређеним одредбама Закона о инспекцијама.
- (2) Новчаном казном у износу од 50,00 КМ до 3.000,00 КМ биће кажњено и одговорно лице за прекршај из става 1. овога члана.

Члан 26.

- (1) Новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 12.000,00 КМ биће кажњено за прекршај правно лице које врши послове приватне савјетодавне службе (привредно друштво и задруга) ако:
 1. се у раду не придржава прописаних метода савјетодавног рада (члан 6. став 6.);
 2. се бави пословима који су забрањени овим Законом (члан 7. тач. 1. и 2.);
 3. нема у радном односу сертификоване савјетодавце (члан 15.);
 4. врши послове приватне савјетодавне службе прије него што испуни прописане услове и без дозволе за рад - лиценце (члан 16. став 1.);
 5. није уписано у Регистар служби (члан 17. став 1.);
 6. онемогући спроведбу надзора пољопривредног инспектора на начин и у роковима одређеним одредбама Закона о инспекцијама.
- (2) Новчаном казном у износу од 50,00 КМ до 3.000,00 КМ биће кажњено и одговорно лице у правном лицу за прекршај из става 1. овога члана.

Члан 27.

Новчаном казном у износу од 100,00 КМ до 1.500,00 КМ биће кажњено за прекршај физичко лице које се неовлашћено бави пословима савјетодавне службе.

VII - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 28.

Прописе за чије је доношење на основу овог Закона овлашћен, федерални министар ће да донесе најкасније у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овога Закона.

Члан 29.

Федерално министарство је обавезно припремити и доставити на усвајање Парламенту Федерације Босне и Херцеговине Стратегију на основу члана 4. става 3. овога Закона, у року од једне године од дана ступања на снагу овога Закона.

Члан 30.

- (1) До доношења прописа о сертификовању савјетодача и вршењу обуке из чл. 15. и 19. овога Закона, савјетодавну дјелатност на територији Федерације врше јавне савјетодавне службе.
- (2) До доношења прописа из става 1. овога члана савјетодавну дјелатност у успостављеној централној, кантоналним, градским и општинским пољопривредним савјетодавним службама могу да обављају постојећи службеници, који су дужни у року од двије године дана

од ступања на снагу овога Закона положити стручни испит и прибавити сертификат.

Члан 31.

- (1) Федерално министарство је обавезно да успостави централну савјетодавну службу у року од четири мјесеца од дана ступања на снагу овога Закона.
- (2) Кантонална министарства обавезна су да успоставе савјетодавну службу у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овога Закона, а градови и општине у складу са потребама пољопривредника за савјетодавним услугама, узимајући у обзир принцип супсидијарности и способности локалних власти и њихове администрације, самостално одлучују о успостави савјетодавне службе.

Члан 32.

Федерално министарство је обавезно да успостави Регистар служби и Регистар савјетодаваца на основу чл. 17. и 18. овога Закона, најкасније у року од једне године од дана ступања на снагу овога Закона.

Члан 33.

- (1) Ступањем на снагу овога Закона на територији Федерације, сви законски и подзаконски прописи који су се примјењивали у области савјетодавних служби у Федерацији и кантонима, а који су у супротности са одредбама овога Закона, морају да се ускладе најкасније у року од једне године рачунајући од дана ступања на снагу овога Закона.
- (2) До окончања усаглашавања прописа из става 1. овога члана, у случајевима различитих рјешења предвиђених другим прописима из ове области, примјењиваће се одредбе овога Закона.

Члан 34.

Овај Закон ступа на снагу осмог дана од дана објаве у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Председавајући Дома народа Парламента Федерације БиХ Радоје Видовић , с. р.	Председавајући Представничког дома Парламента Федерације БиХ Фехим Шкаљић , с. р.
---	---

1452

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O STOČARSTVU

Proglašava se Zakon o stočarstvu koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Predstavničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-765-02/13
09. augusta 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, s. r.

ZAKON O STOČARSTVU

I - OSNOVNE ODREDBE

Члан 1.

- (1) Ovim Zakonom uređuje se proizvodnja i uzgoj uzgojno vrijednih životinja, oplodnja i licenciranje domaćih životinja, trgovina uzgojno vrijednim životinjama i genetskim materijalom, zootehnički, zoohigijenski uslovi držanja i iskorišćavanja domaćih životinja, provođenje uzgoja uzgojno vrijednih životinja, nadzor nad primjenom ovog

zakona, kaznene odredbe i druga pitanja važna za efikasnost i unaprjeđenje stočarstva na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija).

- (2) Odredbe ovog Zakona odnose se na uzgoj: goveda, svinja, koza, ovaca, konja, magaraca, kunića, peradi, pčela i drugih vrsta domaćih životinja koje imaju privrednu namjenu (u daljem tekstu: domaće životinje).

Члан 2.

Uzgojem iz člana 1. stav 2. ovog Zakona potiče se povećanje uspješnosti proizvodnje domaćih životinja uz očuvanje ili poboljšanje njihove vitalnosti, povećanje ekonomičnosti stočarske proizvodnje, poboljšanje kvaliteta životinjskih proizvoda, očuvanje genetske raznolikosti domaćih životinja i evidencija domaćih životinja.

Члан 3.

- (1) U ovom Zakonu upotrebljavaju se pojmovi sa slijedećim značenjem:

1. **Stočarstvo** je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem i držanjem domaćih životinja za privredno iskorištavanje;
2. **Uzgojno vrijedna životinja** je umatičena ili upisana domaća životinja te matično jato peradi i to:
 - a. **matična životinja čiste pasmine** upisana u matičnu knjigu, čiji su roditelji, djedovi i bake upisani u matičnu knjigu iste pasmine;
 - b. **evidentirana životinja** domaća je životinja obilježena ušnom markicom i uvedena u centralni registar;
 - c. **upisana životinja čiste pasmine ili križanac poznatih roditelja**, upisana u registar uzgoja;
 - d. **matično jato čiste pasmine ili hibrid** upisan u centralni popis matičnih jata;
3. **Centralna uzgojno selekcijska služba** je organizovana u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo) zadužena za poslove centralne koordinacije i kontrole uzgojno selekcijskog rada, te politike u stočarstvu Federacije;
4. **Federalni agromediterranski zavod Mostar** – upravna organizacija koja u smislu ovog Zakona obavlja poslove čiji je djelokrug utvrđen Zakonom o o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 38/05); (u daljem tekstu: ovlaštene ustanove);
5. **Federalni zavod za poljoprivredu Sarajevo** – upravna organizacija koja u smislu ovog Zakona obavlja poslove čiji je djelokrug utvrđen Zakonom o o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 38/05); (u daljem tekstu: ovlaštene ustanove);
6. **Kantonalna uzgojno selekcijska služba** organizaciona jedinica u kantonalnom ministarstvu nadležnom za poslove stočarstva (u daljem tekstu: kantonalno ministarstvo) ili kantonalnog zavoda nadležnog za poslove stočarstva (u daljem tekstu: kantonalni zavod) zadužen za obavljanje uzgojno selekcijskog rada;
7. **Centralna matična knjiga i centralni popis matičnih jata** (knjiga, popis, kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi), je centralni skup svih podataka o uzgojno vrijednim životinjama u Federaciji koju vodi uzgojno selekcijska služba na osnovu obaveznih informacija kantonalnih uzgojno selekcijskih službi;
8. **Kantonalna matična knjiga** je knjiga koju vodi kantonalna uzgojno selekcijska služba (knjiga, popis,

- kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi), o matičnim životinjama iz programa uzgoja čiste pasmine, da bi se te životinje mogle identifikovati, te da bi se moglo dokazati porijeklo i proizvodnost tih životinja;
9. **Registar uzgoja** je registar koji vode kantonalne službe i uzgojna društva (knjiga, popis, kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi) o životinjama iz programa osjemenjivanja, križanja i odabira životinja iz populacije, a da bi se one mogle identifikovati, te da bi se moglo dokazati porijeklo;
 10. **Zootehnika** je sistem tehničko-tehnoloških postupaka u uzgoju i iskorištavanju životinja;
 11. **Izvorne pasmine** su pasmine domaćih životinja nastale na teritoriji Federacije;
 12. **Matica pčela** je rasplodna ženka u pčelinjoj zajednici;
 13. **Pčelinja zajednica** je roj pčela u košnici sa pripadajućim sačem, koji se sastoji od jedne matice, radilica i trutova tokom proizvodne sezone;
 14. **Pčelarstvo** je držanje i gajenje pčela, proizvodnja matice pčela, meda i drugih pčelinjih proizvoda;
 15. **Soj** je uža skupina životinja unutar pasmine sličnih nasljednih osobina;
 16. **Natprosječna životinja** je umatičena uzgojno vrijedna životinja koja je prema nasljednim osobinama iznad prosjeka uzgoja kojem pripada;
 17. **Uzgoj stoke** sistem je genetskih i zootehničkih postupaka u izgradnji proizvodnih kapaciteta životinje;
 18. **Stvaranje uzgojno vrijednih životinja** skup je uzgojno selekcijskih postupaka i mjera kojima se izgrađuje genetski vrijedna i u populaciji natprosječna životinja;
 19. **Uzgojni program** skup je selekcijskih postupaka kojima se ostvaruje genetsko unaprjeđivanje pojedinih vrsta i pasmina životinja;
 20. **Ispitivanje proizvodnosti** je postupak utvrđivanja proizvodnosti životinja, uključujući kvalitet proizvoda, a cilj je procjena uzgojnih vrijednosti u usmjeravanju tehnologije njihova iskorištavanja;
 21. **Uzgojna vrijednost** je nasljedni uticaj životinje na genetsku vrijednost njenih potomaka;
 22. **Testiranje** je postupak procjene uzgojnih vrijednosti primjerenim metodama i tehnološko-tehničkim postupcima;
 23. **Test na vlastiti rast i razvoj (performance test)** postupak je procjene uzgojne vrijednosti za osobine rasta i razvoja testirane jedinice;
 24. **Test po potomstvu (progeni test)** postupak je procjene uzgojnih vrijednosti životinje na osnovu podataka o proizvodnim osobinama potomaka;
 25. **Kontrolni test** postupak je utvrđivanja uspješnosti križanog uzgoja;
 26. **Križanje** je sparivanje životinja različitih pasmina, sojeva i linija da bi se dobile proizvodno vrijednije životinje;
 27. **Licenciranje** je uzgojna mjera odabira i ocjene rasplodnjaka za prirodni pripust;
 28. **Genetska manipulacija** plansko je mijenjanje genoma pojedinih životinja;
 29. **Genetski materijal** biološki je reprodukcijски materijal (sjeme, jajne ćelije i zameci);
 30. **Genetska raznolikost** stepen je učestalosti gena unutar vrste;
 31. **Hibrid** je životinja dobivena sistematskim i smislenim postupcima križanja;
 32. **Proizvodna osobina** privredni je važna i mjerljiva osobina životinje;
 33. **Pedigre** je potvrda o porijeklu i proizvodnim osobinama matičnih životinja;
 34. **Potvrda o porijeklu** je isprava o porijeklu upisane životinje;
 35. **Uzgajivač** je pravno ili fizičko lice koje je vlasnik uzgojno vrijedne životinje;
 36. **Uzgojno gazdinstvo** je gazdinstvo registrovano za uzgoj uzgojno vrijednih grla životinja, u skladu sa ovim zakonom i proisteklim podzakonskim aktima;
 37. **Uzgojno društvo** je pravno lice koje predstavlja farmu ili više farmi koje u uzgoju koriste kombinacione sposobnosti pasmina ili linija;
 38. **Udruženje uzgajivača** je interesna grupa uzgajivača, čiji je osnovni cilj genetsko unaprjeđivanje domaćih životinja provođenjem uzgojnog programa;
 39. **Savez uzgajivača** je interesna grupa više udruženja uzgajivača, a cilj mu je genetsko unaprjeđivanje domaćih životinja provođenjem uzgojnog programa u Federaciji;
 40. **Centar za reprodukciju** je mjesto koje odgovara biološkim zahtjevima za oplodnju životinja;
 41. **Izložba domaćih životinja** je manifestacija sa karakterom unaprjeđenja stočarstva, ocjene pojedinačnih uspjeha u uzgojnim programima pojedinih vrsta stoke i pasmina, sa statusom lokalnog, entitetskog i/ili međunarodnog značaja;
 42. **Stočarska aukcija** je manifestacija prodajno-izložbenog karaktera;
 43. **Izložbeni i/ili aukcijski prostor** je registrovana lokacija koja ispunjava tehničko-tehnološke zahtjeve za održavanje ovih manifestacija;
 44. **Proizvodi životinjskog porijekla** su: meso, svježe mlijeko, vuna, jaja, med, stajnjak i drugi proizvodi životinjskog porijekla;
 45. **Ovlaštena ustanova** pravni subjekt s ovlaštenjem za obavljanje određenih stručnih i drugih poslova vezanih za uzgojno selekcijski rad u stočarstvu.

II - PROIZVODNJA I UZGOJ UZGOJNO VRIJEDNIH ŽIVOTINJA

Član 4.

- (1) Stvaranje uzgojno vrijednih životinja u Federaciji provodi se prema uzgojnim programima za pojedine vrste i pasmine domaćih životinja.
- (2) Uzgojni program određuje veličinu populacije, uzgojni cilj, uzgojne metode, načine njegovog uspješnog provođenja i načine objave rezultata njegovog provođenja.
- (3) Uzgojni program mora ispunjavati sljedeće uslove da:
 1. se može utvrditi da će se njime ostvariti genetski napredak populacije na kojoj će se provoditi;
 2. se može utvrditi da je dovoljno velika populacija uzgojno vrijednih životinja na kojoj će se provoditi;
 3. su osigurane stručne, tehničke i organizacione pretpostavke za provođenje uzgojnog programa;
 4. su u provođenju uzgojnog programa uključeni odgovarajući stručni zaposlenici;
 5. je osigurano valjano vođenje sve propisane uzgojne dokumentacije;
 6. se osigurava održavanje genetske varijabilnosti;
 7. su osigurani uslovi za sprječavanje parenja u rodstvu osim u slučaju kada je to uzgojnim programom predviđeno.
- (4) Uzgojne programe iz stava 1. ovog člana donosi federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljem

- tekstu: federalni ministar) na prijedlog ovlaštene ustanove uz mišljenje kantonalnog ministarstva.
- (5) Uzgojni programi iz stava 1. ovog člana obavezni su za savez uzgajivača (u daljem tekstu: Savez uzgajivača), udruženja uzgajivača, (u daljem tekstu: Udruženje), uzgajivače i druge učesnike stvaranja uzgojno vrijednih životinja.
 - (6) Uzgojno društvo donosi i provodi vlastiti uzgojni program u kojem koristi kombinacione sposobnosti pasmina i linija domaćih životinja u skladu sa st. 3. i 4 ovog člana.

Član 5.

Uzgojno vrijedne životinje moraju biti trajno označene i uvedene u centralni popis matičnih grla. Matična jata peradi vodi se u centralnom popisu matičnih jata.

Član 6.

- (1) Uzgojem uzgojno vrijednih životinja mogu se baviti samo uzgajivači koji su upisani u registar uzgajivača uzgojno vrijednih životinja na osnovu prijave za upis.
- (2) Registar uzgajivača uzgojno vrijednih životinja vodi Federalno ministarstvo, na osnovu evidencija kantonalne službe, ovlaštene ustanove i Saveza uzgajivača.
- (3) Oblik, način vođenja registra i obrazac prijave za upis iz stava 1. ovog člana, propisuje federalni ministar.

Član 7.

- (1) Proizvodnjom genetskog materijala te prijenosom zametaka mogu se baviti pravna lica registrovana za obavljanje te djelatnosti, uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ministarstva.
- (2) Poslove iz stava 1. ovog člana mogu obavljati pravna lica koja imaju zaposlenike odgovarajuće stručne spreme, posjeduju objekte i opremu te ispunjavaju propisane zootehničke i veterinarsko-zdravstvene uslove.
- (3) Pravna lica koja proizvode sjeme za vještačko osjemenjivanje, za dobivanje saglasnosti, moraju imati uz uslove propisane u stavu 2. ovog člana i muška uzgojno vrijedna rasplodna grla.
- (4) Uslove iz stava 2. ovog člana propisuje federalni ministar.

Član 8.

- (1) Genetskim manipulacijama mogu se baviti naučne institucije u istraživačke svrhe, u zatvorenim i za tu namjenu opremljenim objektima.
- (2) Na osnovu prethodne saglasnosti kantonalnog ministarstva Federalno ministarstvo izdaje rješenje kojim odobrava naučnoj instituciji obavljanje poslova iz stava 1. ovog člana.
- (3) Genetske manipulacije domaćim životinjama i nasljednom tvari domaćih životinja pod stalnim su nadzorom Federalnog ministarstva.
- (4) O rezultatima genetskih manipulacija ovlaštene naučne institucije iz stava 1. ovog člana dužne su o svakoj manipulaciji sačiniti izvještaj i izvijestiti Federalno ministarstvo.
- (5) Ukoliko Federalno ministarstvo utvrdi da dobiveni rezultati genetskih manipulacija domaćim životinjama i nasljednom tvari domaćih životinja ne osiguravaju uspješno privredno iskorištavanje ili su nepovoljni za rast i razvoj organizma, tako dobiven proizvod odnosno organizam mora se uništiti u prisustvu federalne poljoprivredne inspekcije na trošak vlasnika.
- (6) Kod postupka uništavanja iz stava 4. ovog člana obavezno je vođenje zapisnika.

Član 9.

- (1) Uzgojna vrijednost uzgojno vrijednih životinja te kvalitet križanih životinja procjenjuje se propisanim postupcima.
- (2) Rezultati procjene su javni i dostupni svakom uzgajivaču.

- (3) Procjene uzgojne vrijednosti uzgojno vrijednih životinja i kvaliteta križanih životinja obavljaju ovlaštene ustanove u saradnji sa naučnim institucijama.

- (4) Postupke procjena uzgojne vrijednosti uzgojno vrijednih životinja i kvaliteta križanih životinja iz stava 1. ovog člana propisuje federalni ministar.

Član 10.

- (1) Na uzgojno vrijednim životinjama obavlja se ispitivanje uzgojno važnih osobina te njihova provjera (testiranje) na potomstvu.
- (2) Ispitivanje proizvodnosti i testiranje uzgojno vrijednih životinja obavlja ovlaštena ustanova pri čemu provedbu može povjeriti kantonalnoj službi.
- (3) Postupke ispitivanja i testiranja iz stava 2. ovog člana propisuje federalni ministar.

Član 11.

Uzgojno vrijedna perad može se proizvoditi samo od jaja koja potiču od peradi čistih pasmina, hibrida i djedovskih matičnih jata.

Član 12.

U prodaju se mogu staviti samo selekcionisane matice sivih pčela, proizvedene pod kontrolom kantonalne uzgojno selekcijske službe.

Član 13.

- (1) Izvorne i zaštićene pasmine i sojevi domaćih životinja nastale na teritoriji Federacije predstavljaju dio nacionalne biološke baštine, pod posebnom zaštitom države.
- (2) Izvorne pasmine se upisuju u registar izvornih pasmina koji vodi uzgojno-selekcijska služba. U skladu sa ratifikovanim sporazumima se vrši zaštita imena i izvorne pasmine.
- (3) Očuvanje i iskorištavanje pasmina i sojeva iz stava 1. ovog člana obavlja se prema uzgojnim programima za pojedine pasmine i sojeve.
- (4) Zaštita izvornih pasmina i sojeva ostvaruje se držanjem potrebnog broja životinja za održavanje uzgoja i čuvanjem njihova genetskog materijala.
- (5) Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Budžet FBiH) osiguravaju se sredstva za zaštitu određenog broja domaćih životinja i genetskog materijala pojedinih pasmina i sojeva iz stava 1. ovog člana.
- (6) Listu izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja te određenog broja grla na prijedlog ovlaštenih naučnih i stručnih ustanova iz oblasti uzgoja domaćih životinja odobrava federalni ministar.
- (7) Izvoz izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja provodi se na osnovu rješenja o saglasnosti za izvoz koje izdaje Federalno ministarstvo.
- (8) Dozvolu za izvoz izvornih i zaštićenih pasmina izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.

Član 14.

- (1) Pasmine, sojevi i hibridi koji se uzgajaju u Federaciji vode se u posebnom registru.
- (2) Registar iz stava 1. ovog člana vodi Federalno ministarstvo.
- (3) Prijave za priznavanje nove pasmine, soja i hibrida stvorenih posebnim uzgojnim programom u Federaciji ili svijetu podnose uzgajivači, uzgojne organizacije i uzgojna društva Federalnom ministarstvu.
- (4) Federalni ministar rješenjem imenuje Komisiju za priznavanje pasmina, sojeva i hibrida. iz stava 3. ovog člana.
- (5) Oblik, način vođenja, sadržaj prijave i postupak priznavanja propisuje federalni ministar.

- (6) Za priznate pasmine, sojeve i hibride Federalno ministarstvo izdaje rješenje o upisu u registar iz stava 1. ovog člana.
- (7) Popis priznatih pasmina, sojeva ili hibrida iz stava 6. ovog člana objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (8) Kada u Federaciji dođe do smanjenja brojnog stanja domaćih životinja pojedine vrste, pasmine i kategorije, zbog čega se umanjuje obim poljoprivredne proizvodnje, federalni ministar može donijeti naredbu o ograničenju ili zabrani klanja njihova podmlatka.
- (9) Zabrana iz stava 8. ovog člana ne odnosi se na podmladak koji se mora izlučiti zbog povrede, zaostajanja u rastu ili bolesnih stanja koja nisu razlog zabrane klanja.

III - OPLODNJA I LICENCIRANJE DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Član 15.

Oplodnja domaćih životinja zootehnička je i zdravstvena mjera, obavlja se vještačkim osjemenjivanjem i prirodnim pripustom.

Član 16.

- (1) Za vještačko osjemenjivanje može se koristiti samo sjeme natprosječno vrijednih rasplodnjaka potvrđenih testom na vlastiti rast i razvoj ili testovima na potomstvo, zavisno o starosti rasplodnjaka i stadiju testiranja, koji potiču od natprosječnih roditelja.
- (2) U prirodnom pripustu mogu se koristiti uzgojno vrijedni rasplodnjaci koji potiču od natprosječno vrijednih roditelja te zadovoljavaju uslove za ocjenu vanjštine grla i reprodukcionog stanja.
- (3) Provjeru porijekla i ocjenu vanjštine rasplodnjaka obavljaju ovlaštene ustanove i kantonalna služba, a reprodukcijnsko zdravstveno stanje nadležna veterinarska služba.
- (4) Ukoliko u Federaciji nema dovoljno uzgojno vrijednih rasplodnjaka neke pasmine određenih u stavu 2. ovog člana, za prirodni se pripust mogu koristiti i odabrana (licencirana) grla u tipu te pasmine.
- (5) Licenciranje rasplodnjaka obavlja Komisija za licenciranje.
- (6) Komisiju iz stava 5. ovog člana imenuje rješenjem federalni ministar.
- (7) Način rada Komisije za licenciranje i postupak odabiranja grla iz stava 5. ovog člana propisuje federalni ministar na prijedlog uzgojno selekcijske službe.

Član 17.

- (1) Rasplodnjaci koji potiču od natprosječno vrijednih roditelja namijenjeni korištenju putem vještačkog osjemenjivanja i prirodnog pripusta upisani su u centralni popis muških matičnih grla.
- (2) Svi rasplodnjaci koji se koriste putem prirodnog pripusta upisani su u matičnu knjigu o čemu se izdaje potvrda.

Član 18.

- (1) Vještačko osjemenjivanje domaćih životinja mogu obavljati veterinari i veterinarski tehničari i uzgajivači na svojem stadu koji su osposobljeni za vještačko osjemenjivanje.
- (2) Uzgajivači koji obavljaju vještačko osjemenjivanje domaćih životinja i isto provode na vlastitom stadu moraju biti za to stručno osposobljeni, raspolagati propisanom opremom i priborom i biti upisani u registar izvođača vještačkog osjemenjivanja.
- (3) Svi uzgajivači koji obavljaju vještačko osjemenjivanje osim veterinara moraju imati potvrdu o stručnoj osposobljenosti za izvođenje vještačkog osjemenjivanja.
- (4) Registar uzgajivača za izvođenje vještačkog osjemenjivanja vodi centralna uzgojno-selekcijska služba.

- (5) Stručno osposobljavanje uzgajivača za izvođenje vještačkog osjemenjivanja iz stava 2. ovog člana se provodi na organizovanim obukama, prema programu koji odobrava Federalno ministarstvo, a na prijedlog Veterinarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.
- (6) Konkurs i izbor izvođača obuke za stručno osposobljavanje fizičkih lica za izvođenje vještačkog osjemenjivanja raspisuje i provodi Federalno ministarstvo.

Član 19.

Rasplodnjaci namijenjeni prirodnom pripustu mogu se koristiti samo na vlastitom stadu, osim u slučaju korištenja licenciranih muških rasplodnjaka, upisanih u matičnu knjigu.

Član 20.

- (1) Rasplodnjaci koji se koriste putem vještačkog osjemenjivanja i prirodnog pripusta moraju biti pod stalnom zdravstvenom kontrolom nadležne veterinarske službe.
- (2) Najmanje jednom godišnje ocjenjuje se svako rasplodno grlo od kojeg se uzima sjeme namijenjeno vještačkom osjemenjivanju i prirodnom pripustu da bi se utvrdilo novo stanje uzgojne i upotrebna vrijednost rasplodnjaka.
- (3) Komisiju za ocjenu muških rasplodnih grla, čije je sjeme namijenjeno vještačkom osjemenjivanju ili muških grla za prirodni pripust, a koja je sastavljena od predstavnika kantonalnog ministarstva i Federalnog ministarstva, ovlaštenih i naučnih institucija iz oblasti uzgoja domaćih životinja, imenuje rješenjem federalni ministar.
- (4) Način rada Komisije za ocjenu muških rasplodnih grla propisuje federalni ministar na prijedlog uzgojno selekcijske službe.
- (5) Ako rasplodnjak ispunjava postavljene uzgojne i reprodukcijnske uslove, na prijedlog Komisije federalni ministar donosi rješenje o načinu korištenja uzgojno rasplodnog grla.
- (6) Praćenje uzgojne i upotrebne vrijednosti rasplodnjaka namijenjenom prirodnom pripustu obavlja ovlaštena ustanova.
- (7) Kada rasplodnjak ne ispunjava postavljene uzgojne i reprodukcijnske uslove, Komisija za ocjenu muških rasplodnih grla predlaže izlučenje iz daljeg uzgojnog korištenja, te o tome obavještava držaoca rasplodnjaka, uzgojnu organizaciju i nadležnu poljoprivrednu inspekciju.
- (8) Vlasnik izlučenog rasplodnjaka iz stava 4. ovog člana nema pravo na naknadu štete.
- (9) Rasplodnjake namijenjene prirodnom pripustu ocjenjuje Komisija za licenciranje koja se imenuje svake godine na način propisan članom 16. stav 6. ovog zakona.
- (10) Trajno izlučeni rasplodnjaci ne mogu se više koristiti u uzgoju.

Član 21.

- (1) Lica koja obavljaju vještačko osjemenjivanje i držaoci rasplodnjaka u prirodnom pripustu dužni su voditi popis o osjemenjivanju i prirodnom pripustu te vlasniku plotkinje izdati potvrdu o porijeklu sjemena (ime rasplodnjaka, pasmina, porijeklo).
- (2) Način vođenja popisa te oblik i način izdavanja potvrde iz stava 1. ovog člana propisuje federalni ministar.

Član 22.

- (1) Pravna lica i uzgajivači koji obavljaju vještačko osjemenjivanje dužni su voditi evidenciju o izvršenim osjemenjivanjima, a izvještaj dostavljaju kantonalnoj službi i ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Držaoci rasplodnjaka u prirodnom pripustu dužni su kantonalnoj uzgojno selekcijskoj službi dostavljati izvještaje o obavljenim pripustima.

- (3) Oblik i sadržaj izvještaja iz st. 1. i 2. ovog člana propisuje federalni ministar.

IV - TRGOVINA UZGOJNO VRIJEDNIM ŽIVOTINJAMA I GENETSKIM MATERIJALOM

Član 23.

U prodaju se može staviti uzgojno vrijedna životinja, propisno označena, odnosno pouzdano opisana (kopitari), koja posjeduje rodovnik ili potvrdu o porijeklu.

Član 24.

- (1) Sjeme rasplodnjaka, zametke i jajne ćelije u prodaju može staviti pravno lice na osnovu rješenja o odobrenju proizvodnji ili prodaji ovog genetskog materijala izdatog od Federalnog ministarstva uz stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Pravno lice iz stava 1. ovog člana mora ispunjavati uslove u pogledu stručnih kadrova i odgovarajućih objekata i opreme, koje propisuje federalni ministar.

Član 25.

- (1) Sjeme rasplodnjaka može se stavljati u prodaju ako je propisno označeno i ako je za rasplodnjaka izdata dozvola za korištenje.
- (2) Zahtjev za izdavanje dozvole traži vlasnik rasplodnjaka.
- (3) Dozvole za korištenje izdaje Federalno ministarstvo ako su ispunjeni uslovi u pogledu uzgojne vrijednosti te ako je sjeme zdravstveno ispravno.
- (4) Potvrdu o ispunjenim uslovima u pogledu zdravstvene ispravnosti sjemena izdaje nadležna veterinarska organizacija, a potvrdu o uzgojnoj vrijednosti izdaje ovlaštena ustanova.
- (5) Prodaja sjemena pod stalnom je kontrolom nadležne poljoprivredne i veterinarske inspekcije.
- (6) Pravilnik o označavanju sjemena iz stava 1. ovog člana te uslove u pogledu uzgojne vrijednosti i ispitivanja sjemena iz stava 3. ovog člana propisuje federalni ministar.

Član 26.

- (1) Rješenje o davanju saglasnosti za uvoz zametaka i jajnih ćelija, u skladu sa Zakonom o veterinarstvu BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i Pravilnikom o uvozu i provožu živih životinja, proizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova, stočne hrane i otpadaka životinjskog porijekla u Bosnu i Hercegovinu ("Službeni glasnik BiH", broj 52/09), izdaje federalni ministar uz stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Zameci i jajne ćelije moraju prije stavljanja u prodaju biti ispitani, propisno označeni praćeni propisanom dokumentacijom (rodovnik i potvrda o zdravstveno-higijenskom stanju).
- (3) Pravilnik o označavanju i ispitivanju iz stava 2. ovog člana donosi federalni ministar.

Član 27.

- (1) Uzgojno vrijedne životinje i genetski materijal mogu uvoziti pravna lica, ako je uvoz u skladu sa programom uzgoja pojedine vrste ili pasmine stoke uz pozitivno mišljenje kantonalnog ministarstva i stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Uvoz uzgojno vrijednih životinja i genetskog materijala ne može se zbog uzgojnih razloga zabranjivati, sprječavati ili ometati ako su pri uvozu ispunjeni uslovi:

a. za uzgojno vrijedne životinje:

- da su upisane u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi nadležna uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje porijekla;
- da su označene na propisani način;

- da posjeduje propisanu uzgojnu dokumentaciju.

b. za sjeme:

- da potiče od rasplodnjaka koji je upisan u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi ovlaštena uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje porijekla;
- da potiče od rasplodnjaka koji ima pozitivan test na proizvodne osobine i pozitivnu uzgojnu vrijednost, osim u slučajevima ako se sjeme uvozi u ograničenim količinama bez rezultata testa zbog obavljanja test osjemenjivanja ili drugog opravdanog uzgojnog razloga što je u saglasnosti sa uzgojnim programom a potvrđeno je od strane ovlaštene ustanove;
- da je dobiveno u centru za vještačko osjemenjivanje ovlaštenom od službenog tijela zemlje izvoznice;
- da je označeno na propisan način;
- da posjeduje propisanu uzgojnu dokumentaciju priznate uzgojne organizacije zemlje porijekla.

c. za zametke i jajne ćelije:

- da potiču od uzgojno vrijednih životinja koje su upisane u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi ovlaštena uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje porijekla;
 - da su dobiveni u centru za vještačko osjemenjivanje ili stanici za prijenos zametaka i jajnih ćelija ovlaštenih od službenog tijela zemlje izvoznice;
 - da su označeni na propisan način;
 - da posjeduju propisanu uzgojnu dokumentaciju.
- (3) Dokaze o ispunjavanju uslova iz stava 2. ovog člana uvoznik mora posjedovati pri uvozu uzgojno vrijednih životinja ili genetskog materijala.
- (4) Uvoziti se mogu uzgojno vrijedne životinje i genetski materijal čistih pasmina, sojeva i hibrida ako su te pasmine, sojevi i hibridi upisani u registar propisan članom 14. stav 1. ovog zakona.
- (5) Rješenje o davanju saglasnosti o uvozu iz stava 1. ovog člana izdaje federalni ministar.
- (6) Dozvolu za uvoz iz stava 1. ovog člana izdaje Ured za veterinarstvo Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Član 28.

- (1) U naučne i eksperimentalne svrhe mogu se uvoziti rasplodna grla koja ne pripadaju kategoriji uzgojno vrijednih i ostalih grla izuzev od odredaba člana 27. ovog zakona.
- (2) Rješenje kojim se daje saglasnost o uvozu grla iz stava 1. ovog člana donosi federalni ministar.
- (3) Dozvolu za uvoz iz stava 1. ovog člana izdaje Ured za veterinarstvo Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Član 29.

- (1) Izvoziti se mogu uzgojno vrijedne životinje i genetski materijal, koji u pogledu uzgojne i rasplodne vrijednosti te zdravstvenog stanja ispunjavaju uslove za obavljanje djelatnosti trgovine na domaćem tržištu, ako sa inostranim kupcem nije drugačije ugovoreno.
- (2) Izvorne i zaštićene pasmine mogu se izvoziti ako izvoz ne ugrožava potrebno brojno stanje životinja i njihovu zaštitu.
- (3) Rješenje kojim se daje saglasnost o izvozu iz stava 2. ovog člana donosi federalni ministar.

V - ZOOtehnički i ZOOHIGIJENSKI USLOVI DRŽANJA I ISKORIŠTAVANJA DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Član 30.

Držanje i iskorištavanje domaćih životinja u privredne svrhe mora biti u skladu sa propisima o zootehničko-zootehnološkim uslovima, zaštiti okoliša i propisima koji određuju uslove dobrobiti životinja.

Član 31.

- (1) Kod izgradnje novog smještajnog prostora za domaće životinje vlasnik je dužan imati mišljenje o minimalnim tehničko-tehnološkim uslovima proizvodnje i etološki prihvatljivim postupcima sa životinjama, pribavljeno od ovlaštene ustanove.
- (2) Kod obnove starog smještajnog prostora za domaće životinje, vlasnik je dužan imati mišljenje o minimalnim tehničko-tehnološkim uslovima proizvodnje i etološki prihvatljivim postupcima sa životinjama, pribavljeno od ovlaštene ustanove.
- (3) Tehnološko-tehnički uslovi propisani su Zakonom o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09).
- (4) Uslova iz stava 1. ovoga člana dužna se pridržavati nadležna služba općine pri izdavanju lokacijske dozvole za izgradnju objekta.
- (5) Objekti zatečeni u proizvodnim postupcima u trenutku donošenja ovog Zakona, a koji ne ispunjavaju uslove propisane stavom 3. ovog člana, dužni su u roku od 5 (pet) godina od njegovog donošenja ispuniti iste, počevši sa uskladjivanjima najkasnije u roku od 6 (mjeseci) od donošenja propisa za tehnološko-tehničke uslove iz ovog člana.

Član 32.

- (1) Sa stajskim gnojem treba postupati tako da se ne ugrožava zdravlje ljudi i domaćih životinja, okoliš, te kvalitet hrane i vode za životinje i životinjskih proizvoda.
- (2) Objekti za sakupljanje stajskog gnoja (gnojišta, gnojne jame, jame za gnojovku, lagune) i uređaji za preradu i obradu stajskog gnoja moraju ispunjavati propisane tehničko-tehnološke uslove.
- (3) Tehničko-tehnološke uslove iz stava 2. ovog člana propisuje ministar.

Član 33.

- (1) Vlasnik domaćih životinja može ograditi svoje imanje zaštitnom ogradom kako bi osigurao nesmetan uzgoj životinja, ako pri tome ne ograničava zakonska prava drugih.
- (2) Vlasnik domaćih životinja može zabraniti neovlašten ulaz tuđih domaćih životinja na svoje imanje, odnosno vlastito ili zakupljeno poljoprivredno zemljište.
- (3) Vlasnik domaćih životinja ne može sa svojim životinjama neovlašteno ulaziti niti koristiti tuđe imanje, odnosno tuđe poljoprivredno zemljište.
- (4) Vlasnik domaćih životinja koji je neovlaštenim ulazom ili korištenjem tuđeg imanja, odnosno tuđeg poljoprivrednog zemljišta, prouzrokovao materijalnu štetu vlasniku istog, dužan je snositi sve nastale troškove.
- (5) U slučaju da je vlasnik domaćih životinja koje su prouzrokovale štetu nepoznat, životinje zatečene na tuđem imanju, odnosno poljoprivrednom zemljištu, nadležno kantonalno ministarstvo i nadležna inspekcija imaju pravo ukloniti, te trajno zbrinuti, odnosno prodati radi namirenja učinjene štete.

Član 34.

Uzgajivač uzgojno vrijednih životinja dužan je provesti registraciju uzgojnog gazdinstva u skladu sa Pravilnikom o

minimumu tehničko-tehnoloških i zoohigijenskih uslova za držanje uzgojno vrijednih grla, koji propisuje federalni ministar.

Član 35.

Uzgajivaču je dopušteno obavljati u vlastitom stadu na domaćim životinjama zootehničke zahvate: odrožavanje mladih životinja, kupiranje repova i sječenje zubi prasadi, skraćivanje kljunova, obrezivanje papaka, njegu kože i dlake, tretiranje preparatima protiv parazita u skladu sa uputama proizvođača, davanje mineralnih i vitaminskih preparata prema uputama proizvođača.

Član 36.

Domaćim životinjama koje se koriste u gospodarske svrhe nije dopušteno davanje hormonalnih preparata da bi se poticao rast, proizvodnja mlijeka, mesa, jaja ili zbog drugih proizvodnih razloga.

Član 37.

- (1) Preseljenje pčela dopušteno je samo ako su sve pčelinje zajednice zdrave što se dokazuje svjedodžbom o zdravstvenom stanju i porijeklu životinja u skladu sa propisima o veterinarskim mjerama.
- (2) Način premještanja pčela, položaj pčelinjaka u odnosu na zemljište, javni put, ljude i životinje, način zaštite, postupak s odbjeglih rojem i druge postupke s pčelama, na prijedlog uzgojnih društava i stručnih službi propisuje federalni ministar.

Član 38.

- (1) U opravdanim slučajevima (sigurnost ljudi, masovna pojava bolesti, prenapučenost košnicama) kantonalni poljoprivredni inspektor može zabraniti držanje pčela na određenom prostoru ili zabraniti premještanje istih u skladu sa odgovarajućom Odlukom o držanju stoke na/u određenim područjima.
- (2) Odluku iz stava (1) ovog člana dužni su donijeti kantoni i organi lokalne samouprave najkasnije u roku od šest mjeseci od dana donošenja ovog Zakona.

VI - HRANA ZA ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

Član 39.

- (1) Domaće životinje smiju se hraniti samo hranom za životinje čiji kvalitet odgovara propisima o kvalitetu hrane za životinje.
- (2) Pod kvalitetom hrane za životinje podrazumijevaju se njena fizikalno-hemijska i hranidbena svojstva.
- (3) U prodaju se može staviti hrana za životinje i pojedini sastojci hrane za životinje ako njen kvalitet odgovara propisu o kvalitetu hrane za životinje.
- (4) Propis iz stava 1. ovog člana koji se odnosi na fizikalno – hemijska i hranidbena svojstva hrane za životinje reguliše Zakon o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04).

Član 40.

- (1) Hrana za životinje može se staviti u prodaju pakovana i u rasutom stanju. Pakovana hrana za životinje mora imati deklaraciju na ambalaži, a u rasutom stanju mora imati deklaraciju uz svaku pošiljku.
- (2) Hrana za životinje u prometu treba odgovarati kvalitetu navedenom u deklaraciji za određenu proizvodnu kategoriju, a zrnasta i voluminozna u rasutom stanju mora odgovarati propisanim normama.
- (3) Hrana za životinje u trgovini na malo mora biti u originalnom pakovanju.
- (4) Hrana za životinje iz uvoza mora biti proizvedena u skladu sa standardima o kvalitetu hrane za životinje zemlje izvoznice i propisima o kvalitetu hrane za životinje u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH), te za stavljanje u

promet mora biti deklarirana na jednom od zvaničnih jezika u BiH.

- (5) Hrana za životinje može se izvoziti samo ako je proizvedena i deklarirana u skladu s propisima o kvalitetu hrane za životinje u BiH.

VII - PROVOĐENJE UZGOJA UZGOJNO VRIJEDNIH ŽIVOTINJA

Član 41.

- (1) Obavljanje poslova uzgoja uzgojno vrijednih životinja obavljaju uzgajivači, uzgojne organizacije, ovlaštene ustanove uz praćenje kantonalne službe i službe u Federalnom ministarstvu.
- (2) Uzgajivači se mogu u cilju provođenja uzgoja uzgojno vrijednih životinja udruživati u udruženja, u skladu sa odredbama Zakona o udruženjima i fondacijama ("Službene novine Federacije BiH", broj 45/02) i odredbama ovog Zakona.
- (3) Uzgajivač može samostalno provoditi uzgoj uzgojno vrijednih životinja ako ispunjava uslove iz člana 42. ovog Zakona.

Član 42.

- (1) Federalno ministarstvo će izdati rješenje o davanju saglasnosti uzgajivaču, uzgojnoj organizaciji, udruženju uzgajivača za bavljenje uzgojem uzgojno vrijednih životinja ako:

1. postoji uzgojni program za onu pasminu ili vrstu uzgojno vrijednih životinja čijim će se uzgojem uzgojna organizacija baviti;
2. postoji dovoljno velika populacija uzgojno vrijednih životinja za provođenje uzgojnog programa;
3. ima uposlene odgovarajuće zaposlenike za obavljanje poslova za provođenje uzgojnog programa;
4. su osigurani tehnički i organizacioni uslovi:
 - a) da se životinje mogu trajno označiti, a kod konja tačno opisati, tako da im se uvijek može utvrditi identitet;
 - b) da će se uredno voditi matične knjige;
 - c) da se može imati uvid u sve dokumente od važnosti za uzgoj;
 - d) da postoji jasno određeno teritorijalno područje djelovanja uzgojne organizacije;
 - e) da će svaka životinja iz domaćeg uzgoja ili uvoza koja udovoljava uslovima porijekla, ispravno biti označena te vanjskim izgledom odgovara standardima pasmine, a na zahtjev člana uzgojne organizacije biti upisana u matičnu knjigu ili registar uzgoja, te da se za životinje iz drugih uzgoja neće postavljati viši uslovi.
 - f) da je članstvo u uzgojnoj organizaciji dostupno svakom uzgajivaču koji se nalazi na području djelovanja uzgojne organizacije, odnosno udruženju koje se bavi uzgojem uzgojno vrijednih životinja iste pasmine ili vrste i osigurava uslove za uspješno provođenje uzgojnog programa.

- (2) Zadovoljavanje uslova iz stava 1. tač. 3. i 4. ovog člana, a koji se odnose na provođenje pojedinih stručnih poslova, uzgojna organizacija može ostvariti samostalno ili dokazati isto ugovorom sa ovlaštenom ustanovom.

Član 43.

- (1) Zahtjev za izdavanje saglasnosti iz člana 42. ovog Zakona mora sadržavati:
1. naziv, adresu i dokaz o pravnom obliku podnosioca zahtjeva;
 2. ime, prezime i adresu lica koja imaju pravo potpisa;

3. podatke iz stava 1. tačke 4. ovog člana ovjerava ovlaštena ustanova;
 4. ime, prezime i adresu lica odgovornih za provođenje uzgojnog programa;
 5. podatke o predviđenom broju uzgojno vrijednih životinja koje će biti uključene u provođenje uzgojnog programa te popis uzgajivača, odnosno udruženja pri osnivanju;
 6. uzgojni program iz kojeg je vidljiv uzgojni cilj, uzgojne metode, veličina populacije na kojoj se on provodi te način ispitivanja osobina uzgojno vrijednih životinja;
 7. dokaz o prostornom djelovanju uzgojne organizacije, te saglasnost postojeće uzgojne organizacije iz kojeg je vidljivo da ne postoji isto teritorijalno područje djelovanja te da uspostava nove uzgojne organizacije neće ometati provođenje uzgojnog programa postojeće uzgojne organizacije.
- (2) U slučaju da na nekom području postoji uzgojna organizacija koja provodi uzgojni program iste pasmine i vrste uzgojno vrijednih životinja može se pri davanju saglasnosti podnosiocu zahtjeva suziti teritorijalno područje djelovanja ili se zahtjev može odbiti.

Član 44.

Federalno ministarstvo će uskratiti saglasnost uzgojnoj organizaciji ako njen rad nije osnovan na provedbi usvojenog uzgojnog programa ili ako bi on narušavao provođenje genetske izgradnje jedne pasmine ili vrste uzgojno vrijednih životinja.

Član 45.

- (1) Federalno ministarstvo vodi Centralni registar uzgajivača na bazi registara uzgoja koji vode ovlaštene ustanove, kantonalne službe i Savez udruženja uz priloženo rješenje za svako udruženje.
- (2) Oblik i sadržaj registra uzgajivača i Centralnog registra uzgajivača propisuje Federalno ministarstvo.

Član 46.

- (1) Uzgojna organizacija i ovlaštene uzgajivač moraju najkasnije do kraja prvog mjeseca tekuće godine poslati ovlaštenoj ustanovi, kantonalnoj službi izvještaj o provođenju uzgojnog programa za proteklu godinu.
- (2) Ovlaštena ustanova, kantonalna služba može zatražiti sve podatke o rezultatima rada uzgojne organizacije i ovlaštenog uzgajivača te ima pravo uvida u dokumentaciju uzgojne organizacije.
- (3) Ovlaštena ustanova, kantonalna služba obavezna je sačiniti izvještaj o rezultatima rada uzgojnih organizacija i uzgajivača i poslati isti Federalnom ministarstvu najkasnije do kraja drugog mjeseca tekuće godine za proteklu godinu.

Član 47.

- (1) Uzgajivač u provođenju uzgoja uzgojno vrijednih životinja obavlja:
1. provođenja uzgoja uzgojno vrijednih životinja i uzgojnog programa;
 2. vodi matične knjige za uzgojno vrijedne životinje na svom stadu te podatke o tome dostavlja udruženju uzgajivača i ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Udruženje uzgajivača u provođenju uzgoja uzgojno vrijednih životinja vrši:
1. provođenje uzgojnog programa;
 2. vodi matično knjigovodstvo udruženja i registar uzgoja za uzgojno vrijedna grla, registar uzgajivača uzgojno vrijednih životinja, registar članova udruženja te podatke o tome dostavlja savezu uzgajivača i ovlaštenoj ustanovi;

3. organizuje samostalno ili zajedno sa savezom, uzgajivača, odnosno ovlaštenom ustanovom prodaju uzgojno vrijednih životinja za članove udruženja;
 4. vodi i druge poslove od interesa za članove udruženja.
- (3) Savez uzgajivača u provođenju uzgoja uzgojno vrijednih životinja vrši:
1. provođenje uzgojnog programa;
 2. koordinaciju prodaje uzgojno vrijednih životinja za članove Udruženja;
 3. zastupa interese Udruženja u provođenju uzgoja uzgojno vrijednih životinja kao i druge poslove od zajedničkog interesa.

Član 48.

- (1) Federalno ministarstvo u provođenju uzgoja i selekcije obavlja slijedeće poslove:
1. vodi centralni popis uzgojno vrijednih životinja svih vrsta, pasmina, sojeva i hibrida;
 2. vodi centralni registar uzgajivača uzgojno vrijednih životinja;
 3. uspostavlja informacioni sistem za praćenje uzgoja svih vrsta uzgojno vrijednih životinja u Federaciji;
 4. objavljuje rezultate kontrole proizvodnosti, procjene uzgojnih vrijednosti i svih oblika testova;
 5. daje saglasnost na uzgojne programe i učestvuje u kontroli i provedbi istih.
 6. saraduje sa Savezom i Udruženjima uzgajivača pojedinih vrsta i pasmina uzgojno vrijednih životinja, organizuje i prati trgovinu uzgojno vrijednih životinja;
- (2) Kantonalno ministarstvo u provođenju uzgoja i selekcije obavlja slijedeće poslove:
1. vodi kantonalne matične knjige i registar uzgoja i podatke dostavlja centralnoj selekcijskoj službi i ovlaštenim ustanovama;
 2. izdaje isprave o porijeklu i proizvodnim osobinama;
 3. obavlja kontrolu proizvodnosti uzgojno vrijednih životinja;
 4. obrađuje rezultate kontrole proizvodnosti i dostavlja ih centralnoj uzgojno selekcijskoj službi i ovlaštenim ustanovama;
 5. provodi testiranje uzgojno vrijednih životinja u saradnji sa naučno istraživačkim institucijama i ovlaštenim ustanovama;
 6. dostavlja uzgajivačima na korištenje obrađene uzgojno selekcijske podatke o njihovim uzgojno vrijednim grlima;
 7. učestvuje u komisijama za licenciranje rasplodnjaka i ocjenu muških rasplodnih grla;
 8. organizuje i prati trgovinu uzgojno vrijednih životinja u saradnji sa udruženjem i savezom uzgajivača;
 9. učestvuje u aktivnostima vezanim za organizovanje takmičenja, sajмова, aukcijskih izložbi domaćih životinja i izbor ocjenjivačke komisije, o čemu federalni ministar donosi pravilnik;
 10. obavlja i druge poslove u području uzgojno selekcijskog rada na prostoru svog djelovanja.
- (3) Stručne i analitičke poslove u oblasti uzgojno-selekcijskog rada i druga pitanja važna za efikasnost i unaprjeđenje stočarstva na teritoriji Federacije koji su od posebnog značaja za Federaciju, a određeni su ovim Zakonom i na osnovu njega izdanim pod zakonskim aktima obavljaju institucije ovlaštene od strane Federalnog ministarstva.
- (4) Poslovi iz stava 1. ovog člana su:

1. izrađuje i predlaže uzgojne programe za pojedine pasmine domaćih životinja;
2. organizuje kontrolu proizvodnosti uzgojno vrijednih životinja u saradnji sa kantonalnim uzgojno selekcijskim službama;
3. obavlja procjene uzgojnih vrijednosti uzgojno vrijednih životinja i kvaliteta križanih životinja u saradnji sa centralnom uzgojno selekcijskom službom, kantonalnom uzgojno selekcijskom službom i naučno istraživačkim institucijama;
4. izrađuje i predlaže liste autohtonih i zaštićenih pasmina sa mjerama za njihovo očuvanje, u saradnji sa naučnim institucijama;
5. izdaje stručna mišljenja za uvoz uzgojno vrijednih životinja i genetskog materijala;
6. prati uvoz uzgojno vrijednih životinja i genetskog materijala te o tome vodi evidenciju i izrađuje izvještaje;
7. izdaje stručna mišljenja uzgajivačima i uzgajivačkim udruženjima o zadovoljenju minimalnih zootehničkih i organizacionih uslova za provedbu uzgoja uzgojno vrijednih životinja;
8. osposobljava uzgajivače da imaju osnovna znanja o uzgoju i postupcima sa domaćim životinjama;
9. učestvuje u komisijama za licenciranje rasplodnjaka i ocjenu muških rasplodnih grla;
10. prati uzgojne i upotrebne vrijednosti rasplodnjaka namijenjenih prirodnom pripustu u saradnji sa kantonalnim uzgojno selekcijskim službama;
11. u saradnji s drugim institucijama razvija nove metode za unaprjeđenje uzgojno selekcijskog rada.

Član 49.

- (1) Provođenje ciljeva utvrđenih ovim Zakonom od interesa su za Federaciju.
- (2) Materijalno tehnička sredstva potrebna za provođenje odredaba ovog Zakona osiguravaju se iz Budžeta Federacije BiH.

VIII - NADZOR NAD PRIMJENOM OVOG ZAKONA

Član 50.

- (1) Federalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu istog koji su ovim zakonom stavljani u nadležnost Federacije, kao i upravni nadzor nad institucijama, ustanovama i organizacijama u obavljanju poslova određenih ovim Zakonom, a predstavljaju vršenje javnih ovlasti.
- (2) U obavljanju nadzora nad izvršenjem poslova u vršenju javnih ovlasti, iz stava 1. ovog člana, Federalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad zakonitošću akata kojima se rješava u upravnim stvarima te vrši nadzor i ostvaruje neposredni uvid i kontrolu u postupanju pravnih lica kojima su povjerene javne ovlasti, daje instrukcije za izvršenje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršenju ovog zakona i drugih propisa donesenih na osnovu njega i izvještaje o izvršenju poslova u vršenju javnih ovlasti.
- (3) Federalno ministarstvo vrši i nadzor nad kantonalnim ministarstvima u dijelu izvršenja federalne politike i provođenja mjera u oblasti stočarstva koje su od značaja za Federaciju.
- (4) Kantonalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega koji su ovim zakonom stavljani u nadležnost kantona.

- (5) Upravni nadzor nad provedbom ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega, kao i upravni nadzor nad radom ovlaštenih pravnih lica u prenijetim im poslovima vrši Federalno ministarstvo.
- (6) Federalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad zakonitošću akata kojima se rješava u upravnim stvarima te vrši nadzor i ostvaruje neposredni uvid i kontrolu u postupanju pravnih lica kojima su povjerene javne ovlasti, daje instrukcije za izvršenje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršenju ovog Zakona i drugih propisa donesenih na osnovu njega i izvještaje o izvršenju poslova u vršenju javnih ovlasti.
- (7) Federalno ministarstvo vrši nadzor nad kantonalnim ministarstvom u dijelu provođenja federalne politike u oblasti jedinstvene politike u stočarstvu na teritoriji Federacije.
- (8) Kantonalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega u poslovima koji su dati u nadležnost kantona i nad pravnim licima kojima je prenijeta javna ovlast iz nadležnosti kantona.

Član 51.

- (1) Inspeksijski nadzor u provođenju ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona vrše, federalna poljoprivredna inspekcija organizovana u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcije organizovane u kantonalnim upravama za inspeksijske poslove.
- (2) Inspeksijski nadzor se vrši u skladu sa Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 69/05) - (u daljem tekstu: Zakon o inspekcijama).
- (3) Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu njega, kao i kontrolu kvaliteta proizvoda životinjskog porijekla u prometu obavlja federalna i kantonalna poljoprivredna inspekcija.

Član 52.

- (1) Inspeksijski nadzor nad primjenom ovog Zakona neposredno obavljaju federalni i kantonalni poljoprivredni inspektori/inspektorice kao državni službenici sa posebnim ovlaštenjima i odgovornošću (u daljem tekstu: poljoprivredna inspekcija).
- (2) Poslove federalnog i kantonalnog poljoprivrednog inspektora može obavljati diplomirani inženjer poljoprivrede smjera stočarstvo, zootehnike, odnosno općeg smjera, koji ima položen stručni upravni ispit za državne službenike, odnosno položen ispit općeg znanja predviđen za državne službenike organa uprave u Federaciji ili javni ispit predviđen za državne službenike institucija BiH i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Član 53.

- (1) U provođenju inspeksijskog nadzora iz oblasti stočarstva federalni poljoprivredni inspektor je ovlašten i obavezan provoditi nadzor:
 1. procesa ispitivanja proizvodnih osobina uzgojno vrijednih životinja, testiranja na potomstvo te ispravnosti vođenja popisa matičnih grla svih vrsta uzgojno vrijednih životinja i izdavanja rodovnika i potvrda o porijeklu;
 2. procesa provođenja uzgojnih programa;
 3. rada Saveza udruženja građana koje se bave uzgojem uzgojno vrijednih životinja;
 4. proizvodnje i trgovine sjemena, jajnih ćelija i zametaka;

5. provođenja procesa zaštite izvornih i zaštićenih pasmina;
6. uvođenja u proizvodnju novih pasmina sojeva i hibrida;
7. proizvodnje, trgovine i kvaliteta hrane za životinje, u skladu sa ovim zakonom;
8. i ostale poslove propisane ovim zakonom.
- (2) Ako federalna poljoprivredna inspekcija u postupku inspeksijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen ovaj Zakon ili propis donesen na osnovu njega, naredit će rješenjem da se utvrđene nepravilnosti, odnosno nedostaci uklone u određenom roku:
 1. rješenja o izlučenju rasplodnjaka namijenjenog vještačkom osjemenjivanju prema prijedlogu Komisije za ocjenu rasplodnjaka;
 2. rješava u postupcima donošenja odluke o uslovnosti novoizgrađenih i obnovljenih objekata za držanje životinja u skladu sa članom 31. stav 1. ovog zakona;
 3. podnosi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka radi povrede ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega;
- (3) Na rješenje federalnog poljoprivrednog inspektora o naloženim upravnim mjerama na osnovu ovog Zakona, može se uložiti žalba u roku osam dana od prijema rješenja.
- (4) O žalbi rješava Federalno ministarstvo.
- (5) Žalba na rješenje federalnog poljoprivrednog inspektora o upravnim mjerama ne odgađa izvršenje rješenja.

Član 54.

U provođenju inspeksijskog nadzora iz oblasti stočarstva kantonalni poljoprivredni inspektor je ovlašten i obavezan provoditi nadzor, a naročito:

1. nadzire provođenje uzgojnih programa;
2. nadzire proizvodnju, odabir i trgovinu uzgojno vrijednim životinjama;
3. pregleda matične knjige i uzgojne upisnike te drugu dokumentaciju koja se odnosi na proizvodnju i trgovinu uzgojno vrijednih životinja;
4. nadzire ispitivanje proizvodnih osobina uzgojno vrijednih životinja, testiranje na potomstvo te ispravnost popisa matičnih grla svih vrsta uzgojno vrijednih životinja i izdavanje rodovnika i potvrda o porijeklu;
5. nadzire provođenje zaštite izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva te vođenje njihova popisa;
6. nadzire uvođenje u proizvodnju novih pasmina, sojeva i hibrida;
7. nadzire proizvodnju i trgovinu sjemena, jajnih ćelija i zametaka;
8. kontroliše obavljanje vještačkog osjemenjivanja i prirodnog pripusta te vođenje popisa o osjemenjivanju i prirodnom pripustu;
9. nadzire obilježavanje uzgojno vrijednih životinja;
10. nadzire držanje i iskorištavanje domaćih životinja;
11. nadzire neovlašteno ulaženje domaćih životinja na tuđi posjed, odnosno tuđe poljoprivredno zemljište;
12. nadzire rad ovlaštenih ustanova i uzgojnih organizacija u provođenju uzgoja uzgojno vrijednih životinja;
13. nadzire korištenje sredstava koje ovlaštena ustanova i uzgojne organizacije dobivaju iz državnog budžeta i koriste za provođenje uzgoja uzgojno vrijednih životinja;
14. nadzire proizvodnju i trgovinu i kvalitet hrane za životinje, u skladu sa ovim zakonom;
15. nadzire proizvodnju proizvoda životinjskog porijekla te postupak utvrđivanja njihovog kvaliteta;

16. uzima uzorke proizvoda proizvedenih ili stavljenih u trgovinu prema odredbama ovog zakona;
17. nadzire i ostale poslove propisane ovim zakonom;
18. donosi rješenja o izlučenju rasplodnjaka namijenjenog prirodnom pripustu prema ocjeni Komisije za licenciranje odnosno ocjenu rasplodnjaka;
19. podnosi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka radi povrede ovog zakona i propisa donesenih na osnovu njega;
20. rješava u postupcima donošenja odluke o uslovnosti novoizgrađenih i obnovljenih objekata za držanje životinja u skladu sa članom 31. stav 1. ovog zakona.

Član 55.

- (1) Poljoprivredna inspekcija u skladu sa članom 27. Zakona o inspekcijama donosi godišnje programe rada i mjesečne planove rada obavljajući inspekcijaski nadzor.
- (2) Pri izradi godišnjih programa i planova, federalna poljoprivredna inspekcija dostavlja na mišljenje Federalnom ministarstvu, a kantonalna poljoprivredna inspekcija dostavlja na mišljenje kantonalnom ministarstvu.
- (3) Glavni federalni poljoprivredni inspektor dostavlja mjesečno izvještaj o izvršenim inspekcijaskim pregledima u oblasti stočarstva Federalnom ministarstvu.
- (4) Glavni kantonalni poljoprivredni inspektori podnose mjesečno izvještaje kantonalnom ministarstvu vezano za izvršeni inspekcijaski nadzor iz oblasti stočarstva.

Član 56.

Ukoliko nadležni poljoprivredni inspektor pri vršenju inspekcijaskog nadzora utvrdi da je povrijeđen ovaj zakon ili drugi propisi donijeti na osnovu njega inspektor ima pravo i obavezu:

- rješenjem narediti da se utvrđeni nedostaci, nepravilnosti otklone na način i u roku kako je određeno ovim zakonom i propisima na koji se odnosi inspekcijaski nadzor;
- zabraniti ili privremeno zabraniti djelatnost kada je to određeno ovim zakonom ili posebnim propisima čiji nadzor nad provođenjem vrši inspekcija;
- privremeno oduzeti, prodati ili uništiti robu za koju se utvrdi da je protupravno nastala ili služi prometu ili izvršenju radnji i poslova koji su u suprotnosti sa propisima;
- narediti preduzimanje odgovarajućih upravnih radnji koje je privredni subjekat i drugo pravno lice, institucija koja ima javna ovlaštenja, odnosno organ uprave obavezan da preduzme;
- prisilno provesti izvršenje određene upravne mjere kada je subjekat nadzora sam ne izvrši;
- podnijeti prijavu protiv subjekta nadzora i odgovornog lica za učinjeni prekršaj ili krivično djelo;
- odrediti i druge mjere i obaviti radnje koje su određene ovim zakonom i posebnim propisima.

Član 57.

- (1) Fizička i pravna lica čiji rad podliježe nadzoru federalnog poljoprivrednog inspektora dužna su mu omogućiti obavljanje nadzora i pružiti potrebne podatke i obavijesti.
- (2) Federalno ministarstvo rješava žalbe protiv donesenih upravnih akata ovlaštenih ustanova u vršenju povjerenih javnih ovlasti.
- (3) Rješenja Federalnog ministarstva su konačna i protiv njih nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom kod nadležnog suda u sjedištu prvostepenog organa.

Član 58.

- (1) Fizička i pravna lica čiji rad podliježe nadzoru poljoprivrednog inspektora, dužna su mu omogućiti obavljanje nadzora i pružiti potrebne podatke i obavijesti.

- (2) Zaključak o dozvoli izvršenja rješenja poljoprivredni inspektor dužan je donijeti bez odlaganja, a najkasnije u roku od osam dana od dana kada je rješenje postalo izvršno.

Član 59.

- (1) Ako nadležni poljoprivredni inspektor pri inspekcijaskom nadzoru posumnja da hrana za životinje ili drugi proizvodi ne odgovaraju kvalitetu utvrđenom propisom, uzet će određeni broj uzoraka i dostaviti ih na analizu ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Uzorci za analizu dostavljaju se pod šifrom.

Član 60.

- (1) Superanalizu može tražiti proizvođač u roku od 15 dana nakon dobivene analize ili poljoprivredni inspektor, ako posumnja u rezultat analize.
- (2) Nalaz superanalize konačan je i može se pobijati samo pod uslovima i na način propisan za pobijanje javnih isprava.

Član 61.

- (1) Vlasnik od kojeg je uzet uzorak dužan je podmiriti troškove pakovanja i analize uzorka ako se analizom utvrdi da proizvodi od kojih je uzet uzorak ne odgovaraju propisanom, odnosno deklarisanom kvalitetu.
- (2) Ako se analizom utvrdi da uzorci odgovaraju propisanoj, odnosno deklarisanom kvalitetu, troškove pakovanja, prijevoza i analize uzorka podmiruje organ državne uprave čiji je poljoprivredni inspektor, dostavio uzorke na analizu.
- (3) Vlasnik proizvoda od kojeg je uzet uzorak nema pravo na nadoknadu vrijednosti uzorka.

Član 62.

- (1) Kad se analizom, odnosno superanalizom utvrdi da proizvod ne odgovara propisanom ili deklarisanom kvalitetu, poljoprivredni inspektor će zabraniti promet i upotrebu tog proizvoda.
- (2) Na zahtjev vlasnika proizvoda koji nema propisan kvalitet, ali udovoljava uslovima za upotrebu u druge svrhe, inspektor može dopustiti tu upotrebu.
- (3) Poljoprivredni inspektor, može dozvoliti da se stavi u prodaju proizvod koji ima deklarisan kvalitet, ali je istekao rok upotrebe označen na deklaraciji pod uslovom da vlasnik proizvoda izmijeni deklaraciju proizvoda prema rezultatima utvrđenim analizom, odnosno superanalizom.
- (4) Kad se superanalizom utvrdi da proizvod ne odgovara za upotrebu, poljoprivredni inspektor će narediti njegovu uništenje.

IX - KAZNE NE ODREDBE

Član 63.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM bit će kažnjeno za prekršaj pravno lice ako:
 - proizvodi genetski materijal te prenosi zemetke bez odobrenja Federalnog ministarstva (član 8. stav 1.);
 - se bavi genetskim manipulacijama bez odobrenja Federalnog ministarstva (član 9. stav 1.);
 - za vještačko osjemenjivanje koristi sjeme suprotno odredbi člana 17. stav 1.;
 - koristi rasplodnjake koji su izlučeni iz uzgoja (član 20. stav 9.);
 - postupi suprotno odredbi člana 27.;
 - utvrđuje ispravnost proizvoda životinjskog porijekla suprotno propisima o njihovom kvalitetu (član 39. stav 3.).
- (2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjeno i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 2.000,00 KM.

- (3) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjeno fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.500,00 KM.

Član 64.

- (1) Novčanom kaznom od 3.500,00 KM do 6.000,00 KM bit će kažnjeno za prekršaj pravno lice ako:
- rasplodnjaci nisu upisani u matične knjige (član 17.);
 - obavlja vještačko osjemenjivanje suprotno odredbi člana 18. st. 1. i 2.;
 - prodaje sjeme rasplodnjaka, zametke i jajne ćelije suprotno odredbi člana 25 stav 1.;
 - prodaje sjeme rasplodnjaka suprotno odredbi člana 25.;
 - prodaje zametke i jajne ćelije suprotno odredbi člana 26.;
 - uvozi uzgojno vrijedne životinje i genetski materijal suprotno odredbi člana 27.;
 - izvozi uzgojno vrijedne životinje i genetski materijal suprotno odredbi člana 29 st. 1. i 2.;
 - postupa suprotno odredbi člana 31. st. 3. i 4.;
 - daje domaćim životinjama hormonske preparate suprotno odredbi člana 36.;
 - u prodaju stavlja hranu za životinje i pojedine sastojke za hranu takvog kvaliteta koja ne odgovara propisu o kvalitetu proizvoda životinjskog porijekla (član 39. stav 3.);
 - obavlja djelatnost u trgovini hranom za životinje suprotno odredbi člana 40.;
 - proizvodi životinjskog porijekla ne odgovaraju propisanim uslovima kvaliteta (član 39. stav 2.);
 - provodi uzgoj uzgojno vrijednih životinja suprotno odredbi člana 41.
- (2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjeno i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjen pojedinac (fizičko lice) novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.500,00 KM.

Član 65.

- (1) Novčanom kaznom od 2.000,00 KM do 5.000,00 KM bit će kažnjeno za prekršaj pravno lice ako:
- proizvodi uzgojno vrijedne životinje suprotno uzgojnom programu (član 4. stav 1.);
 - ne postupa u skladu sa odredbama člana 6. st. 1. i 2.;
 - se bavi uzgojem uzgojno vrijedne životinje, a nije upisana u registar-uzgajivača uzgojno vrijednih životinja (član 6. stav 1.);
 - proizvodi uzgojno vrijednu perad suprotno odredbi člana 11.;
 - stavlja u prodaju matice pčela suprotno odredbi člana 12.;
 - u prirodnom pripustu koristi rasplodnjake suprotno odredbi člana 19.;
 - ne postupa u skladu sa članom 22. stav. 1. i 2.;
 - prodaje uzgojno vrijedne životinje suprotno odredbi člana 23.;
 - ne ispunjava propisane uslove u pogledu stručnih zaposlenika, objekata i opreme (član 24. stav 2.);
 - drži i iskorištava domaće životinje suprotno propisima o zaštiti okoline i dobrobiti životinja (član 30.);
 - kod izgradnje i obnove smještajnog prostora za domaće životinje postupi suprotno odredbi člana 31.;
 - na domaćim životinjama u vlastitom stadu obavlja nedopuštene zahvate osim iz člana 35.;

- na vrijeme ne dostavi ovlaštenoj organizaciji izvještaje o provođenju uzgojnog programa za proteklu godinu (član 46.);
 - poljoprivrednom inspektoratu ne omogući obavljanje nadzora i ne pruži potrebne podatke i obavijesti (član 53. stav 1.).
- (2) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjeno i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stava 1. ovog člana bit će kažnjeno fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.000,00 KM.

Član 66.

Sredstva dobivena od novčanih kazni za prekršaje i izrečenih mjera po odredbama ovog Zakona su prihod Budžeta Federacije.

X - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 67.

Odredbe ovog Zakona primjenjuju se na sve započete postupke u kojima nije do stupanja na snagu ovog Zakona doneseno konačno rješenje.

Član 68.

- (1) Najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog zakona, federalni ministar će u skladu sa svojim ovlaštenjima donijeti propise o:
- načinu vođenja matičnih knjiga, registara i prijave, te uslove koje trebaju ispunjavati domaće životinje da bi bile upisane u matičnu knjigu i registar (član 5. član 6. stav 1. i član 7. st. 1. i 2.);
 - uslovima za proizvodnju i distribuisanje genetskog materijala i prenos zametka (član 8. stav 2.);
 - postupku procjene vrijednosti uzgojno vrijednih i križanih životinja, te postupku ispitivanja proizvodnosti i testiranja (član 9. stav 4. i član 10. stav 2.);
 - sadržaju prijave i postupku priznavanja novih pasmina, sojeva i hibrida (član 14. stav 3. i stav 6.);
 - načinu rada Komisije za licenciranje i postupak licenciranja (član 16. stav 5. i 7.);
 - uslovima koje mora ispunjavati pravno ili fizičko lice za obavljanje djelatnosti vještačkog osjemenjivanja (član 18. st. 1. i 2.);
 - načinu rada Komisije za ocjenu muških rasplodnih grla (član 20. stav 3.);
 - obliku i sadržaju izvještaja o vještačkom osjemenjivanju i prirodnom pripustu (član 22. st. 1. i 2.);
 - uslovima koje moraju ispunjavati pravna lica, u pogledu stručnih zaposlenika, objekata i opreme za proizvodnju i prodaju genetskog materijala (član 24. stav 1.);
 - propisima o ispitivanju i označavanju sjemena rasplodnjaka, zametaka i jajnih ćelija (član 25. st. 1. i 3. i član 26. stav 1.);
 - minimalno tehničko-tehnološkim i zoohigijenskim uslovima izgradnje objekata za smještaj i držanje domaćih životinja (član 31. stav 1.);
 - pravilnik o osposobljenosti i nivou znanja uzgajivača (član 34. stav 1.);
 - kvalitetu proizvoda životinjskog porijekla (član 39. stav 1 - propis o kakvoći hrane Zakon o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04);
 - obliku i sadržaju registra uzgojnih organizacija (član 45. stav 2);
 - o organizaciji takmičenja, sajmovi, aukcijskih izložbi domaćih životinja i izboru komisije za ocjenu grla. (član 45. stav 1. tačka 9.).

- (2) Do stupanja na snagu propisa iz stava 1. ovog člana, ostaju na snazi propisi koji su doneseni na osnovu Zakona o mjerama za unaprjeđivanje stočarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98), ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Član 69.

Stupanjem na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o mjerama za unaprjeđivanje stočarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98).

Član 70.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, s. r.

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O STOČARSTVU

Prolašava se Zakon o stočarstvu koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-765-02/13
09. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

**ZAKON
O STOČARSTVU**

I. TEMELJNE ODREDBE

Članak 1.

- (1) Ovim Zakonom uređuje se proizvodnja i uzgoj uzgojno valjanih životinja, oplodnja i licenciranje domaćih životinja, trgovina uzgojno valjanim životinjama i genetskim materijalom, zootehnički, zoohigijenski uvjeti držanja i iskorištavanja domaćih životinja, provođenje uzgoja uzgojno valjanih životinja, nadzor nad primjenom ovoga Zakona, kaznene odredbe i druga pitanja važna za efikasnost i unaprjeđenje stočarstva na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).
- (2) Odredbe ovoga Zakona odnose se na uzgoj: goveda, svinja, koza, ovaca, konja, magaraca, kunića, peradi, pčela i drugih vrsta domaćih životinja koje imaju gospodarsku namjenu (u daljnjem tekstu: domaće životinje).

Članak 2.

Uzgojem iz članka 1. stavak 2. ovoga Zakona potiče se povećanje uspješnosti proizvodnje domaćih životinja uz očuvanje ili poboljšanje njihove vitalnosti, povećanje ekonomičnosti stočarske proizvodnje, poboljšanje kakvoće životinjskih proizvoda, očuvanje genetske raznolikosti domaćih životinja i evidencija domaćih životinja.

Članak 3.

- (1) U ovom Zakonu u uporabi su pojmovi sa sljedećim značenjem:
- Stočarstvo** je grana poljoprivrede koja se bavi uzgojem i držanjem domaćih životinja za gospodarsko iskorištavanje;

- Uzgojno valjana životinja** je umatičena ili upisana domaća životinja te matično jato peradi i to:
 - matična životinja čiste pasmine** upisana u matičnu knjigu, čiji su roditelji, djedovi i bake upisani u matičnu knjigu iste pasmine;
 - evidentirana životinja** domaća je životinja obilježena ušnom markicom i uvedena u središnji registar;
 - upisana životinja čiste pasmine ili križanac poznatih roditelja**, upisana u registar uzgoja;
 - matično jato čiste pasmine ili hibrid** upisan u središnji popis matičnih jata;
- Središnja uzgojno selekcijska služba** je organizirana u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) zadužena za poslove središnje koordinacije i kontrole uzgojno selekcijskog rada, te politike u stočarstvu Federacije;
- Federalni agromediteranski zavod Mostar** – upravna organizacija koja u smislu ovog Zakona obavlja poslove čiji je djelokrug utvrđen Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 38/05), (u daljnjem tekstu: ovlaštene ustanove);
- Federalni zavod za poljoprivredu Sarajevo** – upravna organizacija koja u smislu ovog Zakona obavlja poslove čiji je djelokrug utvrđen Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave ("Službene novine Federacije BiH", broj 38/05), (u daljnjem tekstu: ovlaštene ustanove);
- Kantonalna uzgojno selekcijska služba** organizacijska jedinica u kantonalnom ministarstvu mjerodavnom za poslove stočarstva (u daljnjem tekstu: kantonalno ministarstvo) ili kantonalnog zavoda mjerodavnog za poslove stočarstva (u daljnjem tekstu: kantonalni zavod) zadužen za obavljanje uzgojno selekcijskog rada;
- Središnja matična knjiga i središnji popis matičnih jata** (knjiga, popis, kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi), je središnji skup svih podataka o uzgojno valjanim životinjama u Federaciji koju vodi uzgojno selekcijska služba na temelju obvezatnih informacija kantonalnih uzgojno selekcijskih službi;
- Kantonalna matična knjiga** je knjiga koju vodi kantonalna uzgojno selekcijska služba (knjiga, popis, kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi), o matičnim životinjama iz programa uzgoja čiste pasmine, da bi se te životinje mogle identificirati, te da bi se moglo dokazati podrijetlo i proizvodnost tih životinja;
- Registar uzgoja** je registar koji vode kantonalne službe i uzgojna društva (knjiga, popis, kartoteka, datoteka ili neki drugi oblik evidentiranja podataka u elektronskoj formi) o životinjama iz programa osjemenjivanja, križanja i odabira životinja iz populacije, a da bi se one mogle identificirati, te da bi se moglo dokazati podrijetlo;
- Zootehnika** je sustav tehničko-tehnoloških postupaka u uzgoju i iskorištavanju životinja;
- Izorne pasmine** su pasmine domaćih životinja nastale na teritoriju Federacije;
- Matica pčela** je rasplodna ženka u pčelinjoj zajednici;
- Pčelinja zajednica** je roj pčela u košnici sa pripadajućim saćem, koji se sastoji od jedne matice, radilica i trutova tokom proizvodne sezone;

14. **Pčelarstvo** je držanje i gajenje pčela, proizvodnja matica pčela, meda i drugih pčelinjih proizvoda;
15. **Soj** je uža skupina životinja unutar pasmine sličnih nasljednih osobina;
16. **Natprosječna životinja** je umatičena uzgojno valjana životinja koja je prema nasljednim osobinama iznad prosjeka uzgoja kojem pripada;
17. **Uzgoj stoke** sustav je genetskih i zootehničkih postupaka u izgradnji proizvodnih kapaciteta životinje;
18. **Stvaranje uzgojno valjanih životinja** skup je uzgojno selekcijskih postupaka i mjera kojima se izgrađuje genetski vrijedna i u populaciji natprosječna životinja;
19. **Uzgojni program** skup je selekcijskih postupaka kojima se ostvaruje genetsko unaprjeđivanje pojedinih vrsta i pasmina životinja;
20. **Ispitivanje proizvodnosti** je postupak utvrđivanja proizvodnosti životinja, uključujući kakvoću proizvoda, a cilj je procjena uzgojnih vrijednosti u usmjerenju tehnologije njihova iskorištavanja;
21. **Uzgojna vrijednost** je nasljedni utjecaj životinje na genetsku vrijednost njenih potomaka;
22. **Testiranje** je postupak procjene uzgojnih vrijednosti primjerenim metodama i tehnološko-tehničkim postupcima;
23. **Test na vlastiti rast i razvitak (performance test)** postupak je procjene uzgojne vrijednosti za osobine rasta i razvitka testirane jedinke;
24. **Test po potomstvu (progeni test)** postupak je procjene uzgojnih vrijednosti životinje na temelju podataka o proizvodnim osobinama potomaka;
25. **Kontrolni test** postupak je utvrđivanja uspješnosti križanog uzgoja;
26. **Križanje** je sparivanje životinja različitih pasmina, sojeva i linija da bi se dobile proizvodno vrijednije životinje;
27. **Licenciranje** je uzgojna mjera odabira i ocjene rasplodnjaka za prirodni pripust;
28. **Genetska manipulacija** plansko je mijenjanje genoma pojedinih životinja;
29. **Genetski materijal** biološki je reprodukcijски materijal (sjeme, jajne stanice i zameci);
30. **Genetska raznolikost** stepen je učestalosti gena unutar vrste;
31. **Hibrid** je životinja dobivena sustavnim i smislenim postupcima križanja;
32. **Proizvodna osobina** gospodarski je važna i mjerljiva osobina životinje;
33. **Pedigre** je potvrda o podrijetlu i proizvodnim osobinama matičnih životinja;
34. **Potvrda o podrijetlu** je isprava o podrijetlu upisane životinje;
35. **Uzgajivač** je pravna ili fizička osoba koja je vlasnik uzgojno valjane životinje;
36. **Uzgojno gospodarstvo** je gospodarstvo registrirano za uzgoj uzgojno valjanih grla životinja, u skladu sa ovim Zakonom i proisteklim podzakonskim aktima;
37. **Uzgojno društvo** je pravna osoba koje predstavlja farmu ili više farmi koje u uzgoju koriste kombinacijske sposobnosti pasmina ili linija;
38. **Udruženje uzgajivača** je interesna grupa uzgajivača, čiji je temeljni cilj genetsko unaprjeđivanje domaćih životinja provođenjem uzgojnog programa;
39. **Savez uzgajivača** je interesna grupa više udruženja uzgajivača, a cilj mu je genetsko unaprjeđivanje domaćih životinja provođenjem uzgojnog programa u Federaciji;
40. **Centar za reprodukciju** je mjesto koje odgovara biološkim zahtjevima za oplodnju životinja;
41. **Izložba domaćih životinja** je manifestacija sa karakterom unaprjeđenja stočarstva, ocjene pojedinačnih uspjeha u uzgojnim programima pojedinih vrsta stoke i pasmina, sa statusom lokalnog, entitetskog i/ili međunarodnog značaja;
42. **Stočarska aukcija** je manifestacija prodajno-izložbenog karaktera;
43. **Izložbeni i/ili aukcijski prostor** je registrirana lokacija koja ispunjava tehničko-tehnološke zahtjeve za održavanje ovih manifestacija;
44. **Proizvodi životinjskog podrijetla** su: meso, svježe mlijeko, vuna, jaja, med, stajnjak i drugi proizvodi životinjskog podrijetla;
45. **Ovlaštena ustanova** pravni subjekt s ovlaštenjem za obavljanje određenih stručnih i drugih poslova vezanih za uzgojno selekcijski rad u stočarstvu.

II. PROIZVODNJA I UZGOJ UZGOJNO VALJANIH ŽIVOTINJA

Članak 4.

- (1) Stvaranje uzgojno valjanih životinja u Federaciji provodi se prema uzgojnim programima za pojedine vrste i pasmine domaćih životinja.
- (2) Uzgojni program određuje veličinu populacije, uzgojni cilj, uzgojne metode, načine njegovog uspješnog provođenja i načine objave rezultata njegovog provođenja.
- (3) Uzgojni program mora ispunjavati sljedeće uvjete da:
 1. se može utvrditi da će se njime ostvariti genetski napredak populacije na kojoj će se provoditi;
 2. se može utvrditi da je dovoljno velika populacija uzgojno valjanih životinja na kojoj će se provoditi;
 3. su osigurane stručne, tehničke i organizacijske pretpostavke za provođenje uzgojnog programa;
 4. su u provođenju uzgojnog programa uključeni odgovarajući stručni zaposlenici;
 5. je osigurano valjano vođenje sve propisane uzgojne dokumentacije;
 6. se osigurava održavanje genetske varijabilnosti;
 7. su osigurani uvjeti za sprječavanje parenja u srodstvu, osim u slučaju kada je to uzgojnim programom predviđeno.
- (4) Uzgojne programe iz stavka (1) ovoga članka donosi federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: federalni ministar) na prijedlog ovlaštene ustanove uz mišljenje kantonalnog ministarstva.
- (5) Uzgojni programi iz stavka 1. ovoga članka obvezni su za savez uzgajivača (u daljnjem tekstu: Savez uzgajivača), udruženja uzgajivača, (u daljnjem tekstu: Udruženje), uzgajivače i druge učesnike stvaranja uzgojno valjanih životinja.
- (6) Uzgojno društvo donosi i provodi vlastiti uzgojni program u kojem koristi kombinacijske sposobnosti pasmina i linija domaćih životinja u skladu sa st. 3. i 4 ovoga članka.

Članak 5.

Uzgojno valjane životinje moraju biti trajno označene i uvedene u središnji popis matičnih grla. Matična jata peradi vodi se u središnjem popisu matičnih jata.

Članak 6.

- (1) Uzgojem uzgojno valjanih životinja mogu se baviti samo uzgajivači koji su upisani u registar uzgajivača uzgojno valjanih životinja na temelju prijave za upis.
- (2) Registar uzgajivača uzgojno valjanih životinja vodi Federalno ministarstvo, na temelju evidencija kantonalne službe, ovlaštene ustanove i Saveza uzgajivača.

- (3) Oblik, način vođenja registra i obrazac prijave za upis iz stavka 1. ovoga članka, propisuje federalni ministar.

Članak 7.

- (1) Proizvodnjom genetskog materijala te prijenosom zametaka mogu se baviti pravne osobe registrirane za obavljanje te djelatnosti, uz prethodno pribavljenu suglasnost Federalnog ministarstva.
- (2) Poslove iz stavka 1. ovoga članka mogu obavljati pravne osobe koje imaju zaposlenike odgovarajuće stručne spreme, posjeduju objekte i opremu te ispunjavaju propisane zootehničke i veterinarsko-zdravstvene uvjete.
- (3) Pravne osobe koje proizvode sjeme za umjetno osjemenjivanje, za dobivanje suglasnosti moraju imati, uz uvjete propisane u stavku 2. ovoga članka, i muška uzgojno valjana rasplodna grla.
- (4) Uvjete iz stavka 2. ovoga članka propisuje federalni ministar.

Članak 8.

- (1) Genetskim manipulacijama mogu se baviti znanstvene institucije u istraživačke svrhe, u zatvorenim i za tu namjenu opremljenim objektima.
- (2) Na temelju prethodne suglasnosti kantonalnog ministarstva, Federalno ministarstvo izdaje rješenje kojim odobrava znanstvenoj instituciji obavljanje poslova iz stavka 1. ovoga članka.
- (3) Genetske manipulacije domaćim životinjama i nasljednom tvari domaćih životinja pod stalnim su nadzorom Federalnog ministarstva.
- (4) O rezultatima genetskih manipulacija ovlaštene znanstvene institucije iz stavka 1. ovoga članka dužne su, o svakoj manipulaciji, sačiniti izvješće i izvijestiti Federalno ministarstvo.
- (5) Ukoliko Federalno ministarstvo utvrdi da dobiveni rezultati genetskih manipulacija domaćim životinjama i nasljednom tvari domaćih životinja ne osiguravaju uspješno gospodarsko iskorištavanje ili su nepovoljni za rast i razvitak organizma, tako dobiven proizvod odnosno organizam mora se uništiti u nazočnosti federalne poljoprivredne inspekcije na trošak vlasnika.
- (6) Kod postupka uništavanja iz stavka 4. ovoga članka obvezno je vođenje zapisnika.

Članak 9.

- (1) Uzgojna vrijednost uzgojno valjanih životinja te kakvoća križanih životinja procjenjuje se propisanim postupcima.
- (2) Rezultati procjene su javni i dostupni svakom uzgajivaču.
- (3) Procjene uzgojne vrijednosti uzgojno valjanih životinja i kakvoća križanih životinja obavljaju ovlaštene ustanove u suradnji sa znanstvenim institucijama.
- (4) Postupke procjena uzgojne vrijednosti uzgojno valjanih životinja i kakvoća križanih životinja iz stavka 1. ovoga članka propisuje federalni ministar.

Članak 10.

- (1) Na uzgojno valjanim životinjama obavlja se ispitivanje uzgojno važnih osobina te njihova provjera (testiranje) na potomstvu.
- (2) Ispitivanje proizvodnosti i testiranje uzgojno valjanih životinja obavlja ovlaštena ustanova pri čemu provedbu može povjeriti kantonalnoj službi.
- (3) Postupke ispitivanja i testiranja iz stavka 2. ovoga članka propisuje federalni ministar.

Članak 11.

Uzgojno valjana perad može se proizvoditi samo od jaja koja potiču od peradi čistih pasmina, hibrida i djedovskih matičnih jata.

Članak 12.

U prodaju se mogu staviti samo selekcionirane matice sivih pčela, proizvedene pod kontrolom kantonalne uzgojno selekcijske službe.

Članak 13.

- (1) Izvorne i zaštićene pasmine i sojevi domaćih životinja nastali na teritoriju Federacije predstavljaju dio nacionalne biološke baštine pod posebnom zaštitom države.
- (2) Izvorne pasmine se upisuju u registar izvornih pasmina koji vodi uzgojno-selekcijska služba. U skladu sa ratificiranim sporazumima se vrši zaštita imena i izvorne pasmine.
- (3) Očuvanje i iskorištavanje pasmina i sojeva iz stavka 1. ovoga članka obavlja se prema uzgojnim programima za pojedine pasmine i sojeve.
- (4) Zaštita izvornih pasmina i sojeva ostvaruje se držanjem potrebnog broja životinja za održavanje uzgoja i čuvanjem njihova genetskog materijala.
- (5) Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Proračun FBiH) osiguravaju se sredstva za zaštitu određenog broja domaćih životinja i genetskog materijala pojedinih pasmina i sojeva iz stavka 1. ovoga članka.
- (6) Listu izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja te određenog broja grla, na prijedlog ovlaštenih znanstvenih i stručnih ustanova iz oblasti uzgoja domaćih životinja, odobrava federalni ministar.
- (7) Izvoz izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja provodi se na temelju rješenja o suglasnosti za izvoz koje izdaje Federalno ministarstvo.
- (8) Dozvolu za izvoz izvornih i zaštićenih pasmina izdaje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine.

Članak 14.

- (1) Pasmine, sojevi i hibridi koji se uzgajaju u Federaciji vode se u posebnom registru.
- (2) Registar iz stavka 1. ovoga članka vodi Federalno ministarstvo.
- (3) Prijave za priznavanje nove pasmine, soja i hibrida stvorenih posebnim uzgojnim programom u Federaciji ili svijetu podnose uzgajivači, uzgojne organizacije i uzgojna društva Federalnom ministarstvu.
- (4) Federalni ministar rješenjem imenuje Povjerenstvo za priznavanje pasmina, sojeva i hibrida iz stavka 3. ovoga članka.
- (5) Oblik, način vođenja, sadržaj prijave i postupak priznavanja propisuje federalni ministar.
- (6) Za priznate pasmine, sojeve i hibride, Federalno ministarstvo izdaje rješenje o upisu u registar iz stavka 1. ovoga članka.
- (7) Popis priznatih pasmina, sojeva ili hibrida iz stavka 6. ovoga članka, objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (8) Kada u Federaciji dođe do smanjenja brojnog stanja domaćih životinja pojedine vrste, pasmine i kategorije, zbog čega se umanjuje obim poljoprivredne proizvodnje, federalni ministar može donijeti naredbu o ograničenju ili zabrani klanja njihova podmlatka.
- (9) Zabrana iz stavka 8. ovoga članka ne odnosi se na podmladak koji se mora izlučiti zbog povrede, zaostajanja u rastu ili bolesnih stanja koja nisu razlog zabrane klanja.

III. OPLODNJA I LICENCIRANJE DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Članak 15.

Oploдна domaćih životinja zootehnička je i zdravstvena mjera, obavlja se umjetnim osjemenjivanjem i prirodnim pripustom.

Članak 16.

- (1) Za umjetno osjemenjivanje može se koristiti samo sjeme natprosječno valjanih rasplodnjaka potvrđenih testom na vlastiti rast i razvitak ili testovima na potomstvo, ovisno o starosti rasplodnjaka i stadiju testiranja, koji potiču od natprosječnih roditelja.
- (2) U prirodnom pripustu mogu se koristiti uzgojno valjani rasplodnjaci koji potiču od natprosječno valjanih roditelja te zadovoljavaju uvjete za ocjenu vanjštine grla i reprodukcijskog stanja.
- (3) Provjeru podrijetla i ocjenu vanjštine rasplodnjaka obavljaju ovlaštene ustanove i kantonalna služba, a reprodukcijско zdravstveno stanje mjerodavna veterinarska služba.
- (4) Ukoliko u Federaciji nema dovoljno uzgojno valjanih rasplodnjaka neke pasmine određenih u stavku 2. ovoga članka, za prirodni se pripust mogu koristiti i odabrana (licencirana) grla u tipu te pasmine.
- (5) Licenciranje rasplodnjaka obavlja Povjerenstvo za licenciranje.
- (6) Povjerenstvo iz stavka 5. ovoga članka imenuje rješenjem federalni ministar.
- (7) Način rada Povjerenstva za licenciranje i postupak odabiranja grla iz stavka 5. ovoga članka propisuje federalni ministar na prijedlog uzgojno selekcijske službe.

Članak 17.

- (1) Rasplodnjaci koji potiču od natprosječno valjanih roditelja, namijenjeni korištenju putem umjetnog osjemenjivanja i prirodnog pripusta, upisani su u središnji popis muških matičnih grla.
- (2) Svi rasplodnjaci koji se koriste putem prirodnog pripusta upisani su u matičnu knjigu, o čemu se izdaje potvrda.

Članak 18.

- (1) Umjetno osjemenjivanje domaćih životinja mogu obavljati veterinari i veterinarski tehničari i uzgajivači na svojem stadu koji su osposobljeni za umjetno osjemenjivanje.
- (2) Uzgajivači koji obavljaju umjetno osjemenjivanje domaćih životinja i isto provode na vlastitom stadu moraju biti za to stručno osposobljeni, raspolagati propisanom opremom i priborom i biti upisani u registar izvođača umjetnog osjemenjivanja.
- (3) Svi uzgajivači koji obavljaju umjetno osjemenjivanje osim veterinaru moraju imati potvrdu o stručnoj osposobljenosti za izvođenje umjetnog osjemenjivanja.
- (4) Registar uzgajivača za izvođenje umjetnog osjemenjivanja vodi središnja uzgojno-selekcijska služba.
- (5) Stručno osposobljavanje uzgajivača za izvođenje umjetnog osjemenjivanja iz stavka 2. ovoga članka se provodi na organiziranim obukama, prema programu koji odobrava Federalno ministarstvo, a na prijedlog Veterinarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu.
- (6) Konkurs i izbor izvođača obuke za stručno osposobljavanje fizičkih osoba za izvođenje umjetnog osjemenjivanja raspisuje i provodi Federalno ministarstvo.

Članak 19.

Rasplodnjaci namijenjeni prirodnom pripustu mogu se koristiti samo na vlastitom stadu, osim u slučaju korištenja licenciranih muških rasplodnjaka, upisanih u matičnu knjigu.

Članak 20.

- (1) Rasplodnjaci koji se koriste putem umjetnog osjemenjivanja i prirodnog pripusta moraju biti pod stalnom zdravstvenom kontrolom mjerodavne veterinarske službe.
- (2) Najmanje jednom godišnje ocjenjuje se svako rasplodno grlo od kojeg se uzima sjeme namijenjeno umjetnom

osjemenjivanju i prirodnom pripustu da bi se utvrdilo novo stanje uzgojne i uporabna vrijednost rasplodnjaka.

- (3) Povjerenstvo za ocjenu muških rasplodnih grla, čije je sjeme namijenjeno umjetnom osjemenjivanju ili muških grla za prirodu pripust, a koje je sastavljeno od predstavnika kantonalnog ministarstva i Federalnog ministarstva, ovlaštenih i znanstvenih institucija iz oblasti uzgoja domaćih životinja, imenuje rješenjem federalni ministar.
- (4) Način rada Povjerenstva za ocjenu muških rasplodnih grla propisuje federalni ministar na prijedlog uzgojno selekcijske službe.
- (5) Ako rasplodnjak ispunjava postavljene uzgojne i reprodukcijске uvjete, na prijedlog Povjerenstva federalni ministar donosi rješenje o načinu korištenja uzgojno rasplodnog grla.
- (6) Praćenje uzgojne i uporabne vrijednosti rasplodnjaka namijenjenom prirodnom pripustu obavlja ovlaštena ustanova.
- (7) Kada rasplodnjak ne ispunjava postavljene uzgojne i reprodukcijске uvjete, Povjerenstvo za ocjenu muških rasplodnih grla predlaže izlučenje iz daljnjeg uzgojnog korištenja, te o tome obavještava držatelja rasplodnjaka, uzgojnu organizaciju i mjerodavnu poljoprivrednu inspekciju.
- (8) Vlasnik izlučenog rasplodnjaka iz stavka 4. ovoga članka nema pravo na naknadu štete.
- (9) Rasplodnjake namijenjene prirodnom pripustu ocjenjuje Povjerenstvo za licenciranje koje se imenuje svake godine na način propisan člankom 16. stavak 6. ovog Zakona.
- (10) Trajno izlučeni rasplodnjaci ne mogu se više koristiti u uzgoju.

Članak 21.

- (1) Osobe koje obavljaju umjetno osjemenjivanje i držatelji rasplodnjaka u prirodnom pripustu dužni su voditi popis o osjemenjivanju i prirodnom pripustu te vlasniku plotkinje izdati potvrdu o podrijetlu sjemena (ime rasplodnjaka, pasmina, podrijetlo).
- (2) Način vođenja popisa te oblik i način izdavanja potvrde iz stavka 1. ovoga članka propisuje federalni ministar.

Članak 22.

- (1) Pravne osobe i uzgajivači koji obavljaju umjetno osjemenjivanje dužni su voditi evidenciju o izvršenim osjemenjivanjima, a izvješće dostavljaju kantonalnoj službi i ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Držatelji rasplodnjaka u prirodnom pripustu dužni su kantonalnoj uzgojno selekcijskoj službi dostavljati izvješća o obavljenim pripustima.
- (3) Oblik i sadržaj izvješća iz st. 1. i 2. ovoga članka propisuje federalni ministar.

IV. TRGOVINA UZGOJNO VALJANIM ŽIVOTINJAMA I GENETSKIM MATERIJALOM

Članak 23.

U prodaju se može staviti uzgojno valjana životinja, propisno označena, odnosno pouzdano opisana (kopitari), koja posjeduje rodovnik ili potvrdu o podrijetlu.

Članak 24.

- (1) Sjeme rasplodnjaka, zamatke i jajne stanice u prodaju može staviti pravna osoba na temelju rješenja o odobrenoj proizvodnji ili prodaji ovog genetskog materijala izdanog od Federalnog ministarstva uz stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Pravna osoba iz stavka 1. ovoga članka mora ispunjavati uvjete u pogledu stručnih kadrova i odgovarajućih objekata i opreme, koje propisuje federalni ministar.

Članak 25.

- (1) Sjeme rasplodnjaka može se stavljati u prodaju ako je propisno označeno i ako je za rasplodnjaka izdana dozvola za korištenje.
- (2) Zahtjev za izdavanje dozvole traži vlasnik rasplodnjaka.
- (3) Dozvole za korištenje izdaje Federalno ministarstvo ako su ispunjeni uvjeti u pogledu uzgojne vrijednosti te ako je sjeme zdravstveno ispravno.
- (4) Potvrdu o ispunjenim uvjetima u pogledu zdravstvene ispravnosti sjemena izdaje mjerodavna veterinarska organizacija, a potvrdu o uzgojnoj vrijednosti izdaje ovlaštena ustanova.
- (5) Prodaja sjemena pod stalnom je kontrolom mjerodavne poljoprivredne i veterinarske inspekcije.
- (6) Pravilnik o označavanju sjemena iz stavka 1. ovoga članka te uvjete u pogledu uzgojne vrijednosti i ispitivanja sjemena iz stavka 3. ovoga članka propisuje federalni ministar.

Članak 26.

- (1) Rješenje o davanju suglasnosti za uvoz zametaka i jajnih stanica, u skladu sa Zakonom o veterinarstvu BiH ("Službeni glasnik BiH", broj 34/02) i Pravilnikom o uvozu i provožu živih životinja, proizvoda životinjskog podrijetla, veterinarskih lijekova, stočne hrane i otpadaka životinjskog podrijetla u Bosnu i Hercegovinu ("Službeni glasnik BiH", broj 52/09), izdaje federalni ministar uz stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Zameci i jajne stanice moraju prije stavljanja u prodaju biti ispitani, propisno označeni praćeni propisanom dokumentacijom (rodovnik i potvrda o zdravstveno-higijenskom stanju).
- (3) Pravilnik o označavanju i ispitivanju iz stavka 2. ovoga članka donosi federalni ministar.

Članak 27.

- (1) Uzgojno valjane životinje i genetski materijal mogu uvoziti pravne osobe, ako je uvoz u skladu sa programom uzgoja pojedine vrste ili pasmine stoke uz pozitivno mišljenje kantonalnog ministarstva i stručno mišljenje ovlaštenih ustanova.
- (2) Uvoz uzgojno valjanih životinja i genetskog materijala ne može se zbog uzgojnih razloga zabranjivati, sprječavati ili ometati ako su pri uvozu ispunjeni uvjeti:

a. za uzgojno valjane životinje:

- da su upisane u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi mjerodavna uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje podrijetla;
- da su označene na propisani način;
- da posjeduju propisanu uzgojnu dokumentaciju.

b. za sjeme:

- da potiče od rasplodnjaka koji je upisan u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi ovlaštena uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje podrijetla;
- da potiče od rasplodnjaka koji ima pozitivan test na proizvodne osobine i pozitivnu uzgojnu vrijednost, osim u slučajevima ako se sjeme uvozi u ograničenim količinama bez rezultata testa zbog obavljanja test osjemenjivanja ili drugog opravdanog uzgojnog razloga što je u suglasnosti sa uzgojnim programom a potvrđeno je od strane ovlaštene ustanove;
- da je dobiveno u centru za umjetno osjemenjivanje ovlaštenom od službenog tijela zemlje izvoznice;
- da je označeno na propisan način;

- da posjeduje propisanu uzgojnu dokumentaciju priznate uzgojne organizacije zemlje podrijetla.

c. za zametke i jajne stanice:

- da potječu od uzgojno valjanih životinja koje su upisane u matičnu knjigu ili registar uzgoja za hibridne životinje koji vodi ovlaštena uzgojna organizacija ili uzgojno društvo zemlje podrijetla;
 - da su dobiveni u centru za umjetno osjemenjivanje ili stanici za prijenos zametaka i jajnih stanica ovlaštenih od službenog tijela zemlje izvoznice;
 - da su označeni na propisan način;
 - da posjeduju propisanu uzgojnu dokumentaciju.
- (3) Dokaze o ispunjavanju uvjeta iz stavka 2. ovoga članka uvoznik mora posjedovati pri uvozu uzgojno valjanih životinja ili genetskog materijala.
 - (4) Uvoziti se mogu uzgojno valjane životinje i genetski materijal čistih pasmina, sojeva i hibrida ako su te pasmine, sojevi i hibridi upisani u registar propisan člankom 14. stavak 1. ovoga Zakona.
 - (5) Rješenje o davanju suglasnosti o uvozu iz stavka 1. ovoga članka izdaje federalni ministar.
 - (6) Dozvolu za uvoz iz stavka 1. ovoga članka izdaje Ured za veterinarstvo Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Članak 28.

- (1) U znanstvene i eksperimentalne svrhe mogu se uvoziti rasplodna grla koja ne pripadaju kategoriji uzgojno valjanih i ostalih grla izuzev od odredaba članka 27. ovoga Zakona.
- (2) Rješenje kojim se daje suglasnost o uvozu grla iz stavka 1. ovoga članka donosi federalni ministar.
- (3) Dozvolu za uvoz iz stavka 1. ovoga članka izdaje Ured za veterinarstvo Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH.

Članak 29.

- (1) Izvoziti se mogu uzgojno valjane životinje i genetski materijal, koji u pogledu uzgojne i rasplodne vrijednosti te zdravstvenog stanja ispunjavaju uvjete za obavljanje djelatnosti trgovine na domaćem tržištu, ako sa inostranim kupcem nije drugačije ugovoreno.
- (2) Izvorne i zaštićene pasmine mogu se izvoziti ako izvoz ne ugrožava potrebno brojno stanje životinja i njihovu zaštitu.
- (3) Rješenje kojim se daje suglasnost o izvozu iz stavka 2. ovoga članka donosi federalni ministar.

V. ZOOTEHNIČKI I ZOOHIGIJENSKI UVJETI DRŽANJA I ISKORIŠTAVANJA DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Članak 30.

Držanje i iskorištavanje domaćih životinja u gospodarske svrhe mora biti u skladu sa propisima o zootehničko-zootehnološkim uvjetima, zaštiti okoliša i propisima koji određuju uvjete dobrobiti životinja.

Članak 31.

- (1) Kod izgradnje novog smještajnog prostora za domaće životinje vlasnik je dužan imati mišljenje o minimalnim tehničko-tehnološkim uvjetima proizvodnje i etološki prihvatljivim postupcima sa životinjama, pribavljeno od ovlaštene ustanove.
- (2) Kod obnove starog smještajnog prostora za domaće životinje, vlasnik je dužan imati mišljenje o minimalnim tehničko-tehnološkim uvjetima proizvodnje i etološki prihvatljivim postupcima sa životinjama, pribavljeno od ovlaštene ustanove.

- (3) Tehnološko-tehnički uvjeti propisani su Zakonom o zaštiti i dobrobiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09).
- (4) Uvjeta iz stavka 1. ovoga članka dužna se pridržavati mjerodavna služba općine pri izdavanju lokacijske dozvole za izgradnju objekta.
- (5) Objekti zatečeni u proizvodnim postupcima u trenutku donošenja ovog Zakona, a koji ne ispunjavaju uvjete propisane stavkom 3. ovoga članka, dužni su u roku od 5 (pet) godina od njegovog donošenja ispuniti iste, počevši sa usklađivanjima najkasnije u roku od 6 (mjeseci) od donošenja propisa za tehnološko-tehničke uvjete iz ovog članka.

Članak 32.

- (1) Sa stajskim gnojem treba postupati tako da se ne ugrožava zdravlje ljudi i domaćih životinja, okoliš, te kakvoća hrane i vode za životinje i životinjskih proizvoda.
- (2) Objekti za sakupljanje stajskog gnoja (gnojišta, gnojne jame, jame za gnojovku, lagune) i uređaji za preradu i obradu stajskog gnoja moraju ispunjavati propisane tehničko-tehnološke uvjete.
- (3) Tehničko-tehnološke uvjete iz stavka 2. ovoga članka propisuje ministar.

Članak 33.

- (1) Vlasnik domaćih životinja može ograditi svoje imanje zaštitnom ogradom kako bi osigurao nesmetan uzgoj životinja, ako pri tome ne ograničava zakonska prava drugih.
- (2) Vlasnik domaćih životinja može zabraniti neovlašten ulaz tuđih domaćih životinja na svoje imanje, odnosno vlastito ili zakupljeno poljoprivredno zemljište.
- (3) Vlasnik domaćih životinja ne može sa svojim životinjama neovlašteno ulaziti niti koristiti tuđe imanje, odnosno tuđe poljoprivredno zemljište.
- (4) Vlasnik domaćih životinja koji je neovlaštenim ulazom ili korištenjem tuđeg imanja, odnosno tuđeg poljoprivrednog zemljišta, prouzrokovao materijalnu štetu vlasniku istog, dužan je snositi sve nastale troškove.
- (5) U slučaju da je vlasnik domaćih životinja koje su prouzrokovale štetu nepoznat, životinje zatečene na tuđem imanju, odnosno poljoprivrednom zemljištu, mjerodavno kantonalno ministarstvo i mjerodavna inspekcija imaju pravo ukloniti, te trajno zbrinuti, odnosno prodati radi namirenja učinjene štete.

Članak 34.

Uzgajivač uzgojno valjanih životinja dužan je provesti registraciju uzgojnog gospodarstva u skladu sa Pravilnikom o minimumu tehničko-tehnoloških i zoohigijenskih uvjeta za držanje uzgojno valjanih grla, koji propisuje federalni ministar.

Članak 35.

Uzgajivaču je dopušteno obavljati u vlastitom stadu na domaćim životinjama zootehničke zahvate: odrožavanje mladih životinja, kupiranje repova i sječenje zubi prasadi, skraćivanje kljunova, obrezivanje papaka, njegu kože i dlake, tretiranje preparatima protiv parazita u skladu sa uputama proizvođača, davanje mineralnih i vitaminskih preparata prema uputama proizvođača.

Članak 36.

Domaćim životinjama koje se koriste u gospodarske svrhe nije dopušteno davanje hormonalnih preparata da bi se poticao rast, proizvodnja mlijeka, mesa, jaja ili zbog drugih proizvodnih razloga.

Članak 37.

- (1) Preseljenje pčela dopušteno je samo ako su sve pčelinje zajednice zdrave što se dokazuje svjedodžbom o zdravstve-

nom stanju i podrijetlu životinja u skladu sa propisima o veterinarskim mjerama.

- (2) Način premještanja pčela, položaj pčelinjaka u odnosu na zemljište, javni put, ljude i životinje, način zaštite, postupak s odbjelim rojem i druge postupke s pčelama, na prijedlog uzgojnih društava i stručnih službi propisuje federalni ministar.

Članak 38.

- (1) U opravdanim slučajevima (sigurnost ljudi, masovna pojava bolesti, prenapučenost košnicama) kantonalni poljoprivredni inspektor može zabraniti držanje pčela na određenom prostoru ili zabraniti premještanje istih u skladu sa odgovarajućom Odlukom o držanju stoke na/u određenim područjima.
- (2) Odluku iz stavka (1) ovoga članka dužni su donijeti kantoni i organi lokalne samouprave najkasnije u roku od šest mjeseci od dana donošenja ovog Zakona.

VI. HRANA ZA ŽIVOTINJE I PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA

Članak 39.

- (1) Domaće životinje smiju se hraniti samo hranom za životinje čija kakvoća odgovara propisima o kakvoći hrane za životinje.
- (2) Pod kakvoćom hrane za životinje podrazumijevaju se njena fizikalno-kemijska i hranidbena svojstva.
- (3) U prodaju se može staviti hrana za životinje i pojedini sastojci hrane za životinje ako njena kakvoća odgovara propisu o kakvoći hrane za životinje.
- (4) Propis iz stavka 1. ovoga članka koji se odnosi na fizikalno – kemijska i hranidbena svojstva hrane za životinje regulira Zakon o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04).

Članak 40.

- (1) Hrana za životinje može se staviti u prodaju pakirana i u rasutom stanju. Pakirana hrana za životinje mora imati deklaraciju na ambalaži, a u rasutom stanju mora imati deklaraciju uz svaku pošiljku.
- (2) Hrana za životinje u prometu treba odgovarati kakvoći navedenoj u deklaraciji za određenu proizvodnu kategoriju, a zrnasta i voluminozna u rasutom stanju mora odgovarati propisanim normama.
- (3) Hrana za životinje u trgovini na malo mora biti u originalnom pakiranju.
- (4) Hrana za životinje iz uvoza mora biti proizvedena u skladu sa standardima o kakvoći hrane za životinje zemlje izvoznice i propisima o kakvoći hrane za životinje u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH), te za stavljanje u promet mora biti deklarirana na jednom od zvaničnih jezika u BiH.
- (5) Hrana za životinje može se izvoziti samo ako je proizvedena i deklarirana u skladu sa propisima o kakvoći hrane za životinje u BiH.

VII. PROVOĐENJE UZGOJA UZGOJNO VALJANIH ŽIVOTINJA

Članak 41.

- (1) Obavljanje poslova uzgoja uzgojno valjanih životinja obavljaju uzgajivači, uzgojne organizacije, ovlaštene ustanove uz praćenje kantonalne službe i službe u Federalnom ministarstvu.
- (2) Uzgajivači se mogu, u cilju provođenja uzgoja uzgojno valjanih životinja, udruživati u udruženja u skladu s odredbama Zakona o udruženjima i fondacijama ("Službene novine Federacije BiH", broj 45/02) i odredbama ovog Zakona.

- (3) Uzgajivač može samostalno provoditi uzgoj uzgojno valjanih životinja ako ispunjava uvjete iz članka 42. ovoga Zakona.

Članak 42.

- (1) Federalno ministarstvo će izdati rješenje o davanju suglasnosti uzgajivaču, uzgojnoj organizaciji, udruženju uzgajivača za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih životinja ako:
1. postoji uzgojni program za onu pasminu ili vrstu uzgojno valjanih životinja čijim će se uzgojem uzgojna organizacija baviti;
 2. postoji dovoljno velika populacija uzgojno valjanih životinja za provođenje uzgojnog programa;
 3. ima uposlene odgovarajuće zaposlenike za obavljanje poslova za provođenje uzgojnog programa;
 4. su osigurani tehnički i organizacijski uvjeti:
 - a) da se životinje mogu trajno označiti, a kod konja točno opisati, tako da im se uvijek može utvrditi identitet;
 - b) da će se uredno voditi matične knjige;
 - c) da se može imati uvid u sve dokumente od važnosti za uzgoj;
 - d) da postoji jasno određeno teritorijalno područje djelovanja uzgojne organizacije;
 - e) da će svaka životinja iz domaćeg uzgoja ili uvoza koja udovoljava uvjetima podrijetla, ispravno biti označena te vanjskim izgledom odgovara standardima pasmine, a na zahtjev člana uzgojne organizacije biti upisana u matičnu knjigu ili registar uzgoja, te da se za životinje iz drugih uzgoja neće postavljati viši uvjeti.
 - f) da je članstvo u uzgojnoj organizaciji dostupno svakom uzgajivaču koji se nalazi na području djelovanja uzgojne organizacije, odnosno udruženju koje se bavi uzgojem uzgojno valjanih životinja iste pasmine ili vrste i osigurava uvjete za uspješno provođenje uzgojnog programa.
- (2) Zadovoljavanje uvjeta iz stavka 1. toč. 3. i 4. ovoga članka, a koji se odnose na provođenje pojedinih stručnih poslova, uzgojna organizacija može ostvariti samostalno ili dokazati isto ugovorom sa ovlaštenom ustanovom.

Članak 43.

- (1) Zahtjev za izdavanje suglasnosti iz članka 42. ovoga Zakona mora sadržavati:
1. naziv, adresu i dokaz o pravnom obliku podnosioca zahtjeva;
 2. ime, prezime i adresu osobe koja imaju pravo potpisa;
 3. podatke iz stavka 1. točke 4. ovoga članka ovjerava ovlaštena ustanova;
 4. ime, prezime i adresu osoba odgovornih za provođenje uzgojnog programa;
 5. podatke o predviđenom broju uzgojno valjanih životinja koje će biti uključene u provođenje uzgojnog programa te popis uzgajivača, odnosno udruženja pri osnivanju;
 6. uzgojni program iz kojeg je vidljiv uzgojni cilj, uzgojne metode, veličina populacije na kojoj se on provodi te način ispitivanja osobina uzgojno valjanih životinja;
 7. dokaz o prostornom djelovanju uzgojne organizacije, te suglasnost postojeće uzgojne organizacije iz kojeg je vidljivo da ne postoji isto teritorijalno područje djelovanja te da uspostava nove uzgojne organizacije neće ometati provođenje uzgojnog programa postojeće uzgojne organizacije.

- (2) U slučaju da na nekom području postoji uzgojna organizacija koja provodi uzgojni program iste pasmine i vrste uzgojno valjanih životinja, može se pri davanju suglasnosti podnosiocu zahtjeva suziti teritorijalno područje djelovanja ili se zahtjev može odbiti.

Članak 44.

Federalno ministarstvo će uskratiti suglasnost uzgojnoj organizaciji ako njen rad nije utemeljen na provedbi usvojenog uzgojnog programa ili ako bi on narušavao provođenje genetske izgradnje jedne pasmine ili vrste uzgojno valjanih životinja.

Članak 45.

- (1) Federalno ministarstvo vodi Središnji registar uzgajivača na temelju registara uzgoja koji vode ovlaštene ustanove, kantonalne službe i Savez udruženja uz priloženo rješenje za svako udruženje.
- (2) Oblik i sadržaj registra uzgajivača i Središnjeg registra uzgajivača propisuje Federalno ministarstvo.

Članak 46.

- (1) Uzgojna organizacija i ovlaštene uzgajivač moraju najkasnije do kraja prvog mjeseca tekuće godine poslati ovlaštenoj ustanovi, kantonalnoj službi izvješće o provođenju uzgojnog programa za proteklu godinu.
- (2) Ovlaštena ustanova, kantonalna služba može zatražiti sve podatke o rezultatima rada uzgojne organizacije i ovlaštenog uzgajivača te ima pravo uvida u dokumentaciju uzgojne organizacije.
- (3) Ovlaštena ustanova, kantonalna služba obvezatna je sačinjavati izvješće o rezultatima rada uzgojnih organizacija i uzgajivača i poslati isti Federalnom ministarstvu najkasnije do kraja drugog mjeseca tekuće godine za proteklu godinu.

Članak 47.

- (1) Uzgajivač u provođenju uzgoja uzgojno valjanih životinja obavlja:
1. provođenje uzgoja uzgojno valjanih životinja i uzgojnog programa;
 2. vodi matične knjige za uzgojno valjane životinje na svom stadiu te podatke o tome dostavlja udruženju uzgajivača i ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Udruženje uzgajivača u provođenju uzgoja uzgojno valjanih životinja vrši:
1. provođenje uzgojnog programa;
 2. vodi matično knjigovodstvo udruženja i registar uzgoja za uzgojno valjana grla, registar uzgajivača uzgojno valjanih životinja, registar članova udruženja te podatke o tome dostavlja savez uzgajivača i ovlaštenoj ustanovi;
 3. organizira samostalno ili zajedno sa savezom uzgajivača odnosno ovlaštenom ustanovom prodaju uzgojno valjanih životinja za članove udruženja;
 4. vodi i druge poslove od interesa za članove udruženja.
- (3) Savez uzgajivača u provođenju uzgoja uzgojno valjanih životinja vrši:
1. provođenje uzgojnog programa;
 2. koordinaciju prodaje uzgojno valjanih životinja za članove Udruženja;
 3. zastupa interese Udruženja u provođenju uzgoja uzgojno valjanih životinja kao i druge poslove od zajedničkog interesa.

Članak 48.

- (1) Federalno ministarstvo u provođenju uzgoja i selekcije obavlja sljedeće poslove:
1. vodi središnji popis uzgojno valjanih životinja svih vrsta, pasmina, sojeva i hibrida;

2. vodi središnji registar uzgajivača uzgojno valjanih životinja;
 3. uspostavlja informacijski sustav za praćenje uzgoja svih vrsta uzgojno valjanih životinja u Federaciji;
 4. objavljuje rezultate kontrole proizvodnosti, procjene uzgojnih vrijednosti i svih oblika testova;
 5. daje suglasnost na uzgojne programe i sudjeluje u kontroli i provedbi istih;
 6. surađuje sa Savezom i Udruženjima uzgajivača pojedinih vrsta i pasmina uzgojno valjanih životinja, organizira i prati trgovinu uzgojno valjanih životinja.
- (2) Kantonalno ministarstvo u provođenju uzgoja i selekcije obavlja sljedeće poslove:
1. vodi kantonalne matične knjige i registar uzgoja i podatke dostavlja središnjoj selekcijskoj službi i ovlaštenim ustanovama;
 2. izdaje isprave o podrijetlu i proizvodnim osobinama;
 3. obavlja kontrolu proizvodnosti uzgojno valjanih životinja;
 4. obrađuje rezultate kontrole proizvodnosti i dostavlja ih središnjoj uzgojno selekcijskoj službi i ovlaštenim ustanovama;
 5. provodi testiranje uzgojno valjanih životinja u suradnji sa znanstvenoistraživačkim institucijama i ovlaštenim ustanovama;
 6. dostavlja uzgajivačima na korištenje obrađene uzgojno selekcijske podatke o njihovim uzgojno valjanim grlima;
 7. sudjeluje u povjerenstvima za licenciranje rasplodnjaka i ocjenu muških rasplodnih grla;
 8. organizira i prati trgovinu uzgojno valjanih životinja u suradnji sa udruženjem i savezom uzgajivača;
 9. sudjeluje u aktivnostima vezanim za organiziranje takmičenja, sajмова, aukcijskih izložbi domaćih životinja i izbor ocjenjivačkog povjerenstva, o čemu federalni ministar donosi pravilnik;
 10. obavlja i druge poslove u području uzgojno selekcijskog rada na prostoru svog djelovanja.
- (3) Stručne i analitičke poslove u oblasti uzgojno-selekcijskog rada i druga pitanja važna za efikasnost i unaprjeđenje stočarstva na teritoriju Federacije koji su od posebnog značaja za Federaciju, a određeni su ovim Zakonom i na temelju njega izdanim pod zakonskim aktima obavljaju institucije ovlaštene od strane Federalnog ministarstva.
- (4) Poslovi iz stavka 1. ovoga članka su:
1. izrađuje i predlaže uzgojne programe za pojedine pasmine domaćih životinja;
 2. organizira kontrolu proizvodnosti uzgojno valjanih životinja u suradnji sa kantonalnim uzgojno selekcijskim službama;
 3. obavlja procjene uzgojnih vrijednosti uzgojno valjanih životinja i kakvoće križanih životinja u suradnji sa središnjom uzgojno selekcijskom službom, kantonalnom uzgojno selekcijskom službom i znanstvenoistraživačkim institucijama;
 4. izrađuje i predlaže liste autohtonih i zaštićenih pasmina sa mjerama za njihovo očuvanje, u suradnji sa znanstvenim institucijama;
 5. izdaje stručna mišljenja za uvoz uzgojno valjanih životinja i genetskog materijala;
 6. prati uvoz uzgojno valjanih životinja i genetskog materijala te o tome vodi evidenciju i izrađuje izvješća;
 7. izdaje stručna mišljenja uzgajivačima i uzgajivačkim udruženjima o zadovoljenju minimalnih zootehničkih i organizacijskih uvjeta za provedbu uzgoja uzgojno valjanih životinja;
 8. osposobljava uzgajivače da imaju temeljna znanja o uzgoju i postupcima sa domaćim životinjama;
 9. sudjeluje u povjerenstvima za licenciranje rasplodnjaka i ocjenu muških rasplodnih grla;
 10. prati uzgojne i uporabne vrijednosti rasplodnjaka namijenjenih prirodnom pripustu u suradnji sa kantonalnim uzgojno selekcijskim službama;
 11. u suradnji s drugim institucijama, razvija nove metode za unaprjeđenje uzgojno selekcijskog rada.

Članak 49.

- (1) Provođenje ciljeva utvrđenih ovim Zakonom od interesa su za Federaciju.
- (2) Materijalno tehnička sredstva potrebna za provođenje odredaba ovoga Zakona osiguravaju se iz Proračuna Federacije BiH.

VIII. NADZOR NAD PRIMJENOM OVOGA ZAKONA

Članak 50.

- (1) Federalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju istog, koji su ovim Zakonom stavljani u mjerodavnost Federacije, kao i upravni nadzor nad institucijama, ustanovama i organizacijama u obavljanju poslova određenih ovim Zakonom, a predstavljaju vršenje javnih ovlasti.
- (2) U obavljanju nadzora nad izvršenjem poslova u vršenju javnih ovlasti iz stavka 1. ovoga članka, Federalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad zakonitošću akata kojima se rješava u upravnim stvarima te vrši nadzor i ostvaruje neposredni uvid i kontrolu u postupanju pravnih osoba kojima su povjerene javne ovlasti, daje instrukcije za izvršenje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršenju ovoga Zakona i drugih propisa donesenih na temelju njega i izvješća o izvršenju poslova u vršenju javnih ovlasti.
- (3) Federalno ministarstvo vrši i nadzor nad kantonalnim ministarstvima u dijelu izvršenja federalne politike i provođenja mjera u oblasti stočarstva koje su od značaja za Federaciju.
- (4) Kantonalno ministarstvo vrši upravni nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega koji su ovim Zakonom stavljani u mjerodavnost kantona.
- (5) Upravni nadzor nad provedbom ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega, kao i upravni nadzor nad radom ovlaštenih pravnih osoba u prenijetim im poslovima, vrši Federalno ministarstvo.
- (6) Federalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad zakonitošću akata kojima se rješava u upravnim stvarima te vrši nadzor i ostvaruje neposredni uvid i kontrolu u postupanju pravnih osoba kojima su povjerene javne ovlasti, daje instrukcije za izvršenje poslova i traži podatke i obavijesti o izvršenju ovoga Zakona i drugih propisa donesenih na temelju njega te izvješća o izvršenju poslova u vršenju javnih ovlasti.
- (7) Federalno ministarstvo vrši nadzor nad kantonalnim ministarstvom u dijelu provođenja federalne politike u oblasti jedinstvene politike u stočarstvu na teritoriju Federacije.
- (8) Kantonalno ministarstvo obavlja upravni nadzor nad provođenjem ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega u poslovima koji su dati u mjerodavnost kantona i nad pravnim osobama kojima je prenijeta javna ovlast iz mjerodavnosti kantona.

Članak 51.

- (1) Inspekcijski nadzor u provođenju ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona vrše federalna poljoprivredna inspekcija organizirana u Federalnoj upravi za

inspeksijske poslove i kantonalne poljoprivredne inspekcije organizirane u kantonalnim upravama za inspeksijske poslove.

- (2) Inspeksijski nadzor se vrši u skladu sa Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 69/05) - (u daljnjem tekstu: Zakon o inspekcijama).
- (3) Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na temelju njega, kao i kontrolu kakvoće proizvoda životinjskog podrijetla u prometu obavlja federalna i kantonalna poljoprivredna inspekcija.

Članak 52.

- (1) Inspeksijski nadzor nad primjenom ovog Zakona neposredno obavljaju federalni i kantonalni poljoprivredni inspektori/inspektorice kao državni službenici sa posebnim ovlaštenjima i odgovornošću (u daljnjem tekstu: poljoprivredna inspekcija).
- (2) Poslove federalnog i kantonalnog poljoprivrednog inspektora može obavljati diplomirani inženjer poljoprivrede smjera stočarstvo, zootehnike, odnosno općeg smjera, koji ima položen stručni upravni ispit za državne službenike, odnosno položen ispit općeg znanja predviđen za državne službenike organa uprave u Federaciji ili javni ispit predviđen za državne službenike institucija BiH i najmanje tri godine radnog iskustva u struci.

Članak 53.

- (1) U provođenju inspeksijskog nadzora iz oblasti stočarstva federalni poljoprivredni inspektor je ovlašten i obavezan provoditi nadzor:
1. procesa ispitivanja proizvodnih osobina uzgojno valjanih životinja, testiranja na potomstvo te ispravnosti vođenja popisa matičnih grla svih vrsta uzgojno valjanih životinja i izdavanja rodovnika i potvrda o podrijetlu;
 2. procesa provođenja uzgojnih programa;
 3. rada Saveza udruženja građana koje se bave uzgojem uzgojno valjanih životinja;
 4. proizvodnje i trgovine sjemena, jajnih stanica i zametaka;
 5. provođenja procesa zaštite izvornih i zaštićenih pasmina;
 6. uvođenja u proizvodnju novih pasmina sojeva i hibrida;
 7. proizvodnje, trgovine i kakvoće hrane za životinje, u skladu s ovim Zakonom;
 8. i ostale poslove propisane ovim Zakonom.
- (2) Ako federalna poljoprivredna inspekcija u postupku inspeksijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen ovaj Zakon ili propis donesen na temelju njega, naredit će rješenjem da se utvrđene nepravilnosti, odnosno nedostaci uklone u određenom roku:
1. rješenja o izlučenju rasplodnjaka namijenjenog umjetnom osjemenjivanju prema prijedlogu Povjerenstva za ocjenu rasplodnjaka;
 2. rješava u postupcima donošenja odluke o uvjetnosti novoizgrađenih i obnovljenih objekata za držanje životinja u skladu sa člankom 31. stavak 1. ovoga Zakona;
 3. podnosi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka radi povrede ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega;
- (3) Na rješenje federalnog poljoprivrednog inspektora o naloženim upravnim mjerama na temelju ovoga Zakona, može se uložiti žalba u roku osam dana od prijema rješenja.

- (4) O žalbi rješava Federalno ministarstvo.
- (5) Žalba na rješenje federalnog poljoprivrednog inspektora o upravnim mjerama ne odgađa izvršenje rješenja.

Članak 54.

U provođenju inspeksijskog nadzora iz oblasti stočarstva kantonalni poljoprivredni inspektor je ovlašten i obavezan provoditi nadzor, a naročito:

1. nadzire provođenje uzgojnih programa;
2. nadzire proizvodnju, odabir i trgovinu uzgojno valjanim životinjama;
3. pregleda matične knjige i uzgojne upisnike te drugu dokumentaciju koja se odnosi na proizvodnju i trgovinu uzgojno valjanih životinja;
4. nadzire ispitivanje proizvodnih osobina uzgojno valjanih životinja, testiranje na potomstvo te ispravnost popisa matičnih grla svih vrsta uzgojno valjanih životinja i izdavanje rodovnika i potvrda o podrijetlu;
5. nadzire provođenje zaštite izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva te vođenje njihova popisa;
6. nadzire uvođenje u proizvodnju novih pasmina, sojeva i hibrida;
7. nadzire proizvodnju i trgovinu sjemena, jajnih stanica i zametaka;
8. kontrolira obavljanje umjetnog osjemenjivanja i prirodnog pripusta te vođenje popisa o osjemenjivanju i prirodnom pripustu;
9. nadzire obilježavanje uzgojno valjanih životinja;
10. nadzire držanje i iskorištavanje domaćih životinja;
11. nadzire neovlašteno ulaženje domaćih životinja na tuđi posjed, odnosno tuđe poljoprivredno zemljište;
12. nadzire rad ovlaštenih ustanova i uzgojnih organizacija u provođenju uzgoja uzgojno valjanih životinja;
13. nadzire korištenje sredstava koje ovlaštena ustanova i uzgojne organizacije dobivaju iz državnog proračuna i koriste za provođenje uzgoja uzgojno valjanih životinja;
14. nadzire proizvodnju i trgovinu te kakvoću hrane za životinje u skladu s ovim Zakonom;
15. nadzire proizvodnju proizvoda životinjskog podrijetla te postupak utvrđivanja njihove kakvoće;
16. uzima uzorke proizvoda proizvedenih ili stavljenih u trgovinu prema odredbama ovoga Zakona;
17. nadzire i ostale poslove propisane ovim Zakonom;
18. donosi rješenja o izlučenju rasplodnjaka namijenjenog prirodnom pripustu prema ocjeni Povjerenstva za licenciranje odnosno ocjenu rasplodnjaka;
19. podnosi zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka radi povrede ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju njega;
20. rješava u postupcima donošenja odluke o uvjetnosti novoizgrađenih i obnovljenih objekata za držanje životinja u skladu sa člankom 31. stavak 1. ovoga Zakona.

Članak 55.

- (1) Poljoprivredna inspekcija u skladu sa člankom 27. Zakona o inspekcijama donosi godišnje programe rada i mjesečne planove rada obavljanja inspeksijskih nadzora.
- (2) Pri izradi godišnjih programa i planova, federalna poljoprivredna inspekcija dostavlja na mišljenje Federalnom ministarstvu, a kantonalna poljoprivredna inspekcija dostavlja na mišljenje kantonalnom ministarstvu.
- (3) Glavni federalni poljoprivredni inspektor dostavlja mjesečno izvješće o izvršenim inspeksijskim pregledima u oblasti stočarstva Federalnom ministarstvu.

- (4) Glavni kantonalni poljoprivredni inspektori podnose mjesečno izvješće kantonalnom ministarstvu vezano za izvršeni inspekcijski nadzor iz oblasti stočarstva.

Članak 56.

Ukoliko mjerodavni poljoprivredni inspektor pri vršenju inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen ovaj Zakon ili drugi propisi donijeti na temelju njega, inspektor ima pravo i obvezu:

- rješenjem narediti da se utvrđeni nedostaci, nepravilnosti otklone na način i u roku kako je određeno ovim Zakonom i propisima na koji se odnosi inspekcijski nadzor;
- zabraniti ili privremeno zabraniti djelatnost kada je to određeno ovim Zakonom ili posebnim propisima čiji nadzor nad provođenjem vrši inspekcija;
- privremeno oduzeti, prodati ili uništiti robu za koju se utvrdi da je protupravno nastala ili služi prometu ili izvršenju radnji i poslova koji su u suprotnosti sa propisima;
- narediti poduzimanje odgovarajućih upravnih radnji koje je gospodarski subjekt i druga pravna osoba, institucija koja ima javna ovlaštenja, odnosno organ uprave obavezan da poduzme;
- prisilno provesti izvršenje određene upravne mjere kada je subjekt nadzora sam ne izvrši;
- podnijeti prijavu protiv subjekta nadzora i odgovorne osobe za učinjeni prekršaj ili krivično djelo;
- odrediti i druge mjere i obaviti radnje koje su određene ovim Zakonom i posebnim propisima.

Članak 57.

- (1) Fizičke i pravne osobe čiji rad podliježe nadzoru federalnog poljoprivrednog inspektora dužna su mu omogućiti obavljanje nadzora i pružiti potrebne podatke i obavijesti.
- (2) Federalno ministarstvo rješava žalbe protiv donesenih upravnih akata ovlaštenih ustanova u vršenju povjerenih javnih ovlasti.
- (3) Rješenja Federalnog ministarstva su konačna i protiv njih nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom kod mjerodavnog suda u sjedištu prvostepenog organa.

Članak 58.

- (1) Fizičke i pravne osobe čiji rad podliježe nadzoru poljoprivrednog inspektora, dužne su mu omogućiti obavljanje nadzora i pružiti potrebne podatke i obavijesti.
- (2) Zaključak o dozvoli izvršenja rješenja poljoprivredni inspektor dužan je donijeti bez odlaganja, a najkasnije u roku od osam dana od dana kada je rješenje postalo izvršno.

Članak 59.

- (1) Ako mjerodavni poljoprivredni inspektor pri inspekcijskom nadzoru posumnja da hrana za životinje ili drugi proizvodi ne odgovaraju kakvoći utvrđenoj propisom, uzet će određeni broj uzoraka i dostaviti ih na analizu ovlaštenoj ustanovi.
- (2) Uzorci za analizu dostavljaju se pod šifrom.

Članak 60.

- (1) Superanalizu može tražiti proizvođač u roku od 15 dana nakon dobivene analize ili poljoprivredni inspektor, ako posumnja u rezultat analize.
- (2) Nalaz superanalize konačan je i može se pobijati samo pod uvjetima i na način propisan za pobijanje javnih isprava.

Članak 61.

- (1) Vlasnik od kojeg je uzet uzorak dužan je podmiriti troškove pakiranja i analize uzorka ako se analizom utvrdi da

proizvodi od kojih je uzet uzorak ne odgovaraju propisanoj, odnosno deklariranoj kakvoći.

- (2) Ako se analizom utvrdi da uzorci odgovaraju propisanoj, odnosno deklariranoj kakvoći, troškove pakiranja, prijevoza i analize uzorka podmiruje organ državne uprave čiji je poljoprivredni inspektor dostavio uzorke na analizu.
- (3) Vlasnik proizvoda od kojeg je uzet uzorak nema pravo na nadoknadu vrijednosti uzorka.

Članak 62.

- (1) Kad se analizom, odnosno superanalizom utvrdi da proizvod ne odgovara propisanoj ili deklariranoj kakvoći, poljoprivredni inspektor će zabraniti promet i uporabu tog proizvoda.
- (2) Na zahtjev vlasnika proizvoda koji nema propisanu kakvoću, ali udovoljava uvjetima za uporabu u druge svrhe, inspektor može dopustiti tu uporabu.
- (3) Poljoprivredni inspektor može dozvoliti da se stavi u prodaju proizvod koji ima deklariranu kakvoću, ali je istekao rok uporabe označen na deklaraciji, pod uvjetom da vlasnik proizvoda izmijeni deklaraciju proizvoda prema rezultatima utvrđenim analizom, odnosno superanalizom.
- (4) Kad se superanalizom utvrdi da proizvod ne odgovara za uporabu, poljoprivredni inspektor će narediti njegovu uništenje.

IX. KAZNE NE ODREDBE

Članak 63.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM bit će kažnjena za prekršaj pravna osoba ako:
 - proizvodi genetski materijal te prenosi zametke bez odobrenja Federalnog ministarstva (članak 8. stavak 1.);
 - se bavi genetskim manipulacijama bez odobrenja Federalnog ministarstva (članak 9. stavak 1.);
 - za umjetno osjemenjivanje koristi sjeme suprotno odredbi članka 17. stavak 1.;
 - koristi rasplodnjake koji su izlučeni iz uzgoja (članak 20. stavak 9.);
 - postupi suprotno odredbi članka 27.;
 - utvrđuje ispravnost proizvoda životinjskog podrijetla suprotno propisima o njihovoj kakvoći (članak 39. stavak 3.)

- (2) Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka bit će kažnjena i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 2.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka bit će kažnjena fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.500,00 KM.

Članak 64.

- (1) Novčanom kaznom od 3.500,00 KM do 6.000,00 KM bit će kažnjena za prekršaj pravna osoba ako:
 - rasplodnjaci nisu upisani u matične knjige (članak 17.);
 - obavlja umjetno osjemenjivanje suprotno odredbi članka 18. st. 1. i 2.;
 - prodaje sjeme rasplodnjaka, zametke i jajne stanice suprotno odredbi članka 25 stavak 1.;
 - prodaje sjeme rasplodnjaka suprotno odredbi članka 25.;
 - prodaje zametke i jajne stanice suprotno odredbi članka 26.;
 - uvozi uzgojno valjane životinje i genetski materijal suprotno odredbi članka 27.;
 - izvozi uzgojno valjane životinje i genetski materijal suprotno odredbi članka 29 st. 1. i 2.;
 - postupa suprotno odredbi članka 31. st. 3. i 4.;

- daje domaćim životinjama hormonske preparate suprotno odredbi članka 36.;
 - u prodaju stavlja hranu za životinje i pojedine sastojke za hranu takve kakvoće koja ne odgovara propisu o kakvoći proizvoda životinjskog podrijetla (članak 39. stavak 3.);
 - obavlja djelatnost u trgovini hranom za životinje suprotno odredbi članka 40.;
 - proizvodi životinjskog podrijetla ne odgovaraju propisanim uvjetima kakvoće (članak 39. stavak 2.);
 - provodi uzgoj uzgojno valjanih životinja suprotno odredbi članka 41.
- (2) Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka bit će kažnjena i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka bit će kažnjen pojedinac (fizička osoba) novčanom kaznom u iznosu od 500,00 KM do 1.500,00 KM.

Članak 65.

- (1) Novčanom kaznom od 2.000,00 KM do 5.000,00 KM bit će kažnjena za prekršaj pravna osoba ako:
- proizvodi uzgojno valjane životinje suprotno uzgojnom programu (članak 4. stavak 1.);
 - ne postupa u skladu sa odredbama članka 6. st. 1. i 2.;
 - se bavi uzgojem uzgojno valjane životinje, a nije upisana u registar-uzgajivača uzgojno valjanih životinja (članak 6. stavak 1.);
 - proizvodi uzgojno valjanu perad suprotno odredbi članka 11.;
 - stavlja u prodaju matice pčela suprotno odredbi članka 12.;
 - u prirodnom pripustu koristi rasplodnjake suprotno odredbi članka 19.;
 - ne postupa u skladu s člankom 22. stavak. 1. i 2.;
 - prodaje uzgojno valjane životinje suprotno odredbi članka 23.;
 - ne ispunjava propisane uvjete u pogledu stručnih zaposlenika, objekata i opreme (članak 24. stavak 2.);
 - drži i iskorištava domaće životinje suprotno propisima o zaštiti okoline i dobrobiti životinja (članak 30.);
 - kod izgradnje i obnove smještajnog prostora za domaće životinje postupi suprotno odredbi članka 31.;
 - na domaćim životinjama u vlastitom stadu obavlja nedopuštene zahvate osim iz članka 35.;
 - na vrijeme ne dostavi ovlaštenoj organizaciji izvješća o provođenju uzgojnog programa za proteklu godinu (članak 46.);
 - poljoprivrednom inspektoratu ne omogućiti obavljanje nadzora i ne pruži potrebne podatke i obavijesti (članak 53. stavak 1.).
- (2) Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka bit će kažnjena i odgovorna osoba u pravnoj osobi novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.000,00 KM.
- (3) Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka bit će kažnjena fizička osoba novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.000,00 KM.

Članak 66.

Sredstva dobivena od novčanih kazni za prekršaje i izrečenih mjera po odredbama ovog Zakona su prihod Proračuna Federacije.

X. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 67.

Odredbe ovoga Zakona primjenjuju se na sve započete postupke u kojima nije do stupanja na snagu ovog Zakona doneseno konačno rješenje.

Članak 68.

- (1) Najkasnije u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona, federalni ministar će sukladno svojim ovlaštenjima donijeti propise o:
- načinu vođenja matičnih knjiga, registara i prijave, te uvjete koje trebaju ispunjavati domaće životinje da bi bile upisane u matičnu knjigu i registar (članak 5. članak 6. stavak 1. i članak 7. st. 1. i 2.);
 - uvjetima za proizvodnju i distribuiranje genetskog materijala i prijenos zametka (članak 8. stavak 2.);
 - postupku procjene vrijednosti uzgojno valjanih i križanih životinja, te postupku ispitivanja proizvodnosti i testiranja (članak 9. stavak 4. i članak 10. stavak 2.);
 - sadržaju prijave i postupku priznavanja novih pasmina, sojeva i hibrida (članak 14. stavak 3. i stavak 6.);
 - načinu rada Povjerenstva za licenciranje i postupak licenciranja (članak 16. stavak 5. i 7.);
 - uvjetima koje mora ispunjavati pravna ili fizička osoba za obavljanje djelatnosti umjetnog osjemenjivanja (članak 18. st. 1. i 2.);
 - načinu rada Povjerenstva za ocjenu muških rasplodnih grla (članak 20. stavak 3.);
 - obliku i sadržaju izvješća o umjetnom osjemenjivanju i prirodnom pripustu (članak 22. st. 1. i 2.);
 - uvjetima koje moraju ispunjavati pravne osobe u pogledu stručnih zaposlenika, objekata i opreme za proizvodnju i prodaju genetskog materijala (članak 24. stavak 1.);
 - propisima o ispitivanju i označavanju sjemena rasplodnjaka, zametaka i jajnih stanica (članak 25. st. 1. i 3. i članak 26. stavak 1.);
 - minimalno tehničko-tehnološkim i zoohigijenskim uvjetima izgradnje objekata za smještaj i držanje domaćih životinja (članak 31. stavak 1.);
 - pravilnik o osposobljenosti i razini znanja uzgajivača (članak 34. stavak 1.);
 - kakvoći proizvoda životinjskog podrijetla (članak 39. stavak 1 - propis o kakvoći hrane Zakon o hrani ("Službeni glasnik BiH", broj 50/04);
 - obliku i sadržaju registra uzgojnih organizacija (članak 45. stavak 2);
 - o organizaciji takmičenja, sajmova, aukcijskih izložbi domaćih životinja i izboru povjerenstva za ocjenu grla (članak 45. stavak 1. točka 9.).
- (2) Do stupanja na snagu propisa iz stavka 1. ovog članka, ostaju na snazi propisi koji su doneseni na temelju Zakona o mjerama za unaprjeđivanje stočarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98), ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona.

Članak 69.

Stupanjem na snagu ovoga Zakona prestaje važiti Zakon o mjerama za unaprjeđivanje stočarstva ("Službene novine Federacije BiH", broj 23/98).

Članak 70.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

На основу члана IV.Б.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О СТОЧАРСТВУ

Проглашава се Закон о сточарству који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-765-02/13
09. августа 2013. године
Сарајево

Предсједник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН О СТОЧАРСТВУ

I - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

- (1) Овим Законом уређује се производња и узгој узгојно вриједних животиња, оплодња и лиценцирање домаћих животиња, трговина узгојно вриједним животињама и генетским материјалом, зоотехнички, зоохигијенски услови држања и искоришћавања домаћих животиња, спровођење узгоја узгојно вриједних животиња, надзор над примјеном овог закона, казнене одредбе и друга питања важна за ефикасност и унапређење сточарства на територији Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација).
- (2) Одредбе овог Закона односе се на узгој: говеда, свиња, коза, оваца, коња, магараца, кунића, перади, пчела и других врста домаћих животиња које имају привредну намјену (у даљем тексту: домаће животиње).

Члан 2.

Узгојем из члана 1. став 2. овог Закона потиче се повећање успјешности производње домаћих животиња уз очување или побољшање њихове виталности, повећање економичности сточарске производње, побољшање квалитета животињских производа, очување генетске разноликости домаћих животиња и евиденција домаћих животиња.

Члан 3.

- (1) У овом Закону употребљавају се појмови са сљедећим значењем:
 1. **Сточарство** је грана пољопривреде која се бави узгојем и држањем домаћих животиња за привредно искоришћавање;
 2. **Узгојно вриједна животиња** је уматичена или уписана домаћа животиња те матично јато перади и то:
 - a. **матична животиња чисте пасмине** уписана у матичну књигу, чији су родитељи, дједови и баке уписани у матичну књигу исте пасмине;
 - b. **евидентирани животиња** домаћа је животиња обилежена ушном маркицом и уведена у централни регистар;
 - c. **уписана животиња чисте пасмине или крижанац познатих родитеља**, уписана у регистар узгоја;
 - d. **матично јато чисте пасмине или хибрид** уписан у централни попис матичних јата;
 3. **Централна узгојно селекцијска служба** је организована у Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем

тексту: Федерално министарство) задужена за послове централне координације и контроле узгојно селекцијског рада, те политике у сточарству Федерације;

4. **Федерални агромедитерански завод Мостар** – управна организација која у смислу овог Закона обавља послове чији је дјелокруг утврђен Законом о федералним министарствима и другим тијелима федералне управе ("Службене новине Федерације БиХ", број 38/05); (у даљем тексту: овлашћене установе);
5. **Федерални завод за пољопривреду Сарајево** – управна организација која у смислу овог Закона обавља послове чији је дјелокруг утврђен Законом о федералним министарствима и другим тијелима федералне управе ("Службене новине Федерације БиХ", број 38/05); (у даљем тексту овлашћене установе);
6. **Кантонална узгојно селекцијска служба** организациона јединица у кантоналном министарству надлежном за послове сточарства (у даљем тексту: кантонално министарство) или кантоналног завода надлежног за послове сточарства (у даљем тексту: кантонални завод) задужен за обављање узгојно селекцијског рада;
7. **Централна матична књига и централни попис матичних јата** (књига, попис, картотека, датотека или неки други облик евидентирања података у електронској форми), је централни скуп свих података о узгојно вриједним животињама у Федерацији коју води узгојно селекцијска служба на основу обавезних информација кантоналних узгојно селекцијских служби;
8. **Кантонална матична књига** је књига коју води кантонална узгојно селекцијска служба (књига, попис, картотека, датотека или неки други облик евидентирања података у електронској форми), о матичним животињама из програма узгоја чисте пасмине, да би се те животиње могле идентификовати, те да би се могло доказати поријекло и производност тих животиња;
9. **Регистар узгоја** је регистар који воде кантоналне службе и узгојна друштва (књига, попис, картотека, датотека или неки други облик евидентирања података у електронској форми) о животињама из програма осјемењивања, крижања и одабира животиња из популације, а да би се оне могле идентификовати, те да би се могло доказати поријекло;
10. **Зоотехника** је систем техничко-технолошких поступака у узгоју и искоришћавању животиња;
11. **Изворне пасмине** су пасмине домаћих животиња настале на територији Федерације;
12. **Матица пчела** је расплодна женка у пчелиној заједници;
13. **Пчелиња заједница** је рој пчела у кошници са припадајућим саћем, који се састоји од једне матице, радилица и трутова током производне сезоне;
14. **Пчеларство** је држање и гајење пчела, производња матица пчела, меда и других пчелињих производа;
15. **Сој** је ужа скупина животиња унутар пасмине сличних наслеђених особина;

16. **Натпросјечна животиња** је уматичена узгојно вриједна животиња која је према наследним особинама изнад просјека узгоја којем припада;
17. **Узгој стоке** систем је генетских и зоотехничких поступака у изградњи производних капацитета животиње;
18. **Стварање узгојно вриједних животиња** скуп је узгојно селекцијских поступака и мјера којима се изграђује генетски вриједна и у популацији натпросјечна животиња;
19. **Узгојни програм** скуп је селекцијских поступака којима се остварује генетско унапређивање појединих врста и пасмина животиња;
20. **Испитивање производности** је поступак утврђивања производности животиња, укључујући квалитет производа, а циљ је процјена узгојних вриједности у усмјеравању технологије њихова искоришћавања;
21. **Узгојна вриједност** је наследни утицај животиње на генетску вриједност њених потомака;
22. **Тестирање** је поступак процјене узгојних вриједности примјереним методама и технолошко-техничким поступцима;
23. **Тест на сопствени раст и развој (performance test)** поступак је процјене узгојне вриједности за особине раста и развоја тестиране јединке;
24. **Тест по потомству (прогени тест)** поступак је процјене узгојних вриједности животиње на основу података о производним особинама потомака;
25. **Контролни тест** поступак је утврђивања успјешности крижаног узгоја;
26. **Крижање** је спаривање животиња различитих пасмина, сојева и линија да би се добиле производно вриједније животиње;
27. **Лиценцирање** је узгојна мјера одабира и оцјене расплодњака за природни припуст;
28. **Генетска манипулација** планско је мијењање генома појединих животиња;
29. **Генетски материјал** биолошки је репродукцијски материјал (сјеме, јајне ћелије и замечи);
30. **Генетска разноликост** степен је учесталости гена унутар врсте;
31. **Хибрид** је животиња добивена систематским и смисленим поступцима крижања;
32. **Производна особина** привредни је важна и мјерљива особина животиње;
33. **Педигре** је потврда о поријеклу и производним особинама матичних животиња;
34. **Потврда о поријеклу** је исправа о поријеклу уписане животиње;
35. **Узгајивач** је правно или физичко лице које је власник узгојно вриједне животиње;
36. **Узгојно газдинство** је газдинство регистровано за узгој узгојно вриједних грла животиња, у складу са овим законом и проистеклим подзаконским актима;
37. **Узгојно друштво** је правно лице које представља фарму или више фарми које у узгоју користе комбинационе способности пасмина или линија;
38. **Удружење узгајивача** је интересна група узгајивача, чији је основни циљ генетско унапређивање домаћих животиња спровођењем узгојног програма;
39. **Савез узгајивача** је интересна група више удружења узгајивача, а циљ му је генетско унапређивање домаћих животиња спровођењем узгојног програма у Федерацији;
40. **Центар за репродукцију** је мјесто које одговара биолошким захтјевима за оплодњу животиња;
41. **Изложба домаћих животиња** је манифестација са карактером унапређења сточарства, оцјене појединих врста стоке и пасмина, са статусом локалног, ентитетског и/или међународног значаја;
42. **Сточарска аукција** је манифестација продајно-изложбеног карактера;
43. **Изложбени и/или аукцијски простор** је регистрована локација која испуњава техничко-технолошке захтјеве за одржавање ових манифестација;
44. **Производи животињског поријекла** су: месо, свјеже млијеко, вуна, јаја, мед, стајњак и други производи животињског поријекла;
45. **Овлашћена установа** правни субјект с овлашћењем за обављање одређених стручних и других послова везаних за узгојно селекцијски рад у сточарству.

II - ПРОИЗВОДЊА И УЗГОЈ УЗГОЈНО ВРИЈЕДНИХ ЖИВОТИЊА

Члан 4.

- (1) Стварање узгојно вриједних животиња у Федерацији спроводи се према узгојним програмима за поједине врсте и пасмине домаћих животиња.
- (2) Узгојни програм одређује величину популације, узгојни циљ, узгојне методе, начине његовог успјешног спровођења и начине објаве резултата његовог спровођења.
- (3) Узгојни програм мора испуњавати сљедеће услове да:
 1. може да се утврди да ће се њиме остварити генетски напредак популације на којој ће се спроводити;
 2. може да се утврди да је довољно велика популација узгојно вриједних животиња на којој ће се спроводити;
 3. су обезбијеђене стручне, техничке и организационе претпоставке за спровођење узгојног програма;
 4. су у спровођењу узгојног програма укључени одговарајући стручни запосленици;
 5. је обезбијеђено ваљано вођење све прописане узгојне документације;
 6. се обезбјеђује одржавање генетске варијабилности;
 7. су обезбијеђени услови за спречавање парења у сродству осим у случају када је то узгојним програмом предвиђено.
- (4) Узгојне програме из става (1) овог члана доноси федерални министар пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем тексту: федерални министар) на приједлог овлашћене установе уз мишљење кантоналног министарства.
- (5) Узгојни програми из става 1. овог члана обавезни су за савез узгајивача (у даљем тексту: Савез узгајивача), удружења узгајивача, (у даљем тексту: Удружење), узгајиваче и друге учеснике стварања узгојно вриједних животиња.
- (6) Узгојно друштво доноси и спроводи сопствени узгојни програм у којем користи комбинационе способности пасмина и линија домаћих животиња у складу са ст. 3. и 4 овог члана.

Члан 5.

Узгојно вриједне животиње морају да буду трајно означене и уведене у централни попис матичних грла. Матична јата перади води се у централном попису матичних јата.

Члан 6.

- (1) Узгојем узгојно вриједних животиња могу да се баве само узгајивачи који су уписани у регистар узгајивача узгојно вриједних животиња на основу пријаве за упис.
- (2) Регистар узгајивача узгојно вриједних животиња води Федерално министарство, на основу евиденција кантоналне службе, овлашћене установе и Савеза узгајивача.
- (3) Облик, начин вођења регистра и образац пријаве за упис из става 1. овог члана, прописује федерални министар.

Члан 7.

- (1) Производњом генетског материјала те пријеносом заметака могу да се баве правна лица регистрована за обављање те дјелатности, уз претходно прибављену сагласност Федералног министарства.
- (2) Послове из става 1. овог члана могу обављати правна лица која имају запосленике одговарајуће стручне спреме, посједују објекте и опрему те испуњавају прописане зоотехничке и ветеринарско-здравствене услове.
- (3) Правна лица која производе сјеме за вјештачко осјемењивање, за добивање сагласности, морају имати уз услове прописане у ставу 2. овог члана и мушка узгојно вриједна расплодна грла.
- (4) Услове из става 2. овог члана прописује федерални министар.

Члан 8.

- (1) Генетским манипулацијама могу да се баве научне институције у истраживачке сврхе, у затвореним и за ту намјену опремљеним објектима.
- (2) На основу претходне сагласности кантоналног министарства Федерално министарство издаје рјешење којим одобрава научној институцији обављање послова из става 1. овог члана.
- (3) Генетске манипулације домаћим животињама и наслѣдном твари домаћих животиња под сталним су надзором Федералног министарства.
- (4) О резултатима генетских манипулација овлашћене научне институције из става 1. овог члана дужне су о свакој манипулацији да сачине извјештај и извјесте Федерално министарство.
- (5) Уколико Федерално министарство утврди да добивени резултати генетских манипулација домаћим животињама и наслѣдном твари домаћих животиња не обезбјеђују успјешно привредно искоришћавање или су неповољни за раст и развој организма, тако добивен производ односно организам мора да се уништи у присуству федералне пољопривредне инспекције на трошак власника.
- (6) Код поступка уништавања из става 4. овог члана обавезно је вођење записника.

Члан 9.

- (1) Узгојна вриједност узгојно вриједних животиња те квалитет крижаних животиња процјењује се прописаним поступцима.
- (2) Резултати процјене су јавни и доступни сваком узгајивачу.

- (3) Процјене узгојне вриједности узгојно вриједних животиња и квалитета крижаних животиња обављају овлашћене установе у сарадњи са научним институцијама.
- (4) Поступке процјене узгојне вриједности узгојно вриједних животиња и квалитета крижаних животиња из става 1. овог члана прописује федерални министар.

Члан 10.

- (1) На узгојно вриједним животињама обавља се испитивање узгојно важних особина те њихова провјера (тестирање) на потомству.
- (2) Испитивање производности и тестирање узгојно вриједних животиња обавља овлашћена установа при чему provedбу може да повјери кантоналној служби.
- (3) Поступке испитивања и тестирања из става 2. овог члана прописује федерални министар.

Члан 11.

Узгојно вриједна перад може да се производи само од јаја која потичу од перади чистих пасмина, хибрида и дједовских матичних јата.

Члан 12.

У продају могу да се ставе само селекционисане матице сивих пчела, произведене под контролом кантоналне узгојно селекцијске службе.

Члан 13.

- (1) Изворне и заштићене пасмине и сојеви домаћих животиња настале на територији Федерације представљају дио националне биолошке баштине, под посебном заштитом државе.
- (2) Изворне пасмине се уписују у регистар изворних пасмина који води узгојно-селекцијска служба. У складу са ратификованим споразумима се врши заштита имена и изворне пасмине.
- (3) Очување и искоришћавање пасмина и сојева из става 1. овог члана обавља се према узгојним програмима за поједине пасмине и сојева.
- (4) Заштита изворних пасмина и сојева остварује се држањем потребног броја животиња за одржавање узгоја и чувањем њихова генетског материјала.
- (5) Буџетом Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Буџет ФБиХ) обезбјеђују се средства за заштиту одређеног броја домаћих животиња и генетског материјала појединих пасмина и сојева из става 1. овог члана.
- (6) Листу изворних и заштићених пасмина и сојева домаћих животиња те одређеног броја грла на приједлог овлашћених научних и стручних установа из области узгоја домаћих животиња, одобрава федерални министар.
- (7) Извоз изворних и заштићених пасмина домаћих животиња спроводи се на основу рјешења о сагласности за извоз које издаје Федерално министарство.
- (8) Дозволу за извоз изворних и заштићених пасмина издаје Министарство вањске трговине и економских односа Босне и Херцеговине.

Члан 14.

- (1) Пасмине, сојеви и хибриди који се узгајају у Федерацији воде се у посебном регистру.
- (2) Регистар из става 1. овог члана води Федерално министарство.
- (3) Пријаве за признавање нове пасмине, соја и хибрида створених посебним узгојним програмом у Федерацији или свијету подносе узгајивачи, узгојне организације и узгојна друштва Федералном министарству.

- (4) Федерални министар рјешењем именује Комисију за признавање пасмина, сојева и хибрида. из става 3. овог члана.
- (5) Облик, начин вођења, садржај пријаве и поступак признавања прописује федерални министар.
- (6) За признате пасмине, сојеве и хибриде Федерално министарство издаје рјешење о упису у регистар из става 1. овог члана.
- (7) Попис признатих пасмина, сојева или хибрида из става 6. овог члана објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (8) Када у Федерацији дође до смањења бројног стања домаћих животиња поједине врсте, пасмине и категорије, због чега се умањује обим пољопривредне производње, федерални министар може донијети наредбу о ограничењу или забрани клања њихова подмлатка.
- (9) Забрана из става 8. овог члана не односи се на подмладак који мора да се излучи због повреде, заостајања у расту или болесних стања која нису разлог забране клања.

III - ОПЛОДЊА И ЛИЦЕНЦИРАЊЕ ДОМАЋИХ ЖИВОТИЊА

Члан 15.

Оплодња домаћих животиња зоотехничка је и здравствена мјера, обавља се вјештачким осјемењивањем и природним припустом.

Члан 16.

- (1) За вјештачко осјемењивање може да се користи само сјеме натпросјечно вриједних расплодњака потврђених тестом на сопствени раст и развој или тестовима на потомство, зависно о старости расплодњака и стадију тестирања, који потичу од натпросјечних родитеља.
- (2) У природном припусту могу да се користе узгојно вриједни расплодњаци који потичу од натпросјечно вриједних родитеља те задовољавају услове за оцјену вањштине грла и репродукционог стања.
- (3) Провјеру поријекла и оцјену вањштине расплодњака обављају овлашћене установе и кантонална служба, а репродукцијско здравствено стање надлежна ветеринарска служба.
- (4) Уколико у Федерацији нема довољно узгојно вриједних расплодњака неке пасмине одређених у ставу 2. овог члана, за природни припуст могу да се користе и одабрана (лиценцирана) грла у типу те пасмине.
- (5) Лиценцирање расплодњака обавља Комисија за лиценцирање.
- (6) Комисију из става 5. овог члана именује рјешењем федерални министар.
- (7) Начин рада Комисије за лиценцирање и поступак одабирања грла из става 5. овог члана прописује федерални министар на приједлог узгојно селекцијске службе.

Члан 17.

- (1) Расплодњаци који потичу од натпросјечно вриједних родитеља намијењени коришћењу путем вјештачког осјемењивања и природног припуста уписани су у централни попис мушких матичних грла.
- (2) Сви расплодњаци који се користе путем природног припуста уписани су у матичну књигу о чему се издаје потврда.

Члан 18.

- (1) Вјештачко осјемењивање домаћих животиња могу обављати ветеринари и ветеринарски техничари и

- узгајивачи на својем стаду који су оспособљени за вјештачко осјемењивање.
- (2) Узгајивачи који обављају вјештачко осјемењавање домаћих животиња и исто спроводе на сопственом стаду морају да буду за то стручно оспособљени, располагају прописаном опремом и прибором и да буду уписани у регистар извођача вјештачког осјемењавања.
- (3) Сви узгајивачи који обављају вјештачко осјемењавање осим ветеринара морају имати потврду о стручној оспособљености за извођење вјештачког осјемењавања.
- (4) Регистар узгајивача за извођење вјештачког осјемењавања води централна узгојно-селекцијска служба.
- (5) Стручно оспособљавање узгајивача за извођење вјештачког осјемењавања из става 2. овог члана се спроводи на организованим обукама, према програму који одобрава Федерално министарство, а на приједлог Ветеринарског факултета Универзитета у Сарајеву.
- (6) Конкурс и избор извођача обуке за стручно оспособљавање физичких лица за извођење вјештачког осјемењавања расписује и спроводи Федерално министарство.

Члан 19.

Расплодњаци намијењени природном припусту могу да се користе само на сопственом стаду, осим у случају коришћења лиценцираних мушких расплодњака, уписаних у матичну књигу.

Члан 20.

- (1) Расплодњаци који се користе путем вјештачког осјемењавања и природног припуста морају да буду под сталном здравственом контролом надлежне ветеринарске службе.
- (2) Најмање једном годишње оцјењује се свако расплодно грло од којег се узима сјеме намијењено вјештачком осјемењивању и природном припусту да би се утврдило ново стање узгојне и употребна вриједност расплодњака.
- (3) Комисију за оцјену мушких расплодних грла, чије је сјеме намијењено вјештачком осјемењивању или мушких грла за природи припуст, а која је састављена од представника кантоналног министарства и Федералног министарства, овлашћених и научних институција из области узгоја домаћих животиња, именује рјешењем федерални министар.
- (4) Начин рада Комисије за оцјену мушких расплодних грла прописује федерални министар на приједлог узгојно селекцијске службе.
- (5) Ако расплодњак испуњава постављене узгојне и репродукцијске услове, на приједлог Комисије федерални министар доноси рјешење о начину коришћења узгојно расплодног грла.
- (6) Праћење узгојне и употребне вриједности расплодњака намијењеном природном припусту обавља овлашћена установа.
- (7) Када расплодњак не испуњава постављене узгојне и репродукцијске услове, Комисија за оцјену мушких расплодних грла предлаже излучење из даљег узгојног коришћења, те о томе обавјештава држаоца расплодњака, узгојну организацију и надлежну пољопривредну инспекцију.
- (8) Власник излученог расплодњака из става 4. овог члана нема право на накнаду штете.
- (9) Расплодњаке намијењене природном припусту оцјењује Комисија за лиценцирање која се именује сваке године на начин прописан чланом 16. став 6. овог закона.

(10) Трајно izlucheni rasplodnjači ne mogu da se više koriste u uzgoju.

Члан 21.

- (1) Лица која обављају вјештачко осјемењивање и држаоци расплодњака у природном припусту дужни су да воде попис о осјемењивању и природном припусту те да власнику плоткиње издају потврду о поријеклу сјемена (име расплодњака, пасмина, поријекло).
- (2) Начин вођења пописа те облик и начин издавања потврде из става 1. овог члана прописује федерални министар.

Члан 22.

- (1) Правна лица и узгајивачи који обављају вјештачко осјемењивање дужни су да воде евиденцију о извршеним осјемењавањима, а извјештај достављају кантоналној служби и овлашћеној установи.
- (2) Држаоци расплодњака у природном припусту дужни су да кантоналној узгојно селекцијској служби достављају извјештаје о обављеним припустима.
- (3) Облик и садржај извјештаја из ст. 1. и 2. овог члана прописује федерални министар.

IV - ТРГОВИНА УЗГОЈНО ВРИЈЕДНИМ ЖИВОТИЊАМА И ГЕНЕТСКИМ МАТЕРИЈАЛОМ

Члан 23.

У продају може да се стави узгојно вриједна животиња, прописно означена, односно поуздано описана (копитари), која посједује родовник или потврду о поријеклу.

Члан 24.

- (1) Сјеме расплодњака, заметке и јајне ћелије у продају може да стави правно лице на основу рјешења о одобреној производњи или продаји овог генетског материјала издатог од Федералног министарства уз стручно мишљење овлашћених установа.
- (2) Правно лице из става 1. овог члана мора испуњавати услове у погледу стручних кадрова и одговарајућих објеката и опреме, које прописује федерални министар.

Члан 25.

- (1) Сјеме расплодњака може се стављати у продају ако је прописно означено и ако је за расплодњака издата дозвола за коришћење.
- (2) Захтјев за издавање дозволе тражи власник расплодњака.
- (3) Дозволе за коришћење издаје Федерално министарство ако су испуњени услови у погледу узгојне вриједности те ако је сјеме здравствено исправно.
- (4) Потврду о испуњеним условима у погледу здравствене исправности сјемена издаје надлежна ветеринарска организација, а потврду о узгојној вриједности издаје овлашћена установа.
- (5) Продаја сјемена под сталном је контролом надлежне пољопривредне и ветеринарске инспекције.
- (6) Правилник о означавању сјемена из става 1. овог члана те услове у погледу узгојне вриједности и испитивања сјемена из става 3. овог члана прописује федерални министар.

Члан 26.

- (1) Рјешење о давању сагласности за увоз заметака и јајних ћелија, у складу са Законом о ветеринарству БиХ ("Службени гласник БиХ", број 34/02) и Правилником о увозу и провозу живих животиња, производа животињског поријекла, ветеринарских лијекова, сточне хране и отпадака животињског поријекла у Босну и Херцеговину ("Службени гласник БиХ", број 52/09),

издаје федерални министар уз стручно мишљење овлашћених установа.

- (2) Замети и јајне ћелије морају прије стављања у продају да буду испитани, прописно означени праћени прописаном документацијом (родовник и потврда о здравствено- хигијенском стању).
- (3) Правилник о означавању и испитивању из става 2. овог члана доноси федерални министар.

Члан 27.

- (1) Узгојно вриједне животиње и генетски материјал могу да увозе правна лица, ако је увоз у складу са програмом узгоја поједине врсте или пасмине стоке уз позитивно мишљење кантоналног министарства и стручно мишљење овлашћених установа.
- (2) Увоз узгојно вриједних животиња и генетског материјала не може се због узгојних разлога забрањивати, спречавати или ометати ако су при увозу испуњени услови:

a. за узгојно вриједне животиње:

- да су уписане у матичну књигу или регистар узгоја за хибридне животиње који води надлежна узгојна организација или узгојно друштво земље поријекла;
- да су означене на прописани начин;
- да посједује прописану узгојну документацију.

b. за сјеме:

- да потиче од расплодњака који је уписан у матичну књигу или регистар узгоја за хибридне животиње који води овлашћена узгојна организација или узгојно друштво земље поријекла;
- да потиче од расплодњака који има позитиван тест на производне особине и позитивну узгојну вриједност, осим у случајевима ако се сјеме увози у ограниченим количинама без резултата теста због обављања тест осјемењивања или другог оправданог узгојног разлога што је у сагласности са узгојним програмом а потврђено је од стране овлашћене установе;
- да је добивено у центру за вјештачко осјемењивање овлашћеном од службеног тијела земље извознице;
- да је означено на прописан начин;
- да посједује прописану узгојну документацију признате узгојне организације земље поријекла.

c. за заметке и јајне ћелије:

- да потичу од узгојно вриједних животиња које су уписане у матичну књигу или регистар узгоја за хибридне животиње који води овлашћена узгојна организација или узгојно друштво земље поријекла;
- да су добивени у центру за вјештачко осјемењивање или станици за пријенос заметака и јајних ћелија овлашћених од службеног тијела земље извознице;
- да су означени на прописан начин;
- да посједују прописану узгојну документацију.

- (3) Доказе о испуњавању услова из става 2. овог члана увозник мора посједовати при увозу узгојно вриједних животиња или генетског материјала.

- (4) Могу да се увозе узгојно вриједне животиње и генетски материјал чистих пасмина, сојева и хибрида ако су те

пасмине, сојеви и хибриди уписани у регистар прописан чланом 14. став 1. овог закона.

- (5) Рјешење о давању сагласности о увозу из става 1. овог члана издаје федерални министар.
- (6) Дозволу за увоз из става 1. овог члана издаје Уред за ветеринарство Министарства вањске трговине и економских односа БиХ.

Члан 28.

- (1) У научне и експерименталне сврхе могу да се увозе расплодна грла која не припадају категорији узгојно вриједних и осталих грла изузев од одредаба члана 27. овог закона.
- (2) Рјешење којим се даје сагласност о увозу грла из става 1. овог члана доноси федерални министар.
- (3) Дозволу за увоз из става 1. овог члана издаје Уред за ветеринарство Министарства вањске трговине и економских односа БиХ.

Члан 29.

- (1) Могу да се извозе узгојно вриједне животиње и генетски материјал, који у погледу узгојне и расплодне вриједности те здравственог стања испуњавају услове за обављање дјелатности трговине на домаћем тржишту, ако са иностраним купцем није другачије уговорено.
- (2) Изворне и заштићене пасмине могу да се извозе ако извоз не угрожава потребно бројно стање животиња и њихову заштиту.
- (3) Рјешење којим се даје сагласност о извозу из става 2. овог члана доноси федерални министар.

V - ЗООТЕХНИЧКИ И ЗООХИГИЈЕНСКИ УСЛОВИ ДРЖАЊА И ИСКОРИШЋАВАЊА ДОМАЊИХ ЖИВОТИЊА

Члан 30.

Држање и искоришћавање домаћих животиња у привредне сврхе мора да буде у складу са прописима о зоотехничко-зоотехнолошким условима, заштити околица и прописима који одређују услове добробити животиња.

Члан 31.

- (1) Код изградње новог смјештајног простора за домаће животиње власник је дужан имати мишљење о минималним техничко-технолошким условима производње и етолошки прихватљивим поступцима са животињама, прибављено од овлашћене установе.
- (2) Код обнове старог смјештајног простора за домаће животиње, власник је дужан имати мишљење о минималним техничко-технолошким условима производње и етолошки прихватљивим поступцима са животињама, прибављено од овлашћене установе.
- (3) Технолошко-технички услови прописани су Законом о заштити и добробити животиња ("Службени гласник БиХ", број 25/09).
- (4) Услови из става 1. овог члана дужна се придржавати надлежна служба општине при издавању локацијске дозволе за изградњу објекта.
- (5) Објекти затечени у производним поступцима у тренутку доношења овог Закона, а који не испуњавају услове прописане ставом 3. овог члана, дужни су у року од 5 (пет) година од његовог доношења да испуне исте, почевши са усклађивањима најкасније у року од 6 (мјесеци) од доношења прописа за технолошко-техничке услове из овог члана.

Члан 32.

- (1) Са стајским гнојем треба поступати тако да се не угрожава здравље људи и домаћих животиња, околиш,

те квалитет хране и воде за животиње и животињских производа.

- (2) Објекти за сакупљање стајског гноја (гнојишта, гнојне јаме, јаме за гнојовку, лагуне) и уређаји за прераду и обраду стајског гноја морају испуњавати прописане техничко-технолошке услове.
- (3) Техничко-технолошке услове из става 2. овог члана прописује министар.

Члан 33.

- (1) Власник домаћих животиња може да огради своје имање заштитном оградом како би обезбједио несметан узгој животиња, ако при томе не ограничава законска права других.
- (2) Власник домаћих животиња може да забрани неовлашћен улаз туђих домаћих животиња на своје имање, односно сопствено или закупљено пољопривредно земљиште.
- (3) Власник домаћих животиња не може са својим животињама неовлашћено да улази нити користи туђе имање, односно туђе пољопривредно земљиште.
- (4) Власник домаћих животиња који је неовлашћеним улазом или коришћењем туђег имања, односно туђег пољопривредног земљишта, проузроковао материјалну штету власнику истог, дужан је да сноси све настале трошкове.
- (5) У случају да је власник домаћих животиња које су проузроковале штету непознат, животиње затечене на туђем имању, односно пољопривредном земљишту, надлежно кантонално министарство и надлежна инспекција имају право да уклоне, те трајно збрину, односно продају ради намирења учињене штете.

Члан 34.

Узгајивач узгојно вриједних животиња дужан је провести регистрацију узгојног газдинства у складу са Правилником о минимуму техничко-технолошких и зоохигијенских услова за држање узгојно вриједних грла, који прописује федерални министар.

Члан 35.

Узгајивачу је допуштено обављати у сопственом стаду на домаћим животињама зоотехничке захвате: одржавање младих животиња, купирање репова и сјечење зуби прасади, скраћивање кљунова, обрезивање папака, његу коже и длаке, третирање препаратима против паразита у складу са упутама произвођача, давање минералних и витаминских препарата према упутама произвођача.

Члан 36.

Домаћим животињама које се користе у господарске сврхе није допуштено давање хормоналних препарата да би се потицао раст, производња млијека, меса, јаја или због других производних разлога.

Члан 37.

- (1) Пресељење пчела допуштено је само ако су све пчелиње заједнице здраве што се доказује свједоцбом о здравственом стању и подрижку животиња у складу са прописима о ветеринарским мјерама.
- (2) Начин премјештања пчела, положај пчелињака у односу на земљиште, јавни пут, људе и животиње, начин заштите, поступак с одбјеглим ројем и друге поступке с пчелама, на приједлогу узгојних друштава и стручних служби прописује федерални министар.

Члан 38.

- (1) У оправданим случајевима (сигурност људи, масовна појава болести, пренапученост кошницама) кантонални пољопривредни инспектор може да забрани држање

пчела на одређеном простору или забрани премјештање истих у складу са одговарајућом Одлуком о држању стоке на/у одређеним подручјима.

- (2) Одлуку из става (1) овог члана дужни су донијети кантони и органи локалне самоуправе најкасније у року од шест мјесеци од дана доношења овог Закона.

VI - ХРАНА ЗА ЖИВОТИЊЕ И ПРОИЗВОДИ ЖИВОТИЊСКОГ ПОРИЈЕКЛА

Члан 39.

- (1) Домаће животиње смију да се хране само храном за животиње чији квалитет одговара прописима о квалитету хране за животиње.
- (2) Под квалитетом хране за животиње подразумијевају се њена физикално-хемијска и хранидбена својства.
- (3) У продају може да се стави храна за животиње и поједини састојци хране за животиње ако њен квалитет одговара пропису о квалитету хране за животиње.
- (4) Пропис из става 1. овог члана који се односи на физикално – хемијска и хранидбена својства хране за животиње регулише Закон о храни ("Службени гласник БиХ", број 50/04).

Члан 40.

- (1) Храна за животиње може да се стави у продају пакована и у расутом стању. Пакована храна за животиње мора имати декларацију на амбалажи, а у расутом стању мора да има декларацију уз сваку пошиљку.
- (2) Храна за животиње у промету треба да одговара квалитету наведеном у декларацији за одређену производну категорију, а зрнаста и волуминозна у расутом стању мора да одговара прописаним нормама.
- (3) Храна за животиње у трговини на мало мора да буде у оригиналном паковању.
- (4) Храна за животиње из увоза мора да буде произведена у складу са стандардима о квалитету хране за животиње земље извознице и прописима о квалитету хране за животиње у Босни и Херцеговини (у даљем тексту: БиХ), те за стављање у промет мора да буде декларисана на једном од званичних језика у БиХ.
- (5) Храна за животиње може да се извози само ако је произведена и декларисана у складу с прописима о квалитету хране за животиње у БиХ.

VII - СПРОВОЂЕЊЕ УЗГОЈА УЗГОЈНО ВРИЈЕДНИХ ЖИВОТИЊА

Члан 41.

- (1) Обављање послова узгоја узгојно вриједних животиња обављају узгајивачи, узгојне организације, овлашћене установе уз праћење кантоналне службе и службе у Федералном министарству.
- (2) Узгајивачи се могу у циљу спровођења узгоја узгојно вриједних животиња удруживати у удружења, у складу са одредбама Закона о удружењима и фондацијама ("Службене новине Федерације БиХ", број 45/02) и одредбама овог Закона.
- (3) Узгајивач може самостално да спроводи узгој узгојно вриједних животиња ако испуњава услове из члана 42. овог Закона.

Члан 42.

- (1) Федерално министарство ће да изда рјешење о давању сагласности узгајивачу, узгојној организацији, удружењу узгајивача за бављење узгојем узгојно вриједних животиња ако:

1. постоји узгојни програм за ону пасмину или врсту узгојно вриједних животиња чијим узгојем ће да се бави узгојна организација;
2. постоји довољно велика популација узгојно вриједних животиња за спровођење узгојног програма;
3. има упослене одговарајуће запосленике за обављање послова за спровођење узгојног програма;
4. су обезбијеђени технички и организациони услови:
 - a) да се животиње могу трајно означити, а код коња тачно описати, тако да им се увијек може утврдити идентитет;
 - b) да ће се уредно водити матичне књиге;
 - c) да се може имати увид у све документе од важности за узгој;
 - d) да постоји јасно одређено територијално подручје дјеловања узгојне организације;
 - e) да ће свака животиња из домаћег узгоја или увоза која удовољава условима поријекла, исправно бити означена те вањским изгледом одговара стандардима пасмине, а на захтјев члана узгојне организације бити уписана у матичну књигу или регистар узгоја, те да се за животиње из других узгоја неће постављати виши услови.
 - f) да је чланство у узгојној организацији доступно сваком узгајивачу који се налази на подручју дјеловања узгојне организације, односно удружењу које се бави узгојем узгојно вриједних животиња исте пасмине или врсте и обезбјеђује услове за успјешно спровођење узгојног програма.
- (2) Задовољавање услова из става 1. тач. 3. и 4. овог члана, а који се односе на спровођење појединих стручних послова, узгојна организација може да оствари самостално или да докаже исто уговором са овлашћеном установом.

Члан 43.

- (1) Захтјев за издавање сагласности из члана 42. овог Закона мора садржавати:
 1. назив, адресу и доказ о правном облику подносиоца захтјева;
 2. име, презиме и адресу лица која имају право потписа;
 3. податке из става 1. тачке 4. овог члана овјерава овлашћена установа;
 4. име, презиме и адресу лица одговорних за спровођење узгојног програма;
 5. податке о предвиђеном броју узгојно вриједних животиња које ће да буду укључене у спровођење узгојног програма те попис узгајивача, односно удружења при оснивању;
 6. узгојни програм из којег је видљив узгојни циљ, узгојне методе, величина популације на којој се он спроводи те начин испитивања особина узгојно вриједних животиња;
 7. доказ о просторном дјеловању узгојне организације, те сагласност постојеће узгојне организације из којег је видљиво да не постоји исто територијално подручје дјеловања те да успоставе нове узгојне организације неће ометати спровођење узгојног програма постојеће узгојне организације.
- (2) У случају да на неком подручју постоји узгојна организација која спроводи узгојни програм исте

пасмине и врсте узгојно вриједних животиња може се при давању сагласности подносиоцу захтјева сузити територијално подручје дјеловања или се захтјев може одбити.

Члан 44.

Федерално министарство ће да ускрати сагласност узгојној организацији ако њен рад није основан на provedби усвојеног узгојног програма или ако би он нарушавао спровођење генетске изградње једне пасмине или врсте узгојно вриједних животиња.

Члан 45.

- (1) Федерално министарство води Централни регистар узгајивача на бази регистара узгоја који воде овлашћене установе, кантоналне службе и Савез удружења уз приложено рјешење за свако удружење.
- (2) Облик и садржај регистра узгајивача и Централног регистра узгајивача прописује Федерално министарство.

Члан 46.

- (1) Узгојна организација и овлашћени узгајивач морају најкасније до краја првог мјесеца текуће године послати овлашћеној установи, кантоналној служби извјештај о спровођењу узгојног програма за протеклу годину.
- (2) Овлашћена установа, кантонална служба може да затражи све податке о резултатима рада узгојне организације и овлашћеног узгајивача те има право увида у документацију узгојне организације.
- (3) Овлашћена установа, кантонална служба обавезна је да сачини извјештај о резултатима рада узгојних организација и узгајивача и да пошаље исти Федералном министарству најкасније до краја другог мјесеца текуће године за протеклу годину.

Члан 47.

- (1) Узгајивач у спровођењу узгоја узгојно вриједних животиња обавља:
 1. спровођења узгоја узгојно вриједних животиња и узгојног програма;
 2. води матичне књиге за узгојно вриједне животиње на свом стаду те податке о томе доставља удружењу узгајивача и овлашћеној установи.
- (2) Удружење узгајивача у спровођењу узгоја узгојно вриједних животиња врши:
 1. спровођење узгојног програма;
 2. води матично књиговодство удружења и регистар узгоја за узгојно вриједна грла, регистар узгајивача узгојно вриједних животиња, регистар чланова удружења те податке о томе доставља савезу узгајивача и овлашћеној установи;
 3. организује самостално или заједно са савезом, узгајивача односно овлашћеном установом продају узгојно вриједних животиња за чланове удружења;
 4. води и друге послове од интереса за чланове удружења.
- (3) Савез узгајивача у спровођењу узгоја узгојно вриједних животиња врши:
 1. спровођење узгојног програма;
 2. координацију продаје узгојно вриједних животиња за чланове Удружења;
 3. заступа интересе Удружења у спровођењу узгоја узгојно вриједних животиња као и друге послове од заједничког интереса.

Члан 48.

- (1) Федерално министарство у спровођењу узгоја и селекције обавља сљедеће послове:
 1. води централни попис узгојно вриједних животиња свих врста, пасмина, сојева и хибрида;
 2. води централни регистар узгајивача узгојно вриједних животиња;
 3. успоставља информациони систем за праћење узгоја свих врста узгојно вриједних животиња у Федерацији;
 4. објављује резултате контроле производности, процјене узгојних вриједности и свих облика тестова;
 5. даје сагласност на узгојне програме и учествује у контроли и provedби истих;
 6. сарађује са Савезом и Удружењима узгајивача појединих врста и пасмина узгојно вриједних животиња, организује и прати трговину узгојно вриједних животиња;
- (2) Кантонално министарство у спровођењу узгоја и селекције обавља сљедеће послове:
 1. води кантоналне матичне књиге и регистар узгоја и податке доставља централној селекцијској служби и овлашћеним установама;
 2. издаје исправе о поријеклу и производним особинама;
 3. обавља контролу производности узгојно вриједних животиња;
 4. обрађује резултате контроле производности и доставља их централној узгојно селекцијској служби и овлашћеним установама;
 5. спроводи тестирање узгојно вриједних животиња у сарадњи са научно истраживачким институцијама и овлашћеним установама;
 6. доставља узгајивачима на коришћење обрађене узгојно селекцијске податке о њиховим узгојно вриједним грлима;
 7. учествује у комисијама за лиценцирање расплодњака и оцјену мушких расплодних грла;
 8. организује и прати трговину узгојно вриједних животиња у сарадњи са удружењем и савезом узгајивача;
 9. учествује у активностима везаним за организовање такмичења, сајмова, аукцијских изложби домаћих животиња и избор оцјенивачке комисије, о чему федерални министар доноси правилник;
 10. обавља и друге послове у подручју узгојно селекцијског рада на простору свог дјеловања.
- (3) Стручне и аналитичке послове у области узгојно-селекцијског рада и друга питања важна за ефикасност и унапређење сточарства на територији Федерације који су од посебног значаја за Федерацију, а одређени су овим Законом и на основу њега изданим под законским актима обављају институције овлашћене од стране Федералног министарства.
- (4) Послови из става 1. овог члана су:
 1. израђује и предлаже узгојне програме за поједине пасмине домаћих животиња;
 2. организује контролу производности узгојно вриједних животиња у сарадњи са кантоналним узгојно селекцијским службама;
 3. обавља процјене узгојних вриједности узгојно вриједних животиња и квалитета крижаних животиња у сарадњи са централном узгојно селекцијском службом, кантоналном узгојно селекцијском службом и научно истраживачким институцијама;

4. израђује и предлаже листе аутохтоних и заштићених пасмина са мјерама за њихово очување, у сарадњи са научним институцијама;
5. издаје стручна мишљења за увоз узгојно вриједних животиња и генетског материјала;
6. прати увоз узгојно вриједних животиња и генетског материјала те о томе води евиденцију и израђује извјештаје;
7. издаје стручна мишљења узгајивачима и узгајивачким удружењима о задовољењу минималних зоотехничких и организационих услова за проведбу узгоја узгојно вриједних животиња;
8. оспособљава узгајиваче да имају основна знања о узгоју и поступцима са домаћим животињама;
9. учествује у комисијама за лиценцирање расплодњака и оцјену мушких расплодних грла;
10. прати узгојне и употребне вриједности расплодњака намијењених природном припусту у сарадњи са кантоналним узгојно селекцијским службама;
11. у сарадњи с другим институцијама развија нове методе за унапређење узгојно селекцијског рада.

Члан 49.

- (1) Спровођење циљева утврђених овим Законом од интереса су за Федерацију.
- (2) Материјално техничка средства потребна за спровођење одредаба овог Закона обезбјеђују се из Буџета Федерације БиХ.

VIII - НАДЗОР НАД ПРИМЈЕНОМ ОВОГ ЗАКОНА

Члан 50.

- (1) Федерално министарство врши управни надзор над спровођењем овог закона и прописа донесених на основу истог који су овим законом стављени у надлежност Федерације, као и управни надзор над институцијама, установама и организацијама у обављању послова одређених овим Законом, а представљају вршење јавних овласти.
- (2) У обављању надзора над извршењем послова у вршењу јавних овласти, из става 1. овог члана, Федерално министарство обавља управни надзор над законитошћу аката којима се рјешава у управним стварима те врши надзор и остварује непосредни увид и контролу у поступању правних лица којима су повјерене јавне овласти, даје инструкције за извршење послова и тражи податке и обавијести о извршењу овог закона и других прописа донесених на основу њега и извјештаје о извршењу послова у вршењу јавних овласти.
- (3) Федерално министарство врши и надзор над кантоналним министарствима у дијелу извршења федералне политике и спровођења мјера у области сточарства које су од значаја за Федерацију.
- (4) Кантонално министарство врши управни надзор над спровођењем овог Закона и прописа донесених на основу њега који су овим законом стављени у надлежност кантона.
- (5) Управни надзор над проведбом овог Закона и прописа донесених на основу њега, као и управни надзор над радом овлашћених правних лица у пренијетим им пословима врши Федерално министарство.
- (6) Федерално министарство обавља управни надзор над законитошћу аката којима се рјешава у управним стварима те врши надзор и остварује непосредни увид и контролу у поступању правних лица којима су повјерене јавне овласти, даје инструкције за извршење послова и тражи податке и обавијести о извршењу овог

Закона и других прописа донесених на основу њега и извјештаје о извршењу послова у вршењу јавних овласти.

- (7) Федерално министарство врши надзор над кантоналним министарством у дијелу спровођења федералне политике у области јединствене политике у сточарству на територији Федерације.
- (8) Кантонално министарство обавља управни надзор над спровођењем овог Закона и прописа донесених на основу њега у пословима који су дати у надлежност кантона и над правним лицима којима је пренијета јавна власт из надлежности кантона.

Члан 51.

- (1) Инспекцијски надзор у спровођењу овог Закона и прописа донесених на основу овог Закона врше, федерална пољопривредна инспекција организована у Федералној управи за инспекцијске послове и кантоналне пољопривредне инспекције организоване у кантоналним управама за инспекцијске послове.
- (2) Инспекцијски надзор се врши у складу са Законом о организацији органа управе у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", број 35/05) и Законом о инспекцијама у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", број 69/05) - (у даљем тексту: Закон о инспекцијама).
- (3) Инспекцијски надзор над спровођењем овог Закона и прописа донесених на основу њега, као и контролу квалитета производа животињског поријекла у промету обавља федерална и кантонална пољопривредна инспекција.

Члан 52.

- (1) Инспекцијски надзор над примјеном овог Закона непосредно обављају федерални и кантонални пољопривредни инспектори/инспекторнице као државни службеници са посебним овлашћењима и одговорношћу (у даљем тексту: пољопривредна инспекција).
- (2) Послове федералног и кантоналног пољопривредног инспектора може обављати дипломирани инжењер пољопривреде смјера сточарство, зоотехнике, односно општег смјера, који има положен стручни управни испит за државне службенике, односно положен испит општег знања предвиђен за државне службенике органа управе у Федерацији или јавни испит предвиђен за државне службенике институција БиХ и најмање три године радног искуства у струци.

Члан 53.

- (1) У спровођењу инспекцијског надзора из области сточарства федерални пољопривредни инспектор је овлашћен и обавезан да спроводи надзор:
 1. процеса испитивања производних особина узгојно вриједних животиња, тестирања на потомство те исправности вођења пописа матичних грла свих врста узгојно вриједних животиња и издавања родовника и потврда о поријеклу;
 2. процеса спровођења узгојних програма;
 3. рада Савеза удружења грађана које се баве узгојем узгојно вриједних животиња;
 4. производње и трговине сјемена, јајних ћелија и земака;
 5. спровођења процеса заштите изворних и заштићених пасмина;
 6. увођења у производњу нових пасмина сојева и хибрида;
 7. производње, трговине и квалитета хране за животиње, у складу са овим законом;

8. и остале послове прописане овим законом.
- (2) Ако федерална пољопривредна инспекција у поступку инспекцијског надзора утврди да је повријеђен овај Закон или пропис донесен на основу њега, наредиће рјешењем да се утврђене неправилности, односно недостаци уклоне у одређеном року:
1. рјешења о излучењу расплодњака намијењеног вјештачком осјемењивању према приједлогу Комисије за оцјену расплодњака;
 2. рјешава у поступцима доношења одлуке о условности новоизграђених и обновљених објеката за држање животиња у складу са чланом 31. став 1. овог закона;
 3. подноси захтјеве за покретање прекршајног поступка ради повреде овог закона и прописа донесених на основу њега;
- (3) На рјешење федералног пољопривредног инспектора о наложеним управним мјерама на основу овог Закона, може да се уложи жалба у року осам дана од пријема рјешења.
- (4) О жалби рјешава Федерално министарство.
- (5) Жалба на рјешење федералног пољопривредног инспектора о управним мјерама не одгађа извршење рјешења.

Члан 54.

У спровођењу инспекцијског надзора из области сточарства кантонални пољопривредни инспектор је овлашћен и обавезан да спроводи надзор, а нарочито:

1. надзире спровођење узгојних програма;
2. надзире производњу, одабир и трговину узгојно вриједним животињама;
3. прегледа матичне књиге и узгојне уписнике те другу документацију која се односи на производњу и трговину узгојно вриједних животиња;
4. надзире испитивање производних особина узгојно вриједних животиња, тестирање на потомство те исправност пописа матичних грла свих врста узгојно вриједних животиња и издавање родовника и потврда о поријеклу;
5. надзире спровођење заштите изворних и заштићених пасмина и сојева те вођење њихова пописа;
6. надзире увођење у производњу нових пасмина, сојева и хибрида;
7. надзире производњу и трговину сјемена, јајних ћелија и заметака;
8. контролише обављање вјештачког осјемењивања и природног припуста те вођење пописа о осјемењивању и природном припусту;
9. надзире обиљежавање узгојно вриједних животиња;
10. надзире држање и искоришћавање домаћих животиња;
11. надзире неовлашћено улажење домаћих животиња на туђи посјед, односно туђе пољопривредно земљиште;
12. надзире рад овлашћених установа и узгојних организација у спровођењу узгоја узгојно вриједних животиња;
13. надзире коришћење средстава које овлашћена установа и узгојне организације добивају из државног буџета и користе за спровођење узгоја узгојно вриједних животиња;
14. надзире производњу и трговину и квалитет хране за животиње, у складу са овим законом;

15. надзире производњу производа животињског поријекла те поступак утврђивања њиховог квалитета;
16. узима узорке производа произведених или стављених у трговину према одредбама овог закона;
17. надзире и остале послове прописане овим законом;
18. доноси рјешења о излучењу расплодњака намијењеног природном припусту према оцјени Комисије за лиценцирање односно оцјену расплодњака;
19. подноси захтјеве за покретање прекршајног поступка ради повреде овог закона и прописа донесених на основу њега;
20. рјешава у поступцима доношења одлуке о условности новоизграђених и обновљених објеката за држање животиња у складу са чланом 31. став 1. овог закона.

Члан 55.

- (1) Пољопривредна инспекција у складу са чланом 27. Закона о инспекцијама доноси годишње програме рада и мјесечне планове рада обављања инспекцијских надзора.
- (2) При изради годишњих програма и планова, федерална пољопривредна инспекција доставља на мишљење Федералном министарству, а кантонална пољопривредна инспекција доставља на мишљење кантоналном министарству.
- (3) Главни федерални пољопривредни инспектор доставља мјесечно извјештај о извршеним инспекцијским прегледима у области сточарства Федералном министарству.
- (4) Главни кантонални пољопривредни инспектори подnose мјесечно извјештаје кантоналном министарству везано за извршени инспекцијски надзор из области сточарства.

Члан 56.

Уколико надлежни пољопривредни инспектор при вршењу инспекцијског надзора утврди да је повријеђен овај закон или други прописи донијети на основу њега инспектор има право и обавезу:

- рјешењем да нареди да се утврђени недостаци, неправилности отклоне на начин и у року како је одређено овим законом и прописима на који се односи инспекцијски надзор;
- да забрани или привремено забрани дјелатност када је то одређено овим законом или посебним прописима чији надзор над спровођењем врши инспекција;
- да привремено одузме, прода или уништи робу за коју се утврди да је протуправно настала или служи промету или извршењу радњи и послова који су у супротности са прописима;
- да нареди предузимање одговарајућих управних радњи које је привредни субјекат и друго правно лице, институција која има јавна овлашћења, односно орган управе обавезан да предузме;
- присилно да проведе извршење одређене управне мјере када је субјекат надзора сам не изврши;
- да поднесе пријаву против субјекта надзора и одговорног лица за учињени прекршај или кривично дјело;
- да одреди и друге мјере и обави радње које су одређене овим законом и посебним прописима.

Члан 57.

- (1) Физичка и правна лица чији рад подлијеже надзору федералног пољопривредног инспектора дужна су да му омогуће обављање надзора и пруже потребне податке и обавијести.
- (2) Федерално министарство рјешава жалбе против донесених управних аката овлашћених установа у вршењу повјерених јавних овласти.
- (3) Рјешења Федералног министарства су коначна и против њих није допуштена жалба, али се може покренути управни спор тужбом код надлежног суда у сједишту првостепеног органа.

Члан 58.

- (1) Физичка и правна лица чији рад подлијеже надзору пољопривредног инспектора, дужна су да му омогуће обављање надзора и пруже потребне податке и обавијести.
- (2) Закључак о дозволи извршења рјешења пољопривредни инспектор дужан је донијети без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана када је рјешење постало извршно.

Члан 59.

- (1) Ако надлежни пољопривредни инспектор при инспекцијском надзору посумња да храна за животиње или други производи не одговарају квалитету утврђеном прописом, узмеће одређени број узорака и доставити их на анализу овлашћеној установи.
- (2) Узорци за анализу достављају се под шифром.

Члан 60.

- (1) Суперанализу може да тражи произвођач у року од 15 дана након добивене анализе или пољопривредни инспектор, ако посумња у резултат анализе.
- (2) Налаз суперанализе коначан је и може се побијати само под условима и на начин прописан за побијање јавних исправа.

Члан 61.

- (1) Власник од којег је узет узорак дужан је да подмири трошкове паковања и анализе узорка ако се анализом утврди да производи од којих је узет узорак не одговарају прописаном, односно декларисаном квалитету.
- (2) Ако се анализом утврди да узорци одговарају прописаној, односно декларисаном квалитету, трошкове паковања, пријезова и анализе узорка подмирује орган државне управе чији је пољопривредни инспектор доставио узорке на анализу.
- (3) Власник производа од којег је узет узорак нема право на надокнаду вриједности узорка.

Члан 62.

- (1) Кад се анализом, односно суперанализом утврди да производ не одговара прописаном или декларисаном квалитету, пољопривредни инспектор ће да забрани промет и употребу тог производа.
- (2) На захтјев власника производа који нема прописан квалитет, али удовољава условима за употребу у друге сврхе, инспектор може да допусти ту употребу.
- (3) Пољопривредни инспектор може да дозволи да се стави у продају производ који има декларисан квалитет, али је истекао рок употребе означен на декларацији под условом да власник производа измијени декларацију производа према резултатима утврђеним анализом, односно суперанализом.
- (4) Кад се суперанализом утврди да производ не одговара за употребу, пољопривредни инспектор ће да нареди његово уништење.

IX - КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 63.

- (1) Новчаном казном у износу од 5.000,00 КМ до 15.000,00 КМ биће кажњено за прекршај правно лице ако:
 - производи генетски материјал те преноси заметке без одобрења Федералног министарства (члан 8. став 1.);
 - се бави генетским манипулацијама без одобрења Федералног министарства (члан 9. став 1.);
 - за вјештачко осјемењивање користи сјеме супротно одредби члана 17. став 1.;
 - користи расплодњаке који су излучени из узгоја (члан 20. став 9.);
 - поступи супротно одредби члана 27.;
 - утврђује исправност производа животињског поријекла супротно прописима о њиховом квалитету (члан 39. став 3.).
- (2) За прекршај из става 1. овог члана биће кажњено и одговорно лице у правном лицу новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 2.000,00 КМ.
- (3) За прекршај из става 1. овог члана биће кажњено физичко лице новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 1.500,00 КМ.

Члан 64.

- (1) Новчаном казном од 3.500,00 КМ до 6.000,00 КМ биће кажњено за прекршај правно лице ако:
 - расплодњаци нису уписани у матичне књиге (члан 17.);
 - обавља вјештачко осјемењивање супротно одредби члана 18. ст. 1. и 2.;
 - продаје сјеме расплодњака, заметке и јајне ћелије супротно одредби члана 25 став 1.;
 - продаје сјеме расплодњака супротно одредби члана 25.;
 - продаје заметке и јајне ћелије супротно одредби члана 26.;
 - увози узгојно вриједне животиње и генетски материјал супротно одредби члана 27.;
 - извози узгојно вриједне животиње и генетски материјал супротно одредби члана 29 ст. 1. и 2.;
 - поступа супротно одредби члана 31. ст. 3. и 4.;
 - даје домаћим животињама хормонске препарате супротно одредби члана 36.;
 - у продају ставља храну за животиње и поједине састојке за храну таквог квалитета која не одговара пропису о квалитету производа животињског поријекла (члан 39. став 3.);
 - обавља дјелатност у трговини храном за животиње супротно одредби члана 40.;
 - производи животињског поријекла не одговарају прописаним условима квалитета (члан 39. став 2.);
 - спроводи узгој узгојно вриједних животиња супротно одредби члана 41.
- (2) За прекршај из става 1. овог члана биће кажњено и одговорно лице у правном лицу новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 1.000,00 КМ.
- (3) За прекршај из става 1. овог члана биће кажњен појединац (физичко лице) новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 1.500,00 КМ.

Члан 65.

- (1) Новчаном казном од 2.000,00 КМ до 5.000,00 КМ биће кажњено за прекршај правно лице ако:
 - производи узгојно вриједне животиње супротно узгојном програму (члан 4. став 1.);

ZAKON O STVARNIM PRAVIMA

Dio prvi OPĆE ODREDBE O STVARIMA I STVARNIM PRAVIMA Glava I POJAM

Član 1.

Vlasništvo i druga stvarna prava

- (1) Ovim zakonom uređuju se sticanje, korištenje, raspolaganje, zaštita i prestanak prava vlasništva i drugih stvarnih prava i posjeda.
- (2) Stvarna prava su: pravo vlasništva, pravo građenja, založno pravo, zemljišni dug, pravo stvarne i lične služnosti i pravo stvarnog tereta.
- (3) Odredbe ovog zakona koje se odnose na pravo vlasništva, shodno se primjenjuju na sva druga stvarna prava, osim ako za njih nije zakonom drugačije propisano niti što drugo proizilazi iz njihove pravne prirode.

Član 2.

Ograničenja stvarnih prava

- (1) Pravo vlasništva i druga stvarna prava mogu se protiv vlasnikove volje oduzeti ili ograničiti samo u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom u skladu s principima međunarodnog prava.
- (2) Zakonom se, u javnom interesu, a naročito radi zaštite prirodnih bogatstava, okoline, zdravlja ljudi, kulturno-historijske baštine i sl., može ograničiti ili posebno urediti način korištenja i raspolaganja određenim stvarima.

Član 3.

Nosioци vlasništva i drugih stvarnih prava

- (1) Svaka fizička i pravna osoba može biti nosilac prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (2) Samo je jedna vrsta prava vlasništva neovisno o nosiocu prava vlasništva.

Član 4.

Zabrana zloupotrebe prava

Zabranjeno je vršenje prava iz ovog zakona suprotno cilju zbog kojeg su ta prava ustanovljena ili priznata.

Glava II PREDMET I SADRŽAJ STVARNIH PRAVA

Član 5.

Stvari

- (1) Stvari u smislu ovog zakona su materijalni dijelovi prirode, koji mogu biti u vlasti fizičke ili pravne osobe, osim ako zbog svojih prirodnih svojstava ili ograničenja na osnovu posebnog zakona nisu podobne da budu objekt prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (2) Stvari su u smislu ovog zakona i skup stvari i prava koja su zakonom izjednačena sa stvarima.

Član 6.

Predmet vlasništva i drugih stvarnih prava

- (1) Predmet prava vlasništva je individualno određena nepokretna (nekretnina) ili pokretna (pokretnina) stvar, osim onih koje nisu za to podobne ili zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Nekretnine su čestice zemljišne površine, zajedno sa svim onim što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (3) Pokretnine su stvari koje se mogu premjestiti sa jednog mjesta na drugo bez promjene njihove supstance (suštine).
- (4) Stvari koje su po svojoj prirodi pokretne smatraju se u pravnom smislu nepokretnim stvarima ako pripadaju nekretnini ili ih zakon izjednačava sa nekretninama.

- (5) Zakonom određene vrste prava ili netjelesne stvari mogu biti izjednačene sa stvarima i tad se ubrajaju u pokretne stvari, a u nepokretne samo ako su spojene sa vlasništvom nepokretnih stvari, ili su njihov teret, ili su zakonom proglašene nepokretnim.
- (6) U sumnji da li je nešto pokretna ili nepokretna stvar, smatra se da je pokretna stvar.
- (7) Životinje nisu stvari ali za njih vrijedi sve što i za stvari, ako nije što drugačije zakonom određeno.

Član 7.

Opća i javna dobra

- (1) Nisu sposobni biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava oni dijelovi prirode koji po svojim osobinama ne mogu biti u vlasti niti jedne fizičke ili pravne osobe pojedinačno, nego su na upotrebi svih, kao što su to atmosferski zrak, voda u rijekama, jezerima i moru, te morska obala (opća dobra).
- (2) Javna dobra su stvari koje su po zakonu namijenjene da služe svima pod jednakim uvjetima, kao što su: javni putevi, ulice, trgovi i sl. Na javna dobra se primjenjuju pravila koja važe za opće dobra, ako zakonom nije šta drugo određeno.
- (3) O općim i javnim dobrima vodi brigu i njima upravlja i za to odgovara određeni subjekt javnog prava (Federacija, kanton, grad ili općina) što se određuje posebnim zakonom.
- (4) Posebnim zakonom se uređuje stjecanje svojstva općeg ili javnog dobra kao i prestanak tog svojstva, te način upisa ovih dobara u zemljišne knjige.
- (5) Rudna bogatstva, vode, divljač, ribe i drugi slobodni dijelovi prirode postaju predmet vlasništva i drugih stvarnih prava kada se zahvate ili odvoje od svoga ležišta ili staništa na osnovu dozvole ili koncesije nadležnog tijela.
- (6) Nisu dio općeg ili javnog dobra već su samostalne nekretnine one zgrade, građevine ili naprave koje su izgrađene na općem ili javnom dobru ili ispod njih, a koje su od njega pravno odvojene koncesijom te su vlasništvo nosioca koncesije dok koncesija traje.

Član 8.

Dobra od općeg interesa

- (1) Stvari za koje je posebnim zakonom određeno da su dobra od općeg interesa uživaju posebnu zaštitu.
- (2) Stvari od općeg interesa, a koje nisu istovremeno opća dobra, kao što su npr. građevinska zemljišta, poljoprivredna zemljišta, šume i šumska zemljišta, zaštićeni dijelovi prirode, biljni i životinjski svijet, stvari od kulturnog, historijskog i ekološkog značaja, mogu biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (3) Vlasnici i nosioci drugih stvarnih prava na dobrima od općeg interesa dužni su vršiti svoja prava u skladu sa načinom upotrebe i korištenja, propisanim posebnim zakonima.
- (4) Posebnim zakonom se propisuje da li vlasnici dobara od općeg interesa imaju pravo na naknadu za ograničenja koja trpe i pod kojim uvjetima.
- (5) Ako je vlasnik u pogledu neke svoje stvari podvrgnut ograničenjima radi zaštite interesa i sigurnosti Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija), kantona ili jedinica lokalne samouprave, prirode, ljudskoga okoliša ili zdravlja ljudi, koja od njega, ali ne i od svih ostalih vlasnika takvih stvari, zahtijevaju težu žrtvu, ili ga inače dovode u položaj nalik na onaj u kojem bi bio da je izvršena eksproprijacija onda on ima pravo na naknadu kao za oduzimanje vlasništva, a što će se urediti posebnim zakonom.

Član 9.**Stvar i njezine pripadnosti**

Nosilac prava vlasništva ili drugog stvarnog prava na nekoj stvari, ima to pravo i na svim dijelovima stvari, na svemu što je s njom srazmjerno trajno spojeno (prirast), na neodvojenim plodovima kao i na pripacima, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 10.**Dijelovi stvari**

- (1) Dio stvari koji se ne može od nje fizički odvojiti bez uništenja ili bez oštećenja same stvari (bitni dio), ne može biti samostalni objekt prava vlasništva ili drugih stvarnih prava, osim ako je zakonom drugačije određeno.
- (2) Dio stvari koji se može fizički odvojiti bez uništenja ili oštećenja same stvari (nebitni dio) može biti i predmet prava druge osobe.
- (3) Posebno pravo na nebitnom dijelu stvari prestaje, ukoliko treća savjesna osoba pribavi pravo vlasništva na cijeloj stvari.
- (4) Savjesnom osobom smatra se osoba koja u trenutku sticanja prava vlasništva nije znala niti je mogla znati da na dijelu stvari postoji pravo vlasništva ili drugo stvarno pravo. Smatra se da je sticalac znao da određeno pravo postoji ukoliko je to pravo bilo upisano u odgovarajući javni registar.
- (5) Stvar se može, bez obzira na fizičku djeljivost, pravno dijeliti na dijelove kojima je veličina računski određena njihovim srazmjerom prema cijeloj stvari (idealni dijelovi), ako nije nešto drugo određeno.
- (6) Odvajanjem dijela stvari ne prestaju prava koja su na njoj postojala, osim ako zakon ne određuje drugačije.

Član 11.**Pripadak stvari**

- (1) Pripadak (pertinencija) je pokretna stvar koju je vlasnik namijenio da kao sporedna stvar trajno služi namjeni glavne stvari, a koja stoji u takvom prostornom odnosu prema glavnoj stvari da omogućava ispunjenje te namjene.
- (2) Pripadak slijedi pravnu sudbinu glavne stvari, ako nije drugačije određeno.
- (3) Privremeni prestanak služenja pripatka namjeni glavne stvari ne oduzima pripatku to svojstvo.
- (4) Mašine ili slični uređaji namijenjeni proizvodnoj, poljoprivrednoj ili drugoj djelatnosti kojoj je trajno namijenjena sama nekretnina kao glavna stvar a nisu u nju ugrađene, smatraju se pripatkom ako trajno služe namjeni glavne stvari, pod uvjetom da na tim stvarima ne postoje prava trećih osoba koje su upisane u odgovarajući javni registar.

Član 12.**Plodovi**

- (1) Plodovi su stvari koje jedna stvar daje prirodno ili posredstvom nečijega rada, kao i sve drugo što ona daje s obzirom na svoju namjenu.
- (2) Plodovi su i prinosi koje jedna stvar ili pravo daje periodično i bez uništenja njene suštine (prirodni plodovi) kao i prinosi koje stvar ili pravo daje na osnovu nekog pravnog odnosa (civilni plodovi).
- (3) Plodovi pripadaju onome kome pripada stvar ili pravo koje ih donosi, ako zakonom ili pravnim poslom nije drugačije određeno.
- (4) Ko je dužan predati plodove stvari ili prava može zahtijevati naknadu troškova, koje je imao radi dobijanja plodova, ako bi takve troškove imao i dobar domaćin. Visina naknade ne može premašiti vrijednost plodova koje je dužan predati.

Član 13.**Plodovi životinje**

- (1) Plodovi životinje i sve koristi od nje pripadaju njezinom vlasniku.
- (2) Onaj čija je životinja oplodila tuđu životinju nema pravo na plod, ni na nagradu, osim ako je nešto drugo određeno zakonom ili uobičajeno.

Član 14.**Posebno o nekretninama**

- (1) Trava, drveće i plodovi sastavni su dijelovi zemljišta, dok se od njega ne odvoje.
- (2) Nisu dijelovi zemljišta one zgrade i druge građevine, koje su trajno povezane s tim zemljištem ako ih od njega pravno odvaja stvarno pravo koje svojem nosiocu daje ovlaštenje da na tom tuđem zemljištu ima takvu zgradu ili drugu građevinu u svome vlasništvu (pravo građenja).
- (3) Strojevi i slični uređaji koji su tjelesno povezani sa nekretninom ili koji bi se smatrali njenim nebitnim dijelom, ne smatraju se takvim već samostalnim stvarima ako je u odgovarajućem javnom registru upisano da su objekti prava treće osobe.
- (4) Prava koja postoje u korist neke nekretnine smatraju se pripadnošću te nekretnine.

Glava III**PRAVO STRANIH OSOBA****Član 15.****Sticanje vlasništva stranih osoba**

- (1) Odredbe ovoga zakona primjenjuju se i na strane fizičke i pravne osobe, osim ako je zakonom ili međunarodnim ugovorom drugačije određeno.
- (2) Strane osobe stiču pravo vlasništva na nekretnini u Federaciji pod uvjetom reciprociteta, izuzev kada se pravo stiče naslijeđivanjem ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Pretpostavlja se da postoji reciprocitet. Listu zemalja s kojima ne postoji reciprocitet objavljuje Federalno ministarstvo pravde, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, svake godine najkasnije do 31. januara.
- (3) Strane osobe koje nemaju državljanstvo Bosne i Hercegovine ne smatraju se stranim osobama prema ovom zakonu ako su rođeni u Bosni i Hercegovini ili su njihovi potomci.

Član 16.**Ograničenja sticanja vlasništva**

- (1) Strana osoba ne može biti vlasnik nekretnine na području, koje je radi zaštite interesa i sigurnosti Federacije, zakonom proglašeno područjem na kojem strane osobe ne mogu imati pravo vlasništva.
- (2) Ako je strana osoba stekla pravo vlasništva na nekretnini prije nego što je područje na kojemu nekretnina leži proglašeno područjem iz stava 1. ovog člana, prestaje pravo vlasništva na toj nekretnini, a strana osoba ima pravo na naknadu prema propisima o eksproprijaciji.

Dio drugi**PRAVO VLASNIŠTVA****Glava I****O VLASNIŠTVU****Član 17.****Sadržaj prava vlasništva**

- (1) Vlasništvo je stvarno pravo, koje vlasniku daje ovlaštenje da slobodno i po svojoj volji stvar posjeduje, koristi i da s njome raspolaze, a svakoga od toga prava isključuje u granicama određenim zakonom.

- (2) Svako je dužan da se uzdržava od povrede prava vlasništva druge osobe.

Član 18.

Opće ograničenje

- (1) Vlasnik je dužan u vršenju svog prava postupati obzirno prema općim i tuđim interesima.
- (2) Vlasnik je dužan trpiti zahvat u svoju stvar ukoliko je zahvat potreban radi otklanjanja štete koja nekome neposredno prijeti, a koja je nesrazmjerno veća od one štete koja za vlasnika proizlazi iz zahvata.
- (3) Vlasnik nekretnine je dužan trpiti zahvate u svoju stvar poduzete na tolikoj visini ili dubini koje isključuju opravdanje vlasnika da zabrani te zahvate.

Član 19.

Posebna ograničenja

Vlasnik stvari ne smije izvršavati svoje pravo vlasništva preko granica koje su svim vlasnicima takvih stvari postavljene na osnovu ovog ili posebnog zakona radi zaštite interesa i sigurnosti države, prirode, ljudske sredine i zdravlja ljudi.

Član 20.

Ograničenja prava vlasništva na temelju zakona

Pravo vlasništva može u javnom interesu biti oduzeto ili ograničeno uz naknadu, u skladu sa zakonom.

Član 21.

Ograničenja prava vlasništva na osnovu pravnog posla

- (1) Vlasnik može u svaku svrhu koja nije zabranjena svoje pravo ograničiti ili opteretiti.
- (2) Ako vlasnik pravnim poslom odredi zabranu otuđenja ili opterećenja nekretnine ta zabrana djeluje prema trećima samo ako je upisana u zemljišnu knjigu.
- (3) Ograničenje prava vlasništva na pokretninama radi osiguranja tražbine djelovat će prema trećoj osobi ako je to ograničenje upisano u odgovarajući javni registar ili ako je treća osoba za njega znala.

Član 22.

Posebno o vlasništvu osoba javnog prava

- (1) Pravne osobe javnog prava (općina, grad, kanton, entitet, država, javno preduzeće, ustanove i dr.) koje su nosioci prava vlasništva imaju kao vlasnici u pravnim odnosima jednak položaj kao i drugi vlasnici.
- (2) Nekretninama u vlasništvu osoba javnog prava raspolaže, upravlja i koristi ih tijelo koje je za to nadležno na osnovu zakona.

Član 23.

Sticanje vlasništva

- (1) Pravo vlasništva stiče se na osnovu pravnog posla, zakona, odluke suda ili drugog nadležnog organa i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom.
- (2) Pravnim poslom sticalac prava vlasništva ne može steći to pravo u većem obimu od onog kojeg je imala osoba od koje je to pravo stečeno, osim kad sticanje vlasništva u dobroj vjeri uživa zaštitu.
- (3) Pravo vlasništva na osnovu zakona stiče se ispunjenjem zakonom predviđenih pretpostavki. Ako nije šta drugo zakonom određeno, sticanjem vlasništva na osnovu zakona prestaju sva stvarna prava koja su do tada postojala na odnosnoj stvari, osim onih za koje je sticalac znao da postoje ili je to morao znati.
- (4) Odlukom suda ili drugoga tijela stiče se vlasništvo u slučajevima određenim zakonom, a na način i pod pretpostavama određenim zakonom. Sticanjem prava vlasništva odlukom suda ili drugoga tijela ne prestaju stvarna prava koja su drugim osobama pripadala na odnosnoj stvari, osim onih za koje je to određeno tom

odlukom ili zakonom, te onih koja po naravi stvari ne mogu dalje postojati.

- (5) Nasljednik stiče vlasništvo nasljeđenih stvari u trenutku smrti ostavioca, ako zakonom nije drugačije određeno. Sticanjem prava vlasništva nasljeđivanjem ne prestaju stvarna prava koja su drugim osobama pripadala na odnosnoj stvari, osim onih za koja je to određeno zakonom ili koja po naravi stvari ne mogu dalje postojati. Sve što je određeno za nasljeđivanje, vrijedi na odgovarajući način i za svako sveopće sljedništvo (univerzalnu sukcesiju).

Član 24.

Sticanje prava vlasništva na osnovu zakona

Po samom zakonu pravo vlasništva stiče se stvaranjem nove stvari, spajanjem, miješanjem, odvajanjem plodova, sticanjem od nevlasnika, okupacijom, dosjelošću i u drugim slučajevima određenim zakonom.

Glava II

SUVLASNIŠTVO I ZAJEDNIČKO VLASNIŠTVO

1. Suvlasništvo

Član 25.

Pojam

- (1) Suvlasništvo postoji kada dvije ili više osoba imaju pravo vlasništva na istoj stvari svaki prema svom udjelu srazmjerno cjelini (idealni dio).
- (2) Ako suvlasnički dijelovi nisu određeni pretpostavlja se da su jednaki.

Član 26.

Idealni dio stvari

- (1) Suvlasnik je vlasnik onog idealnog dijela stvari koji odgovara njegovom suvlasničkom dijelu, pa u odnosu na taj dio ima sva ovlaštenja koja pripadaju vlasniku, ako ih, s obzirom na prirodu idealnog dijela, može izvršavati.
- (2) Idealni dio stvari se u pravnom prometu smatra samostalnom stvari.

Član 27.

Korištenje i raspolaganje stvari

- (1) Suvlasnik ima pravo da stvar posjeduje i da se njome koristi srazmjerno svom idealnom dijelu, ne povređujući prava ostalih suvlasnika. Suvlasnik može raspolagati svojim dijelom bez saglasnosti ostalih suvlasnika.
- (2) Kad suvlasnik nekretnine prodaje svoj dio, ostali suvlasnici imaju pravo preče kupovine, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (3) Suvlasnik koji ima namjeru prodati svoj suvlasnički dio dužan je putem preporučene pošiljke po pravilima parničnog postupka o dostavi ili putem notara obavijestiti druge suvlasnike o tome navodeći tačne zemljišnoknjižne i katastarske podatke nekretnine, cijenu i ostale uvjete prodaje.
- (4) Ako ponuđeni suvlasnici ne obavijeste ponudioca na isti način na koji je učinjena ponuda u roku od 30 dana od dana prijema ponude o prihvatu ponude, suvlasnik može prodati svoj dio drugoj osobi, ali ne po nižoj cijeni ili povoljnijim uvjetima.
- (5) Ako suvlasnik ne izvrši prodaju svog suvlasničkog dijela u roku od šest mjeseci po isteku roka za prihvatanje ponude, dužan je u slučaju ponovne prodaje da postupi po odredbama stava 3. ovog člana.
- (6) Ako suvlasnik ne učini ponudu ostalim suvlasnicima u skladu sa odredbama st. 3. i 5. ovog člana, odnosno ako nakon učinjene ponude proda trećoj osobi svoj suvlasnički dio pod povoljnijim uvjetima, suvlasnici koji imaju pravo preče kupovine mogu sudskim putem zahtijevati da se

ugovor poništi i da se njima pod istim uvjetima prenese vlasništvo na predmetnom suvlasničkom dijelu.

- (7) Tužba iz stava 6. ovog člana može se podnijeti u roku od 30 dana od dana kada je nosilac prava preče kupovine saznao za prodaju i uvjete prodaje, a najkasnije u roku od jedne godine od dana zaključenja ugovora.
- (8) Pravo preče kupovine suvlasnika je isključeno ako se radi o nekretnini koja je po kulturi u katastru odnosno zemljišnim knjigama označena kao pristupni ili prilazni put.

Član 28.

Suposjed stvari

- (1) Svaki suvlasnik ima pravo na suposjed stvari.
- (2) Suvlasnici mogu odlučiti da će međusobno podijeliti posjed stvari i izvršavanje svih ili nekih suvlasničkih ovlaštenja. Ova odluka, kao i njen opoziv ili izmjena, spada u poslove redovnog upravljanja.

Član 29.

Izvršavanje prava vlasništva na cijeloj stvari

- (1) Plodovi i druge koristi od cijele stvari, kao i troškovi i tereti, dijele se među suvlasnicima srazmjerno veličini njihovih suvlasničkih dijelova, ako se drugačije ne sporazumiju.
- (2) Suvlasnik ima pravo u svako doba zahtijevati da se polože računi i da se podijele sve koristi od cijele stvari.
- (3) Suvlasnik nekretnine ima pravo u svako doba zahtijevati da se u korist njegova suvlasničkoga dijela nekretnine osnuje vlasništvo određenoga posebnoga dijela (etažno vlasništvo / vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine), ako su ispunjene pretpostavke pod kojima se ono može osnovati.

Član 30.

Pravo na upravljanje

- (1) Suvlasnik ima pravo da učestvuje u odlučivanju o svim pitanjima koja se tiču stvari koja je u suvlasništvu zajedno sa ostalim suvlasnicima.
- (2) Ako neki suvlasnik preduzme posao na stvari koja je u suvlasništvu bez saglasnosti ostalih suvlasnika, primjenjivat će se pravila o poslovodstvu bez naloga.

Član 31.

Poslovi redovnog upravljanja

- (1) Za preduzimanje poslova redovnog upravljanja potrebna je saglasnost suvlasnika čiji dijelovi čine više od jedne polovine.
- (2) Ako se ne postigne potrebna saglasnost, a preduzimanje posla je neophodno za redovno održavanje stvari, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud u vanparničnom postupku.

Član 32.

Poslovi vanrednog upravljanja

- (1) Za preduzimanje poslova koji prelaze okvir redovnog upravljanja (promjena namjene stvari, izdavanje stvari u zakup, zasnivanje hipoteke na cijeloj stvari, zasnivanje služnosti, veće popravke ili prepravke stvari koje nisu nužne za održavanje, i sl.) potrebna je saglasnost svih suvlasnika.
- (2) Ako postoji sumnja, smatra se da posao prelazi okvire redovnog upravljanja.
- (3) Ako se ne postigne saglasnost svih suvlasnika, a za preduzimanje posla postoje naročito opravdani razlozi, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud.

Član 33.

Prava suvlasnika na osiguranje

Suvlasnik protiv čije je volje većina odlučila da se neki posao preduzme, ili je to odlučio sud, ima pravo da zahtijeva osiguranje za buduću štetu. Suvlasnik koji je obavezan dati

osiguranje svoju obavezu ispunjava davanjem zaloga ili jamstvom.

a) Upravnik

Član 34.

Prenos prava upravljanja

- (1) Suvlasnici mogu saglasno povjeriti upravljanje sa stvari određenoj osobi kao upravniku, koja će djelovati kao njihov punomoćnik. Za upravnika može biti izabran jedan ili nekoliko suvlasnika, a upravljanje može biti povjereno i drugoj poslovno sposobnoj fizičkoj ili pravnoj osobi.
- (2) Za suvlasnika koji posjeduje stvar u suvlasništvu ili neki njen samostalni dio na osnovu odluke suvlasnika kojom su međusobno podijelili posjed stvari i izvršavanje suvlasničkih ovlaštenja, smatra se da mu je povjereno redovno upravljanje stvari odnosno samostalnog dijela stvari, ako sporazumom između suvlasnika nije drugačije određeno.
- (3) Ako se suvlasnici ne mogu dogovoriti o postavljanju i ovlaštenjima upravnika, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud u vanparničnom postupku.

Član 35.

Pravni položaj upravnika

- (1) Upravnik je nalogoprimac suvlasnika, pa se, ukoliko suvlasnici ne odrede drugačije, u odnosu na njegova prava, dužnosti i prestanak njegovih ovlaštenja primjenjuju odgovarajuća pravila o nalogu, s tim što:
 - 1) suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova mogu dati otkaz upravniku, uz otkazni rok od tri mjeseca;
 - 2) suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova, mogu upravnika smijeniti u svako doba ako za to postoji važan razlog. Ako upravnik grubo zanemaruje svoje dužnosti, sud će ga smijeniti na zahtjev bilo kojeg suvlasnika i odrediti drugog upravnika.
- (2) Upravnik je ovlašten dati otkaz uz otkazni rok od tri mjeseca.
- (3) Kad upravniku prestane ovlaštenje odlukom suvlasnika koji za takvu odluku nisu imali saglasnost svih suvlasnika, ti suvlasnici su dužni da preduzmu neophodne mjere da se, do donošenja odluke o daljem upravljanju, sa stvari upravlja s pažnjom dobrog domaćina, za šta odgovaraju ostalim suvlasnicima.

b) Zaštita suvlasništva

Član 36.

Zahtjevi suvlasnika

- (1) Svaki suvlasnik ima pravo da postavlja drugim suvlasnicima one zahtjeve koji proizlaze iz njegova suvlasništva.
- (2) Suvlasnik ima pravo postavljati protiv svakoga one zahtjeve koje može staviti vlasnik stvari, ali predaju cijele stvari u posjed može zahtijevati od trećega prema pravilima o nedjeljivim obavezama.

c) Razvrgnuće suvlasništva

Član 37.

Potpuno ili djelomično razvrgnuće

- (1) Suvlasnik ima pravo zahtijevati potpuno ili djelomično razvrgnuće suvlasništva, ako je moguće i dopušteno, a to pravo ne zastarijeva.
- (2) Pravni posao kojim se suvlasnik unaprijed trajno odriče prava na razvrgnuće suvlasništva je ništav. Suvlasnici mogu jednoglasno odlučiti da se u roku, koji ne može biti duži od 3 (tri) godine, ne može tražiti razvrgavanje suvlasništva.
- (3) Suvlasnici sporazumno određuju način diobe u granicama mogućega i dopuštenoga (dobrovoljno razvrgavanje).

Član 38.

Sudsko razvrgnuće

- (1) U slučaju kada suvlasnici ne mogu postići sporazum o načinu razvrgnuća suvlasništva o tome će odlučiti sud u vanparničnom postupku, na zahtjev bilo kojeg suvlasnika (sudsko razvrgnuće).
- (2) Ako je dioba stvari nemoguća ili je moguća samo uz znatno smanjenje vrijednosti stvari, sud će odlučiti da se dioba izvrši prodajom stvari na javnoj dražbi ili na drugi prikladan način, a dobiveni iznos podijeliti srazmjerno suvlasničkim dijelovima (civilna dioba).
- (3) Ako ne uspije ni dioba prodajom stvari, sud može stvar dosuditi u vlasništvo jednom ili više suvlasnika, uzimajući u obzir veličinu njihovih suvlasničkih dijelova, njihove potrebe i druge okolnosti, uz obavezu isplate naknade tržišne vrijednosti ostalim suvlasnicima, srazmjerno njihovim dijelovima.
- (4) Suvlasniku kome je diobom pripala cijela stvar ili dio stvari ostali suvlasnici jamče za pravne i fizičke nedostatke stvari do visine vrijednosti svojih suvlasničkih dijelova prema pravilima obligacionog prava.

Član 39.

Razvrgnuće suvlasništva na nekoliko stvari

- (1) U postupku razvrgnuća suvlasničke zajednice, sud može na zahtjev svakoga suvlasnika odlučiti da, umjesto dijela u svakoj pojedinoj stvari, svakom od njih pripadne određena stvar ili skupina stvari, srazmjerno suvlasničkim dijelovima, uzimajući u obzir njihove potrebe.
- (2) Ako stvari koje diobom pripadnu pojedinom suvlasniku prelaze vrijednost njegova suvlasničkoga dijela, taj suvlasnik dužan je platiti razliku ostalim suvlasnicima, prema pravilima o civilnoj diobi.

Član 40.

Razvrgnuće uspostavljanjem etažnog vlasništva

Suvlasnici mogu saglasno odlučiti da će umjesto diobe nekretnine svoja suvlasnička prava ograničiti tako što će s određenim idealnim dijelom povezati vlasništvo posebnoga dijela suvlasničke nekretnine (uspostaviti etažno vlasništvo), ako je takva dioba moguća.

Član 41.

Troškovi razvrgnuća

Troškove razvrgnuća snose suvlasnici srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, osim ako zakon ili njihov sporazum određuju drugačije.

Član 42.

Tuđa prava

- (1) Razvrgnuće ne može biti na štetu prava trećih osoba.
- (2) Sva založna prava, služnosti i druga stvarna prava koja su i prije razvrgnuća teretila nepodijeljenu stvar mogu se izvršavati kao i do diobe.

2. Zajedničko vlasništvo

Član 43.

Neodređenost udjela u vlasništvu

- (1) Zajedničko vlasništvo je vlasništvo dvije ili više osoba (zajedničari) na istoj stvari čiji udjeli nisu određeni, ali su određivi.
- (2) Kad je stvar u zajedničkom vlasništvu, nema uticaja činjenica da je u zemljišnim knjigama ili u drugim javnim registrima ta stvar upisana kao vlasništvo samo nekog od zajedničara, osim prema trećim osobama čije se povjerenje u prometu štiti.
- (3) U sumnji da li je stvar u suvlasništvu ili zajedničkom vlasništvu, smatra se da postoji suvlasništvo.

Član 44.

Udio zajedničara

- (1) Zajedničar može svoj udio u zajedničkom vlasništvu pravnim poslom prenijeti u cijelini ili djelomično samo na drugog zajedničara.
- (2) Udio koji zajedničar ima u zajedničkom vlasništvu prelazi na njegove nasljednike.
- (3) Zajedničar odgovara za dugove do visine svog udjela u zajedničkom vlasništvu.

Član 45.

Izvršavanje zajedničkog vlasništva

- (1) Zajedničar je ovlašten da izvršava sva vlasnička prava na zajedničkoj stvari samo zajedno sa svim ostalim zajedničarima, ako nešto drugo nije određeno ovim ili drugim zakonom ili sporazumom zajedničara.
- (2) Plodovi i druge koristi od zajedničke stvari jednako pripadaju svim zajedničarima.
- (3) Troškove i terete koji se odnose na zajedničku stvar snose zajedničari solidarno.
- (4) Svaki je zajedničar ovlašten da traži da se zajedničko pravo vlasništva na nekretnini upiše u zemljišne knjige.

Član 46.

Upravljanje zajedničkom stvari

- (1) Zajedničar ima pravo da učestvuje u odlučivanju o svemu što se tiče stvari koja je u zajedničkom vlasništvu (upravljanje sa stvari) zajedno s ostalim zajedničarima.
- (2) Zajedničari zajedničkom stvari upravljaju zajednički, donoseći sve odluke sporazumno, ako odlučivanje nije povjereno upravitelju.

Član 47.

Raspodjela zajedničkom stvari

- (1) Zajedničkom stvari zajedničari raspolažu zajednički. Pojedini zajedničar može raspolagati sa stvari samo na osnovu ovlaštenja, koju su mu za to dali svi ostali zajedničari.
- (2) Izuzetno, radi zaštite povjerenja u pravnom prometu, treća osoba može, na osnovu pravnoga posla, koji nije sklopljen sa svim zajedničarima, steći pravo vlasništva i to:
 1. na pokretnoj stvari - ako je stvar pribavila na osnovu naplatnog pravnog posla, i ako je postupala u dobroj vjeri,
 2. na nekretninama - ako vlasništvo nije bilo upisano u zemljišnim knjigama kao zajedničko i ako je postupala u dobroj vjeri.
- (3) Odredbe stava 2. ovoga člana na odgovarajući se način primjenjuju i na sticanje drugih stvarnih prava na zajedničkoj stvari.

Član 48.

Zaštita

- (1) Zajedničar ima pravo da postavlja ostalim zajedničarima one zahtjeve koji proizilaze i iz njegova zajedničkoga vlasništva.
- (2) Zajedničar ima pravo da postavlja protiv svakoga one zahtjeve u vezi sa zajedničkom stvari koje može postaviti vlasnik stvari, s tim da predaju cijele stvari u posjed može zahtijevati od treće osobe samo prema obaveznopravnim pravilima o nedjeljivim obavezama.

Član 49.

Pravo na diobu

- (1) Zajedničar je ovlašten zahtijevati da se zajedničko vlasništvo podijeli na način da se odredi suvlasnički dio koji mu pripada na ime njegova udjela u zajedničkom vlasništvu, ako to nije protivno zakonu. Ovo pravo ne zastarijeva.
- (2) Određivanjem suvlasničkog dijela zajedničari postaju suvlasnici. Ukoliko je više zajedničara, a samo jedan

zajedničar zatraži određivanje suvlasničkog dijela on postaje suvlasnik s ostalim zajedničarima, koji u preostalom dijelu ostaju zajednički vlasnici.

- (3) Veličina suvlasničkoga dijela koji će diobom pripasti dotadašnjem zajedničaru određuje se sporazumom svih zajedničara. U nedostatku sporazuma smatrat će se da su udjeli zajedničara jednaki. Zajedničar koji smatra da je njegov udio veći može zahtijevati da sud utvrdi veličinu njegovog udjela.
- (4) Sud odlučuje o veličini suvlasničkoga dijela prema mjerilima koja za određivanje veličine udjela zakon postavlja za određeni slučaj zajedničkoga vlasništva.
- (5) Kad zakon zabranjuje diobu zajedničke stvari, ta se zabrana odnosi isključivo na fizičku diobu stvari, ako izričito nije postavljena zabrana i za diobu određivanjem suvlasničkih dijelova, ili za druge načine diobe.

Član 50.

Pravo trećih osoba na diobu

Osobe koje imaju pravo zahtijevati da se zajedničko vlasništvo podijeli određivanjem suvlasničkog dijela određenog zajedničara na ime njegovog dijela u zajedničkom vlasništvu su:

- 1) vjerovnici u odnosu na dijelove njihovih dužnika,
- 2) nasljednici u odnosu na ostaviočev dio,
- 3) svaka osoba u odnosu na bilo kojega zajedničara ko za to ima pravni interes.

Član 51.

Shodna primjena pravila o suvlasništvu

Na zajedničko vlasništvo shodno se primjenjuju odredbe o suvlasništvu ako ovim ili drugim zakonom nije drugačije određeno, niti drugo proizlazi iz prirode zajedničkog vlasništva.

Glava III

PRAVO VLASNIŠTVA NA NEKRETNINAMA

1. Sticanje prava vlasništva na nekretninama

Član 52.

Pravni osnovi sticanja

- (1) Sticalac prava vlasništva na nekretnini na osnovu zakona, nasljeđivanja, pravosnažne odluke suda ili konačne odluke drugog nadležnog organa, ovlašten je zahtijevati upis stečenoga prava vlasništva u zemljišne knjige.
- (2) Pravo vlasništva stečeno na osnovu nasljeđivanja, zakona, odlukom suda ili drugog nadležnog organa ne može se suprotstaviti pravu treće savjesne osobe koja je postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige podnijela zahtjev za upis svoga prava prije nego je osoba koja je stekla pravo vlasništva na osnovu nasljeđivanja, zakona odluke suda ili drugog nadležnog organa zatražila upis svog prava.

a) Sticanje na osnovu pravnog posla

Član 53.

Sticanje uknjižbom

- (1) Pravo vlasništva na nekretninama na osnovu pravnog posla stiče se uknjižbom u zemljišnu knjigu ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Pravni posao iz stava 1. ovog člana zaključuje se u obliku notarski obrađene isprave.
- (3) Vlasništvo se prenosi na osnovu valjano očitovane volje zemljišnoknjižnog vlasnika usmjerena na to da njegovo vlasništvo pređe na sticaoca (clausula intabulandi). Ova izjava volje može biti data u pravnom poslu koji je upravljen na prijenos vlasništva ali može biti data i u posebnoj ispravi, u kojem slučaju ta isprava mora biti notarski obrađena.
- (4) Provedena uknjižba djeluje od trenutka kad je sudu bio podnesen zahtjev za uknjižbu.

Član 54.

Sticanje predbilježbom

- (1) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje pravila zemljišnoknjižnog prava zahtijevaju za uknjižbu prava vlasništva, može se tražiti predbilježba sticanja prava vlasništva.
- (2) Predbilježbom će vlasništvo biti stečeno pod uvjetom naknadnog opravdanja predbilježbe. Opravdanjem se predbilježba pretvara u uknjižbu, s učinkom od časa kad je prijedlog za predbilježbu bio podnesen.
- (3) Predbilježba izvršena zbog toga što isprave ne sadrže sve elemente za upis prava ili kada je prijenos vlasništva uvjetovan ispunjenjem određenih pretpostavki, opravdana je naknadnim podnošenjem potpunog zahtjeva za upis prijenosa vlasništva na sticaoca ili ispunjenjem drugih propisanih pretpostavki u određenom roku.
- (4) Ako je predbilježba zahtijevana zbog nedostatka clausule intabulandi predbilježba se smatra opravdanom podnošenjem clausule intabulandi.

Član 55.

Zaštita povjerenja u zemljišne knjige

- (1) Smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno održava činjenično i pravno stanje nekretnine, pa ko je u dobroj vjeri postupio s povjerenjem u zemljišne knjige, ne znajući da ono što je u njih upisano potpuno ili da je različito od izvanknjižnog stanja, uživa u pogledu toga sticanja zaštitu prema odredbama zakona. U pogledu činjeničnog stanje nekretnine smatra se da je zemljišna knjiga istinita i potpuna ukoliko je zemljišna knjiga uspostavljena na osnovu podataka novog premjera.
- (2) Sticalac je bio u dobroj vjeri ako u trenutku sklapanja pravnog posla, a ni u trenutku kad je zahtijevao upis, nije znao niti je s obzirom na okolnosti imao dovoljno razloga posumnjati u to da stvar pripada tuđivaocu.
- (3) Nedostatak dobre vjere ne može se predbaciti nikome samo iz razloga što nije istraživao izvanknjižno stanje.

Član 56.

Djelovanje povjerenja u istinitost i potpunost

- (1) Sticalac upisom stiče nekretninu kao da je stiče od njezina vlasnika, ako istu, postupajući s povjerenjem u zemljišnu knjigu, stekne u dobroj vjeri od osobe koja je bila upisana kao vlasnik te nekretnine iako to nije bila.
- (2) Sticalac koji je, postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri stekao pravo vlasništva nekretnine, stekao je tu nekretninu kao da na njoj ne postoje tuđa prava, tereti ni ograničenja koja u tom trenutku nisu bila upisana, niti je iz zemljišnih knjiga bilo vidljivo da je zatražen njihov upis, osim ako zakonom nije drugačije određeno.
- (3) Brisovna se tužba može podići u rokovima u kojima se može ostvarivati osporavanje pravnog osnova upisa, ali se ne može podići ukoliko je savjesna treća osoba pouzdavajući se u zemljišnu knjigu upisala svoje pravo.

Član 57.

Višestruko ugovaranje otuđenja

- (1) U slučaju da je više osoba zaključilo sa vlasnikom pravne poslove radi sticanja vlasništva iste nekretnine, vlasništvo će steći ona osoba, koja je kao savjesna prvo podnijela zahtjev za upis u zemljišnu knjigu, ako su ispunjene i ostale pretpostavke za sticanje vlasništva. Savjesnost mora postojati u trenutku podnošenja zahtjeva za upis.
- (2) Ukoliko je jedna od više osoba, koje su s vlasnikom zaključile pravni posao radi sticanja vlasništva iste nekretnine podnijela zahtjev za upis u zemljišnu knjigu, odnosno ishodila upis u svoju korist, a pri tome bilo nesavjesna, savjesna osoba ima pravo u roku od tri godine

od izvršenog upisa podnijeti tužbu kojom traži brisanje neispravnog upisa i uknjižbu prava vlasništva u svoju korist, kao i izvršiti zabilježbu spora u svoju korist. Ovo se pravo ne može vršiti protiv treće savjesne osobe koja je, pouzdavajući se u zemljišnu knjigu, stekla neko pravo.

b) Sticanje na osnovu zakona

Član 58.

Sticanje dosjelošću

- (1) Samostalni posjednik stiče dosjelošću pravo vlasništva na nekretnini, ako mu je posjed zakonit i savjestan, a nije pribavljen silom, prijetnjom ili zloupotrebom povjerenja, protekom deset godina neprekidnoga posjedovanja.
- (2) Samostalni posjednik nekretnine, čiji je posjed savjestan, stiče dosjelošću vlasništvo na nekretnini protekom dvadeset godina neprekidnog posjedovanja.
- (3) Vrijeme potrebno za dosjelošt počinje teći onoga dana kad je posjednik stupio u samostalni posjed stvari, a završava se istekom posljednjeg dana vremena potrebnog za dosjelošt.
- (4) U vrijeme posjeda uračunava se i vrijeme, za koje su prethodnici sadašnjega posjednika neprekidno posjedovali stvar kao zakoniti i savjesni samostalni posjednici, odnosno kao savjesni samostalni posjednici.
- (5) Uračunavanje vremena je moguće i ukoliko su posjednici različitog kvaliteta, pri čemu se vrijeme za koje su posjedovali prethodnici sadašnjeg posjednika preračunava u vrijeme potrebno za dosjelošt.
- (6) Smatra se da je nasljednik savjesni posjednik od trenutka otvaranja nasljedstva i u slučaju kad je ostavilac bio nesavjestan posjednik, ako se ne dokaže da je znao ili morao znati da mu ne pripada pravo na posjed.
- (7) Na prekid odnosno zastoju protoka vremena dosjelošti na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o prekidu, odnosno zastoju protoka rokova za zastaru potraživanja.

Član 59.

Građenje na tuđem zemljištu

- (1) Zgrada koju neko sagradi na tuđem zemljištu pripada vlasniku zemljišta.
- (2) Vlasnik zemljišta ima pravo zahtijevati da mu se preda u posjed njegovo zemljište sa zgradom, a graditelj će moći od vlasnika tražiti naknadu, po pravilima obligacionoga prava.
- (3) Vlasnik zemljišta može zahtijevati da nesavjesan graditelj uspostavi prijašnje stanje ili da otkupi zauzeto zemljište po tržišnoj cijeni; u jednom i drugom slučaju vlasnik zemljišta ima pravo na naknadu štete po općim pravilima obaveznog prava.
- (4) Ako je vlasnik zemljišta znao za građenje, a nije se bez odgode usprotivio daljnjoj gradnji, savjesnom graditelju pripada zgrada sa zemljištem koje je potrebno za njenu redovnu upotrebu, a prijašnji vlasnik zemljišta ima pravo zahtijevati samo naknadu u visini tržišne vrijednosti zemljišta, koja se određuje prema stanju zemljišta prije građenja, a prema cijenama u vrijeme donošenja odluke suda.
- (5) Ako graditelj nije bio savjestan, zgrada pripada vlasniku zemljišta i kada se nije bez odgode usprotivio gradnji iako je znao za građenje, ali tada vlasnik zemljišta nema pravo zahtijevati uspostavu prijašnjeg stanja.

Član 60.

Gradnja tuđim materijalom

- (1) Ako vlasnik zemljišta izgradi na njemu zgradu tuđim materijalom, odnosno ako on ili neko drugi ugradi u nekretninu tuđu stvar, koja se ne može odvojiti bez nesrazmjerno velikih troškova, vlasništvo nekretnine se proteže i na ugrađenu stvar.

- (2) Prava na naknadu vlasnika materijala iz stava 1. ovog člana uređuju se po pravilima obligacionog prava.

Član 61.

Dogradnja, nadzidivanje, preuređenje i ulaganje

- (1) Dogradnjom, nadzidivanjem ili preuređenjem zgrada, odnosno prostorija u suvlasničkim, zajedničkim ili tuđim zgradama, kao i njihovom pregradnjom, ugradnjom ili ulaganjem u njih na može se steći vlasništvo, ako vlasnik (suvlasnici, zajedničari) dograđene, nadzidane odnosno pregrađene nekretnine nije drugačije odredio.
- (2) Osoba koja je dogradila, nadzidala ili preuredila zgradu, odnosno prostoriju iz stava 1. ovog člana, ili je ulagala ili nešto ugradila u takvu zgradu ili prostoriju ima pravo na naknadu po pravilima obligacionog prava.

Član 62.

Prekoračenje međe građenjem

- (1) Ako je građenjem zgrade prekoračena međa, savjesni graditelj stiče pravo vlasništva na zahvaćenom zemljištu uz obavezu isplate tržišne vrijednosti zemljišta.
- (2) Ako je graditelj bio nesavjestan ili ako se vlasnik zahvaćenog zemljišta bez odgode usprotivio gradnji, vlasnik zemljišta može zahtijevati uspostavu prijašnjeg stanja i naknadu štete ili ustupiti zemljište graditelju uz isplatu tržišne vrijednosti.

Član 63.

Građenje na tuđem pravu građenja

Kad je građeno na tuđem zemljištu opterećenom pravom građenja, nosiocu tog prava pripadaju prava i obaveze vlasnika zemljišta iz člana 59. (građenje na tuđem zemljištu) i člana 62. (prekoračenje međe građenjem) ovog zakona.

Član 64.

Sijanje i sadenje

Biljke koje puste korijenje u zemljištu vlasništvo su vlasnika tog zemljišta, nezavisno o tome ko je bio vlasnik sjemena ili sadnice.

Član 65.

Priraštaj zemljišta

- (1) Nastane li otok u sredini vodotoka koji nije opće dobro, tada otok pravno prirašta zemljištima koja leže duž tog otoka na obje obale po dužini zemljišta, u širinu do polovice vodotoka, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Ako je otok koji nije opće dobro nastao na jednoj polovici vodotoka, u cjelini prirašta zemljištu na bližoj obali.
- (3) Odredbe ovog člana ne primjenjuju se ako otok nastane presušivanjem vode, diobom vode na više rukavaca ili ako zemljišta budu poplavljena.
- (4) Otrgne li vodotok komad zemljišta i pripoji ga drugom zemljištu, vlasnik otrgnutog komada zemljišta ima pravo u roku od godine dana vratiti taj komad zemljišta. Ako nakon isteka roka od godine dana otrgnuti komad zemljišta nije vraćen, isti postaje sastavni dio zemljišta kojem je pripojen.
- (5) Zemlja koju vodotok taloži na neko zemljište priraštaj je toga zemljišta.
- (6) O tome ko je stekao pravo vlasništva u slučajevima predviđenim u odredbama čl.60. do 65. ovog zakona odlučuje sud.

2. Ograničenje prava vlasništva na nekretninama

Član 66.

Opće odredbe

- (1) Vlasnik nekretnine ima pri izvršavanju svojih ovlasti iz prava vlasništva obavezu postupiti obzirno prema osobi, koja je vlasnik neke druge nekretnine, a koja pri tome u njegovu interesu trpi, propušta ili čini u pogledu svoje nekretnine ono što je određeno zakonom (susjedska prava).

- (2) Svoje pravo vlasnici drugih nekretnina mogu ostvarivati u postupku pred sudom, ako nije predviđen drugi put zaštite. Neko trpljenje, propuštanje ili činjenje, koje je predviđeno zakonom, jednako kao i vlasnik ovlašten je zahtijevati i onaj, koji nekretninu posjeduje na osnovu prava izvedenog iz prava vlasnika.
- (3) Susjedska prava dopušteno je izvršavati samo u mjeri i na način da se time što manje ograničava, opterećuje ili na drugi način uznemirava onoga, koji treba nešto trpjeti, propustiti ili činiti.
- (4) Trpljenje, propuštanje i činjenje, koje se može zahtijevati od vlasnika neke nekretnine, može se umjesto od njega zahtijevati od onoga, koji nekretninu posjeduje na osnovu prava izvedenoga iz prava vlasnika.
- (5) Ono što je određeno za susjedska prava vlasnika nekretnina vrijedi na odgovarajući način i za vlasnike ostalih nekretnina, uključujući i suvlasnike, na čijim je suvlasničkim dijelovima uspostavljeno vlasništvo posebnoga dijela nekretnine, ako nije suprotno zakonu ili naravi nekretnina.
- (4) Od trenutka kad je sud među označio međašnim znakovima smatra se da postoji vlasništvo do te međe, a ko tvrdi suprotno, treba to dokazati.
- (5) I nakon što je sud u postupku uređenja međa obnovio ili ispravio među, svako može u parnici dokazivati vlasništvo i zahtijevati da se u skladu s njim označi međa.
- (6) Susjed, koji je sudjelovao u postupku uređenja međa, ne može to zahtijevati nakon protoka roka od šest mjeseci od dana pravosnažnosti odluke donesene u postupku uređenja međa.

Član 70.

Stablo na međi

- (1) Stablo pripada onome iz čijega je zemljišta izraslo, bez obzira na to kuda se ono nadvilo, kamo se proteže korijenje i vise grane.
- (2) Stablo koje je izraslo na samoj međi u suvlasništvu je susjeda s obje strane međe.
- (3) Što je određeno u pogledu stabla, na odgovarajući se način primjenjuje i na drugo rastinje.

Član 71.

Granje i korijenje

- (1) Ograde između susjednih nekretnina (zidovi, plotovi, ograde, živice i druge prepreke) kao i stvari, koje služe kao međašni znakovi, suvlasništvo su susjeda, osim ako se dokaže da su vlasništvo jednoga susjeda.
- (2) Suvlasništvo stvari, koje služe kao zajedničke ograde ili međašni znakovi, nije dijeljivo dokle god te stvari ne izgube tu namjenu.
- (3) Svaki od susjeda može upotrebljavati zajedničku ogradu sa svoje strane do polovine njezine širine, do te širine izgraditi slijepa vrata ili smjestiti uzidane ormare i sl., ali ne smije činiti ništa što bi ogradu dovelo u opasnost ili što bi njegova susjeda sprječavalo da je on upotrebljava sa svoje strane do polovine.
- (4) Troškove održavanja zajedničke ograde snose njezini suvlasnici na jednake dijelove i solidarno odgovaraju za štetu, koja bi trećima nastala zbog toga što oграда nije održavana u stanju kakvo je uobičajeno s obzirom na namjenu ograde i ograđene nekretnine, te na mjesne prilike.
- (1) Vlasnik smije iz svog zemljišta istrgnuti žile i korijenje tuđeg drveća i ostalog raslinja kao i odsjeći grane tuđeg drveta i dio debla, koji se nalaze u zračnom prostoru iznad njegove nekretnine i zadržati ih za sebe, ili se pak služiti tim dijelovima tuđeg drveta, ako posebnim zakonom nije nešto drugo određeno.
- (2) Za štetu koju su njegovoj nekretnini prouzročile žile, korijenje ili grane tuđeg drveća, a što se ne bi dogodilo da je njihov vlasnik postupao dovoljno obzirno, vlasnik susjednog zemljišta ima pravo tražiti naknadu.
- (3) Odredbe iz st. 1. i 2. ovog člana ne primjenjuju se u slučaju međusobnog graničenja šuma i šumskog zemljišta.

Član 72.

Pristup na tuđe

- (1) Ograda koja se nalazi isključivo na nekretnini jednoga vlasnika, njegovo je vlasništvo.
- (2) Svaki je vlasnik dužan s desne strane svog glavnog ulaza, gledano s puta, ograditi svoj prostor, ako nije drugačije propisano, niti je drugi mjesni običaj.
- (3) Vlasnik ograde je dužan održavati u dobrom stanju svoju ogradu i spriječiti opasnost od nanošenja štete susjedu.
- (1) Ako na tuđu nekretninu dospiju nečija životinja, roj pčela ili stvar koja se s njom nije povezala tako da je time prestala samostalno postojati, onaj čije su to stvari može, u primjerenom roku pristupiti na tuđe zemljište da bi ih uzeo nazad.
- (2) Vlasnik nekretnine može u slučaju iz stava 1. ovoga člana zabraniti pristup na svoju nekretninu jedino ako te stvari bez odgađanja sam preda njihovu posjedniku.
- (3) Ako je od životinje, roja pčela i drugih stvari, koje su dospjele na tuđu nekretninu ili od njihova uzimanja ili vraćanja natrag nastala šteta za vlasnika nekretnine na koju su te stvari dospjele, ili ako su s tim u vezi za vlasnika nekretnine nastali troškovi koji su bili nužni, on ima pravo zadržati stvar sve dok mu šteta i troškovi ne budu u potpunosti naknađeni.

Član 73.

Upotreba tuđe nekretnine radi izvođenja radova

- (1) Ako su međašni znakovi između dvije nekretnine zbog bilo kakvih okolnosti toliko oštećeni da bi se moglo dogoditi da se međe neće moći raspoznati, ili ako se međe više ne raspoznaju, ili su sporne, onda svaki od susjeda ima pravo zahtijevati da sud u vanparničnom postupku (postupku uređenja međa) obnovi ili ispravi među.
- (2) Sud će na licu mjesta označiti među međašnim znakovima i obnoviti ili ispraviti među prema sporazumu susjeda čija je međa u pitanju, a ne bude li postignut sporazum, prema posljednjem mirnom posjedu, a ne uspije li ga utvrditi – prema pravičnoj ocjeni.
- (3) Međa na građevinskom zemljištu uređuje se u sudskom vanparničnom postupku u skladu sa prostorno-planskom dokumentacijom, a ako to nije moguće onda na osnovu geodetskog premjera.
- (1) Vlasnik nekretnine, na kojoj je nužno obaviti radove potrebne za njenu upotrebu ili korištenje, može privremeno upotrijebiti tuđe zemljište radi izvođenja radova, (postavljanja skele i sl.), ako se to na drugi način ne može izvesti. Za upotrebu tuđeg zemljišta plaća se na zahtjev vlasnika primjerena naknada.
- (2) Osoba, koja je upotrijebila tuđe zemljište za potrebe iz stava 1. ovoga člana, dužna je isto, čim prestane potreba za takvu upotrebu dovesti u stanje, u kojem se nalazila prije toga, i nadoknaditi počinjenu štetu po općim propisima o odgovornosti za štetu.

Član 74.

Postavljanje vodova i drugih uređaja

Postavljanje vodova i drugih uređaja (električnih, kanalizacionih, plinovodnih, vodovodnih, toplovodnih, telekomunikacionih i dr.) na tuđoj nekretnini bez pristanka njenog vlasnika, moguće je u općem interesu na osnovu posebnih zakonskih propisa, a u privatnom interesu prema odredbama o osnivanju služnosti vodova i drugih uređaja odlukom suda, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 75.

Potkopavanje tuđe nekretnine

- (1) Vlasniku nije dozvoljeno da kopa svoje zemljište ili da čini na svojoj nekretnini druge radnje, za koje je razumno očekivati da bi mogle dovesti u opasnost stabilnost tuđe nekretnine.
- (2) Vlasnik nekretnine, čija je stabilnost u opasnosti, može tražiti prestanak radova iz stava 1. ovog člana, ako nisu preduzete sve mjere, za koje se opravdano može očekivati da će otkloniti opasnost za stabilnost njegove nekretnine.
- (3) Ako mjere iz stava 2. ovog člana nije moguće uspješno provesti, njen vlasnik može zahtijevati zabranu radnji, koje ugrožavaju stabilnost nekretnine.

Član 76.

Imisije

- (1) Nekretninom se ne smije služiti ni koristiti na način da zbog toga na tuđu nekretninu dospiju dim, neugodni mirisi, čađ, otpadne vode, potresi, buka i sl., ako su prekomjerni s obzirom na namjenu koja odgovara toj nekretnini u skladu sa mjestom i vremenom, ili izazivaju znatniju štetu, ili su nedopušteni na osnovu odredaba posebnoga zakona (prekomjerne posredne imisije).
- (2) Vlasnici nekretnina koje su izložene prekomjernim posrednim imisijama ovlašteni su da od vlasnika nekretnine s koje one potiču zahtijevaju da otkloni uzroke tih imisija i naknadi štetu koju su nanijele, kao i da ubuduće propušta činiti na svojoj nekretnini ono što je uzrok prekomjernih imisija, dok ne preduzme sve mjere koje su potrebne da onemoguće prekomjerne imisije.
- (3) Izuzetno, od stava 2. ovog člana, kad prekomjerne posredne imisije potiču od djelatnosti za koju postoji dozvola nadležnog organa, vlasnici nekretnine koja im je izložena nemaju pravo dok ta dozvola traje da zahtijevaju propuštanje obavljanja te djelatnosti, ali su ovlašteni da zahtijevaju naknadu štete koju su imisije nanijele, kao i preduzimanje prikladnih mjera da se ubuduće spriječe ili smanje prekomjerne imisije, odnosno nastupanje štete.
- (4) Vlasnik nekretnine nije dužan da trpi da ga bilo ko bez posebnog pravnog osnova uznemirava time što posebnim uređajima ili na drugi način neposredno odašilje na njegovu nekretninu dim, neugodne mirise, čađ, otpadne vode, potrese, buku i sl. (neposredne imisije), pa je ovlašten zahtijevati da to uznemiravanje prestane i da mu se nadoknadi pretrpljena šteta.
- (5) Vlasnik čijoj nekretnini prijete predvidiva opasnost s tuđe nekretnine od neposrednih ili posrednih imisija koje ne bi bio dužan trpjeti, ovlašten je da zahtijeva da se odrede i provedu odgovarajuće mjere radi njihovog sprječavanja.

Član 77.

Opasnost od rušenja zgrade

Kad postoji ozbiljna opasnost da bi se nečija zgrada ili neki drugi dio nečije nekretnine mogao potpuno ili djelimično srušiti, od čega prijete opasnost susjednoj nekretnini, susjed čija je nekretnina u opasnosti može od onoga čiji je to objekt zahtijevati preduzimanje svih potrebnih mjera za sprječavanje nastanka

štete, kao i da zahtijeva dovoljno osiguranje naknade buduće štete.

Član 78.

Zabrana mijenjanja prirodnog toka vode

- (1) Vlasnik zemljišta ne smije na štetu drugog zemljišta mijenjati smjer ili jačinu prirodnog toka vode preko svog zemljišta ili kroz njega (podzemne vode).
- (2) Vlasnik je dužan da zemljište duž obala, vodotoka i jezera koristi tako da ne ometa prirodni tok vode, ne ugrožava stanje ili korištenje korita, obala i vodoprivrednih objekata na obali i pored obale i da ne sprječava njihovo održavanje.
- (3) Vlasnik nizvodnog zemljišta ne smije stvarati ni postavljati prepreke da na njegovo zemljište dotiče voda koja prirodno otiče sa uzvodnog zemljišta, niti vlasnik uzvodnog zemljišta smije svojevrijedno učiniti nešto što bi u većoj mjeri opteretilo nizvodno zemljište.

Član 79.

Odvođenje kišnice s krova

Vlasnik nekretnine je dužan preduzeti sve potrebne mjere da kišnica koja se slijeva sa njegove zgrade ne pada na tuđu nekretninu.

3. Vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine

a) Općenito

Član 80.

Pojam etažnog vlasništva

- (1) Vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine (etažno vlasništvo) proizilazi i ostaje neodvojivo povezano s odgovarajućim suvlasničkim dijelom (idealnim dijelom) nekretnine na kojem je uspostavljeno, te se može samo zajedno sa njim prenijeti ili opteretiti.
- (2) Vlasništvo određenog posebnoga dijela nekretnine ovlašćuje etažnog vlasnika, da taj poseban dio nekretnine isključivo koristi i raspolaze s njim, a na zajedničkim dijelovima nekretnine ima pravo suvlasništva.
- (3) Etažno vlasništvo može se uspostaviti na odgovarajućem suvlasničkom dijelu nekretnine koja se sastoji od zemljišta sa zgradom ili od prava građenja sa zgradom.
- (4) Na pravne odnose vlasništva na posebnim dijelovima nekretnine koji nisu regulirani ovim zakonom odgovarajuće se primjenjuju opća pravila o suvlasništvu.

Član 81.

Objekt etažnog vlasništva

- (1) Etažno vlasništvo može biti uspostavljeno u pogledu dijela suvlasničke nekretnine koja čini samostalnu upotrebnu cjelinu, koja omogućuje samostalno izvršavanje ovlaštenja etažnog vlasnika kao što je stan, poslovni prostor ili druga samostalna prostorija.
- (2) Samostalne prostorije u smislu ovog zakona naročito su samostalne poslovne prostorije, samostalne garaže ili jasno omeđena mjesta u zgradi namijenjena ostavljanju motornih vozila.
- (3) Etažno vlasništvo može se protezati i na sporedne dijelove kao što su otvoreni balkoni, terase, podrumске ili tavanske prostorije, kućni vrtovi, mjesta za ostavljanje najviše do dva motorna vozila po pojedinom stanu ili drugoj samostalnoj prostoriji.
- (4) Da bi se etažno vlasništvo moglo protegnuti i na neki sporedni dio, taj dio treba biti jasno razgraničen od ostalih dijelova nekretnine, te dostupan s međe nekretnine ili iz njezinih zajedničkih dijelova ili iz onoga stana, odnosno samostalne prostorije čiji bi bio sporedni dio.
- (5) Etažno vlasništvo ne može postojati na dijelovima nekretnine koji služe kao zajednički, ili im se namjena protivi isključivoj upotrebi samo u korist određenoga

posebnoga dijela nekretnine. U sumnji se uzima da dio služi kao zajednički i da mu se namjena protivno isključivoj upotrebi u korist određenoga posebnoga dijela.

- (6) Etažni vlasnici imaju pravo da koriste zajedničke dijelove nekretnine. U smislu ovog zakona zajednički dijelovi nekretnine su temelji, glavni zidovi, tavan, stepenice, hodnici, liftovi, električna, kanalizaciona, vodovodna i telefonska mreža i sl.
- (7) Za sporedne dijelove nekretnine shodno se primjenjuju pravila koja važe za pripatke stvari.

Član 82.

Uspostavljanje etažnog vlasništva

- (1) Etažno vlasništvo se uspostavlja odlukom vlasnika nekretnine (izjava o diobi) u skladu sa odredbom člana 86. ovog zakona ili sporazumom suvlasnika nekretnine (ugovor o diobi) u skladu sa odredbom člana 84. ovog zakona.
- (2) Za valjanost izjave o diobi i ugovora o diobi potrebna je forma notarski obrađene isprave.
- (3) Etažno vlasništvo se stiče upisom u zemljišnu knjigu kao pravo povezano sa određenim suvlasničkim dijelom te nekretnine.

Član 83.

Uknjižba etažnog vlasništva

- (1) Za uknjižbu prava etažnog vlasništva potrebno je sudu dostaviti izjavu o diobi ili ugovor o diobi, te plan posebnih dijelova zgrade koji se žele uknjižiti.
- (2) Plan posebnih dijelova zgrade mora sadržavati zemljišnoknjižnu oznaku zemljišta na kome je zgrada podignuta, oznaku zgrade po ulici i kućnom broju, skicu (crtež) iz kojeg se vidi položaj, veličina i oznaka posebnog dijela zgrade na kome se traži uknjižbu, kao i položaj i oznake dijelova zgrade koji služe zgradi kao cjelini ili samo nekim posebnim dijelovima zgrade.
- (3) Plan posebnih dijelova zgrade mora biti izrađen od strane ovlaštenog projektanta ili ovlaštenog geodete, stalnog sudskog vještaka arhitektonske ili građevinske struke i ovjeren od strane općinske službe nadležne za građenje.
- (4) Nadležna općinska služba iz stava 3. ovog člana potvrđuje da je određeni stan, poslovni prostor ili samostalna prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna cjelina (uvjerenje o cjelovitosti).

Član 84.

Pretvaranje suvlasništva u etažno vlasništvo

- (1) Suvlasnici nekretnine mogu se sporazumjeti da svoje idealne dijelove pretvore u etažno vlasništvo, tako što će svaki suvlasnik imati vlasništvo na stanu, poslovnom prostoru ili samostalnoj prostoriji (posebni dio) povezano sa suvlasničkim dijelom u nekretnini. Vlasništvo na posebnom dijelu može biti uspostavljeno samo na odgovarajućem suvlasničkom dijelu, osim ako se suvlasnici u skladu sa odredbom člana 85. stava 2. ne sporazumiju drugačije.
- (2) Suvlasnik nekretnine ne može uskratiti svoj pristanak drugom suvlasniku na uspostavu vlasništva posebnoga dijela koji ima odgovarajući suvlasnički dio, osim ako bi se uspostavom novoga vlasništva posebnoga dijela u korist toga suvlasnika ukinula ili ograničila prava koja njemu već pripadaju na osnovu njegovog ranije uspostavljenog vlasništva posebnoga dijela. U slučaju uskraćivanja odobrenja odlučuje sud u vanparničnom postupku.
- (3) U slučaju spora da li je suvlasnički dio odgovarajući dio da bi njemu moglo biti uspostavljeno vlasništvo određenoga posebnoga dijela nekretnine, utvrđuje sud, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (4) U slučaju iz stava 3. ovog člana vlasništvo posebnoga dijela ne može se uspostaviti dok ne postane pravosnažna odluka

suda o utvrđivanju korisnih površina toga stana, odnosno druge prostorije te korisnih površina svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine, ako ovim zakonom nije nešto drugo određeno.

Član 85.

Odgovarajući suvlasnički dio

- (1) Odgovarajući suvlasnički dio je onaj koji odgovara odnosu korisne površine toga samostalnoga dijela prema korisnoj površini svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine.
- (2) Svi suvlasnici nekretnine mogu saglasno ograničiti svoja suvlasnička prava tako što će s određenim suvlasničkim dijelom povezati vlasništvo posebnog dijela iako to nije odgovarajući dio. U tom slučaju će se smatrati da se radi o odgovarajućem dijelu iz kojega može proizaći i na njemu biti uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela, bez obzira na to koliki bi bio taj suvlasnički dio.

Član 86.

Uspostavljanje etažnog vlasništva od strane vlasnika nekretnine

- (1) Vlasnik nekretnine može izjavom o diobi podijeliti svoje pravo vlasništva na suvlasničke dijelove i sa svakim tih dijelova povezati pravo vlasništva na posebnom dijelu nekretnine.
- (2) Da bi se uspostavilo na ovaj način etažno vlasništvo, moraju biti ispunjene pretpostavke propisane ovim zakonom u pogledu uspostave prava vlasništva na posebnim dijelovima nekretnine a posebno one o odgovarajućem suvlasničkom dijelu.
- (3) Podijeli li vlasnik zemljišta, odnosno nosilac prava građenja svoju nekretninu, na kojoj tek treba biti izgrađena zgrada na suvlasničke dijelove, on može očitovati svoju volju da sa svakim od tih dijelova bude povezano pravo vlasništva na određenom posebnom dijelu, u kojem će slučaju vlasništvo posebnog dijela biti uspostavljeno tek ako zgrada bude izgrađena, uz pretpostavke iz stava 2. ovoga člana.
- (4) Vlasnik nekretnine može u toku gradnje raspolagati posebnim dijelovima zgrade. Sticalac takvog posebnog dijela zgrade se smatra privremenim etažnim vlasnikom.
- (5) U korist privremenog etažnog vlasnika će se radi osiguranja njegovog zahtjeva za upis vlasništva u zemljišnu knjigu u teretnom listu nekretnine na kojoj se gradi upisati predbilježba budućeg vlasništva na određenom stanu, poslovnoj prostoriji ili samostalnoj prostoriji.
- (6) Prije nego je izvršena predbilježba iz stava 5. ovog člana sticalac etažnog vlasništva nije dužan i prodavalac nema pravo zahtijevati od njega bilo kakve isplate na ime kupoprodajne cijene.
- (7) U ugovoru o prodaji će se prodavac privremenom etažnom vlasniku obavezati da će dati sve potrebne zemljišnoknjižne izjave i poduzeti sve potrebne radnje pred nadležnim organima kako bi se izvršila uknjižba u njegovu korist.
- (8) Ukoliko prodavalac ne izvrši obaveze preuzete u skladu sa odredbom stava 7. ovog člana privremeni etažni vlasnik može podići tužbu i istovremeno tražiti upis zabilježbe spora.
- (9) Uknjižbom etažnog vlasništva u korist privremenog etažnog vlasnika, on postaje vlasnik, a po službenoj dužnosti se brišu ostali upisi koje su osiguravali njegovo sticanje.

Član 87.

Veličina suvlasničkog dijela i korisna površina

- (1) Da li je suvlasnički dio nekretnine one osobe koja zahtijeva uspostavu vlasništva na nekom određenom posebnom dijelu nekretnine za to odgovarajući, prosuđuje se prema tome da li je taj suvlasnički dio u odnosu prema vlasništvu cijele nekretnine jednak ili veći od odnosa korisne površine stana, odnosno druge samostalne prostorije u pogledu koje se traži

ustopostava vlasništva posebnoga dijela prema korisnoj površini svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine.

- (2) Korisna površina je ukupna podna površina stana ili druge samostalne prostorije, umanjena za širinu zidova koji je prekidaju.
- (3) Korisnu površinu prema projektnoj dokumentaciji određuje vlasnik nekretnine izjavom o diobi ili suvlasnici nekretnine ugovorom o diobi, a ako među njima nema saglasnosti korisnu površinu određuje sud u vanparničnom postupku.
- (4) Korisne površine utvrđuje sud svojom odlukom donesenom u vanparničnom postupku:
 - 1) prilikom izračunavanja korisne površine zanemaruju razlike koje povećavaju ili smanjuju površinu, ako bi sve zajedno opravdale dodatak ili odbitak od manje od 2% korisne površine stana ili druge prostorije,
 - 2) prilikom izračunavanja korisne površine neće se uzeti u obzir podrumске i tavanske prostorije koje po svojoj opremi nisu prikladne za stambene ili poslovne svrhe, kao ni stubišta, otvoreni balkoni i terase, a što važi i za druge dijelove nekretnine koji su pripadak nekog stana ili druge samostalne prostorije u skladu s odredbama ovoga zakona,
 - 3) korisna se površina u pravilu izračunava prema glavnom projektu koji je sastavni dio građevinske dozvole ili koji je potvrđen po nadležnom tijelu, ali ako neki od suvlasnika učini vjerojatnim da postoje znatnija odstupanja od tog projekta, korisna će se površina izračunati prema stvarnom stanju,
 - 4) u slučajevima utvrđivanja korisne površine iz tačke 1. do 3. ovog stava sud donosi rješenje na osnovu nalaza ovlaštenog geodete, vještaka arhitektonske ili građevinske struke.

Član 88.

Naknadno sudsko utvrđivanje korisnih površina

- (1) Ukoliko se nakon što su utvrđeni i u zemljišnu knjigu upisani odgovarajući dijelovi izmijenjene prilike i nema sporazuma među etažnim vlasnicima o novom utvrđivanju korisnih površina i odgovarajućih dijelova na zahtjev svakoga suvlasnika korisnu površinu će u vanparničnom postupku utvrditi sud.
- (2) Pod promijenjenim prilikama naročito se smatra:
 - 1) ako se utvrđena korisna površina stana, odnosno druge samostalne prostorije utvrđena prije završetka gradnje, promijenila radnjama za koje je potrebna građevinska dozvola do završetka gradnje za najmanje 3%, s time da u tom slučaju zahtjev za ponovo utvrđivanje može biti postavljen samo u roku od godine dana od pravosnažnosti upotrebne dozvole,
 - 2) ako se nakon završene gradnje bitno promijenila utvrđena korisna površina stana, odnosno druge samostalne prostorije takvim građevinskim zahvatima obavljenim na nekretnini za koje je potrebna građevna dozvola, s time da u tom slučaju zahtjev za ponovo utvrđivanje može biti postavljen samo u roku od godine dana od pravosnažnosti upotrebne dozvole.
- (3) Utvrdi li se ponovo korisna površina zbog promjene iz stava 2. ovoga člana, suvlasnici su dužni međusobno preuzeti ili prenijeti one suvlasničke dijelove koji su potrebni kako bi svakom suvlasniku pripao barem onoliki dio koji je nakon utvrđenja korisnih površina nužan za uspostavu njegova prava vlasništva na posebnom dijelu (odgovarajući suvlasnički dio).
- (4) U nedostatku sporazuma suvlasnika, sud koji nanovo odredi neku korisnu površinu, ujedno će utvrditi mijenja li se i koliki je zbroj svih korisnih površina stanova i ostalih posebnih dijelova iste nekretnine.

Član 89.

Naknadno utvrđivanje korisne površine zbog promjene stanja posebnih dijelova

- (1) Korisna površina će se ponovo utvrđivati i ako se prije utvrđena vrijednost promijenila zbog promjena stanja stanova, odnosno drugih samostalnih prostorija, koji neposredno prostorno graniče, ili zbog prenosa sporednih dijelova jednog posebnog dijela zgrade na drugi, ako zahtjev za ponovo utvrđivanje korisne površine stave vlasnici posebnih dijelova, koji izvode promjene ili prijenos.
- (2) U slučaju iz stava 1. ovoga člana utvrdit će se korisna površina stanova ili drugih prostorija na koje se odnosi promjena ili prijenos tako da bude jednak zbroj njihovih korisnih površina prije i nakon promjene ili prijenosa.
- (3) Ukoliko se u slučaju iz stava 1 ovog člana ponovo utvrdi korisna površina, suvlasnici čija je korisna površina povećana dužni su suvlasnicima čijim se dijelovima smanjila korisna površina platiti naknadu. Visinu naknade suvlasnici utvđuju sporazumom, a u nedostatku sporazuma naknada se plaća prema tržišnoj vrijednosti nekretnine uključujući i svu eventualnu štetu koju su oštećeni suvlasnici pretrpjeli.

Član 90.

Sticanje vlasništva dvije ili više osoba na posebnom dijelu nekretnine

Ukoliko su dvije ili više osoba stekle, kao suvlasnici ili zajednički vlasnici, vlasništvo na posebnom dijelu, one sva prava i dužnosti vlasnika izvršavaju solidarno, te se u odnosu prema trećim osobama i ostalim suvlasnicima iste nekretnine smatraju kao jedna osoba.

Član 91.

Pravo preče kupovine

- (1) Suvlasnici jednog stana, poslovne prostorije ili samostalne prostorije imaju pravo preče kupovine.
- (2) Suvlasnik koji prodaje svoje etažno vlasništvo iz stava 1. ovog člana dužan je učiniti ponudu drugim suvlasnicima toga posebnog dijela, a suvlasnik zgrade koja se ne može podijeliti na posebne dijelove drugim suvlasnicima.
- (3) Ponuda mora biti učinjena u pisanoj formi i sadržavati zemljišnoknjižne ili katastarske oznake nekretnine i posebnog dijela nekretnine koji se prodaje.
- (4) Na vršenje prava preče kupovine suvlasnika stana, poslovne prostorije ili samostalne prostorije primjenjuju se odredbe ovog zakona o pravu preče kupovine suvlasnika.
- (5) Ako etažni vlasnik koji prodaje svoj dio ne učini ponudu u skladu s odredbama stava 3. ovoga člana, ili ako svoj dio proda pod povoljnijim uvjetima trećoj osobi, drugi suvlasnik, odnosno suvlasnici imaju pravo tražiti od suda da ugovor oglasi nevaljanim i da oni kupe taj dio pod istim uvjetima.
- (6) Ukoliko se drugačije ne sporazumiju suvlasnici ostvaruju pravo preče kupovine srazmjerno učešću svojih suvlasničkih dijelova na cijeloj nekretnini.

b) Izvršavanje ovlasti

Član 92.

Uzajamni odnosi etažnih vlasnika

- (1) Ugovorom etažnih vlasnika uređuju se obim i način korištenja i održavanja posebnih dijelova nekretnine i dijelova nekretnine koji služe zgradi kao cjelini ili nekim njenim posebnim dijelovima.
- (2) Prava i obaveze utvrđene ugovorom o uzajamnim odnosima vlasnika posebnih dijelova odnose se i na kasnijeg sticaoca vlasništva posebnog dijela.

- (3) Ako etažni vlasnici ne zaključe ugovor o uzajamnim odnosima sud će u vanparničnom postupku, na prijedlog bilo kojeg vlasnika, svojim rješenjem urediti te odnose.

Član 93.

Ugovor o uzajamnim odnosima vlasnika posebnih dijelova nekretnine

- (1) Ugovor o uzajamnim odnosima etažnih vlasnika iz člana 92. ovog zakona zaključuje se u pismenom obliku uz ovjeru potpisa od strane notara ili drugog ovlaštenog organa.
- (2) Ugovor koji je sačinjen suprotno stavu 1. ovog člana ništav je.
- (3) Ako je vlasnik prilikom podjele odredio kako će se upravljati nekretninom, to će djelovati i prema trećima, ako je zabilježeno u zemljišnoj knjizi.
- (4) Ugovor o uzajamnim odnosima etažnih vlasnika može se mijenjati uz pismeni pristanak onih vlasnika čija se prava mijenjaju u formi propisanoj stavom 1. ovog člana.
- (5) Sud će, u vanparničnom postupku, na prijedlog jednog ili više etažnih vlasnika odrediti da li će se izvršiti promjena u ugovoru i protiv volje drugih vlasnika, ako nađe da su promjene opravdane.

Član 94.

Dužnost održavanja

- (1) Etažni vlasnik, dužan je za taj stan, odnosno drugu samostalnu prostoriju, te njima namijenjene instalacije, naročito elektrovodne, plinovodne, vodovodne, toplovodne i sanitarne naprave, kao i sve druge pripatke tog posebnog dijela, brinuti se i tako ih održavati da drugim suvlasnicima ne nastane nikakva šteta.
- (2) Za svu štetu, koju drugi etažni vlasnici pretrpe u vezi s izvršavanjem dužnosti iz stava 1. ovoga člana, ili zbog njena neizvršavanja, odgovoran je onaj etažni vlasnik, čija je to bila dužnost održavanja, a ako je to bila dužnost više etažnih vlasnika – oni odgovaraju za tu štetu solidarno.
- (3) Etažni vlasnik je dužan da odobri ulazak u stan odnosno drugu samostalnu prostoriju predstavniku upravnika zgrade ukoliko je to potrebno radi sprječavanja štete na drugim posebnim dijelovima nekretnine odnosno zajedničkim prostorijama ili radi hitnog održavanja zajedničkih dijelova nekretnine. Imovinsku štetu koju u vezi s time pretrpi dužni su mu srazmjerno svojim udjelima u nekretnini nadoknaditi etažni vlasnici koji koriste predmetne zajedničke prostorije, ako se radilo o održavanju zajedničkih prostorija, odnosno etažni vlasnik određenog stana ili samostalne prostorije.
- (4) Ukoliko se etažni vlasnik tome protivi, po zahtjevu upravnika rješenje o odobrenju ulaska upravnika u stan odnosno samostalnu prostoriju po skraćenom upravnom postupku donosi organ nadležne jedinice lokalne samouprave nadležan za stambene poslove. U slučaju nemogućnosti ulaska u posebni dio zgrade uprkos postojanju rješenja nadležnog organa, onda se ovo rješenje izvršava po službenoj dužnosti ili na zahtjev upravnika zgrade primjenjujući načelo hitnosti postupka.

Član 95.

Promjene stanja

- (1) Etažni vlasnik ovlašten je, ne tražeći za to odobrenje od ostalih etažnih vlasnika, u skladu s građevinskim propisima o svome trošku izvršiti prepravke u stanu ili drugoj samostalnoj prostoriji, uključujući i promjenu namjene, ako se pridržava sljedećih pravila:
 - 1) promjena ne smije prouzročiti oštećenje zgrade i drugih dijelova nekretnine, a ni povredu onih interesa ostalih etažnih vlasnika koji zaslužuju zaštitu; naročito ne smije prouzročiti povredu

vanjskoga izgleda zgrade, ni opasnost za sigurnost osoba, zgrade ili drugih stvari,

- 2) ako bi za promjenu bilo potrebno zadržeti u zajedničke dijelove nekretnine, to je dopušteno samo ako je takva promjena uobičajena ili služi važnom interesu vlasnika posebnoga dijela, inače je svaki etažni vlasnik može zabraniti; ali ne može zabraniti postavljanje vodova za svjetlo, plin, energiju, vodu i telefon i sličnih uređaja, a ni postavljanje radijskih ili televizijskih antena, potrebnih prema stanju tehnike, ako nije moguć ili nije odobren priključak na postojeću antenu,
- 3) radi promjena na svome dijelu nije dopušteno zadržeti u one dijelove nekretnine koji su kao posebni dio u vlasništvu drugoga etažnog vlasnika bez njegova odobrenja, ali taj etažni vlasnik će ipak morati trpjeti ono u vezi s tuđim prepravkom čime se bitno i trajno ne povređuje njegovo pravo na posebnom dijelu, a i ono što je umjesno kad se pravedno odvagaju svi interesi,
- 4) vlasnik posebnoga dijela koji provodi promjene na svome dijelu dužan je dati primjerenu naknadu drugomu vlasniku čija je prava time povrijedio i kad je taj bio dužan trpjeti tu povredu.
- (2) Ako je za promjenu namjene iz stava 1. ovoga člana potrebna dozvola organa vlasti, drugi etažni vlasnici koji tu promjenu moraju trpjeti nisu ovlašteni uskratiti svoj pristanak kad je on potreban te odgovaraju za štetu koju bi prouzročili svojim uskraćivanjem.
- (3) Ono što je u stavu 1. ovoga člana određeno za stanove i druge samostalne prostorije jednako važi i za sve sporedne dijelove koji su njihovi pripatci, a ove odredbe se primjenjuju i u slučaju prenosa sporednih dijelova, koji služe jednom stanu, odnosno prostoriji na drugi stan, odnosno prostoriju.
- (4) Za svu štetu koju drugi suvlasnici pretrpe u vezi s promjenama koje je izvršio etažni vlasnik, ako je nisu bili dužni trpjeti, odgovara im taj etažni vlasnik; više etažnih vlasnika odgovaraju za tu štetu solidarno.

Član 96.

Troškovi etažnog vlasništva

- (1) Etažni vlasnik održava taj dio o svome trošku te snosi sve javne obaveze i terete u vezi s vlasništvom tog dijela, ako nije nešto drugo zakonom određeno.
- (2) Kad dužnik obaveze na povremene naknade za komunalne usluge u vezi s upotrebom vlasništva posebnog dijela (naknade zbog trošenja električne energije, plina, toplinske energije, odvoza otpada i sl.) nije neka druga osoba, etažni vlasnik na čijem je suvlasničkom dijelu uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela, duuguje te naknade dobavljačima, odnosno davaocima usluga.
- (3) Ako je dužnik obaveze iz stava 2. ovoga člana osoba koja određeni posebni dio upotrebljava ili iskorištava na osnovu najma, zakupa ili drugoga ugovora sa etažnim vlasnikom toga posebnoga dijela, za izvršenje te obaveze jamči dobavljaču vlasnik tog posebnog dijela.

Član 97.

Upravljanje nekretninom na kojoj je uspostavljeno etažno vlasništvo

- (1) Cijelom nekretninom na kojoj je uspostavljeno etažno vlasništvo upravljaju etažni vlasnici po općim pravilima o upravljanju suvlasničkom stvari, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

- (2) Etažni vlasnici su dužni učestvovati u upravljanju nekretninom te odrediti osobu koja će obavljati poslove zajedničkog upravnika i osnovati zajedničku rezervu.
- (3) Etažni vlasnici donose odluke o preduzimanju poslova redovnog upravljanja i vanrednih poslova u pismenom obliku.
- (4) Ako je vlasnik prilikom podjele odredio kako će se upravljati nekretninom to će djelovati prema trećima, ako je zabilježeno u zemljišnoj knjizi.

Član 98.

Poslovi redovnog upravljanja

Poslovi redovnog upravljanja cijelom nekretninom su naročito:

- 1) redovno održavanje zajedničkih dijelova i uređaja nekretnine, uključujući i građevinske promjene neophodne za održavanje;
- 2) stvaranje odgovarajuće zajedničke rezerve za predvidive buduće troškove;
- 3) uzimanje zajmova radi pokrića troškova održavanja koji nisu pokriveni rezervom, a potrebni su za obavljanje poslova urednog održavanja koji se ponavljaju u razmacima dužim od jedne godine;
- 4) osiguranje nekretnine;
- 5) imenovanje i opoziv zajedničkog upravnika;
- 6) određivanje i promjene kućnog reda;
- 7) iznajmljivanje i davanje u zakup, kao i otkazivanje zakupa stanova i drugih samostalnih prostorija nekretnine na kojima nije uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela.

Član 99.

Poboljšanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrade

- (1) Za donošenje odluke o preduzimanju poboljšanja zajedničkih dijelova i uređaja zgrade potreban je pristanak svih suvlasnika nekretnine, osim za one poslove koji se smatraju poslovima redovnog upravljanja.
- (2) Izuzetno, od odredbe stava 1. ovog člana, pristanak svih suvlasnika nije potreban ako suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova odluče da se izvrši poboljšanje, i da će oni sami snositi troškove ili se ti troškovi mogu pokriti iz rezerve, ne ugrožavajući time mogućnost da se iz rezerve podmire potrebe redovnog održavanja, pod uvjetom da ta poboljšanja neće ići na štetu nadglasanih suvlasnika.

Član 100.

Ovlaštenja etažnih vlasnika na sudsku zaštitu

Etažni vlasnik nekretnine je ovlašten da zahtijeva od suda da svojom odlukom odredi:

- 1) rok u kojem se treba obaviti neki od poslova iz člana 95. ovoga zakona o kojem je većinom glasova donesena odluka;
- 2) stvaranje odgovarajuće zajedničke rezerve ili opravdano povećanje, odnosno smanjenje rezerve koju je odredila većina, prema pravilu da pri određivanju rezerve i veličine doprinosa pojedinih suvlasnika treba, osim o predvidivim troškovima, voditi računa i o imovinskom stanju svih suvlasnika;
- 3) da se etažnom vlasniku, ako bi mu bilo nemoguće da odmah plati dio troškova nekog posla održavanja cijele nekretnine koji se javlja u vremenskim razmacima dužim od jedne godine, a nije pokriven rezervom, dopušta da plati u mjesečnim ratama u vremenskom periodu ne dužem od deset godina, uz osiguranje osnivanjem hipoteke na njegovom suvlasničkom dijelu u korist drugih etažnih vlasnika,

sa uobičajenim kamatama na dug osiguran hipotekom;

- 4) zaključenje odgovarajućeg osiguranja od požara ili od odgovornosti trećim osobama;
- 5) postavljanje zajedničkog upravnika, ili smjenjivanje upravnika koji grubo zanemaruje svoje dužnosti;
- 6) ukidanje ili izmjenu onih odredaba kućnog reda koje je donijela većina etažnih vlasnika, ako one vrijeđaju takve interese tog etažnog vlasnika koji zaslužuju zaštitu, ili bi njihovo izvršavanje bilo nepravedno zahtijevati od njega;
- 7) otkazivanje ugovora o zakupu jednog mjesta u zajedničkoj garaži ili parkiralištu zbog potreba tog etažnog vlasnika.

Član 101.

Troškovi održavanja i poboljšanja

- (1) Troškove za održavanje i za poboljšanje nekretnine snose svi etažni vlasnici nekretnine srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, ako nije drugačije određeno.
- (2) Doprinosi za zajedničku rezervu radi pokrića troškova održavanja i poboljšanja nekretnine te za otplaćivanje zajma za pokriće tih troškova snose svi etažni vlasnici srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, ako nije drugačije određeno.
- (3) Etažni vlasnici mogu odrediti drugačiji način raspodjele troškova i doprinosa zajedničke rezerve, nego što je to određeno st. 1. i 2. ovog člana, i to:
 - 1) odlukom većine suvlasničkih dijelova, kad je riječ o troškovima za održavanje onih uređaja nekretnine koji nisu u podjednakom obimu korisni svim etažnim vlasnicima, kao što su troškovi za lift, centralno grijanje i dr., ako takvu odluku opravdavaju različite mogućnosti pojedinih etažnih vlasnika da te uređaje upotrebljavaju i nemogućnost utvrđivanja stvarnog utroška svakog pojedinog etažnog vlasnika;
 - 2) saglasnom odlukom svih etažnih vlasnika, u pismenom obliku, u pogledu svih ostalih troškova za održavanje i poboljšanje nekretnine ili doprinosa zajedničkoj rezervi.
- (4) Etažni vlasnik može zahtijevati od suda da utvrdi odgovara li način raspodjele troškova pravilu iz stava 1. odnosno stava 2. ovog člana i da li je valjana odluka iz stava 3. ovog člana. Ako odluka o raspodjeli troškova za održavanje onih uređaja nekretnine, koji nisu u podjednakom obimu korisni svim etažnim vlasnicima nije valjana, etažni vlasnik može zahtijevati od suda da, po pravednoj ocjeni, utvrdi način za raspodjelu troškova, s obzirom na različitu mogućnost upotrebe tih uređaja.
- (5) Na zahtjev etažnog vlasnika, u zemljišnoj knjizi će se zabilježiti odredbe o načinu raspodjele troškova iz stava 3. ovog člana, ako su pismeno sačinjene, a potpisi etažnih vlasnika ovjereni od strane nadležnog organa, kao i pravosnažna odluka suda, koji je utvrdio način raspodjele troškova po pravednoj ocjeni.
- (6) Ako troškovi za nekretninu budu podmireni iz zajedničke rezerve u skladu s njenom namjenom, oni se neće dijeliti na suvlasnike, koji su uplatili svoje doprinose u rezervu.

Član 102.

Zajednička rezerva

- (1) Zajedničku rezervu čine novčani doprinosi koje su etažni vlasnici uplatili na osnovu odluke donesene većinom suvlasničkih dijelova, odnosno odluke koju je na zahtjev nekog etažnog vlasnika donio sud s obzirom na predvidive troškove i uzimajući u obzir imovinsko stanje svih etažnih vlasnika. Ovim se ne dira pravo da se posebnim propisima

- jedinica lokalne samouprave odredi minimalni iznos mjesečne naknade po jednom kvadratnom metru stana kako bi se osiguralo nesmetano održavanje zgrada.
- (2) Zajednička rezerva kao imovina svih etažnih vlasnika namijenjena je za pokriće troškova održavanja i poboljšanja nekretnine i za otplaćivanje zajma za pokriće tih troškova.
 - (3) Zajedničkom rezervom upravljaju etažni vlasnici, odnosno upravnik nekretnine, kao imovinom odvojenom od imovine bilo kojeg etažnog vlasnika, uloženom na način da donosi plodove. Upravnik nekretnine za raspolaganje novčanim sredstvima iz zajedničke rezerve etažnih vlasnika odgovara etažnim vlasnicima svom svojom imovinom.
 - (4) Dopuštena su samo ona plaćanja iz rezerve koja su učinjena radi plaćanja troškova održavanja i poboljšanja nekretnine ili otplatu zajma uzetog za pokriće tih troškova. Postupak izvršenja je dopušteno provoditi na zajedničkoj rezervi samo radi podmirenja tih potraživanja.
 - (5) Prestankom ovlaštenja za upravljanje upravnik je dužan bez odgađanja položiti račun o rezervi i ostatak predati novom upravniku. Ako sud razriješiti upravnika, naložit će mu da u roku od petnaest dana preda utvrđeni ostatak iznosa zajedničke rezerve novom upravniku.
 - (6) Etažni vlasnik koji je otuđio svoje etažno vlasništvo nema pravo zahtijevati povrat svog doprinosa u zajedničku rezervu. Taj dio doprinosa ostaje u zajedničkoj rezervi kao doprinos suvlasničkog dijela koji je otuđen.

Član 103.

Opasnost od štete na nekretnini

- (1) Etažni vlasnik je ovlašten i dužan da bez odgađanja prijavi zajedničkom upravniku štete za koje je saznao da su nastale na dijelovima ili uređajima nekretnine, i štete na onim posebnim dijelovima te nekretnine, na kojima je uspostavljeno etažno vlasništvo, ako od njih prijeti opasnost ostalim dijelovima nekretnine.
- (2) Kad prijeti opasnost od štete, svaki je etažni vlasnik ovlašten da preduzme hitne mjere bez pristanka ostalih etažnih vlasnika.

Član 104.

Dužnosti upravnika i zakupaca

- (1) Upravnik upravlja nekretninom i zajedničkom rezervom kao zastupnik svih etažnih vlasnika, pri čemu u odnosu prema trećima ne djeluju ograničenja koja bi mu bila postavljena pravnim poslom.
- (2) U upravljanju nekretninom upravnik je ovlašten da vodi postupke pred sudom ili drugim organima u ime svih etažnih vlasnika nekretnine, što uključuje i ovlaštenje da opunomoći stručne zastupnike za vođenje tih postupaka.
- (3) Na upravnikov odnos sa etažnim vlasnicima primjenjuju se opća pravila o zastupanju i posebna pravila o upravniku kojeg postavljaju etažni vlasnici, ako drugačije ne proizlazi iz položaja koji upravniku nekretnine daju odredbe ovog zakona.
- (4) Upravnik je obavezan čuvati interese svih etažnih vlasnika i u obavljanju poslova redovne uprave slijediti uputstva većine, a vanredne poslove preduzimati samo na osnovu saglasnosti svih etažnih vlasnika ili odluke suda koja je zamjenjuje. Upravnik je posebno dužan:
 - 1) položiti svakom etažnom vlasniku uredan račun o poslovanju u prethodnoj kalendarskoj godini i staviti mu na prikladan način na uvid isprave na kojima se to zasniva, i to najkasnije do 30-tog marta svake godine;
 - 2) izraditi pregled predviđenih poslova za održavanje i poboljšanja, kao i predvidivih troškova i opterećenja u narednoj kalendarskoj godini, i to na prikladan način

objaviti najkasnije do isteka tekuće kalendarske godine;

- 3) prikupiti više ponuda za poslove održavanja koji se ponavljaju u razmacima dužim od jedne godine, kao i za veće radove radi poboljšanja.
- (5) Etažni vlasnici, u čije ime upravnik upravlja nekretninom, su dužni da o promjeni upravnika ili o promjenama njegovih ovlaštenja obavijeste zakupce na prikladan način. Obaveze koje zakupci ispune osobi koja više nije upravnik, ili više nije ovlaštena primiti ispunjenje, smatraju se valjano ispunjenim i oslobađaju dužnike obaveze, ako nisu obaviješteni ili nisu na drugi način saznali o promjenama.

c) Prestanak etažnog vlasništva

Član 105.

Propast predmeta

Etažno vlasništvo prestaje ako stan ili druga samostalna prostorija koja je bila predmetom toga vlasništva trajno prestane biti prikladna za samostalno izvršavanje ovlaštenja koja proizilaze iz etažnog vlasništva.

Član 106.

Brisanje

- (1) Osim u slučaju iz člana 105. ovog zakona, etažno vlasništvo prestaje brisanjem u zemljišnoj knjizi onog upisa kojim je vlasništvo određenog posebnog dijela nekretnine bilo uspostavljeno kao pravo povezano s određenim suvlasničkim dijelom te nekretnine.
- (2) Za brisanje iz stava 1. ovog člana na osnovu odreknuća nužan je pristanak svih suvlasnika i knjižnih ovlaštenika čija prava opterećuju odgovarajući suvlasnički dio.

Član 107.

Prestanak suvlasništva

- (1) Prestankom suvlasništva na nekretnini prestaje i vlasništvo posebnog dijela koji je sa njim bio povezan.
- (2) Prestanak etažnog vlasništva ne povlači za sobom prestanak suvlasništva na nekretnini.

Glava IV

PRAVO VLASNIŠTVA NA POKRETNINAMA

1. Sticanje prava vlasništva

Član 108.

Općenito

Sve što je u ovome zakonu određeno u pogledu sticanja vlasništva na nekretninama važi i za sticanje vlasništva na pokretnim stvarima ukoliko u ovoj glavi nije drugačije određeno ili to ne proizlazi iz naravi pokretne stvari.

Član 109.

Sticanje pokretne stvari pravnim poslom

- (1) Na osnovu pravnog posla, pravo vlasništva na pokretnu stvar stiče se predajom te stvari u posjed sticaoca.
- (2) Predaja pokretne stvari smatra se izvršenom i predajom isprave na osnovu koje sticalac može raspolagati tom stvari, kao i uručanjem nekog dijela stvari ili izdavanjem ili drugim označavanjem stvari koje znači predaju stvari.
- (3) Kad se pokretna stvar nalazi u posjedu sticaoca po nekom pravnom osnovu, on stiče pravo vlasništva na pokretnoj stvari u trenutku zaključenja pravnog posla sa vlasnikom stvari na osnovu koga se stiče pravo vlasništva.
- (4) Ako sticalac prava vlasništva na pokretnu stvar ostavi tu stvar i dalje u posjedu prenosioca po nekom drugom osnovu, on stiče pravo vlasništva na pokretnoj stvari u trenutku zaključenja pravnog posla sa vlasnikom stvari na osnovu koga se stiče pravo vlasništva.
- (5) Pravo vlasništva na pokretnoj stvari koju drži treća osoba prelazi na sticaoca u trenutku zaključenja pravnog posla kojim mu je prenosilac prenio pravo da zahtijeva povraćaj

te stvari. Treća osoba ima pravo da prema novom vlasniku istakne sve prigovore koje je imao prema ranijem vlasniku.

- (6) Predaja pokretne stvari smatra se izvršenom i kada iz konkretnih okolnosti proizlazi da je izvršena predaja stvari.

Član 110.

Sticanje prava vlasništva u slučaju višestrukog otuđenja

- (1) Kad je više osoba sklopilo pravne poslove radi sticanja vlasništva iste pokretne koja je individualno određena, vlasništvo stiče ona osoba koja je stvar prvom predana u posjed, ako je savjesna i ako su ispunjene i sve druge pretpostavke za sticanje vlasništva.
- (2) Ako postoji više savjesnih sticalaca, pravo da zahtijeva predaju stvari u posjed ima sticalac, koji je prvi stekao pravni osnov za prenos prava vlasništva.
- (3) Savjesni sticalac može podnijeti tužbu za predaju stvari u posjed protiv dotadašnjeg vlasnika i nesavjesnog posjednika.

Član 111.

Sticanje od nevlasnika

- (1) Ko je u dobroj vjeri stekao samostalni posjed pokretne stvari na osnovu teretnog pravnog posla sklopljenoga radi sticanja prava vlasništva, od osobe koja nije vlasnik, stekao je vlasništvo te stvari.
- (2) Sticalac iz stava 1. ovoga člana, stekao je vlasništvo stvari u trenutku sticanja samostalnoga posjeda, ako mu je stvar predana u neposredni posjed ili se već otprije nalazi kod njega. Ako mu je stvar predana u samostalni posjed samim očitovanjem volje, on će pravo vlasništva steći tek kad mu stvar bude predana u neposredni posjed.
- (3) Sticalac je bio u dobroj vjeri ako u trenutku zaključenja pravnog posla, a ni u trenutku primanja neposrednoga posjeda nije znao, niti je s obzirom na okolnosti mogao znati da stvar ne pripada otuđivaocu.
- (4) Odredba stava 1. ovoga člana ne primjenjuje se ako je stvar njenom vlasniku ili osobi putem koje je on posjedovao bila ukradena, ili ju je izgubio, odnosno zaturio, osim u pogledu sticanja gotova novca, vrijednosnih papira na donosioca ili na javnoj dražbi.
- (5) Prava trećih koja terete pokretnu stvar prestaju sticanjem vlasništva od osobe kojoj stvar ne pripada. Ne prestaju ona prava trećih za koja je sticalac znao da postoje ili je to mogao znati u času kad je sticao vlasništvo. Smatra se da je sticalac znao da postoji založno pravo ako je upisano u registar zaloga.
- (6) Ne prestaju ona prava trećih osoba za koja je sticalac znao ili mogao znati da postoje u trenutku sklapanje ugovora o prijenosu prava vlasništva. Smatra se da je sticalac znao da postoji založno ili neko drugo pravo ako je o postojanju tog prava mogao saznati uvidom u odgovarajući javni registar. Navedena presumpcija ne važi ako je prodavac u okviru svog redovnog poslovanja stavio stvar u promet.

Član 112.

Sticanje odvajanjem

- (1) Plodovi i sve što se odvoji od neke stvari pripada i nakon odvajanja njenom vlasniku, ako nije što drugo određeno.
- (2) Posjeduje li neka osoba kao samostalni posjednik tuđu stvar od koje su se odvojili plodovi ili nešto drugo, ono je samim odvajanjem postalo vlasnikom odvojenoga, ako je u tom času bilo savjesni posjednik tuđe stvari.

Član 113.

Sticanje na osnovu ograničenog stvarnog prava

- (1) Kome na osnovu njegova ograničenoga stvarnog prava pripada pravo na vlasništvo plodova ili drugih dijelova neke tuđe stvari, taj postaje njihovim vlasnikom kad se odvoje od vlasnikove stvari, ali ako ga njegovo pravo samo ovlašćuje

da uzme plodove ili dijelove neke stvari u vlasništvo, oni će postati njegovi tek kad ih za sebe ubere.

- (2) Posjeduje li stvar od koje su se odvojili plodovi, ili nešto drugo, neka druga osoba kao da je nosilac ograničenoga stvarnog prava na osnovu kojeg bi mu pripadalo vlasništvo plodova ili drugih dijelova te stvari, ona je samim odvajanjem postala vlasnikom odvojenoga, ali ne ako u tom trenutku nije bilo pošten posjednik tuđe stvari.
- (3) Nosilac ograničenog stvarnog prava na stvari, odnosno savjesni posjednik ne stiče vlasništvo plodova i drugoga što se od stvari odvojilo, ako vlasništvo toga stekne za sebe neka druga osoba po zakonskom osnovu.

Član 114.

Sticanje prava vlasništva spajanjem ili miješanjem stvari

- (1) Kada su stvari koje pripadaju raznim vlasnicima tako spojene ili pomiješane da se ne mogu razdvojiti bez znatne štete ili bez nesrazmjernih troškova, na novoj stvari nastaje suvlasništvo dotadašnjih vlasnika, i to srazmjerno vrijednosti koju su pojedine stvari imale u trenutku spajanja ili miješanja.
- (2) Ako je neko od vlasnika bio nesavjestan, savjestan vlasnik može zahtijevati, u roku od jedne godine od dana spajanja ili miješanja stvari, da mu cijela stvar pripadne u vlasništvo ili da cijela stvar pripadne u vlasništvo nesavjesnom vlasniku. Sticalac je dužan drugome nadoknaditi tržišnu vrijednost njegove stvari.
- (3) Ako od dvije spojene ili pomiješane stvari jedna ima neznatnu vrijednost u odnosu na drugu, vlasnik vrijednije stvari stiče pravo vlasništva na novoj stvari. Osoba koja je izgubila pravo vlasništva može, u roku od jedne godine od dana spajanja ili miješanja stvari, zahtijevati nadoknadu tržišne vrijednosti svoje stvari.

Član 115.

Sticanje vlasništva nađene stvari

Nađenu stvar nalaznik može steći u vlasništvo pod pretpostavkama za sticanje stvari putem dosjeloosti, s tim da je njegov posjed nađene stvari savjestan ako ne zna niti bi morao znati čija je stvar.

Član 116.

Dosjeloost

- (1) Posjednik stiče dosjelošću pravo vlasništva na pokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, protekom tri godine savjesnog, zakonitog posjeda, ako nije pribavljen silom, prijetnjom ili zloupotrebom povjerenja.
- (2) Posjednik stiče dosjelošću pravo vlasništva na pokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe protekom šest godina savjesnog posjeda.

Član 117.

Prirastanje glavnoj stvari

Ako su u stvar uloženi tuđi trud ili sredstva i time nije nastala nova stvar, nego je ista prirasla postojećoj stvari kao glavnoj, a uspostava prijašnjeg stanja odnosno rastavljanje nije moguće bez nesrazmjerno velikih troškova, tada se vlasništvo glavne stvari proteže na sve ono što je toj glavnoj stvari priraslo ili je u nju uloženo i smatra se njezinom pripadnošću.

Član 118.

Prisvojenje

- (1) Na pokretnoj stvari koju niko nema u svom vlasništvu, steći će vlasništvo osoba koja uzme tu stvar u samostalni posjed s namjerom da je prisvoji, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Na pokretnim stvarima koje niko nema u vlasništvu, a koje se mogu nabavljati ili upotrebljavati samo uz posebnu

- dozvolu koju daje nadležno tijelo, vlasništvo može steći prisvojenjem samo osoba koja ima takvu dozvolu.
- (3) Ne može se steći prisvojenjem vlasništvo na stvarima koje po posebnom zakonu mogu biti samo u vlasništvu države, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 119.

Izrađena stvar

- (1) Osoba koja od svog materijala svojim radom izradi novu stvar stiče pravo vlasništva te stvari.
- (2) Pravo vlasništva na novoj stvari pripada vlasniku od čijeg je materijala, na osnovu pravnog posla, tu stvar izradila druga osoba.
- (3) Ako je neko od tuđeg materijala izradio novu stvar za sebe, on na toj stvari stiče vlasništvo ako je savjestan i ako je vrijednost rada veća od vrijednosti materijala.
- (4) U slučaju iz stava 3. ovog člana, ako su vrijednost rada i vrijednost materijala jednake, nastaje suvlasništvo.

2. Izgubljena stvar

Član 120.

Izgubljena stvar i nalaznik

- (1) Stvar koju je vlasnik izgubio, zagubio, ili mu je ukradena, nije samim tim prestala biti njegovim vlasništvom, pa ju je nalaznik dužan bez odgode predati onome ko ju je izgubio, odnosno vlasniku stvari, ako po znakovima na stvari ili iz drugih okolnosti može za njega saznati.
- (2) Nalaznik koji nije nađenu stvar predao onom ko ju je izgubio, odnosno njenom vlasniku, dužan ju je bez odgode predati najbližoj policijskoj stanici ili drugom nadležnom tijelu lično ili putem osobe u čijim ju je prostorijama, prijevoznom ili sličnom sredstvu našao. Nalaznik jedino nije dužan predati nadležnom tijelu stvar čija je vrijednost prema općem shvaćanju zanemariva.

Član 121.

Čuvanje izgubljene stvari

- (1) Nadležno tijelo dužno je nađenu stvar primiti u polog, te je čuvati za onoga koji ju je izgubio, odnosno za njenog vlasnika, kao i poduzeti sve mjere radi očuvanja stvari i pronalaska vlasnika ili onoga koji ju je izgubio.
- (2) Nadležno tijelo će povjeriti na čuvanje pouzdanom čuvaru stvari koje ne može samo čuvati.
- (3) Ako je nađena stvar pokvarljiva ili su za njezino čuvanje ili održavanje potrebni troškovi nesrazmjerni njezinoj vrijednosti, stvar će se prodati na javnoj dražbi i za nju dobiveni novac položiti u sud.

Član 122.

Povrat stvari

- (1) Ako se onaj koji je stvar izgubio ili je njezin vlasnik javi u roku od godine dana od objave i dokaže da je stvar izgubio iz posjeda, odnosno da je njezin vlasnik, predat će mu se stvar ili iznos dobiven njezinom prodajom, čim se od njega naplate svi nužni troškovi u vezi s nađenom stvari, kao i nagrada nalazniku (nalaznina).
- (2) U sumnji kojem od više osoba treba predati nađenu stvar, ako okolnosti ne upućuju na neku drugu osobu, prednost ima ona koja ju je izgubila iz neposrednog posjeda.
- (3) O predaji stvari osobi koja je dokazala da ju je izgubila iz posjeda, odnosno da je njen vlasnik, nadležno tijelo dužno je odmah pisano obavijestiti nalaznika, te mu izručiti nalazninu.

Član 123.

Nalaznina

- (1) Nalazniku izgubljene stvari pripada pravo na nalazninu u visini od 10% od vrijednosti stvari, a i na naknadu za nužne troškove koje je imao u vezi s nađenom stvari.

- (2) Nalaznik izgubljene stvari je onaj koji je stvar prvi uzео. Više osoba koje su zajedno našli stvar imaju pravo na nalazninu na jednake dijelove.

- (3) Osoba koja je dužna platiti nalazninu može zahtijevati da se iznos nalaznine pravično smanji kad bi nalaznina predstavljala nesrazmjerno veliku korist s obzirom na prilike nalaznika i osobe koja je dužna platiti nalazninu, kao i okolnosti pod kojima je stvar izgubljena i nađena.

- (4) Ako se vrijednost nađene stvari ne može procijeniti ili ona postoji samo za njezina vlasnika, odnosno osoba koja ju je izgubila, tada nalaznik može zahtijevati da se odredi pravični iznos nalaznine.

Član 124.

Predaja stvari nalazniku

- (1) Ako se osoba koja je izgubila stvar ili vlasnik stvari ne jave u roku od godine dana od objave oglasa o nalazu stvari, ili ne dokažu svoje pravo na stvar ili odbiju primiti stvar, tada se nađena stvar, odnosno novac dobiven njezinom prodajom predaje u neposredni posjed nalazniku.
- (2) Ukoliko se naknadno javi osoba koja je stvar izgubila ili njezin vlasnik, nalaznik mu mora vratiti stvar zajedno s dobivenim koristima, odnosno vratiti za nju dobiveni novac zajedno s kamatama po odbitku nužnih troškova, a onaj kome je stvar vraćena dužan je platiti nalazninu.

Član 125.

Nalaz blaga

- (1) Blagom se u smislu ovoga zakona smatraju novac, dragocjenosti i druge stvari od vrijednosti koje su bile skrivene tako dugo da se više ne može utvrditi ko im je vlasnik.
- (2) Nalaznik je dužan uzeti nađeno blago na primjeren način u posjed, a ako se ustanovi da zaista nema vlasnika, postaje vlasništvo jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji je pronađeno.
- (3) Nalaznik je dužan bez odgode obavijestiti o nađenom blagu nadležno državno tijelo, a do predaje poduzeti nužne mjere za zaštitu blaga.
- (4) Nalaznik i vlasnik nekretnine u kojoj je nađeno blago imaju pravo na primjerenu nagradu, koja ne može biti manja od nagrade kakva bi bila za nađenu tuđu stvar ni veća od vrijednosti nađenoga blaga, a imaju pravo i na naknadu nužnih troškova.
- (5) Jedna polovina nagrade iz stava 3 ovog člana pripada nalazniku, a druga vlasniku nekretnine, ali onaj koji je pokušao zatajiti nalaz blaga, nema pravo na nagradu.
- (6) Jedinica lokalne samouprave se može osloboditi svoje obaveze davanja nalaznine, odnosno nagrade i naknade troškova za blago tako da se odrekne stvari, te da nalazniku i vlasniku nekretnine preda blago u samostalni suposjed, u kojem će se slučaju na odgovarajući način primjenjivati odredbe ovoga zakona o predaji stvari nalazniku i o sticanju vlasništva na nađenoj stvari.
- (7) Odredbe o pravu vlasnika nekretnine na nagradu na odgovarajući se način primjenjuju i na nosioca prava građenja, ako je blago nađeno u zgradi koja je izgrađena na pravu građenja ili njime odvojena od zemljišta.

Glava V

ZAŠTITA I PRESTANAK PRAVA VLASNIŠTVA

1. Zaštita prava vlasništva

Član 126.

Vlasničke tužbe

- (1) Vlasnik ima pravo da zahtijeva povrat stvari od osobe koja je u njenom posjedu, a od osobe koja ga protupravno uznemirava da prestane sa uznemiravanjem.

- (2) Pravo na povrat stvari i na prestanak uznemiravanja ne zastarijevaju.

Član 127.

Vlasnička tužba na povrat stvari

- (1) Da bi ostvario pravo na povrat stvari vlasnik mora dokazati da je stvar koju zahtjeva njegovo vlasništvo i da se stvar nalazi u tuženikovom posjedu.
- (2) Vlasnik mora stvar čiji povrat traži opisati po njenim osobinama ili znacima koji je razlikuju od istovrsnih stvari.
- (3) Osoba koja je stvar posjedovala pa je posjed napustila pošto joj je dostavljena tužba, treba je o svome trošku predati vlasniku, odnosno treba joj nadoknaditi punu vrijednost stvari.

Član 128.

Prigovori posjednika

- (1) Posjednik ima pravo odbiti predaju stvari njezinom vlasniku ako ima pravo koje ga ovlašćuje na posjedovanje te stvari (pravo na posjed).
- (2) Ako povrat stvari traži osoba koja je vlasništvo i posredan posjed stekla prijenosom zahtjeva na povrat stvari tuženik može prema toj osobi istaći sve prigovore prava na posjed koje je imao prema ranijem vlasniku.
- (3) Ako je tuženik nesamostalni posjednik, on se od zahtjeva da preda posjed stvari može braniti imenovanjem posrednog samostalnog posjednika čiju višu vlast priznaje i iz čijeg posjeda izvodi svoj posjed.

Član 129.

Savjestan posjednik

- (1) Osoba čiji je posjed savjestan (savjestan posjednik) dužna je vratiti stvar vlasniku zajedno sa plodovima koji nisu obrani.
- (2) Savjestan posjednik ne odgovara za pogoršanje i propast stvari koji su nastali za vrijeme njegovog savjesnog posjeda, niti je dužan dati naknadu za upotrebu i korist koju je imao od stvari.
- (3) Savjestan posjednik ima pravo na naknadu nužnih troškova za održavanje stvari, kao i na naknadu korisnih troškova u mjeri u kojoj je vrijednost stvari povećana.
- (4) Savjestan posjednik ima pravo na naknadu troškova koje je učinio radi svog zadovoljstva ili uljepšanja stvari samo ukoliko je njena vrijednost povećana (korisni troškovi). Ako se ono što je učinjeno radi zadovoljstva ili uljepšavanja stvari može odvojiti od stvari bez njenog oštećenja, savjestan posjednik ima pravo da to odvoji i zadrži za sebe.
- (5) Savjestan posjednik ima pravo zadržavanja stvari dok mu se ne nadoknadi iznos nužnih i korisnih troškova koje je imao u vezi sa njenim održavanjem.
- (6) Vrijednost plodova i drugih koristi koje je posjednik imao od stvari, odbiće se od troškova koje posjednik osnovano traži.
- (7) Troškovi i vrijednost plodova obračunavaju se prema cijenama u vrijeme donošenja presude.
- (8) Potraživanja naknade nužnih i korisnih troškova zastarijevaju u roku od tri godine od dana predaje stvari vlasniku.

Član 130.

Nesavjestan posjednik

- (1) Nesavjestan posjednik dužan je da stvar vrati vlasniku sa svim plodovima koje je stvar dala za vrijeme njegovog posjeda.
- (2) Nesavjestan posjednik dužan je nadoknaditi vlasniku vrijednost ubranih plodova koje je potrošio, otuđio, kao i vrijednost plodova koje je propustio da ubere.

- (3) Nesavjestan posjednik dužan je nadoknaditi štetu nastalu pogoršanjem ili propašću stvari, osim ako bi ta šteta nastala i da se stvar nalazila kod vlasnika.

- (4) Nesavjestan posjednik ima pravo zahtijevati naknadu nužnih troškova koje bi imao i vlasnik da se stvar nalazila kod njega.

- (5) Nesavjestan posjednik ima pravo zahtijevati naknadu korisnih troškova samo ako su korisni za vlasnika.

- (6) Nesavjestan posjednik nema pravo na naknadu troškova koje je učinio radi svog zadovoljstva ili uljepšavanja stvari osim ako je njena vrijednost povećana za vlasnika. Ako se ono što je učinjeno radi zadovoljstva ili uljepšavanja stvari može odvojiti od stvari bez njenog oštećenja, nesavjestan posjednik ima pravo da to odvoji i zadrži za sebe.

- (7) Savjestan posjednik postaje nesavjestan od trenutka kada mu je tužba dostavljena, ali vlasnik može dokazivati da je savjestan posjednik postao nesavjestan i prije dostavljanja tužbe.

- (8) Potraživanje vlasnika, odnosno nesavjesnog posjednika zastarijevaju u roku od tri godine od dana predaje stvari vlasniku.

Član 131.

Tužba iz pretpostavljenog vlasništva

- (1) Savjesni posjednik individualno određene stvari, koji je tu stvar stekao na osnovu podobnom za sticanje prava vlasništva i na zakonit način (pretpostavljeni vlasnik) ima pravo da zahtijeva povrat stvari i od savjesnog posjednika kod kojeg se ta stvar nalazi bez pravnog osnova ili po slabijem pravnom osnovu.

- (2) Kada se dvije osobe smatraju pretpostavljenim vlasnicima iste stvari, jači pravni osnov ima osoba koja može dokazati nesumnjivog prethodnika, a ako obje osobe to mogu, ili ne može ni jedna, jači pravni osnov ima osoba koja je stvar stekla teretno u odnosu na osobu koja je stvar stekla besteretno. Ako su pravni osnovi ovih osoba iste jačine, prvenstvo prava ima osoba kod koje se stvar nalazi, odnosno osoba kojoj je stvar prvoj predana.

- (3) Pretpostavljeni vlasnik treba da dokaže činjenice na osnovu kojih se pretpostavlja njegovo vlasništvo, kao i da je stvar koju zahtijeva u posjedu tuženog.

- (4) Pretpostavka vlasništva ne djeluje u korist osobe koja nije bila savjesni posjednik.

- (5) Na odnose pretpostavljenog vlasnika i savjesnog i nesavjesnog posjednika na odgovarajući način primjenjuju se odredbe čl. 127. do 129. ovog zakona.

Član 132.

Tužba na prestanak uznemiravanja

- (1) Ako treće osoba protupravno uznemirava vlasnika ili pretpostavljenog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem stvari, on ima pravo da tužbom zahtijeva da to uznemiravanje prestane.

- (2) Kada je uznemiravanjem iz stava 1. ovog člana prouzrokovana šteta, vlasnik ili pretpostavljeni vlasnik ima pravo da zahtijeva naknadu štete po općim pravilima o naknadi štete.

- (3) Vlasnik mora dokazati da je stvar njegovo vlasništvo, a pretpostavljeni vlasnik činjenice na osnovu kojih se pretpostavlja njegovo vlasništvo kao i da ga druga osoba uznemirava u izvršavanju njegovih ovlaštenja u pogledu stvari. Ukoliko tuženi tvrdi da ima pravo preduzimati radnje kojima se uznemirava vlasnik, dužan je to dokazati.

Član 133.

Zaštita suvlasnika odnosno zajedničara

Suvlasnik odnosno zajedničar ima pravo na tužbu za zaštitu prava vlasništva na cijelu stvar, a suvlasnik ima pravo i na tužbu za zaštitu svog prava vlasništva na dijelu stvari.

2. Prestanak prava vlasništva

Član 134.

Propast stvari

Pravo vlasništva prestaje propašću stvari. Na ostatku propale stvari vlasnik zadržava pravo vlasništva.

Član 135.

Priraštaj na tuđoj stvari

Pravo vlasništva prestaje i kad stvar priraste drugoj stvari tako da postane njezinim dijelom koji nije od nje pravno odvojen niti se može faktički odvojiti bez nesrazmjernih troškova.

Član 136.

Tuđe sticanje

Pravo vlasništva prestaje kad druga osoba stekne pravo vlasništva na tu stvar.

Član 137.

Odricanje od prava vlasništva

- (1) Pravo vlasništva pokretnina prestaje napuštanjem posjeda stvari. Stvar se smatra napuštenom kad njen vlasnik na nesumnjiv način i slobodno izrazi volju da ne želi više da je ima u vlasništvu.
- (2) Vlasnik nekretnine se može odreći svog prava vlasništva izjavom o odricanju datom u formi propisanoj za zemljišnoknjižni opis.
- (3) Odricanjem pravo vlasništva na nekretnini prestaje brisanjem u zemljišnoj knjizi, ako zakon ne određuje drugačije.
- (4) Odricanje nije punovažno ukoliko je nekretnina opterećena, izuzev ako je u pitanju opterećenje stvarnom služnošću.
- (5) Brisanjem prava vlasništva dosadašnjeg vlasnika u zemljišnoj knjizi nekretnina postaje vlasništvo općine na čijoj teritoriji se nalazi, ako zakonom nije drugačije uređeno.

Član 138.

Prestanak na osnovu zakona

- (1) Pravo vlasništva prestaje na način određen zakonom.
- (2) Kad pravo vlasništva nekretnine na osnovu posebnog zakona prestane bez brisanja u zemljišnoj knjizi, takav prestanak prava vlasništva ne može ići na štetu onih koji za njega nisu znali niti su to morali znati, pri čemu se nikome ne može prigovoriti što nije istraživao vanknjižno stanje.

Dio treći**OGRANIČENA STVARNA PRAVA****Glava I.****ZALOŽNO PRAVO****1. Pojam založnog prava**

Član 139.

Općenito

- (1) Založno pravo je ograničeno stvarno pravo na određenoj stvari ili pravu (zalogu) koje daje ovlaštenje svom nosiocu (založnom vjerovniku) da određenu tražbinu, ukoliko mu ne bude ispunjena nakon dospijeca, namiri iz vrijednosti te stvari, a njezin svagdašnji vlasnik (založni dužnik) dužan je to trpjeti.
- (2) Založnim pravom može biti opterećena pojedinačno određena pokretna ili nepokretna stvar podobna za unovčenje, kao i idealni dio takve stvari.
- (3) Založnim pravom može biti opterećeno pojedinačno određeno imovinsko pravo koje je prikladno da vjerovnik iz

njega namiri svoju tražbinu, ako zakonom nije drugačije određeno.

- (4) Založnim pravom može biti opterećeno više nekretnina upisanih u različite zemljišnoknjižne uloške kao da su sve zajedno jedna stvar (zajednička, simultana hipoteka).
- (5) Pravo na plodove koje stvar daje posredovanjem nekoga pravnoga odnosa (najamnine, zakupnine i sl.) može biti samostalnim zalogom.
- (6) Sa zalogom su ujedno opterećene i sve njegove pripadnosti, ako nije nešto drugo određeno.

Član 140.

Neodvojivost, neprenosivost, podzalog

- (1) Založno pravo ne može se odvojiti od zaloga koji opterećuje, pa ko na bilo kojem pravnom osnovu stekne zalog, stekao ga je opterećenog založnim pravom, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Otudjenje i naslijeđivanje založnog prava moguće je samo zajedno s tražbinom koju osigurava.
- (3) Založno pravo ne može se prenijeti s jednoga zaloga na drugi, ako nije nešto drugo određeno.
- (4) Založno pravo se može opteretiti podzalogom. Za podzalog vrijedi na odgovarajući način ono što i za zalog, ako nešto drugo zakonom nije određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi podzaloga.

Član 141.

Tražbina i založno pravo

- (1) Tražbina osigurana založnim pravom mora biti novčana ili određiva u novcu.
- (2) Tražbina mora biti određena. Tražbina je dovoljno određena ukoliko su određeni vjerovnik i dužnik, pravni osnov i visina, ili barem najviši iznos do kojega se osigurava zalogom.
- (3) Založnim se pravom može osigurati postojeća tražbina i tražbina koja bi tek nastala nakon nekoga vremena ili nakon ispunjenja nekoga uvjeta, ako ta tražbina ispunjava pretpostavke iz stava 1. ovoga člana.
- (4) Založno pravo pored glavne tražbine osigurava i namirenje sporednih tražbina, kamata, troškova za očuvanje stvari i troškova naplate tražbine.
- (5) Založno pravo osigurava namirenje iz vrijednosti zaloga određene tražbine kao cjeline, uključivši sve njezine pripadnosti, pa se opterećenje zaloga ne smanjuje sa smanjenjem tražbine, ako nije nešto drugo određeno zakonom ili sporazumom stranaka.
- (6) Ako se zalog podijeli, založno pravo nastavlja teretiti ono na što se zalog podijelio ili se od njega odvojilo. Ako se otuđi dio nekretnine koji je manji od jedne petine tražbine, vjerovnik se ne može protiviti otudjenju i oslobađanju tog dijela nekretnine od založnog prava, ukoliko založni dužnik daje odgovarajuće osiguranje za taj dio ili ostatak nekretnine pruža dovoljno osiguranje.
- (7) Ako zalog propadne pa umjesto njega nastane pravo koje ga nadomješta (pravo na naknadu, na iznos osiguranja i dr.), založno pravo traje i dalje na tom pravu.
- (8) Ako je založno pravo osnovano tako da osigurava namirenje određene tražbine iz vrijednosti više nekretnina kao jednoga zaloga (zajednička, simultana hipoteka), založni vjerovnik može slobodno birati odakle će namirivati svoju tražbinu, ako nije nešto drugo određeno.
- (9) Ako se smanji potraživanje sud će na prijedlog založnog dužnika dopustiti da se založno pravo ograniči na jedan ili više predmeta zaloga koji su dovoljni za osiguranje preostalog potraživanja.

Član 142.

Prednost pri namirenju

- (1) Tražbina osigurana založnim pravom ima pri namirivanju iz vrijednosti zaloga prednost pred svim tražbinama koje nisu osigurane založnim pravima na tom zalogu, ako nije nešto drugo zakonom određeno.
- (2) Ako je zalog opterećen s više založnih prava, prednost pri namirivanju ima ona tražbina koja je ispred ostalih u prvenstvenom redu.
- (3) Mjesto u prvenstvenom redu određuje se prema trenutku nastanka založnog prava, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (4) Prvenstveni red hipoteka i pretpostavke pod kojima je moguće valjano ustupiti mjesto u prvenstvenom redu određuju se pravilima zemljišnoknjižnoga prava.

Član 143.

Založno pravo kao hipoteka

Hipoteku kao založno pravo moguće je osnovati jedino na nekretninama, ukoliko zakonom nije drugačije određeno.

Član 144.

Registarsko založno pravo

- (1) Na pokretnim stvarima i pravima može se osnovati založno pravo upisom u registar zaloga pod pretpostavkama i na način određen posebnim zakonom (registarsko založno pravo).
- (2) Na založno pravo osnovano na pokretnim stvarima i pravima primjenjuju se na odgovarajući način i odredbe ovoga Zakona koje uređuju založno pravo na nekretninama, ako nisu suprotne posebnim zakonskim odredbama, ni naravi tog prava.

2. Osnivanje založnog prava

Član 145.

Oblici osnivanja založnog prava

- (1) Založno pravo osniva se na određenoj stvari ili pravu kao zalogu na osnovu pravnog posla (dobrovoljno založno pravo), sudske odluke (sudsko založno pravo) ili zakona (zakonsko založno pravo).
- (2) Založno pravo je osnovano kad su ispunjeni zakonom propisani uvjeti.

a) Dobrovoljno založno pravo

Član 146.

Način osnivanja

- (1) Dobrovoljno založno pravo osniva se na osnovu pravnog posla, kome je cilj uspostava založnog prava na određenoj stvari ili pravu radi osiguranja namirenja određene tražbine.
- (2) Suvlasnik svoj idealni dio stvari ili prava može dati u zalog bez saglasnosti ostalih.
- (3) Kad je stvar ili pravo koje se zalaže u zajedničkom vlasništvu svi zajedničari moraju dati saglasnost za davanje stvari ili prava u zalog.

Član 147.

Ugovor o davanju u zalog

- (1) Ugovorom o davanju u zalog, odnosno ugovorom o hipoteci, dužnik ili neko treći (zalagodavac) obavezuje se da će radi osnivanja založnog prava, predati vjerovniku određenu pokretnu stvar u zalog, ili će mu dopustiti da svoje založno pravo upiše u javni registar kao teret određene stvari, ili će mu prenijeti neko pravo radi osiguranja. Druga strana se pri tome obavezuje da će čuvati pokretni zalog i čim njegova tražbina prestane, vratiti ga zalagodavcu, ili će učiniti što je potrebno da bi se izbrisalo založno pravo iz javnog registra, ili će mu natrag prenijeti pravo.

- (2) Ništave su sve odredbe ugovora suprotne naravi zaloga i one tražbine koja bi trebala biti osigurana založnim pravom.
- (3) Ništave su odredbe ugovora da će zalog preći u vjerovnikovo vlasništvo ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme, da dužnik ne može zalog nikad iskupiti ili da ne može nikom drugom dopustiti da osnuje založno pravo na istom zalogu, ili da vjerovnik ne bi niti nakon dospjeća tražbine smio zahtijevati prodaju zaloga.
- (4) Ništave su i odredbe da vjerovnik može po svojoj volji ili po unaprijed određenoj cijeni otuđiti zalog ili ga zadržati za sebe, osim ako zalog ima propisanu cijenu ili ako je određena na osnovu procjene vještaka.
- (5) Ugovor o davanju u zalog nekretnine (ugovor o hipoteci) mora biti u formi notarski obrađene isprave.

Član 148.

Način sticanja založnog prava na pokretnim stvarima

Založno pravo stiče se predajom pokretne stvari založnom vjerovniku na način propisan u članu 109. ovoga zakona, i to vidljivim obilježavanjem ako je založni dužnik zadržao neposredni posjed.

Član 149.

Način sticanja založnog prava na nekretninama

- (1) Dobrovoljno založno pravo na nekretnini (dobrovoljna ugovorna hipoteka) i na pravu koje je izjednačeno s nekretninom vjerovnik stiče uknjižbom toga prava u zemljišnu knjigu, ako zakonom nije šta drugačije određeno.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljišnoknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a zatražena je uknjižba založnog prava na nekretnini, ono će se osnovati predbilježbom ako su ispunjene pretpostavke pod kojim ta pravila dopuštaju predbilježbu.
- (3) Odredbe ovog zakona o osnivanju dobrovoljnog ugovornog založnog prava na nekretninama upisom u zemljišnu knjigu na odgovarajući način se primjenjuju i na promjene i prestanak založnog prava na nekretninama do kojih dolazi na osnovu pravnih poslova.

Član 150.

Način sticanja založnog prava na pravima

- (1) Dobrovoljno založno pravo na vrijednosnim papirima koji glase na donosioca vjerovnik stiče jednako kao i na pokretnim stvarima, na papirima po naredbi založnim indosamentom, na papirima koji glase na ime, kao i na tražbinama putem ustupanja radi osiguranja i obavještanjem dužnika o tom ustupanju.
- (2) Dobrovoljno založno pravo na ostalim pravima stiče se na način koji je predviđen za prijenos tih prava, ako zakonom nije što drugačije određeno.

b) Osnivanje sudskog i zakonskog založnog prava

Član 151.

Osnivanje prisilnog sudskoga založnog prava

- (1) Prisilno sudsko založno pravo osniva se na osnovu odluke suda donesene u postupku prisilnog osiguranja tražbine.
- (2) Ko na nekretnini stekne založno pravo na osnovu odluke suda, ishodiće upis stečenog prava u zemljišnu knjigu.

Član 152.

Osnivanje zakonskog založnog prava

- (1) Zakonsko založno pravo osniva se prema odredbama predviđenim posebnim zakonom.
- (2) Zakonsko založno pravo na nekretnini upisati će se u zemljišnu knjigu na zahtjev založnoga vjerovnika.

c) Osnivanje podzaložnog prava

Član 153.

Dobrovoljno podzaložno pravo i nadhipoteka

- (1) Založni vjerovnik može založenu pokretnu stvar koju posjeduje dalje založiti u granicama svog prava, a na pravnoj osnovi i na način određen za osnivanje dobrovoljnog založnog prava (podzaložno pravo).
- (2) Vjerovnik tražbine osigurane založnim pravom na nekretnini može, u granicama svog prava na namirenje iz te nekretnine, osnovati na postojećem založnom pravu (hipoteci) novo založno pravo u korist treće osobe (nadhipoteka), uz pismeno obavještanje založnog dužnika.
- (3) U slučaju da je založni dužnik obaviješten da je zalog dalje založen podzaložnom vjerovniku odnosno sticaocu nadhipoteke, može podmiriti dug svom vjerovniku samo ako na to pristane imalac podzaložnog prava odnosno nadhipoteke, ili uz polaganje duga u sud. U protivnom zalog ostaje založen za podzaložnog odnosno nadhipotekarnog vjerovnika.
- (4) U slučaju postojanja protivljenja založnog dužnika ili zalogodavca za davanje zaloga u podzalog, založni će vjerovnik odgovarati i za slučajnu propast, i oštećenja zaloga do kojih inače ne bi došlo.

Član 154.

Sudsko i zakonsko podzaložno pravo

- (1) Na osnovu sudske odluke, a na način kako se osniva sudsko založno pravo, osniva se prisilno sudsko podzaložno pravo koje osigurava tražbinu založnog vjerovnika.
- (2) Zakonsko podzaložno pravo osniva se ispunjenjem uvjeta propisanim za osnivanje zakonskog založnog prava u skladu sa posebnim zakonom. Zakonsko podzaložno pravo na nekretnini upisat će se u zemljišnu knjigu na zahtjev založnog vjerovnika.

d) Zaštita povjerenja vjerovnika

Član 155.

Zaštita povjerenja

- (1) Vjerovnik koji ima pravni osnov za sticanje dobrovoljnog založnog prava i koji je dobio u zalog tuđu pokretnu stvar bez pristanka vlasnika, stekao je založno pravo ako su ispunjeni uvjeti za sticanje prava vlasništva na toj stvari.
- (2) Pravilo iz stava 1. ovog člana primjenjuje se i u slučaju dobijanja u zalog vrijednosnog papira na donosioca.

3. Prava i obaveze vjerovnika

Član 156.

Prenos tražbine

Ukoliko se tražbina, osigurana založnim pravom, prenese po bilo kojem pravnom osnovu na drugu osobu, s time se ujedno prenosi i to založno pravo, osim ako nije bilo drugačije određeno.

Član 157.

Zaštita prava na zalogu

Založni vjerovnik je ovlašten svakome postavljati sve zahtjeve potrebne radi zaštite svog prava na zalogu.

Član 158.

Pravo na posjed

- (1) Založni vjerovnik ima na osnovu svog dobrovoljnog založnog prava na pokretnoj stvari pravo posjedovati tu stvar.
- (2) Založni vjerovnik ima pravo na neposredni posjed zaloga ukoliko nije nešto drugo određeno.
- (3) Ako je stvar u trenutku sticanja založnog prava bila založena nekom drugom, založnom vjerovniku pripada posredni posjed te stvari, sve dok stvar neposredno posjeduje onaj koji je prije stekao založno pravo na njoj.

- (4) Založni vjerovnik čija je tražbina osigurana sudskim, zakonskim ili registarskim založnim pravom na pokretnoj stvari nema pravo na posjed stvari.

Član 159.

Čuvanje i povrat zaloga

- (1) Založni vjerovnik obavezan je zalog koji posjeduje čuvati pažnjom dobrog domaćina odnosno dobrog privrednika, a u suprotnom odgovara za štetu.
- (2) Založni vjerovnik je ovlašten upotrebljavati zalog koji posjeduje i dati ga drugom na upotrebu samo ako mu je to dopustio založni dužnik, ili je to nužno da bi ispunjavao svoju dužnost čuvanja zaloga.
- (3) Kad prestane tražbina koja je osigurana zalogom, založni vjerovnik je dužan zalog bez odgađanja vratiti onome od koga ga je primio u posjed.
- (4) Ako je založnom dužniku nužno da zalog ima u svom neposrednom posjedu može i prije nego što prestane tražbina, zahtijevati vraćanje zaloga, kada u zamjenu da neki drugi zalog koji po vrijednosti odgovara prvobitnoj založenoj stvari.

Član 160.

Uzimanje iz vjerovnikova posjeda

Založni dužnik može zahtijevati putem suda da se zalog oduzme iz neposrednog posjeda založnog vjerovnika te se preda nekoj trećoj osobi da ga čuva za račun vjerovnika kao posrednog posjednika, ako založni vjerovnik ne čuva zalog pažnjom dobrog domaćina odnosno dobrog privrednika, ako ga neovlašteno upotrebljava ili ga je neovlašteno dao drugom na upotrebu, ili je za sebe uzeo plodove i druge koristi od zaloga iako se obavezao da to neće činiti.

Član 161.

Plodovi zaloga

- (1) Plodovi i druge koristi od založene stvari pripadaju založnom dužniku.
- (2) Založni vjerovnik koji neposredno posjeduje založenu stvar ovlašten je plodove i druge koristi od te stvari ubrati za sebe.
- (3) Plodovi koje je za sebe ubrao založni vjerovnik postaju time njegovo vlasništvo, a njihova se vrijednost prebija s njegovom tražbinom, i to u prvom redu s troškovima na čiju naknadu vjerovnik ima pravo, zatim s kamatama koje mu duguje dužnik, te konačno s glavnicom.

Član 162.

Nužna prodaja zaloga

Ako se založna pokretna stvar koju je založni vjerovnik dobio u zalog kvari ili gubi na vrijednosti, pa postoji opasnost da zalog postane nedovoljan za osiguranje tražbine založnoga vjerovnika, založni dužnik ima pravo zahtijevati od suda da se zalog odmah proda na javnoj prodaji odnosno po tržišnoj cijeni te dovoljan dio cijene položi kod suda radi osiguranja vjerovnikove tražbine.

Član 163.

Skriveni nedostaci

Ukoliko bi zalog imao neki stvarni ili pravni nedostatak za koji vjerovnik u trenutku sticanja založnog prava nije znao niti trebao znati, a zbog kojeg zalog nije dovoljno osiguranje za namirenje tražbine, založni je vjerovnik ovlašten zahtijevati otklanjanje nedostatka od zalogodavca ili davanje drugog odgovarajućeg zaloga.

Član 164.

Založno pravo bez posjeda

- (1) Vjerovnik tražbine osigurane založnim pravom na nekretnini (hipotekarni vjerovnik) nema pravo na posjed založene nekretnine, niti ima pravo ubirati i prisvajati

- nejzine plodove i druge koristi od nje, ili bilo kako upotrebljavati tu nekretninu.
- (2) Odredba ugovora ili drugog pravnoga posla suprotna stavu 1. ovoga člana je ništava.
 - (3) Pravni položaj vjerovnika čija je tražbina osigurana založnim pravom na nekretnini, na odgovarajući se način primjenjuje i na vjerovnika čija je tražbina osigurana sudskim ili zakonskim založnim pravom na pokretnoj stvari, ili koji ima registarsko založno pravo.

Član 165.

Održavanje vrijednosti zaloga

Ako hipotekarni dužnik čini nešto što bi ugrozilo vrijednost nekretnine opterećene hipotekom, hipotekarni vjerovnik ima pravo zahtijevati da hipotekarni dužnik propusti to činiti. U slučaju da hipotekarni dužnik ne odustaje od takvog činjenja, hipotekarni vjerovnik bi mogao i prije dospijeca zahtijevati prisilnu naplatu hipotekom osigurane tražbine.

Član 166.

Civilni plodovi nekretnine kao zalog

- (1) Kad je založnom vjerovniku založeno samo pravo na plodove koje nekretnina daje na osnovu kakvog pravnoga odnosa, on ih ima pravo ubrati.
- (2) Vrijednost ubranih plodova prebija se s tražbinom založnog vjerovnika. Pri tome se u prvom redu prebijaju svi troškovi na čiju naknadu ima pravo, zatim kamate koje mu duguje dužnik, te konačno glavnica.

Član 167.

Ovlasti u pogledu zaloga prava

- (1) Založni vjerovnik koji ima u zalogu nečije pravo izjednačeno s pokretnom stvari, ima u pogledu toga prava ovlasti i dužnosti poput onih koje bi imao da mu je založena pokretna stvar, ako nije nešto drugačije zakonom određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi zaloga prava.
- (2) Založni vjerovnik koji ima u zalogu nečije pravo izjednačeno s nekretninom, ima u pogledu tog prava ovlasti i dužnosti poput onih koje bi imao da mu je založena nekretnina, ako nije nešto drugačije zakonom određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi zaloga prava.
- (3) Kad založena tražbina dospije za ispunjenje, založni vjerovnik je dužan učiniti što je potrebno da je dužnik ispuni i primiti ispunjenje.

4. Namirenje založnog vjerovnika

Član 168.

Pravo na namirenje založnog vjerovnika

- (1) Založni vjerovnik je ovlašten ostvarivati svoje pravo na namirenje tražbine iz vrijednosti zaloga, ukoliko se zalogom osigurana tražbina ne ispuni o dospijecu.
- (2) Pravo na namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti zaloga ostvaruje založni vjerovnik putem suda, na zakonom propisan način.
- (3) Založni dužnik ima pravo od vlasnika založene stvari, a i od svakoga trećega, zahtijevati da trpi namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti založene stvari, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.
- (4) Založni vjerovnik može, bio njegov dužnik vlasnik zaloga ili ne, po svojoj volji izabrati hoće li zahtijevati namirenje svoje tražbine ponajprije iz vrijednosti zaloga ili iz imovine svog dužnika, ili istodobno i zaloga i dužnikove imovine.
- (5) Ako založni vjerovnik zahtijeva namirenje iz vrijednosti zaloga, ali ne uspije u cijelosti prodajom zaloga namiriti svoju tražbinu, dužnik mu ostaje dužan razliku koju će namiriti iz ostale imovine dužnika. Proda li se zalog za veći iznos od vjerovnikove tražbine, ostvareni višak pripada dužniku.

- (6) Ako se na založenoj stvari provodi postupak prisilnog namirenja druge tražbine, založni vjerovnik ima ovlaštenje otkupa tražbine zbog koje se provodi taj postupak do početka javne prodaje, u skladu sa zakonom o izvršnom postupku.
- (7) Ako založena stvar ili pravo daje plodove ili druge koristi iz čije bi se vrijednosti mogla namiriti tražbina, založni vjerovnik ovlašten je zahtijevati od suda da uspostavi privremenu upravu zalogom i postavi upravnika koji će biti ovlašten da ubire te plodove, odnosno koristi i unovčava ih, te da dobivene iznose polaže u sud radi namirenja.

Član 169.

Namirenje vansudskim putem

- (1) Založni vjerovnik ovlašten je svoje pravo na namirenje osigurane tražbine ostvarivati vansudskim putem, ako je predmet založnog prava pokretna stvar ili pravo, a založni dužnik je u pisanom obliku dao izričito dopuštenje za takvo namirenje.
- (2) Ako je pokretna stvar ili pravo dato u zalog za osiguranje tražbine iz trgovačkoga posla, založni vjerovnik je ovlašten vansudskim putem, nakon dospelosti tražbine, ostvarivati svoje pravo na namirenje iz vrijednosti zaloga, ako založni dužnik nije takvo namirivanje izričito isključio u trenutku osnivanja zaloga. Tu ovlast će ostvarivati putem javne prodaje u roku od osam dana od upozorenja učinjenog dužniku odnosno zalogodavcu, ako u datim okolnostima nije prikladniji drugi način.

5. Zaštita založnog prava

Član 170.

Tužba založnog vjerovnika

Založni vjerovnik ima pravo da zahtijeva od vlasnika zaloga da prizna i trpi njegovo založno pravo, te da trpi izvršavanje ovlaštenikova prava na založenoj stvari, da propušta činiti na zalogu ono što je zbog ovlaštenikova prava dužan propuštati i da od njega i svakog trećeg zahtijeva predaju stvari odnosno prestanak uznemiravanja. To pravo ne zastarijeva.

Član 171.

Tužba pretpostavljenog založnog vjerovnika

Pravo na zaštitu svojega pretpostavljenoga založnoga prava ima i osoba koja u postupku pred sudom ili drugim nadležnim organom dokaže pravnu osnovu i istinit način svoga sticanja posjeda zaloga (pretpostavljeni založni vjerovnik).

Član 172.

Zaštita od povrede upisom u zemljišnu knjigu

Založni vjerovnik ima pravo štititi se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ukoliko bi neko povrijedio založno pravo na nekretnini nevaljanim upisom u zemljišnu knjigu.

6. Prestanak založnog prava

Član 173.

Prestanak osigurane tražbine

Založno pravo prestaje prestankom osigurane tražbine i sporednih tražbine kamata i troškova, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.

Član 174.

Propast zaloga

Založno pravo prestaje ukoliko je zalog propao, a nije nadomješten s drugom stvari ili pravom. Osigurana tražbina ostaje.

Član 175.

Gubitak posjeda založene stvari

- (1) Trajnim gubitkom posjeda založene pokretne stvari prestaje založno pravo.

- (2) Privremenim gubitkom posjeda založene pokretne stvari ne prestaje založno pravo ukoliko se založni vjerovnik nije odrekao svoga založnoga prava i bezuvjetno vratio posjed zaloga dužniku.

Član 176.

Odricanje

- (1) Založno pravo prestaje valjanim odricanjem od strane založnoga vjerovnika.
- (2) Pojedini od više vjerovnika nedjeljive tražbine osigurane založnim pravom ne može se valjano odreći založnoga prava bez pristanka ostalih vjerovnika.
- (3) Založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi ili drugom javnom registru prestaje na osnovu izjave o odricanju u formi propisanoj za osnivanje brisanjem u zemljišnoj knjizi ili drugom javnom registru.

Član 177.

Istek roka i ispunjenja raskidnog uvjeta

- (1) Ako je založno pravo ograničeno rokom ili raskidnim uvjetom prestalo zbog isteka roka ili ispunjenja uvjeta, založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi prestat će tek s brisanjem toga prava.
- (2) Izuzetno založno pravo na nekretnini neće prestat istekom roka ili ispunjenjem raskidnog uvjeta, ako založni vjerovnik nije znao niti je iz zemljišne knjige morao znati za to ograničenje kad je sticao tražbinu osiguranu založnim pravom.

Član 178.

Prestanak pravnog svojstva založnog vjerovnika

Založno pravo prestaje u slučaju da pravna osoba izgubi svojstvo koje je založni vjerovnik, a nema sveopćega pravnoga sljednika.

Član 179.

Konsolidacija i sjedinjenje

- (1) Kada je ista osoba postala nosilac prava vlasništva i nosilac založnog prava na istoj stvari prestaje založno pravo.
- (2) Kada dođe do sjedinjenja potraživanja i duga u jednoj osobi prestaje založno pravo.

Član 180.

Prestanak hipoteke

Ako je založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi, prestat će tek brisanjem, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 181.

Raspologanje neizbrisanom hipotekom

- (1) Vlasnik hipotekom opterećene nekretnine može, na osnovu priznanice ili druge isprave koja dokazuje prestanak tražbine osigurane tom hipotekom, prenijeti hipoteku na novu tražbinu koja nije veća od upisane hipoteke koja nije brisana.
- (2) Vlasnik se ne može odreći prava raspologanja hipotekom iz stava 1. ovoga člana pri osnivanju hipoteke. Iako se vlasnik nekome obavezao ishoditi brisanje određene hipoteke, i to je u zemljišnoj knjizi zabilježeno kod te hipoteke, on ipak ne može njome raspolagati.
- (3) Ako se nakon prestanka hipotekom osigurane tražbine koja nije brisana u zemljišnoj knjizi proda nekretnina u izvršnom postupku radi namirenja novčane tražbine drugih vjerovnika ili se nad njom uspostavi prisilna uprava, neće se uzimati u obzir iako nije izbrisana.
- (4) Ako hipotekom osigurana tražbina još postoji prema trećoj osobi, ili ako vlasniku pripada naknada za ispunjenje te tražbine, vlasniku će samo u tom slučaju pripasti pravo na dio prodajne cijene.

Član 182.

Zabilježba zadržavanja prvenstvenog reda

- (1) Vlasnik može u slučaju brisanja hipoteke istodobno ishoditi u zemljišnoj knjizi zabilježbu s kojom je za upis nove hipoteke do visine izbrisane zadržan prvenstveni red za vrijeme od tri godine od odobrenja te zabilježbe. Ukoliko bi se vlasništvo promijenilo, to zadržavanje bi djelovalo i u korist novoga vlasnika, ali se u slučaju prisilne javne dražbe te nekretnine to zadržavanje ne bi uzelo u obzir, ako ne bi bilo iskorišteno prije zabilježbe rješenja kojim je dopuštena pljenidba na toj nekretnini radi naplate nečije novčane tražbine.
- (2) Vlasnik nekretnine može zahtijevati upis hipoteke za novu tražbinu u prvenstvenom redu i do visine hipoteke kojom je nekretnina opterećena, ali s ograničenjem da će nova hipoteka imati pravni učinak jedino ako se brisanje stare hipoteke uknjiži u roku od godine dana od odobrenja upisa nove hipoteke.
- (3) Ako ne bude zatraženo brisanje stare hipoteke ili ono ne bude dopušteno u roku iz stava 2. ovoga člana, prestat će nova hipoteka čim protekne rok te će se ona, zajedno sa svim upisima koji se na nju odnose, brisati po službenoj dužnosti. Hipotekarni dužnik te vjerovnik u čiju korist je upisana nova hipoteka ovlašteni su tražiti brisanje stare hipoteke.
- (4) Hipoteka koja je upisana na mjestu starije opterećene hipoteke u prvenstvenom redu imat će pravni učinak jedino uz daljnji uvjet, da se taj teret izbrise ili s pristankom sudionika prenese na novu hipoteku koja je upisana na njezinu mjestu. Ako starija hipoteka tereti više nekretnina zajednički (simultano), nova dobiva pravni učinak jedino uz daljnji uvjet da se starija hipoteka izbrise na svim nekretninama koje tereti.
- (5) Odredbe ovoga člana primjenjivat će se na odgovarajući način i u slučaju kad bi nova tražbina trebala stupiti na mjesto dviju ili više hipotekarnih tražbina koje u prvenstvenom redu dolaze neposredno jedna iza druge.

Član 183.

Amortizacija

Prestanak založnog prava na nekretninama nastaje ukinućem na osnovu odluke zemljišnoknjižnog suda brisanjem iz zemljišne knjige.

Član 184.

Postupak amortizacije i brisanje hipoteke

- (1) Vlasnik hipotekom opterećene nekretnine, a isto tako i svaki zajednički vlasnik ili suvlasnik, mogu zahtijevati da zemljišnoknjižni sud pokrene postupak radi amortizacije i brisanja hipotekarne tražbine:
 - 1) ako je proteklo najmanje trideset godina od uknjižbe hipotekarne tražbine, a u slučaju kad ima daljnjih upisa koji se odnose na nju - od posljednjega od tih upisa;
 - 2) ako nije moguće pronaći ni one koji su prema upisima ovlašteni, ni njihove pravne sljednike, i
 - 3) ako kroz ovo vrijeme nisu zahtijevani niti primljeni glavnica ni kamate, niti se pravo na koji drugi način ostvarivalo.
- (2) Ako zemljišnoknjižni sud nađe da postoji vjerojatnost da prijedlogu treba udovoljiti i da podnosilac ima pravni interes za to, pozvat će oglasom da se prijave svi koji smatraju da imaju prava na hipotekarnoj tražbini ili glede nje.
- (3) U oglasu će se točno označiti uknjižba hipoteke sa svim upisima koji se na nju odnose i odrediti rok od godinu dana

za prijavu, uz navod posljednjega kalendarskog dana za podnošenje prijave.

- (4) Oglas će se objaviti u službenom glasilu i na oglasnoj ploči suda, a po potrebi i na drugi prikladan način.
- (5) Protekne li oglasni rok bezuspješno, zemljišnoknjižni sud će dopustiti amortizaciju hipotekarne tražbine te će odrediti brisanje hipoteke i drugih upisa koji se na nju odnose.
- (6) Bude li u oglasnom roku podnesena prijava glede prava čija se amortizacija zahtijeva, sud će obavijestiti onoga koji zahtijeva amortizaciju, te ga uputiti na parnicu o postojanju hipotekarne tražbine, i obustaviti postupak amortizacije.

Član 185.

Prestanak sudskoga i zakonskoga založnog prava

- (1) Prisilno založno pravo prestaje pravosnažnošću rješenja koja ukidaju provedene radnje i mjere kojima je to pravo bilo zasnovano, a ako je u tom postupku provedeno namirenje – pravosnažnošću rješenja o namirenju, s time da hipoteka prestaje brisanjem iz zemljišnih knjiga.
- (2) Zakonsko založno pravo prestaje kao i dobrovoljno, a i prestankom okolnosti zbog kojih je na osnovu zakona osnovano, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.

Glava II ZEMLJIŠNI DUG

Član 186.

Pojam

- (1) Zemljišni dug je ograničeno stvarno pravo kojim se opterećuje nekretnina na način, da se onome u čiju korist je nekretnina opterećena isplati određeni novčani iznos iz vrijednosti nekretnine, a svagdašnji vlasnik nekretnine je to dužan trpjeti.
- (2) Zemljišni dug se može osnovati u korist vlasnika opterećene nekretnine (vlasnički zemljišni dug) ili u korist treće osobe (nevlasnički zemljišni dug).

Član 187.

Neakcesornost zemljišnog duga

Zemljišni dug ne ovisi od postojanja ili valjanosti potraživanja.

Član 188.

Primjena odredaba o hipoteci

Na zemljišni dug se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovog zakona o hipoteci, ukoliko to nije u suprotnosti sa neakcesornom prirodom zemljišnog duga i ukoliko ovim zakonom nije nešto drugo određeno.

Član 189.

Predmet zemljišnog duga

- (1) Zemljišnim dugom može se opteretiti nekretnina, suvlasnički dio u nekretnini uključujući i etažno vlasništvo, pravo građenja, kao i suvlasnički udio u pravu građenja i vlasništvo na posebnom dijelu zasnovano na pravu građenja.
- (2) Ukoliko je sa vlasništvom na nekretnini povezano pravo na periodična davanja, zemljišni dug se proteže i na ta davanja.
- (3) Ukoliko je nekretnina opterećena zemljišnim dugom osigurana, zemljišni se dug kod nastupanja osiguranog slučaja proteže na osiguranu sumu. Zahtjev prema osiguravaocu prestaje ako osigurani predmet bude ponovo uspostavljen ili zamijenjen.

Član 190.

Osnivanje zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug se osniva na osnovu izjave volje koju je vlasnik nekretnine koja se opterećuje dao u formi notarski obrađene isprave, a nastaje upisom u zemljišnu knjigu.
- (2) U zemljišnu knjigu se upisuje visina, dospelost i kamata zemljišnog duga.

Član 191.

Pismo zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug se može osnovati bez izdavanja pisma zemljišnog duga (knjižni zemljišni dug) ili uz izdavanje pisma zemljišnog duga (zemljišni dug uz pismo).
- (2) Pismo zemljišnog duga izdaje sud nadležan za vođenje zemljišne knjige nakon što je izvršena uknjižba zemljišnog duga.
- (3) Pismo zemljišnog duga je vrijednosni papir po naredbi, koji mora sadržavati naziv suda koji ga izdaje, vrijeme izdavanja i pečat suda, a osim toga i ime osnivača, točnu zemljišnoknjižnu oznaku opterećene nekretnine, te sve ostale podatke koji se odnose na zemljišni dug.
- (4) U slučaju da se sadržina pisma i zemljišne knjige ne podudaraju važi ono što je upisano u pismu.
- (5) Ukoliko je pismo zemljišnog duga nestalo, zatureno ili uništeno provodi se amortizacioni postupak.

Član 192.

Prijenos zemljišnog duga

- (1) Ako drugačije nije određeno, zemljišni dug se može prenositi. Ograničenja prijenosa moraju biti upisana u zemljišnu knjigu.
- (2) Za prijenos je potrebna izjava o ustupanju zemljišnog duga od strane imaooca zemljišnog duga koja mora biti notarski ovjerena, kao i upis u zemljišnu knjigu. Ukoliko se radi o zemljišnom dugu uz pismo upis u zemljišnu knjigu zamjenjuje predaja pisma zemljišnog duga.
- (3) Prijenos i zalaganje zemljišnog duga mogu se vršiti nezavisno o prijenosu ili zalaganju potraživanja.
- (4) Dospjele kamate se ustupaju po općim pravilima za ustupanje potraživanja.

Član 193.

Prigovori vlasnika opterećene nekretnine

- (1) Ukoliko je zemljišni dug osnovan u svrhu osiguranja potraživanja (osiguravajući zemljišni dug) ili je prvobitni vlasnički zemljišni dug prenesen u svrhu osiguranja potraživanja vlasnik opterećene nekretnine nije dužan platiti veći iznos od iznosa osiguranog potraživanja. On može prvobitnom imaoocu zemljišnog duga isticati i druge prigovore iz osiguranog potraživanja.
- (2) Ukoliko je zemljišni dug ustupljen trećoj osobi tada vlasnik opterećene nepokretnosti može istaći prigovor iz stava 1. ovog člana samo ako je treći znao ili mogao znati da je zemljišni dug osnovan za osiguranje potraživanja.

Član 194.

Plaćanje zemljišnog duga

- (1) Vlasnik nekretnine po dospijeću zemljišnog duga mora platiti određen novčani iznos zakonitom imaoocu zemljišnog pisma.
- (2) Vlasnik nekretnine koji je isplatio potraživanje osigurano zemljišnim dugom može zahtijevati da mu imalac zemljišnog duga prenese zemljišni dug, čime zemljišni dug postaje vlasnički zemljišni dug ili da povjerilac da izjavu za brisanje zemljišnog duga u zemljišnoj knjizi.
- (3) Vjerovnici sa slabijim rangom prvenstva mogu ugovoriti sa vlasnikom nekretnine da će u slučaju isplate potraživanja osiguranog zemljišnim dugom od strane vlasnika na njih preći zahtjev za prijenos zemljišnog duga. Ovaj sporazum se može upisati u zemljišne knjige.
- (4) Ukoliko je vlasnik djelimično isplatio povjerioca na njega prelazi samo odgovarajući dio zemljišnog duga, a koji ima rang iza zemljišnog duga koji pripada imaoocu zemljišnog duga. Vlasnik u tom slučaju nema pravo na predaju pisma, ali može zahtijevati da se djelimična otplata upiše na pismu i u zemljišnoj knjizi.

- (5) Davalac osiguravajućeg zemljišnog duga ne može se unaprijed odreći prava na povrat zemljišnog duga.

Član 195.

Prinudno namirenje

Ukoliko je titular zemljišnog duga ujedno i vlasnik opterećene nekretnine on ne može pokrenuti izvršni postupak niti zahtijevati naplatu zemljišnog duga.

Član 196.

Ugovor o svrsi osiguranja

- (1) Ukoliko je zemljišni dug osnovan za osiguranje potraživanja dužnik ili vlasnik opterećene nepokretnosti (davalac osiguranja) i imalac zemljišnog duga (primalac osiguranja) mogu ugovorom o svrsi osiguranja urediti uvjete i pretpostavke pod kojima je imalac zemljišnog duga ovlašten tražiti ostvarenje svog prava.
- (2) Ugovor o svrsi osiguranja zaključuje se u pisanoj formi. Njegova sadržina se ne upisuje u zemljišnu knjigu.

Član 197.

Prestanak zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug prestaje brisanjem iz zemljišne knjige po zahtjevu vlasnika kome je prethodno predato pismo zemljišnog duga ili u skladu sa odredbom člana 194. stav 2. ovog zakona.
- (2) Zemljišni dug ne prestaje kada se u jednoj ličnosti ujedinii svojstvo vlasnika i imaoaca zemljišnog duga.

Glava III SLUŽNOSTI 1. Općenito

Član 198.

Pojam

- (1) Služnost je ograničeno stvarno pravo na nečijoj stvari, koje ovlašćuje svoga nosioca da se na određeni način služi tom stvari (poslužna stvar), a njen vlasnik je dužan to trpjeti ili pak zbog toga u pogledu nje nešto propuštati.
- (2) Služnost ima sadržaj s kojim je osnovana, ako nije kasnije zakonom izmijenjen.

Član 199.

Osnivanje služnosti

- (1) Služnost se osniva pravnim poslom, odlukom suda ili drugog organa odnosno zakonom.
- (2) Ako se služnost osniva pravnim poslom, način na koji je nosilac prava služnosti ovlašten služiti se poslužnom stvari, određuje vlasnik svojom voljom ili sporazumom sa sticaocem.
- (3) Ako se služnost osniva na osnovu odluke suda ili drugoga nadležnog tijela vlasti, način na koji je nosilac prava služnosti ovlašten služiti se poslužnom stvari, određuje se tom odlukom.
- (4) Na osnovu pravnog posla služnost se stiče upisom u zemljišne knjige.
- (5) Služnost koja se osniva odlukom suda ili drugog organa, odnosno zakonom upisat će se u zemljišne knjige.

a) Osnivanje na osnovu pravnoga posla

Član 200.

Pravni osnov

- (1) Na osnovu valjanoga pravnoga posla kojemu je cilj sticanje služnosti osnivaju se prava služnosti izvođenjem iz vlasništva poslužne stvari, odnosno iz pripadanja prava koje je poslužna stvar, a na način određen zakonom.
- (2) Sadržaj služnosti određuje vlasnik poslužne stvari, odnosno nosilac prava koje je poslužna stvar svojom voljom, ili u sporazumu sa sticaocem pravnim poslom iz stava 1. ovoga člana.

- (3) Pravnim poslom iz stava 1. ovoga člana može se pravo služnosti ograničiti i opteretiti na svaki način koji je moguć, a nije nedopušten niti suprotan pravnoj naravi toga prava.

- (4) Pravni posao kojemu je cilj osnutak služnosti, osim što mora zadovoljavati opće pretpostavke za valjanost, treba biti i u pisanom obliku ako je poslužna stvar nekretnina.

- (5) Kad je nekretnina u vlasništvu nekolicine suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, samo svi oni saglasno mogu odrediti da se ona optereti služnošću.

Član 201.

Način osnivanja služnosti na nekretninama

- (1) Pravo služnosti na nekretnini osniva se uknjižbom toga prava u zemljišnoj knjizi kao tereta na poslužnoj nekretnini, osim ako zakon omogućuje da se služnost osnuje drukčije.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljišnoknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a zatražena je uknjižba prava služnosti, predbilježbom će se osnovati to pravo pod uvjetom naknadnoga opravdanja toga upisa, ako su ispunjene barem pretpostavke pod kojima pravila zemljišnoknjižnoga prava dopuštaju predbilježbu.
- (3) Odredbe ovoga zakona o osnivanju prava služnosti na nekretninama upisom u zemljišnu knjigu na odgovarajući se način primjenjuju i na promjene i prestanak služnosti na temelju pravnih poslova.

Član 202.

Zaštita povjerenja

Na zaštitu povjerenja u zemljišne knjige u pogledu prava služnosti, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 55. do 57. ovoga zakona, ako nisu suprotne pravnoj naravi tih prava.

Član 203.

Način osnivanja služnosti na pokretninama

- (1) Pravo lične služnosti na pokretnoj stvari osniva se predajom te stvari sticaocu u nesamostalni posjed na osnovu valjano očitovane volje vlasnika usmjerene na to da se sticaocu izvede pravo služnosti, ako zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Kad je vlasnik sklopio više pravnih poslova radi osnutka prava lične služnosti na istoj stvari kao poslužnoj, a te služnosti ne bi mogle istodobno postojati na istoj stvari, osnovana je ona od njih za koju je stvar prije predana, ako su ispunjene i sve druge pretpostavke za sticanje te služnosti.
- (3) U slučaju iz stava 2. ovoga člana odnose otuđivaoca s osobama s kojima je sklopio pravne poslove, ali one nisu stekle ličnu služnost, uređuju obveznopravna pravila.

b) Osnivanje služnosti odlukom suda ili drugog organa vlasti

Član 204.

Osnivanje odlukom

- (1) Služnost može svojom odlukom, pod pretpostavkama određenim zakonom, osnovati sud u postupku osnivanja nužnoga prolaza, odnosno nužnoga osnivanja služnosti vodova ili drugih uređaja u postupku diobe i u ostavinskom postupku, a i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Stvarnu služnost može, pod pretpostavkama određenim zakonom, osnovati nadležni organ vlasti u postupku izvlaštenja, komasacije, kao i u ostalim slučajevima određenim zakonom.
- (3) Pravo služnosti osniva se u trenutku pravosnažnosti sudske odluke iz stava 1. ovog člana odnosno konačnosti odluke drugog organa vlasti iz stava 2. ovoga člana, ako što drugo nije određeno zakonom, niti proizlazi iz cilja radi kojega se odluka donosi.

- (4) Onaj u čiju je korist na nekretnini osnovano pravo služnosti odlukom suda ili drugoga tijela ovlašten je ishoditi spis stečenoga prava u zemljišnoj knjizi.

Član 205.

Odluka o nužnom prolazu

- (1) Nužni prolaz preko neke nekretnine kao poslužne osnovat će svojom odlukom sud na zahtjev vlasnika druge nekretnine, ako do nje nema nikakve ili nema prikladne putne veze s javnim putem i ako je korist od otvaranja nužnoga prolaza za gospodarenje tom nekretninom veća od štete na poslužnoj nekretnini, a uz obavezu vlasnika nekretnine u čiju se korist nužni prolaz osniva da plati punu naknadu vlasniku poslužne nekretnine.
- (2) Nužni prolaz ne može sud osnovati preko nekretnina ako bi takvo osnivanje bilo protivno javnom interesu, kroz zgrade, kroz ograđena kućna dvorišta, kroz ograđena uzgajališta divljači, a kroz ograđene vrtove i vinograde može osnovati nužni prolaz samo ako za to postoji naročito opravdan razlog.
- (3) Sud će svojom odlukom kojom osniva nužni prolaz odrediti da se on osniva u korist određene nekretnine kao služnost prava staze, progona stoke, kolnika, ili svega zajedno, vodeći računa o potrebama povlasne nekretnine i o tome da poslužno zemljište bude što manje opterećeno, no nikad ne može osnovati nužni prolaz u korist određene osobe, niti općega dobra.
- (4) Sud će svojom odlukom kojom osniva nužni prolaz odrediti obavezu vlasnika nekretnine u čiju se korist osniva taj prolaz da vlasniku poslužne nekretnine plati punu novčanu naknadu za sve što će on trpjeti i biti oštećen, koja ne može biti manja od one na koju bi on imao pravo da se u općem interesu provodi izvlaštenje, te će osnutak nužnoga prolaza uvjetovati potpunom isplatom te naknade, ako su se stranke u pogledu naknade nisu drukčije sporazumjele.

Član 206.

Odluka o nužnim vodovima i uređajima

- (1) Služnost vodova ili drugih uređaja (električnih, kanalizacionih, plinovodnih, vodovodnih, toplovodnih, telekomunikacijskih i dr.) na tuđoj nekretnini kao poslužnoj osnovat će svojom odlukom sud na zahtjev vlasnika druge nekretnine. Zahtjev će se smatrati opravdan ako do povlasne nekretnine nema nikakve ili nema prikladne veze s dobavljačem tvari, energija ili usluga koje se dostavljaju tim vodovima i drugim uređajima i ako je korist od postavljanja tih vodova odnosno uređaja za gospodarenje tom nekretninom veća od štete na poslužnoj nekretnini, a uz obavezu vlasnika nekretnine u čiju se korist osniva služnost vodova ili drugih uređaja da plati punu naknadu vlasniku poslužne nekretnine.
- (2) Na nužno osnivanje služnosti vodova ili drugih uređaja iz stava 1. ovoga člana, na odgovarajući se način primjenjuju pravila o nužnim prolazima.

Član 207.

Odluka u diobnom i ostavinskom postupku

- (1) Sud koji provodi diobu suvlasništva ili zajedničkoga vlasništva može odlučiti da se osnuje pravo stvarne služnosti, ako su stranke s tim saglasne, a kod geometrijske diobe nekretnine i bez njihove saglasnosti.
- (2) Sud koji provodi ostavinski postupak svojom će odlukom odlučiti da se osnuje pravo služnosti ako je ostavilac svojim valjanim zapisom ili nalogom bio odredio da se osnuje to pravo.
- (3) Pravo služnosti čije je osnivanje određeno odlukom suda u postupcima iz st. 1 i 2. ovog člana, osniva se na način koji

je ovim zakonom predviđen za sticanje prava služnosti na osnovu pravnoga posla.

Član 208.

Zaštita povjerenja

Pravo služnosti koje je na teret neke nekretnine osnovano odlukom suda ili drugog organa vlasti, ali nije upisano u zemljišnu knjigu, ne može se suprotstaviti pravu onoga koji je postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri upisao svoje pravo na nekretnini dok još nije bilo upisano pravo služnosti koje je osnovano odlukom suda ili drugog organa vlasti.

c) Osnivanje na osnovu zakona

Član 209.

Općenito

- (1) Neposredno na osnovu zakona pravo služnosti osnovat će se kad se ispune sve zakonom predviđene pretpostavke za dosjelost služnosti na način kako je propisano posebnim zakonom.
- (2) Ko stekne pravo služnosti nekretnine na osnovu zakona, ovlašten je ishoditi spis stečenoga prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Član 210.

Dosjelost služnosti

- (1) Stvarna služnost osniva se na osnovu zakona dosjelošću, ako ju je posjednik povlasne nekretnine pošteno posjedovao izvršavajući njezin sadržaj kroz dvadeset godina, a vlasnik poslužne nekretnine nije se tome protivio.
- (2) Ne može se dosjelošću osnovati stvarna služnost ako se njezin sadržaj izvršavao zloupotrebom povjerenja vlasnika ili posjednika poslužne nekretnine, silom, potajno ili na zamolbu do opoziva.
- (3) Ako se služnost po svojoj naravi može samo rijetko izvršavati, mora onaj ko tvrdi da je ona u korist njegove nekretnine kao povlasne osnovana dosjelošću, dokazati da je u razdoblju od najmanje dvadeset godina bar tri puta nastupio slučaj izvršavanja takve služnosti te da je on ili njegov prednik svaki taj put izvršio njezin sadržaj.

Član 211.

Zaštita povjerenja

Pravo stvarnih služnosti koje je na teret neke nekretnine osnovano na osnovu zakona, ali nije upisano u zemljišnu knjigu, ne može se, niti kad je utvrđeno odlukom suda, suprotstaviti pravu onoga koji je postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige u dobroj vjeri upisao svoje pravo na nekretnini dok još nije bilo upisano to pravo služnosti koje je osnovano na osnovu zakona.

d) Sticanje nečijih prava služnosti

Član 212.

Sticanje s povlasnom stvari

Ko stekne vlasništvo povlasne stvari na bilo kojem pravnom osnovu, stekao je ujedno i svako pravo stvarne služnosti koja je njezina pripadnost, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 213.

Sticanje s poslužnom stvari

Ko stekne vlasništvo poslužne stvari na bilo kojem pravnom osnovu, stekao ju je opterećenu svakim pravom služnosti koje je njezin teret, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Član 214.

Svrha

- (1) Svaka služnost mora imati razumnu svrhu.
- (2) Ako je svrha služnosti bolje i korisnije gospodarenje nekretninom, služnost je stvarna, inače je lična.

Član 215.

Neodvojivost

- (1) Služnost se ne može razdvojiti od poslužne stvari, niti prenijeti na drugoga ovlaštenika.
- (2) Služnost se prenosi samo zajedno s poslužnom stvari, a stvarna služnost i sa povlasnom stvari.

Član 216.

Utjecaj diobe

- (1) Služnost je nedjeljiva i ne može se podijeliti povećanjem, smanjenjem ili komadanjem poslužne stvari, uključujući i promjene oblika, površine ili izgrađenosti katastarske čestice koja je poslužna stvar, osim ako nije nešto drugo određeno zakonom.
- (2) Ako se služnost izvršavala samo na pojedinom dijelu poslužne stvari, a ona bude podijeljena, može se zahtijevati ukidanja služnosti na ostalim dijelovima.
- (3) Ako se podijeli nekretnina koja je povlasna stvar u čiju korist postoji stvarna služnost, ta služnost ostaje i dalje u korist svih dijelova, ali se može izvršavati samo tako da se time ne poveća ukupno opterećenje vlasnika poslužne nekretnine. No, ako je svrha služnosti bila da služi samo potrebama pojedinoga dijela koji se odvojio, može se zahtijevati da ona bude ukinuta u pogledu ostalih.

Član 217.

Ovlaštenik služnosti

Nekretnina može biti opterećena pravom služnosti, bilo u korist vlasnika povlasne nekretnine ili nosioca prava građenja na njoj, bilo u korist određene osobe.

Član 218.

Izvršavanje ovlasti

- (1) Ovlaštenik prava služnosti mora pri izvršavanju svojih ovlasti postupati u skladu sa naravi i svrsi služnosti te tako obzirno da što manje opterećuje poslužnu stvar.
- (2) Vlasnik poslužne stvari ne smije činiti ništa što bi onemogućilo ili bitno otežalo izvršavanje služnosti; ali nije dužan išta sam činiti, ako nije drugačije određeno.

Član 219.

Preinaka načina izvršavanja

- (1) Nosilac prava služnosti može po svojoj volji preinačiti dotadašnji način izvršavanja svojih ovlasti i mjesta na kojem ih izvršava na poslužnoj stvari, ako bitno ne mijenja dotadašnji način na koji ih je izvršavao.
- (2) Ako bi se bitno promijenio dotadašnji način izvršavanja ovlasti, preinaka je dopuštena samo u sporazumu s vlasnikom poslužne stvari; ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na istoj stvari - promjena je dopuštena samo u sporazumu s ovlaštenicima tih prava.
- (3) Na preinaku iz stava 2. ovog člana odgovarajuće se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti na osnovu pravnog posla.

Član 220.

Naknada

Na zahtjev vlasnika poslužne nekretnine, nadležni organ utvrđuje naknadu koju vlasnik povlasne nekretnine duguje vlasniku poslužne nekretnine.

Član 221.

Premještanje

- (1) Ako se služnost stalno izvršava samo na jednom dijelu poslužne stvari, a izvršavanje služnosti na tom dijelu je vlasniku naročito teško, vlasnik poslužne stvari može zahtijevati da se služnost premjesti na neko drugo, ovlašteniku podjednako prikladno mjesto. To vlasnikovo pravo se ne može pravnim poslom isključiti niti ograničiti.

- (2) Troškove premještanja služnosti snosi vlasnik poslužne stvari.

Član 222.

Izvršavanja više služnosti na istoj poslužnoj stvari

- (1) Jedna nekretnina može biti opterećena s više služnosti, ali novija služnost ne može ograničiti izvršavanje onih koje su prije nje u prvenstvenom redu.
- (2) Ako služnosti odnosno drugi stvarni tereti koji daju pravo na koristi imaju isti prvenstveni red, a izvršavanje jednog ometa izvršavanje drugog, svaki ovlaštenik može zahtijevati da sud na pravedan način uredi izvršavanje služnosti.
- (3) Niko ne može imati služnost na nečijem pravu služnosti.

Član 223.

Troškovi održavanja

- (1) Troškove održavanja i popravka poslužne stvari snosi ovlaštenik, ako nije drugačije određeno.
- (2) Ako se poslužnom stvari služi i njezin vlasnik, on je dužan razmjerno snositi troškove održavanja i popravka, ali se te dužnosti može osloboditi ustupivši poslužnu stvar ovlašteniku, čak i protiv njegove volje.
- (3) Ovlaštenik koji ima na poslužnoj stvari neku napravu kojom izvršava služnost dužan je tu svoju napravu održavati o svom trošku, ako nije drugačije određeno.

Član 224.

Prividne služnosti

Prividne služnosti su ovlaštenja i dužnosti koje daje neka služnost od opoziva. Prividne služnosti će se prosuđivati uz odgovarajuću primjenu pravila o služnostima.

Član 225.

Zakonske služnosti

Ako je posebnim zakonom propisano da pod određenim pretpostavkama neke služnosti terete stvari (zakonske služnosti), na njih se ne primjenjuju pravila o služnostima, ako zakonom nije drugačije određeno.

2. Stvarne služnosti

a) Opće odredbe

Član 226.

Pojam

- (1) Stvarna služnost je ograničeno stvarno pravo vlasnika određene nekretnine (povlasna nekretnina) da se za potrebe te nekretnine na određeni način služi nečijom nekretninom (poslužna nekretnina), čiji vlasnik to mora trpjeti ili mora propuštati određene radnje u pogledu svoje nekretnine koje bi inače imao pravo činiti.
- (2) Stvarna služnost vrši se na način kojim se najmanje opterećuje poslužna nekretnina.
- (3) Jedna nekretnina može biti opterećena sa više služnosti. Ukoliko je nekretnina opterećena sa više služnosti njihov prvenstveni red se utvrđuje po vremenu podnošenja zahtjeva za upis u zemljišne knjige.

Član 227.

Povlasna i poslužna nekretnina

- (1) Stvarna služnost može postojati i u korist nekretnina koje su javna dobra u općoj ili u javnoj upotrebi, ako se tome ne protivi njihova namjena.
- (2) Stvarna služnost osnovana u korist neke nekretnine kao povlasne ne može se razdvojiti od te nekretnine, te je njezin pripadak, prenosiv samo zajedno s tom nekretninom.
- (3) Kad je povlasna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih ima jednako pravo izvršavanja stvarnih služnosti u korist povlasne nekretnine.
- (4) Kad je poslužna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih mora trpjeti da se

ovlaštenik služnosti koja tereti njihovu nekretninu njome služi na način na koji ga ovlaštava ta služnost, odnosno svaki mora propuštati radnje u pogledu poslužne nekretnine koje bi bile suprotne tuđem pravu stvarne služnosti.

- (5) Što je određeno za vlasnika povlasne nekretnine, na odgovarajući način važi i za nosioca prava građenja, ako nije nešto drugačije određeno, niti proizlazi iz naravi toga prava.

Član 228.

Sadržaj ovlasti

Vlasnik povlasne i vlasnik poslužne nekretnine mogu osnivati stvarne služnosti bilo kojega sadržaja koji je moguć, a nije zabranjen, bilo da time nastane stanje koje traje i nije potrebno ovlaštenikovo činjenje za izvršavanje ovlasti koje ta služnost daje, bilo da se služnost izvršava ponavljanjem ljudskih radnji, uzastopce ili na određeno vrijeme ili u određeno doba godine, osim ako je nešto drugačije zakonom određeno.

Član 229.

Nepravilna služnost

- (1) Služnost koja je po svojoj naravi stvarna može se osnovati na poslužnoj nekretnini i u korist određene osobe (nepravilna služnost).
- (2) Na nepravilnu služnost na odgovarajući način primjenjivati će se pravila o ličnim služnostima.
- (3) Ko tvrdi da je stvarna služnost osnovana u korist određene osobe, treba to i dokazati.

Član 230.

Osnivanje stvarne služnosti

- (1) Stvarna služnost zasniva se pravnim poslom, odlukom suda ili drugog nadležnog organa i dosjelošću.
- (2) Stvarna služnost osnovana pravnim poslom stiče se upisom u zemljišne knjige.
- (3) Osoba koja stvarnu služnost na nekretnini stekne na osnovu pravosnažne odluke suda ili drugog nadležnog organa ovlaštena je da traži upis svog prava služnosti u zemljišne knjige.
- (4) Pravo služnosti stečeno u skladu sa stavom 3. ovog člana ne može se suprotstaviti pravu savjesne osobe koja je, postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige, upisala svoje pravo prije nego što je bio zatražen upis prava služnosti stečenog na osnovu sudske odluke ili odluke drugog nadležnog organa.

b) Pojedine služnosti

Član 231.

Zemljišna i kućna služnost

- (1) Služnost može biti osnovana da služi poljoprivrednom zemljištu, šumi i šumskom zemljištu ili drugom zemljištu; u takvom slučaju je zemljišna, inače je kućna služnost.
- (2) Da bi služile poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu ili drugom zemljištu, mogu se osnovati zemljišne služnosti, kao što su naročito:
 - 1) služnosti puta, ili kao pravo staze, pravo progoniti stoku, ili kao pravo kolnika na poslužnoj nekretnini;
 - 2) služnosti vode, ili kao pravo crpsti vodu, ili pojititi stoku, odvracati vodu na tuđu nekretninu ili navoditi s tuđe nekretnine;
 - 3) služnosti paše;
 - 4) šumske služnosti, ili sječi drva, ili kupiti suho granje, žir, ili slične služnosti.
- (3) Da bi služile nekretninama sa zgradom, mogu se osnovati kućne služnosti koje vlasniku te nekretnine daju ovlaštenje da nešto poduzima na susjedovoj nekretnini kao poslužnoj, što je taj dužan trpjeti, kao što su to naročito:

- 1) imati dijelove svoje zgrade bilo u susjedovu vazdušnom prostoru, ili na susjedovu zemljištu ili ispod njegove površine ili imati svoje naprave na tuđoj nekretnini;
- 2) pravo nasloniti teret svoje zgrade na tuđu;
- 3) gredu ili dimnjak umetnuti u tuđi zid;
- 4) imati prozor u tuđem zidu radi svjetla, ili i radi vidika;
- 5) provoditi dim kroz susjedov dimnjak;
- 6) navoditi kapnicu sa svojega krova na tuđu nekretninu;
- 7) odvoditi ili proljevati tekućine na susjedovu zemljište; ili slične služnosti.

- (4) Da bi služile nekretninama sa zgradom, mogu se osnovati služnosti koje vlasniku nekretnine daju ovlaštenje na to da vlasnik poslužne nekretnine nešto propušta, što bi inače slobodno činio, kao što su naročito:

- 1) svoju kuću ne povisivati ili je ne snižavati;
- 2) ne oduzimati povlaštenoj zgradi svjetlo i vazduh, ili vidik;
- 3) ne odvracati kišnicu s krova svoje kuće od susjedova zemljišta kojem bi mogla koristiti za polijevanje vrta ili punjenje cisterne ili na neki drugi način; ili nešto drugačije.

Član 232.

Služnosti puta

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji ima pravo staze preko tuđe nekretnine ovlašten je time hodati tom stazom; ima li pravo progoniti stoku, ovlašten je time i služiti se kolicima i biciklom; a ima li pravo kolnika, ovlašten je voziti se po poslužnoj nekretnini jednom ili više zaprega, motornim vozilom. Na isti način imalac služnosti je ovlašten k sebi puštati druge osobe.
- (2) Pravo hodati stazom preko tuđe nekretnine uključuje i sluzenje invalidskim kolicima i kolicima za djecu. Pravo hodati stazom ne obuhvaća ovlast jahati niti voziti se biciklom, a ni gurati bicikl po poslužnoj nekretnini; pravo progoniti stoku ne obuhvaća ovlast vući teške terete preko poslužnoga zemljišta; pravo voziti se po poslužnoj nekretnini ne obuhvaća pravo tuda goniti nevezanu stoku.
- (3) Prostor za izvršavanje na poslužnoj nekretnini prava ići stazom, progoniti stoku i prava kolnika treba biti toliki koliko je nužno da bi ih se izvršavalo, s obzirom na mjesne prilike. Ako bi putevi i staze postali neupotrebljivi zbog poplave, odrona, klizišta ili kojeg drugog slučaja, mora se do uspostave prijašnjega stanja odrediti novi prostor, ako nadležni organi vlasti ne poduzmu odmah potrebne mjere.

Član 233.

Nužni prolaz

- (1) Nužni prolaz je služnost puta koju je osnovao sud na zahtjev vlasnika nekretnine do koje nema nikakve ili nema prikladne putne veze s javnim putem uz uvjet da je korist od otvaranja nužnog prolaza za vlasnika povlasne nekretnine veća od štete koju otvaranjem nužnog prolaza trpi vlasnik poslužne nekretnine.
- (2) Na nužni se prolaz primjenjuju pravila koja vrijede za služnosti puta, ako u pogledu nužnoga prolaza nije nešto posebno propisano.

Član 234.

Služnost crpljenja, dovođenja i odvođenja vode

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji je ovlašten crpiti vodu na poslužnoj nekretnini, ima i pravo na slobodan pristup k njoj.
- (2) Vlasnik povlasne nekretnine koji je ovlašten navracati vodu s tuđe nekretnine na svoje zemljište ili je sa svojega odvracati na tuđe zemljište, ovlašten je također postaviti za to potrebne cijevi, žljebove, brane, spremnike za vodu i

druge naprave o svom trošku, a u mjeri koja se utvrđuje prema potrebama povlasnoga zemljišta.

Član 235.

Služnost paše

- (1) Ako u času sticanja prava služnosti paše nisu određeni vrsta i broj stoke niti vrijeme i mjera izvršavanja prava paše, mjerodavno je kako se mirno izvršavao posjed toga prava služnosti kroz dvadeset godina.
- (2) Način vršenja paše, kao i vrijeme paše određuje se općenito po ustaljenom mjesnom običaju, ali radi paše ne smije nikad biti ometano ili otežano obrađivanje zemljišta uređeno posebnim propisima.
- (3) Pravo paše ne proteže se ni na kakvu drugu korist, pa ovlaštenik ne smije niti kositi travu, ne smije ugroziti ispaše, niti isključiti stoku vlasnika poslužne nekretnine od paše na njegovoj nekretnini, a kad prijeti opasnost da bi stoka mogla nanijeti štetu, ona treba biti čuvana na prikladan način.

Član 236.

Ostale zemljišne služnosti

Odredbe o pravu paše na odgovarajući se način primjenjuju i na služnost sječe drva i ostale zemljišne služnosti.

Član 237.

Pravo prozora

- (1) Pravo prozora u zidu poslužne nekretnine daje vlasniku povlasne nekretnine samo pravo na svjetlo i vazduh; a na vidik samo ako mu je ta ovlast posebno dana.
- (2) Osoba koja nema pravo na vidik dužna je na zahtjev vlasnika zida staviti rešetku na svoj prozor.
- (3) Osoba koja ima pravo prozora, dužna je čuvati otvor, ukoliko to zanemari, odgovara za štetu koja otuda nastaje.

Član 238.

Pravo imati dio zgrade i naprave na poslužnoj nekretnini

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine kojemu njegovo pravo služnosti daje ovlast da na susjednoj nekretnini, na njezinoj površini, ispod nje ili u njezinu vazdušnom prostoru ima dio svoje zgrade, neku drugu napravu ili uređaj koji služi njegovoj zgradi, dužan je to održavati o svome trošku, a vlasniku poslužne nekretnine plaćati naknadu za iskorištavanje njegove nekretnine u visini zakupnine, ako nije drugačije određeno ugovorom ili zakonom.
- (2) Odredba stava 1. ovoga člana na odgovarajući se način primjenjuje kad vlasniku povlasne nekretnine njegovo pravo služnosti daje ovlast da na susjednoj nekretnini, na njezinoj površini, ispod nje ili u njezinu vazdušnom prostoru ima vodove i druge uređaje (električne, plinovodne, toplovodne, telekomunikacijske, kanalizacijske, vodovodne, i dr.).
- (3) Vlasnik poslužne nekretnine koji je dužan trpjeti teret susjedne zgrade, umetak tuđe grede u svoj zid, prolaz tuđega dima kroz dimnjak, tuđu antenu na svom krovu, tuđu reklamu ili natpis na pročelju svoje zgrade ili nešto slično, dužan je srazmjerno pridonositi za održavanje svojega, za to određenog zida, stupa, stijene, dimnjaka, krova, pročelja i sl., ali nije dužan podupirati niti popravljati tuđu stvar.

Član 239.

Pravo provođenja tekućina

Vlasnik povlasne nekretnine za provođenje tekućina kroz poslužnu nekretninu dužan je izgraditi potrebne jarke i kanale i iste držati dobro pokrivene i čiste i time olakšati opterećenje poslužnoga zemljišta.

Član 240.

Pravo kapnice

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji ima pravo odvođenja kišnice sa svojega krova na poslužnu nekretninu (pravo kapnice) može pustiti da kišnica otječe na tuđu nekretninu slobodno ili kroz žlijeb.
- (2) Ovlaštenik prava kapnice smije uzdići svoj krov, ali mora poduzeti mjere da time služnost ne postane teža za vlasnika poslužne nekretnine.
- (3) Ovlaštenik prava kapnice dužan je održavati žljebove namijenjene otjecanju vode kao i svoj krov u takvom stanju da mlaz kišnice ne šteti opterećenoj nekretnini, a snijeg i led na vrijeme ukloniti.

3. Lične služnosti

a) Općenito

Član 241.

Služnosti lične naravi

- (1) Lična služnost je ograničeno stvarno pravo koje daje ovlast određenoj osobi da se na određeni način služi tuđom stvari (poslužna stvar), a svakodobni vlasnik te stvari to mora trpjeti.
- (2) Lične služnosti su: pravo plodouživanja, pravo upotrebe i pravo stanovanja.

Član 242.

Poslužna stvar

- (1) Lične služnosti mogu postojati na cijeloj poslužnoj stvari, ili na idealnom dijelu ako je to moguće s obzirom na sadržaj služnosti i prirodu predmeta.
- (2) Lična služnost na suvlasničkom dijelu nekretnine proteže se na posebni dio (stan, poslovnu prostoriju), kao što se služnost na posebnom dijelu nekretnine proteže na s njime povezan suvlasnički dio.

Član 243.

Ograničeno trajanje

Lične služnosti se osnivaju na određeno vrijeme i prestaju istekom vremena za koje su osnovane, a najkasnije smrću ovlaštene osobe, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 244.

Neotuđivost i nenasljedivost

- (1) Lične služnosti se ne mogu prenositi na drugu osobu.
- (2) Lične služnosti se ne mogu naslijediti, osim služnosti izričito osnovanih i za nasljednike ovlaštene osobe.
- (3) Lična služnost izričito osnovana i za nasljednike ovlaštene osobe gasi se smrću posljednjeg nasljednika.

b) Pravo plodouživanja

Član 245.

Pojam

- (1) Pravo plodouživanja je lična služnost koja plodouživaocu daje ovlast da se služi poslužnom stvari u skladu sa njenom namjenom, ne mijenjajući njenu supstancu.
- (2) Pravo plodouživanja može postojati na poslužnoj pokretnoj nepotrošnoj ili nepokretnoj stvari, ili na više pokretnih stvari zajedno. Na potrošnim stvarima moguće je samo nepravno plodouživanje.
- (3) Na pravo plodouživanja osnovano na pravu koje daje plodove ili druge koristi shodno se primjenjuje odredba stava 2. ovog člana.
- (4) Predmet prava plodouživanja su i pripatci opterećene stvari ili prava.
- (5) Ako više osoba ima pravo plodouživanja iste poslužne nekretnine, svaka osoba je samostalni nosilac svog dijela prava plodouživanja, osim kad su u takvom odnosu da im pravo plodouživanja ili neki dio tog prava pripada

zajednički. U sumnji se smatra da svakoj osobi pripada jednak dio prava plodouživanja.

- (6) Kad je poslužna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih mora da trpi da se nosilac prava plodouživanja služi nekretninom na način proizašao iz njegova prava.

Član 246.

Ovlasti

- (1) Plodouživalac je ovlašten da se služi poslužnom stvari u skladu s njenom namjenom, da je posjeduje kao nesamostalni posjednik i da je upotrebljava. Plodouživaocu pripada čisti prihod od čiste vrijednosti te stvari, u granicama očuvanja supstance, što uključuje i čuvanje osnovne namjene poslužne stvari.
- (2) Plodouživalac može pravnom poslom prenijeti drugoj osobi izvršavanje svojih ovlaštenja.
- (3) Vlasnik poslužne stvari smije izvršavati svoje pravo vlasništva ako time ne vrijeđa ovlaštenja plodouživaoca.

Član 247.

Čisti prihod od čiste vrijednosti

- (1) Plodouživaocu pripada sav prihod koji daje poslužna stvar.
- (2) Prihod poslužne stvari čine plodovi i druge koristi koje stvar daje bez umanjenja supstance. Blago nađeno u poslužnoj stvari nije prihod plodouživaoca.
- (3) Plodouživalac stiže plodove poslužne stvari njihovim odvajanjem. Plodouživalac stiže i sve ostalo što se odvojilo od stvari ne umanjujući njezinu supstancu u momentu odvajanja, osim ako zakonom nije drugačije određeno.
- (4) Odredba iz stava 3. ovog člana odnosi se i na najamnine, zakupnine, kamate, dividende i druge prihode koje stvar daje na osnovu nekog pravnoga odnosa (civilne plodove), ostvarene u vremenu dok je plodouživanje postojalo, bez obzira na to kad je prihod dospio.
- (5) Plodouživalac snosi sve troškove upotrebe i iskorištavanja poslužne stvari, bez obzira na iznos ostvarenog prihoda.
- (6) Plodouživalac je dužan kao dobar domaćin održavati poslužnu stvar u stanju u kojem je stvar primio, snositi troškove redovnog održavanja i obnavljanja stvari, javne obaveze (porezne i sl.), realne terete koji opterećuju stvar, i kamate na potraživanja osigurana hipotekom na poslužnoj stvari, u granicama vrijednosti koja ostaje kad se od prihoda poslužne stvari odbiju troškovi upotrebe i iskorištavanja.

Član 248.

Vanredni popravci i obnova stvari

- (1) Ako je zbog dotrajalosti ili više sile neophodno obaviti vanredne popravke ili vanredna obnavljanja poslužne stvari, plodouživalac je dužan bez odgađanja obavijestiti vlasnika, odnosno osobu koja za vlasnika upravlja tom stvari, osim ako je te popravke ili obnavljanja dužan učiniti o svom trošku.
- (2) Ako je stvar uništena uslijed više sile rizik propasti stvari snosi vlasnik a plodova plodouživalac.
- (3) Ako vlasnik poslužne stvari obavi vanredne popravke ili vanredna obnavljanja poslužne stvari, plodouživalac je dužan nadoknaditi kamate na vrijednost onoga što je vlasnik utrošio, u obimu u kojem se time poboljšalo njegovo plodouživanje.
- (4) Ako vlasnik ne može ili neće da obavi nužne popravke ili obnavljanja, plodouživalac je ovlašten da ih sam izvrši, a po prestanku plodouživanja može tražiti da mu vlasnik isplati naknadu kao poštenom posjedniku, ili primjerenu naknadu za plodouživanje koje je izgubio zbog propuštenih radova.
- (5) Plodouživalac je dužan o svom trošku izvršiti one vanredne popravke i vanredne obnove stvari koje je sam skrivila ili ih je prouzrokovala osoba za koju on odgovara.

Član 249.

Poboljšanja

- (1) Plodouživalac nije dužan da dozvoli vlasniku da obavlja poboljšanja na poslužnoj stvari koja nisu nužna, osim ako se vlasnik obaveže na davanje pune odštete zbog smanjene upotrebe ili prihoda koje plodouživalac gubi zbog obavljanja radova.
- (2) Vlasnik stvari koji je izvršio poboljšanja na poslužnoj stvari ima pravo da traži od plodouživaoca koji je tražio odštetu po odredbi iz stava 1. ovog člana da se od te odštete odbije korist koju plodouživalac ima od poboljšanja.
- (3) Ako je plodouživalac bez sporazuma sa vlasnikom učinio poboljšanja na poslužnoj stvari, ovlašten je da odvoji i prisvoji ono što je dodao, ako je to moguće bez oštećenja stvari. Naknadu za poboljšanja može zahtijevati samo ako bi na to bio ovlašten kao poslovođa bez naloga.

Član 250.

Popis i procjena

- (1) Vlasnik i plodouživalac mogu sačiniti popis svih poslužnih stvari s naznakom njihove vrijednosti u vrijeme sastavljanja popisa i procjene.
- (2) Ukoliko vlasnik i plodouživalac ne sastave popis iz stava 1. ovog člana, pretpostavlja se da je plodouživalac primio u upotrebljivom stanju poslužnu stvar srednje kakvoće, sa svim pripadnostima potrebnim za uredno plodouživanje.

Član 251.

Dužnost davanja osiguranja

- (1) Ukoliko je pri izvršavanju ovlaštenja plodouživaoca ugrožena supstanca poslužne stvari, vlasnik ima pravo da od plodouživaoca zahtijeva davanje primjerenog osiguranja.
- (2) Ako plodouživalac odbije dati dogovoreno osiguranje ili osiguranje koje je odredio sud, vlasnik može zahtijevati da sud ukine plodouživanje.
- (3) Sud neće ukinuti plodouživanje nego će postaviti upravnika poslužne stvari kad je to bolje a obzirom na okolnosti slučaja, ako to zahtijeva plodouživalac koji se obavezao da će sve troškove te uprave snositi kao troškove za upotrebu i iskorištavanje poslužne stvari.
- (4) Nakon postavljanja upravnika, sud će, bez odlaganja, sačiniti popis i procjenu poslužne stvari.

Član 252.

Povrat stvari

- (1) Nakon prestanka prava plodouživanja, plodouživalac je dužan predati u posjed poslužne stvari njenom vlasniku, u stanju u kojem je stvar primio.
- (2) Plodouživalac odgovara vlasniku stvari za smanjenje njene vrijednosti, bez obzira čime je ono prouzrokovano, osim za smanjenje vrijednosti zbog starenja ili redovne upotrebe stvari koje se nije moglo izbjeći ni otkloniti potpunim ispunjenjem dužnosti iz člana 247. stava 6. ovog zakona.
- (3) Plodouživalac ne odgovara za smanjenje vrijednosti poslužne stvari koje se moglo izbjeći ili otkloniti jedino vanrednim popravkama ili vanrednim obnavljanjem te stvari, osim ako je bio dužan o svom trošku izvršiti te vanredne popravke ili vanredno obnavljanje stvari.
- (4) Nakon prestanka plodouživanja neodvojeni plodovi pripadaju vlasniku. Vlasnik je dužan da nadoknadi plodouživaocu ili njegovom nasljedniku troškove koje je plodouživalac imao da bi dobio te plodove, prema pravilima koja određuju pravni položaj poštenog posjednika prilikom povrata stvari vlasniku.
- (5) Pravilo iz stava 4. ovog člana shodno se primjenjuje i za civilne plodove (najamnine, zakupnine, kamate, dividende i sl.) dospjele nakon prestanka plodouživanja.

- (6) Dužnosti i odgovornosti plodouživaoca terete njegovog nasljednika, odnosno drugog sljedbenika.

Član 253.

Nepravo plodouživanje

- (1) Nepravo plodouživanje osniva se na stvari koja je potrošna ili na pravu koje ne daje plodove.
- (2) U slučaju iz stava 1. ovog člana poslužna stvar je novčana vrijednost stvari koja će se vlasniku vratiti nakon isteka plodouživanja.
- (3) Za vrijeme trajanja nepravog plodouživanja osnovanog na gotovom novcu plodouživalac može raspolagati gotovim novcem po svojoj volji. Ako je to plodouživanje osnovano na već uloženoj glavnicu, plodouživalac može zahtijevati samo kamate.
- (4) Na nepravo plodouživanje shodno se primjenjuju pravila o pravu plodouživanja, ako zakonom nije drugačije određeno niti to zahtijeva priroda takvog plodouživanja.

c) Pravo upotrebe

Član 254.

Opće odredbe

- (1) Pravo upotrebe je lična služnost koja ovlašćuje određena osoba da se u granicama svojih ličnih potreba i potreba članova svojeg porodičnog domaćinstva služi nečijom stvari (poslužna stvar) prema njenoj namjeni, čuvajući njenu supstancu.
- (2) Pravo upotrebe može postojati na poslužnoj nepotrošnoj pokretnoj ili nepokretnoj stvari, ili na više pokretnih stvari. Na potrošnim stvarima nije moguća ni nepravna upotreba.
- (3) Na pravo upotrebe osnovano na pravu koje daje plodove ili druge koristi, shodno se primjenjuje odredba iz stava 2. ovog člana.
- (4) Predmet prava upotrebe su i pripatci stvari ili prava koja su njime opterećena.
- (5) Pravo upotrebe ne može imati više osoba, osim ako su u takvom odnosu da im ono pripada zajednički.
- (6) Na pravo upotrebe na odgovarajući se način primjenjuju pravila o pravu plodouživanja, ako drugačije nije određeno zakonom niti to zahtijeva priroda prava upotrebe.

Član 255.

Ovlasti

- (1) Nosilac prava upotrebe ima pravo da stvar posjeduje kao nesamostalni posjednik, da je upotrebljava i uzima njen prihod, ne mijenjajući njenu supstancu.
- (2) Nosilac prava upotrebe ne može pravnim poslom prepustiti drugoj osobi izvršavanje svojih ovlaštenja iz stava 1. ovog člana.

Član 256.

Obim upotrebe

- (1) Nosilac prava upotrebe je ovlašten da se služi poslužnom stvari u okviru svojih potreba koje odgovaraju njegovom uzrastu, zvanju, zanimanju i veličini porodičnog domaćinstva.
- (2) Potrebe nosioca prava upotrebe određuju se prema stanju kad je osnovana služnost upotrebe.
- (3) Pod potrebom nosioca prava upotrebe podrazumijavaju se i potrebe njegovog porodičnog domaćinstva, kao i promjene u njegovom porodičnom domaćinstvu koje su bile prirodno očekivane i predvidive (bračni drug i maloljetna djeca, kao i osobe koje je po zakonu dužan izdržavati) i promjene koje su nužno potrebne za vođenje porodičnog domaćinstva.

- (4) Vlasnik poslužne stvari može izvršavati svoje pravo vlasništva uključujući prisvajanja koristi ako time ne vrijeđa tuđe pravo upotrebe.

Član 257.

Sticanje plodova i drugih koristi

Nosilac prava upotrebe stiče plodove poslužne stvari i sve ostale koristi od stvari kad ih na osnovu ovlaštenja koje mu daje njegovo pravo upotrebe ubere za svoje potrebe.

Član 258.

Troškovi i tereti

- (1) Vlasnik je dužan snositi sve redovne i vanredne troškove i terete poslužne stvari, i dužan je održavati stvar u dobrom stanju o svom trošku.
- (2) Ako troškovi i tereti prelaze korist koja preostaje vlasniku, nosilac prava upotrebe dužan je da vlasniku nadoknadi razliku.

d) Pravo stanovanja

Član 259.

Pojam i sadržaj

- (1) Pravo stanovanja je lična služnost koja svoga nosioca ovlašćuje da se služi nečijom stambenom zgradom ili njezinim dijelom namijenjenim za stanovanje (poslužna stvar) u skladu s tom namjenom, a čuvajući supstancu poslužne stvari.
- (2) Pravo stanovanja prosuđuje se po pravilima o pravu upotrebe, ako nije što drugo određeno.
- (3) Ako pravo stanovanja svoga nosioca ovlašćuje da se služi svim dijelovima zgrade koji su za stanovanje tako da ih, čuvajući njihovu supstancu, u cjelosti uživa, tada je to plodouživanje stambene zgrade, pa se prosuđuje po pravilima o pravu plodouživanja.
- (4) U svakom slučaju vlasnik zadržava pravo raspolaganja onim dijelovima nekretnine koji nisu namijenjeni za stanovanje a i stambenim dijelovima koji nisu predmet prava stanovanja, ali ne na način da time sprječava ostvarivanje prava stanovanja.
- (5) Ostvarivanjem prava stanovanja ne smije se vlasniku onemogućiti ili otežati potrebno nadgledanje cijele njegove nekretnine.

4. Zaštita i prestanak prava služnosti

a) Zaštita

Član 260.

Zahtjev za poštovanje prava služnosti

- (1) Ovlaštenik prava služnosti ima pravo zahtijevati od vlasnika poslužne stvari da prizna i trpi njegovo pravo služnosti kao teret na poslužnoj stvari, te da trpi izvršavanje ovlaštenikova prava na njoj, odnosno da propušta činiti na njoj ono što je zbog ovlaštenikova prava dužan propuštati.
- (2) Ovlaštenik prava služnosti pravo iz stava 1. ovog člana može zahtijevati i od svake druge osobe koja svojim činima nijeće njegovo pravo služnosti ili ga samovlasno onemogućuje ili uznemirava u izvršavanju toga prava.
- (3) Prava iz st. 1. i 2. ovog člana prestaje protekom roka od dvadeset godina od kad je ovlaštenik prestao vršiti to pravo.

Član 261.

Tužba ovlaštenika služnosti

Da bi ovlaštenik prava služnosti mogao u postupku pred sudom, odnosno drugim nadležnim tijelom, ostvariti svoje pravo na zaštitu, mora dokazati svoje pravo služnosti i tuženikov čin onemogućavanja ili uznemiravanja izvršavanja toga prava.

Član 262.

Tužba pretpostavljenog ovlaštenika služnosti

- (1) Pravo na zaštitu svog pretpostavljenog prava služnosti ima, poput onoga koji je dokazao svoje pravo služnosti, i onaj koji u postupku pred sudom ili drugim nadležnim tijelom dokaže pravni osnov i istiniti način svog sticanja posjeda te služnosti (pretpostavljeni ovlaštenik služnosti).
- (2) Na pravo pretpostavljenog ovlaštenika na zaštitu na odgovarajući način se primjenjuju pravila o tužbi pretpostavljenog vlasnika.

Član 263.

Zaštita od povrede upisom u zemljišnoj knjizi

Ako neko povrijedi pravo korisnika stvarne služnosti nevaljanim upisom u zemljišnu knjigu, ovlaštenik se ima pravo štititi od toga sredstvima koja za zaštitu knjižnih prava daju pravila zemljišnoknjižnoga prava.

Član 264.

Preinaka sadržaja

Na preinaku sadržaja služnosti na odgovarajući se način primjenjuje ono što je određeno za osnivanje služnosti na osnovu pravnoga posla.

b) Prestanak prava služnosti

Član 265.

Propast stvari

- (1) Propašću povlasne ili poslužne stvari prestaje i pravo služnosti, ali čim se stvar vrati u prijašnje stanje, oživljava i ona.
- (2) Sve što važi za propast stvari važi i za slučaj da stvar bude stavljena izvan prometa.
- (3) Ako je umjesto propale poslužne stvari nastalo pravo koje je nadomješta (pravo na naknadu, na osiguraninu i sl.), tada propašću stvari nije prestalo pravo plodouživanja nego ono i dalje postoji na tom nadomjestku kao poslužnoj stvari.

Član 266.

Sjedinjenje

- (1) Ako se vlasništvo povlasne i poslužne nekretnine nađu u imovini iste osobe, tada tim sjedinjenjem samim po sebi prestaje stvarna služnost.
- (2) Ako se vlasništvo povlasne i poslužne nekretnine razdvoji prije brisanja služnosti u zemljišnoj knjizi, služnost oživljava.

Član 267.

Odreknuće ovlaštenika

- (1) Pravo služnosti prestaje valjanim odreknućem njezina ovlaštenika, bez obzira na to na kojem je pravnom osnovu osnovana.
- (2) Pojedini suvlasnik ili zajednički vlasnik povlasne nekretnine ne može se odreći prava stvarne služnosti bez pristanka ostalih.
- (3) Vlasnik povlasne nekretnine koja je opterećena pravom plodouživanja ili založnim pravom ne može se odreći bez pristanka ovlaštenika tih prava.
- (4) Na osnovu odreknuća prestaje služnost bez pristanka vlasnika poslužne stvari, pa i onda kad je i on imao korist od te služnosti.
- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek kad bude izbrisana.

Član 268.

Istek roka i ispunjenje raskidnoga uvjeta

- (1) Služnost prestaje istekom vremena na koje je bila osnovana ili na koje je bilo osnovano pravo vlasništva iz kojega je izvedena, a isto je i kad se ispuni raskidni uvjet pod kojim je bila osnovana ona ili pravo vlasništva iz kojega je izvedena.

- (2) Ako je služnost osnovana za vrijeme dok treća osoba navrší određene godine, prestat će tek u to vrijeme, premda je treći umro prije tih godina, ako iz svrhe oročavanja ne proizlazi što drugo.

- (3) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Član 269.

Neizvršavanje

- (1) Pravo služnosti prestaje zastarom ako se nije izvršavalo kroz dvadeset godina.
- (2) Pravo služnosti koje se po svojoj naravi može samo rijetko izvršavati ne prestaje zastarom dok tri puta ne nastupi prilika, u kojoj treba izvršiti njen sadržaj, a ovlaštenik to ne učini.
- (3) Pravo služnosti prestaje ako se vlasnik poslužne stvari protivio njegovom izvršavanju, a ovlaštenik ga zbog toga nije izvršavao neprekidno tri godine.
- (4) Zastara ne nastupa, niti pravo služnosti prestaje neizvršavanjem, dok na poslužnoj stvari postoji naprava namijenjena upravo izvršavanju toga prava.
- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Član 270.

Ukinuće

- (1) Izgubi li pravo služnosti razumnu svrhu, vlasnik poslužne stvari može zahtijevati da se ono ukine; ako nije nešto posebno određeno, odluku o ukinuću donijet će sud na zahtjev vlasnika poslužne stvari, bez obzira na pravni osnov na kojem je ta služnost bila osnovana.
- (2) Sud će na zahtjev vlasnika poslužne nekretnine svojom odlukom ukinuti nužni prolaz, a i drugu služnost puta, bez obzira na to na kojem je temelju osnovana, ako utvrdi da postoji drugi prikladniji, ili jednako prikladan prolaz, koji vlasniku poslužnoga zemljišta čini manje štete, ili pak jednako prikladan javni prolaz.
- (3) Sud će na zahtjev vlasnika poslužne stvari, kojemu plodouživalac nije dao osiguranje koje se obavezao dati ili koje je sud odredio, odlukom ukinuti plodouživanje i obavezati vlasnika na plaćanje pravedne naknade.
- (4) Sud koji vodi postupak radi ukidanja plodouživanja jer plodouživalac nije dao nužno osiguranje, može, umjesto da ukine plodouživanje, odlukom postaviti upravnika poslužnoj stvari, ako utvrdi da je to bolje s obzirom na okolnosti slučaja, te ako to zahtijeva plodouživalac koji se obavezao da će sve troškove te uprave snositi kao troškove za upotrebu i iskorištavanje poslužne stvari.
- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Član 271.

Zaštita tuđega povjerenja

Služnost koja nije upisana u zemljišnoj knjizi prestaje kad poslužnu stvar stekne osoba koja nije znala niti je morala znati za tu služnost.

Član 272.

Prestanak lične služnosti

- (1) Pravo lične služnosti prestaje smrću ovlaštenika ili prestankom pravne osobe koja je bila ovlaštenik toga prava, ako nije drugačije određeno.
- (2) Ako je pravo lične služnosti izričito osnovano i za ovlaštenikove nasljednike, nasljeđivanjem će ono preći na one koji nasljeđuju zbog smrti prvoga ovlaštenika; smrću nasljednika koji je nasljeđio pravo lične služnosti ona se gasi, ako nije drugačije određeno.

- (3) Ako je lična služnost osnovana u korist jedne porodice, prestaje kad ta porodica izumre; u sumnji se smatra da je osnovana za nasljednika, a ko tvrdi da je osnovana za porodicu, treba to i dokazati.

Član 273.

Rasterećenje zakonom ili odlukom organa vlasti

- (1) Služnosti prestaju ispunjenjem pretpostavki, koje je za to odredio posebni zakon.
- (2) Nadležno tijelo ukinut će služnost u slučajevima i pod pretpostavkama određenim posebnim zakonom.
- (3) Ako ukidanje ili prestanak služnosti ima značenje izvlaštenja, osoba čija je služnost prestala ima pravo na punu naknadu.
- (4) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 274.

Prestanak stvarne služnosti

- (1) Stvarna služnost prestaje:
 - 1) ako se vlasnik poslužne nekretnine protivi njenom vršenju, a vlasnik povlasne nekretnine tri uzastopne godine nije vršio svoje pravo,
 - 2) ako ista osoba postane vlasnik poslužne i povlasne nekretnine,
 - 3) ako propadne povlasna ili poslužna nekretnina,
 - 4) nevršenjem u periodu od 10 godina.
- (2) Vlasnik poslužne nekretnine ima pravo zahtijevati da prestane pravo stvarne služnosti kada ona postane nepotrebna za korištenje povlasne nekretnine, kao i kada prestane razlog zbog kojeg je bila zasnovana.

Član 275.

Podijeljene povlasne nekretnine

- (1) Ako se podijeli povlasna nekretnina, stvarna služnost ostaje u korist svih njenih dijelova. Vlasnik poslužne nekretnine ima pravo zahtijevati da stvarna služnost vlasnika dijela podijeljene povlasne nekretnine prestane, ako ne služi za potrebe tog dijela.
- (2) Ako je podijeljena poslužna nekretnina, stvarna služnost ostaje samo na dijelovima na kojima je vršena.

Glava IV REALNI TERETI 1. Općenito

Član 276.

Pojam i sadržaj

Realni teret daje svom korisniku ograničeno stvarno pravo na nekretnini koju opterećuje ovlašćujući ga da mu se na teret njene vrijednosti periodično daju stvari ili čine radnje koje su sadržaj tog realnog tereta.

Član 277.

Osnivanje realnog tereta

- (1) Realni teret se osniva na određenoj nekretnini na osnovu pravnog posla i odlukom suda ili nadležnog organa.
- (2) Realni teret je osnovan kada su ispunjeni svi zakonom propisani uvjeti.

Član 278.

Osnivanje pravnim poslom

- (1) Na osnovu pravnog posla, realni teret se osniva njegovim izvođenjem iz vlasništva nekretnine koja se njime opterećuje, a na način određen zakonom.
- (2) Pravni posao o osnivanju stvarnog tereta mora biti u obliku notarski obrađene isprave i mora sadržavati odredbe o osnivanju tereta na određenoj nekretnini, njegovom sadržaju i korisniku tereta.

- (3) Suvlasnici ili zajednički vlasnici na nekretnini mogu samo saglasno odrediti da se optereti realnim teretom.

Član 279.

Upis tereta u zemljišne knjige

- (1) Realni teret osnovan pravnim poslom stiže se upisom u zemljišnu knjigu kao teret na njime opterećenoj nekretnini.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke određene zakonom za upis u zemljišnu knjigu, realni teret se stiže predbilježbom, pod uvjetom da se predbilježba naknadno opravda.
- (3) Osoba koja realni teret stekne na osnovu pravosnažne odluke suda ovlaštena je tražiti upis toga prava u zemljišne knjige.
- (4) Realni teret ne može se suprotstaviti pravu savjesne osobe, koja je, postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige upisala svoje pravo prije nego što je zatražen upis realnog tereta.

Član 280.

Osnivanje odlukom suda

- (1) Realni teret se može osnivati odlukom suda u postupku diobe, ostavinskom postupku, i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Na osnivanje realnog tereta shodno se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti.

Član 281.

Opterećena nekretnina

- (1) Realnim teretom može biti opterećena jedna ili više nekretnina koje su sposobne biti predmetom založnoga prava.
- (2) S opterećenom nekretninom opterećeni su i svi njeni pripatci.
- (3) Sve što važi za nekretninu, važi i za suvlasnički dio nekretnine.

Član 282.

Sadržaj realnog tereta

- (1) Sadržaj realnog tereta može biti moguća, dopuštena i određena, ili određiva radnja periodičnog davanja stvari ili novca, ili drugih radnji koje imaju novčanu vrijednost. Radnja koja čini sadržaj realnog tereta ne mora biti u vezi sa ekonomskom namjenom opterećene nekretnine, niti služiti ostvarivanju ekonomske namjene korisnikove nekretnine.
- (2) Radnja jednokratnog davanja ili činjenja koje ima novčanu vrijednost može biti sporedni sadržaj realnog tereta. U tom slučaju shodno se primjenjuje odredba stava 1. ovog člana, ako nije drugačije određeno.

Član 283.

Promjena sadržaja

- (1) Promjena sadržaja realnog tereta dopuštena je samo u sporazumu sa vlasnikom opterećene nekretnine, a ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na opterećenoj nekretnini, tada i u sporazumu sa nosiocima tih prava.
- (2) Na promjenu sadržaja realnog tereta shodno se primjenjuju odredbe o osnivanju realnih tereta na osnovu pravnog posla.

Član 284.

Osnovna obaveza

- (1) Realni teret obavezuje vlasnika opterećene nekretnine da korisniku tereta ispunjava sadržaj tereta, za što odgovara vrijednošću te nekretnine.
- (2) Obaveza iz realnog tereta prenosiva je samo zajedno s opterećenom nekretninom.
- (3) S prelaskom vlasništva opterećene nekretnine na drugu osobu ujedno prelazi i obaveza iz realnog tereta.
- (4) Osnovna obaveza iz realnog tereta ne zastarijeva.

Član 285.

Pojedinačne obaveze davanja ili činjenja

- (1) Kada na osnovu vlasnikove obaveze iz člana 284. ovog zakona dospije za ispunjenje neko davanje ili činjenje, tada nastaje pojedinačna obaveza vlasnika opterećene nekretnine da to davanje, odnosno činjenje ispunji korisniku tereta kao povjeriocu.
- (2) Korisnik tereta ovlašten je da traži ispunjenje pojedinačne obaveze iz stava 1. ovog člana, ili njenu novčanu protuvrijednost.
- (3) Pojedinačne obaveze davanja i činjenja zastarijevaju u roku od tri godine od dospijea svake pojedine obaveze.

Član 286.

Lična odgovornost za pojedinačne obaveze

- (1) Za ispunjenje pojedinačne obaveze davanja ili činjenja odgovara svom svojom imovinom osoba koja je vlasnik opterećene nekretnine u vrijeme dospijea obaveze. Odgovornost te osobe za dospelje obaveze ne prestaje sa prestankom njenog prava vlasništva na opterećenoj nekretnini.
- (2) Ako je opterećena nekretnina u posjedu treće osobe, ona odgovara cjelokupnom svojom imovinom za pojedinačna davanja ili činjenja dospjela do prestanka posjeda nekretnine.
- (3) Plodouživalac nekretnine opterećene stvarnim teretom odgovara vlastitom imovinom umjesto vlasnika te nekretnine za pojedinačna davanja i činjenja na koja obavezuje stvarni teret.

Član 287.

Stvarnopravna odgovornost za pojedinačne obaveze

- (1) Za sve dospelje pojedinačne obaveze, davanja i činjenja koja proizlaze iz realnog tereta odgovara vlasnik vrijednošću opterećene nekretnine, a nakon diobe te nekretnine vrijednošću svojih dijelova solidarno odgovaraju svi vlasnici dijelova na koje je razdijeljena.
- (2) Stvarnopravna odgovornost za pojedinačnu obavezu davanja i činjenja solidarna je s ličnom odgovornošću za istu obavezu.

Član 288.

Neodvojivost

- (1) Realni teret se ne može odvojiti od nekretnine koju opterećuje. Sticanjem vlasništva na opterećenoj nekretnini stiče se nekretnina opterećena realnim teretom, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Pravo iz realnog tereta osnovanog u korist neke osobe ne može se prenositi sa ovlaštenika na drugu osobu, ako nije drugačije određeno, a pravo iz realnog tereta osnovanog u korist vlasnika neke nekretnine prenosi se samo zajedno sa vlasništvom te nekretnine.

2. Teret u korist vlasnika nekretnine

Član 289.

Teret i povlasna nekretnina

- (1) Realni teret u korist neke nekretnine (povlasna nekretnina) daje vlasniku te nekretnine ograničeno stvarno pravo na opterećenoj nekretnini koje ga ovlašćuje da mu se periodično daju stvari ili izvršavaju radnje koje su sadržaj tog stvarnog tereta.
- (2) Realni teret koji je osnovan u korist neke nekretnine kao povlasne ne može se razdvojiti od vlasništva te nekretnine te je prenosiv samo zajedno s tom nekretninom.

Član 290.

Uticao diobe

- (1) U slučaju podjele povlasne nekretnine, realni teret postoji i dalje u korist pojedinih dijelova srazmjerno veličini svakog

dijela ako su davanja i radnje djeljivi. Ako davanja i radnje nisu djeljivi shodno se primjenjuju pravila o nedjeljivim obavezama.

- (2) Diobom se ne smije otežati opterećenje vlasnika opterećene nekretnine.
- (3) Ukoliko se diobom oteža opterećenje vlasnika opterećene nekretnine vlasnik te opterećene nekretnine ima pravo da zahtijeva srazmjerno smanjenje davanja i radnji, koje su zbog diobe postale za njega teže.

Član 291.

Prijenos dospelje obaveze

Dospelje pojedinačne obaveze davanja ili radnji, na koje je vlasnik nekretnine obavezan stvarnim teretom u korist neke nekretnine, mogu se prenijeti na drugu osobu, ako nije drugačije određeno.

3. Tereti u korist osobe

Član 292.

Tereti lične naravi

- (1) Realni teret u korist osobe daje ovlašteniku ograničeno stvarno pravo na opterećenoj nekretnini koje ovlašćuje da mu se periodično daju stvari ili izvršavaju radnje koje su sadržaj tog realnog tereta.
- (2) Pravo iz realnog tereta osnovanog u korist neke osobe ne može se prenositi sa ovlaštenika na drugu osobu, ako nije drugačije određeno.

Član 293.

Prenosivost pojedinih tražbina

Dospjela pojedinačna davanja ili radnje na koje je vlasnik nekretnine obavezan realnim teretom mogu se prenijeti na drugu osobu, ako nije drugačije određeno ni suprotno prirodni radnje koja se traži.

Član 294.

Vrste realnih tereta

Nekretnina može biti opterećena realnim teretom, u korist svakodobnog vlasnika određene nekretnine (povlasna nekretnina) ili nosioca prava građenja.

Član 295.

Zaštita korisnika tereta

- (1) Korisnik realnog tereta ima pravo tužbom zahtijevati da se prema vlasniku opterećene nekretnine utvrdi postojanje realnog tereta.
- (2) Ako treća osoba ometa ili sprečava korisnika u izvršavanju realnog tereta on ima pravo tužbom zahtijevati da to ometanje ili sprečavanje prestane.

Član 296.

Prestanak realnog tereta

- (1) Realni teret prestaje njegovim brisanjem u zemljišnoj knjizi.
- (2) Brisanje realnog tereta se može zahtijevati zbog:
 - 1) propasti opterećene ili povlasne nekretnine;
 - 2) stavljanje izvan prometa opterećene i povlasne nekretnine;
 - 3) odricanja korisnika tereta;
 - 4) isteka vremena na koje je bio osnovan ili ispunjenjem raskidnog uvjeta pod kojim je bio osnovan;
 - 5) donošenja odluke suda o amortizaciji tereta;
 - 6) smrti osobe u čiju je korist bio osnovan, ako stvarni teret nije izričito osnovan i za njene nasljednike.

Član 297.

Ukidanje realnog tereta

Vlasnik opterećene nekretnine može zahtijevati da se realni teret ukine ako on izgubi svoju svrhu. Odluku o ukidanju realnog tereta donosi sud na zahtjev vlasnika opterećene nekretnine, bez obzira na pravni osnov o njegovom osnivanju.

Glava V PRAVO GRAĐENJA 1. Općenito

Član 298. Pojam

- (1) Pravo građenja je ograničeno stvarno pravo na nečijem zemljištu koje daje ovlast svom nosiocu da na površini toga zemljišta ili ispod nje ima vlastitu zgradu, a svagdašnji vlasnik tog zemljišta dužan je to trpjeti.
- (2) Pravo građenja je u pravnom pogledu izjednačeno s nekretninom.
- (3) Zgrada koja je izgrađena, ili koja bude izgrađena, na zemljištu koje je opterećeno pravom građenja pripadnost je toga prava, kao da je ono zemljište.

Član 299.

Sadržaj prava građenja

- (1) Ko je nosilac prava građenja taj je i vlasnik zgrade koja je pripadnost tog njegovog prava, a u pogledu zemljišta koje je opterećeno pravom građenja ima ovlasti i dužnosti plodouživaoca. Svaka odredba suprotna tome je ništava.
- (2) Nosilac prava građenja dužan je vlasniku zemljišta plaćati mjesečnu naknadu za zemljište u iznosu prosječne zakupnine za takvo zemljište, ako nije drugačije određeno.

Član 300.

Promjena sadržaja

- (1) Promjena sadržaja prava građenja dopuštena je samo u sporazumu s vlasnikom opterećene nekretnine, a ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na opterećenoj nekretnini - tada i u sporazumu s ovlaštenicima tih prava.
- (2) Na preinaku sadržaja primjenjuje se na odgovarajući način ono što je određeno za osnivanje prava građenja na osnovu pravnoga posla.

Član 301.

Neodvojivost

Pravo građenja ne može se odvojiti od zemljišta koje opterećuje, pa ko na bilo kojem pravnom osnovu stekne vlasništvo opterećenog zemljišta, stekao je zemljište opterećeno pravom građenja, ako zakonom nije drugačije određeno.

Član 302.

Nosilac prava građenja

- (1) Nosilac prava građenja je osoba u čiju je korist to pravo osnovano ili je na nju prešlo.
- (2) Vlasnik zemljišta može biti nosilac prava građenja na svome zemljištu.

Član 303.

Prometnost

- (1) Pravo građenja je otudivo i nasljedivo kao i druge nekretnine, ako nije drugačije određeno.
- (2) Pravo građenja može se opteretiti služnostima, stvarnim teretima i založnim pravom, zemljišnim dugom i na svaki drugi način koji je u skladu sa zakonom i koji nije suprotan pravnoj naravi toga prava.
- (3) Zgrada i pravo građenja čine neraskidivo pravno jedinstvo, pa se zajedno prenose, nasljeđuju i opterećuju.

Član 304.

Ograničenje prava građenja

Pravo građenja može se ograničiti pravnim poslom na svaki mogući način koji nije suprotan zakonu, ili njegovoj prirodi, ili pravima trećih osoba.

2. Sticanje prava građenja

Član 305.

Osnivanje prava građenja

- (1) Pravo građenja osniva se na osnovu pravnog posla ili odluke suda.
- (2) Pravni posao iz stava 1 ovog člana zaključuje se u obliku notarski obrađene isprave.

Član 306.

Upis prava građenja

- (1) Pravo građenja stiče se dvostrukim upisom u zemljišnu knjigu, i to njegovim upisom kao tereta na zemljištu koje opterećuje, te njegovim upisom kao posebnog zemljišno-knjižnog tijela u za to novoosnovanom zemljišnoknjižnom ulošku.
- (2) Upis prava građenja u zemljišnu knjigu moguć je samo na osnovu izjave volje vlasnika da time optereti svoje zemljište.
- (3) Ako bi pravo građenja štetilo već upisanim ograničenim stvarnim pravima na zemljištu koje bi se opteretilo pravom građenja, ono se može upisati samo s pristankom ovlaštenika tih prava.
- (4) Kada se na osnovu prava građenja sagradi zgrada ili postojeća zgrada odvoji od zemljišta pravom građenja, upisat će se da je na pravu građenja.
- (5) Kad zakonom nije drugačije određeno u pogledu načina osnivanja prava građenja, njegove promjene i prestanka, te u pogledu zaštite povjerenja u zemljišne knjige, na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona koje se odnose na pravo vlasništva.

Član 307.

Osnivanje odlukom suda

- (1) Pravo građenja može svojom odlukom osnovati sud u postupku diobe i ostavinskom postupku, a i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Na osnivanje prava građenja odlukom suda na odgovarajući način se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti odlukom suda.

Član 308.

Prijenos prava građenja

Na prijenos prava građenja na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o sticanju prava vlasništva na nekretninama na osnovu pravnog posla, odluke nadležnog tijela i nasljeđivanja, ako nije nešto drugačije određeno niti proizlazi iz pravne naravi prava građenja.

3. Zaštita prava građenja

Član 309.

Obim

Pravo građenja kao pravo na nečijem zemljištu uživa zaštitu odgovarajućom primjenom pravila o stvarnim služnostima, a kao nekretnina u pravnom pogledu odgovarajućom primjenom pravila o zaštiti prava vlasništva.

4. Prestanak prava građenja

Član 310.

Način prestanka

- (1) Pravo građenja prestaje:
 - 1) propašću opterećenog zemljišta,
 - 2) sporazumom,
 - 3) ovlaštenikovim odreknućem,
 - 4) istekom ugovorenog roka i
 - 5) ispunjenjem ugovorenog raskidnoga uvjeta, rasterećenjem i ukidanjem.
- (2) Pravo građenja upisano u zemljišnoj knjizi prestaje kad, zbog razloga iz stava 1. ovog člana, bude izbrisano kao teret

na zemljištu opterećenom tim pravom i kao posebno zemljišnoknjižno tijelo.

Član 311.

Ukinuće

- (1) Ne bude li na pravu građenja izgrađena zgrada u roku od deset godina od osnutka toga prava, vlasnik opterećene nekretnine može zahtijevati da se ono ukine. Ako nije nešto posebno određeno, odluku o ukidanju donijet će sud na zahtjev vlasnika opterećene nekretnine, bez obzira na pravni osnov na kojem je pravo građenja bilo osnovano.
- (2) Pravo građenja na kojem je bila izgrađena zgrada, ali je srušena do te mjere da se ne može upotrebljavati za svrhu kojoj je bila namijenjena, prestat će ukidanjem kao da zgrada i nije bila izgrađena, ako nije u roku od šest godina ponovno sagrađeno barem u mjeri koliko je najnužnije da služi svojoj prijašnjoj glavnoj namjeni.
- (3) Rok iz stava 2. ovog člana počinje teći prvoga dana one godine koja slijedi nakon godine kad je zgrada srušena, ali ne teče dok postoje okolnosti pod kojima bi zastao teći i rok dosjelnosti.
- (4) Pravo građenja prestat će na osnovu odluke o ukidanju tek brisanjem u zemljišnoj knjizi.

Član 312.

Posljedice prestanka

- (1) S prestankom prava građenja postaje pripadnost zemljišta ono što je pravom građenja bilo od zemljišta pravno odvojeno.
- (2) Na odnos vlasnika zemljišta i osobe kojoj je prestalo pravo građenja na odgovarajući će se način primjenjivati pravila po kojima se prosuđuju odnosi nakon prestanka prava plodouživanja, ako nije nešto posebno određeno.
- (3) Vlasnik je dužan osobi kojoj je prestalo pravo građenja dati onoliko naknadu za zgradu koliko je njena nekretnina u prometu vrijednija s tom zgradom nego bez nje.

Član 313.

Tuđa prava

- (1) Tuđa stvarna prava koja su bila teret prava građenja prestaju s prestankom toga prava, ako nije drugačije određeno.
- (2) Založno pravo koje je teretilo pravo građenja nakon prestanka toga prava tereti naknadu koju je vlasnik dužan osobi čije je pravo građenja prestalo.
- (3) Služnosti, stvarni tereti i založna prava u korist i na teret prava građenja sa zgradom, ostaju kao služnosti i stvarni tereti u korist, odnosno na teret zemljišta sa zgradom, a s dotadašnjim prvenstvenim redom.

Član 314.

Pravo nadziđivanja

- (1) Pravo nadziđivanja je pravo izgradnje jednog ili više posebnih dijelova nekretnine na postojećoj zgradi.
- (2) Na pravo nadziđivanja odgovarajuće se primjenjuju pravila o pravu građenja, ako nije što drugo određeno zakonom i ako se ne protivi njegovoj prirodi.
- (3) Pravo nadziđivanja se ne može otuđiti ni opteretiti bez saglasnosti vlasnika zgrade i nosioca drugih stvarnih prava na nekretnini.
- (4) Nadziđivanjem u skladu sa pravom nadziđivanja i odobrenjima nadležnih organa se stiče pravo vlasništva na nadzidanom dijelu i pravo suvlasništva na cijeloj nekretnini, a pravo nadziđivanja prestaje.
- (5) Založno pravo na pravu nadziđivanja prelazi na nadzidani dio nekretnine i na pravo suvlasništva na nekretnini.

Dio četvrti

POSJED

1. Opće odredbe

Član 315.

Pojam posjeda

- (1) Posjednik stvari je osoba koja ima faktičku vlast na stvari.
- (2) Ko svoju faktičku vlast vrši lično ili putem pomoćnika u posjedovanju neposredni je posjednik.
- (3) Posredni posjed stvari ima osoba koja faktičku vlast na stvari vrši preko druge osobe, koja po nekom pravnom osnovu ima stvar u neposrednom posjedu. Ako je posjednik, prije nego je stvar prepustio neposrednom posjedniku, po nekom pravnom osnovu dobio tu stvar u neposredan posjed od treće osobe, i ta se osoba smatra posrednim posjednikom.
- (4) Posjed stvari ima i osoba koja faktičku vlast vrši u pogledu dijela neke stvari, koji inače ne bi mogao biti samostalni objekt stvarnih prava kao što je soba ili druga prostorija u stanu i slično.
- (5) S posjedom stvari izjednačeno je faktičko izvršavanje sadržaja prava stvarnih služnosti u pogledu neke nekretnine (posjed prava); na posjed toga prava se na odgovarajući način primjenjuju odredbe o posjedu stvari, ako to nije suprotno prirodi prava niti odredbama zakona.
- (6) Više osoba mogu imati posjed iste stvari ili prava stvarne služnosti (suposjed).

Član 316.

Samostalni i nesamostalni posjed

- (1) Samostalni posjednik je osoba koja posjeduje stvar kao da je njen vlasnik odnosno pravo stvarne služnosti kao da je njegov nosilac.
- (2) Nesamostalni posjednik je osoba koja posjeduje stvar ili pravo stvarne služnosti priznajući vlast neposrednog posjednika.

Član 317.

Pretpostavljeno vlasništvo na pokretnoj stvari

Svako može u pravnom prometu valjano postupati pouzdavajući se u to da je posjednik pokretne stvari njen vlasnik, osim ako je znao ili je morao znati da nije.

Član 318.

Pomoćnik u posjedu

Osoba koja na osnovu radnog ili sličnog odnosa ili u nečijem domaćinstvu vrši faktičku vlast ili pravo stvarne služnosti na stvari za drugu osobu i dužna je postupati po uputstvima te osobe nije posjednik nego je pomoćnik u posjedu.

2. Sticanje posjeda

Član 319.

Način sticanja

Posjed je stečen kad sticalac uspostavi svoju faktičku vlast u pogledu stvari, bilo da ju je osnovao jednostranim činom (izvorno sticanje posjeda), ili da mu je prenesena (izvedeno sticanje posjeda).

Član 320.

Prijenos posjeda

- (1) Posjed se prenosi predajom same stvari ili sredstva kojim sticalac ima vlast na stvari, a predaja je izvršena čim se sticalac s voljom prenosioca nađe u položaju izvršavati vlast u pogledu stvari.
- (2) Kad se posjed prenosi osobi koja nije prisutna, predaja je izvršena kad on primi stvar ili kad je primi osoba koja ga zastupa, a predajom prevozniku samo ako prevoznik radi za račun sticaoca.
- (3) Kad su za robu predanu prevozniku ili skladištaru izdati vrijednosni papiri koji je zamjenjuju u pravnom prometu,

predaja takvog papira znači predaju te robe. Pri tome u slučaju kad je jedna osoba u dobroj vjeri primila takav papir, a druga u dobroj vjeri primila robu – posjed robe je stekla ova druga osoba.

Član 321.

Predaja posjeda očitovanjem volje

- (1) Samim očitovanjem volje da se posjed predaje sticaocu taj stiče neposredni posjed samo ako je već u položaju da izvršava svoju vlast u pogledu stvari.
- (2) Samim očitovanjem volje da se posjed predaje sticaocu može posjed preći na njega tako da dotadašnji posjednik zadrži stvar, a sticaocu se prenese ili se za njega osnuje pravo da mu dotadašnji posjednik preda tu stvar; isto tako i da se stvar preda nekoj trećoj osobi, a sticalac dobije pravo da mu ona preda tu stvar.
- (3) Predaja posjeda učinjena samim očitovanjem volje da se posjed predaje sticaocu djelovaće prema trećima samo ako su o tome obaviješteni, ili im je to inače poznato.

Član 322.

Sticanje posjeda stvarne služnosti

- (1) Posjed prava stvarne služnosti stiče se izvorno ukoliko posjednik jedne nekretnine kao povlasne počne izvršavati radnje koje predstavljaju sadržinu određene stvarne služnosti na drugoj nekretnini.
- (2) Ukoliko posjednik neke nekretnine u sporazumu sa posjednikom druge nekretnine počne izvršavati radnje koje predstavljaju sadržinu određene stvarne služnosti smatra se da je posjed prava stvarne služnosti predat sticaocu.
- (3) Posjed prava stvarnih služnosti uspostavljen u korist određene nekretnine kao povlasne prelazi zajedno s posjedom te nekretnine na sticaoca.
- (4) Onaj ko izvorno stekne posjed nekretnine, ne stiče samim time i posjed prava stvarne služnosti koja postoji u njezinu korist.

Član 323.

Nasljeđivanje posjeda

- (1) Nasljednik postaje posjednik u trenutku smrti ostavioca bez obzira kad je stekao faktičku vlast na stvari.
- (2) Kada je ostaviočev posjed na jednoj ili više stvari odnosno prava stvarnih služnosti njegovom smrću prešao na dva ili više sunasljednika, svi su oni time postali suposjednici tih stvari odnosno prava stvarne služnosti, pa će tako i izvršavati posjed, osim ako na osnovu ostaviočeve volje izražene u testamentu ili odlukom suda u ostavinskom postupku nije drugačije određeno.
- (3) Prelaskom ostaviočeva posjeda na njegova nasljednika ne dira se u ostale posjede iste stvari, odnosno prava.

3. Svojstva posjeda

Član 324.

Zakonit posjed

Posjed je zakonit ako se zasniva na valjanom pravnom osnovu toga posjedovanja (pravo na posjed).

Član 325.

Istinit posjed

- (1) Posjed je istinit odnosno miran ako nije pribavljen silom, potajno ili zloupotrebom povjerenja.
- (2) Posjed koji je stečen silom, potajno ili zloupotrebom povjerenja postaje miran kada osobi od koje je tako pribavljen prestane pravo na posjedovnu zaštitu.

Član 326.

Savjestan posjed

- (1) Posjed je savjestan ako posjednik ne zna ili ne može znati da nema pravo na posjed. Savjesnost prestaje saznanjem posjednika da mu ne pripada pravo na posjed.

(2) Savjesnost posjeda se pretpostavlja.

- (3) Savjesnost i istinitost posjeda pravne osobe prosuđuje se prema savjesnosti i postupanju one fizičke osobe koja je za tu pravnu osobu ovlaštena poduzimati radnje sticanja ili izvršavanja posjeda.
- (4) Savjesnost i istinitost posjeda osoba koje imaju zakonskog zastupnika prosuđuje se prema savjesnosti i postupanju njihovog zakonskog zastupnika.
- (5) Ako je u sporu o pravu na posjed pravosnažno odlučeno da pravo na posjed ne pripada posjedniku, njegov je posjed nesavjestan od časa kad mu je tužba dostavljena; to na odgovarajući način važi i kad je o pravu na posjed konačno odlučilo drugo nadležno tijelo ili sud u nekom drugom postupku.

4. Zaštita posjeda

Član 327.

Pravo na zaštitu posjeda

- (1) Posjednik ima pravo na zaštitu od samovlasnog smetanja posjeda.
- (2) Pravo na zaštitu posjeda ostvaruje se u sudskom postupku ili putem samopomoći.
- (3) Posjednik ima pravo zahtijevati sudsku zaštitu zbog smetanja posjeda u roku od 30 (trideset) dana od saznanja za smetanje i počinioca, a najkasnije od jedne godine od dana nastalog smetanja (parnica zbog smetanja posjeda).
- (4) Posjedovnom tužbom posjednik traži da se utvrdi čin smetanja posjeda, naredi uspostava posjedovnog stanja kakvo je bilo u času smetanja posjeda, te zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće.
- (5) Sud pruža zaštitu prema posljednjem stanju posjeda i nastalom smetanju, pri čemu nemaju uticaja pravo na posjed, pravni osnov posjeda i savjesnost posjednika.
- (6) Posjednik koji je posjed stekao silom, potajno ili zloupotrebom povjerenja, ima također pravo na zaštitu od smetanja posjeda, osim prema osobi od koje je na takav način došao do posjeda, ako od nastalog smetanja nisu protekli rokovi iz stava 3. ovog člana.

Član 328.

Trajnost posjeda

- (1) Posjed traje dok traje posjednikova faktička vlast u pogledu stvari. Posjed ne prestaje, niti se prekida, ako je smetnja ili propuštanje izvršavanja posjednikove vlasti bilo po svojoj naravi samo privremeno i nezavisno od volje posjednika.
- (2) Smatra se da posjed nakon što je stečen traje neprekidno dalje, a ko tvrdi da je prestao ili da je bio prekinut, treba dokazati da su nastupile okolnosti zbog kojih je posjed prestao.

Član 329.

Samovlast

- (1) Samovlast je zabranjena. Bez obzira na to kakav je posjed, niko ga nema pravo samovlasno smetati, ako i smatra da ima jače pravo na posjed.
- (2) Ko posjedniku bez njegove volje oduzme posjed ili ga u posjedovanju uznemirava, samovlasno je smetao njegov posjed.
- (3) Ni osoba od koje je posjed pribavljen silom, potajno ili zloupotrebom povjerenja ne smije samovlasno oduzeti taj posjed nakon što joj prestane pravo na zaštitu posjeda.
- (4) Nije samovlasno smetanje posjeda ako je čin oduzimanja ili smetanja posjeda dopušten zakonom ili odlukom suda odnosno drugog tijela, donesenom na osnovu zakona koji to dopušta. Samovlasno je i kad je čin oduzimanja ili smetanja posjeda učinjen u nekom javnom ili općem interesu, ako nije dopušten zakonom ili na osnovu zakona.

Član 330.

Samopomoć

- (1) Posjednik ima pravo na samopomoć protiv onoga ko ga samovlasno ometa u posjedu, pod uvjetom da je opasnost neposredna, da je samopomoć nužna jer bi sudska pomoć stigla prekasno i da je način njenog vršenja primjeren konkretnoj opasnosti (dopuštena samopomoć).
- (2) Dopuštena samopomoć se smije vršiti u rokovima u kojima se prema ovom zakonu može podići tužba za zaštitu posjeda.
- (3) Dopuštenom samopomoći smije se umjesto posjednika poslužiti pomoćnik u posjedu.
- (4) Posjednik koji ostvari svoje pravo na zaštitu posjeda putem samopomoći, a nisu bile ispunjene pretpostavke iz stava 1. ovog člana, odgovara za štetu koju je pri tome prouzrokovao.

Član 331.

Sudska zaštita posjeda

- (1) Posjednik kojemu je posjed samovlasno smetan ovlašten je svoj posjed štitići putem suda, zahtijevajući da se utvrdi čin smetanja posjeda, naredi uspostava posjedovnog stanja kakvo je bilo u času smetanja, te zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće.
- (2) Sud pruža ovu zaštitu posjeda u posebnom, hitnom postupku (postupku za smetanje posjeda), prema posljednjem stanju posjeda i nastalom smetanju, bez obzira na pravo na posjed, pravni osnov posjeda, poštenje posjednika, kao i bez obzira na to koliko bi smetanje posjeda bilo u kakvu društvenom, javnom ili sličnom interesu.
- (3) Pravo na poduzimanje posjedovnih čina smije se isticati i o njemu se smije raspravljati jedino u vezi s prigovorom da oduzimanje, odnosno smetanje posjeda nije bilo samovlasno.

Član 332.

Zaštita posrednog posjeda

- (1) Posredni posjednik je ovlašten tražiti zaštitu posjeda prema trećim osobama i zahtijevati predaju posjeda neposrednom posjedniku.
- (2) Ukoliko neposredni posjednik ne može ili ne želi ponovo preuzeti neposredni posjed koji mu je bio oduzet posredni posjednik može za sebe zahtijevati predaju stvari.
- (3) Posredni posjednik može postaviti zahtjev u cilju zaštite svoga posrednog posjeda od smetanja koje je počinio neposredni posjednik, samo ako za odlučivanje o tom zahtjevu ne bi bilo nužno raspravljati o njihovom pravnom odnosu.

Član 333.

Zaštita suposjeda

- (1) Svaki suposjednik je ovlašten štitići suposjed putem suda od samovlasnog smetanja treće osobe, a od drugih suposjednika jedino ako su ga potpuno isključili od dotadašnjega suposjeda ili su mu bitno ograničili dotadašnji način izvršavanja faktične vlasti.
- (2) Suposjednik nije ovlašten staviti zahtjev za zaštitu svoga suposjeda od smetanja koje je počinio njegov suposjednik ako bi za odlučivanje o tom zahtjevu bilo nužno raspravljati o njihovu pravnom odnosu.

Član 334.

Zaštita nasljedničkog posjeda

- (1) Svaki zajednički posjednik je ovlašten štitići nasljednički posjed koji je s ostavioca prešao na nasljednike od samovlasnog smetanja treće osobe, a od smetanja drugih sunasljednika prema pravilima koja važe za zaštitu suposjeda.

- (2) Kad objektom posjeda upravlja na osnovu svojega ovlaštenja izvršilac oporuke ili staralac zaostavštine, tada je on ovlašten tražiti zaštitu posjeda koji je s ostavioca prešao na nasljednika.
- (3) Odredbom stava 2. ovoga člana ne dira se u pravo svakoga pojedinoga nasljednika ili sunasljednika na zaštitu, no s time da može zahtijevati povrat oduzetoga jedino prema izvršiocu oporuke, odnosno staraocu zaostavštine.

Član 335.

Zaštita prava na posjed

Pravo na posjed može se utvrđivati i štiti pred sudom, nezavisno o trajanju i ishodu postupka za zaštitu posjeda.

5. Prestanak

Član 336.

Prestanak posjeda stvari

- (1) Posjed prestaje kada prestane posjednikova faktička vlast na stvari.
- (2) Posjed stvari prestaje propašću stvari, kad posjednik izgubi stvar, a nema izgleda da će se opet naći, kao i kad je posjednik svojom voljom napustio stvar.
- (3) Posjed je prestao ako je posjed na stvari stekla osoba kojoj posjednik nije predao stvar u neposredni posjed i koja nije njen pomoćnik u posjedu kao i u slučaju da joj je posjed oduzet a ona u zakonskim rokovima nije ostvarila zaštitu svoga posjeda.
- (4) Posjed nije prestao ukoliko je posjed bio oduzet a posjednik ga ponovo uspostavio ili ishodio njegovu uspostavu služeći se svojim pravom na zaštitu posjeda.
- (5) Posjed ne prestaje, niti se prekida, ako je posjednik privremeno spriječen da vrši faktičku vlast na stvari nezavisno od svoje volje.
- (6) Nprekidnost posjeda se pretpostavlja.

Član 337.

Prestanak posjeda prava

- (1) Posjed prava je prestao kad je propala nekretnina na kojoj se izvršavao sadržaj toga prava ili se posjednik odrekao svog posjeda prava.
- (2) Posjed prava ne prestaje samim neizvršavanjem sadržaja prava stvarne služnosti dok ga njegov posjednik može izvršavati ako to želi.
- (3) Posjed prava prestaje kad posjednik poslužne nekretnine prestane trpjeti da se i dalje izvršava sadržaj prava služnosti na njegovoj nekretnini, odnosno prestane propuštati što je do tada propuštao, ako posjednik prava ne ostvari zaštitu svoga posjeda.
- (4) Posjed prava stvarne služnosti prestaje dotadašnjem posjedniku i zajedno s prestankom njegovog posjeda nekretnine u čiju ga je korist izvršavao.

Dio peti**PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE****Glava I****PRIJELAZNE ODREDBE****1. Pretvorba društvenog vlasništva**

Član 338.

Pretvorba prava korištenja, ili upravljanja ili raspolaganja

- (1) Ako posebni zakonom nije određeno drugačije pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja kao osnovna prava na stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu koje do stupanja na snagu ovog zakona nije postalo vlasništvo druge osobe, danom stupanja na snagu ovog zakona pretvaraju se u pravo vlasništva njihovog dosadašnjeg nosioca odnosno njegovog pravnog sljednika, ako te stvari mogu biti predmet prava vlasništva.

- (2) Za upise prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja na stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koji su provedeni u zemljišnim knjigama do dana stupanja na snagu ovog zakona, smatra se da su upisi prava vlasništva, ako društveno vlasništvo nije pretvoreno u vlasništvo druge osobe, koja je ovlaštena o i shoditi uknjižbu svoga prava.
- (3) Pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja na stvari u društvenom odnosno državnom vlasništvu postalo je pretvorbom vlasništvo pravnog sljednika dotadašnjega nosioca prava upravljanja odnosno korištenja ili raspolaganja na toj stvari, ako je stvar podobna biti predmetom prava vlasništva, osim ako je po nekom pravnom osnovu postalo vlasništvo druge osobe a posebnim zakonom nije određeno drugačije.
- (4) Odredbe ovog zakona o pretvorbi prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu primjenjuju se i na pravne sljedbenike nosioca tih prava.

Član 339.

Pretvorba prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta

Prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom, sada u državnom vlasništvu, koje nije prestalo do donošenja ovoga zakona pretvara se njegovim stupanjem na snagu u pravo vlasništva dotadašnjeg nosioca tog prava ili njegovog pravnog sljednika, a upis toga prava smatra se kao upis prava vlasništva, ako posebnim zakonom nije drugačije uređeno.

Član 340.

Uvjetna pretvorba

Pravo vlasništva i druga prava koja se steknu po odredbama ovoga zakona koje se odnose na pretvorbu prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja stvarima u društvenom vlasništvu i prava korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu, stečena su pod uvjetom da nisu u sukobu s pravima na stvarima koje su bile u društvenom vlasništvu, a pripadaju drugim osobama na osnovu propisa o restituciji.

Član 341.

Presumpcije

- (1) Osoba, koja je u zemljišnim knjigama upisana kao nosilac prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja nekretninom, odnosno prava korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu, smatra se vlasnikom nekretnine, ukoliko se ne dokaže suprotno a društveno vlasništvo nije pretvoreno u vlasništvo druge osobe.
- (2) Osoba koja se ne može osloniti na presumpciju iz stava 1. ovoga člana, ili koja dokazuje suprotno od nje, dokazat će svoje pravo vlasništva ako dokaže da je ona odnosno njen pravni predhodnik bio stekao pravo upravljanja, ili korištenja ili raspolaganja, odnosno pravo korištenja prava korištenja građevinskog zemljišta u društvenom vlasništvu, na valjanom pravnom osnovu i uz ispunjenje svih ostalih pretpostavka koje su se za sticanje toga prava zahtijevale u trenutku sticanja.
- (3) Smatra se da su državno vlasništvo sve stvari iz društvenoga vlasništva u pogledu kojih nije utvrđeno u čijem su vlasništvu niti djeluje presumpcija vlasništva iz stava 1. ovoga člana, a nosioca prava vlasništva odredit će se posebnim zakonom.

Član 342.

Upis neuknjiženih prava na nekretninama

- (1) Upis prava vlasništva nekretnine koje je nastalo pretvorbom društvenog vlasništva ili potječe od nekadašnjega prava upravljanja, ili korištenja ili raspolaganja stvari u društvenom vlasništvu provest će se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ako ovim zakonom nije nešto drugo propisano.

- (2) Osobe koje u zemljišnim knjigama nisu upisane kao nosioci prava vlasništva stečenog pretvorbom društvenog vlasništva ili prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja, a ne raspolažu ispravom valjanom za zemljišnoknjižni upis prava vlasništva, odnosno drugih stvarnih prava na nekretninama, upisat će pravo vlasništva tih nekretnina, odnosno drugih stvarnih prava u zemljišnu knjigu na temelju odluke suda, nakon što dokažu da su bili izvanknjižni nosioci takvog prava na nekretnini u društvenom vlasništvu.
- (3) Državno/entitetsko vlasništvo na nekretninama na kojima su imala pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja društvenopravne osobe uknjižit će se na temelju odluke nadležnog organa.
- (4) Odredbe o sticanju prava uknjižbom shodno se primjenjuju i na sticanje prava vlasništva i drugih stvarnih prava upisom u knjigu položenih ugovora.

Član 343.

Upis vlasništva u koje se pretvorilo pravo korištenja na građevinskom zemljištu

- (1) Upis prava vlasništva nekretnine koje potiče od nekadašnjih prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom, sada državnom vlasništvu provest će se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ako ovim zakonom nije nešto drugo propisano.
- (2) Zemljišnoknjižni sud će na zahtjev osobe, koja za to ima pravni interes dopustiti brisanje društvenog, sada državnog vlasništva i prava korištenja, te će upisati pravo vlasništva u korist osobe, koja je kao nosilac prava korištenja bila upisana u zemljišnoj knjizi.
- (3) Zemljišnoknjižni sud dopustit će brisanje društvenog vlasništva, te će upisati pravo vlasništva u korist osobe, koja u zemljišnim knjigama nije upisana kao nosilac prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta, na osnovu rješenja o oduzimanju zemljišta iz posjeda prijašnjega vlasnika ili korisnika i davanju zemljišta na korištenje radi građenja ili ugovora o međusobnim pravima i obavezama, sklopljenim u skladu s uvjetima utvrđenim u rješenju o davanju na korištenje građevinskoga zemljišta.
- (4) Zemljišnoknjižni sud dopustit će upis prava vlasništva u korist osobe, koja u zemljišnim knjigama nije upisana kao nosilac prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta, a ne može predočiti isprave navedene u stavu 3. ovoga člana, ako ona pravosnažnom presudom dokaže da je stekla to pravo.
- (5) Ako je pravo korištenja preneseno na više osoba uzastopce, upis će se provesti u korist zadnjeg nosioca tog prava na neizgrađenom građevinskom zemljištu, ako dokaže neprekinuti niz izvanknjižnih sticanja od knjižnoga prednika do sebe.
- (6) Ko tvrdi da je pravo korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu u međuvremenu izvanknjižno prestalo, treba to dokazati pred sudom da bi se na osnovu sudske odluke izbrisalo to pravo odnosno pravo vlasništva u koje se ono pretvorilo.

Član 344.

Brisanje starih hipoteka

Brišu se hipoteke upisane u zemljišne knjige prije prijenosa opterećene nekretnine u društveno vlasništvo.

2. Uspostava pravnog jedinstva nekretnine

Član 345.

Jedinstvenost nekretnine

- (1) Ovim zakonom uspostavlja se pravno jedinstvo zemljišta i zgrade ako posebnim zakonom već nije uspostavljeno.

- (2) Vlasnik zgrade stiče pravo vlasništva na zemljištu u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koje pripada zgradi.

Član 346.

Pravno sjedinjenje zemljišta i upisane zgrade

- (1) Ako do stupanja na snagu ovog zakona nije uspostavljeno pravno jedinstvo zemljišta i zgrade po odredbama posebnog zakona, vlasnik zgrade stiče pravo vlasništva na zemljištu ispod zgrade i na onu površinu, koja je, po regulacionom planu ili planu parcelacije, namijenjena da služi za redovnu upotrebu zgrade.
- (2) Ako regulacionim planom ili planom parcelacije nije utvrđena površina zemljišta, koje je potrebno za redovnu upotrebu zgrade, tu površinu utvrđuje nadležni organ uprave za imovinskopravne poslove, uz prethodno mišljenje općinskog organa uprave nadležnog za poslove urbanizma.
- (3) Na zemljištu iz stava 1. ovog člana neće se uspostaviti pravno jedinstvo zemljišta i zgrade prije okončanja postupka revizije po Zakonu o građevinskom zemljištu Federacije Bosne i Hercegovine. ("Službene novine Federacije BiH" br.25/03).

Član 347.

Pravno sjedinjenje zemljišta i neupisane zgrade

- (1) Ako na zemljištu u društvenom vlasništvu postoji zgrada koja nije upisana u zemljišnoj knjizi, iako je upisano zemljište na kojem je izgrađena, vlasnik zgrade stiče pravo vlasništva na zemljištu po odredbama iz člana 346. ovog zakona.
- (2) Ako je do stupanja na snagu ovoga zakona na zemljištu u društvenom vlasništvu izgrađena zgrada koja je u trenutku stupanja na snagu ovoga zakona u nečijem vlasništvu, a na tom je zemljištu upisano pravo privremenog korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu, prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili prava korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu u svrhu izgradnje u korist vlasnika te zgrade, nadležni zemljišnoknjižni sud će na zahtjev vlasnika zgrade odrediti upis iz stava 1. ovoga člana na temelju obavijesti organa nadležnog za vođenje poslova katastra da je na odnosnoj građevinskoj čestici izgrađena zgrada u skladu sa propisima.
- (3) Ako je do stupanja na snagu ovoga Zakona na zemljištu u društvenom vlasništvu izgrađena zgrada koja je u trenutku stupanja na snagu ovoga Zakona u nečijem vlasništvu, pri čemu u korist vlasnika te zgrade nije bilo upisano pravo privremenog korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu, prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili prava korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu u svrhu izgradnje, nadležni zemljišnoknjižni sud će na njegov zahtjev odrediti upis iz stava 1. ovoga člana na temelju konačnog rješenja nadležnog organa o dodjeli prava korištenja u svrhu izgradnje, s rješenjem o oduzimanju građevinskoga zemljišta iz posjeda prijašnjega vlasnika ili korisnika i o davanju toga zemljišta na korištenje, te obavijesti organa nadležnog za vođenje poslova katastra da je na odnosnoj građevinskoj čestici izgrađena zgrada u skladu sa propisima.
- (4) Danom stupanja na snagu ovog zakona nositelj privremenog prava korištenja i prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili njegov pravni sljednik postaje vlasnik cijele parcele na koju se odnosilo to pravo, a nositelj prava korištenja u svrhu izgradnje postaje vlasnik zemljišta u skladu sa članom 346. ovog zakona.

Član 348.

Pravno sjedinjenje nekretnine i pretvorba prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja

Ako na dan stupanja na snagu ovog zakona pravo upravljanja ili pravo korištenja ili pravo raspolaganja zgradom u društvenom vlasništvu pripada osobi različitoj od one kojoj je pripadalo pravo upravljanja ili pravo korištenja ili pravo raspolaganja zemljištem, pravo vlasništva nekretnine iz člana 347. ovog zakona stiče vlasnik zgrade legalizacijom zgrade.

Član 349.

Uspostava jedinstva nekretnine i posebnih dijelova zgrade

- (1) Vlasništvo na posebnom dijelu zgrade (etažno vlasništvo), kao i pravo raspolaganja na posebnom dijelu zgrade u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koji do dana stupanja na snagu ovoga zakona nije pretvoreno u pravo vlasništva, od stupanja na snagu ovoga zakona postaje vlasništvo posebnog dijela nekretnine po odredbama ovoga zakona.
- (2) Vlasništvo posebnog dijela nekretnine se neodvojivo povezuje s određenim suvlasničkim dijelom cijele nekretnine, koju čine zgrada i zemljište iz člana 346. ovog zakona, odnosno zgrada i zemljište, na koje su, do stupanja na snagu ovoga zakona, imali zajedničko vlasništvo vlasnici posebnih dijelova zgrade.
- (3) Vlasništvo određenog posebnog dijela nekretnine upisuje se u zemljišnoj knjizi uz odgovarajuću primjenu odredaba predviđenih ovim zakonom za uspostavu vlasništva na posebnom dijelu nekretnine, s tim da se već provedeni upisi prava vlasništva na posebnom dijelu zgrade, odnosno upisi prava raspolaganja na posebnom dijelu zgrade u društvenom vlasništvu smatraju upisima prava vlasništva posebnog dijela nekretnine.
- (4) Ukoliko se knjiga položenih ugovora ne vodi kod zemljišnoknjižnog ureda, služba koja vodi tu knjigu dužna je u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga zakona dostaviti izvornike položenih ugovora zemljišnoknjižnom uredu mjesno nadležnog suda.
- (5) Na položene isprave za sticanje prava vlasništva na posebnom dijelu nekretnine na odgovarajuću način se primjenjuju odredbe iz člana 85. ovog zakona.
- (6) Troškove upisa prava vlasništva na posebnim dijelovima zgrade snose etažni vlasnici razmjerno vrijednosti (korisna površina) stana ili druge samostalne prostorije u odnosu na cijelu zgradu.
- (7) Ovlašćuje se Vlada Federacije Bosne i Hercegovine da na prijedlog federalnog ministra pravde donese provedbeni propis kojim će odrediti pretpostavke pod kojima će organi vlasti snositi troškove iz stava 5. ovog člana.

Član 350.

Posebni dijelovi nastali prenamjenom, nadzidivanjem, prigradnjom ili dogradnjom

- (1) Ko je do dana stupanja na snagu ovoga zakona na osnovu valjanoga odobrenja nadležnog organa, o svome trošku proveo prenamjenu zajedničkih prostorija u zgradi u društvenom vlasništvu u stan ili drugu samostalnu prostoriju, stekao je time pravo vlasništva prenamijenjenih prostorija kao posebnoga dijela nekretnine, zajedno s odgovarajućim suvlasničkim dijelom cijele nekretnine.
- (2) Odredba stava 1. ovoga člana primjenjuje se na odgovarajući način i na nadzidivanje, dogradnje i pregradnje nekretnine izvršene o svome trošku do dana stupanja na snagu ovog zakona na osnovu valjanoga odobrenja nadležnog organa.
- (3) Ako je do dana stupanja na snagu ovoga zakona provedena prenamjena, nadzidivanje, pregradnja ili dogradnja prema

st. 1. i 2. ovoga člana, nadležni će sud na zahtjev zainteresovane osobe odrediti opis u zemljišnoj knjizi prava vlasništva na posebnom dijelu nekretnine iz člana 346. ovog zakona na osnovu sudske odluke odnosno na osnovu sporazuma svih suvlasnika nekretnine, kojom oni priznaju sticanje vlasništva posebnog dijela nekretnine i sporazumno određuju veličinu odgovarajućega suvlasničkoga dijela.

Član 351.

Pripadci posebnog dijela nastali prenamjenom, nadziđivanjem, prigradnjom ili dogradnjom

- (1) Ko je do stupanja na snagu ovoga zakona pribavio valjano odobrenje nadležnog organa i o svome trošku provede u skladu s odobrenjem prenamjenu zajedničkih prostorija u društvenom vlasništvu u dio koji bi služio samo njegovom posebnom dijelu nekretnine, njegovo pravo vlasništva posebnoga dijela obuhvaća i taj dio, osim ako po odredbama ovoga zakona ne može biti pripadak samo toga posebnoga dijela.
- (2) Odredba stava 1. ovoga zakona na odgovarajući način se primjenjuje na nadziđivanje, dogradnje i prigradnje nekretnine urađene o svome trošku do stupanja na snagu ovoga zakona na osnovu valjanog odobrenja nadležnog organa.

3. Izvršavanje ovlasti u pogledu cijele nekretnine u prijelaznom razdoblju

Član 352.

Općenito

- (1) Odredbe ove glave uređuju međusobne odnose etažnih vlasnika, dok oni svoje odnose ne urede u skladu s odredbama ovog zakona o etažnom vlasništvu, ukoliko ovi odnosi nisu uređeni drugim propisima.
- (2) U slučaju sukoba ovog zakona sa drugim postojećim propisima primjenjuju se odredbe ovog zakona.
- (3) Etažni vlasnici dužni su svoje odnose urediti u skladu sa ovim zakonom u roku od pet godina od njegovog stupanja na snagu.

Član 353.

Ugovor o međusobnim odnosima etažnih vlasnika

- (1) Međusobni odnosi etažnih vlasnika u pogledu upravljanja i korištenja nekretnine utvrđuju se ugovorom koji mora biti sklopljen u pisanom obliku (ugovor o međusobnim odnosima etažnih vlasnika).
- (2) Ugovor iz stava 1. ovoga člana sadrži podatke naročito o:
 - 1) veličini suvlasničkih dijelova nekretnine koji mogu, dok se ne steknu uvjeti da budu izračunati prema odredbama ovog zakona, biti izračunati i u skladu sa važećim kantonalnim propisima koji regulišu upravljanje i održavanje zgrada i koji služe kao osnova za određivanje prava glasa i raspodjelu troškova,
 - 2) uvjetima i načinu upravljanja nekretninom,
 - 3) detaljnim podacima o osobi koja će upravljati nekretninom,
 - 4) obimu poslova koje će obavljati ta osoba, odgovornosti za obavljanje poslova i sl.,
 - 5) uvjetima i načinu prikupljanja i raspolaganja sredstvima zajedničke rezerve,
 - 6) imenu etažnog vlasnika ovlaštenog za predstavljanje i zastupanje etažnih vlasnika prema upravniku, odnosno trećim osobama i granice njegovih ovlasti,
 - 7) uvjetima i načinu korištenja zajedničkih prostorija, uključujući i stan namijenjen za kućepazioca zgrade, te uređaja i zemljišta, koje pripadaju određenoj nekretnini.

- (3) Odluke koje proizlaze iz ugovora o međusobnim odnosima etažnih vlasnika obavezuju sve etažne vlasnike ako su ugovor sklopili vlasnici čiji suvlasnički dijelovi čine više od polovice vrijednosti svih posebnih dijelova nekretnine.
- (4) Odredbe ugovora o međusobnim odnosima etažnik vlasnika imaju učinak i prema etažnom vlasniku koji je to pravo stekao nakon sklapanja tog ugovora.
- (5) Etažni vlasnici su dužni Ugovor o međusobnim odnosima zaključiti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Član 354.

Ugovor o zajedničkim dijelovima

Ako se u jednoj nekretnini nalaze zajednički dijelovi i uređaji, koji koriste i drugim nekretninama (krov, oluci, fasada, konstruktivni zidovi, kotlovnica i sl.), odnosno kućepaziočev stan koji pripada i drugim nekretninama, etažni vlasnici tih nekretnina dužni su sklopiti ugovor o upravljanju i korištenju tih zajedničkih dijelova i uređaja, odnosno kućepaziočevog stana u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 355.

Upravnik

- (1) Etažni vlasnici su dužni poslove upravljanja nekretninom povjeriti upravniku u skladu sa ugovorom koji sa njim sklapaju u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, a ako su već zaključili ugovor sa upravnikom, dužni su ga u ovom roku prilagoditi odredbama ovog zakona.
- (2) Dužnosti i ovlasti upravnika u pogledu upravljanja nekretninom određene su odredbama ovog zakona o vlasništvu posebnog dijela nekretnine.

Član 356.

Hitni i nužni popravci

- (1) Ako suvlasnici ne sklope ugovor s upravnikom iz člana 355. ovoga zakona, jedinica lokalne samouprave odredit će fizičku ili pravnu osobu za obavljanje hitnih popravki na toj nekretnini.
- (2) Hitnim popravcima smatraju se radovi koji se javljaju nenadano i kojima se sprečavaju štetne posljedice za život i zdravlje ljudi kao i veća oštećenja nekretnine.
- (3) Kad zbog oštećenja zajedničkih dijelova i uređaja nekretnine postoji opasnost za život i zdravlje ljudi nadležni organ naredit će upravniku nekretnine odnosno suvlasnicima, ako nemaju upravnika, izvršenje nužnih popravaka.
- (4) Potraživanje naplate troškova popravka iz stava 3. ovoga člana tražilac izvršenja će ostvariti prema odredbama Zakona o izvršnom postupku.

Član 357.

Prinudna uprava

- (1) Ako etažni vlasnici nisu osigurali upravljanje nekretninom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona jedinica lokalne samouprave će na njihov trošak odrediti prinudnog upravnika.
- (2) Prinudni upravnik ima sve ovlasti upravnika nekretninom propisane ovim zakonom.

4. Stvarne služnosti na građevinskom zemljištu

Član 358.

Ustanovljavanje stvarnih služnosti na građevinskom zemljištu

- (1) Stvarne služnosti na građevinskom zemljištu i na građevinama koje su podignute na tom zemljištu ustanovljava sud u vanparničnom postupku u skladu sa regulacionim planom ili planom parcelacije.
- (2) Do donošenja planova iz stava 1. ovoga člana, stvarne služnosti ustanovljava sud u vanparničnom postupku po

prethodno pribavljenom mišljenju organa nadležnog za poslove urbanizma i prostornog uređenja.

Glava II ZAVRŠNE ODREDBE 1. Opće odredbe

Član 359.

Primjena zakona

- (1) Na sticanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava od dana stupanja na snagu ovoga zakona primjenjuju se odredbe ovoga zakona, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Na sticanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava do dana stupanja na snagu ovoga zakona primjenjuju se propisi koji su važili u trenutku sticanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka.
- (3) Ukoliko su rokovi za sticanje i prestanak stvarnih prava počeli teći prije nego što je stupio na snagu ovaj zakon, oni će teći i nakon njegova stupanja na snagu po odredbama dosadašnjeg zakona.
- (4) U rok za sticanje dosjelošću nekretnina, koje su na dan stupanja na snagu ovog zakona bile u društvenom, odnosno državnom vlasništvu, kao i za sticanje stvarnih prava na tim nekretninama dosjelošću, ne računa se vrijeme posjedovanja dok su na snazi bili propisi, koji su izričito isključivali dosjelošt.

Član 360.

Tok rokova za brisovne tužbe

Rokovi od tri godine za podnošenje brisovne tužbe prema ovom zakonu teku od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Član 361.

Obaveza uknjižbe stvarnih prava

- (1) Izvanknjižni nosioci stvarnih prava dužni su u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovog zakona pokrenuti postupak za upis stvarnih prava glede nekretnina i svih promjena na njima u zemljišnu knjigu.
- (2) Nadležno pravobranilaštvo dužno je u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovoga zakona pokrenuti postupke za upis stvarnih prava na nekretninama čiji je nosilac Federacija, kantoni odnosno jedinice lokalne samouprave, kao i upis javnih i općih dobara.

Član 362.

Stečena prava

- (1) Stupanje na snagu ovoga zakona nema uticaja na postojeće odnose vlasnika, odnosno suvlasnika stvari, te osobe koje su na valjanom pravnom osnovu i na valjani način stekle prava u pogledu tih stvari.
- (2) Prava na nekretninama, upisana u zemljišne knjige, zadržavaju svoj prvenstveni red i nakon pretvorbe društvenog vlasništva i uspostave jedinstva nekretnina.

2. Nekretnine u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

Član 363.

Raspologanje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

- (1) Nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave mogu raspolagati nadležna tijela tih jedinica samo na osnovu javnog konkursa i uz naknadu utvrđenu po tržišnoj cijeni, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Ova se odredba izričito odnosi i na raspolaganje zasnivanjem prava građenja kojim se opterećuju navedene nekretnine.
- (2) Propis o postupku javnog konkursa iz stava 1. ovog člana donijet će federalni ministar pravde u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona. Ovim propisom

federalni ministar pravde naročito urediti uvjete konkursa, način raspisivanja, rok trajanja konkursa, obavezne elemente koje on treba da sadrži, kao i način formiranja tržišne cijene kao početne cijene, a na osnovu mišljenja sudskog vještaka odgovarajuće struke.

- (3) Prodaja odnosno opterećenje pravom građenja nekretnina u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave se izuzetno može izvršiti neposrednom pogodbom za potrebe izgradnje:
 - 1) vojnih objekata i objekata za potrebe državnih organa i radi obavljanja njihovi nadležnosti,
 - 2) objekata za potrebe stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, njihovih organizacija i specijalizovanih agencija, kao i organizacija i specijalizovanih agencija Ujedinjenih Nacija,
 - 3) objekata komunalne infrastrukture,
 - 4) objekata vjerskih zajednica, i
 - 5) radi oblikovanja građevinske čestice.
- (4) Dopuštena je i neposredna zamjena nekretnine u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave za nekretninu približno iste vrijednosti u vlasništvu druge osobe.
- (5) Odredbe stava 1. ovog člana ne odnose se na pravne poslove koje međusobno sklapaju država, entiteti i jedinice lokalne samouprave, pod uvjetom da je na te pravne poslove saglasnost dao nadležni pravobranilac obiju ugovornih strana i da je osigurano da takvim pravnim poslom nije narušen interes pojedine ugovorne strane kao ni opći interes njenih građana.
- (6) Pravni poslovi sklopljeni protivno odredbama ovoga člana ništavi su.

Član 364.

Promet i raspolaganje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

- (1) Promet i raspolaganje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave u prijelaznom periodu vrši se na način i pod uvjetima određenim ovim zakonom, Zakonom o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/05), Zakonom o zemljišnim knjigama ("Službene novine Federacije BiH", br. 19/03 i 54/04), Sporazumom o pitanjima sukcesije ("Službeni glasnik BiH /dodatak – Međunarodni Ugovori/ br. 10/2001 i 41/2001), Odlukom o sprovođenju Aneksa "G" sporazuma o pitanjima sukcesije na teritoriji BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 2/04), Odlukom o obavezni zaštiti državne imovine, finansijskih potraživanja i dugovanja pravnih osoba iz BiH u drugim državama bivše SFRJ ("Službeni glasnik BiH", broj: 2/04), međudržavnim ugovorima o rješavanju imovinsko-pravnih odnosa između država nastalih raspadom bivše SFRJ, te drugim propisima.
- (2) Postupak za prodaju nekretnina u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave putem javnog konkursa/nadmetanja se vodi u skladu sa propisima iz stava 1. ovog člana, te posebnim propisima koji uređuju postupanje organa nadležnih za promet i raspolaganje nekretninama u državnom vlasništvu.
- (3) Odredbe st. 1. i 2. ovog člana se shodno primjenjuju i na nekretnine koje se nalaze u imovini pravnih osoba u mješovitom vlasništvu.

Član 365.

Poljoprivredno i drugo zemljište, zgrade, stanovi i poslovni prostori

- (1) Poljoprivredna i druga zemljišta, zgrade, stanovi i poslovne prostorije kao posebni dijelovi zgrada u društvenoj/državnoj svojini ne mogu biti predmet prijenosa, otuđivanja, zamjenjivanja kao i drugog oblika raspolaganja ako su pribavljena u društveno/državno vlasništvo na osnovu:
 - 1) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list DFJ", broj: 64/45, "Službeni list FNRJ", br. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51 i ("Službeni list SRBiH", broj: 41/67);
 - 2) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NR BiH ("Službeni list NRBiH", br. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 14/51 i ("Službeni list SRBiH", broj: 41/67);
 - 3) Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu društvene svojine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama "Službeni list FNRJ", broj: 23/53 i "Službeni list SFRJ", broj: 10/65);
 - 4) Zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača ("Službeni list DFJ", broj: 36/45 i 52/45 i "Službeni list FNRJ", br. 64/46, 104/46, 88/47, 99/48 i 77/49);
 - 5) Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća ("Službeni list FNRJ", br. 98/46, 99/46, 35/48, 68/48 i 27/53);
 - 6) Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta ("Službeni list FNRJ", br. 52/58, 3/59, 24/61 i 1/63);
 - 7) Osnovnog zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ", broj: 28/47), ako raniji vlasnici nisu na ime naknade dobili druge nekretnine;
 - 8) Osnovnog zakona o postupanju sa eksproprijisanim i konfiskovanim šumskim posjedima ("Službeni list FNRJ", br. 61/46, 88/47, 106/49 i 4/51);
 - 9) Zakona o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i sekvestraciji nad imovinom odsutnih osoba ("Službeni list FNRJ", br. 63/46 i 105/46);
 - 10) Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Službeni list SFRJ", br. 43/65, 67/65 i 17/69);
 - 11) Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Službeni list SFRJ", br. 23/79, i 26/86);
 - 12) Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list FNRJ", broj: 40/45);
 - 13) Zakona o potvrdi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list FNRJ", broj: 61/46);
 - 14) Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list FNRJ", broj: 43/59).
- (2) Zabrana iz stava 1. ovog člana ne djeluje ako je raspolaganje dozvoljeno odredbama posebnih zakona donesenih prije stupanja na snagu ovog zakona.

Član 366.

Zabranjena tereta i dugoročnog zakupa

- (1) Zabranjuje se ustanovljavanje tereta, davanje u dugoročni zakup na nekretninama na koje se odnose zakoni navedeni u članu 365. ovog zakona.
- (2) Zabranjena davanja u dugoročni zakup, kao i zakup na određeno vrijeme neće se primjenjivati kada se zgrade, stanovi ili poslovne prostorije kao posebni dijelovi zgrada u društvenom/državnom vlasništvu daju u zakup stranim državama za potrebe njihovih diplomatskih i konzularnih predstavništava, kao i njihovih organizacija i specijalizovanih agencija kao i organizacija i specijalizovanih agencija

Organizacija Ujedinjenih Nacija, kao i tijela Evropske Unije.

Član 367.

Nekretnine pribavljene u državno/društveno vlasništvo

- (1) Odredbe iz prethodnih članova se odnose i na nekretnine koje su na osnovu odluke državnog organa, a bez pravnog osnova i naknade pribavljene u društvenu/državnu svojinu, kao i na nekretnine koje su na osnovu ugovora o poklonu pribavljene u društvenu/državnu svojinu, a taj ugovor je zaključen pod prinudom.
- (2) Odredbe iz prethodnih članova se odnose i na nekretnine koje su pribavljene ili izgrađene sredstvima budžeta društveno-političkih zajednica, sredstvima za finansiranje zajedničkih potreba, ili sredstvima samodoprinosu.
- (3) Propisi kantona koji uređuju korištenje, upravljanje i održavanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrada uskladiće se u roku od 6 mjeseci sa odredbama ovog zakona.
- (4) Nekretnine čije pribavljanje ili izgradnja su finansirani sredstvima iz stava 2. ovog člana, a dijelom iz drugih sredstava društvenopravnih osoba, mogu biti u prometu tek kada se utvrde suvlasnički dijelovi.

Član 368.

Vrijeme primjene

Odredbe čl. 365., 366. i 367. ovog zakona će se primjenjivati do isteka roka za podnošenje zahtjeva za povrat ili naknadu u skladu sa propisom kojim će se urediti pitanje reprivatizacije, denacionalizacije i restitucije.

Član 369.

Izuzimanje od primjene

Od zabrane iz čl. 365., 366. i 367. ovog zakona izuzima se nekretnina u društvenoj/državnoj svojini koju su društvenopravne osobe stekle kupovinom ili drugim teretnim pravnim poslom, građenjem, odnosno koja su stečene eksproprijacijom za koju je data druga nekretnina ili je plaćena pravična naknada prema tada važećim zakonima, bez obzira što je prednik ove društvenopravne osobe stekao nekretnine na osnovu zakona u smislu odredaba čl. 365., 366. i 367. ovog zakona.

3. Prestanak primjene postupaka i zakona

Član 370.

Prestanak primjene ostalih propisa

- (1) Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje primjena svih važećih propisa koji pitanja raspolaganja nekretninama u državnom vlasništvu određuju na drugačiji način u odnosu na odredbe ovog zakona.
- (2) Odredba o prestanku primjene propisa iz stava 1. ovog člana ne odnosi se na raspolaganje nekretninama u državnom vlasništvu u postupcima privatizacije i restitucije.
- (3) Zakonodavni organi odgovarajućih teritorijalnih jedinica su u obavezi donijeti nove, odnosno usaglasiti važeće propise u vezi sa raspolaganjem nekretninama u državnom vlasništvu sa odredbama ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 371.

Prestanak važenja zakona

- (1) Stupanjem na snagu ovoga zakona prestaju važiti sljedeći zakoni:
 - 1) Zakon o svojini na dijelovima zgrada, ("Službeni list SR BiH" br. 35/77, 38/78 i 22/84),
 - 2) Zakon o nadzidiavanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini, ("Službeni list SR BiH" broj: 32/87),
 - 3) Zakon o osnovama vlasničkih odnosa ("Službeni list R BiH" broj: 37/95)

- 4) Zakon o prometu nepokretnosti, ("Službeni list SR BiH" br. 38/78, 29/80, 4/89, 22/91, 21/92 i 13/94),
 - 5) Zakon o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Službeni list SR BiH" br. 23/79 i 26/86),
 - 6) Zakon o uknjiženju nekretnina u društvenoj svojini ("Službeni list SR BiH" broj: 28/77),
 - 7) Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list NR BiH" br. 2/46, 18/46, 20/47, 37/49, 14/51 i 41/67)
 - 8) Zakon o postupku ukidanja zajedničkog prava vlasništva na bivšim kmetskim selištima ("Službeni list SR BiH" broj: 22/73),
 - 9) Zakon o zabrani raspolaganja imovinom, prijenosu sredstava i statusnih promjena pravnih osoba na teritoriji Bosne i Hercegovine iz drugih država ("Službeni list R BiH" br. 4/95 i 37/95),
 - 10) Zakon o pravima i dužnostima republičkih organa u korištenju sredstava u društvenoj svojini ("Službeni list SR BiH" br. 33/81 i 29/90),
 - 11) Zakon o uzurpacijama ("Službeni list SR BiH" broj: 6/78),
 - 12) Zakon o vlasničkopравnim odnosima ("Službene novine Federacije BiH" br. 6/98 i 29/03).
- (2) Propisi o građevinskom zemljištu će se usaglasiti s odredbama ovog zakona u roku od tri mjeseca od dana početka primjene ovog zakona.
- (3) U slučaju kolizije odredbi ovog zakona sa odredbama drugog propisa primjenjivat će se odredbe ovog zakona.

Član 372.

Započeti postupci

Postupci o sticanju, zaštiti i prestanku prava vlasništva i drugih stvarnih prava započeti na osnovu propisa koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovoga zakona okončat će se po odredbama tih propisa.

Član 373.

Tumačenje i primjena zakonskih odredaba

- (1) Danom stupanja na snagu ovog zakona, odredbe propisa koji su na snazi a koji različito uređuju društveno od ostalog vlasništva će se tumačiti i primjenjivati samo u skladu s načelom jednovrsnosti vlasništva.
- (2) Danom stupanja na snagu ovog zakona odredbe propisa koji su na snazi, a različito uređuju pripadanje zgrada, odnosno dijelova zgrada od pripadanja zemljišta će se tumačiti i primjenjivati samo u skladu s načelom pravne jedinstvenosti nekretnine.

Član 374.

Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH", a početak će se primjenjivati šest mjeseci nakon njegovog stupanja na snagu.

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, s. r.

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O STVARNIM PRAVIMA

Proglašava se Zakon o stvarnim pravima koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-770-02/13
13. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

ZAKON O STVARNIM PRAVIMA

Dio prvi

OPĆE ODREDBE O STVARIMA I STVARNIM PRAVIMA

Glava I POJAM

Članak 1.

Vlasništvo i druga stvarna prava

- (1) Ovim zakonom uređuju se stjecanje, korištenje, raspolaganje, zaštita i prestanak prava vlasništva i drugih stvarnih prava i posjeda.
- (2) Stvarna prava su: pravo vlasništva, pravo građenja, založno pravo, zemljišni dug, pravo stvarne i osobne služnosti i pravo stvarnog tereta.
- (3) Odredbe ovoga zakona koje se odnose na pravo vlasništva, shodno se primjenjuju na sva druga stvarna prava, osim ako za njih nije zakonom drugačije propisano niti što drugo proizilazi iz njihove pravne naravi.

Članak 2.

Ograničenja stvarnih prava

- (1) Pravo vlasništva i druga stvarna prava mogu se protiv vlasnikove volje oduzeti ili ograničiti samo u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom sukladno principima međunarodnog prava.
- (2) Zakonom se, u javnom interesu, a naročito radi zaštite naravnih bogatstava, okoliša, zdravlja ljudi, kulturno-povijesne baštine i sl., može ograničiti ili posebno urediti način korištenja i raspolaganja određenim stvarima.

Članak 3.

Nositelji vlasništva i drugih stvarnih prava

- (1) Svaka fizička i pravna osoba može biti nositelj prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (2) Samo je jedna vrsta prava vlasništva neovisno o nositelju prava vlasništva.

Članak 4.

Zabrana zlouporabe prava

Zabranjeno je vršenje prava iz ovoga zakona suprotno cilju zbog kojeg su ta prava ustanovljena ili priznata.

Glava II

PREDMET I SADRŽAJ STVARNIH PRAVA

Članak 5.

Stvari

- (1) Stvari u smislu ovoga zakona su materijalni dijelovi prirode, koji mogu biti u vlasti fizičke ili pravne osobe, osim ako zbog svojih prirodnih svojstava ili ograničenja na temelju posebnog zakona nisu podobne da budu objekt prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (2) Stvari su u smislu ovoga zakona i skupina stvari i prava koja su zakonom izjednačena sa stvarima.

Članak 6.

Predmet vlasništva i drugih stvarnih prava

- (1) Predmet prava vlasništva je individualno određena nepokretna (nekretnina) ili pokretna (pokretnina) stvar, osim onih koje nisu za to podobne ili zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Nekretnine su čestice zemljišne površine, zajedno sa svim onim što je sa zemljištem trajno spojeno na površini ili ispod nje, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (3) Pokretnine su stvari koje se mogu premjestiti sa jednog mjesta na drugo bez promjene njihove supstance (suštine).
- (4) Stvari koje su po svojoj prirodi pokretne smatraju se u pravnom smislu nepokretnim stvarima ako pripadaju nekretnini ili ih zakon izjednačava s nekretninama.
- (5) Zakonom određene vrste prava ili netjelesne stvari mogu biti izjednačene sa stvarima i tad se ubrajaju u pokretne stvari, a u nepokretne samo ako su spojene sa vlasništvom nepokretnih stvari, ili su njihov teret, ili su zakonom proglašene nepokretnim.
- (6) U sumnji da li je nešto pokretna ili nepokretna stvar, smatra se da je pokretna stvar.
- (7) Životinje nisu stvari ali za njih vrijedi sve što i za stvari, ako nije što drugačije zakonom određeno.

Članak 7.

Opća i javna dobra

- (1) Nisu sposobni biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava oni dijelovi prirode koji po svojim osobinama ne mogu biti u vlasti niti jedne fizičke ili pravne osobe pojedinačno, nego su na uporabi svih, kao što su to atmosferski zrak, voda u rijekama, jezerima i moru, te morska obala (opća dobra).
- (2) Javna dobra su stvari koje su po zakonu namijenjene da služe svima pod jednakim uvjetima, kao što su: javni putevi, ulice, trgovi i sl. Na javna dobra se primjenjuju pravila koja važe za opće dobra, ako zakonom nije šta drugo određeno.
- (3) O općim i javnim dobrima vodi brigu i njima upravlja i za to odgovara određeni subjekt javnog prava (Federacija, kanton, grad ili općina) što se određuje posebnim zakonom.
- (4) Posebnim zakonom se uređuje stjecanje svojstva općeg ili javnog dobra kao i prestanak tog svojstva, te način upisa ovih dobara u zemljišne knjige.
- (5) Rudna bogatstva, vode, divljač, ribe i drugi slobodni dijelovi prirode postaju predmet vlasništva i drugih stvarnih prava kada se zahvate ili odvoje od svojega ležišta ili staništa na temelju dozvole ili koncesije nadležnog tijela.
- (6) Nisu dio općeg ili javnog dobra već su samostalne nekretnine one zgrade, građevine ili naprave koje su izgrađene na općem ili javnom dobru ili ispod njih, a koje su od njega pravno odvojene koncesijom te su vlasništvo nositelja koncesije dok koncesija traje.

Članak 8.

Dobra od općeg interesa

- (1) Stvari za koje je posebnim zakonom određeno da su dobra od općeg interesa uživaju posebnu zaštitu.
- (2) Stvari od općeg interesa, a koje nisu istovremeno opća dobra, kao što su npr. građevinska zemljišta, poljoprivredna zemljišta, šume i šumska zemljišta, zaštićeni dijelovi prirode, biljni i životinjski svijet, stvari od kulturnog, povijesnog i ekološkog značaja, mogu biti objektom prava vlasništva i drugih stvarnih prava.
- (3) Vlasnici i nositelji drugih stvarnih prava na dobrima od općeg interesa dužni su vršiti svoja prava sukladno načinu uporabe i korištenja, propisanim posebnim zakonima.

- (4) Posebnim zakonom se propisuje da li vlasnici dobara od općeg interesa imaju pravo na naknadu za ograničenja koja tpe i pod kojim uvjetima.
- (5) Ako je vlasnik glede neke svoje stvari podvrgnut ograničenjima radi zaštite interesa i sigurnosti Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija), kantona ili jedinica lokalne samouprave, prirode, ljudskoga okoliša ili zdravlja ljudi, koja od njega, ali ne i od svih ostalih vlasnika takvih stvari, zahtijevaju težu žrtvu, ili ga inače dovode u položaj nalik na onaj u kojem bi bio da je izvršena eksproprijacija onda on ima pravo na naknadu kao za oduzimanje vlasništva, a što će se urediti posebnim zakonom.

Članak 9.

Stvar i njezine pripadnosti

Nositelj prava vlasništva ili drugog stvarnog prava na nekoj stvari, ima to pravo i na svim dijelovima stvari, na svemu što je s njom srazmjerno trajno spojeno (prirast), na neodvojenim plodovima kao i na pripacima, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 10.

Dijelovi stvari

- (1) Dio stvari koji se ne može od nje fizički odvojiti bez uništenja ili bez oštećenja same stvari (bitni dio), ne može biti samostalni objekt prava vlasništva ili drugih stvarnih prava, osim ako je zakonom drugačije određeno.
- (2) Dio stvari koji se može fizički odvojiti bez uništenja ili oštećenja same stvari (nebitni dio) može biti i predmet prava druge osobe.
- (3) Posebno pravo na nebitnom dijelu stvari prestaje, ukoliko treća savjesna osoba pribavi pravo vlasništva na cijeloj stvari.
- (4) Savjesnom osobom smatra se osoba koja u trenutku stjecanja prava vlasništva nije znala niti je mogla znati da na dijelu stvari postoji pravo vlasništva ili drugo stvarno pravo. Smatra se da je sticatelj znao da određeno pravo postoji ukoliko je to pravo bilo upisano u odgovarajući javni registar.
- (5) Stvar se može, bez obzira na fizičku djeljivost, pravno dijeliti na dijelove kojima je veličina računski određena njihovim srazmjerom prema cijeloj stvari (idealni dijelovi), ako nije nešto drugo određeno.
- (6) Odvajanjem dijela stvari ne prestaju prava koja su na njoj postojala, osim ako zakon ne određuje drugačije.

Članak 11.

Pripadak stvari

- (1) Pripadak (pertinencija) je pokretna stvar koju je vlasnik namijenio da kao sporedna stvar trajno služi namjeni glavne stvari, a koja stoji u takvom prostornom odnosu prema glavnoj stvari da omogućava ispunjenje te namjene.
- (2) Pripadak slijedi pravnu sudbinu glavne stvari, ako nije drugačije određeno.
- (3) Privremeni prestanak služenja pripatka namjeni glavne stvari ne oduzima pripatku to svojstvo.
- (4) Mašine ili slični uređaji namijenjeni proizvodnoj, poljoprivrednoj ili drugoj djelatnosti kojoj je trajno namijenjena sama nekretnina kao glavna stvar a nisu u nju ugrađene, smatraju se pripatkom ako trajno služe namjeni glavne stvari, pod uvjetom da na tim stvarima ne postoje prava trećih osoba koje su upisane u odgovarajući javni registar.

Članak 12.

Plodovi

- (1) Plodovi su stvari koje jedna stvar daje prirodno ili posredstvom nečijega rada, kao i sve drugo što ona daje s obzirom na svoju namjenu.

- (2) Plodovi su i prinosi koje jedna stvar ili pravo daje periodično i bez uništenja njene suštine (prirodni plodovi) kao i prinosi koje stvar ili pravo daje na temelju nekog pravnog odnosa (civilni plodovi).
- (3) Plodovi pripadaju onome kome pripada stvar ili pravo koje ih donosi, ako zakonom ili pravnim poslom nije drugačije određeno.
- (4) Ko je dužan predati plodove stvari ili prava može zahtijevati naknadu troškova, koje je imao radi dobijanja plodova, ako bi takve troškove imao i dobar domaćin. Visina naknade ne može premašiti vrijednost plodova koje je dužan predati.

Članak 13.

Plodovi životinje

- (1) Plodovi životinje i sve koristi od nje pripadaju njezinom vlasniku.
- (2) Onaj čija je životinja oplodila tuđu životinju nema pravo na plod, ni na nagradu, osim ako je nešto drugo određeno zakonom ili uobičajeno.

Članak 14.

Posebno o nekretninama

- (1) Trava, drveće i plodovi sastavni su dijelovi zemljišta, dok se od njega ne odvoje.
- (2) Nisu dijelovi zemljišta one zgrade i druge građevine, koje su trajno povezane s tim zemljištem ako ih od njega pravno odvaja stvarno pravo koje svojem nositelju daje ovlaštenje da na tom tuđem zemljištu ima takvu zgradu ili drugu građevinu u svome vlasništvu (pravo građenja).
- (3) Strojevi i slični uređaji koji su tjelesno povezani sa nekretninom ili koji bi se smatrali njenim nebitnim dijelom, ne smatraju se takvim već samostalnim stvarima ako je u odgovarajućem javnom registru upisano da su objekti prava treće osobe.
- (4) Prava koja postoje u korist neke nekretnine smatraju se pripadnošću te nekretnine.

Glava III

PRAVO STRANIH OSOBA

Članak 15.

Stjecanje vlasništva stranih osoba

- (1) Odredbe ovoga zakona primjenjuju se i na strane fizičke i pravne osobe, osim ako je zakonom ili međunarodnim ugovorom drugačije određeno.
- (2) Strane osobe stječu pravo vlasništva na nekretnini u Federaciji pod uvjetom reciprociteta, izuzev kada se pravo stiče nasljeđivanjem ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Pretpostavlja se da postoji reciprocitet. Listu zemalja s kojima ne postoji reciprocitet objavljuje Federalno ministarstvo pravde, uz prethodno pribavljeno mišljenje Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, svake godine najkasnije do 31. siječnja.
- (3) Strane osobe koje nemaju državljanstvo Bosne i Hercegovine ne smatraju se stranim osobama prema ovom zakonu ako su rođeni u Bosni i Hercegovini ili su njihovi potomci.

Članak 16.

Ograničenja stjecanja vlasništva

- (1) Strana osoba ne može biti vlasnik nekretnine na području, koje je radi zaštite interesa i sigurnosti Federacije, zakonom proglašeno područjem na kojem strane osobe ne mogu imati pravo vlasništva.
- (2) Ako je strana osoba stekla pravo vlasništva na nekretnini prije nego što je područje na kojemu nekretnina leži proglašeno područjem iz stavka 1. ovoga članka, prestaje

pravo vlasništva na toj nekretnini, a strana osoba ima pravo na naknadu prema propisima o eksproprijaciji.

Dio drugi

PRAVO VLASNIŠTVA

Glava I

O VLASNIŠTVU

Članak 17.

Sadržaj prava vlasništva

- (1) Vlasništvo je stvarno pravo, koje vlasniku daje ovlaštenje da slobodno i po svojoj volji stvar posjeduje, koristi i da s njome raspolaze, a svakoga od toga prava isključuje u granicama određenim zakonom.
- (2) Svatko je dužan da se uzdržava od povrede prava vlasništva druge osobe.

Članak 18.

Opće ograničenje

- (1) Vlasnik je dužan u vršenju svog prava postupati obzirno prema općim i tuđim interesima.
- (2) Vlasnik je dužan trpiti zahvat u svoju stvar ukoliko je zahvat potreban radi otklanjanja štete koja nekome neposredno prijeti, a koja je nesrazmjerno veća od one štete koja za vlasnika proizlazi iz zahvata.
- (3) Vlasnik nekretnine je dužan trpiti zahvate u svoju stvar poduzete na tolikoj visini ili dubini koje isključuju opravdanje vlasnika da zabrani te zahvate.

Članak 19.

Posebna ograničenja

Vlasnik stvari ne smije izvršavati svoje pravo vlasništva preko granica koje su svim vlasnicima takvih stvari postavljene na temelju ovoga ili posebnog zakona radi zaštite interesa i sigurnosti države, prirode, ljudske sredine i zdravlja ljudi.

Članak 20.

Ograničenja prava vlasništva na temelju zakona

Pravo vlasništva može u javnom interesu biti oduzeto ili ograničeno uz naknadu, sukladno zakonu.

Članak 21.

Ograničenja prava vlasništva na temelju pravnog posla

- (1) Vlasnik može u svaku svrhu koja nije zabranjena svoje pravo ograničiti ili opteretiti.
- (2) Ako vlasnik pravnim poslom odredi zabranu otuđenja ili opterećenja nekretnine ta zabrana djeluje prema trećima samo ako je upisana u zemljišnu knjigu.
- (3) Ograničenje prava vlasništva na pokretninama radi osiguranja tražbine djelovat će prema trećoj osobi ako je to ograničenje upisano u odgovarajući javni registar ili ako je treća osoba za njega znala.

Članak 22.

Posebno o vlasništvu osoba javnog prava

- (1) Pravne osobe javnog prava (općina, grad, kanton, entitet, država, javno poduzeće, ustanove i dr.) koje su nositelji prava vlasništva imaju kao vlasnici u pravnim odnosima jednak položaj kao i drugi vlasnici.
- (2) Nekretninama u vlasništvu osoba javnog prava raspolaze, upravlja i koristi ih tijelo koje je za to nadležno na temelju zakona.

Članak 23.

Stjecanje vlasništva

- (1) Pravo vlasništva stječe se na temelju pravnog posla, zakona, odluke suda ili drugog nadležnog organa i nasljeđivanjem, uz ispunjenje pretpostavki propisanih zakonom.
- (2) Pravnim poslom stjecatelj prava vlasništva ne može steći to pravo u većem obimu od onog kojeg je imala osoba od koje je to pravo stečeno, osim kad stjecanje vlasništva u dobroj vjeri uživa zaštitu.

- (3) Pravo vlasništva na temelju zakona stječe se ispunjenjem zakonom predviđenih pretpostavki. Ako nije šta drugo zakonom određeno, stjecanjem vlasništva na temelju zakona prestaju sva stvarna prava koja su do tada postojala na odnosnoj stvari, osim onih za koje je stjecatelj znao da postoje ili je to morao znati.
- (4) Odlukom suda ili drugoga tijela stječe se vlasništvo u slučajevima određenim zakonom, a na način i pod pretpostavama određenim zakonom. Stjecanjem prava vlasništva odlukom suda ili drugoga tijela ne prestaju stvarna prava koja su drugim osobama pripadala na odnosnoj stvari, osim onih za koje je to određeno tom odlukom ili zakonom, te onih koja po naravi stvari ne mogu dalje postojati.
- (5) Nasljednik stječe vlasništvo nasljeđenih stvari u trenutku smrti ostavitelja, ako zakonom nije drugačije određeno. Stjecanjem prava vlasništva nasljeđivanjem ne prestaju stvarna prava koja su drugim osobama pripadala na odnosnoj stvari, osim onih za koja je to određeno zakonom ili koja po naravi stvari ne mogu dalje postojati. Sve što je određeno za nasljeđivanje, vrijedi na odgovarajući način i za svako sveopće sljedništvo (univerzalnu sukcesiju).

Članak 24.

Stjecanje prava vlasništva na temelju zakona

Po samom zakonu pravo vlasništva stječe se stvaranjem nove stvari, spajanjem, miješanjem, odvajanjem plodova, stjecanjem od nevlasnika, okupacijom, dosjelošću i u drugim slučajevima određenim zakonom.

Glava II

SUVLASNIŠTVO I ZAJEDNIČKO VLASNIŠTVO

1. Suvlasništvo

Članak 25.

Pojam

- (1) Suvlasništvo postoji kada dvije ili više osoba imaju pravo vlasništva na istoj stvari svaki prema svom udjelu srazmjerno cjelini (idealni dio).
- (2) Ako suvlasnički dijelovi nisu određeni pretpostavlja se da su jednaki.

Članak 26.

Idealni dio stvari

- (1) Suvlasnik je vlasnik onog idealnog dijela stvari koji odgovara njegovom suvlasničkom dijelu, pa u odnosu na taj dio ima sve ovlasti koje pripadaju vlasniku, ako ih, s obzirom na prirodu idealnog dijela, može izvršavati.
- (2) Idealni dio stvari se u pravnom prometu smatra samostalnom stvari.

Članak 27.

Korištenje i raspolaganje stvari

- (1) Suvlasnik ima pravo da stvar posjeduje i da se njome koristi srazmjerno svom idealnom dijelu, ne povređujući prava ostalih suvlasnika. Suvlasnik može raspolagati svojim dijelom bez suglasnosti ostalih suvlasnika.
- (2) Kad suvlasnik nekretnine prodaje svoj dio, ostali suvlasnici imaju pravo preče kupovnine, osim ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (3) Suvlasnik koji ima namjeru prodati svoj suvlasnički dio dužan je putem preporučene pošiljke po pravilima parničnog postupka o dostavi ili putem notara obavijestiti druge suvlasnike o tome navodeći tačne zemljišnoknjižne i katastarske podatke nekretnine, cijenu i ostale uvjete prodaje.
- (4) Ako ponudeni suvlasnici ne obavijeste ponuditelja na isti način na koji je učinjena ponuda u roku od 30 dana od dana prijema ponude o prihvatu ponude, suvlasnik može prodati

svoj dio drugoj osobi, ali ne po nižoj cijeni ili povoljnijim uvjetima.

- (5) Ako suvlasnik ne izvrši prodaju svog suvlasničkog dijela u roku od šest mjeseci po isteku roka za prihvatanje ponude, dužan je u slučaju ponovne prodaje da postupi po odredbama stava 3. ovoga članka.
- (6) Ako suvlasnik ne učini ponudu ostalim suvlasnicima sukladno odredbama st. 3. i 5. ovoga članka, odnosno ako nakon učinjene ponude proda trećoj osobi svoj suvlasnički dio pod povoljnijim uvjetima, suvlasnici koji imaju pravo preče kupovnine mogu sudskim putem zahtijevati da se ugovor poništi i da se njima pod istim uvjetima prenese vlasništvo na predmetnom suvlasničkom dijelu.
- (7) Tužba iz stavka 6. ovoga članka može se podnijeti u roku od 30 dana od dana kada je nositelj prava preče kupovnine saznao za prodaju i uvjete prodaje, a najkasnije u roku od jedne godine od dana zaključenja ugovora.
- (8) Pravo preče kupovnine suvlasnika je isključeno ako se radi o nekretnini koja je po kulturi u katastru odnosno zemljišnim knjigama označena kao pristupni ili prilazni put.

Članak 28.

Suposjed stvari

- (1) Svaki suvlasnik ima pravo na suposjed stvari.
- (2) Suvlasnici mogu odlučiti da će međusobno podijeliti posjed stvari i izvršavanje svih ili nekih suvlasničkih ovlaštenja. Ova odluka, kao i njen opoziv ili izmjena, spada u poslove redovnog upravljanja.

Članak 29.

Izvršavanje prava vlasništva na cijeloj stvari

- (1) Plodovi i druge koristi od cijele stvari, kao i troškovi i tereti, dijele se među suvlasnicima srazmjerno veličini njihovih suvlasničkih dijelova, ako se drugačije ne sporazumiju.
- (2) Suvlasnik ima pravo u svako doba zahtijevati da se polože računi i da se podijele sve koristi od cijele stvari.
- (3) Suvlasnik nekretnine ima pravo u svako doba zahtijevati da se u korist njegovog suvlasničkoga dijela nekretnine osnuje vlasništvo određenoga posebnoga dijela (etažno vlasništvo / vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine), ako su ispunjene pretpostavke pod kojima se ono može osnovati.

Članak 30.

Pravo na upravljanje

- (1) Suvlasnik ima pravo da sudjeluje u odlučivanju o svim pitanjima koja se tiču stvari koja je u suvlasništvu zajedno sa ostalim suvlasnicima.
- (2) Ako neki suvlasnik poduzme posao na stvari koja je u suvlasništvu bez suglasnosti ostalih suvlasnika, primjenjivat će se pravila o poslovdstvu bez naloga.

Članak 31.

Poslovi redovnog upravljanja

- (1) Za poduzimanje poslova redovnog upravljanja potrebna je suglasnost suvlasnika čiji dijelovi čine više od jedne polovine.
- (2) Ako se ne postigne potrebna suglasnost, a poduzimanje posla je neophodno za redovno održavanje stvari, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud u vanparničnom postupku.

Članak 32.

Poslovi izvanrednog upravljanja

- (1) Za poduzimanje poslova koji prelaze okvir redovnog upravljanja (promjena namjene stvari, izdavanje stvari u zakup, zasnivanje hipoteke na cijeloj stvari, zasnivanje služnosti, veće popravke ili prepravke stvari koje nisu nužne za održavanje, i sl.) potrebna je suglasnost svih suvlasnika.

- (2) Ako postoji sumnja, smatra se da posao prelazi okvire redovnog upravljanja.
- (3) Ako se ne postigne suglasnost svih suvlasnika, a za poduzimanje posla postoje naročito opravdani razlozi, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud.

Članak 33.

Prava suvlasnika na osiguranje

Suvlasnik protiv čije je volje većina odlučila da se neki posao poduzme, ili je to odlučio sud, ima pravo da zahtijeva osiguranje za buduću štetu. Suvlasnik koji je obvezan dati osiguranje svoju obvezu ispunjava davanjem zaloge ili jamstvom.

a) Upravnik

Članak 34.

Prijenos prava upravljanja

- (1) Suvlasnici mogu suglasno povjeriti upravljanje sa stvari određenoj osobi kao upravniku, koja će djelovati kao njihov punomoćnik. Za upravnika može biti izabran jedan ili nekoliko suvlasnika, a upravljanje može biti povjereno i drugoj poslovno sposobnoj fizičkoj ili pravnoj osobi.
- (2) Za suvlasnika koji posjeduje stvar u suvlasništvu ili neki njen samostalni dio na temelju odluke suvlasnika kojom su međusobno podijelili posjed stvari i izvršavanje suvlasničkih ovlaštenja, smatra se da mu je povjereno redovno upravljanje stvari odnosno samostalnog dijela stvari, ako sporazumom između suvlasnika nije drugačije određeno.
- (3) Ako se suvlasnici ne mogu dogovoriti o postavljanju i ovlaštenjima upravnika, svaki suvlasnik ima pravo zahtijevati da o tome odluči sud u izvanparničnom postupku.

Članak 35.

Pravni položaj upravnika

- (1) Upravnik je nalogoprimac suvlasnika, pa se, ukoliko suvlasnici ne odrede drugačije, u odnosu na njegova prava, dužnosti i prestanak njegovih ovlaštenja primjenjuju odgovarajuća pravila o nalogu, s tim što:
- 1) suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova mogu dati otkaz upravniku, uz otkazni rok od tri mjeseca;
 - 2) suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova, mogu upravnika smijeniti u svako doba ako za to postoji važan razlog. Ako upravnik grubo zanemaruje svoje dužnosti, sud će ga smijeniti na zahtjev bilo kojeg suvlasnika i odrediti drugog upravnika.
- (2) Upravnik je ovlašten dati otkaz uz otkazni rok od tri mjeseca.
- (3) Kad upravniku prestane ovlaštenje odlukom suvlasnika koji za takvu odluku nisu imali suglasnost svih suvlasnika, ti suvlasnici su dužni da poduzmu neophodne mjere da se, do donošenja odluke o daljem upravljanju, sa stvari upravlja s pažnjom dobrog domaćina, za šta odgovaraju ostalim suvlasnicima.

b) Zaštita suvlasništva

Članak 36.

Zahtjevi suvlasnika

- (1) Svaki suvlasnik ima pravo da postavlja drugim suvlasnicima one zahtjeve koji proizlaze iz njegova suvlasništva.
- (2) Suvlasnik ima pravo postavljati protiv svakoga one zahtjeve koje može staviti vlasnik stvari, ali predaju cijele stvari u posjed može zahtijevati od trećega prema pravilima o nedjeljivim obvezama.

c) Razvrgnuće suvlasništva

Članak 37.

Potpuno ili djelomično razvrgnuće

- (1) Suvlasnik ima pravo zahtijevati potpuno ili djelomično razvrgnuće suvlasništva, ako je moguće i dopušteno, a to pravo ne zastarijeva.
- (2) Pravni posao kojim se suvlasnik unaprijed trajno odriče prava na razvrgnuće suvlasništva je ništav. Suvlasnici mogu jednoglasno odlučiti da se u roku, koji ne može biti duži od 3 (tri) godine, ne može tražiti razvrgavanje suvlasništva.
- (3) Suvlasnici sporazumno određuju način diobe u granicama mogućega i dopuštenoga (dobrovoljno razvrgavanje).

Članak 38.

Sudsko razvrgnuće

- (1) U slučaju kada suvlasnici ne mogu postići sporazum o načinu razvrgnuća suvlasništva o tome će odlučiti sud u izvanparničnom postupku, na zahtjev bilo kojeg suvlasnika (sudsko razvrgnuće).
- (2) Ako je dioba stvari nemoguća ili je moguća samo uz znatno smanjenje vrijednosti stvari, sud će odlučiti da se dioba izvrši prodajom stvari na javnoj dražbi ili na drugi prikladan način, a dobiveni iznos podijeliti srazmjerno suvlasničkim dijelovima (civilna dioba).
- (3) Ako ne uspije ni dioba prodajom stvari, sud može stvar dosuditi u vlasništvo jednom ili više suvlasnika, uzimajući u obzir veličinu njihovih suvlasničkih dijelova, njihove potrebe i druge okolnosti, uz obvezu isplate naknade tržišne vrijednosti ostalim suvlasnicima, srazmjerno njihovim dijelovima.
- (4) Suvlasniku kome je diobom pripala cijela stvar ili dio stvari ostali suvlasnici jamče za pravne i fizičke nedostatke stvari do visine vrijednosti svojih suvlasničkih dijelova prema pravilima obligacionog prava.

Članak 39.

Razvrgnuće suvlasništva na nekoliko stvari

- (1) U postupku razvrgnuća suvlasničke zajednice, sud može na zahtjev svakoga suvlasnika odlučiti da, umjesto dijela u svakoj pojedinoj stvari, svakom od njih pripadne određena stvar ili skupina stvari, srazmjerno suvlasničkim dijelovima, uzimajući u obzir njihove potrebe.
- (2) Ako stvari koje diobom pripadnu pojedinom suvlasniku prelaze vrijednost njegova suvlasničkoga dijela, taj suvlasnik dužan je platiti razliku ostalim suvlasnicima, prema pravilima o civilnoj diobi.

Članak 40.

Razvrgnuće uspostavom etažnog vlasništva

Suvlasnici mogu suglasno odlučiti da će umjesto diobe nekretnine svoja suvlasnička prava ograničiti tako što će s određenim idealnim dijelom povezati vlasništvo posebnoga dijela suvlasničke nekretnine (uspostaviti etažno vlasništvo), ako je takva dioba moguća.

Članak 41.

Troškovi razvrgnuća

Troškove razvrgnuća snose suvlasnici srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, osim ako zakon ili njihov sporazum određuju drugačije.

Članak 42.

Tuđa prava

- (1) Razvrgnuće ne može biti na štetu prava trećih osoba.
- (2) Sva založna prava, služnosti i druga stvarna prava koja su i prije razvrgnuća teretila nepodijeljenu stvar mogu se izvršavati kao i do diobe.

2. Zajedničko vlasništvo**Članak 43.**

Neodređenost udjela u vlasništvu

- (1) Zajedničko vlasništvo je vlasništvo dvije ili više osoba (zajedničari) na istoj stvari čiji udjeli nisu određeni, ali su određivi.
- (2) Kad je stvar u zajedničkom vlasništvu, nema utjecaja činjenica da je u zemljišnim knjigama ili u drugim javnim registrima ta stvar upisana kao vlasništvo samo nekog od zajedničara, osim prema trećim osobama čije se povjerenje u prometu štiti.
- (3) U sumnji da li je stvar u suvlasništvu ili zajedničkom vlasništvu, smatra se da postoji suvlasništvo.

Članak 44.

Udio zajedničara

- (1) Zajedničar može svoj udio u zajedničkom vlasništvu pravnim poslom prenijeti u cijelini ili djelomično samo na drugog zajedničara.
- (2) Udio koji zajedničar ima u zajedničkom vlasništvu prelazi na njegove nasljednike.
- (3) Zajedničar odgovara za dugove do visine svog udjela u zajedničkom vlasništvu.

Članak 45.

Izvršavanje zajedničkog vlasništva

- (1) Zajedničar je ovlašten da izvršava sva vlasnička prava na zajedničkoj stvari samo zajedno sa svim ostalim zajedničarima, ako nešto drugo nije određeno ovim ili drugim zakonom ili sporazumom zajedničara.
- (2) Plodovi i druge koristi od zajedničke stvari jednako pripadaju svim zajedničarima.
- (3) Troškove i terete koji se odnose na zajedničku stvar snose zajedničari solidarno.
- (4) Svaki je zajedničar ovlašten da traži da se zajedničko pravo vlasništva na nekretnini upiše u zemljišne knjige.

Članak 46.

Upravljanje zajedničkom stvari

- (1) Zajedničar ima pravo da sudjeluje u odlučivanju o svemu što se tiče stvari koja je u zajedničkom vlasništvu (upravljanje sa stvari) zajedno s ostalim zajedničarima.
- (2) Zajedničari zajedničkom stvari upravljaju zajednički, donoseći sve odluke sporazumno, ako odlučivanje nije povjereno upravniku.

Članak 47.

Raspolaganja zajedničkom stvari

- (1) Zajedničkom stvari zajedničari raspoložu zajednički. Pojedini zajedničar može raspolagati sa stvari samo na temelju ovlaštenja, koju su mu za to dali svi ostali zajedničari.
- (2) Izuzetno, radi zaštite povjerenja u pravnom prometu, treća osoba može, na temelju pravnoga posla, koji nije sklopljen sa svim zajedničarima, steći pravo vlasništva i to:
 1. na pokretnoj stvari - ako je stvar pribavila na temelju naplatnog pravnog posla, i ako je postupala u dobroj vjeri,
 2. na nekretninama - ako vlasništvo nije bilo upisano u zemljišnim knjigama kao zajedničko i ako je postupala u dobroj vjeri.
- (3) Odredbe stavka 2. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuju i na stjecanje drugih stvarnih prava na zajedničkoj stvari.

Članak 48.

Zaštita

- (1) Zajedničar ima pravo da postavlja ostalim zajedničarima one zahtjeve koji proizilaze i iz njegova zajedničkoga vlasništva.
- (2) Zajedničar ima pravo da postavlja protiv svakoga one zahtjeve u vezi sa zajedničkom stvari koje može postaviti vlasnik stvari, s tim da predaju cijele stvari u posjed može zahtijevati od treće osobe samo prema obveznopravnim pravilima o nedjeljivim obvezama.

Članak 49.

Pravo na diobu

- (1) Zajedničar je ovlašten zahtijevati da se zajedničko vlasništvo podijeli na način da se odredi suvlasnički dio koji mu pripada na ime njegova udjela u zajedničkom vlasništvu, ako to nije protivno zakonu. Ovo pravo ne zastarijeva.
- (2) Određivanjem suvlasničkog dijela zajedničari postaju suvlasnici. Ukoliko je više zajedničara, a samo jedan zajedničar zatraži određivanje suvlasničkog dijela on postaje suvlasnik s ostalim zajedničarima, koji u preostalom dijelu ostaju zajednički vlasnici.
- (3) Veličina suvlasničkoga dijela koji će diobom pripasti dotadašnjem zajedničaru određuje se sporazumom svih zajedničara. U nedostatku sporazuma smatrat će se da su udjeli zajedničara jednaki. Zajedničar koji smatra da je njegov udio veći može zahtijevati da sud utvrdi veličinu njegovog udjela.
- (4) Sud odlučuje o veličini suvlasničkoga dijela prema mjerilima koja za određivanje veličine udjela zakon postavlja za određeni slučaj zajedničkoga vlasništva.
- (5) Kad zakon zabranjuje diobu zajedničke stvari, ta se zabrana odnosi isključivo na fizičku diobu stvari, ako izričito nije postavljena zabrana i za diobu određivanjem suvlasničkih dijelova, ili za druge načine diobe.

Članak 50.

Pravo trećih osoba na diobu

Osobe koje imaju pravo zahtijevati da se zajedničko vlasništvo podijeli određivanjem suvlasničkog dijela određenog zajedničara na ime njegovog dijela u zajedničkom vlasništvu su:

- 1) vjerovnici u odnosu na dijelove njihovih dužnika,
- 2) nasljednici u odnosu na ostaviteljev dio,
- 3) svaka osoba u odnosu na bilo kojega zajedničara tko za to ima pravni interes.

Članak 51.

Shodna primjena pravila o suvlasništvu

Na zajedničko vlasništvo shodno se primjenjuju odredbe o suvlasništvu ako ovim ili drugim zakonom nije drugačije određeno, niti drugo proizilazi iz prirode zajedničkog vlasništva.

Glava III**PRAVO VLASNIŠTVA NA NEKRETNINAMA****1. Stjecanje prava vlasništva na nekretninama****Članak 52.**

Pravni temelji stjecanja

- (1) Stjecatelj prava vlasništva na nekretnini na temelju zakona, nasljeđivanja, pravomoćne odluke suda ili konačne odluke drugog nadležnog organa, ovlašten je zahtijevati upis stečenoga prava vlasništva u zemljišne knjige.
- (2) Pravo vlasništva stečeno na temelju nasljeđivanja, zakona, odlukom suda ili drugog nadležnog organa ne može se suprotstaviti pravu treće savjesne osobe koja je postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige podnijela zahtjev za upis svoga prava prije nego je osoba koja je stekla pravo vlasništva na temelju nasljeđivanja, zakona odluke suda ili drugog nadležnog organa zatražila upis svog prava.

a) Stjecanje na temelju pravnog posla**Članak 53.**

Stjecanje uknjižbom

- (1) Pravo vlasništva na nekretninama na temelju pravnog posla stječe se uknjižbom u zemljišnu knjigu ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Pravni posao iz stavka 1. ovoga članka zaključuje se u obliku notarski obrađene isprave.
- (3) Vlasništvo se prenosi na temelju valjano očitovane volje zemljišnoknjižnog vlasnika usmjeren na to da njegovo vlasništvo pređe na sticatelja (clausula intabulandi). Ova izjava volje može biti data u pravnom poslu koji je upravljen na prijenos vlasništva ali može biti data i u posebnoj ispravi, u kojem slučaju ta isprava mora biti notarski obrađena.
- (4) Provedena uknjižba djeluje od trenutka kad je sudu bio podnesen zahtjev za uknjižbu.

Članak 54.

Stjecanje predbilježbom

- (1) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje pravila zemljišnoknjižnog prava zahtijevaju za uknjižbu prava vlasništva, može se tražiti predbilježba stjecanja prava vlasništva.
- (2) Predbilježbom će vlasništvo biti stečeno pod uvjetom naknadnog opravdanja predbilježbe. Opravdanjem se predbilježba pretvara u uknjižbu, s učinkom od časa kad je prijedlog za predbilježbu bio podnesen.
- (3) Predbilježba izvršena zbog toga što isprave ne sadrže sve elemente za upis prava ili kada je prijenos vlasništva uvjetovan ispunjenjem određenih pretpostavki, opravdana je naknadnim podnošenjem potpunog zahtjeva za upis prijenosa vlasništva na sticatelja ili ispunjenjem drugih propisanih pretpostavki u određenom roku.
- (4) Ako je predbilježba zahtijevana zbog nedostatka clausule intabulandi predbilježba se smatra opravdanom podnošenjem clausule intabulandi.

Članak 55.

Zaštita povjerenja u zemljišne knjige

- (1) Smatra se da zemljišna knjiga istinito i potpuno održava činjenično i pravno stanje nekretnine, pa ko je u dobroj vjeri postupio s povjerenjem u zemljišne knjige, ne znajući da ono što je u njih upisano potpuno ili da je različito od izvanknjižnog stanja, uživa glede toga sticanja zaštitu prema odredbama zakona. Glede činjeničnog stanje nekretnine smatra se da je zemljišna knjiga istinita i potpuna ukoliko je zemljišna knjiga uspostavljena na temelju podataka novog premjera.
- (2) Sticatelj je bio u dobroj vjeri ako u trenutku sklapanja pravnog posla, a ni u trenutku kad je zahtijevao upis, nije znao niti je s obzirom na okolnosti imao dovoljno razloga posumnjati u to da stvar pripada otuđivatelju.
- (3) Nedostatak dobre vjere ne može se predbaciti nikome samo iz razloga što nije istraživao izvanknjižno stanje.

Članak 56.

Djelovanje povjerenja u istinitost i potpunost

- (1) Stjecatelj upisom stječe nekretninu kao da je stječe od njezina vlasnika, ako istu, postupajući s povjerenjem u zemljišnu knjigu, stekne u dobroj vjeri od osobe koja je bila upisana kao vlasnik te nekretnine iako to nije bila.
- (2) Stjecatelj koji je, postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri stekao pravo vlasništva nekretnine, stekao je u nekretninu kao da na njoj ne postoje tuđa prava, tereti ni ograničenja koja u tom trenutku nisu bila upisana, niti je iz zemljišnih knjiga bilo vidljivo da je zatražen njihov upis, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

- (3) Brisovna se tužba može podići u rokovima u kojima se može ostvarivati osporavanje pravnog temelja upisa, ali se ne može podići ukoliko je savjesna treća osoba pouzdavajući se u zemljišnu knjigu upisala svoje pravo.

Članak 57.

Višestruko ugovaranje otuđenja

- (1) U slučaju da je više osoba zaključilo sa vlasnikom pravne poslove radi stjecanja vlasništva iste nekretnine, vlasništvo će steći ona osoba, koja je kao savjesna prvo podnijela zahtjev za upis u zemljišnu knjigu, ako su ispunjene i ostale pretpostavke za stjecanje vlasništva. Savjesnost mora postojati u trenutku podnošenja zahtjeva za upis.
- (2) Ukoliko je jedna od više osoba, koje su s vlasnikom zaključile pravni posao radi stjecanja vlasništva iste nekretnine podnijela zahtjev za upis u zemljišnu knjigu, odnosno ishodila upis u svoju korist, a pri tome bilo nesavjesna, savjesna osoba ima pravo u roku od tri godine od izvršenog upisa podnijeti tužbu kojom traži brisanje neispravnog upisa i uknjižbu prava vlasništva u svoju korist, kao i izvršiti zabilježbu spora u svoju korist. Ovo se pravo ne može vršiti protiv treće savjesne osobe koja je, pouzdavajući se u zemljišnu knjigu, stekla neko pravo.

b) Stjecanje na temelju zakona**Članak 58.**

Stjecanje dosjelošću

- (1) Samostalni posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na nekretnini, ako mu je posjed zakonit i savjestan, a nije pribavljen silom, prijetnjom ili zlouporabom povjerenja, protokom deset godina neprekidnoga posjedovanja.
- (2) Samostalni posjednik nekretnine, čiji je posjed savjestan, stječe dosjelošću vlasništvo na nekretnini protekom dvadeset godina neprekidnog posjedovanja.
- (3) Vrijeme potrebno za dosjeloost počinje teći onoga dana kad je posjednik stupio u samostalni posjed stvari, a završava se istekom posljednjeg dana vremena potrebnog za dosjeloost.
- (4) U vrijeme posjeda uračunava se i vrijeme, za koje su prethodnici sadašnjega posjednika neprekidno posjedovali stvar kao zakoniti i savjesni samostalni posjednici, odnosno kao savjesni samostalni posjednici.
- (5) Uračunavanje vremena je moguće i ukoliko su posjednici različitog kvaliteta, pri čemu se vrijeme za koje su posjedovali prethodnici sadašnjega posjednika preračunava u vrijeme potrebno za dosjeloost.
- (6) Smatra se da je nasljednik savjesni posjednik od trenutka otvaranja nasljedstva i u slučaju kad je ostavitelj bio nesavjestan posjednik, ako se ne dokaže da je znao ili morao znati da mu ne pripada pravo na posjed.
- (7) Na prekid odnosno zastoj proteka vremena dosjeloosti na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o prekidu, odnosno zastoju proteka rokova za zastaru potraživanja.

Članak 59.

Građenje na tuđem zemljištu

- (1) Zgrada koju neko sagradi na tuđem zemljištu pripada vlasniku zemljišta.
- (2) Vlasnik zemljišta ima pravo zahtijevati da mu se preda u posjed njegovo zemljište sa zgradom, a graditelj će moći od vlasnika tražiti naknadu, po pravilima obligacionoga prava.
- (3) Vlasnik zemljišta može zahtijevati da nesavjesan graditelj uspostavi prijašnje stanje ili da otkupi zauzeto zemljište po tržišnoj cijeni; u jednom i drugom slučaju vlasnik zemljišta ima pravo na naknadu štete po općim pravilima obveznog prava.
- (4) Ako je vlasnik zemljišta znao za građenje, a nije se bez odgode usprotivio daljnjoj gradnji, savjesnom graditelju pripada zgrada sa zemljištem koje je potrebno za njenu

redovnu uporabu, a prijašnji vlasnik zemljišta ima pravo zahtijevati samo naknadu u visini tržišne vrijednosti zemljišta, koja se određuje prema stanju zemljišta prije građenja, a prema cijenama u vrijeme donošenja odluke suda.

- (5) Ako graditelj nije bio savjestan, zgrada pripada vlasniku zemljišta i kada se nije bez odgode usprotivio gradnji iako je znao za građenje, ali tada vlasnik zemljišta nema pravo zahtijevati uspostavu prijašnjeg stanja.

Članak 60.

Gradnja tuđim materijalom

- (1) Ako vlasnik zemljišta izgradi na njemu zgradu tuđim materijalom, odnosno ako on ili neko drugi ugradi u nekretninu tuđu stvar, koja se ne može odvojiti bez nesrazmjerno velikih troškova, vlasništvo nekretnine se proteže i na ugrađenu stvar.
- (2) Prava na naknadu vlasnika materijala iz stava 1. ovoga članka uređuju se po pravilima obligacionog prava.

Članak 61.

Dogradnja, nadzidanje, preuređenje i ulaganje

- (1) Dogradnjom, nadzidanjem ili preuređenjem zgrada, odnosno prostorija u suvlasničkim, zajedničkim ili tuđim zgradama, kao i njihovom pregradnjom, ugradnjom ili ulaganjem u njih na može se steći vlasništvo, ako vlasnik (suvlasnici, zajedničari) dograđene, nadzidane odnosno pregrađene nekretnine nije drugačije odredio.
- (2) Osoba koja je dogradila, nadzidala ili preuredila zgradu, odnosno prostoriju iz stavka (1) ovoga članka, ili je ulagala ili nešto ugradila u takvu zgradu ili prostoriju ima pravo na naknadu po pravilima obligacionog prava.

Članak 62.

Prekoračenje međe građenjem

- (1) Ako je građenjem zgrade prekoračena međa, savjesni graditelj stječe pravo vlasništva na zahvaćenom zemljištu uz obvezu isplate tržišne vrijednosti zemljišta.
- (2) Ako je graditelj bio nesavjestan ili ako se vlasnik zahvaćenog zemljišta bez odgode usprotivio gradnji, vlasnik zemljišta može zahtijevati uspostavu prijašnjeg stanja i naknadu štete ili ustupiti zemljište graditelju uz isplatu tržišne vrijednosti.

Članak 63.

Građenje na tuđem pravu građenja

Kad je građeno na tuđem zemljištu opterećenom pravom građenja, nositelju tog prava pripadaju prava i obveze vlasnika zemljišta iz članka 59. (građenje na tuđem zemljištu) i članka 62. (prekoračenje međe građenjem) ovoga zakona.

Članak 64.

Sijanje i sadenje

Biljke koje puste korijenje u zemljištu vlasništvo su vlasnika tog zemljišta, neovisno o tome ko je bio vlasnik sjemena ili sadnice.

Članak 65.

Priraštaj zemljišta

- (1) Nastane li otok u sredini vodotoka koji nije opće dobro, tada otok pravno prirasta zemljištima koja leže duž toga otoka na obje obale po dužini zemljišta, u širinu do polovice vodotoka, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Ako je otok koji nije opće dobro nastao na jednoj polovici vodotoka, u cjelini prirasta zemljištu na bližoj obali.
- (3) Odredbe ovoga članka ne primjenjuju se ako otok nastane presušivanjem vode, diobom vode na više rukavaca ili ako zemljišta budu poplavljena.
- (4) Otrgne li vodotok komad zemljišta i pripoji ga drugom zemljištu, vlasnik otrgnutog komada zemljišta ima pravo u

roku od godine dana vratiti taj komad zemljišta. Ako nakon isteka roka od godine dana otrgnuti komad zemljišta nije vraćen, isti postaje sastavni dio zemljišta kojem je pripojen.

- (5) Zemlja koju vodotok taloži na neko zemljište priraštaj je toga zemljišta.
- (6) O tome ko je stekao pravo vlasništva u slučajevima predviđenim u odredbama čl. 60. do 65. ovoga zakona odlučuje sud.

2. Ograničenje prava vlasništva na nekretninama

Članak 66.

Opće odredbe

- (1) Vlasnik nekretnine ima pri izvršavanju svojih ovlasti iz prava vlasništva obvezu postupiti obzirno prema osobi, koja je vlasnik neke druge nekretnine, a koja pri tome u njegovu interesu trpi, propušta ili čini glede svoje nekretnine ono što je određeno zakonom (susjedska prava).
- (2) Svoje pravo vlasnici drugih nekretnina mogu ostvarivati u postupku pred sudom, ako nije predviđen drugi put zaštite. Neko trpljenje, propuštanje ili činjenje, koje je predviđeno zakonom, jednako kao i vlasnik ovlašten je zahtijevati i onaj, koji nekretninu posjeduje na temelju prava izvedenog iz prava vlasnika.
- (3) Susjedska prava dopušteno je izvršavati samo u mjeri i na način da se time što manje ograničava, opterećuje ili na drugi način uznemirava onoga, koji treba nešto trpjeti, propustiti ili činiti.
- (4) Trpljenje, propuštanje i činjenje, koje se može zahtijevati od vlasnika neke nekretnine, može se umjesto od njega zahtijevati od onoga, koji nekretninu posjeduje na temelju prava izvedenoga iz prava vlasnika.
- (5) Ono što je određeno za susjedska prava vlasnika nekretnina vrijedi na odgovarajući način i za vlasnike ostalih nekretnina, uključujući i suvlasnike, na čijim je suvlasničkim dijelovima uspostavljeno vlasništvo posebnoga dijela nekretnine, ako nije suprotno zakonu ili naravi nekretnina.

Članak 67.

Zajednička ograda

- (1) Ograde između susjednih nekretnina (zidovi, plotovi, ograde, živice i druge prepreke) kao i stvari, koje služe kao međašni znakovi, suvlasništvo su susjeda, osim ako se dokaže da su vlasništvo jednoga susjeda.
- (2) Suvlasništvo stvari, koje služe kao zajedničke ograde ili međašni znakovi, nije dijeljivo dokle god te stvari ne izgube tu namjenu.
- (3) Svaki od susjeda može upotrebljavati zajedničku ogradu sa svoje strane do polovine njezine širine, do te širine izgraditi slijepa vrata ili smjestiti uzidane ormare i sl., ali ne smije činiti ništa što bi ogradu dovelo u opasnost ili što bi njegova susjeda sprječavalo da je on upotrebljava sa svoje strane do polovine.
- (4) Troškove održavanja zajedničke ograde snose njezini suvlasnici na jednake dijelove i solidarno odgovaraju za štetu, koja bi trećima nastala zbog toga što ograda nije održavana u stanju kakvo je uobičajeno s obzirom na namjenu ograde i ograđene nekretnine, te na mjesne prilike.

Članak 68.

Vlastita ograda

- (1) Ograda koja se nalazi isključivo na nekretnini jednoga vlasnika, njegovo je vlasništvo.
- (2) Svaki je vlasnik dužan s desne strane svog glavnog ulaza, gledano s puta, ograditi svoj prostor, ako nije drugačije propisano, niti je drugi mjesni običaj.
- (3) Vlasnik ograde je dužan održavati u dobrom stanju svoju ogradu i spriječiti opasnost od nanošenja štete susjedu.

Članak 69.

Međa

- (1) Ako su međašni znakovi između dvije nekretnine zbog bilo kakvih okolnosti toliko oštećeni da bi se moglo dogoditi da se međe neće moći raspoznati, ili ako se međe više ne raspoznaju, ili su sporne, onda svaki od susjeda ima pravo zahtijevati da sud u izvanparničnom postupku (postupku uređenja međa) obnovi ili ispravi među.
- (2) Sud će na licu mjesta označiti među međašnim znakovima i obnoviti ili ispraviti među prema sporazumu susjeda čija je međa u pitanju, a ne bude li postignut sporazum, prema posljednjem mirnom posjedu, a ne uspije li ga utvrditi – prema pravičnoj ocjeni.
- (3) Međa na građevinskom zemljištu uređuje se u sudskom izvanparničnom postupku sukladno prostorno-planskoj dokumentaciji, a ako to nije moguće onda na temelju geodetskog premjera.
- (4) Od trenutka kad je sud među označio međašnim znakovima smatra se da postoji vlasništvo do te međe, a tko tvrdi suprotno, treba to dokazati.
- (5) I nakon što je sud u postupku uređenja međa obnovio ili ispravio među, svako može u parnici dokazivati vlasništvo i zahtijevati da se u skladu s njim označi međa.
- (6) Susjed, koji je sudjelovao u postupku uređenja međa, ne može to zahtijevati nakon protoka roka od šest mjeseci od dana pravosnažnosti odluke donesene u postupku uređenja međa.

Članak 70.

Stablo na međi

- (1) Stablo pripada onome iz čijega je zemljišta izraslo, bez obzira na to kuda se ono nadvilo, kamo se proteže korijenje i vise grane.
- (2) Stablo koje je izraslo na samoj međi u suvlasništvu je susjeda s obje strane međe.
- (3) Što je određeno glede stabla, na odgovarajući se način primjenjuje i na drugo rastinje.

Članak 71.

Granje i korijenje

- (1) Vlasnik smije iz svog zemljišta istrgnuti žile i korijenje tuđeg drveća i ostalog raslinja kao i odsjeci grane tuđeg drveta i dio debla, koji se nalaze u zračnom prostoru iznad njegove nekretnine i zadržati ih za sebe, ili se pak služiti tim dijelovima tuđeg drveta, ako posebnim zakonom nije nešto drugo određeno.
- (2) Za štetu koju su njegovoj nekretnini prouzročile žile, korijenje ili grane tuđeg drveća, a što se ne bi dogodilo da je njihov vlasnik postupao dovoljno obzirno, vlasnik susjednog zemljišta ima pravo tražiti naknadu.
- (3) Odredbe iz st. 1. i 2. ovoga članka ne primjenjuju se u slučaju međusobnog graničenja šuma i šumskog zemljišta.

Članak 72.

Pristup na tuđe

- (1) Ako na tuđu nekretninu dospiju nečija životinja, roj pčela ili stvar koja se s njom nije povezala tako da je time prestala samostalno postojati, onaj čije su to stvari može, u primjerenom roku pristupiti na tuđe zemljište da bi ih uzeo nazad.
- (2) Vlasnik nekretnine može u slučaju iz stavka 1. ovoga članka zabraniti pristup na svoju nekretninu jedino ako te stvari bez odgađanja sam preda njihovu posjedniku.
- (3) Ako je od životinje, roja pčela i drugih stvari, koje su dospjele na tuđu nekretninu ili od njihova uzimanja ili vraćanja natrag nastala šteta za vlasnika nekretnine na koju su te stvari dospjele, ili ako su s tim u svezi za vlasnika nekretnine nastali troškovi koji su bili nužni, on ima pravo

zadržati stvar sve dok mu šteta i troškovi ne budu u potpunosti naknađeni.

Članak 73.

Uporaba tuđe nekretnine radi izvođenja radova

- (1) Vlasnik nekretnine, na kojoj je nužno obaviti radove potrebne za njenu uporabu ili korištenje, može privremeno upotrijebiti tuđe zemljište radi izvođenja radova, (postavljanja skele i sl.), ako se to na drugi način ne može izvesti. Za uporabu tuđeg zemljišta plaća se na zahtjev vlasnika primjerena naknada.
- (2) Osoba, koja je upotrijebila tuđe zemljište za potrebe iz stavka 1. ovoga članka, dužna je isto, čim prestane potreba za takvu upotrebu dovesti u stanje, u kojem se nalazila prije toga, i nadoknaditi počinjenu štetu po općim propisima o odgovornosti za štetu.

Članak 74.

Postavljanje vodova i drugih uređaja

Postavljanje vodova i drugih uređaja (električnih, kanalizacionih, plinovodnih, vodovodnih, toplovodnih, telekomunikacionih i dr.) na tuđoj nekretnini bez pristanka njenog vlasnika, moguće je u općem interesu na temelju posebnih zakonskih propisa, a u privatnom interesu prema odredbama o osnivanju služnosti vodova i drugih uređaja odlukom suda, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 75.

Potkopavanje tuđe nekretnine

- (1) Vlasniku nije dozvoljeno da kopa svoje zemljište ili da čini na svojoj nekretnini druge radnje, za koje je razumno očekivati da bi mogle dovesti u opasnost stabilnost tuđe nekretnine.
- (2) Vlasnik nekretnine, čija je stabilnost u opasnosti, može tražiti prestanak radova iz stavka 1. ovoga članka, ako nisu poduzete sve mjere, za koje se opravdano može očekivati da će otkloniti opasnost za stabilnost njegove nekretnine.
- (3) Ako mjere iz stavka 2. ovoga članka nije moguće uspješno provesti, njen vlasnik može zahtijevati zabranu radnji, koje ugrožavaju stabilnost nekretnine.

Članak 76.

Imisije

- (1) Nekretninom se ne smije služiti ni koristiti na način da zbog toga na tuđu nekretninu dospiju dim, neugodni mirisi, čađ, otpadne vode, potresi, buka i sl., ako su prekomjerni s obzirom na namjenu koja odgovara toj nekretnini sukladno mjestu i vremenu, ili izazivaju znatniju štetu, ili su nedopušteni na temelju odredaba posebnoga zakona (prekomjerne posredne imisije).
- (2) Vlasnici nekretnina koje su izložene prekomjernim posrednim imisijama ovlašteni su da od vlasnika nekretnine s koje one potiču zahtijevaju da otkloni uzroke tih imisija i naknadi štetu koju su nanijele, kao i da ubuduće propušta činiti na svojoj nekretnini ono što je uzrok prekomjernih imisija, dok ne poduzme sve mjere koje su potrebne da onemoguće prekomjerne imisije.
- (3) Izuzetno, od stavka (2) ovoga članka, kad prekomjerne posredne imisije potječu od djelatnosti za koju postoji dozvola nadležnog organa, vlasnici nekretnine koja im je izložena nemaju pravo dok ta dozvola traje da zahtijevaju propuštanje obavljanja te djelatnosti, ali su ovlašteni da zahtijevaju naknadu štete koju su imisije nanijele, kao i poduzimanje prikladnih mjera da se ubuduće spriječe ili smanje prekomjerne imisije, odnosno nastupanje štete.
- (4) Vlasnik nekretnine nije dužan da trpi da ga bilo tko bez posebnog pravnog temelja uznemirava time što posebnim uređajima ili na drugi način neposredno odašilje na njegovu nekretninu dim, neugodne mirise, čađ, otpadne vode,

potrese, buku i sl. (neposredne imisije), pa je ovlašten zahtijevati da to uznemiravanje prestane i da mu se nadoknadi pretrpljena šteta.

- (5) Vlasnik čijoj nekretnini prijeti predvidiva opasnost s tuđe nekretnine od neposrednih ili posrednih imisija koje ne bi bio dužan trpjeti, ovlašten je da zahtijeva da se odrede i provedu odgovarajuće mjere radi njihovog sprječavanja.

Članak 77.

Opasnost od rušenja zgrade

Kad postoji ozbiljna opasnost da bi se nečija zgrada ili neki drugi dio nečije nekretnine mogao potpuno ili djelomično srušiti, od čega prijeti opasnost susjednoj nekretnini, susjed čija je nekretnina u opasnosti može od onoga čiji je to objekt zahtijevati poduzimanje svih potrebnih mjera za sprječavanje nastanka štete, kao i da zahtijeva dovoljno osiguranje naknade buduće štete.

Članak 78.

Zabrana mijenjanja prirodnog tijeka vode

- (1) Vlasnik zemljišta ne smije na štetu drugog zemljišta mijenjati smjer ili jačinu prirodnog tijeka vode preko svoga zemljišta ili kroz njega (podzemne vode).
- (2) Vlasnik je dužan da zemljište duž obala, vodotoka i jezera koristi tako da ne ometa prirodni tijek vode, ne ugrožava stanje ili korištenje korita, obala i vodoprivrednih objekata na obali i pored obale i da ne sprječava njihovo održavanje.
- (3) Vlasnik nizvodnog zemljišta ne smije stvarati ni postavljati prepreke da na njegovo zemljište dotječe voda koja prirodno otječe sa uzvodnog zemljišta, niti vlasnik uzvodnog zemljišta smije svojevrijedno učiniti nešto što bi u većoj mjeri opteretilo nizvodno zemljište.

Članak 79.

Odvođenje kišnice s krova

Vlasnik nekretnine je dužan poduzeti sve potrebne mjere da kišnica koja se slijeva sa njegove zgrade ne pada na tuđu nekretninu.

3. Vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine

a) Općenito

Članak 80.

Pojam etažnog vlasništva

- (1) Vlasništvo na posebnom dijelu nekretnine (etažno vlasništvo) proizilazi i ostaje neodvojivo povezano s odgovarajućim suvlasničkim dijelom (idealnim dijelom) nekretnine na kojem je uspostavljeno, te se može samo zajedno sa njim prenijeti ili opteretiti.
- (2) Vlasništvo određenog posebnoga dijela nekretnine ovlašćuje etažnog vlasnika, da taj poseban dio nekretnine isključivo koristi i raspolaže s njim, a na zajedničkim dijelovima nekretnine ima pravo suvlasništva.
- (3) Etažno vlasništvo može se uspostaviti na odgovarajućem suvlasničkom dijelu nekretnine koja se sastoji od zemljišta sa zgradom ili od prava građenja sa zgradom.
- (4) Na pravne odnose vlasništva na posebnim dijelovima nekretnine koji nisu regulirani ovim zakonom odgovarajuće se primjenjuju opća pravila o suvlasništvu.

Članak 81.

Objekt etažnog vlasništva

- (1) Etažno vlasništvo može biti uspostavljeno glede dijela suvlasničke nekretnine koja čini samostalnu uporabnu cjelinu, koja omogućuje samostalno izvršavanje ovlašćenja etažnog vlasnika kao što je stan, poslovni prostor ili druga samostalna prostorija.
- (2) Samostalne prostorije u smislu ovoga zakona naročito su samostalne poslovne prostorije, samostalne garaže ili jasno omeđena mjesta u zgradi namijenjena ostavljanju motornih vozila.

- (3) Etažno vlasništvo može se protezati i na sporedne dijelove kao što su otvoreni balkoni, terase, podrumске ili tavanačke prostorije, kućni vrtovi, mjesta za ostavljanje najviše od dva motorna vozila po pojedinom stanu ili drugoj samostalnoj prostoriji.

- (4) Da bi se etažno vlasništvo moglo protegnuti i na neki sporedni dio, taj dio treba biti jasno razgraničen od ostalih dijelova nekretnine, te dostupan s međe nekretnine ili iz njezinih zajedničkih dijelova ili iz onoga stana, odnosno samostalne prostorije čiji bi bio sporedni dio.

- (5) Etažno vlasništvo ne može postojati na dijelovima nekretnine koji služe kao zajednički, ili im se namjena protivi isključivoj upotrebi samo u korist određenog posebnoga dijela nekretnine. U sumnji se uzima da dio služi kao zajednički i da mu se namjena protivi isključivoj uporabi u korist određenoga posebnoga dijela.

- (6) Etažni vlasnici imaju pravo da koriste zajedničke dijelove nekretnine. U smislu ovoga zakona zajednički dijelovi nekretnine su temelji, glavni zidovi, tavan, stepenice, hodnici, liftovi, električna, kanalizaciona, vodovodna i telefonska mreža i sl.

- (7) Za sporedne dijelove nekretnine shodno se primjenjuju pravila koja važe za pripatke stvari.

Članak 82.

Uspostava etažnog vlasništva

- (1) Etažno vlasništvo se uspostavlja odlukom vlasnika nekretnine (izjava o diobi) sukladno odredbi članka 86. ovoga zakona ili sporazumom suvlasnika nekretnine (ugovor o diobi) sukladno odredbi članka 84. ovoga zakona.
- (2) Za valjanost izjave o diobi i ugovora o diobi potrebna je forma notarski obrađene isprave.
- (3) Etažno vlasništvo se stječe upisom u zemljišnu knjigu kao pravo povezano s određenim suvlasničkim dijelom te nekretnine.

Članak 83.

Uknjižba etažnog vlasništva

- (1) Za uknjižbu prava etažnog vlasništva potrebno je sudu dostaviti izjavu o diobi ili ugovor o diobi, te plan posebnih dijelova zgrade koji se žele uknjižiti.
- (2) Plan posebnih dijelova zgrade mora sadržavati zemljišno-knjižnu oznaku zemljišta na kome je zgrada podignuta, oznaku zgrade po ulici i kućnom broju, skicu (crtež) iz kojeg se vidi položaj, veličina i oznaka posebnog dijela zgrade na kome se traži uknjižbu, kao i položaj i oznake dijelova zgrade koji služe zgradi kao cjelini ili samo nekim posebnim dijelovima zgrade.
- (3) Plan posebnih dijelova zgrade mora biti izrađen od strane ovlaštenog projektanta ili ovlaštenog geodete, stalnog sudskog vještaka arhitektonske ili građevinske struke i ovjeren od strane općinske službe nadležne za građenje.
- (4) Nadležna općinska služba iz stavka 3. ovoga članka potvrđuje da je određeni stan, poslovni prostor ili samostalna prostorija u određenoj zgradi i na određenoj zemljišnoj čestici samostalna cjelina (uvjerenje o cjelovitosti).

Članak 84.

Pretvaranje suvlasništva u etažno vlasništvo

- (1) Suvlasnici nekretnine mogu se sporazumjeti da svoje idealne dijelove pretvore u etažno vlasništvo, tako što će svaki suvlasnik imati vlasništvo na stanu, poslovnom prostoru ili samostalnoj prostoriji (posebni dio) povezano sa suvlasničkim dijelom u nekretnini. Vlasništvo na posebnom dijelu može biti uspostavljeno samo na odgovarajućem suvlasničkom dijelu, osim ako se suvlasnici sukladno odredbi članka 85. stavka 2. ne sporazumiju drugačije.

- (2) Suvlasnik nekretnine ne može uskratiti svoj pristanak drugom suvlasniku na uspostavu vlasništva posebnoga dijela koji ima odgovarajući suvlasnički dio, osim ako bi se uspostavom novoga vlasništva posebnoga dijela u korist toga suvlasnika ukinula ili ograničila prava koja njemu već pripadaju na temelju njegovog ranije uspostavljenog vlasništva posebnoga dijela. U slučaju uskraćivanja odobrenja odlučuje sud u izvanparničnom postupku.
- (3) U slučaju spora da li je suvlasnički dio odgovarajući dio da bi na njemu moglo biti uspostavljeno vlasništvo određenoga posebnoga dijela nekretnine, utvrđuje sud, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (4) U slučaju iz stavka 3. ovoga članka vlasništvo posebnoga dijela ne može se uspostaviti dok ne postane pravomoćna odluka suda o utvrđivanju korisnih površina toga stana, odnosno druge prostorije te korisnih površina svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine, ako ovim zakonom nije nešto drugo određeno.

Članak 85.

Odgovarajući suvlasnički dio

- (1) Odgovarajući suvlasnički dio je onaj koji odgovara odnosu korisne površine toga samostalnoga dijela prema korisnoj površini svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine.
- (2) Svi suvlasnici nekretnine mogu suglasno ograničiti svoja suvlasnička prava tako što će s određenim suvlasničkim dijelom povezati vlasništvo posebnog dijela iako to nije odgovarajući dio. U tom slučaju će se smatrati da se radi o odgovarajućem dijelu iz kojega može proizaći i na njemu biti uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela, bez obzira na to koliki bi bio taj suvlasnički dio.

Članak 86.

Uspostava etažnog vlasništva od strane vlasnika nekretnine

- (1) Vlasnik nekretnine može izjavom o diobi podijeliti svoje pravo vlasništva na suvlasničke dijelove i sa svakim tih dijelova povezati pravo vlasništva na posebnom dijelu nekretnine.
- (2) Da bi se uspostavilo na ovaj način etažno vlasništvo, moraju biti ispunjene pretpostavke propisane ovim zakonom glede uspostave prava vlasništva na posebnim dijelovima nekretnine a posebno one o odgovarajućem suvlasničkom dijelu.
- (3) Podijeli li vlasnik zemljišta, odnosno nositelj prava građenja svoju nekretninu, na kojoj tek treba biti izgrađena zgrada na suvlasničke dijelove, on može očitovati svoju volju da sa svakim od tih dijelova bude povezano pravo vlasništva na određenom posebnom dijelu, u kojem će slučaju vlasništvo posebnog dijela biti uspostavljeno tek ako zgrada bude izgrađena, uz pretpostavke iz stavka 2. ovoga članka.
- (4) Vlasnik nekretnine može u tijeku gradnje raspolagati posebnim dijelovima zgrade. Sticatelj takvog posebnog dijela zgrade se smatra privremenim etažnim vlasnikom.
- (5) U korist privremenog etažnog vlasnika će se radi osiguranja njegovog zahtjeva za upis vlasništva u zemljišnu knjigu u teretnom listu nekretnine na kojoj se gradi upisati predbilježba budućeg vlasništva na određenom stanu, poslovnoj prostoriji ili samostalnoj prostoriji.
- (6) Prije nego je izvršena predbilježba iz stavka (5) ovoga članka sticatelj etažnog vlasništva nije dužan i prodavatelj nema pravo zahtijevati od njega bilo kakve isplate na ime kupoprodajne cijene.
- (7) U ugovoru o prodaji će se prodavatelj privremenom etažnom vlasniku obvezati da će dati sve potrebne zemljišnoknjižne izjave i poduzeti sve potrebne radnje pred

nadležnim organima kako bi se izvršila uknjižba u njegovu korist.

- (8) Ukoliko prodavatelj ne izvrši obveze poduzete sukladno odredbi stavka 7. ovoga članka privremeni etažni vlasnik može podići tužbu i istodobno tražiti upis zabilježbe spora.
- (9) Uknjižbom etažnog vlasništva u korist privremenog etažnog vlasnika, on postaje vlasnik, a po službenoj dužnosti se brišu ostali upisi koje su osiguravali njegovo stjecanje.

Članak 87.

Veličina suvlasničkog dijela i korisna površina

- (1) Da li je suvlasnički dio nekretnine one osobe koja zahtijeva uspostavu vlasništva na nekom određenom posebnom dijelu nekretnine za to odgovarajući, prosuđuje se prema tome da li je taj suvlasnički dio u odnosu prema vlasništvu cijele nekretnine jednak ili veći od odnosa korisne površine stana, odnosno druge samostalne prostorije glede koje se traži uspostava vlasništva posebnoga dijela prema korisnoj površini svih stanova i ostalih prostorija cijele nekretnine.
- (2) Korisna površina je ukupna podna površina stana ili druge samostalne prostorije, umanjena za širinu zidova koji je prekidaju.
- (3) Korisnu površinu prema projektnoj dokumentaciji određuje vlasnik nekretnine izjavom o diobi ili suvlasnici nekretnine ugovorom o diobi, a ako među njima nema suglasnosti korisnu površinu određuje sud u izvanparničnom postupku.
- (4) Korisne površine utvrđuje sud svojom odlukom donesenom u izvanparničnom postupku:
- 1) prigodom izračunavanja korisne površine zanemaruju razlike koje povećavaju ili smanjuju površinu, ako bi sve zajedno opravdale dodatak ili odbitak od manje od 2% korisne površine stana ili druge prostorije,
 - 2) prigodom izračunavanja korisne površine neće se uzeti u obzir podrumске i tavanске prostorije koje po svojoj opremi nisu prikladne za stambene ili poslovne svrhe, kao ni stubišta, otvoreni balkoni i terase, a što važi i za druge dijelove nekretnine koji su pripadak nekog stana ili druge samostalne prostorije sukladno odredbama ovoga zakona,
 - 3) korisna se površina u pravilu izračunava prema glavnom projektu koji je sastavni dio građevinske dozvole ili koji je potvrđen po nadležnom tijelu, ali ako neki od suvlasnika učini vjerojatnim da postoje znatnija odstupanja od tog projekta, korisna će se površina izračunati prema stvarnom stanju,
 - 4) u slučajevima utvrđivanja korisne površine iz toč. 1) do 3) ovoga stavka sud donosi rješenje na temelju nalaza ovlaštenog geodete, vještaka arhitektonske ili građevinske struke.

Članak 88.

Naknadno sudsko utvrđivanje korisnih površina

- (1) Ukoliko se nakon što su utvrđeni i u zemljišnu knjigu upisani odgovarajući dijelovi izmijenjene prilike i nema sporazuma među etažnim vlasnicima o novom utvrđivanju korisnih površina i odgovarajućih dijelova na zahtjev svakoga suvlasnika korisnu površinu će u izvanparničnom postupku utvrditi sud.
- (2) Pod promijenjenim prilikama naročito se smatra:
- 1) ako se utvrđena korisna površina stana, odnosno druge samostalne prostorije utvrđena prije završetka gradnje, promijenila radnjama za koje je potrebna građevinska dozvola do završetka gradnje za najmanje 3%, s time da u tom slučaju zahtjev za ponovo utvrđivanje može biti postavljen samo u roku od godine dana od pravomoćnosti upotrebne dozvole,

- 2) ako se nakon završene gradnje bitno promijenila utvrđena korisna površina stana, odnosno druge samostalne prostorije takvim građevinskim zahtevima obavljenim na nekretnini za koje je potrebna građevna dozvola, s time da u tom slučaju zahtjev za ponovo utvrđivanje može biti postavljen samo u roku od godine dana od pravomoćnosti upotrebne dozvole.
- (3) Utvrdi li se ponovo korisna površina zbog promjene iz stavka 2. ovoga članka, suvlasnici su dužni međusobno preuzeti ili prenijeti one suvlasničke dijelove koji su potrebni kako bi svakom suvlasniku pripao barem onoliki dio koji je nakon utvrđenja korisnih površina nužan za uspostavu njegova prava vlasništva na posebnom dijelu (odgovarajući suvlasnički dio).
- (4) U nedostatku sporazuma suvlasnika, sud koji nanovo odredi neku korisnu površinu, ujedno će utvrditi mijenja li se i koliki je zbroj svih korisnih površina stanova i ostalih posebnih dijelova iste nekretnine.

Članak 89.

Naknadno utvrđivanje korisne površine zbog promjene stanja posebnih dijelova

- (1) Korisna površina će se ponovno utvrđivati i ako se prije utvrđena vrijednost promijenila zbog promjena stanja stanova, odnosno drugih samostalnih prostorija, koji neposredno prostorno graniče, ili zbog prenosa sporednih dijelova jednog posebnog dijela zgrade na drugi, ako zahtjev za ponovno utvrđivanje korisne površine stave vlasnici posebnih dijelova, koji izvode promjene ili prijenos.
- (2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka utvrdit će se korisna površina stanova ili drugih prostorija na koje se odnosi promjena ili prijenos tako da bude jednak zbroj njihovih korisnih površina prije i nakon promjene ili prijenosa.
- (3) Ukoliko se u slučaju iz stavka 1. ovoga članka ponovo utvrdi korisna površina, suvlasnici čija je korisna površina povećana dužni su suvlasnicima čijim se dijelovima smanjila korisna površina platiti naknadu. Visinu naknade suvlasnici utvrđuju sporazumom, a u nedostatku sporazuma naknada se plaća prema tržišnoj vrijednosti nekretnine uključujući i svu eventualnu štetu koju su oštećeni suvlasnici pretrpjeli.

Članak 90.

Stjecanje vlasništva dvije ili više osoba na posebnom dijelu nekretnine

Ukoliko su dvije ili više osoba stekle, kao suvlasnici ili zajednički vlasnici, vlasništvo na posebnom dijelu, one sva prava i dužnosti vlasnika izvršavaju solidarno, te se u odnosu prema trećim osobama i ostalim suvlasnicima iste nekretnine smatraju kao jedna osoba.

Članak 91.

Pravo preče kupovnine

- (1) Suvlasnici jednog stana, poslovne prostorije ili samostalne prostorije imaju pravo preče kupovnine.
- (2) Suvlasnik koji prodaje svoje etažno vlasništvo iz stavka 1. ovoga članka dužan je učiniti ponudu drugim suvlasnicima toga posebnog dijela, a suvlasnik zgrade koja se ne može podijeliti na posebne dijelove drugim suvlasnicima.
- (3) Ponuda mora biti učinjena u pisanoj formi i sadržavati zemljišnoknjižne ili katastarske oznake nekretnine i posebnog dijela nekretnine koji se prodaje.
- (4) Na vršenje prava preče kupovnine suvlasnika stana, poslovne prostorije ili samostalne prostorije primjenjuju se odredbe ovoga zakona o pravu preče kupovnine suvlasnika.
- (5) Ako etažni vlasnik koji prodaje svoj dio ne učini ponudu sukladno odredbama stavka (3) ovoga članka, ili ako svoj

dio proda pod povoljnijim uvjetima trećoj osobi, drugi suvlasnik, odnosno suvlasnici imaju pravo tražiti od suda da ugovor oglašni nevaljanim i da oni kupe taj dio pod istim uvjetima.

- (6) Ukoliko se drugačije ne sporazumiju suvlasnici ostvaruju pravo preče kupovnine srazmjerno učešću svojih suvlasničkih dijelova na cijeloj nekretnini.

b) Izvršavanje ovlasti

Članak 92.

Uzajamni odnosi etažnih vlasnika

- (1) Ugovorom etažnih vlasnika uređuju se obim i način korištenja i održavanja posebnih dijelova nekretnine i dijelova nekretnine koji služe zgradi kao cjelini ili nekim njenim posebnim dijelovima.
- (2) Prava i obveze utvrđene ugovorom o uzajamnim odnosima vlasnika posebnih dijelova odnose se i na kasnijeg sticatelja vlasništva posebnog dijela.
- (3) Ako etažni vlasnici ne zaključe ugovor o uzajamnim odnosima sud će u izvanparničnom postupku, na prijedlog bilo kojeg vlasnika, svojim rješenjem urediti te odnose.

Članak 93.

Ugovor o uzajamnim odnosima vlasnika posebnih dijelova nekretnine

- (1) Ugovor o uzajamnim odnosima etažnih vlasnika iz članka 92. ovoga zakona zaključuje se u pismenom obliku uz ovjeru potpisa od strane notara ili drugog ovlaštenog organa.
- (2) Ugovor koji je sačinjen suprotno stavku 1. ovoga članka ništav je.
- (3) Ako je vlasnik prilikom podjele odredio kako će se upravljati nekretninom, to će djelovati i prema trećima, ako je zabilježeno u zemljišnoj knjizi.
- (4) Ugovor o uzajamnim odnosima etažnih vlasnika može se mijenjati uz pismeni pristanak onih vlasnika čija se prava mijenjaju u formi propisanoj stavkom 1. ovoga članka.
- (5) Sud će, u izvanparničnom postupku, na prijedlog jednog ili više etažnih vlasnika odrediti da li će se izvršiti promjena u ugovoru i protiv volje drugih vlasnika, ako nade da su promjene opravdane.

Članak 94.

Dužnost održavanja

- (1) Etažni vlasnik, dužan je za taj stan, odnosno drugu samostalnu prostoriju, te njima namijenjene instalacije, naročito elektrovodne, plinovodne, vodovodne, toplovodne i sanitarne naprave, kao i sve druge pripadke tog posebnog dijela, brinuti se i tako ih održavati da drugim suvlasnicima ne nastane nikakva šteta.
- (2) Za svu štetu, koju drugi etažni vlasnici pretrpe u svezi s izvršavanjem dužnosti iz stavka (1) ovoga članka, ili zbog njena neizvršavanja, odgovoran je onaj etažni vlasnik, čija je to bila dužnost održavanja, a ako je to bila dužnost više etažnih vlasnika – oni odgovaraju za tu štetu solidarno.
- (3) Etažni vlasnik je dužan da odobri ulazak u stan odnosno drugu samostalnu prostoriju predstavniku upravnika zgrade ukoliko je to potrebno radi sprječavanja štete na drugim posebnim dijelovima nekretnine odnosno zajedničkim prostorijama ili radi žurnog održavanja zajedničkih dijelova nekretnine. Imovinsku štetu koju u svezi s time pretrpi dužni su mu srazmjerno svojim udjelima u nekretnini nadoknaditi etažni vlasnici koji koriste predmetne zajedničke prostorije, ako se radilo o održavanju zajedničkih prostorija, odnosno etažni vlasnik određenog stana ili samostalne prostorije.
- (4) Ukoliko se etažni vlasnik tome protivi, po zahtjevu upravnika rješenje o odobrenju ulaska upravnika u stan odnosno samostalnu prostoriju po skraćenom upravnom postupku

donosi organ nadležne jedinice lokalne samouprave nadležan za stambene poslove. U slučaju nemogućnosti ulaska u posebni dio zgrade uprkos postojanju rješenja nadležnog organa, onda se ovo rješenje izvršava po službenoj dužnosti ili na zahtjev upravnika zgrade primjenjujući načelo hitnosti postupka.

Članak 95.

Promjene stanja

- (1) Etažni vlasnik ovlašten je, ne tražeći za to odobrenje od ostalih etažnih vlasnika, sukladno građevinskim propisima o svome trošku izvršiti prepravke u stanu ili drugoj samostalnoj prostoriji, uključujući i promjenu namjene, ako se pridržava sljedećih pravila:

- 1) promjena ne smije prouzročiti oštećenje zgrade i drugih dijelova nekretnine, a ni povredu onih interesa ostalih etažnih vlasnika koji zaslužuju zaštitu; naročito ne smije prouzročiti povredu vanjskoga izgleda zgrade, ni opasnost za sigurnost osoba, zgrade ili drugih stvari,
 - 2) ako bi za promjenu bilo potrebno zadrijeti u zajedničke dijelove nekretnine, to je dopušteno samo ako je takva promjena uobičajena ili služi važnom interesu vlasnika posebnoga dijela, inače je svaki etažni vlasnik može zabraniti; ali ne može zabraniti postavljanje vodova za svjetlo, plin, energiju, vodu i telefon i sličnih uređaja, a ni postavljanje radijskih ili televizijskih antena, potrebnih prema stanju tehnike, ako nije moguć ili nije odobren priključak na postojeću antenu,
 - 3) radi promjena na svome dijelu nije dopušteno zadrijeti u one dijelove nekretnine koji su kao posebni dio u vlasništvu drugoga etažnog vlasnika bez njegova odobrenja, ali taj etažni vlasnik će ipak morati trpjeti ono u vezi s tuđim prepravkom čime se bitno i trajno ne povređuje njegovo pravo na posebnom dijelu, a i ono što je umjesno kad se pravedno odvagnu svi interesi,
 - 4) vlasnik posebnoga dijela koji provodi promjene na svome dijelu dužan je dati primjerenu naknadu drugomu vlasniku čija je prava time povrijedio i kad je taj bio dužan trpjeti tu povredu.
- (2) Ako je za promjenu namjene iz stavka 1. ovoga članka potrebna dozvola organa vlasti, drugi etažni vlasnici koji tu promjenu moraju trpjeti nisu ovlašteni uskratiti svoj pristanak kad je on potreban te odgovaraju za štetu koju bi prouzročili svojim uskraćivanjem.
- (3) Ono što je u stavku 1. ovoga članka određeno za stanove i druge samostalne prostorije jednako važi i za sve sporedne dijelove koji su njihovi pripadci, a ove odredbe se primjenjuju i u slučaju prenosa sporednih dijelova, koji služe jednom stanu, odnosno prostoriji na drugi stan, odnosno prostoriju.
- (4) Za svu štetu koju drugi suvlasnici pretrpe u svezi s promjenama koje je izvršio etažni vlasnik, ako je nisu bili dužni trpjeti, odgovara im taj etažni vlasnik; više etažnih vlasnika odgovaraju za tu štetu solidarno.

Članak 96.

Troškovi etažnog vlasništva

- (1) Etažni vlasnik održava taj dio o svome trošku te snosi sve javne obveze i terete u svezi s vlasništvom tog dijela, ako nije nešto drugo zakonom određeno.
- (2) Kad dužnik obveze na povremene naknade za komunalne usluge u svezi s uporabom vlasništva posebnog dijela (naknade zbog trošenja električne energije, plina, toplinske energije, odvoza otpada i sl.) nije neka druga osoba, etažni

vlasnik na čijem je suvlasničkom dijelu uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela, duuguje te naknade dobavljačima, odnosno davateljima usluga.

- (3) Ako je dužnik obveze iz stavka 2. ovoga članka osoba koja određeni posebni dio upotrebljava ili iskorištava na temelju najma, zakupa ili drugoga ugovora s etažnim vlasnikom toga posebnoga dijela, za izvršenje te obveze jamči dobavljaču vlasnik tog posebnog dijela.

Članak 97.

Upravljanje nekretninom na kojoj je uspostavljeno etažno vlasništvo

- (1) Cijelom nekretninom na kojoj je uspostavljeno etažno vlasništvo upravljaju etažni vlasnici po općim pravilima o upravljanju suvlasničkom stvari, ako ovim zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Etažni vlasnici su dužni sudjelovati u upravljanju nekretninom te odrediti osobu koja će obavljati poslove zajedničkog upravnika i osnovati zajedničku rezervu.
- (3) Etažni vlasnici donose odluke o poduzimanju poslova redovnog upravljanja i izvanrednih poslova u pismenom obliku.
- (4) Ako je vlasnik prilikom podjele odredio kako će se upravljati nekretninom to će djelovati prema trećima, ako je zabilježeno u zemljišnoj knjizi.

Članak 98.

Poslovi redovnog upravljanja

Poslovi redovnog upravljanja cijelom nekretninom su naročito:

- 1) redovno održavanje zajedničkih dijelova i uređaja nekretnine, uključujući i građevinske promjene neophodne za održavanje;
- 2) stvaranje odgovarajuće zajedničke rezerve za predviđive buduće troškove;
- 3) uzimanje zajmova radi pokrića troškova održavanja koji nisu pokriveni rezervom, a potrebni su za obavljanje poslova urednog održavanja koji se ponavljaju u razmacima dužim od jedne godine;
- 4) osiguranje nekretnine;
- 5) imenovanje i opoziv zajedničkog upravnika;
- 6) određivanje i promjene kućnog reda;
- 7) iznajmljivanje i davanje u zakup, kao i otkazivanje zakupa stanova i drugih samostalnih prostorija nekretnine na kojima nije uspostavljeno vlasništvo posebnog dijela.

Članak 99.

Poboljšanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrade

- (1) Za donošenje odluke o poduzimanju poboljšanja zajedničkih dijelova i uređaja zgrade potreban je pristanak svih suvlasnika nekretnine, osim za one poslove koji se smatraju poslovima redovnog upravljanja.
- (2) Izuzetno, od odredbe stavka 1. ovoga članka, pristanak svih suvlasnika nije potreban ako suvlasnici koji zajedno imaju većinu suvlasničkih dijelova odluče da se izvrši poboljšanje, i da će oni sami snositi troškove ili se ti troškovi mogu pokriti iz rezerve, ne ugrožavajući time mogućnost da se iz rezerve podmiri potrebe redovnog održavanja, pod uvjetom da ta poboljšanja neće ići na štetu nadglasanih suvlasnika.

Članak 100.

Ovlasti etažnih vlasnika na sudsku zaštitu

Etažni vlasnik nekretnine je ovlašten da zahtijeva od suda da svojom odlukom odredi:

- 1) rok u kojem se treba obaviti neki od poslova iz članka 95. ovoga zakona o kojem je većinom glasova donesena odluka;

- 2) stvaranje odgovarajuće zajedničke rezerve ili opravdano povećanje, odnosno smanjenje rezerve koju je odredila većina, prema pravilu da pri određivanju rezerve i veličine doprinosa pojedinih suvlasnika treba, osim o predvidivim troškovima, voditi računa i o imovinskom stanju svih suvlasnika;
- 3) da se etažnom vlasniku, ako bi mu bilo nemoguće da odmah plati dio troškova nekog posla održavanja cijele nekretnine koji se javlja u vremenskim razmacima dužim od jedne godine, a nije pokriven rezervom, dopušta da plati u mjesečnim obrocima u vremenskom periodu ne dužem od deset godina, uz osiguranje osnivanjem hipoteke na njegovom suvlasničkom dijelu u korist drugih etažnih vlasnika, s uobičajenim kamatama na dug osiguran hipotekom;
- 4) zaključenje odgovarajućeg osiguranja od požara ili od odgovornosti trećim osobama;
- 5) postavljanje zajedničkog upravnika, ili smjenjivanje upravnika koji grubo zanemaruje svoje dužnosti;
- 6) ukidanje ili izmjenu onih odredaba kućnog reda koje je donijela većina etažnih vlasnika, ako one vrijeđaju takve interese tog etažnog vlasnika koji zaslužuju zaštitu, ili bi njihovo izvršavanje bilo nepravedno zahtijevati od njega;
- 7) otkazivanje ugovora o zakupu jednog mjesta u zajedničkoj garaži ili parkiralištu zbog potreba tog etažnog vlasnika.

Članak 101.

Troškovi održavanja i poboljšanja

- (1) Troškove za održavanje i za poboljšanje nekretnine snose svi etažni vlasnici nekretnine srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, ako nije drugačije određeno.
- (2) Doprinose za zajedničku rezervu radi pokrića troškova održavanja i poboljšanja nekretnine te za otplaćivanje zajma za pokriće tih troškova snose svi etažni vlasnici srazmjerno svojim suvlasničkim dijelovima, ako nije drugačije određeno.
- (3) Etažni vlasnici mogu odrediti drugačiji način raspodjele troškova i doprinosa zajedničke rezerve, nego što je to određeno st. 1. i 2. ovoga članka, i to:
 - 1) odlukom većine suvlasničkih dijelova, kad je riječ o troškovima za održavanje onih uređaja nekretnine koji nisu u podjednakom obimu korisni svim etažnim vlasnicima, kao što su troškovi za lift, centralno grijanje i dr., ako takvu odluku opravdavaju različite mogućnosti pojedinih etažnih vlasnika da te uređaje upotrebljavaju i nemogućnost utvrđivanja stvarnog utroška svakog pojedinog etažnog vlasnika;
 - 2) suglasnom odlukom svih etažnih vlasnika, u pismenom obliku, glede svih ostalih troškova za održavanje i poboljšanje nekretnine ili doprinosa zajedničkoj rezervi.
- (4) Etažni vlasnik može zahtijevati od suda da utvrdi odgovara li način raspodjele troškova pravilu iz stavka 1. odnosno stavka 2. ovoga članka i da li je valjana odluka iz stavka 3. ovoga članka. Ako odluka o raspodjeli troškova za održavanje onih uređaja nekretnine, koji nisu u podjednakom obimu korisni svim etažnim vlasnicima nije valjana, etažni vlasnik može zahtijevati od suda da, po pravednoj ocjeni, utvrdi način za raspodjelu troškova, s obzirom na različitu mogućnost uporabe tih uređaja.
- (5) Na zahtjev etažnog vlasnika, u zemljišnoj knjizi će se zabilježiti odredbe o načinu raspodjele troškova iz stavka 3. ovoga članka, ako su pismeno sačinjene, a potpisi etažnih vlasnika ovjereni od strane nadležnog organa, kao i

pravomoćna odluka suda, koji je utvrdio način raspodjele troškova po pravednoj ocjeni.

- (6) Ako troškovi za nekretninu budu podmireni iz zajedničke rezerve sukladno njenoj namjeni, oni se neće dijeliti na suvlasnike, koji su uplatili svoje doprinose u rezervu.

Članak 102.

Zajednička rezerva

- (1) Zajedničku rezervu čine novčani doprinosi koje su etažni vlasnici uplatili na osnovu odluke donesene većinom suvlasničkih dijelova, odnosno odluke koju je na zahtjev nekog etažnog vlasnika donio sud s obzirom na predvidive troškove i uzimajući u obzir imovinsko stanje svih etažnih vlasnika. Ovim se ne dira pravo da se posebnim propisima jedinica lokalne samouprave odredi minimalni iznos mjesečne naknade po jednom kvadratnom metru stana kako bi se osiguralo nesmetano održavanje zgrada.
- (2) Zajednička rezerva kao imovina svih etažnih vlasnika namijenjena je za pokriće troškova održavanja i poboljšanja nekretnine i za otplaćivanje zajma za pokriće tih troškova.
- (3) Zajedničkom rezervom upravljaju etažni vlasnici, odnosno upravnik nekretnine, kao imovinom odvojenom od imovine bilo kojeg etažnog vlasnika, uloženom na način da donosi plodove. Upravnik nekretnine za raspolaganje novčanim sredstvima iz zajedničke rezerve etažnih vlasnika odgovara etažnim vlasnicima svom svojom imovinom.
- (4) Dopuštena su samo ona plaćanja iz rezerve koja su učinjena radi plaćanja troškova održavanja i poboljšanja nekretnine ili otplate zajma uzetog za pokriće tih troškova. Postupak izvršenja je dopušteno provoditi na zajedničkoj rezervi samo radi podmirenja tih potraživanja.
- (5) Prestankom ovlaštenja za upravljanje upravnik je dužan bez odgađanja položiti račun o rezervi i ostatak predati novom upravniku. Ako sud razriješi upravnika, naložit će mu da u roku od petnaest dana preda utvrđeni ostatak iznosa zajedničke rezerve novom upravniku.
- (6) Etažni vlasnik koji je otuđio svoje etažno vlasništvo nema pravo zahtijevati povrat svog doprinosa u zajedničku rezervu. Taj dio doprinosa ostaje u zajedničkoj rezervi kao doprinos suvlasničkog dijela koji je otuđen.

Članak 103.

Opasnost od štete na nekretnini

- (1) Etažni vlasnik je ovlašten i dužan da bez odgađanja prijavi zajedničkom upravniku štete za koje je saznao da su nastale na dijelovima ili uređajima nekretnine, i štete na onim posebnim dijelovima te nekretnine, na kojima je uspostavljeno etažno vlasništvo, ako od njih prijeti opasnost ostalim dijelovima nekretnine.
- (2) Kad prijeti opasnost od štete, svaki je etažni vlasnik ovlašten da poduzme žurne mjere bez pristanka ostalih etažnih vlasnika.

Članak 104.

Dužnosti upravnika i zakupaca

- (1) Upravnik upravlja nekretninom i zajedničkom rezervom kao zastupnik svih etažnih vlasnika, pri čemu u odnosu prema trećima ne djeluju ograničenja koja bi mu bila postavljena pravnim poslom.
- (2) U upravljanju nekretninom upravnik je ovlašten da vodi postupke pred sudom ili drugim organima u ime svih etažnih vlasnika nekretnine, što uključuje i ovlaštenje da opunomoći stručne zastupnike za vođenje tih postupaka.
- (3) Na upravnikov odnos sa etažnim vlasnicima primjenjuju se opća pravila o zastupanju i posebna pravila o upravniku kojeg postavljaju etažni vlasnici, ako drugačije ne proizlazi iz položaja koji upravniku nekretnine daju odredbe ovoga zakona.

- (4) Upravnik je obavezan čuvati interese svih etažnih vlasnika i u obavljanju poslova redovne uprave slijediti napatke većine, a izvanredne poslove poduzimati samo na temelju suglasnosti svih etažnih vlasnika ili odluke suda koja je zamjenjuje. Upravnik je posebno dužan:
- 1) položiti svakom etažnom vlasniku uredan račun o poslovanju u prethodnoj kalendarskoj godini i staviti mu na prikladan način na uvid isprave na kojima se to zasniva, i to najkasnije do 30-tog ožujka svake godine;
 - 2) izraditi pregled predviđenih poslova za održavanje i poboljšanja, kao i predvidivih troškova i opterećenja u narednoj kalendarskoj godini, i to na prikladan način objaviti najkasnije do isteka tekuće kalendarske godine;
 - 3) prikupiti više ponuda za poslove održavanja koji se ponavljaju u razmacima dužim od jedne godine, kao i za veće radove radi poboljšanja.
- (5) Etažni vlasnici, u čije ime upravnik upravlja nekretninom, su dužni da o promjeni upravnika ili o promjenama njegovih ovlaštenja obavijeste zakupce na prikladan način. Obveze koje zakupci ispune osobi koja više nije upravnik, ili više nije ovlaštena primiti ispunjenje, smatraju se valjano ispunjenim i oslobađaju dužnike obveze, ako nisu obaviješteni ili nisu na drugi način saznali o promjenama.

c) Prestanak etažnog vlasništva

Članak 105.

Propast predmeta

Etažno vlasništvo prestaje ako stan ili druga samostalna prostorija koja je bila predmetom toga vlasništva trajno prestane biti prikladna za samostalno izvršavanje ovlaštenja koja proizilaze iz etažnog vlasništva.

Članak 106.

Brisanje

- (1) Osim u slučaju iz članka 105. ovoga zakona, etažno vlasništvo prestaje brisanjem u zemljišnoj knjizi onog upisa kojim je vlasništvo određenog posebnog dijela nekretnine bilo uspostavljeno kao pravo povezano s određenim suvlasničkim dijelom te nekretnine.
- (2) Za brisanje iz stavka 1. ovoga članka na temelju odreknuća nužan je pristanak svih suvlasnika i knjižnih ovlaštenika čija prava opterećuju odgovarajući suvlasnički dio.

Članak 107.

Prestanak suvlasništva

- (1) Prestankom suvlasništva na nekretnini prestaje i vlasništvo posebnog dijela koji je sa njim bio povezan.
- (2) Prestanak etažnog vlasništva ne povlači za sobom prestanak suvlasništva na nekretnini.

Glava IV

PRAVO VLASNIŠTVA NA POKRETNINAMA

1. Stjecanje prava vlasništva

Članak 108.

Općenito

Sve što je u ovome zakonu određeno glede stjecanja vlasništva na nekretninama važi i za stjecanje vlasništva na pokretnim stvarima ukoliko u ovoj glavi nije drugačije određeno ili to ne proizilazi iz naravi pokretne stvari.

Članak 109.

Stjecanje pokretne stvari pravnim poslom

- (1) Na temelju pravnog posla, pravo vlasništva na pokretnu stvar stječe se predajom te stvari u posjed stjecatelja.
- (2) Predaja pokretne stvari smatra se izvršenom i predajom isprave na temelju koje stjecatelj može raspolagati tom

stvari, kao i uručenjem nekog dijela stvari ili izdavanjem ili drugim označavanjem stvari koje znači predaju stvari.

- (3) Kad se pokretna stvar nalazi u posjedu stjecatelja po nekom pravnom temelju, on stječe pravo vlasništva na pokretnoj stvari u trenutku zaključenja pravnog posla s vlasnikom stvari na temelju koga se stječe pravo vlasništva.
- (4) Ako stjecatelj prava vlasništva na pokretnu stvar ostavi tu stvar i dalje u posjedu prenositelja po nekom drugom temelju, on stječe pravo vlasništva na pokretnoj stvari u trenutku zaključenja pravnog posla s vlasnikom stvari na temelju koga se stječe pravo vlasništva.
- (5) Pravo vlasništva na pokretnoj stvari koju drži treća osoba prelazi na stjecatelja u trenutku zaključenja pravnog posla kojim mu je prenositelj prenio pravo da zahtijeva povraćaj te stvari. Treća osoba ima pravo da prema novom vlasniku istakne sve prigovore koje je imao prema ranijem vlasniku.
- (6) Predaja pokretne stvari smatra se izvršenom i kada iz konkretnih okolnosti proizilazi da je izvršena predaja stvari.

Članak 110.

Stjecanje prava vlasništva u slučaju višestrukog otuđenja

- (1) Kad je više osoba sklopilo pravne poslove radi stjecanja vlasništva iste pokretne stvari koja je individualno određena, vlasništvo stječe ona osoba koja je stvar prvo predana u posjed, ako je savjesna i ako su ispunjene i sve druge pretpostavke za stjecanje vlasništva.
- (2) Ako postoji više savjesnih stjecatelja, pravo da zahtijeva predaju stvari u posjed ima stjecatelj, koji je prvi stekao pravni temelj za prijenos prava vlasništva.
- (3) Savjesni stjecatelj može podnijeti tužbu za predaju stvari u posjed protiv dotadašnjeg vlasnika i nesavjesnog posjednika.

Članak 111.

Stjecanje od neovlasnika

- (1) Tko je u dobroj vjeri stekao samostalni posjed pokretne stvari na temelju teretnog pravnog posla sklopljenoga radi stjecanja prava vlasništva, od osobe koja nije vlasnik, stekao je vlasništvo te stvari.
- (2) Stjecatelj iz stavka 1. ovoga članka, stekao je vlasništvo stvari u trenutku stjecanja samostalnoga posjeda, ako mu je stvar predana u neposredni posjed ili se već otprije nalazi kod njega. Ako mu je stvar predana u samostalni posjed samim očitovanjem volje, on će pravo vlasništva steći tek kad mu stvar bude predana u neposredni posjed.
- (3) Stjecatelj je bio u dobroj vjeri ako u trenutku zaključenja pravnog posla, a ni u trenutku primanja neposrednoga posjeda nije znao, niti je s obzirom na okolnosti mogao znati da stvar ne pripada otuđivatelju.
- (4) Odredba stavka 1. ovoga članka ne primjenjuje se ako je stvar njenom vlasniku ili osobi putem koje je on posjedovao bila ukradena, ili ju je izgubio, odnosno zaturio, osim glede stjecanja gotova novca, vrijednosnih papira na donositelja ili na javnoj dražbi.
- (5) Prava trećih koja terete pokretnu stvar prestaju stjecanjem vlasništva od osobe kojoj stvar ne pripada. Ne prestaju ona prava trećih za koja je stjecatelj znao da postoje ili je to mogao znati u času kad je stjecao vlasništvo. Smatra se da je stjecatelj znao da postoji založno pravo ako je upisano u registar zaloga.
- (6) Ne prestaju ona prava trećih osoba za koja je stjecatelj znao ili mogao znati da postoje u trenutku sklapanje ugovora o prijenosu prava vlasništva. Smatra se da je stjecatelj znao da postoji založno ili neko drugo pravo ako je o postojanju tog prava mogao saznati uvidom u odgovarajući javni registar. Navedena presumpcija ne važi ako je prodavatelj u okviru svog redovnog poslovanja stavio stvar u promet.

Članak 112.

Stjecanje odvajanjem

- (1) Plodovi i sve što se odvoji od neke stvari pripada i nakon odvajanja njenom vlasniku, ako nije što drugo određeno.
- (2) Posjeduje li neka osoba kao samostalni posjednik tuđu stvar od koje su se odvojili plodovi ili nešto drugo, ono je samim odvajanjem postalo vlasnikom odvojenoga, ako je u tom času bilo savjesni posjednik tuđe stvari.

Članak 113.

Stjecanje na temelju ograničenog stvarnog prava

- (1) Kome na temelju njegova ograničenoga stvarnog prava pripada pravo na vlasništvo plodova ili drugih dijelova neke tuđe stvari, taj postaje njihovim vlasnikom kad se odvoje od vlasnikove stvari, ali ako ga njegovo pravo samo ovlašćuje da uzme plodove ili dijelove neke stvari u vlasništvo, oni će postati njegovi tek kad ih za sebe ubere.
- (2) Posjeduje li stvar od koje su se odvojili plodovi, ili nešto drugo, neka druga osoba kao da je nositelj ograničenoga stvarnog prava na temelju kojeg bi mu pripadalo vlasništvo plodova ili drugih dijelova te stvari, ona je samim odvajanjem postala vlasnikom odvojenoga, ali ne ako u tom trenutku nije bilo pošten posjednik tuđe stvari.
- (3) Nositelj ograničenog stvarnog prava na stvari, odnosno savjesni posjednik ne stječe vlasništvo plodova i drugoga što se od stvari odvojilo, ako vlasništvo toga stekne za sebe neka druga osoba po zakonskom temelju.

Članak 114.

Stjecanje prava vlasništva spajanjem ili miješanjem stvari

- (1) Kada su stvari koje pripadaju raznim vlasnicima tako spojene ili pomiješane da se ne mogu razdvojiti bez znatne štete ili bez nesrazmjernih troškova, na novoj stvari nastaje suvlasništvo dotadašnjih vlasnika, i to srazmjerno vrijednosti koju su pojedine stvari imale u trenutku spajanja ili miješanja.
- (2) Ako je netko od vlasnika bio nesavjestan, savjestan vlasnik može zahtijevati, u roku od jedne godine od dana spajanja ili miješanja stvari, da mu cijela stvar pripadne u vlasništvo ili da cijela stvar pripadne u vlasništvo nesavjesnom vlasniku. Stjecatelj je dužan drugome nadoknaditi tržišnu vrijednost njegove stvari.
- (3) Ako od dvije spojene ili pomiješane stvari jedna ima neznatnu vrijednost u odnosu na drugu, vlasnik vrijednije stvari stječe pravo vlasništva na novoj stvari. Osoba koja je izgubila pravo vlasništva može, u roku od jedne godine od dana spajanja ili miješanja stvari, zahtijevati nadoknadu tržišne vrijednosti svoje stvari.

Članak 115.

Stjecanje vlasništva nađene stvari

Nađenu stvar nalaznik može steći u vlasništvo pod pretpostavkama za stjecanje stvari putem dosjelošti, s tim da je njegov posjed nađene stvari savjestan ako ne zna niti bi morao znati čija je stvar.

Članak 116.

Dosjelošt

- (1) Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na pokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe, protekom tri godine savjesnog, zakonitog posjeda, ako nije pribavljen silom, prijetnjom ili zlouporabom povjerenja.
- (2) Posjednik stječe dosjelošću pravo vlasništva na pokretnoj stvari koja je u vlasništvu druge osobe protekom šest godina savjesnog posjeda.

Članak 117.

Prirastanje glavnoj stvari

Ako su u stvar uloženi tuđi trud ili sredstva i time nije nastala nova stvar, nego je ista prirasla postojećoj stvari kao glavnoj, a uspostava prijašnjeg stanja odnosno rastavljanje nije moguće bez nesrazmjerno velikih troškova, tada se vlasništvo glavne stvari proteže na sve ono što je toj glavnoj stvari priraslo ili je u nju uloženo i smatra se njezinom pripadnošću.

Članak 118.

Prisvojenje

- (1) Na pokretnoj stvari koju nitko nema u svom vlasništvu, steći će vlasništvo osoba koja uzme tu stvar u samostalni posjed s namjerom da je prisvoji, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Na pokretnim stvarima koje nitko nema u vlasništvu, a koje se mogu nabavljati ili upotrebljavati samo uz posebnu dozvolu koju daje nadležno tijelo, vlasništvo može steći prisvojenjem samo osoba koja ima takvu dozvolu.
- (3) Ne može se steći prisvojenjem vlasništvo na stvarima koje po posebnom zakonu mogu biti samo u vlasništvu države, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Članak 119.

Izrađena stvar

- (1) Osoba koja od svog materijala svojim radom izradi novu stvar stječe pravo vlasništva te stvari.
- (2) Pravo vlasništva na novoj stvari pripada vlasniku od čijeg je materijala, na temelju pravnog posla, tu stvar izradila druga osoba.
- (3) Ako je netko od tuđeg materijala izradio novu stvar za sebe, on na toj stvari stječe vlasništvo ako je savjestan i ako je vrijednost rada veća od vrijednosti materijala.
- (4) U slučaju iz stavka (3) ovoga članka, ako su vrijednost rada i vrijednost materijala jednake, nastaje suvlasništvo.

2. Izgubljena stvar

Članak 120.

Izgubljena stvar i nalaznik

- (1) Stvar koju je vlasnik izgubio, zagubio, ili mu je ukradena, nije samim tim prestala biti njegovim vlasništvom, pa ju je nalaznik dužan bez odgode predati onome ko ju je izgubio, odnosno vlasniku stvari, ako po znakovima na stvari ili iz drugih okolnosti može za njega saznati.
- (2) Nalaznik koji nije nađenu stvar predao onom tko ju je izgubio, odnosno njenom vlasniku, dužan ju je bez odgode predati najbližoj policijskoj postaji ili drugom nadležnom tijelu osobno ili putem osobe u čijim ju je prostorijama, prijevoznom ili sličnom sredstvu našao. Nalaznik jedino nije dužan predati nadležnom tijelu stvar čija je vrijednost prema općem shvaćanju zanemariva.

Članak 121.

Čuvanje izgubljene stvari

- (1) Nadležno tijelo dužno je nađenu stvar primiti u polog, te je čuvati za onoga koji ju je izgubio, odnosno za njenog vlasnika, kao i poduzeti sve mjere radi očuvanja stvari i pronalaska vlasnika ili onoga koji ju je izgubio.
- (2) Nadležno tijelo će povjeriti na čuvanje pouzdanom čuvaru stvari koje ne može samo čuvati.
- (3) Ako je nađena stvar pokvarljiva ili su za njezino čuvanje ili održavanje potrebni troškovi nesrazmjerni njezinoj vrijednosti, stvar će se prodati na javnoj dražbi i za nju dobiveni novac položiti u sud.

Članak 122.

Povrat stvari

- (1) Ako se onaj koji je stvar izgubio ili je njezin vlasnik javi u roku od godine dana od objave i dokaže da je stvar izgubio

iz posjeda, odnosno da je njezin vlasnik, predat će mu se stvar ili iznos dobiven njezinom prodajom, čim se od njega naplate svi nužni troškovi u svezi s nađenom stvari, kao i nagrada nalazniku (nalaznina).

- (2) U sumnji kojem od više osoba treba predati nađenu stvar, ako okolnosti ne upućuju na neku drugu osobu, prednost ima ona koja ju je izgubila iz neposrednog posjeda.
- (3) O predaji stvari osobi koja je dokazala da ju je izgubila iz posjeda, odnosno da je njen vlasnik, nadležno tijelo dužno je odmah pisano obavijestiti nalaznika, te mu izručiti nalazninu.

Članak 123.

Nalaznina

- (1) Nalazniku izgubljene stvari pripada pravo na nalazninu u visini od 10% od vrijednosti stvari, a i na naknadu za nužne troškove koje je imao u svezi s nađenom stvari.
- (2) Nalaznik izgubljene stvari je onaj koji je stvar prvi uzeo. Više osoba koje su zajedno našli stvar imaju pravo na nalazninu na jednake dijelove.
- (3) Osoba koja je dužna platiti nalazninu može zahtijevati da se iznos nalaznine pravično smanji kad bi nalaznina predstavljala nesrazmjerno veliku korist s obzirom na prilike nalaznika i osobe koja je dužna platiti nalazninu, kao i okolnosti pod kojima je stvar izgubljena i nađena.
- (4) Ako se vrijednost nađene stvari ne može procijeniti ili ona postoji samo za njezina vlasnika, odnosno osoba koja ju je izgubila, tada nalaznik može zahtijevati da se odredi pravični iznos nalaznine.

Članak 124.

Predaja stvari nalazniku

- (1) Ako se osoba koja je izgubila stvar ili vlasnik stvari ne jave u roku od godine dana od objave oglasa o nalazu stvari, ili ne dokažu svoje pravo na stvar ili odbiju primiti stvar, tada se nađena stvar, odnosno novac dobiven njezinom prodajom predaje u neposredni posjed nalazniku.
- (2) Ukoliko se naknadno javi osoba koja je stvar izgubila ili njezin vlasnik, nalaznik mu mora vratiti stvar zajedno s dobivenim koristima, odnosno vratiti za nju dobiveni novac zajedno s kamatama po odbitku nužnih troškova, a onaj kome je stvar vraćena dužan je platiti nalazninu.

Članak 125.

Nalaz blaga

- (1) Blagom se u smislu ovoga zakona smatraju novac, dragocjenosti i druge stvari od vrijednosti koje su bile skrivene tako dugo da se više ne može utvrditi tko im je vlasnik.
- (2) Nalaznik je dužan uzeti nađeno blago na primjeren način u posjed, a ako se ustanovi da zaista nema vlasnika, postaje vlasništvo jedinice lokalne samouprave na čijoj teritoriji je pronađeno.
- (3) Nalaznik je dužan bez odgode obavijestiti o nađenom blagu nadležno državno tijelo, a do predaje poduzeti nužne mjere za zaštitu blaga.
- (4) Nalaznik i vlasnik nekretnine u kojoj je nađeno blago imaju pravo na primjerenu nagradu, koja ne može biti manja od nagrade kakva bi bila za nađenu tuđu stvar ni veća od vrijednosti nađenoga blaga, a imaju pravo i na naknadu nužnih troškova.
- (5) Jedna polovina nagrade iz stavka 3. ovoga članka pripada nalazniku, a druga vlasniku nekretnine, ali onaj koji je pokušao zatajiti nalaz blaga, nema pravo na nagradu.
- (6) Jedinica lokalne samouprave se može osloboditi svoje obveze davanja nalaznine, odnosno nagrade i naknade troškova za blago tako da se odrekne stvari, te da nalazniku i vlasniku nekretnine preda blago u samostalni suposjed, u

kojem će se slučaju na odgovarajući način primjenjivati odredbe ovoga zakona o predaji stvari nalazniku i o stjecanju vlasništva na nađenju stvari.

- (7) Odredbe o pravu vlasnika nekretnine na nagradu na odgovarajući se način primjenjuju i na nositelja prava građenja, ako je blago nađeno u zgradi koja je izgrađena na pravu građenja ili njime odvojena od zemljišta.

Glava V

ZAŠTITA I PRESTANAK PRAVA VLASNIŠTVA

1. Zaštita prava vlasništva

Članak 126.

Vlasničke tužbe

- (1) Vlasnik ima pravo da zahtijeva povrat stvari od osobe koja je u njenom posjedu, a od osobe koja ga protupravno uznemirava da prestane sa uznemiravanjem.
- (2) Pravo na povrat stvari i na prestanak uznemiravanja ne zastarijevaju.

Članak 127.

Vlasnička tužba na povrat stvari

- (1) Da bi ostvario pravo na povrat stvari vlasnik mora dokazati da je stvar koju zahtjeva njegovo vlasništvo i da se stvar nalazi u tuženikovom posjedu.
- (2) Vlasnik mora stvar čiji povrat traži opisati po njenim osobinama ili znacima koji je razlikuju od istovrsnih stvari.
- (3) Osoba koja je stvar posjedovala pa je posjed napustila pošto joj je dostavljena tužba, treba je o svome trošku predati vlasniku, odnosno treba joj nadoknaditi punu vrijednost stvari.

Članak 128.

Prigovori posjednika

- (1) Posjednik ima pravo odbiti predaju stvari njezinom vlasniku ako ima pravo koje ga ovlašćuje na posjedovanje te stvari (pravo na posjed).
- (2) Ako povrat stvari traži osoba koja je vlasništvo i posredan posjed stekla prijenosom zahtjeva na povrat stvari tuženik može prema toj osobi istaći sve prigovore prava na posjed koje je imao prema ranijem vlasniku.
- (3) Ako je tuženik nesamostalni posjednik, on se od zahtjeva da preda posjed stvari može braniti imenovanjem posrednog samostalnog posjednika čiju višu vlast priznaje i iz čijeg posjeda izvodi svoj posjed.

Članak 129.

Savjestan posjednik

- (1) Osoba čiji je posjed savjestan (savjestan posjednik) dužna je vratiti stvar vlasniku zajedno s plodovima koji nisu obrani.
- (2) Savjestan posjednik ne odgovara za pogoršanje i propast stvari koji su nastali za vrijeme njegovog savjesnog posjeda, niti je dužan dati naknadu za uporabu i korist koju je imao od stvari.
- (3) Savjestan posjednik ima pravo na naknadu nužnih troškova za održavanje stvari, kao i na naknadu korisnih troškova u mjeri u kojoj je vrijednost stvari povećana.
- (4) Savjestan posjednik ima pravo na naknadu troškova koje je učinio radi svojega zadovoljstva ili uljepšanja stvari samo ukoliko je njena vrijednost povećana (korisni troškovi). Ako se ono što je učinjeno radi zadovoljstva ili uljepšavanja stvari može odvojiti od stvari bez njenog oštećenja, savjestan posjednik ima pravo da to odvoji i zadrži za sebe.
- (5) Savjestan posjednik ima pravo zadržavanja stvari dok mu se ne nadoknadi iznos nužnih i korisnih troškova koje je imao u svezi s njenim održavanjem.

- (6) Vrijednost plodova i drugih koristi koje je posjednik imao od stvari, odbit će se od troškova koje posjednik utemeljeno traži.
- (7) Troškovi i vrijednost plodova obračunavaju se prema cijenama u vrijeme donošenja presude.
- (8) Potraživanja naknade nužnih i korisnih troškova zastarijevaju u roku od tri godine od dana predaje stvari vlasniku.

Članak 130.

Nesavjestan posjednik

- (1) Nesavjestan posjednik dužan je da stvar vrati vlasniku sa svim plodovima koje je stvar dala za vrijeme njegovog posjeda.
- (2) Nesavjestan posjednik dužan je nadoknaditi vlasniku vrijednost ubranih plodova koje je potrošio, otuđio, kao i vrijednost plodova koje je propustio da ubere.
- (3) Nesavjestan posjednik dužan je nadoknaditi štetu nastalu pogoršanjem ili propašću stvari, osim ako bi ta šteta nastala i da se stvar nalazila kod vlasnika.
- (4) Nesavjestan posjednik ima pravo zahtijevati naknadu nužnih troškova koje bi imao i vlasnik da se stvar nalazila kod njega.
- (5) Nesavjestan posjednik ima pravo zahtijevati naknadu korisnih troškova samo ako su korisni za vlasnika.
- (6) Nesavjestan posjednik nema pravo na naknadu troškova koje je učinio radi svog zadovoljstva ili uljepšavanja stvari osim ako je njena vrijednost povećana za vlasnika. Ako se ono što je učinjeno radi zadovoljstva ili uljepšanja stvari može odvojiti od stvari bez njenog oštećenja, nesavjestan posjednik ima pravo da to odvoji i zadrži za sebe.
- (7) Savjestan posjednik postaje nesavjestan od trenutka kada mu je tužba dostavljena, ali vlasnik može dokazivati da je savjestan posjednik postao nesavjestan i prije dostavljanja tužbe.
- (8) Potraživanje vlasnika, odnosno nesavjesnog posjednika zastarijevaju u roku od tri godine od dana predaje stvari vlasniku.

Članak 131.

Tužba iz pretpostavljenog vlasništva

- (1) Savjesni posjednik individualno određene stvari, koji je tu stvar stekao na temelju podobnom za stjecanje prava vlasništva i na zakonit način (pretpostavljeni vlasnik) ima pravo da zahtijeva povrat stvari i od savjesnog posjednika kod kojeg se ta stvar nalazi bez pravnog temelja ili po slabijem pravnom temelju.
- (2) Kada se dvije osobe smatraju pretpostavljenim vlasnicima iste stvari, jači pravni temelj ima osoba koja može dokazati nesumnjivog prethodnika, a ako obje osobe to mogu, ili ne može ni jedna, jači pravni temelj ima osoba koja je stvar stekla teretno u odnosu na osobu koja je stvar stekla besteretno. Ako su pravni temelji ovih osoba iste jačine, prvenstvo prava ima osoba kod koje se stvar nalazi, odnosno osoba kojoj je stvar prvoj predana.
- (3) Pretpostavljeni vlasnik treba da dokaže činjenice na temelju kojih se pretpostavlja njegovo vlasništvo, kao i da je stvar koju zahtijeva u posjedu tuženog.
- (4) Pretpostavka vlasništva ne djeluje u korist osobe koja nije bila savjesni posjednik.
- (5) Na odnose pretpostavljenog vlasnika i savjesnog i nesavjesnog posjednika na odgovarajući način primjenjuju se odredbe čl. 127. do 129. ovoga zakona.

Članak 132.

Tužba na prestanak uznemiravanja

- (1) Ako treće osoba protupravno uznemirava vlasnika ili pretpostavljenog vlasnika na drugi način, a ne oduzimanjem

stvari, on ima pravo da tužbom zahtijeva da to uznemiravanje prestane.

- (2) Kada je uznemiravanjem iz stavka 1. ovoga članka prouzrokovana šteta, vlasnik ili pretpostavljeni vlasnik ima pravo da zahtijeva naknadu štete po općim pravilima o naknadi štete.
- (3) Vlasnik mora dokazati da je stvar njegovo vlasništvo, a pretpostavljeni vlasnik činjenice na temelju kojih se pretpostavlja njegovo vlasništvo kao i da ga druga osoba uznemirava u izvršavanju njegovih ovlaštenja glede stvari. Ukoliko tuženi tvrdi da ima pravo poduzimati radnje kojima se uznemirava vlasnik, dužan je to dokazati.

Članak 133.

Zaštita suvlasnika odnosno zajedničara

Suvlasnik odnosno zajedničar ima pravo na tužbu za zaštitu prava vlasništva na cijelu stvar, a suvlasnik ima pravo i na tužbu za zaštitu svog prava vlasništva na dijelu stvari.

2. Prestanak prava vlasništva

Članak 134.

Propast stvari

Pravo vlasništva prestaje propašću stvari. Na ostatku propale stvari vlasnik zadržava pravo vlasništva.

Članak 135.

Priraštaj na tuđoj stvari

Pravo vlasništva prestaje i kad stvar priraste drugoj stvari tako da postane njezinim dijelom koji nije od nje pravno odvojen niti se može faktički odvojiti bez nesrazmjernih troškova.

Članak 136.

Tuđe stjecanje

Pravo vlasništva prestaje kad druga osoba stekne pravo vlasništva na tu stvar.

Članak 137.

Odricanje od prava vlasništva

- (1) Pravo vlasništva pokretnina prestaje napuštanjem posjeda stvari. Stvar se smatra napuštenom kad njen vlasnik na nesumnjiv način i slobodno izrazi volju da ne želi više da je ima u vlasništvu.
- (2) Vlasnik nekretnine se može odreći svog prava vlasništva izjavom o odricanju datom u formi propisanoj za zemljišno-knjižni upis.
- (3) Odricanjem pravo vlasništva na nekretnini prestaje brisanjem u zemljišnoj knjizi, ako zakon ne određuje drugačije.
- (4) Odricanje nije punovažno ukoliko je nekretnina opterećena, izuzev ako je u pitanju opterećenje stvarnom služnošću.
- (5) Brisanjem prava vlasništva dosadašnjeg vlasnika u zemljišnoj knjizi nekretnina postaje vlasništvo općine na čijoj teritoriji se nalazi, ako zakonom nije drugačije uređeno.

Članak 138.

Prestanak na osnovu zakona

- (1) Pravo vlasništva prestaje na način određen zakonom.
- (2) Kad pravo vlasništva nekretnine na temelju posebnog zakona prestane bez brisanja u zemljišnoj knjizi, takav prestanak prava vlasništva ne može ići na štetu onih koji za njega nisu znali niti su to morali znati, pri čemu se nikome ne može prigovoriti što nije istraživao izvanknjižno stanje.

Dio treći**OGRANIČENA STVARNA PRAVA****Glava I.****ZALOŽNO PRAVO****1. Pojam založnog prava**

Članak 139.

Općenito

- (1) Založno pravo je ograničeno stvarno pravo na određenoj stvari ili pravu (zalogu) koje daje ovlaštenje svom nositelju (založnom vjerovniku) da određenu tražbinu, ukoliko mu ne bude ispunjena nakon dospijeca, namiri iz vrijednosti te stvari, a njezin svagdašnji vlasnik (založni dužnik) dužan je to trpjeti.
- (2) Založnim pravom može biti opterećena pojedinačno određena pokretna ili nepokretna stvar podobna za unovčenje, kao i idealni dio takve stvari.
- (3) Založnim pravom može biti opterećeno pojedinačno određeno imovinsko pravo koje je prikladno da vjerovnik iz njega namiri svoju tražbinu, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (4) Založnim pravom može biti opterećeno više nekretnina upisanih u različite zemljišnoknjižne uloške kao da su sve zajedno jedna stvar (zajednička, simultana hipoteka).
- (5) Pravo na plodove koje stvar daje posredovanjem nekoga pravnoga odnosa (najamnine, zakupnine i sl.) može biti samostalnim zalogom.
- (6) Sa zalogom su ujedno opterećene i sve njegove pripadnosti, ako nije nešto drugo određeno.

Članak 140.

Neodvojivost, neprenosivost, podzalog

- (1) Založno pravo ne može se odvojiti od zaloga koji opterećuje, pa ko na bilo kojem pravnom temelju stekne zalog, stekao ga je opterećenog založnim pravom, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Otudjenje i naslijeđivanje založnog prava moguće je samo zajedno s tražbinom koju osigurava.
- (3) Založno pravo ne može se prenijeti s jednoga zaloga na drugi, ako nije nešto drugo određeno.
- (4) Založno pravo se može opteretiti podzalogom. Za podzalog vrijedi na odgovarajući način ono što i za zalog, ako nešto drugo zakonom nije određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi podzaloga.

Članak 141.

Tražbina i založno pravo

- (1) Tražbina osigurana založnim pravom mora biti novčana ili određiva u novcu.
- (2) Tražbina mora biti određena. Tražbina je dovoljno određena ukoliko su određeni vjerovnik i dužnik, pravni temelj i visina, ili barem najviši iznos do kojega se osigurava zalogom.
- (3) Založnim se pravom može osigurati postojeća tražbina i tražbina koja bi tek nastala nakon nekoga vremena ili nakon ispunjenja nekoga uvjeta, ako ta tražbina ispunjava pretpostavke iz stavka 1. ovoga članka.
- (4) Založno pravo pored glavne tražbine osigurava i namirenje sporednih tražbina, kamata, troškova za očuvanje stvari i troškova naplate tražbine.
- (5) Založno pravo osigurava namirenje iz vrijednosti zaloga određene tražbine kao cjeline, uključivši sve njezine pripadnosti, pa se opterećenje zaloga ne smanjuje sa smanjenjem tražbine, ako nije nešto drugo određeno zakonom ili sporazumom stranaka.
- (6) Ako se zalog podijeli, založno pravo nastavlja teretiti ono na što se zalog podijelilo ili se od njega odvojilo. Ako se otuđi dio nekretnine koji je manji od jedne petine tražbine,

vjerovnik se ne može protiviti otudjenju i oslobađanju tog dijela nekretnine od založnog prava, ukoliko založni dužnik daje odgovarajuće osiguranje za taj dio ili ostatak nekretnine pruža dovoljno osiguranje.

- (7) Ako zalog propadne pa umjesto njega nastane pravo koje ga nadomješta (pravo na naknadu, na iznos osiguranja i dr.), založno pravo traje i dalje na tom pravu.
- (8) Ako je založno pravo utemeljeno tako da osigurava namirenje određene tražbine iz vrijednosti više nekretnina kao jednoga zaloga (zajednička, simultana hipoteka), založni vjerovnik može slobodno birati odakle će namirivati svoju tražbinu, ako nije nešto drugo određeno.
- (9) Ako se smanji potraživanje sud će na prijedlog založnog dužnika dopustiti da se založno pravo ograniči na jedan ili više predmeta zaloga koji su dovoljni za osiguranje preostalog potraživanja.

Članak 142.

Prednost pri namirenju

- (1) Tražbina osigurana založnim pravom ima pri namirivanju iz vrijednosti zaloga prednost pred svim tražbinama koje nisu osigurane založnim pravima na tom zalogu, ako nije nešto drugo zakonom određeno.
- (2) Ako je zalog opterećen s više založnih prava, prednost pri namirivanju ima ona tražbina koja je ispred ostalih u prvenstvenom redu.
- (3) Mjesto u prvenstvenom redu određuje se prema trenutku nastanka založnog prava, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (4) Prvenstveni red hipoteka i pretpostavke pod kojima je moguće valjano ustupiti mjesto u prvenstvenom redu određuju se pravilima zemljišnoknjižnoga prava.

Članak 143.

Založno pravo kao hipoteka

Hipoteku kao založno pravo moguće je osnovati jedino na nekretninama, ukoliko zakonom nije drugačije određeno.

Članak 144.

Registarsko založno pravo

- (1) Na pokretnim stvarima i pravima može se osnovati založno pravo upisom u registar zaloga pod pretpostavkama i na način određen posebnim zakonom (registarsko založno pravo).
- (2) Na založno pravo osnovano na pokretnim stvarima i pravima primjenjuju se na odgovarajući način i odredbe ovoga zakona koje uređuju založno pravo na nekretninama, ako nisu suprotne posebnim zakonskim odredbama, ni naravi tog prava.

2. Osnivanje založnog prava

Članak 145.

Oblici osnivanja založnog prava

- (1) Založno pravo osniva se na određenoj stvari ili pravu kao zalogu na temelju pravnog posla (dobrovoljno založno pravo), sudske odluke (sudsko založno pravo) ili zakona (zakonsko založno pravo).
- (2) Založno pravo je osnovano kad su ispunjeni zakonom propisani uvjeti.

a) Dobrovoljno založno pravo

Članak 146.

Način osnivanja

- (1) Dobrovoljno založno pravo osniva se na temelju pravnog posla, kome je cilj uspostava založnog prava na određenoj stvari ili pravu radi osiguranja namirenja određene tražbine.
- (2) Suvlasnik svoj idealni dio stvari ili prava može dati u zalog bez suglasnosti ostalih.

- (3) Kad je stvar ili pravo koje se zalaže u zajedničkom vlasništvu svi zajedničari moraju dati suglasnost za davanje stvari ili prava u zalog.

Članak 147.

Ugovor o davanju u zalog

- (1) Ugovorom o davanju u zalog, odnosno ugovorom o hipoteci, dužnik ili netko treći (zalagodavac) obvezuje se da će radi osnivanja založnog prava, predati vjerovniku određenu pokretnu stvar u zalog, ili će mu dopustiti da svoje založno pravo upiše u javni registar kao teret određene stvari, ili će mu prenijeti neko pravo radi osiguranja. Druga strana se pri tome obvezuje da će čuvati pokretni zalog i čim njegova tražbina prestane, vratiti ga zalagodavcu, ili će učiniti što je potrebno da bi se izbrisalo založno pravo iz javnog registra, ili će mu natrag prenijeti pravo.
- (2) Ništave su sve odredbe ugovora suprotne naravi zaloga i one tražbine koja bi trebala biti osigurana založnim pravom.
- (3) Ništave su odredbe ugovora da će zalog preći u vjerovnikovo vlasništvo ako dug ne bi bio plaćen u određeno vrijeme, da dužnik ne može zalog nikad iskupiti ili da ne može nikom drugom dopustiti da osnuje založno pravo na istom zalogu, ili da vjerovnik ne bi niti nakon dospijeca tražbine smio zahtijevati prodaju zaloga.
- (4) Ništave su i odredbe da vjerovnik može po svojoj volji ili po unaprijed određenoj cijeni otuđiti zalog ili ga zadržati za sebe, osim ako zalog ima propisanu cijenu ili ako je određena na temelju procjene vještaka.
- (5) Ugovor o davanju u zalog nekretnine (ugovor o hipoteci) mora biti u formi notarski obrađene isprave.

Članak 148.

Način stjecanja založnog prava na pokretnim stvarima

Založno pravo stječe se predajom pokretne stvari založnom vjerovniku na način propisan u članku 109. ovoga zakona, i to vidljivim obilježavanjem ako je založni dužnik zadržao neposredni posjed.

Članak 149.

Način stjecanja založnog prava na nekretninama

- (1) Dobrovoljno založno pravo na nekretnini (dobrovoljna ugovorna hipoteka) i na pravu koje je izjednačeno s nekretninom vjerovnik stječe uknjižbom toga prava u zemljišnu knjigu, ako zakonom nije šta drugačije određeno.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljišnoknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a zatražena je uknjižba založnog prava na nekretnini, ono će se osnovati predbilježbom ako su ispunjene pretpostavke pod kojim ta pravila dopuštaju predbilježbu.
- (3) Odredbe ovoga zakona o osnivanju dobrovoljnog ugovornog založnog prava na nekretninama upisom u zemljišnu knjigu na odgovarajući način se primjenjuju i na promjene i prestanak založnog prava na nekretninama do kojih dolazi na temelju pravnih poslova.

Članak 150.

Način stjecanja založnog prava na pravima

- (1) Dobrovoljno založno pravo na vrijednosnim papirima koji glase na donositelja vjerovnik stiče jednako kao i na pokretnim stvarima, na papirima po naredbi založnim indosamentom, na papirima koji glase na ime, kao i na tražbinama putem ustupanja radi osiguranja i obavještanjem dužnika o tom ustupanju.
- (2) Dobrovoljno založno pravo na ostalim pravima stječe se na način koji je predviđen za prijenos tih prava, ako zakonom nije što drugačije određeno.

b) Osnivanje sudskog i zakonskog založnog prava

Članak 151.

Osnivanje prisilnog sudskoga založnog prava

- (1) Prisilno sudsko založno pravo osniva se na temelju odluke suda donesene u postupku prisilnog osiguranja tražbine.
- (2) Tko na nekretnini stekne založno pravo na temelju odluke suda, ishoditi će upis stečenog prava u zemljišnu knjigu.

Članak 152.

Osnivanje zakonskog založnog prava

- (1) Zakonsko založno pravo osniva se prema odredbama predviđenim posebnim zakonom.
- (2) Zakonsko založno pravo na nekretnini upisat će se u zemljišnu knjigu na zahtjev založnoga vjerovnika.

c) Osnivanje podzaložnog prava

Članak 153.

Dobrovoljno podzaložno pravo i nadhipoteka

- (1) Založni vjerovnik može založenu pokretnu stvar koju posjeduje dalje založiti u granicama svojega prava, a na pravnoj osnovi i na način određen za osnivanje dobrovoljnog založnog prava (podzaložno pravo).
- (2) Vjerovnik tražbine osigurane založnim pravom na nekretnini može, u granicama svog prava na namirenje iz te nekretnine, osnovati na postojećem založnom pravu (hipoteci) novo založno pravo u korist treće osobe (nadhipoteka), uz pismeno obavještanje založnog dužnika.
- (3) U slučaju da je založni dužnik obaviješten da je zalog dalje založen podzaložnom vjerovniku odnosno stjecatelju nadhipoteke, može podmiriti dug svom vjerovniku samo ako na to pristane imatelj podzaložnog prava odnosno nadhipoteke, ili uz polaganje duga u sud. U protivnom zalog ostaje založen za podzaložnog odnosno nadhipotekarnog vjerovnika.
- (4) U slučaju postojanja protivljenja založnog dužnika ili zalagodavca za davanje zaloga u podzalog, založni će vjerovnik odgovarati i za slučajnu propast, i oštećenja zaloga do kojih inače ne bi došlo.

Članak 154.

Sudsko i zakonsko podzaložno pravo

- (1) Na temelju sudske odluke, a na način kako se osniva sudsko založno pravo, osniva se prisilno sudsko podzaložno pravo koje osigurava tražbinu založnog vjerovnika.
- (2) Zakonsko podzaložno pravo osniva se ispunjenjem uvjeta propisanim za osnivanje zakonskog založnog prava sukladno posebnom zakonu. Zakonsko podzaložno pravo na nekretnini upisat će se u zemljišnu knjigu na zahtjev založnog vjerovnika.

d) Zaštita povjerenja vjerovnika

Članak 155.

Zaštita povjerenja

- (1) Vjerovnik koji ima pravni osnov za stjecanje dobrovoljnog založnog prava i koji je dobio u zalog tuđu pokretnu stvar bez pristanka vlasnika, stekao je založno pravo ako su ispunjeni uvjeti za sticanje prava vlasništva na toj stvari.
- (2) Pravilo iz stavka 1. ovoga članka primjenjuje se i u slučaju dobijanja u zalog vrijednosnog papira na donositelja.

3. Prava i obveze vjerovnika

Članak 156.

Prijenos tražbine

Ukoliko se tražbina, osigurana založnim pravom, prenese po bilo kojem pravnom temelju na drugu osobu, s time se ujedno prenosi i to založno pravo, osim ako nije bilo drugačije određeno.

Članak 157.

Zaštita prava na zalogu

Založni vjerovnik je ovlašten svakome postavljati sve zahtjeve potrebne radi zaštite svog prava na zalogu.

Članak 158.

Pravo na posjed

- (1) Založni vjerovnik ima na temelju svog dobrovoljnog založnog prava na pokretnoj stvari pravo posjedovati tu stvar.
- (2) Založni vjerovnik ima pravo na neposredni posjed zaloga ukoliko nije nešto drugo određeno.
- (3) Ako je stvar u trenutku stjecanja založnog prava bila založena nekom drugom, založnom vjerovniku pripada posredni posjed te stvari, sve dok stvar neposredno posjeduje onaj koji je prije stekao založno pravo na njoj.
- (4) Založni vjerovnik čija je tražbina osigurana sudskim, zakonskim ili registarskim založnim pravom na pokretnoj stvari nema pravo na posjed stvari.

Članak 159.

Čuvanje i povrat zaloga

- (1) Založni vjerovnik obvezan je zalog koji posjeduje čuvati pažnjom dobrog domaćina odnosno dobrog privrednika, a u suprotnom odgovara za štetu.
- (2) Založni vjerovnik je ovlašten upotrebljavati zalog koji posjeduje i dati ga drugom na uporabu samo ako mu je to dopustio založni dužnik, ili je to nužno da bi ispunjavao svoju dužnost čuvanja zaloga.
- (3) Kad prestane tražbina koja je osigurana zalogom, založni vjerovnik je dužan zalog bez odgađanja vratiti onome od koga ga je primio u posjed.
- (4) Ako je založnom dužniku nužno da zalog ima u svom neposrednom posjedu može i prije nego što prestane tražbina, zahtijevati vraćanje zaloga, kada u zamjenu da neki drugi zalog koji po vrijednosti odgovara prvobitnoj založenoj stvari.

Članak 160.

Uzimanje iz vjerovnikova posjeda

Založni dužnik može zahtijevati putem suda da se zalog oduzme iz neposrednog posjeda založnog vjerovnika te se preda nekoj trećoj osobi da ga čuva za račun vjerovnika kao posrednog posjednika, ako založni vjerovnik ne čuva zalog pažnjom dobrog domaćina odnosno dobrog privrednika, ako ga neovlašteno upotrebljava ili ga je neovlašteno dao drugom na uporabu, ili je za sebe uzeo plodove i druge koristi od zaloga iako se obvezao da to neće činiti.

Članak 161.

Plodovi zaloga

- (1) Plodovi i druge koristi od založene stvari pripadaju založnom dužniku.
- (2) Založni vjerovnik koji neposredno posjeduje založenu stvar ovlašten je plodove i druge koristi od te stvari ubrati za sebe.
- (3) Plodovi koje je za sebe ubrao založni vjerovnik postaju time njegovo vlasništvo, a njihova se vrijednost prebija s njegovom tražbinom, i to u prvom redu s troškovima na čiju naknadu vjerovnik ima pravo, zatim s kamatama koje mu duguje dužnik, te konačno s glavnicom.

Članak 162.

Nužna prodaja zaloga

Ako se založna pokretna stvar koju je založni vjerovnik dobio u zalog kvari ili gubi na vrijednosti, pa postoji opasnost da zalog postane nedovoljan za osiguranje tražbine založnoga vjerovnika, založni dužnik ima pravo zahtijevati od suda da se zalog odmah proda na javnoj prodaji odnosno po tržišnoj cijeni te

dovoljan dio cijene položi kod suda radi osiguranja vjerovnikove tražbine.

Članak 163.

Skriveni nedostaci

Ukoliko bi zalog imao neki stvarni ili pravni nedostatak za koji vjerovnik u trenutku stjecanja založnog prava nije znao niti trebao znati, a zbog kojeg zalog nije dovoljno osiguranje za namirenje tražbine, založni je vjerovnik ovlašten zahtijevati otklanjanje nedostatka od zalogodavca ili davanje drugog odgovarajućeg zaloga.

Članak 164.

Založno pravo bez posjeda

- (1) Vjerovnik tražbine osigurane založnim pravom na nekretnini (hipotekarni vjerovnik) nema pravo na posjed založene nekretnine, niti ima pravo ubirati i prisvajati njezine plodove i druge koristi od nje, ili bilo kako uporabljivati tu nekretninu.
- (2) Odredba ugovora ili drugog pravnoga posla suprotna stavku 1. ovoga članka je ništava.
- (3) Pravni položaj vjerovnika čija je tražbina osigurana založnim pravom na nekretnini, na odgovarajući se način primjenjuje i na vjerovnika čija je tražbina osigurana sudskim ili zakonskim založnim pravom na pokretnoj stvari, ili koji ima registarsko založno pravo.

Članak 165.

Održavanje vrijednosti zaloga

Ako hipotekarni dužnik čini nešto što bi ugrozilo vrijednost nekretnine opterećene hipotekom, hipotekarni vjerovnik ima pravo zahtijevati da hipotekarni dužnik propusti to činiti. U slučaju da hipotekarni dužnik ne odustaje od takvog činjenja, hipotekarni vjerovnik bi mogao i prije dospijeća zahtijevati prisilnu naplatu hipotekom osigurane tražbine.

Članak 166.

Civilni plodovi nekretnine kao zalog

- (1) Kad je založnom vjerovniku založeno samo pravo na plodove koje nekretnina daje na temelju kakvog pravnoga odnosa, on ih ima pravo ubrati.
- (2) Vrijednost ubranih plodova prebija se s tražbinom založnog vjerovnika. Pri tome se u prvom redu prebijaју svi troškovi na čiju naknadu ima pravo, zatim kamate koje mu duguje dužnik, te konačno glavnica.

Članak 167.

Ovlasti glede zaloga prava

- (1) Založni vjerovnik koji ima u zalogu nečije pravo izjednačeno s pokretnom stvari, ima glede toga prava ovlasti i dužnosti poput onih koje bi imao da mu je založena pokretna stvar, ako nije nešto drugačije zakonom određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi zaloga prava.
- (2) Založni vjerovnik koji ima u zalogu nečije pravo izjednačeno s nekretninom, ima glede tog prava ovlasti i dužnosti poput onih koje bi imao da mu je založena nekretnina, ako nije nešto drugačije zakonom određeno, ili ne proizlazi iz pravne naravi zaloga prava.
- (3) Kad založena tražbina dospije za ispunjenje, založni vjerovnik je dužan učiniti što je potrebno da je dužnik ispunji i primiti ispunjenje.

4. Namirenje založnog vjerovnika

Članak 168.

Pravo na namirenje založnog vjerovnika

- (1) Založni vjerovnik je ovlašten ostvarivati svoje pravo na namirenje tražbine iz vrijednosti zaloga, ukoliko se zalogom osigurana tražbina ne ispunji o dospijeću.

- (2) Pravo na namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti zaloga ostvaruje založni vjerovnik putem suda, na zakonom propisan način.
- (3) Založni dužnik ima pravo od vlasnika založene stvari, a i od svakoga trećega, zahtijevati da trpi namirenje zalogom osigurane tražbine iz vrijednosti založene stvari, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.
- (4) Založni vjerovnik može, bio njegov dužnik vlasnik zaloga ili ne, po svojoj volji izabrati hoće li zahtijevati namirenje svoje tražbine ponajprije iz vrijednosti zaloga ili iz imovine svog dužnika, ili istodobno i zaloga i dužnikove imovine.
- (5) Ako založni vjerovnik zahtijeva namirenje iz vrijednosti zaloga, ali ne uspije u cijelosti prodajom zaloga namiriti svoju tražbinu, dužnik mu ostaje dužan razliku koju će namiriti iz ostale imovine dužnika. Proda li se zalog za veći iznos od vjerovnikove tražbine, ostvareni višak pripada dužniku.
- (6) Ako se na založenoj stvari provodi postupak prisilnog namirenja druge tražbine, založni vjerovnik ima ovlaštenje otkupa tražbine zbog koje se provodi taj postupak do početka javne prodaje, sukladno zakonu o izvršnom postupku.
- (7) Ako založena stvar ili pravo daje plodove ili druge koristi iz čije bi se vrijednosti mogla namiriti tražbina, založni vjerovnik ovlašten je zahtijevati od suda da uspostavi privremenu upravu zalogom i postavi upravnika koji će biti ovlašten da ubire te plodove, odnosno koristi i unovčava ih, te da dobivene iznose polaže u sud radi namirenja.

Članak 169.

Namirenje izvansudskim putem

- (1) Založni vjerovnik ovlašten je svoje pravo na namirenje osigurane tražbine ostvarivati vansudskim putem, ako je predmet založnog prava pokretna stvar ili pravo, a založni dužnik je u pisanom obliku dao izričito dopuštenje za takvo namirenje.
- (2) Ako je pokretna stvar ili pravo dato u zalog za osiguranje tražbine iz trgovačkoga posla, založni vjerovnik je ovlašten izvansudskim putem, nakon dospelosti tražbine, ostvarivati svoje pravo na namirenje iz vrijednosti zaloga, ako založni dužnik nije takvo namirivanje izričito isključio u trenutku osnivanja zaloga. Tu ovlast će ostvarivati putem javne prodaje u roku od osam dana od upozorenja učinjenog dužniku odnosno zalagodavcu, ako u datim okolnostima nije prikladniji drugi način.

5. Zaštita založnog prava

Članak 170.

Tužba založnog vjerovnika

Založni vjerovnik ima pravo da zahtijeva od vlasnika zaloga da prizna i trpi njegovo založno pravo, te da trpi izvršavanje ovlaštenikova prava na založenoj stvari, da propušta činiti na zalogu ono što je zbog ovlaštenikova prava dužan propuštati i da od njega i svakog trećeg zahtijeva predaju stvari odnosno prestanak uznemiravanja. To pravo ne zastarijeva.

Članak 171.

Tužba pretpostavljenog založnog vjerovnika

Pravo na zaštitu svojega pretpostavljenoga založnoga prava ima i osoba koja u postupku pred sudom ili drugim nadležnim organom dokaže pravni temelj i istinit način svoga stjecanja posjeda zaloga (pretpostavljeni založni vjerovnik).

Članak 172.

Zaštita od povrede upisom u zemljišnu knjigu

Založni vjerovnik ima pravo štiti se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ukoliko bi neko povrijedio založno pravo na nekretnini nevaljanom upisom u zemljišnu knjigu.

6. Prestanak založnog prava

Članak 173.

Prestanak osigurane tražbine

Založno pravo prestaje prestankom osigurane tražbine i sporednih tražbine kamata i troškova, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.

Članak 174.

Propast zaloga

Založno pravo prestaje ukoliko je zalog propao, a nije nadomješten s drugom stvari ili pravom. Osigurana tražbina ostaje.

Članak 175.

Gubitak posjeda založene stvari

- (1) Trajnim gubitkom posjeda založene pokretne stvari prestaje založno pravo.
- (2) Privremenim gubitkom posjeda založene pokretne stvari ne prestaje založno pravo ukoliko se založni vjerovnik nije odrekao svoga založnoga prava i bezuvjetno vratio posjed zaloga dužniku.

Članak 176.

Odricanje

- (1) Založno pravo prestaje valjanom odricanjem od strane založnoga vjerovnika.
- (2) Pojedini od više vjerovnika nedjeljive tražbine osigurane založnim pravom ne može se valjano odreći založnoga prava bez pristanka ostalih vjerovnika.
- (3) Založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi ili drugom javnom registru prestaje na temelju izjave o odricanju u formi propisanoj za osnivanje brisanjem u zemljišnoj knjizi ili drugom javnom registru.

Članak 177.

Istek roka i ispunjenja raskidnog uvjeta

- (1) Ako je založno pravo ograničeno rokom ili raskidnim uvjetom prestalo zbog isteka roka ili ispunjenja uvjeta, založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi prestat će tek s brisanjem toga prava.
- (2) Izuzetno založno pravo na nekretnini neće prestat istekom roka ili ispunjenjem raskidnog uvjeta, ako založni vjerovnik nije znao niti je iz zemljišne knjige morao znati za to ograničenje kad je stjecao tražbinu osiguranu založnim pravom.

Članak 178.

Prestanak pravnog svojstva založnog vjerovnika

Založno pravo prestaje u slučaju da pravna osoba izgubi svojstvo koje je založni vjerovnik, a nema sveopćega pravnoga sljednika.

Članak 179.

Konsolidacija i sjedinjenje

- (1) Kada je ista osoba postala nositelj prava vlasništva i nositelj založnog prava na istoj stvari prestaje založno pravo.
- (2) Kada dođe do sjedinjenja potraživanja i duga u jednoj osobi prestaje založno pravo.

Članak 180.

Prestanak hipoteke

Ako je založno pravo upisano u zemljišnoj knjizi, prestat će tek brisanjem, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 181.

Raspolaganje neizbrisanom hipotekom

- (1) Vlasnik hipotekom opterećene nekretnine može, na temelju priznanice ili druge isprave koja dokazuje prestanak tražbine osigurane tom hipotekom, prenijeti hipoteku na novu tražbinu koja nije veća od upisane hipoteke koja nije brisana.

- (2) Vlasnik se ne može odreći prava raspolaganja hipotekom iz stavka 1. ovoga članka pri osnivanju hipoteke. Iako se vlasnik nekome obvezao ishoditi brisanje određene hipoteke, i to je u zemljišnoj knjizi zabilježeno kod te hipoteke, on ipak ne može njome raspolagati.
- (3) Ako se nakon prestanka hipotekom osigurane tražbine koja nije brisana u zemljišnoj knjizi proda nekretnina u izvršnom postupku radi namirenja novčane tražbine drugih vjerovnika ili se nad njom uspostavi prisilna uprava, neće se uzimati u obzir iako nije izbrisana.
- (4) Ako hipotekom osigurana tražbina još postoji prema trećoj osobi, ili ako vlasniku pripada naknada za ispunjenje te tražbine, vlasniku će samo u tom slučaju pripasti pravo na dio prodajne cijene.

Članak 182.

Zabilježba zadržavanja prvenstvenog reda

- (1) Vlasnik može u slučaju brisanja hipoteke istodobno ishoditi u zemljišnoj knjizi zabilježbu s kojom je za upis nove hipoteke do visine izbrisane zadržan prvenstveni red za vrijeme od tri godine od odobrenja te zabilježbe. Ukoliko bi se vlasništvo promijenilo, to zadržavanje bi djelovalo i u korist novoga vlasnika, ali se u slučaju prisilne javne dražbe te nekretnine to zadržavanje ne bi uzelo u obzir, ako ne bi bilo iskorišteno prije zabilježbe rješenja kojim je dopuštena pljenidba na toj nekretnini radi naplate nečije novčane tražbine.
- (2) Vlasnik nekretnine može zahtijevati upis hipoteke za novu tražbinu u prvenstvenom redu i do visine hipoteke kojom je nekretnina opterećena, ali s ograničenjem da će nova hipoteka imati pravni učinak jedino ako se brisanje stare hipoteke uknjiži u roku od godine dana od odobrenja upisa nove hipoteke.
- (3) Ako ne bude zatraženo brisanje stare hipoteke ili ono ne bude dopušteno u roku iz stavka 2. ovoga članka, prestat će nova hipoteka čim protekne rok te će se ona, zajedno sa svim upisima koji se na nju odnose, brisati po službenoj dužnosti. Hipotekarni dužnik te vjerovnik u čiju korist je upisana nova hipoteka ovlaštenu su tražiti brisanje stare hipoteke.
- (4) Hipoteka koja je upisana na mjestu starije opterećene hipoteke u prvenstvenom redu imat će pravni učinak jedino uz daljnji uvjet, da se taj teret izbriše ili s pristankom sudionika prenese na novu hipoteku koja je upisana na njezinu mjestu. Ako starija hipoteka tereti više nekretnina zajednički (simultano), nova dobiva pravni učinak jedino uz daljnji uvjet da se starija hipoteka izbriše na svim nekretninama koje tereti.
- (5) Odredbe ovoga članka primjenjivat će se na odgovarajući način i u slučaju kad bi nova tražbina trebala stupiti na mjesto dviju ili više hipotekarnih tražbina koje u prvenstvenom redu dolaze neposredno jedna iza druge.

Članak 183.

Amortizacija

Prestanak založnog prava na nekretninama nastaje ukinućem na temelju odluke zemljišnoknjižnog suda brisanjem iz zemljišne knjige.

Članak 184.

Postupak amortizacije i brisanje hipoteke

- (1) Vlasnik hipotekom opterećene nekretnine, a isto tako i svaki zajednički vlasnik ili suvlasnik, mogu zahtijevati da zemljišnoknjižni sud pokrene postupak radi amortizacije i brisanja hipotekarne tražbine:
 - 1) ako je proteklo najmanje trideset godina od uknjižbe hipotekarne tražbine, a u slučaju kad ima daljnjih

upisa koji se odnose na nju - od posljednjega od tih upisa;

- 2) ako nije moguće pronaći ni one koji su prema upisima ovlaštenu, ni njihove pravne sljednike, i
 - 3) ako kroz ovo vrijeme nisu zahtijevani niti primljeni glavnica ni kamate, niti se pravo na koji drugi način ostvarivalo.
- (2) Ako zemljišnoknjižni sud nađe da postoji vjerojatnost da prijedlogu treba udovoljiti i da podnositelj ima pravni interes za to, pozvat će oglasom da se prijave svi koji smatraju da imaju prava na hipotekarnu tražbinu ili glede nje.
 - (3) U oglasu će se točno označiti uknjižba hipoteke sa svim upisima koji se na nju odnose i odrediti rok od godinu dana za prijavu, uz navod posljednjeg kalendarskog dana za podnošenje prijave.
 - (4) Oglas će se objaviti u službenom glasilu i na oglasnoj ploči suda, a po potrebi i na drugi prikladan način.
 - (5) Protetkne li oglasni rok bezuspješno, zemljišnoknjižni sud će dopustiti amortizaciju hipotekarne tražbine te će odrediti brisanje hipoteke i drugih upisa koji se na nju odnose.
 - (6) Bude li u oglasnom roku podnesena prijava glede prava čija se amortizacija zahtijeva, sud će obavijestiti onoga koji zahtijeva amortizaciju, te ga uputiti na parnicu o postojanju hipotekarne tražbine, i obustaviti postupak amortizacije.

Članak 185.

Prestanak sudskoga i zakonskoga založnog prava

- (1) Prisilno založno pravo prestaje pravomoćnošću rješenja koja ukidaju provedene radnje i mjere kojima je to pravo bilo zasnovano, a ako je u tom postupku provedeno namirenje – pravomoćnošću rješenja o namirenju, s time da hipoteka prestaje brisanjem iz zemljišnih knjiga.
- (2) Zakonsko založno pravo prestaje kao i dobrovoljno, a i prestankom okolnosti zbog kojih je na temelju zakona osnovano, ako nije nešto drugačije zakonom određeno.

Glava II

ZEMLJIŠNI DUG

Članak 186.

Pojam

- (1) Zemljišni dug je ograničeno stvarno pravo kojim se opterećuje nekretnina na način, da se onome u čiju korist je nekretnina opterećena isplati određeni novčani iznos iz vrijednosti nekretnine, a svagdašnji vlasnik nekretnine je to dužan trpjeti.
- (2) Zemljišni dug se može osnovati u korist vlasnika opterećene nekretnine (vlasnički zemljišni dug) ili u korist treće osobe (nevlasnički zemljišni dug).

Članak 187.

Neakcesornost zemljišnog duga

Zemljišni dug ne ovisi od postojanja ili valjanosti potraživanja.

Članak 188.

Primjena odredaba o hipoteci

Na zemljišni dug se na odgovarajući način primjenjuju odredbe ovoga zakona o hipoteci, ukoliko to nije u suprotnosti sa neakcesornom prirodom zemljišnog duga i ukoliko ovim zakonom nije nešto drugo određeno.

Članak 189.

Predmet zemljišnog duga

- (1) Zemljišnim dugom može se opteretiti nekretnina, suvlasnički dio u nekretnini uključujući i etažno vlasništvo, pravo građenja, kao i suvlasnički udio u pravu građenja i vlasništvo na posebnom dijelu zasnovano na pravu građenja.

- (2) Ukoliko je sa vlasništvom na nekretnini povezano pravo na periodična davanja, zemljišni dug se proteže i na ta davanja.
- (3) Ukoliko je nekretenina opterećena zemljišnim dugom osigurana, zemljišni se dug kod nastupanja osiguranog slučaja proteže na osiguranu sumu. Zahtjev prema osiguravatelju prestaje ako osigurani predmet bude ponovo uspostavljen ili zamijenjen.

Članak 190.

Osnivanje zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug se osniva na temelju izjave volje koju je vlasnik nekretnine koja se opterećuje dao u formi notarski obrađene isprave, a nastaje upisom u zemljišnu knjigu.
- (2) U zemljišnu knjigu se upisuje visina, dospelost i kamata zemljišnog duga.

Članak 191.

Pismo zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug se može osnovati bez izdavanja pisma zemljišnog duga (knjižni zemljišni dug) ili uz izdavanje pisma zemljišnog duga (zemljišni dug uz pismo).
- (2) Pismo zemljišnog duga izdaje sud nadležan za vođenje zemljišne knjige nakon što je izvršena uknjižba zemljišnog duga.
- (3) Pismo zemljišnog duga je vrijednosni papir po naredbi, koji mora sadržavati naziv suda koji ga izdaje, vrijeme izdavanja i pečat suda, a osim toga i ime osnivača, točnu zemljišnoknjižnu oznaku opterećene nekretnine, te sve ostale podatke koji se odnose na zemljišni dug.
- (4) U slučaju da se sadržina pisma i zemljišne knjige ne podudaraju važi ono što je upisano u pismu.
- (5) Ukoliko je pismo zemljišnog duga nestalo, zatureno ili uništeno provodi se amortizacioni postupak.

Članak 192.

Prijenos zemljišnog duga

- (1) Ako drugačije nije određeno, zemljišni dug se može prenositi. Ograničenja prijenosa moraju biti upisana u zemljišnu knjigu.
- (2) Za prijenos je potrebna izjava o ustupanju zemljišnog duga od strane imatelja zemljišnog duga koja mora biti notarski ovjerena, kao i upis u zemljišnu knjigu. Ukoliko se radi o zemljišnom dugu uz pismo upis u zemljišnu knjigu zamjenjuje predaja pisma zemljišnog duga.
- (3) Prijenos i zalaganje zemljišnog duga mogu se vršiti nezavisno o prijenosu ili zalaganju potraživanja.
- (4) Dospjele kamate se ustupaju po općim pravilima za ustupanje potraživanja.

Članak 193.

Prigovori vlasnika opterećene nekretnine

- (1) Ukoliko je zemljišni dug osnovan u svrhu osiguranja potraživanja (osiguravajući zemljišni dug) ili je prvobitni vlasnički zemljišni dug prenesen u svrhu osiguranja potraživanja vlasnik opterećene nekretnine nije dužan platiti veći iznos od iznosa osiguranog potraživanja. On može prvobitnom imaoocu zemljišnog duga isticati i druge prigovore iz osiguranog potraživanja.
- (2) Ukoliko je zemljišni dug ustupljen trećoj osobi tada vlasnik opterećene nepokretnosti može istaći prigovor iz stava 1. ovog člana samo ako je treći znao ili mogao znati da je zemljišni dug osnovan za osiguranje potraživanja.

Članak 194.

Plaćanje zemljišnog duga

- (1) Vlasnik nekretnine po dospjeću zemljišnog duga mora platiti određen novčani iznos zakonitom imatelju zemljišnog pisma.

- (2) Vlasnik nekretnine koji je isplatio potraživanje osigurano zemljišnim dugom može zahtijevati da mu imatelj zemljišnog duga prenese zemljišni dug, čime zemljišni dug postaje vlasnički zemljišni dug ili da povjeritelj da izjavu za brisanje zemljišnog duga u zemljišnoj knjizi.
- (3) Vjerovnici sa slabijim rangom prvenstva mogu ugovoriti sa vlasnikom nekretnine da će u slučaju isplate potraživanja osiguranog zemljišnim dugom od strane vlasnika na njih preći zahtjev za prijenos zemljišnog duga. Ovaj sporazum se može upisati u zemljišne knjige.
- (4) Ukoliko je vlasnik djelomično isplatio povjeritelja na njega prelazi samo odgovarajući dio zemljišnog duga, a koji ima rang iza zemljišnog duga koji pripada imatelju zemljišnog duga. Vlasnik u tom slučaju nema pravo na predaju pisma, ali može zahtijevati da se djelimična otplata upiše na pismu i u zemljišnoj knjizi.
- (5) Davatelj osiguravajućeg zemljišnog duga ne može se unaprijed odreći prava na povrat zemljišnog duga.

Članak 195.

Prinudno namirenje

Ukoliko je titular zemljišnog duga ujedno i vlasnik opterećene nekretnine on ne može pokrenuti izvršni postupak niti zahtijevati naplatu zemljišnog duga.

Članak 196.

Ugovor o svrsi osiguranja

- (1) Ukoliko je zemljišni dug osnovan za osiguranje potraživanja dužnik ili vlasnik opterećene nepokretnosti (davatelj osiguranja) i imatelj zemljišnog duga (primatelj osiguranja) mogu ugovorom o svrsi osiguranja urediti uvjete i pretpostavke pod kojima je imatelj zemljišnog duga ovlašten tražiti ostvarenje svog prava.
- (2) Ugovor o svrsi osiguranja zaključuje se u pisanoj formi. Njegov sadržaj se ne upisuje u zemljišnu knjigu.

Članak 197.

Prestanak zemljišnog duga

- (1) Zemljišni dug prestaje brisanjem iz zemljišne knjige po zahtjevu vlasnika kome je prethodno predato pismo zemljišnog duga ili sukladno odredbi članka 194. stavak 2. ovoga zakona.
- (2) Zemljišni dug ne prestaje kada se u jednoj osobnosti ujedini svojstvo vlasnika i imatelja zemljišnog duga.

Glava III SLUŽBENOSTI 1. Općenito

Članak 198.

Pojam

- (1) Služnost je ograničeno stvarno pravo na nečijoj stvari, koje ovlašćuje svoga nositelja da se na određeni način služi tom stvari (poslužna stvar), a njen vlasnik je dužan to trpjeti ili pak zbog toga u pogledu nje nešto propuštati.
- (2) Služnost ima sadržaj s kojim je osnovana, ako nije kasnije zakonom izmijenjen.

Članak 199.

Osnivanje služnosti

- (1) Služnost se osniva pravnim poslom, odlukom suda ili drugog organa odnosno zakonom.
- (2) Ako se služnost osniva pravnim poslom, način na koji je nositelj prava služnosti ovlašten služiti se poslužnom stvari, određuje vlasnik svojom voljom ili sporazumom sa sticateljem.
- (3) Ako se služnost osniva na temelju odluke suda ili drugoga nadležnog tijela vlasti, način na koji je nositelj prava služnosti ovlašten služiti se poslužnom stvari, određuje se tom odlukom.

- (4) Na temelju pravnog posla služnost se stječe upisom u zemljišne knjige.
- (5) Služnost koja se osniva odlukom suda ili drugog organa, odnosno zakonom upisat će se u zemljišne knjige.

a) Osnivanje na temelju pravnog posla

Članak 200.

Pravni temelj

- (1) Na temelju valjanoga pravnoga posla kojemu je cilj stjecanje služnosti osnivaju se prava služnosti izvođenjem iz vlasništva poslužne stvari, odnosno iz pripadanja prava koje je poslužna stvar, a na način određen zakonom.
- (2) Sadržaj služnosti određuje vlasnik poslužne stvari, odnosno nositelj prava koje je poslužna stvar svojom voljom, ili u sporazumu sa sticateljem pravnim poslom iz stavka 1. ovoga članka.
- (3) Pravnim poslom iz stavka 1. ovoga članka može se pravo služnosti ograničiti i opteretiti na svaki način koji je moguć, a nije nedopušten niti suprotan pravnoj naravi toga prava.
- (4) Pravni posao kojemu je cilj osnutak služnosti, osim što mora zadovoljavati opće pretpostavke za valjanost, treba biti i u pisanom obliku ako je poslužna stvar nekretnina.
- (5) Kad je nekretnina u vlasništvu nekolicine suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, samo svi oni suglasno mogu odrediti da se ona optereti služnošću.

Članak 201.

Način osnivanja služnosti na nekretninama

- (1) Pravo služnosti na nekretnini osniva se uknjižbom toga prava u zemljišnoj knjizi kao tereta na poslužnoj nekretnini, osim ako zakon omogućuje da se služnost osnuje drukčije.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke koje zemljišnoknjižno pravo zahtijeva za uknjižbu, a zatražena je uknjižba prava služnosti, predbilježbom će se osnovati to pravo pod uvjetom naknadnoga opravdanja toga upisa, ako su ispunjene barem pretpostavke pod kojima pravila zemljišnoknjižnoga prava dopuštaju predbilježbu.
- (3) Odredbe ovoga zakona o osnivanju prava služnosti na nekretninama upisom u zemljišnu knjigu na odgovarajući se način primjenjuju i na promjene i prestanak služnosti na temelju pravnih poslova.

Članak 202.

Zaštita povjerenja

Na zaštitu povjerenja u zemljišne knjige glede prava služnosti, na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 55. do 57. ovoga zakona, ako nisu suprotne pravnoj naravi tih prava.

Članak 203.

Način osnivanja služnosti na pokretninama

- (1) Pravo osobne služnosti na pokretnoj stvari osniva se predajom te stvari sticatelju u nesamostalni posjed na temelju valjano očitovane volje vlasnika usmjerene na to da se sticatelju izvede pravo služnosti, ako zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Kad je vlasnik sklopio više pravnih poslova radi osnivanja prava osobne služnosti na istoj stvari kao poslužnoj, a te služnosti ne bi mogle istodobno postojati na istoj stvari, osnovana je ona od njih za koju je stvar prije predana, ako su ispunjene i sve druge pretpostavke za stjecanje te služnosti.
- (3) U slučaju iz stavka 2. ovoga članka odnose otuđivatelja s osobama s kojima je sklopio pravne poslove, ali one nisu stekle osobnu služnost, uređuju obveznopravna pravila.

b) Osnivanje služnosti odlukom suda ili drugog organa vlasti

Članak 204.

Osnivanje odlukom

- (1) Služnost može svojom odlukom, pod pretpostavkama određenim zakonom, osnovati sud u postupku osnivanja nužnoga prolaza, odnosno nužnoga osnivanja služnosti vodova ili drugih uređaja u postupku diobe i u ostavinskom postupku, a i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Stvarnu služnost može, pod pretpostavkama određenim zakonom, osnovati nadležni organ vlasti u postupku izvlaštenja, komasacije, kao i u ostalim slučajevima određenim zakonom.
- (3) Pravo služnosti osniva se u trenutku pravomoćnosti sudske odluke iz stavka 1. ovoga članka odnosno konačnosti odluke drugog organa vlasti iz stavka 2. ovoga članka, ako što drugo nije određeno zakonom, niti proizlazi iz cilja radi kojega se odluka donosi.
- (4) Onaj u čiju je korist na nekretnini osnovano pravo služnosti odlukom suda ili drugoga tijela ovlašten je ishoditi upis stečenoga prava u zemljišnoj knjizi.

Članak 205.

Odluka o nužnom prolazu

- (1) Nužni prolaz preko neke nekretnine kao poslužne osnovat će svojom odlukom sud na zahtjev vlasnika druge nekretnine, ako do nje nema nikakve ili nema prikladne putne veze s javnim putem i ako je korist od otvaranja nužnoga prolaza za gospodarenje tom nekretninom veća od štete na poslužnoj nekretnini, a uz obvezu vlasnika nekretnine u čiju se korist nužni prolaz osniva da plati punu naknadu vlasniku poslužne nekretnine.
- (2) Nužni prolaz ne može sud osnovati preko nekretnina ako bi takvo osnivanje bilo protivno javnom interesu, kroz zgrade, kroz ograđena kućna dvorišta, kroz ograđena uzgajališta divljači, a kroz ograđene vrtove i vinograde može osnovati nužni prolaz samo ako za to postoji naročito opravdan razlog.
- (3) Sud će svojom odlukom kojom osniva nužni prolaz odrediti da se on osniva u korist određene nekretnine kao služnost prava staze, progona stoke, kolnika, ili svega zajedno, vodeći računa o potrebama povlasne nekretnine i o tome da poslužno zemljište bude što manje opterećeno, no nikad ne može osnovati nužni prolaz u korist određene osobe, niti općega dobra.
- (4) Sud će svojom odlukom kojom osniva nužni prolaz odrediti obvezu vlasnika nekretnine u čiju se korist osniva taj prolaz da vlasniku poslužne nekretnine plati punu novčanu naknadu za sve što će on trpjeti i biti oštećen, koja ne može biti manja od one na koju bi on imao pravo da se u općem interesu provodi izvlaštenje, te će osnutak nužnoga prolaza uvjetovati potpunom isplatom te naknade, ako su se stranke glede naknade nisu drukčije sporazumjele.

Članak 206.

Odluka o nužnim vodovima i uređajima

- (1) Služnost vodova ili drugih uređaja (električnih, kanalizacijskih, plinovodnih, vodovodnih, toplovodnih, telekomunikacijskih i dr.) na tuđoj nekretnini kao poslužnoj osnovat će svojom odlukom sud na zahtjev vlasnika druge nekretnine. Zahtjev će se smatrati opravdan ako do povlasne nekretnine nema nikakve ili nema prikladne veze s dobavljačem tvari, energija ili usluga koje se dostavljaju tim vodovima i drugim uređajima i ako je korist od postavljanja tih vodova odnosno uređaja za gospodarenje tom nekretninom veća od štete na poslužnoj nekretnini, a uz obvezu vlasnika nekretnine u čiju se korist osniva služnost

vodova ili drugih uređaja da plati punu naknadu vlasniku poslužne nekretnine.

- (2) Na nužno osnivanje služnosti vodova ili drugih uređaja iz stavka 1. ovoga članka, na odgovarajući se način primjenjuju pravila o nužnim prolazima.

Članak 207.

Odluka u diobnom i ostavinskom postupku

- (1) Sud koji provodi diobu suvlasništva ili zajedničkoga vlasništva može odlučiti da se osnuje pravo stvarne služnosti, ako su stranke s tim suglasne, a kod geometrijske diobe nekretnine i bez njihove suglasnosti.
- (2) Sud koji provodi ostavinski postupak svojom će odlukom odlučiti da se osnuje pravo služnosti ako je ostavitelj svojim valjanim zapisom ili nalogom bio odredio da se osnuje to pravo.
- (3) Pravo služnosti čije je osnivanje određeno odlukom suda u postupcima iz st. 1 i 2. ovoga članka, osniva se na način koji je ovim zakonom predviđen za stjecanje prava služnosti na temelju pravnoga posla.

Članak 208.

Zaštita povjerenja

Pravo služnosti koje je na teret neke nekretnine osnovano odlukom suda ili drugoga organa vlasti, ali nije upisano u zemljišnu knjigu, ne može se suprotstaviti pravu onoga koji je postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige, u dobroj vjeri upisao svoje pravo na nekretnini dok još nije bilo upisano pravo služnosti koje je osnovano odlukom suda ili drugoga organa vlasti.

c) Osnivanje na temelju zakona

Članak 209.

Općenito

- (1) Neposredno na temelju zakona pravo služnosti osnovat će se kad se ispune sve zakonom predviđene pretpostavke za dosjelošt služnosti na način kako je propisano posebnim zakonom.
- (2) Tko stekne pravo služnosti nekretnine na temelju zakona, ovlašten je ishoditi upis stečenoga prava vlasništva u zemljišnoj knjizi.

Članak 210.

Dosjelošt služnosti

- (1) Stvarna služnost osniva se na temelju zakona dosjelošću, ako ju je posjednik povlasne nekretnine pošteno posjedovao izvršavajući njezin sadržaj kroz dvadeset godina, a vlasnik poslužne nekretnine nije se tome protivio.
- (2) Ne može se dosjelošću osnovati stvarna služnost ako se njezin sadržaj izvršavao zlouporabom povjerenja vlasnika ili posjednika poslužne nekretnine, silom, potajno ili na zamolbu do opoziva.
- (3) Ako se služnost po svojoj naravi može samo rijetko izvršavati, mora onaj tko tvrdi da je ona u korist njegove nekretnine kao povlasne osnovana dosjelošću, dokazati da je u razdoblju od najmanje dvadeset godina bar tri puta nastupio slučaj izvršavanja takve služnosti te da je on ili njegov prednik svaki taj put izvršio njezin sadržaj.

Članak 211.

Zaštita povjerenja

Pravo stvarnih služnosti koje je na teret neke nekretnine osnovano na temelju zakona, ali nije upisano u zemljišnu knjigu, ne može se, niti kad je utvrđeno odlukom suda, suprotstaviti pravu onoga koji je postupajući s povjerenjem u zemljišne knjige u dobroj vjeri upisao svoje pravo na nekretnini dok još nije bilo upisano to pravo služnosti koje je osnovano na temelju zakona.

d) Stjecanje nečijih prava služnosti

Članak 212.

Stjecanje s povlasnom stvari

Tko stekne vlasništvo povlasne stvari na bilo kojem pravnom temelju, stekao je ujedno i svako pravo stvarne služnosti koja je njezina pripadnost, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Članak 213.

Stjecanje s poslužnom stvari

Tko stekne vlasništvo poslužne stvari na bilo kojem pravnom temelju, stekao ju je opterećenu svakim pravom služnosti koje je njezin teret, osim ako zakonom nije drukčije određeno.

Članak 214.

Svrha

- (1) Svaka služnost mora imati razumnu svrhu.
- (2) Ako je svrha služnosti bolje i korisnije gospodarenje nekretninom, služnost je stvarna, inače je osobna.

Članak 215.

Neodvojivost

- (1) Služnost se ne može razdvojiti od poslužne stvari, niti prenijeti na drugoga ovlaštenika.
- (2) Služnost se prenosi samo zajedno s poslužnom stvari, a stvarna služnost i sa povlasnom stvari.

Članak 216.

Utjecaj diobe

- (1) Služnost je nedjeljiva i ne može se podijeliti povećanjem, smanjenjem ili komadanjem poslužne stvari, uključujući i promjene oblika, površine ili izgrađenosti katastarske čestice koja je poslužna stvar, osim ako nije nešto drugo određeno zakonom.
- (2) Ako se služnost izvršavala samo na pojedinom dijelu poslužne stvari, a ona bude podijeljena, može se zahtijevati ukidanja služnosti na ostalim dijelovima.
- (3) Ako se podijeli nekretnina koja je povlasna stvar u čiju korist postoji stvarna služnost, ta služnost ostaje i dalje u korist svih dijelova, ali se može izvršavati samo tako da se time ne poveća ukupno opterećenje vlasnika poslužne nekretnine. No, ako je svrha služnosti bila da služi samo potrebama pojedinoga dijela koji se odvojio, može se zahtijevati da ona bude ukinuta glede ostalih.

Članak 217.

Ovlaštenik služnosti

Nekretnina može biti opterećena pravom služnosti, bilo u korist vlasnika povlasne nekretnine ili nositelja prava građenja na njoj, bilo u korist određene osobe.

Članak 218.

Izvršavanje ovlasti

- (1) Ovlaštenik prava služnosti mora pri izvršavanju svojih ovlasti postupati sukladno naravi i svrsi služnosti te tako obzirno da što manje opterećuje poslužnu stvar.
- (2) Vlasnik poslužne stvari ne smije činiti ništa što bi onemogućilo ili bitno otežalo izvršavanje služnosti; ali nije dužan išta sam činiti, ako nije drugačije određeno.

Članak 219.

Preinaka načina izvršavanja

- (1) Nositelj prava služnosti može po svojoj volji preinčiti dotadašnji način izvršavanja svojih ovlasti i mjesta na kojem ih izvršava na poslužnoj stvari, ako bitno ne mijenja dotadašnji način na koji ih je izvršavao.
- (2) Ako bi se bitno promijenio dotadašnji način izvršavanja ovlasti, preinaka je dopuštena samo u sporazumu s vlasnikom poslužne stvari; ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na istoj stvari -

- promjena je dopuštena samo u sporazumu s ovlaštenicima tih prava.
- (3) Na preinaku iz stavka 2. ovoga članka odgovarajuće se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti na temelju pravnog posla.

Članak 220.

Naknada

Na zahtjev vlasnika poslužne nekretnine, nadležni organ utvrđuje naknadu koju vlasnik povlasne nekretnine dužuje vlasniku poslužne nekretnine.

Članak 221.

Premještanje

- (1) Ako se služnost stalno izvršava samo na jednom dijelu poslužne stvari, a izvršavanje služnosti na tom dijelu je vlasniku naročito teško, vlasnik poslužne stvari može zahtijevati da se služnost premjesti na neko drugo, ovlašteniku podjednako prikladno mjesto. To vlasnikovo pravo se ne može pravnim poslom isključiti niti ograničiti.
- (2) Troškove premještanja služnosti snosi vlasnik poslužne stvari.

Članak 222.

Izvršavanja više služnosti na istoj poslužnoj stvari

- (1) Jedna nekretnina može biti opterećena s više služnosti, ali novija služnost ne može ograničiti izvršavanje onih koje su prije nje u prvenstvenom redu.
- (2) Ako služnosti odnosno drugi stvarni tereti koji daju pravo na koristi imaju isti prvenstveni red, a izvršavanje jednog ometa izvršavanje drugog, svaki ovlaštenik može zahtijevati da sud na pravedan način uredi izvršavanje služnosti.
- (3) Nitko ne može imati služnost na nečijem pravu služnosti.

Članak 223.

Troškovi održavanja

- (1) Troškove održavanja i popravka poslužne stvari snosi ovlaštenik, ako nije drugačije određeno.
- (2) Ako se poslužnom stvari služi i njezin vlasnik, on je dužan razmjerno snositi troškove održavanja i popravka, ali se te dužnosti može osloboditi ustupivši poslužnu stvar ovlašteniku, čak i protiv njegove volje.
- (3) Ovlaštenik koji ima na poslužnoj stvari neku napravu kojom izvršava služnost dužan je tu svoju napravu održavati o svom trošku, ako nije drugačije određeno.

Članak 224.

Prividne služnosti

Prividne služnosti su ovlaštenja i dužnosti koje daje neka služnost do opoziva. Prividne služnosti će se prosuđivati uz odgovarajuću primjenu pravila o služnostima.

Članak 225.

Zakonske služnosti

Ako je posebnim zakonom propisano da pod određenim pretpostavkama neke služnosti terete stvari (zakonske služnosti), na njih se ne primjenjuju pravila o služnostima, ako zakonom nije drugačije određeno.

2. Stvarne služnosti

a) Opće odredbe

Članak 226.

Pojam

- (1) Stvarna služnost je ograničeno stvarno pravo vlasnika određene nekretnine (povlasna nekretnina) da se za potrebe te nekretnine na određeni način služi nečijom nekretninom (poslužna nekretnina), čiji vlasnik to mora trpjeti ili mora propuštati određene radnje glede svoje nekretnine koje bi inače imao pravo činiti.

- (2) Stvarna služnost vrši se na način kojim se najmanje opterećuje poslužna nekretnina.

- (3) Jedna nekretnina može biti opterećena sa više služnosti. Ukoliko je nekretnina opterećena sa više služnosti njihov prvenstveni red se utvrđuje po vremenu podnošenja zahtjeva za upis u zemljišne knjige.

Članak 227.

Povlasna i poslužna nekretnina

- (1) Stvarna služnost može postojati i u korist nekretnina koje su javna dobra u općoj ili u javnoj uporabi, ako se tome ne protivi njihova namjena.
- (2) Stvarna služnost osnovana u korist neke nekretnine kao povlasne ne može se razdvojiti od te nekretnine, te je njezin pripadak, prenosiv samo zajedno s tom nekretninom.
- (3) Kad je povlasna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih ima jednako pravo izvršavanja stvarnih služnosti u korist povlasne nekretnine.
- (4) Kad je poslužna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih mora trpjeti da se ovlaštenik služnosti koja tereti njihovu nekretninu njome služi na način na koji ga ovlaštava ta služnost, odnosno svaki mora propuštati radnje u pogledu poslužne nekretnine koje bi bile suprotne tuđem pravu stvarne služnosti.
- (5) Što je određeno za vlasnika povlasne nekretnine, na odgovarajući način važi i za nositelja prava građenja, ako nije nešto drugačije određeno, niti proizlazi iz naravi toga prava.

Članak 228.

Sadržaj ovlasti

Vlasnik povlasne i vlasnik poslužne nekretnine mogu osnivati stvarne služnosti bilo kojega sadržaja koji je moguć, a nije zabranjen, bilo da time nastane stanje koje traje i nije potrebno ovlaštenikovo činjenje za izvršavanje ovlasti koje ta služnost daje, bilo da se služnost izvršava ponavljanjem ljudskih radnji, uzastopce ili na određeno vrijeme ili u određeno doba godine, osim ako je nešto drugačije zakonom određeno.

Članak 229.

Nepravilna služnost

- (1) Služnost koja je po svojoj naravi stvarna može se osnovati na poslužnoj nekretnini i u korist određene osobe (nepravilna služnost).
- (2) Na nepravilnu služnost na odgovarajući način primjenjivati će se pravila o osobnim služnostima.
- (3) Tko tvrdi da je stvarna služnost osnovana u korist određene osobe, treba to i dokazati.

Članak 230.

Osnivanje stvarne služnosti

- (1) Stvarna služnost zasniva se pravnim poslom, odlukom suda ili drugog nadležnog organa i dosjelošću.
- (2) Stvarna služnost osnovana pravnim poslom stiče se upisom u zemljišne knjige.
- (3) Osoba koja stvarnu služnost na nekretnini stekne na temelju pravomoćne odluke suda ili drugog nadležnog organa ovlaštena je da traži upis svog prava služnosti u zemljišne knjige.
- (4) Pravo služnosti stečeno sukladno stavku 3. ovoga članka ne može se suprotstaviti pravu savjesne osobe koja je, postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige, upisala svoje pravo prije nego što je bio zatražen upis prava služnosti stečenog na temelju sudske odluke ili odluke drugog nadležnog organa.

b) Pojedine služnosti**Članak 231.****Zemljišna i kućna služnost**

- (1) Služnost može biti osnovana da služi poljoprivrednom zemljištu, šumi i šumskom zemljištu ili drugom zemljištu; u takvom slučaju je zemljišna, inače je kućna služnost.
- (2) Da bi služile poljoprivrednom zemljištu, šumama i šumskom zemljištu ili drugom zemljištu, mogu se osnovati zemljišne služnosti, kao što su naročito:
 - 1) služnosti puta, ili kao pravo staze, pravo progoniti stoku, ili kao pravo kolnika na poslužnoj nekretnini;
 - 2) služnosti vode, ili kao pravo crpsti vodu, ili pojititi stoku, odvrtači vodu na tuđu nekretninu ili navoditi s tuđe nekretnine;
 - 3) služnosti paše;
 - 4) šumske služnosti, ili sječi drva, ili kupiti suho granje, žir, ili slične služnosti.
- (3) Da bi služile nekretninama sa zgradom, mogu se osnovati kućne služnosti koje vlasniku te nekretnine daju ovlaštenje da nešto poduzima na susjedovoj nekretnini kao poslužnoj, što je taj dužan trpjeti, kao što su to naročito:
 - 1) imati dijelove svoje zgrade bilo u susjedovu zračnom prostoru, ili na susjedovu zemljištu ili ispod njegove površine ili imati svoje naprave na tuđoj nekretnini;
 - 2) pravo nasloniti teret svoje zgrade na tuđu;
 - 3) gredu ili dimnjak umetnuti u tuđi zid;
 - 4) imati prozor u tuđem zidu radi svjetla, ili i radi vidika;
 - 5) provoditi dim kroz susjedov dimnjak;
 - 6) navoditi kapnicu sa svojega krova na tuđu nekretninu;
 - 7) odvoditi ili proljevati tekućine na susjedovo zemljište; ili slične služnosti.
- (4) Da bi služile nekretninama sa zgradom, mogu se osnovati služnosti koje vlasniku nekretnine daju ovlaštenje na to da vlasnik poslužne nekretnine nešto propušta, što bi inače slobodno činio, kao što su naročito:
 - 1) svoju kuću ne povisivati ili je ne snižavati;
 - 2) ne oduzimati povlaštenoj zgradi svjetlo i vazduh, ili vidik;
 - 3) ne odvrtači kišnicu s krova svoje kuće od susjedova zemljišta kojem bi mogla koristiti za polijevanje vrta ili punjenje cisterne ili na neki drugi način; ili nešto drugačije.

Članak 232.**Služnosti puta**

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji ima pravo staze preko tuđe nekretnine ovlašten je time hodati tom stazom; ima li pravo progoniti stoku, ovlašten je time i služiti se kolicima i biciklom; a ima li pravo kolnika, ovlašten je voziti se po poslužnoj nekretnini jednom ili više zaprega, motornim vozilom. Na isti način imatelj služnosti je ovlašten k sebi puštati druge osobe.
- (2) Pravo hodati stazom preko tuđe nekretnine uključuje i služenje invalidskim kolicima i kolicima za djecu. Pravo hodati stazom ne obuhvaća ovlast jahati niti voziti se biciklom, a ni gurati bicikl po poslužnoj nekretnini; pravo progoniti stoku ne obuhvaća ovlast vući teške terete preko poslužnoga zemljišta; pravo voziti se po poslužnoj nekretnini ne obuhvaća pravo tuda goniti nevezanu stoku.
- (3) Prostor za izvršavanje na poslužnoj nekretnini prava ići stazom, progoniti stoku i prava kolnika treba biti toliki koliko je nužno da bi ih se izvršavalo, s obzirom na mjesne prilike. Ako bi putevi i staze postali neupotrebljivi zbog poplave, odrona, klizišta ili kojeg drugog slučaja, mora se do uspostave prijašnjega stanja odrediti novi prostor, ako nadležni organi vlasti ne poduzmu odmah potrebne mjere.

Članak 233.**Nužni prolaz**

- (1) Nužni prolaz je služnost puta koju je osnovao sud na zahtjev vlasnika nekretnine do koje nema nikakve ili nema prikladne putne veze s javnim putom uz uvjet da je korist od otvaranja nužnog prolaza za vlasnika povlasne nekretnine veća od štete koju otvaranjem nužnog prolaza trpi vlasnik poslužne nekretnine.
- (2) Na nužni se prolaz primjenjuju pravila koja vrijede za služnosti puta, ako u pogledu nužnoga prolaza nije nešto posebno propisano.

Članak 234.**Služnost crpljenja, dovođenja i odvođenja vode**

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji je ovlašten crpiti vodu na poslužnoj nekretnini, ima i pravo na slobodan pristup k njoj.
- (2) Vlasnik povlasne nekretnine koji je ovlašten navraćati vodu s tuđe nekretnine na svoje zemljište ili je sa svojega odvrtači na tuđe zemljište, ovlašten je također postaviti za to potrebne cijevi, žljebove, brane, spremnike za vodu i druge naprave o svom trošku, a u mjeri koja se utvrđuje prema potrebama povlasnoga zemljišta.

Članak 235.**Služnost paše**

- (1) Ako u času stjecanja prava služnosti paše nisu određeni vrsta i broj stoke niti vrijeme i mjera izvršavanja prava paše, mjerodavno je kako se mirno izvršavao posjed toga prava služnosti kroz dvadeset godina.
- (2) Način vršenja paše, kao i vrijeme paše određuje se općenito po ustaljenom mjesnom običaju, ali radi paše ne smije nikad biti ometano ili otežano obrađivanje zemljišta uređeno posebnim propisima.
- (3) Pravo paše ne proteže se ni na kakvu drugu korist, pa ovlaštenik ne smije niti kositi travu, ne smije ugroziti ispaše, niti isključiti stoku vlasnika poslužne nekretnine od paše na njegovoj nekretnini, a kad prijeti opasnost da bi stoka mogla nanijeti štetu, ona treba biti čuvana na prikladan način.

Članak 236.**Ostale zemljišne služnosti**

Odredbes o pravu paše na odgovarajući se način primjenjuju i na služnost sječe drva i ostale zemljišne služnosti.

Članak 237.**Pravo prozora**

- (1) Pravo prozora u zidu poslužne nekretnine daje vlasniku povlasne nekretnine samo pravo na svjetlo i zrak; a na vidik samo ako mu je ta ovlast posebno dana.
- (2) Osoba koja nema pravo na vidik dužna je na zahtjev vlasnika zida staviti rešetku na svoj prozor.
- (3) Osoba koja ima pravo prozora, dužna je čuvati otvor, ukoliko to zanemari, odgovara za štetu koja otuda nastaje.

Članak 238.**Pravo imati dio zgrade i naprave na poslužnoj nekretnini**

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine kojemu njegovo pravo služnosti daje ovlast da na susjednoj nekretnini, na njezinoj površini, ispod nje ili u njenom zračnom prostoru ima dio svoje zgrade, neku drugu napravu ili uređaj koji služi njegovoj zgradi, dužan je to uzdržavati o svome trošku, a vlasniku poslužne nekretnine plaćati naknadu za iskorištavanje njegove nekretnine u visini zakupnine, ako nije drugačije određeno ugovorom ili zakonom.
- (2) Odredba stavka 1. ovoga članka na odgovarajući se način primjenjuje kad vlasniku povlasne nekretnine njegovo pravo služnosti daje ovlast da na susjednoj nekretnini, na njezinoj površini, ispod nje ili u njezinom zračnom prostoru

ima vodove i druge uređaje (električne, plinovodne, toplovodne, telekomunikacijske, kanalizacijske, vodovodne, i dr.).

- (3) Vlasnik poslužne nekretnine koji je dužan trpjeti teret susjedne zgrade, umetak tuđe grede u svoj zid, prolaz tuđega dima kroz dimnjak, tuđu antenu na svom krovu, tuđu reklamu ili natpis na pročelju svoje zgrade ili nešto slično, dužan je srazmjerno pridonositi za održavanje svoje-ga, za to određenog zida, stupa, stijene, dimnjaka, krova, pročelja i sl., ali nije dužan podupirati niti popravljati tuđu stvar.

Članak 239.

Pravo provođenja tekućina

Vlasnik povlasne nekretnine za provođenje tekućina kroz poslužnu nekretninu dužan je izgraditi potrebne jarke i kanale i iste držati dobro pokrivene i čiste i time olakšati opterećenje poslužnoga zemljišta.

Članak 240.

Pravo kapnice

- (1) Vlasnik povlasne nekretnine koji ima pravo odvođenja kišnice sa svojega krova na poslužnu nekretninu (pravo kapnice) može pustiti da kišnica otječe na tuđu nekretninu slobodno ili kroz žlijeb.
- (2) Ovlaštenik prava kapnice smije uzdići svoj krov, ali mora poduzeti mjere da time služnost ne postane teža za vlasnika poslužne nekretnine.
- (3) Ovlaštenik prava kapnice dužan je održavati žljebove namijenjene otjecanju vode kao i svoj krov u takvom stanju da mlaz kišnice ne šteti opterećenoj nekretnini, a snijeg i led na vrijeme ukloniti.

3. Osobne služnosti

a) Općenito

Članak 241.

Služnosti osobne naravi

- (1) Osobna služnost je ograničeno stvarno pravo koje daje ovlast određenoj osobi da se na određeni način služi tuđom stvari (poslužna stvar), a svakodobni vlasnik te stvari to mora trpjeti.
- (2) Osobne služnosti su: pravo plodouživanja, pravo uporabe i pravo stanovanja.

Članak 242.

Poslužna stvar

- (1) Osobne služnosti mogu postojati na cijeloj poslužnoj stvari, ili na idealnom dijelu ako je to moguće s obzirom na sadržaj služnosti i prirodu predmeta.
- (2) Osobna služnost na suvlasničkom dijelu nekretnine proteže se na posebni dio (stan, poslovnu prostoriju), kao što se služnost na posebnom dijelu nekretnine proteže na s njime povezan suvlasnički dio.

Članak 243.

Ograničeno trajanje

Osobne služnosti se osnivaju na određeno vrijeme i prestaju istekom vremena za koje su osnovane, a najkasnije smrću ovlaštene osobe, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 244.

Neotuđivost i nenasljedivost

- (1) Osobne služnosti se ne mogu prenositi na drugu osobu.
- (2) Osobne služnosti se ne mogu naslijediti, osim služnosti izričito osnovanih i za nasljednike ovlaštene osobe.
- (3) Osobna služnost izričito osnovana i za nasljednike ovlaštene osobe gasi se smrću posljednjeg nasljednika.

b) Pravo plodouživanja

Članak 245.

Pojam

- (1) Pravo plodouživanja je osobna služnost koja plodouživaocu daje ovlast da se služi poslužnom stvari sukladno s njenom namjenom, ne mijenjajući njenu supstancu.
- (2) Pravo plodouživanja može postojati na poslužnoj pokretnoj nepotrošnoj ili nepokretnoj stvari, ili na više pokretnih stvari zajedno. Na potrošnim stvarima moguće je samo nepravo plodouživanje.
- (3) Na pravo plodouživanja osnovano na pravu koje daje plodove ili druge koristi shodno se primjenjuje odredba stavka 2. ovoga članka.
- (4) Predmet prava plodouživanja su i pripatci opterećene stvari ili prava.
- (5) Ako više osoba ima pravo plodouživanja iste poslužne nekretnine, svaka osoba je samostalni nositelj svog dijela prava plodouživanja, osim kad su u takvom odnosu da im pravo plodouživanja ili neki dio tog prava pripada zajednički. U sumnji se smatra da svakoj osobi pripada jednak dio prava plodouživanja.
- (6) Kad je poslužna nekretnina u vlasništvu više suvlasnika ili zajedničkih vlasnika, svaki od njih mora da trpi da se nositelj prava plodouživanja služi nekretninom na način proizašao iz njegova prava.

Članak 246.

Ovlasti

- (1) Plodouživatelj je ovlašten da se služi poslužnom stvari sukladno njenom namjenom, da je posjeduje kao nesamostalni posjednik i da je upotrebljava. Plodouživatelju pripada čisti prihod od čiste vrijednosti te stvari, u granicama očuvanja supstance, što uključuje i čuvanje osnovne namjene poslužne stvari.
- (2) Plodouživatelj može pravnim poslom prenijeti drugoj osobi izvršavanje svojih ovlasti.
- (3) Vlasnik poslužne stvari smije izvršavati svoje pravo vlasništva ako time ne vrijeđa ovlasti plodouživatelja.

Članak 247.

Čisti prihod od čiste vrijednosti

- (1) Plodouživatelju pripada sav prihod koji daje poslužna stvar.
- (2) Prihod poslužne stvari čine plodovi i druge koristi koje stvar daje bez umanjnja supstance. Blago nađeno u poslužnoj stvari nije prihod plodouživatelja.
- (3) Plodouživatelj stječe plodove poslužne stvari njihovim odvajanjem. Plodouživatelj stječe i sve ostalo što se odvojilo od stvari ne umanjujući njezinu supstancu u momentu odvajanja, osim ako zakonom nije drugačije određeno.
- (4) Odredba iz stavka 3. ovoga članka odnosi se i na najamnine, zakupnine, kamate, dividende i druge prihode koje stvar daje na temelju nekog pravnoga odnosa (civilne plodove), ostvarene u vremenu dok je plodouživanje postojalo, bez obzira na to kad je prihod dospio.
- (5) Plodouživatelj snosi sve troškove uporabe i iskorištavanja poslužne stvari, bez obzira na iznos ostvarenog prihoda.
- (6) Plodouživatelj je dužan kao dobar domaćin održavati poslužnu stvar u stanju u kojem je stvar primio, snositi troškove redovnog održavanja i obnavljanja stvari, javne obveze (porezne i sl.), realne terete koji opterećuju stvar, i kamate na potraživanja osigurana hipotekom na poslužnoj stvari, u granicama vrijednosti koja ostaje kad se od prihoda poslužne stvari odbiju troškovi uporabe i iskorištavanja.

Članak 248.

Izvanredni popravci i obnova stvari

- (1) Ako je zbog dotrajalosti ili više sile neophodno obaviti izvanredne popravke ili izvanredna obnavljanja poslužne stvari, plodouživatelj je dužan bez odgađanja obavijestiti vlasnika, odnosno osobu koja za vlasnika upravlja tom stvari, osim ako je te popravke ili obnavljanja dužan učiniti o svom trošku.
- (2) Ako je stvar uništena uslijed više sile rizik propasti stvari snosi vlasnik a plodova plodouživatelj.
- (3) Ako vlasnik poslužne stvari obavi izvanredne popravke ili izvanredna obnavljanja poslužne stvari, plodouživatelj je dužan nadoknaditi kamate na vrijednost onoga što je vlasnik utrošio, u obimu u kojem se time poboljšalo njegovo plodouživanje.
- (4) Ako vlasnik ne može ili neće da obavi nužne popravke ili obnavljanja, plodouživatelj je ovlašten da ih sam izvrši, a po prestanku plodouživanja može tražiti da mu vlasnik isplati naknadu kao poštenom posjedniku, ili primjerenu naknadu za plodouživanje koje je izgubio zbog propuštenih radova.
- (5) Plodouživatelj je dužan o svom trošku izvršiti one izvanredne popravke i izvanredne obnove stvari koje je sam skrivila ili ih je prouzrokovala osoba za koju on odgovara.

Članak 249.

Poboljšanja

- (1) Plodouživatelj nije dužan da dozvoli vlasniku da obavlja poboljšanja na poslužnoj stvari koja nisu nužna, osim ako se vlasnik obaveže na davanje pune odštete zbog smanjene uporabe ili prihoda koje plodouživatelj gubi zbog obavljanja radova.
- (2) Vlasnik stvari koji je izvršio poboljšanja na poslužnoj stvari ima pravo da traži od plodouživatelja koji je tražio odštetu po odredbi iz stavka 1. ovoga članka da se od te odštete odbije korist koju plodouživatelj ima od poboljšanja.
- (3) Ako je plodouživatelj bez sporazuma sa vlasnikom učinio poboljšanja na poslužnoj stvari, ovlašten je da odvoji i prisvoji ono što je dodao, ako je to moguće bez oštećenja stvari. Naknadu za poboljšanja može zahtijevati samo ako bi na to bio ovlašten kao poslovođa bez naloga.

Članak 250.

Popis i procjena

- (1) Vlasnik i plodouživalac mogu sačiniti popis svih poslužnih stvari s naznakom njihove vrijednosti u vrijeme sastavljanja popisa i procjene.
- (2) Ukoliko vlasnik i plodouživatelj ne sastave popis iz stavka 1. ovoga članka, pretpostavlja se da je plodouživatelj primio u upotrebljivom stanju poslužnu stvar srednje kakvoće, sa svim pripadnostima potrebnim za uredno plodouživanje.

Članak 251.

Dužnost davanja osiguranja

- (1) Ukoliko je pri izvršavanju ovlaštenja plodouživatelja ugrožena supstanca poslužne stvari, vlasnik ima pravo da od plodouživatelja zahtijeva davanje primjerenog osiguranja.
- (2) Ako plodouživatelja odbije dati dogovoreno osiguranje ili osiguranje koje je odredio sud, vlasnik može zahtijevati da sud ukine plodouživanje.
- (3) Sud neće ukinuti plodouživanje nego će postaviti upravnika poslužne stvari kad je to bolje a obzirom na okolnosti slučaja, ako to zahtijeva plodouživatelj koji se obvezao da će sve troškove te uprave snositi kao troškove za uporabu i iskorištavanje poslužne stvari.
- (4) Nakon postavljanja upravnika, sud će, bez odlaganja, sačiniti popis i procjenu poslužne stvari.

Članak 252.

Povrat stvari

- (1) Nakon prestanka prava plodouživanja, plodouživatelj je dužan predati u posjed poslužne stvari njenom vlasniku, u stanju u kojem je stvar primio.
- (2) Plodouživatelj odgovara vlasniku stvari za smanjenje njene vrijednosti, bez obzira čime je ono prouzrokovano, osim za smanjenje vrijednosti zbog starenja ili redovne uporabe stvari koje se nije moglo izbjeći ni otkloniti potpunim ispunjenjem dužnosti iz članka 247. stavka 6. ovoga zakona.
- (3) Plodouživatelj ne odgovara za smanjenje vrijednosti poslužne stvari koje se moglo izbjeći ili otkloniti jedino izvanrednim popravkama ili izvanrednim obnavljanjem te stvari, osim ako je bio dužan o svom trošku izvršiti te izvanredne popravke ili vanredno obnavljanje stvari.
- (4) Nakon prestanka plodouživanja neodvojeni plodovi pripadaju vlasniku. Vlasnik je dužan da nadoknadi plodouživatelju ili njegovom nasljedniku troškove koje je plodouživatelj imao da bi dobio te plodove, prema pravilima koja određuju pravni položaj poštenog posjednika prilikom povrata stvari vlasniku.
- (5) Pravilo iz stavka 4. ovoga članka shodno se primjenjuje i za civilne plodove (najamnine, zakupnine, kamate, dividende i sl.) dospjele nakon prestanka plodouživanja.
- (6) Dužnosti i odgovornosti plodouživatelja terete njegovog nasljednika, odnosno drugog sljedbenika.

Članak 253.

Nepravo plodouživanje

- (1) Nepravo plodouživanje osniva se na stvari koja je potrošna ili na pravu koje ne daje plodove.
- (2) U slučaju iz stavka 1. ovoga članka poslužna stvar je novčana vrijednost stvari koja će se vlasniku vratiti nakon isteka plodouživanja.
- (3) Za vrijeme trajanja nepravog plodouživanja osnovanog na gotovom novcu plodouživatelj može raspolagati gotovim novcem po svojoj volji. Ako je to plodouživanje osnovano na već uloženoj glavnici, plodouživatelj može zahtijevati samo kamate.
- (4) Na nepravo plodouživanje shodno se primjenjuju pravila o pravu plodouživanja, ako zakonom nije drugačije određeno niti to zahtijeva priroda takvog plodouživanja.

c) Pravo uporabe

Članak 254.

Opće odredbe

- (1) Pravo uporabe je osobna služnost koja ovlašćuje određena osoba da se u granicama svojih osobnih potreba i potreba članova svojeg obiteljskog domaćinstva služi nečijom stvari (poslužna stvar) prema njenoj namjeni, čuvajući njenu supstancu.
- (2) Pravo uporabe može postojati na poslužnoj nepotrošnoj pokretnoj ili nepokretnoj stvari, ili na više pokretnih stvari. Na potrošnim stvarima nije moguća ni nepravna uporaba.
- (3) Na pravo uporabe osnovano na pravu koje daje plodove ili druge koristi, shodno se primjenjuje odredba iz stavka 2. ovoga članka.
- (4) Predmet prava uporabe su i pripateci stvari ili prava koja su njime opterećena.
- (5) Pravo uporabe ne može imati više osoba, osim ako su u takvom odnosu da im ono pripada zajednički.
- (6) Na pravo uporabe na odgovarajući se način primjenjuju pravila o pravu plodouživanja, ako drugačije nije određeno zakonom niti to zahtijeva priroda prava uporabe.

Članak 255.**Ovlasti**

- (1) Nositelj prava uporabe ima pravo da stvar posjeduje kao nesamostalni posjednik, da je upotrebljava i uzima njen prihod, ne mijenjajući njenu supstancu.
- (2) Nositelj prava uporabe ne može pravnim poslom prepustiti drugoj osobi izvršavanje svojih ovlasti iz stavka 1. ovoga članka.

Članak 256.**Obim uporabe**

- (1) Nositelj prava uporabe je ovlašten da se služi poslužnom stvari u okviru svojih potreba koje odgovaraju njegovom uzrastu, zvanju, zanimanju i veličini obiteljskog domaćinstva.
- (2) Potrebe nositelja prava uporabe određuju se prema stanju kad je osnovana služnost uporabe.
- (3) Pod potrebom nositelja prava uporabe podrazumijavaju se i potrebe njegovog obiteljskog domaćinstva, kao i promjene u njegovom obiteljskom domaćinstvu koje su bile prirodno očekivane i predvidive (bračni partner i maloljetna djeca, kao i osobe koje je po zakonu dužan izdržavati) i promjene koje su nužno potrebne za vođenje obiteljskog domaćinstva.
- (4) Vlasnik poslužne stvari može izvršavati svoje pravo vlasništva uključujući prisvajanja koristi ako time ne vrijeđa tuđe pravo uporabe.

Članak 257.**Stjecanje plodova i drugih koristi**

Nositelj prava uporabe stječe plodove poslužne stvari i sve ostale koristi od stvari kad ih na temelju ovlasti koje mu daje njegovo pravo uporabe ubere za svoje potrebe.

Članak 258.**Troškovi i tereti**

- (1) Vlasnik je dužan snositi sve redovne i izvanredne troškove i terete poslužne stvari, i dužan je održavati stvar u dobrom stanju o svom trošku.
- (2) Ako troškovi i tereti prelaze korist koja preostaje vlasniku, nositelj prava uporabe dužan je da vlasniku nadoknadi razliku.

d) Pravo stanovanja**Članak 259.****Pojam i sadržaj**

- (1) Pravo stanovanja je osobna služnost koja svoga nositelja ovlašćuje da se služi nečijom stambenom zgradom ili njezinim dijelom namijenjenim za stanovanje (poslužna stvar) sukladno toj namjeni, a čuvajući supstancu poslužne stvari.
- (2) Pravo stanovanja prosuđuje se po pravilima o pravu uporabe, ako nije što drugo određeno.
- (3) Ako pravo stanovanja svoga nositelja ovlašćuje da se služi svim dijelovima zgrade koji su za stanovanje tako da ih, čuvajući njihovu supstancu, u cjelosti uživa, tada je to plodouživanje stambene zgrade, pa se prosuđuje po pravilima o pravu plodouživanja.
- (4) U svakom slučaju vlasnik zadržava pravo raspolaganja onim dijelovima nekretnine koji nisu namijenjeni za stanovanje a i stambenim dijelovima koji nisu predmet prava stanovanja, ali ne na način da time sprječava ostvarivanje prava stanovanja.
- (5) Ostvarivanjem prava stanovanja ne smije se vlasniku onemogućiti ili otežati potrebno nadgledanje cijele njegove nekretnine.

4. Zaštita i prestanak prava služnosti**a) Zaštita****Članak 260.****Zahtjev za poštovanje prava služnosti**

- (1) Ovlaštenik prava služnosti ima pravo zahtijevati od vlasnika poslužne stvari da prizna i trpi njegovo pravo služnosti kao teret na poslužnoj stvari, te da trpi izvršavanje ovlaštenikova prava na njoj, odnosno da propušta činiti na njoj ono što je zbog ovlaštenikova prava dužan propuštati.
- (2) Ovlaštenik prava služnosti pravo iz stavka 1. ovoga članka može zahtijevati i od svake druge osobe koja svojim činima nijeće njegovo pravo služnosti ili ga samovlasno onemogućuje ili uznemirava u izvršavanju toga prava.
- (3) Prava iz st. 1. i 2. ovoga članka prestaje protekom roka od dvadeset godina od kad je ovlaštenik prestao vršiti to pravo.

Članak 261.**Tužba ovlaštenika služnosti**

Da bi ovlaštenik prava služnosti mogao u postupku pred sudom, odnosno drugim nadležnim tijelom, ostvariti svoje pravo na zaštitu, mora dokazati svoje pravo služnosti i tuženikov čin onemogućavanja ili uznemiravanja izvršavanja toga prava.

Članak 262.**Tužba pretpostavljenog ovlaštenika služnosti**

- (1) Pravo na zaštitu svog pretpostavljenog prava služnosti ima, poput onoga koji je dokazao svoje pravo služnosti, i onaj koji u postupku pred sudom ili drugim nadležnim tijelom dokaže pravni temelj i istiniti način svog stjecanja posjeda te služnosti (pretpostavljeni ovlaštenik služnosti).
- (2) Na pravo pretpostavljenog ovlaštenika na zaštitu na odgovarajući način se primjenjuju pravila o tužbi pretpostavljenog vlasnika.

Članak 263.**Zaštita od povrede upisom u zemljišnoj knjizi**

Ako netko povrijedi pravo korisnika stvarne služnosti nevaljanim upisom u zemljišnu knjigu, ovlaštenik se ima pravo štiti od toga sredstvima koja za zaštitu knjižnih prava daju pravila zemljišnoknjižnoga prava.

Članak 264.**Preinaka sadržaja**

Na preinaku sadržaja služnosti na odgovarajući se način primjenjuje ono što je određeno za osnivanje služnosti na osnovu pravnoga posla.

b) Prestanak prava služnosti**Članak 265.****Propast stvari**

- (1) Propašću povlasne ili poslužne stvari prestaje i pravo služnosti, ali čim se stvar vrati u prijašnje stanje, oživljava i ona.
- (2) Sve što važi za propast stvari važi i za slučaj da stvar bude stavljena izvan prometa.
- (3) Ako je umjesto propale poslužne stvari nastalo pravo koje je nadomješta (pravo na naknadu, na osiguraninu i sl.), tada propašću stvari nije prestalo pravo plodouživanja nego ono i dalje postoji na tom nadomjestku kao poslužnoj stvari.

Članak 266.**Sjedinjenje**

- (1) Ako se vlasništvo povlasne i poslužne nekretnine nađu u imovini iste osobe, tada tim sjedinjenjem samim po sebi prestaje stvarna služnost.
- (2) Ako se vlasništvo povlasne i poslužne nekretnine razdvoji prije brisanja služnosti u zemljišnoj knjizi, služnost oživljava.

Članak 267.

Odreknuće ovlaštenika

- (1) Pravo služnosti prestaje valjanim odreknućem njezina ovlaštenika, bez obzira na to na kojem je pravnom temelju osnovana.
- (2) Pojedini suvlasnik ili zajednički vlasnik povlasne nekretnine ne može se odreći prava stvarne služnosti bez pristanka ostalih.
- (3) Vlasnik povlasne nekretnine koja je opterećena pravom plodouživanja ili založnim pravom ne može se odreći bez pristanka ovlaštenika tih prava.
- (4) Na temelju odreknuća prestaje služnost bez pristanka vlasnika poslužne stvari, pa i onda kad je i on imao korist od te služnosti.
- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek kad bude izbrisana.

Članak 268.

Istek roka i ispunjenje raskidnoga uvjeta

- (1) Služnost prestaje istekom vremena na koje je bila osnovana ili na koje je bilo osnovano pravo vlasništva iz kojega je izvedena, a isto je i kad se ispuni raskidni uvjet pod kojim je bila osnovana ona ili pravo vlasništva iz kojega je izvedena.
- (2) Ako je služnost osnovana za vrijeme dok treća osoba navrší određene godine, prestat će tek u to vrijeme, premda je treći umro prije tih godina, ako iz svrhe oročavanja ne proizlazi što drugo.
- (3) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Članak 269.

Neizvršavanje

- (1) Pravo služnosti prestaje zastarom ako se nije izvršavalo kroz dvadeset godina.
- (2) Pravo služnosti koje se po svojoj naravi može samo rijetko izvršavati ne prestaje zastarom dok tri puta ne nastupi prilika, u kojoj treba izvršiti njen sadržaj, a ovlaštenik to ne učini.
- (3) Pravo služnosti prestaje ako se vlasnik poslužne stvari protivio njegovom izvršavanju, a ovlaštenik ga zbog toga nije izvršavao neprekidno tri godine.
- (4) Zastara ne nastupa, niti pravo služnosti prestaje neizvršavanjem, dok na poslužnoj stvari postoji naprava namijenjena upravo izvršavanju toga prava.
- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Članak 270.

Ukinuće

- (1) Izgubi li pravo služnosti razumnu svrhu, vlasnik poslužne stvari može zahtijevati da se ono ukine; ako nije nešto posebno određeno, odluku o ukinuću donijet će sud na zahtjev vlasnika poslužne stvari, bez obzira na pravni osnov na kojem je ta služnost bila osnovana.
- (2) Sud će na zahtjev vlasnika poslužne nekretnine svojom odlukom ukinuti nužni prolaz, a i drugu služnost puta, bez obzira na to na kojem je temelju osnovana, ako utvrdi da postoji drugi prikladniji, ili jednako prikladan prolaz, koji vlasniku poslužnoga zemljišta čini manje štete, ili pak jednako prikladan javni prolaz.
- (3) Sud će na zahtjev vlasnika poslužne stvari, kojemu plodouživatelj nije dao osiguranje koje se obvezao dati ili koje je sud odredio, odlukom ukinuti plodouživanje i obvezati vlasnika na plaćanje pravedne naknade.
- (4) Sud koji vodi postupak radi ukidanja plodouživanja jer plodouživatelj nije dao nužno osiguranje, može, umjesto da ukine plodouživanje, odlukom postaviti upravnika

poslužnoj stvari, ako utvrdi da je to bolje s obzirom na okolnosti slučaja, te ako to zahtijeva plodouživatelj koji se obvezao da će sve troškove te uprave snositi kao troškove za upotrebu i iskorištavanje poslužne stvari.

- (5) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem.

Članak 271.

Zaštita tuđega povjerenja

Služnost koja nije upisana u zemljišnoj knjizi prestaje kad poslužnu stvar stekne osoba koja nije znala niti je morala znati za tu služnost.

Članak 272.

Prestanak osobne služnosti

- (1) Pravo osobne služnosti prestaje smrću ovlaštenika ili prestankom pravne osobe koja je bila ovlaštenik toga prava, ako nije drugačije određeno.
- (2) Ako je pravo osobne služnosti izričito osnovano i za ovlaštenikove nasljednike, nasljeđivanjem će ono preći na one koji nasljeđuju zbog smrti prvoga ovlaštenika; smrću nasljednika koji je naslijedio pravo osobne služnosti ona se gasi, ako nije drugačije određeno.
- (3) Ako je osobna služnost osnovana u korist jedne obitelji, prestaje kad ta obitelj izumre; u sumnji se smatra da je osnovana za nasljednika, a tko tvrdi da je osnovana za porodicu, treba to i dokazati.

Članak 273.

Rasterećenje zakonom ili odlukom organa vlasti

- (1) Služnosti prestaju ispunjenjem pretpostavki, koje je za to odredio posebni zakon.
- (2) Nadležno tijelo ukinut će služnost u slučajevima i pod pretpostavkama određenim posebnim zakonom.
- (3) Ako ukidanje ili prestanak služnosti ima značenje izvlaštenja, osoba čija je služnost prestala ima pravo na punu naknadu.
- (4) Ako je služnost upisana u zemljišnoj knjizi, ona će prestati tek brisanjem, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 274.

Prestanak stvarne služnosti

- (1) Stvarna služnost prestaje:
 - 1) ako se vlasnik poslužne nekretnine protivio njenom vršenju, a vlasnik povlasne nekretnine tri uzastopne godine nije vršio svoje pravo,
 - 2) ako ista osoba postane vlasnik poslužne i povlasne nekretnine,
 - 3) ako propadne povlasna ili poslužna nekretnina,
 - 4) nevršenjem u periodu od 10 godina.
- (2) Vlasnik poslužne nekretnine ima pravo zahtijevati da prestane pravo stvarne služnosti kada ona postane nepotrebna za korištenje povlasne nekretnine, kao i kada prestane razlog zbog kojeg je bila zasnovana.

Članak 275.

Podijeljene povlasne nekretnine

- (1) Ako se podijeli povlasna nekretnina, stvarna služnost ostaje u korist svih njenih dijelova. Vlasnik poslužne nekretnine ima pravo zahtijevati da stvarna služnost vlasnika dijela podijeljene povlasne nekretnine prestane, ako ne služi za potrebe tog dijela.
- (2) Ako je podijeljena poslužna nekretnina, stvarna služnost ostaje samo na dijelovima na kojima je vršena.

Glava IV REALNI TERETI 1. Općenito

Članak 276.

Pojam i sadržaj

Realni teret daje svom korisniku ograničeno stvarno pravo na nekretnini koju opterećuje ovlašćujući ga da mu se na teret njene vrijednosti periodično daju stvari ili čine radnje koje su sadržaj tog realnog tereta.

Članak 277.

Osnivanje realnog tereta

- (1) Realni teret se osniva na određenoj nekretnini na temelju pravnog posla i odlukom suda ili nadležnog organa.
- (2) Realni teret je osnovan kada su ispunjeni svi zakonom propisani uvjeti.

Članak 278.

Osnivanje pravnim poslom

- (1) Na temelju pravnog posla, realni teret se osniva njegovim izvođenjem iz vlasništva nekretnine koja se njime opterećuje, a na način određen zakonom.
- (2) Pravni posao o osnivanju stvarnog tereta mora biti u obliku notarski obrađene isprave i mora sadržavati odredbe o osnivanju tereta na određenoj nekretnini, njegovom sadržaju i korisniku tereta.
- (3) Suvlasnici ili zajednički vlasnici na nekretnini mogu samo suglasno odrediti da se optereti realnim teretom.

Članak 279.

Upis tereta u zemljišne knjige

- (1) Realni teret osnovan pravnim poslom stječe se upisom u zemljišnu knjigu kao teret na njime opterećenoj nekretnini.
- (2) Ako nisu ispunjene sve pretpostavke određene zakonom za upis u zemljišnu knjigu, realni teret se stiče predbilježbom, pod uvjetom da se predbilježba naknadno opravda.
- (3) Osoba koja realni teret stekne na temelju pravomoćne odluke suda ovlaštena je tražiti upis toga prava u zemljišne knjige.
- (4) Realni teret ne može se suprotstaviti pravu savjesne osobe, koja je, postupajući sa povjerenjem u zemljišne knjige upisala svoje pravo prije nego što je zatražen upis realnog tereta.

Članak 280.

Osnivanje odlukom suda

- (1) Realni teret se može osnivati odlukom suda u postupku diobe, ostavinskom postupku, i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Na osnivanje realnog tereta shodno se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti.

Članak 281.

Opterećena nekretnina

- (1) Realnim teretom može biti opterećena jedna ili više nekretnina koje su sposobne biti predmetom založnoga prava.
- (2) S opterećenom nekretninom opterećeni su i svi njeni pripatci.
- (3) Sve što važi za nekretninu, važi i za suvlasnički dio nekretnine.

Članak 282.

Sadržaj realnog tereta

- (1) Sadržaj realnog tereta može biti moguća, dopuštena i određena, ili određiva radnja periodičnog davanja stvari ili novca, ili drugih radnji koje imaju novčanu vrijednost. Radnja koja čini sadržaj realnog tereta ne mora biti u svezi s ekonomskom namjenom opterećene nekretnine, niti služiti ostvarivanju ekonomske namjene korisnikove nekretnine.

- (2) Radnja jednokratnog davanja ili činjenja koje ima novčanu vrijednost može biti sporedni sadržaj realnog tereta. U tom slučaju shodno se primjenjuje odredba stavka 1. ovoga članka, ako nije drugačije određeno.

Članak 283.

Promjena sadržaja

- (1) Promjena sadržaja realnog tereta dopuštena je samo u sporazumu s vlasnikom opterećene nekretnine, a ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na opterećenoj nekretnini, tada i u sporazumu sa nositeljima tih prava.
- (2) Na promjenu sadržaja realnog tereta shodno se primjenjuju odredbe o osnivanju realnih tereta na temelju pravnog posla.

Članak 284.

Osnovna obveza

- (1) Realni teret obvezuje vlasnika opterećene nekretnine da korisniku tereta ispunjava sadržaj tereta, za što odgovara vrijednošću te nekretnine.
- (2) Obveza iz realnog tereta prenosiva je samo zajedno s opterećenom nekretninom.
- (3) S prelaskom vlasništva opterećene nekretnine na drugu osobu ujedno prelazi i obveza iz realnog tereta.
- (4) Osnovna obveza iz realnog tereta ne zastarijeva.

Članak 285.

Pojedinačne obveze davanja ili činjenja

- (1) Kada na temelju vlasnikove obveze iz članka 284. ovoga zakona dospije za ispunjenje neko davanje ili činjenje, tada nastaje pojedinačna obveza vlasnika opterećene nekretnine da to davanje, odnosno činjenje ispunji korisniku tereta kao povjeritelju.
- (2) Korisnik tereta ovlašten je da traži ispunjenje pojedinačne obveze iz stavka 1. ovoga članka, ili njenu novčanu protivvrijednost.
- (3) Pojedinačne obveze davanja i činjenja zastarijevaju u roku od tri godine od dospijeća svake pojedine obveze.

Članak 286.

Osobna odgovornost za pojedinačne obveze

- (1) Za ispunjenje pojedinačne obveze davanja ili činjenja odgovara svom svojom imovinom osoba koja je vlasnik opterećene nekretnine u vrijeme dospijeća obveze. Odgovornost te osobe za dospjele obveze ne prestaje sa prestankom njenog prava vlasništva na opterećenoj nekretnini.
- (2) Ako je opterećena nekretnina u posjedu treće osobe, ona odgovara cjelokupnom svojom imovinom za pojedinačna davanja ili činjenja dospjela do prestanka posjeda nekretnine.
- (3) Plodouživatelj nekretnine opterećene stvarnim teretom odgovara vlastitom imovinom umjesto vlasnika te nekretnine za pojedinačna davanja i činjenja na koja obvezuje stvarni teret.

Članak 287.

Stvarnopravna odgovornost za pojedinačne obveze

- (1) Za sve dospjele pojedinačne obveze, davanja i činjenja koja proizlaze iz realnog tereta odgovara vlasnik vrijednošću opterećene nekretnine, a nakon diobe te nekretnine vrijednošću svojih dijelova solidarno odgovaraju svi vlasnici dijelova na koje je razdijeljena.
- (2) Stvarnopravna odgovornost za pojedinačnu obvezu davanja i činjenja solidarna je s osobnom odgovornošću za istu obvezu.

Članak 288.

Neodvojivost

- (1) Realni teret se ne može odvojiti od nekretnine koju opterećuje. Stjecanjem vlasništva na opterećenoj nekretnini stiče se nekretnina opterećena realnim teretom, ako zakonom nije drugačije određeno.
- (2) Pravo iz realnog tereta osnovanog u korist neke osobe ne može se prenositi sa ovlaštenika na drugu osobu, ako nije drugačije određeno, a pravo iz realnog tereta osnovanog u korist vlasnika neke nekretnine prenosi se samo zajedno s vlasništvom te nekretnine.

2. Teret u korist vlasnika nekretnine

Članak 289.

Teret i povlasna nekretnina

- (1) Realni teret u korist neke nekretnine (povlasna nekretnina) daje vlasniku te nekretnine ograničeno stvarno pravo na opterećenoj nekretnini koje ga ovlašćuje da mu se periodično daju stvari ili izvršavaju radnje koje su sadržaj tog stvarnog tereta.
- (2) Realni teret koji je osnovan u korist neke nekretnine kao povlasne ne može se razdvojiti od vlasništva te nekretnine te je prenosiv samo zajedno s tom nekretninom.

Članak 290.

Utjecaj diobe

- (1) U slučaju podjele povlasne nekretnine, realni teret postoji i dalje u korist pojedinih dijelova srazmjerno veličini svakog dijela ako su davanja i radnje djeljivi. Ako davanja i radnje nisu djeljivi shodno se primjenjuju pravila o nedjeljivim obvezama.
- (2) Diobom se ne smije otežati opterećenje vlasnika opterećene nekretnine.
- (3) Ukoliko se diobom oteža opterećenje vlasnika opterećene nekretnine vlasnik te opterećene nekretnine ima pravo da zahtijeva srazmjerno smanjenje davanja i radnji, koje su zbog diobe postale za njega teže.

Članak 291.

Prijenos dospjele obveze

Dospjele pojedinačne obveze davanja ili radnji, na koje je vlasnik nekretnine obvezan stvarnim teretom u korist neke nekretnine, mogu se prenijeti na drugu osobu, ako nije drugačije određeno.

3. Tereti u korist osobe

Članak 292.

Tereti osobne naravi

- (1) Realni teret u korist osobe daje ovlašteniku ograničeno stvarno pravo na opterećenoj nekretnini koje ovlašćuje da mu se periodično daju stvari ili izvršavaju radnje koje su sadržaj tog realnog tereta.
- (2) Pravo iz realnog tereta osnovanog u korist neke osobe ne može se prenositi s ovlaštenika na drugu osobu, ako nije drugačije određeno.

Članak 293.

Prenosivost pojedinih tražbina

Dospjela pojedinačna davanja ili radnje na koje je vlasnik nekretnine obvezan realnim teretom mogu se prenijeti na drugu osobu, ako nije drugačije određeno ni suprotno prirodni radnje koja se traži.

Članak 294.

Vrste realnih tereta

Nekretnina može biti opterećena realnim teretom, u korist svakodobnog vlasnika određene nekretnine (povlasna nekretnina) ili nositelja prava građenja.

Članak 295.

Zaštita korisnika tereta

- (1) Korisnik realnog tereta ima pravo tužbom zahtijevati da se prema vlasniku opterećene nekretnine utvrdi postojanje realnog tereta.
- (2) Ako treća osoba ometa ili sprečava korisnika u izvršavanju realnog tereta on ima pravo tužbom zahtijevati da to ometanje ili sprečavanje prestane.

Članak 296.

Prestanak realnog tereta

- (1) Realni teret prestaje njegovim brisanjem u zemljišnoj knjizi.
- (2) Brisanje realnog tereta se može zahtijevati zbog:
 - 1) propasti opterećene ili povlasne nekretnine;
 - 2) stavljanje izvan prometa opterećene i povlasne nekretnine;
 - 3) odricanja korisnika tereta;
 - 4) isteka vremena na koje je bio osnovan ili ispunjenjem raskidnog uvjeta pod kojim je bio osnovan;
 - 5) donošenja odluke suda o amortizaciji tereta;
 - 6) smrti osobe u čiju je korist bio osnovan, ako stvarni teret nije izričito osnovan i za njene nasljednike.

Članak 297.

Ukidanje realnog tereta

Vlasnik opterećene nekretnine može zahtijevati da se realni teret ukine ako on izgubi svoju svrhu. Odluku o ukidanju realnog tereta donosi sud na zahtjev vlasnika opterećene nekretnine, bez obzira na pravni temelj o njegovom osnivanju.

Glava V**PRAVO GRAĐENJA****1. Općenito**

Članak 298.

Pojam

- (1) Pravo građenja je ograničeno stvarno pravo na nečijem zemljištu koje daje ovlast svom nositelju da na površini toga zemljišta ili ispod nje ima vlastitu zgradu, a svagdašnji vlasnik tog zemljišta dužan je to trpjeti.
- (2) Pravo građenja je u pravnom pogledu izjednačeno s nekretninom.
- (3) Zgrada koja je izgrađena, ili koja bude izgrađena, na zemljištu koje je opterećeno pravom građenja pripadnost je toga prava, kao da je ono zemljište.

Članak 299.

Sadržaj prava građenja

- (1) Tko je nositelj prava građenja taj je i vlasnik zgrade koja je pripadnost tog njegovog prava, a glede zemljišta koje je opterećeno pravom građenja ima ovlasti i dužnosti plodouživatelja. Svaka odredba suprotna tome je ništava.
- (2) Nositelj prava građenja dužan je vlasniku zemljišta plaćati mjesečnu naknadu za zemljište u iznosu prosječne zakupnine za takvo zemljište, ako nije drugačije određeno.

Članak 300.

Promjena sadržaja

- (1) Promjena sadržaja prava građenja dopuštena je samo u sporazumu s vlasnikom opterećene nekretnine, a ako bi se time ometao dotadašnji način izvršavanja ostalih stvarnih prava na opterećenoj nekretnini - tada i u sporazumu s ovlaštenicima tih prava.
- (2) Na preinaku sadržaja primjenjuje se na odgovarajući način ono što je određeno za osnivanje prava građenja na temelju pravnoga posla.

Članak 301.**Neodvojivost**

Pravo građenja ne može se odvojiti od zemljišta koje opterećuje, pa tko na bilo kojem pravnom temelju stekne vlasništvo opterećenog zemljišta, stekao je zemljište opterećeno pravom građenja, ako zakonom nije drugačije određeno.

Članak 302.**Nositelj prava građenja**

- (1) Nositelj prava građenja je osoba u čiju je korist to pravo osnovano ili je na nju prešlo.
- (2) Vlasnik zemljišta može biti nositelj prava građenja na svome zemljištu.

Članak 303.**Prometnost**

- (1) Pravo građenja je otudivo i nasljeđivo kao i druge nekretnine, ako nije drugačije određeno.
- (2) Pravo građenja može se opteretiti služnostima, stvarnim teretima i založnim pravom, zemljišnim dugom i na svaki drugi način koji je sukladan zakonu i koji nije suprotan pravnoj naravi toga prava.
- (3) Zgrada i pravo građenja čine neraskidivo pravno jedinstvo, pa se zajedno prenose, nasljeđuju i opterećuju.

Članak 304.**Ograničenje prava građenja**

Pravo građenja može se ograničiti pravnim poslom na svaki mogući način koji nije suprotan zakonu, ili njegovoj prirodi, ili pravima trećih osoba.

2. Stjecanje prava građenja**Članak 305.****Osnivanje prava građenja**

- (1) Pravo građenja osniva se na temelju pravnog posla ili odluke suda.
- (2) Pravni posao iz stavka 1. ovoga članka zaključuje se u obliku notarski obrađene isprave.

Članak 306.**Upis prava građenja**

- (1) Pravo građenja stječe se dvostrukim upisom u zemljišnu knjigu, i to njegovim upisom kao tereta na zemljištu koje opterećuje, te njegovim upisom kao posebnog zemljišnoknjižnog tijela u za to novoosnovanom zemljišnoknjižnom ulošku.
- (2) Upis prava građenja u zemljišnu knjigu moguć je samo na temelju izjave volje vlasnika da time optereti svoje zemljište.
- (3) Ako bi pravo građenja štetilo već upisanim ograničenim stvarnim pravima na zemljištu koje bi se opteretilo pravom građenja, ono se može upisati samo s pristankom ovlaštenika tih prava.
- (4) Kada se na temelju prava građenja sagradi zgrada ili postojeća zgrada odvoji od zemljišta pravom građenja, upisat će se da je na pravu građenja.
- (5) Kad zakonom nije drugačije određeno glede načina osnivanja prava građenja, njegove promjene i prestanka, te glede zaštite povjerenja u zemljišne knjige, na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovoga zakona koje se odnose na pravo vlasništva.

Članak 307.**Osnivanje odlukom suda**

- (1) Pravo građenja može svojom odlukom osnovati sud u postupku diobe i ostavinskom postupku, a i u drugim slučajevima određenim zakonom.
- (2) Na osnivanje prava građenja odlukom suda na odgovarajući način se primjenjuju pravila o osnivanju služnosti odlukom suda.

Članak 308.**Prijenos prava građenja**

Na prienos prava građenja na odgovarajući način se primjenjuju odredbe o stjecanju prava vlasništva na nekretninama na temelju pravnog posla, odluke nadležnog tijela i nasljeđivanja, ako nije nešto drugačije određeno niti proizlazi iz pravne naravi prava građenja.

3. Zaštita prava građenja**Članak 309.****Obim**

Pravo građenja kao pravo na nečijem zemljištu uživa zaštitu odgovarajućom primjenom pravila o stvarnim služnostima, a kao nekretnina u pravnom pogledu odgovarajućom primjenom pravila o zaštiti prava vlasništva.

4. Prestanak prava građenja**Članak 310.****Način prestanka**

- (1) Pravo građenja prestaje:
 - 1) propašću opterećenog zemljišta,
 - 2) sporazumom,
 - 3) ovlaštenikovim odreknućem,
 - 4) istekom ugovorenog roka i
 - 5) ispunjenjem ugovorenog raskidnoga uvjeta, rasterećenjem i ukidanjem.
- (2) Pravo građenja upisano u zemljišnoj knjizi prestaje kad, zbog razloga iz stavka 1. ovoga članka, bude izbrisano kao teret na zemljištu opterećenom tim pravom i kao posebno zemljišnoknjižno tijelo.

Članak 311.**Ukinuće**

- (1) Ne bude li na pravu građenja izgrađena zgrada u roku od deset godina od osnutka toga prava, vlasnik opterećene nekretnine može zahtijevati da se ono ukine. Ako nije nešto posebno određeno, odluku o ukidanju donijet će sud na zahtjev vlasnika opterećene nekretnine, bez obzira na pravni temelj na kojem je pravo građenja bilo osnovano.
- (2) Pravo građenja na kojem je bila izgrađena zgrada, ali je srušena do te mjere da se ne može upotrebljavati za svrhu kojoj je bila namijenjena, prestat će ukidanjem kao da zgrada i nije bila izgrađena, ako nije u roku od šest godina ponovno sagrađeno barem u mjeri koliko je najnužnije da služi svojoj prijašnjoj glavnoj namjeni.
- (3) Rok iz stavka 2. ovoga članka počinje teći prvoga dana one godine koja slijedi nakon godine kad je zgrada srušena, ali ne teče dok postoje okolnosti pod kojima bi zastao teći i rok dosjelogosti.
- (4) Pravo građenja prestat će na osnovu odluke o ukidanju tek brisanjem u zemljišnoj knjizi.

Članak 312.**Posljedice prestanka**

- (1) S prestankom prava građenja postaje pripadnost zemljišta ono što je pravom građenja bilo od zemljišta pravno odvojeno.
- (2) Na odnos vlasnika zemljišta i osobe kojoj je prestalo pravo građenja na odgovarajući će se način primjenjivati pravila po kojima se prosuđuju odnosi nakon prestanka prava plodouživanja, ako nije nešto posebno određeno.
- (3) Vlasnik je dužan osobi kojoj je prestalo pravo građenja dati onoliku naknadu za zgradu koliko je njena nekretnina u prometu vrijednija s tom zgradom nego bez nje.

Članak 313.**Tuđa prava**

- (1) Tuđa stvarna prava koja su bila teret prava građenja prestaju s prestankom toga prava, ako nije drugačije određeno.

- (2) Založno pravo koje je teretilo pravo građenja nakon prestanka toga prava tereti naknadu koju je vlasnik dužan osobi čije je pravo građenja prestalo.
- (3) Služnosti, stvarni tereti i založna prava u korist i na teret prava građenja sa zgradom, ostaju kao služnosti i stvarni tereti u korist, odnosno na teret zemljišta sa zgradom, a s dotadašnjim prvenstvenim redom.

Članak 314.

Pravo nadziđivanja

- (1) Pravo nadziđivanja je pravo izgradnje jednog ili više posebnih dijelova nekretnine na postojećoj zgradi.
- (2) Na pravo nadziđivanja odgovarajuće se primjenjuju pravila o pravu građenja, ako nije što drugo određeno zakonom i ako se ne protivi njegovoj prirodi.
- (3) Pravo nadziđivanja se ne može otuđiti ni opteretiti bez suglasnosti vlasnika zgrade i nosioca drugih stvarnih prava na nekretnini.
- (4) Nadziđivanjem u skladu sa pravom nadziđivanja i odobrenjima nadležnih organa se stječe pravo vlasništva na nadzidanom dijelu i pravo suvlasništva na cijeloj nekretnini, a pravo nadziđivanja prestaje.
- (5) Založno pravo na pravo nadziđivanja prelazi na nadzidani dio nekretnine i na pravo suvlasništva na nekretnini.

Dio četvrti

POSJED

1. Opće odredbe

Članak 315.

Pojam posjeda

- (1) Posjednik stvari je osoba koja ima faktičku vlast na stvari.
- (2) Ko svoju faktičku vlast vrši osobno ili putem pomoćnika u posjedovanju neposredni je posjednik.
- (3) Posredni posjed stvari ima osoba koja faktičku vlast na stvari vrši preko druge osobe, koja po nekom pravnom temelju ima stvar u neposrednom posjedu. Ako je posjednik, prije nego je stvar prepustio neposrednom posjedniku, po nekom pravnom temelju dobio tu stvar u neposredan posjed od treće osobe, i ta se osoba smatra posrednim posjednikom.
- (4) Posjed stvari ima i osoba koja faktičku vlast vrši glede dijela neke stvari, koji inače ne bi mogao biti samostalni objekt stvarnih prava kao što je soba ili druga prostorija u stanu i slično.
- (5) S posjedom stvari izjednačeno je faktičko izvršavanje sadržaja prava stvarnih služnosti glede neke nekretnine (posjed prava); na posjed toga prava se na odgovarajući način primjenjuju odredbe o posjedu stvari, ako to nije suprotno prirodi prava niti odredbama zakona.
- (6) Više osoba mogu imati posjed iste stvari ili prava stvarne služnosti (suposjed).

Članak 316.

Samostalni i nesamostalni posjed

- (1) Samostalni posjednik je osoba koja posjeduje stvar kao da je njen vlasnik odnosno pravo stvarne služnosti kao da je njegov nositelj.
- (2) Nesamostalni posjednik je osoba koja posjeduje stvar ili pravo stvarne služnosti priznajući vlast neposrednog posjednika.

Članak 317.

Pretpostavljeno vlasništvo na pokretnoj stvari

Svatko može u pravnom prometu valjano postupati pouzdavajući se u to da je posjednik pokretne stvari njen vlasnik, osim ako je znao ili je morao znati da nije.

Članak 318.

Pomoćnik u posjedu

Osoba koja na osnovu radnog ili sličnog odnosa ili u nečijem kućanstvu vrši faktičku vlast ili pravo stvarne služnosti na stvari za drugu osobu i dužna je postupati po uputstvima te osobe nije posjednik nego je pomoćnik u posjedu.

2. Stjecanje posjeda

Članak 319.

Način stjecanja

Posjed je stečen kad stjecatelj uspostavi svoju faktičku vlast glede stvari, bilo da ju je osnovao jednostranim činom (izvorno sticanje posjeda), ili da mu je prenesena (izvedeno stjecanje posjeda).

Članak 320.

Prijenos posjeda

- (1) Posjed se prenosi predajom same stvari ili sredstva kojim stjecatelj ima vlast na stvari, a predaja je izvršena čim se stjecatelj s voljom prenositelja nađe u položaju izvršavati vlast glede stvari.
- (2) Kad se posjed prenosi osobi koja nije prisutna, predaja je izvršena kad on primi stvar ili kad je primi osoba koja ga zastupa, a predajom prijevozniku samo ako prijevoznik radi za račun sticatelja.
- (3) Kad su za robu predanu prevozniku ili skladištaru izdati vrijednosni papiri koji je zamjenjuju u pravnom prometu, predaja takvog papira znači predaju te robe. Pri tome u slučaju kad je jedna osoba u dobroj vjeri primila takav papir, a druga u dobroj vjeri primila robu – posjed robe je stekla ova druga osoba.

Članak 321.

Predaja posjeda očitovanjem volje

- (1) Samim očitovanjem volje da se posjed predaje stjecatelju taj stječe neposredni posjed samo ako je već u položaju da izvršava svoju vlast u pogledu stvari.
- (2) Samim očitovanjem volje da se posjed predaje sticatelju može posjed preći na njega tako da dotadašnji posjednik zadrži stvar, a sticatelju se prenese ili se za njega osnuje pravo da mu dotadašnji posjednik preda tu stvar, isto tako i da se stvar preda nekoj trećoj osobi, a sticatelj dobije pravo da mu ona preda tu stvar.
- (3) Predaja posjeda učinjena samim očitovanjem volje da se posjed predaje sticatelju djelovat će prema trećima samo ako su o tome obaviješteni, ili im je to inače poznato.

Članak 322.

Stjecanje posjeda stvarne služnosti

- (1) Posjed prava stvarne služnosti stječe se izvorno ukoliko posjednik jedne nekretnine kao povlasne počne izvršavati radnje koje predstavljaju sadržaj određene stvarne služnosti na drugoj nekretnini.
- (2) Ukoliko posjednik neke nekretnine u sporazumu sa posjednikom druge nekretnine počne izvršavati radnje koje predstavljaju sadržinu određene stvarne služnosti smatra se da je posjed prava stvarne služnosti predat sticatelju.
- (3) Posjed prava stvarnih služnosti uspostavljen u korist određene nekretnine kao povlasne prelazi zajedno s posjedom te nekretnine na sticatelja.
- (4) Onaj tko izvorno stekne posjed nekretnine, ne stječe samim time i posjed prava stvarne služnosti koja postoji u njezinu korist.

Članak 323.

Nasljeđivanje posjeda

- (1) Nasljednik postaje posjednik u trenutku smrti ostavitelja bez obzira kad je stekao faktičku vlast na stvari.

- (2) Kada je ostavitelj posjed na jednoj ili više stvari odnosno prava stvarnih služnosti njegovom smrću prešao na dva ili više sunasljednika, svi su oni time postali suposjednici tih stvari odnosno prava stvarne služnosti, pa će tako i izvršavati posjed, osim ako na temelju ostaviteljeve volje izražene u testamentu ili odlukom suda u ostavinskom postupku nije drugačije određeno.
- (3) Prelaskom ostaviteljeva posjeda na njegova nasljednika ne dira se u ostale posjede iste stvari, odnosno prava.

3. Svojstva posjeda

Članak 324.

Zakonit posjed

Posjed je zakonit ako se zasniva na valjanom pravnom temelju toga posjedovanja (pravo na posjed).

Članak 325.

Istinit posjed

- (1) Posjed je istinit odnosno miran ako nije pribavljen silom, potajno ili zlouporabom povjerenja.
- (2) Posjed koji je stečen silom, potajno ili zlouporabom povjerenja postaje miran kada osobi od koje je tako pribavljen prestane pravo na posjedovnu zaštitu.

Članak 326.

Savjestan posjed

- (1) Posjed je savjestan ako posjednik ne zna ili ne može znati da nema pravo na posjed. Savjesnost prestaje saznanjem posjednika da mu ne pripada pravo na posjed.
- (2) Savjesnost posjeda se pretpostavlja.
- (3) Savjesnost i istinitost posjeda pravne osobe prosuđuje se prema savjesnosti i postupanju one fizičke osobe koja je za tu pravnu osobu ovlaštena poduzimati radnje stjecanja ili izvršavanja posjeda.
- (4) Savjesnost i istinitost posjeda osoba koje imaju zakonskog zastupnika prosuđuje se prema savjesnosti i postupanju njihovog zakonskog zastupnika.
- (5) Ako je u sporu o pravu na posjed pravomoćno odlučeno da pravo na posjed ne pripada posjedniku, njegov je posjed nesavjestan od časa kad mu je tužba dostavljena; to na odgovarajući način važi i kad je o pravu na posjed konačno odlučilo drugo nadležno tijelo ili sud u nekom drugom postupku.

4. Zaštita posjeda

Članak 327.

Pravo na zaštitu posjeda

- (1) Posjednik ima pravo na zaštitu od samovlasnog smetanja posjeda.
- (2) Pravo na zaštitu posjeda ostvaruje se u sudskom postupku ili putem samopomoći.
- (3) Posjednik ima pravo zahtijevati sudsku zaštitu zbog smetanja posjeda u roku od 30 (trideset) dana od saznanja za smetanje i počinitelja, a najkasnije od jedne godine od dana nastalog smetanja (parnica zbog smetanja posjeda).
- (4) Posjedovnom tužbom posjednik traži da se utvrdi čin smetanja posjeda, naredi uspostava posjedovnog stanja kakvo je bilo u času smetanja posjeda, te zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće.
- (5) Sud pruža zaštitu prema posljednjem stanju posjeda i nastalom smetanju, pri čemu nemaju utjecaja pravo na posjed, pravni temelj posjeda i savjesnost posjednika.
- (6) Posjednik koji je posjed stekao silom, potajno ili zlouporabom povjerenja, ima također pravo na zaštitu od smetanja posjeda, osim prema osobi od koje je na takav način došao do posjeda, ako od nastalog smetanja nisu protekli rokovi iz stavka 3. ovoga članka.

Članak 328.

Trajnost posjeda

- (1) Posjed traje dok traje posjednikova faktička vlast u pogledu stvari. Posjed ne prestaje, niti se prekida, ako je smetnja ili propuštanje izvršavanja posjednikove vlasti bilo po svojoj naravi samo privremeno i nezavisno od volje posjednika.
- (2) Smatra se da posjed nakon što je stečen traje neprekidno dalje, a tko tvrdi da je prestao ili da je bio prekinut, treba dokazati da su nastupile okolnosti zbog kojih je posjed prestao.

Članak 329.

Samovlast

- (1) Samovlast je zabranjena. Bez obzira na to kakav je posjed, nitko ga nema pravo samovlasno smetati, ako i smatra da ima jače pravo na posjed.
- (2) Tko posjedniku bez njegove volje oduzme posjed ili ga u posjedovanju uznemirava, samovlasno je smetao njegov posjed.
- (3) Ni osoba od koje je posjed pribavljen silom, potajno ili zlouporabom povjerenja ne smije samovlasno oduzeti taj posjed nakon što joj prestane pravo na zaštitu posjeda.
- (4) Nije samovlasno smetanje posjeda ako je čin oduzimanja ili smetanja posjeda dopušten zakonom ili odlukom suda odnosno drugog tijela, donesenom na temelju zakona koji to dopušta. Samovlasno je i kad je čin oduzimanja ili smetanja posjeda učinjen u nekom javnom ili općem interesu, ako nije dopušten zakonom ili na temelju zakona.

Članak 330.

Samopomoć

- (1) Posjednik ima pravo na samopomoć protiv onoga ko ga samovlasno ometa u posjedu, pod uvjetom da je opasnost neposredna, da je samopomoć nužna jer bi sudska pomoć stigla prekasno i da je način njenog vršenja primjeren konkretnoj opasnosti (dopuštena samopomoć).
- (2) Dopuštena samopomoć se smije vršiti u rokovima u kojima se prema ovom zakonu može podići tužba za zaštitu posjeda.
- (3) Dopuštenom samopomoći smije se umjesto posjednika poslužiti pomoćnik u posjedu.
- (4) Posjednik koji ostvari svoje pravo na zaštitu posjeda putem samopomoći, a nisu bile ispunjene pretpostavke iz stavka 1. ovoga članka, odgovara za štetu koju je pri tome prouzrokovao.

Članak 331.

Sudska zaštita posjeda

- (1) Posjednik kojemu je posjed samovlasno smetan ovlašten je svoj posjed štitići putem suda, zahtijevajući da se utvrdi čin smetanja posjeda, naredi uspostava posjedovnoga stanja kakvo je bilo u času smetanja, te zabrani takvo ili slično smetanje ubuduće.
- (2) Sud pruža ovu zaštitu posjeda u posebnom, žurnom postupku (postupku za smetanje posjeda), prema posljednjem stanju posjeda i nastalom smetanju, bez obzira na pravo na posjed, pravni temelj posjeda, poštenje posjednika, kao i bez obzira na to koliko bi smetanje posjeda bilo u kakvu društvenom, javnom ili sličnom interesu.
- (3) Pravo na poduzimanje posjedovnih čina smije se isticati i o njemu se smije raspravljati jedino u svezi s prigovorom da oduzimanje, odnosno smetanje posjeda nije bilo samovlasno.

Članak 332.

Zaštita posrednog posjeda

- (1) Posredni posjednik je ovlašten tražiti zaštitu posjeda prema trećim osobama i zahtijevati predaju posjeda neposrednom posjedniku.
- (2) Ukoliko neposredni posjednik ne može ili ne želi ponovo preuzeti neposredni posjed koji mu je bio oduzet posredni posjednik može za sebe zahtijevati predaju stvari.
- (3) Posredni posjednik može postaviti zahtjev u cilju zaštite svoga posrednog posjeda od smetanja koje je počinio neposredni posjednik, samo ako za odlučivanje o tom zahtjevu ne bi bilo nužno raspravljati o njihovom pravnom odnosu.

Članak 333.

Zaštita suposjeda

- (1) Svaki suposjednik je ovlašten štiti suposjed putem suda od samovlasnog smetanja treće osobe, a od drugih suposjednika jedino ako su ga potpuno isključili od dotadašnjega suposjeda ili su mu bitno ograničili dotadašnji način izvršavanja faktične vlasti.
- (2) Suposjednik nije ovlašten staviti zahtjev za zaštitu svoga suposjeda od smetanja koje je počinio njegov suposjednik ako bi za odlučivanje o tom zahtjevu bilo nužno raspravljati o njihovu pravnom odnosu.

Članak 334.

Zaštita nasljedničkog posjeda

- (1) Svaki zajednički posjednik je ovlašten štiti nasljednički posjed koji je s ostavitelja prešao na nasljednike od samovlasnog smetanja treće osobe, a od smetanja drugih sunasljednika prema pravilima koja važe za zaštitu suposjeda.
- (2) Kad objektom posjeda upravlja na temelju svojega ovlaštenja izvršitelj oporuke ili staratelj zaostavštine, tada je on ovlašten tražiti zaštitu posjeda koji je s ostavitelja prešao na nasljednika.
- (3) Odredbom stavka 2. ovoga članka ne dira se u pravo svakoga pojedinoga nasljednika ili sunasljednika na zaštitu, no s time da može zahtijevati povrat oduzetoga jedino prema izvršitelju oporuke, odnosno staratelju zaostavštine.

Članak 335.

Zaštita prava na posjed

Pravo na posjed može se utvrđivati i štiti pred sudom, neovisno o trajanju i ishodu postupka za zaštitu posjeda.

5. Prestanak

Članak 336.

Prestanak posjeda stvari

- (1) Posjed prestaje kada prestane posjednikova faktička vlast na stvari.
- (2) Posjed stvari prestaje propašću stvari, kad posjednik izgubi stvar, a nema izgleda da će se opet naći, kao i kad je posjednik svojom voljom napustio stvar.
- (3) Posjed je prestao ako je posjed na stvari stekla osoba kojoj posjednik nije predao stvar u neposredni posjed i koja nije njen pomoćnik u posjedu kao i u slučaju da joj je posjed oduzet a ona u zakonskim rokovima nije ostvarila zaštitu svoga posjeda.
- (4) Posjed nije prestao ukoliko je posjed bio oduzet a posjednik ga ponovo uspostavio ili ishodio njegovu uspostavu služeći se svojim pravom na zaštitu posjeda.
- (5) Posjed ne prestaje, niti se prekida, ako je posjednik privremeno spriječen da vrši faktičku vlast na stvari nezavisno od svoje volje.
- (6) Neprekidnost posjeda se pretpostavlja.

Članak 337.

Prestanak posjeda prava

- (1) Posjed prava je prestao kad je propala nekretnina na kojoj se izvršavao sadržaj toga prava ili se posjednik odrekao svog posjeda prava.
- (2) Posjed prava ne prestaje samim neizvršavanjem sadržaja prava stvarne služnosti dok ga njegov posjednik može izvršavati ako to želi.
- (3) Posjed prava prestaje kad posjednik poslužne nekretnine prestane trpjeti da se i dalje izvršava sadržaj prava služnosti na njegovoj nekretnini, odnosno prestane propuštati što je do tada propuštao, ako posjednik prava ne ostvari zaštitu svoga posjeda.
- (4) Posjed prava stvarne služnosti prestaje dotadašnjem posjedniku i zajedno s prestankom njegovog posjeda nekretnine u čiju ga je korist izvršavao.

Dio peti**PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE****Glava I****PRIJELAZNE ODREDBE****1. Pretvorba društvenog vlasništva**

Članak 338.

Pretvorba prava korištenja, ili upravljanja ili raspolaganja

- (1) Ako posebni zakonom nije određeno drugačije pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja kao osnovna prava na stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu koje do stupanja na snagu ovog zakona nije postalo vlasništvo druge osobe, danom stupanja na snagu ovog zakona pretvaraju se u pravo vlasništva njihovog dosadašnjeg nositelja odnosno njegovog pravnog sljednika, ako te stvari mogu biti predmet prava vlasništva.
- (2) Za upise prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja na stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koji su provedeni u zemljišnim knjigama do dana stupanja na snagu ovoga zakona, smatra se da su upisi prava vlasništva, ako društveno vlasništvo nije pretvoreno u vlasništvo druge osobe, koja je ovlaštenao ishoditi uknjižbu svoga prava.
- (3) Pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja na stvari u društvenom odnosno državnom vlasništvu postalo je pretvorbom vlasništvo pravnog sljednika dotadašnjega nositelja prava upravljanja odnosno korištenja ili raspolaganja na toj stvari, ako je stvar podobna biti predmetom prava vlasništva, osim ako je po nekom pravnom temelju postalo vlasništvo druge osobe a posebnim zakonom nije određeno drugačije.
- (4) Odredbe ovoga zakona o pretvorbi prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja stvarima u društvenom odnosno državnom vlasništvu primjenjuju se i na pravne sljedbenike nositelja tih prava.

Članak 339.

Pretvorba prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta

Prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom, sada u državnom vlasništvu, koje nije prestalo do donošenja ovoga zakona pretvara se njegovim stupanjem na snagu u pravo vlasništva dotadašnjeg nositelja tog prava ili njegovog pravnog sljednika, a upis toga prava smatra se kao upis prava vlasništva, ako posebnim zakonom nije drugačije uređeno.

Članak 340.

Uvjetna pretvorba

Pravo vlasništva i druga prava koja se steknu po odredbama ovoga zakona koje se odnose na pretvorbu prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja stvarima u društvenom vlasništvu i prava korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu, stečena su pod uvjetom da nisu u sukobu s pravima na stvarima

koje su bile u društvenom vlasništvu, a pripadaju drugim osobama na osnovu propisa o restituciji.

Članak 341.

Presumpcije

- (1) Osoba, koja je u zemljišnim knjigama upisana kao nositelj prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja nekretninom, odnosno prava korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu, smatra se vlasnikom nekretnine, ukoliko se ne dokaže suprotno a društveno vlasništvo nije pretvoreno u vlasništvo druge osobe.
- (2) Osoba koja se ne može osloniti na presumpciju iz stavka 1. ovoga članka, ili koja dokazuje suprotno od nje, dokazat će svoje pravo vlasništva ako dokaže da je ona odnosno njen pravni predhodnik bio stekao pravo upravljanja, ili korištenja ili raspolaganja, odnosno pravo korištenja prava korištenja građevinskog zemljišta u društvenom vlasništvu, na valjanom pravnom temelju i uz ispunjenje svih ostalih pretpostavka koje su se za stjecanje toga prava zahtijevale u trenutku stjecanja.
- (3) Smatra se da su državno vlasništvo sve stvari iz društvenoga vlasništva glede kojih nije utvrđeno u čijem su vlasništvu niti djeluje presumpcija vlasništva iz stavka 1. ovoga članka, a nositelja prava vlasništva odredit će se posebnim zakonom.

Članak 342.

Upis neuknjiženih prava na nekretninama

- (1) Upis prava vlasništva nekretnine koje je nastalo pretvorbom društvenog vlasništva ili potječe od nekadašnjega prava upravljanja, ili korištenja ili raspolaganja stvari u društvenom vlasništvu provest će se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ako ovim zakonom nije nešto drugo propisano.
- (2) Osobe koje u zemljišnim knjigama nisu upisane kao nositelji prava vlasništva stečenog pretvorbom društvenog vlasništva ili prava upravljanja ili korištenja ili raspolaganja, a ne raspolazu ispravom valjanom za zemljišnoknjižni upis prava vlasništva, odnosno drugih stvarnih prava na nekretninama, upisat će pravo vlasništva tih nekretnina, odnosno drugih stvarnih prava u zemljišnu knjigu na temelju odluke suda, nakon što dokažu da su bili izvanknjižni nositelji takvog prava na nekretnini u društvenom vlasništvu.
- (3) Državno/entitetsko vlasništvo na nekretninama na kojima su imala pravo upravljanja ili korištenja ili raspolaganja društvenopravne osobe uknjižit će se na temelju odluke nadležnog organa.
- (4) Odredbe o stjecanju prava uknjižbom shodno se primjenjuju i na stjecanje prava vlasništva i drugih stvarnih prava upisom u knjigu položenih ugovora.

Članak 343.

Upis vlasništva u koje se pretvorilo pravo korištenja na građevinskom zemljištu

- (1) Upis prava vlasništva nekretnine koje potječe od nekadašnjih prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom, sada državnom vlasništvu provest će se po pravilima zemljišnoknjižnog prava, ako ovim zakonom nije nešto drugo propisano.
- (2) Zemljišnoknjižni sud će na zahtjev osobe, koja za to ima pravni interes dopustiti brisanje društvenog, sada državnog vlasništva i prava korištenja, te će upisati pravo vlasništva u korist osobe, koja je kao nositelj prava korištenja bila upisana u zemljišnoj knjizi.
- (3) Zemljišnoknjižni sud dopustit će brisanje društvenog vlasništva, te će upisati pravo vlasništva u korist osobe, koja u zemljišnim knjigama nije upisana kao nositelj prava

korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta, na temelju rješenja o oduzimanju zemljišta iz posjeda prijašnjega vlasnika ili korisnika i davanju zemljišta na korištenje radi građenja ili ugovora o međusobnim pravima i obvezama, sklopljenim u skladu s uvjetima utvrđenim u rješenju o davanju na korištenje građevinskoga zemljišta.

- (4) Zemljišnoknjižni sud dopustit će upis prava vlasništva u korist osobe, koja u zemljišnim knjigama nije upisana kao nositelj prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta, a ne može predočiti isprave navedene u stavku 3. ovoga članka, ako ona pravomoćnom presudom dokaže da je stekla to pravo.
- (5) Ako je pravo korištenja preneseno na više osoba uzastopce, upis će se provesti u korist zadnjeg nositelja tog prava na neizgrađenom građevinskom zemljištu, ako dokaže neprekinuti niz izvanknjižnih stjecanja od knjižnoga prednika do sebe.
- (6) Tko tvrdi da je pravo korištenja na neizgrađenom građevinskom zemljištu u međuvremenu izvanknjižno prestalo, treba to dokazati pred sudom da bi se na temelju sudske odluke izbrisalo to pravo odnosno pravo vlasništva u koje se ono pretvorilo.

Članak 344.

Brisanje starih hipoteka

Brišu se hipoteke upisane u zemljišne knjige prije prijenosa opterećene nekretnine u društveno vlasništvo.

2. Uspostava pravnog jedinstva nekretnine

Članak 345.

Jedinstvenost nekretnine

- (1) Ovim zakonom uspostavlja se pravno jedinstvo zemljišta i zgrade ako posebnim zakonom već nije uspostavljeno.
- (2) Vlasnik zgrade stječe pravo vlasništva na zemljištu u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koje pripada zgradi.

Članak 346.

Pravno sjedinjenje zemljišta i upisane zgrade

- (1) Ako do stupanja na snagu ovoga zakona nije uspostavljeno pravno jedinstvo zemljišta i zgrade po odredbama posebnog zakona, vlasnik zgrade stječe pravo vlasništva na zemljištu ispod zgrade i na onu površinu, koja je, po regulacionom planu ili planu parcelacije, namijenjena da služi za redovnu uporabu zgrade.
- (2) Ako regulacionim planom ili planom parcelacije nije utvrđena površina zemljišta, koje je potrebno za redovnu upotrebu zgrade, tu površinu utvrđuje nadležni organ uprave za imovinskopravne poslove, uz prethodno mišljenje općinskog organa uprave nadležnog za poslove urbanizma.
- (3) Na zemljištu iz stavka 1. ovoga članka neće se uspostaviti pravno jedinstvo zemljišta i zgrade prije okončanja postupka revizije po Zakonu o građevinskom zemljištu Federacije Bosne i Hercegovine. ("Službene novine Federacije BiH" br. 25/03).

Članak 347.

Pravno sjedinjenje zemljišta i neupisane zgrade

- (1) Ako na zemljištu u društvenom vlasništvu postoji zgrada koja nije upisana u zemljišnoj knjizi, iako je upisano zemljište na kojem je izgrađena, vlasnik zgrade stječe pravo vlasništva na zemljištu po odredbama iz članka 346. ovoga zakona.
- (2) Ako je do stupanja na snagu ovoga zakona na zemljištu u društvenom vlasništvu izgrađena zgrada koja je u trenutku stupanja na snagu ovoga zakona u nečijem vlasništvu, a na tom je zemljištu upisano pravo privremenog korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu,

- prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili prava korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu u svrhu izgradnje u korist vlasnika te zgrade, nadležni zemljišnoknjižni sud će na zahtjev vlasnika zgrade odrediti upis iz stavka 1. ovoga članka na temelju obavijesti organa nadležnog za vođenje poslova katastra da je na odnosnoj građevinskoj čestici izgrađena zgrada sukladno propisima.
- (3) Ako je do stupanja na snagu ovoga zakona na zemljištu u društvenom vlasništvu izgrađena zgrada koja je u trenutku stupanja na snagu ovoga zakona u nečijem vlasništvu, pri čemu u korist vlasnika te zgrade nije bilo upisano pravo privremenog korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu, prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili prava korištenja građevinskoga zemljišta u društvenom vlasništvu u svrhu izgradnje, nadležni zemljišnoknjižni sud će na njegov zahtjev odrediti upis iz stavka 1. ovoga članka na temelju konačnog rješenja nadležnog organa o dodjeli prava korištenja u svrhu izgradnje, s rješenjem o oduzimanju građevinskoga zemljišta iz posjeda prijašnjega vlasnika ili korisnika i o davanju toga zemljišta na korištenje, te obavijesti organa nadležnog za vođenje poslova katastra da je na odnosnoj građevinskoj čestici izgrađena zgrada sukladno propisima
- (4) Danom stupanja na snagu ovog zakona nositelj privremenog prava korištenja i prvenstvenog prava korištenja u svrhu izgradnje ili njegov pravni sljednik postaje vlasnik cijele parcele na koju se odnosilo to pravo, a nositelj prava korištenja u svrhu izgradnje postaje vlasnik zemljišta sukladno članku 346. ovoga zakona.

Članak 348.

Pravno sjedinjenje nekretnine i pretvorba prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja

Ako na dan stupanja na snagu ovoga zakona pravo upravljanja ili pravo korištenja ili pravo raspolaganja zgradom u društvenom vlasništvu pripada osobi različitoj od one kojoj je pripadalo pravo upravljanja ili pravo korištenja ili pravo raspolaganja zemljištem, pravo vlasništva nekretnine iz članka 347. ovoga zakona stječe vlasnik zgrade legalizacijom zgrade.

Članak 349.

Uspostava jedinstva nekretnine i posebnih dijelova zgrade

- (1) Vlasništvo na posebnom dijelu zgrade (etažno vlasništvo), kao i pravo raspolaganja na posebnom dijelu zgrade u društvenom odnosno državnom vlasništvu, koji do dana stupanja na snagu ovoga zakona nije pretvoreno u pravo vlasništva, od stupanja na snagu ovoga zakona postaje vlasništvo posebnog dijela nekretnine po odredbama ovoga zakona.
- (2) Vlasništvo posebnog dijela nekretnine se neodvojivo povezuje s određenim suvlasničkim dijelom cijele nekretnine, koju čine zgrada i zemljište iz članka 346. ovoga zakona, odnosno zgrada i zemljište, na koje su, do stupanja na snagu ovoga zakona, imali zajedničko vlasništvo vlasnici posebnih dijelova zgrade.
- (3) Vlasništvo određenog posebnog dijela nekretnine upisuje se u zemljišnoj knjizi uz odgovarajuću primjenu odredaba predviđenih ovim zakonom za uspostavu vlasništva na posebnom dijelu nekretnine, s tim da se već provedeni upisi prava vlasništva na posebnom dijelu zgrade, odnosno upisi prava raspolaganja na posebnom dijelu zgrade u društvenom vlasništvu smatraju upisima prava vlasništva posebnog dijela nekretnine.
- (4) Ukoliko se knjiga položenih ugovora ne vodi kod zemljišnoknjižnog ureda, služba koja vodi tu knjigu dužna je u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog

zakona dostaviti izvornike položenih ugovora zemljišnoknjižnom uredu mjesno nadležnog suda.

- (5) Na položene isprave za stjecanje prava vlasništva na posebnom dijelu nekretnine na odgovarajuću način se primjenjuju odredbe iz članka 85. ovoga zakona.
- (6) Troškove upisa prava vlasništva na posebnim dijelovima zgrade snose etažni vlasnici razmjerno vrijednosti (korisna površina) stana ili druge samostalne prostorije u odnosu na cijelu zgradu.
- (7) Ovlašćuje se Vlada Federacije Bosne i Hercegovine da na prijedlog federalnog ministra pravde donese provedbeni propis kojim će odrediti pretpostavke pod kojima će organi vlasti snositi troškove iz stavka 5. ovoga članka.

Članak 350.

Posebni dijelovi nastali prenamjenom, nadzidivanjem, prigradnjom ili dogradnjom

- (1) Tko je do dana stupanja na snagu ovoga zakona na temelju valjanoga odobrenja nadležnog organa, o svome trošku proveo prenamjenu zajedničkih prostorija u zgradi u društvenom vlasništvu u stan ili drugu samostalnu prostoriju, stekao je time pravo vlasništva prenamijenjenih prostorija kao posebnoga dijela nekretnine, zajedno s odgovarajućim suvlasničkim dijelom cijele nekretnine.
- (2) Odredba stavka 1. ovoga članka primjenjuje se na odgovarajući način i na nadzidivanje, dogradnje i pregradnje nekretnine izvršene o svome trošku do dana stupanja na snagu ovog zakona na temelju valjanog odobrenja nadležnog organa.
- (3) Ako je do dana stupanja na snagu ovoga zakona provedena prenamjena, nadzidivanje, pregradnja ili dogradnja prema st. 1. i 2. ovoga članka, nadležni će sud na zahtjev zainteresirane osobe odrediti upis u zemljišnoj knjizi prava vlasništva na posebnom dijelu nekretnine iz članka 346. ovoga zakona na temelju sudske odluke odnosno na temelju sporazuma svih suvlasnika nekretnine, kojom oni priznaju stjecanje vlasništva posebnog dijela nekretnine i sporazumno određuju veličinu odgovarajućega suvlasničkoga dijela.

Članak 351.

Pripatci posebnog dijela nastali prenamjenom, nadzidivanjem, prigradnjom ili dogradnjom

- (1) Tko je do stupanja na snagu ovoga zakona pribavio valjano odobrenje nadležnog organa i o svome trošku provede u skladu s odobrenjem prenamjenu zajedničkih prostorija u društvenom vlasništvu u dio koji bi služio samo njegovom posebnom dijelu nekretnine, njegovo pravo vlasništva posebnoga dijela obuhvaća i taj dio, osim ako po odredbama ovoga zakona ne može biti pripadak samo toga posebnoga dijela.
- (2) Odredba stavka 1. ovoga zakona na odgovarajući način se primjenjuje na nadzidivanje, dogradnje i prigradnje nekretnine urađene o svome trošku do stupanja na snagu ovoga zakona na temelju valjanog odobrenja nadležnog organa.

3. Izvršavanje ovlasti glede cijele nekretnine u prijelaznom razdoblju

Članak 352.

Općenito

- (1) Odredbe ove glave uređuju međusobne odnose etažnih vlasnika, dok oni svoje odnose ne urede sukladno odredbama ovoga zakona o etažnom vlasništvu, ukoliko ovi odnosi nisu uređeni drugim propisima.
- (2) U slučaju sukoba ovoga zakona sa drugim postojećim propisima primjenjuju se odredbe ovoga zakona.

- (3) Etažni vlasnici dužni su svoje odnose urediti sukladno ovom zakonu u roku od pet godina od njegovog stupanja na snagu.

Članak 353.

Ugovor o međusobnim odnosima etažnih vlasnika

- (1) Međusobni odnosi etažnih vlasnika glede upravljanja i korištenja nekretnine utvrđuju se ugovorom koji mora biti sklopljen u pisanom obliku (ugovor o međusobnim odnosima etažnih vlasnika).
- (2) Ugovor iz stavka 1. ovoga članka sadrži podatke naročito o:
- 1) veličini suvlasničkih dijelova nekretnine koji mogu, dok se ne steknu uvjeti da budu izračunati prema odredbama ovoga zakona, biti izračunati i sukladno važećim kantonalnim propisima koji reguliraju upravljanje i održavanje zgrada i koji služe kao osnova za određivanje prava glasa i raspodjelu troškova,
 - 2) uvjetima i načinu upravljanja nekretninom,
 - 3) detaljnim podacima o osobi koja će upravljati nekretninom,
 - 4) obimu poslova koje će obavljati ta osoba, odgovornosti za obavljanje poslova i sl.,
 - 5) uvjetima i načinu prikupljanja i raspolaganja sredstvima zajedničke rezerve,
 - 6) imenu etažnog vlasnika ovlaštenog za predstavljanje i zastupanje etažnih vlasnika prema upravniku, odnosno trećim osobama i granice njegovih ovlasti,
 - 7) uvjetima i načinu korištenja zajedničkih prostorija, uključujući i stan namijenjen za kućepazitelja zgrade, te uređaja i zemljišta, koje pripadaju određenoj nekretnini.
- (3) Odluke koje proizlaze iz ugovora o međusobnim odnosima etažnih vlasnika obvezuju sve etažne vlasnike ako su ugovor sklopili vlasnici čiji suvlasnički dijelovi čine više od polovice vrijednosti svih posebnih dijelova nekretnine.
- (4) Odredbe ugovora o međusobnim odnosima etažnik vlasnika imaju učinak i prema etažnom vlasniku koji je to pravo stekao nakon sklapanja tog ugovora.
- (5) Etažni vlasnici su dužni Ugovor o međusobnim odnosima zaključiti u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 354.

Ugovor o zajedničkim dijelovima

Ako se u jednoj nekretnini nalaze zajednički dijelovi i uređaji, koji koriste i drugim nekretninama (krov, oluci, fasada, konstruktivni zidovi, kotlovnica i sl.), odnosno kućepaziteljev stan koji pripada i drugim nekretninama, etažni vlasnici tih nekretnina dužni su sklopiti ugovor o upravljanju i korištenju tih zajedničkih dijelova i uređaja, odnosno kućepaziteljevog stana u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 355.

Upravnik

- (1) Etažni vlasnici su dužni poslove upravljanja nekretninom povjeriti upravniku sukladno ugovoru koji sa njim sklapaju u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona, a ako su već zaključili ugovor sa upravnikom, dužni su ga u ovom roku prilagoditi odredbama ovoga zakona.
- (2) Dužnosti i ovlasti upravnika glede upravljanja nekretninom određene su odredbama ovoga zakona o vlasništvu posebnog dijela nekretnine.

Članak 356.

Hitni i nužni popravci

- (1) Ako suvlasnici ne sklope ugovor s upravnikom iz članka 355. ovoga zakona, jedinica lokalne samouprave odredit će

fizičku ili pravnu osobu za obavljanje žurnih popravki na toj nekretnini.

- (2) Žurnim popravcima smatraju se radovi koji se javljaju nenadano i kojima se sprečavaju štetne posljedice za život i zdravlje ljudi kao i veća oštećenja nekretnine.
- (3) Kad zbog oštećenja zajedničkih dijelova i uređaja nekretnine postoji opasnost za život i zdravlje ljudi mjerodavno tijelo naredit će upravniku nekretnine odnosno suvlasnicima, ako nemaju upravnika, izvršenje nužnih popravaka.
- (4) Potraživanje naplate troškova popravka iz stavka 3. ovoga članka tražitelj izvršenja će ostvariti prema odredbama Zakona o ovršnom postupku.

Članak 357.

Prinudna uprava

- (1) Ako etažni vlasnici nisu osigurali upravljanje nekretninom u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovoga zakona jedinica lokalne samouprave će na njihov trošak odrediti prinudnog upravnika.
- (2) Prinudni upravnik ima sve ovlasti upravnika nekretninom propisane ovim zakonom.

4. Stvarne služnosti na građevinskom zemljištu

Članak 358.

Ustanovljavanje stvarnih služnosti na građevinskom zemljištu

- (1) Stvarne služnosti na građevinskom zemljištu i na građevinama koje su podignute na tom zemljištu ustanovljava sud u izvanparničnom postupku sukladno regulacionom planu ili planu parcelacije.
- (2) Do donošenja planova iz stavka 1. ovoga članka, stvarne služnosti ustanovljava sud u izvanparničnom postupku po prethodno pribavljenom mišljenju organa nadležnog za poslove urbanizma i prostornog uređenja.

Glava II

ZAVRŠNE ODREDBE

1. Opće odredbe

Članak 359.

Primjena zakona

- (1) Na stjecanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava od dana stupanja na snagu ovoga zakona primjenjuju se odredbe ovoga zakona, ako posebnim zakonom nije drukčije određeno.
- (2) Na stjecanje, promjenu, pravne učinke i prestanak stvarnih prava do dana stupanja na snagu ovoga zakona primjenjuju se propisi koji su važili u trenutku stjecanja, promjene i prestanka prava i njihovih pravnih učinaka.
- (3) Ukoliko su rokovi za stjecanje i prestanak stvarnih prava počeli teći prije nego što je stupio na snagu ovaj zakon, oni će teći i nakon njegova stupanja na snagu po odredbama dosadašnjeg zakona.
- (4) U rok za stjecanje dosjelošću nekretnina, koje su na dan stupanja na snagu ovoga zakona bile u društvenom, odnosno državnom vlasništvu, kao i za stjecanje stvarnih prava na tim nekretninama dosjelošću, ne računa se vrijeme posjedovanja dok su na snazi bili propisi, koji su izričito isključivali dosjelost.

Članak 360.

Tijek rokova za brisovne tužbe

Rokovi od tri godine za podnošenje brisovne tužbe prema ovom zakonu teku od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 361.

Obveza uknjižbe stvarnih prava

- (1) Izvanknjižni nositelji stvarnih prava dužni su u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovoga zakona pokrenuti

postupak za upis stvarnih prava glede nekretnina i svih promjena na njima u zemljišnu knjigu.

- (2) Nadležno pravobraniteljstvo dužno je u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ovoga zakona pokrenuti postupke za upis stvarnih prava na nekretninama čiji je nositelj Federacija, kantoni odnosno jedinice lokalne samouprave, kao i upis javnih i općih dobara.

Članak 362.

Stečena prava

- (1) Stupanje na snagu ovoga zakona nema utjecaja na postojeće odnose vlasnika, odnosno suvlasnika stvari, te osobe koje su na valjanom pravnom temelju i na valjani način stekle prava glede tih stvari.
- (2) Prava na nekretninama, upisana u zemljišne knjige, zadržavaju svoj prvenstveni red i nakon pretvorbe društvenog vlasništva i uspostave jedinstva nekretnina.

2. Nekretnine u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

Članak 363.

Raspologanje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

- (1) Nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave mogu raspolagati nadležna tijela tih jedinica samo na temelju javnog natječaja i uz naknadu utvrđenu po tržišnoj cijeni, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Ova se odredba izričito odnosi i na raspolaganje zasnivanjem prava građenja kojim se opterećuju navedene nekretnine.
- (2) Propis o postupku javnog natječaja iz stavka 1. ovoga članka donijet će federalni ministar pravde u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga zakona. Ovim propisom federalni ministar pravde naročito urediti uvjete natječaja, način raspisivanja, rok trajanja natječaja, obvezne elemente koje on treba da sadrži, kao i način formiranja tržišne cijene kao početne cijene, a na temelju mišljenja sudskog vještaka odgovarajuće struke.
- (3) Prodaja odnosno opterećenje pravom građenja nekretnina u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave se izuzetno može izvršiti neposrednom pogodbom za potrebe izgradnje:
- 1) vojnih objekata i objekata za potrebe državnih organa i radi obavljanja njihovi nadležnosti,
 - 2) objekata za potrebe stranih diplomatskih i konzularnih predstavništava, njihovih organizacija i specijaliziranih agencija, kao i organizacija i specijaliziranih agencija Ujedinjenih Nacija,
 - 3) objekata komunalne infrastrukture,
 - 4) objekata vjerskih zajednica, i
 - 5) radi oblikovanja građevinske čestice.
- (4) Dopuštena je i neposredna zamjena nekretnine u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave za nekretninu približno iste vrijednosti u vlasništvu druge osobe.
- (5) Odredbe stavka 1. ovoga članka ne odnose se na pravne poslove koje međusobno sklapaju država, entiteti i jedinice lokalne samouprave, pod uvjetom da je na te pravne poslove suglasnost dao nadležni pravobranitelj obiju ugovornih strana i da je osigurano da takvim pravnim poslom nije narušen interes pojedine ugovorne strane kao ni opći interes njenih građana.
- (6) Pravni poslovi sklopljeni protivno odredbama ovoga članka ništavi su.

Članak 364.

Promet i raspolaganje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave

- (1) Promet i raspolaganje nekretninama u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave u prijelaznom periodu vrši se na način i pod uvjetima određenim ovim zakonom, Zakonom o privremenoj zabrani raspolaganja državnim imovinom Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 20/05), Zakonom o zemljišnim knjigama ("Službene novine Federacije BiH", br. 19/03 i 54/04), Sporazumom o pitanjima sukcesije ("Službeni glasnik BiH /dodatak – Međunarodni Ugovori/ br. 10/2001 i 41/2001), Odlukom o sprovođenju Aneksa "G" sporazuma o pitanjima sukcesije na teritoriji BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 2/04), Odlukom o obvezi zaštite državne imovine, finansijskih potraživanja i dugovanja pravnih osoba iz BiH u drugim državama bivše SFRJ ("Službeni glasnik BiH", broj: 2/04), međudržavnim ugovorima o rješavanju imovinsko-pravnih odnosa između država nastalih raspadom bivše SFRJ, te drugim propisima.
- (2) Postupak za prodaju nekretnina u vlasništvu Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave putem javnog natječaja/nadmetanja se vodi sukladno propisima iz stavka 1. ovoga članka, te posebnim propisima koji uređuju postupanje organa nadležnih za promet i raspolaganje nekretninama u državnom vlasništvu.
- (3) Odredbe st. 1. i 2. ovoga članka se shodno primjenjuju i na nekretnine koje se nalaze u imovini pravnih osoba u mješovitom vlasništvu.

Članak 365.

Poljoprivredno i drugo zemljište, zgrade, stanovi i poslovni prostori

- (1) Poljoprivredna i druga zemljišta, zgrade, stanovi i poslovne prostorije kao posebni dijelovi zgrada u društvenoj/državnoj svojini ne mogu biti predmet prijenosa, otuđivanja, zamjenjivanja kao i drugog oblika raspolaganja ako su pribavljena u društveno/državno vlasništvo na temelju:
- 1) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list DFJ", broj: 64/45, "Službeni list FNRJ", br. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51 i ("Službeni list SRBiH", broj: 41/67);
 - 2) Zakona o agrarnoj reformi i kolonizaciji u NR BiH ("Službeni list NRBiH", br. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 14/51 i ("Službeni list SRBiH", broj: 41/67);
 - 3) Zakona o poljoprivrednom zemljišnom fondu društvene svojine i dodjeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama "Službeni list FNRJ", broj: 23/53 i "Službeni list SFRJ", broj: 10/65);
 - 4) Zakona o postupanju sa imovinom koju su sopstvenici morali napustiti u toku okupacije i imovinom koja im je oduzeta od strane okupatora i njegovih pomagača ("Službeni list DFJ", broj: 36/45 i 52/45 i "Službeni list FNRJ", br. 64/46, 104/46, 88/47, 99/48 i 77/49);
 - 5) Zakona o nacionalizaciji privatnih privrednih preduzeća ("Službeni list FNRJ", br. 98/46, 99/46, 35/48, 68/48 i 27/53);
 - 6) Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta ("Službeni list FNRJ", br. 52/58, 3/59, 24/61 i 1/63);
 - 7) Osnovnog zakona o eksproprijaciji ("Službeni list FNRJ", broj: 28/47), ako raniji vlasnici nisu na ime naknade dobili druge nekretnine;
 - 8) Osnovnog zakona o postupanju sa ekspropisanim i konfiskovanim šumskim posjedima ("Službeni list FNRJ", br. 61/46, 88/47, 106/49 i 4/51);

- 9) Zakona o prelazu u državnu svojinu neprijateljske imovine i sekvestraciji nad imovinom odsutnih lica ("Službeni list FNRJ", br. 63/46 i 105/46);
 - 10) Zakona o prometu zemljišta i zgrada ("Službeni list SFRJ", br. 43/65, 67/65 i 17/69);
 - 11) Zakona o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Službeni list SFRJ", br. 23/79, i 26/86);
 - 12) Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list FNRJ", broj: 40/45);
 - 13) Zakona o potvrdi i izmjenama i dopunama Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije ("Službeni list FNRJ", broj: 61/46);
 - 14) Zakona o iskorištavanju poljoprivrednog zemljišta ("Službeni list FNRJ", broj: 43/59).
- (2) Zabrana iz stavka 1. ovoga članka ne djeluje ako je raspolaganje dozvoljeno odredbama posebnih zakona donesenih prije stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 366.

Zabrana tereta i dugoročnog zakupa

- (1) Zabranjuje se ustanovljavanje tereta, davanje u dugoročni zakup na nekretninama na koje se odnose zakoni navedeni u članku 365. ovoga zakona.
- (2) Zabrana davanja u dugoročni zakup, kao i zakup na određeno vrijeme neće se primjenjivati kada se zgrade, stanovi ili poslovne prostorije kao posebni dijelovi zgrada u društvenom/državnom vlasništvu daju u zakup stranim državama za potrebe njihovih diplomatskih i konzularnih predstavništava, kao i njihovih organizacija i specijalizovanih agencija kao i organizacija i specijaliziranih agencija Organizacija Ujedinjenih Nacija, kao i tijela Evropske Unije.

Članak 367.

Nekretnine pribavljene u državno/društveno vlasništvo

- (1) Odredbe iz prethodnih članova se odnose i na nekretnine koje su na temelju odluke državnog organa, a bez pravnog temelja i naknade pribavljene u društvenu/državnu svojinu, kao i na nekretnine koje su na temelju ugovora o poklonu pribavljene u društvenu/državnu svojinu, a taj ugovor je zaključen pod prinudom.
- (2) Odredbe iz prethodnih članova se odnose i na nekretnine koje su pribavljene ili izgrađene sredstvima proračuna društveno-političkih zajednica, sredstvima za financiranje zajedničkih potreba, ili sredstvima samodoprinosu.
- (3) Propisi kantona koji uređuju korištenje, upravljanje i održavanje zajedničkih dijelova i uređaja zgrada uskladit će se u roku od 6 mjeseci sa odredbama ovoga zakona.
- (4) Nekretnine čije pribavljanje ili izgradnja su financirani sredstvima iz stavka 2. ovoga članka, a dijelom iz drugih sredstava društvenopravnih osoba, mogu biti u prometu tek kada se utvrde suvlasnički dijelovi.

Članak 368.

Vrijeme primjene

Odredbe čl. 365., 366. i 367. ovoga zakona će se primjenjivati do isteka roka za podnošenje zahtjeva za povrat ili naknadu sukladno propisom kojim će se urediti pitanje reprivatizacije, denacionalizacije i restitucije.

Članak 369.

Izuzimanje od primjene

Od zabrane iz čl. 365., 366. i 367. ovoga zakona izuzima se nekretnina u društvenoj/državnoj svojini koju su društvenopravne osobe stekle kupovinom ili drugim teretnim pravnim poslom, građenjem, odnosno koja su stečene eksproprijacijom za koju je data druga nekretnina ili je plaćena pravična naknada prema tada važećim zakonima, bez obzira što je prednik ove

društvenopravne osobe stekao nekretnine na temelju zakona u smislu odredaba čl. 365., 366. i 367. ovoga zakona.

3. Prestanak primjene postupaka i zakona

Članak 370.

Prestanak primjene ostalih propisa

- (1) Danom stupanja na snagu ovoga zakona prestaje primjena svih važećih propisa koji pitanja raspolaganja nekretninama u državnom vlasništvu određuju na drugačiji način u odnosu na odredbe ovoga zakona.
- (2) Odredba o prestanku primjene propisa iz stavka 1. ovoga članka ne odnosi se na raspolaganje nekretninama u državnom vlasništvu u postupcima privatizacije i restitucije.
- (3) Zakonodavni organi odgovarajućih teritorijalnih jedinica su u obvezi donijeti nove, odnosno usuglasiti važeće propise u svezi s raspolaganjem nekretninama u državnom vlasništvu s odredbama ovoga zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga zakona.

Članak 371.

Prestanak važenja zakona

- (1) Stupanjem na snagu ovoga zakona prestaju važiti sljedeći zakoni:
 - 1) Zakon o svojini na dijelovima zgrada, ("Službeni list SR BiH" br. 35/77, 38/78 i 22/84),
 - 2) Zakon o nadzidanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenoj svojini, ("Službeni list SR BiH" broj: 32/87),
 - 3) Zakon o osnovama vlasničkih odnosa ("Službeni list R BiH" broj: 37/95)
 - 4) Zakon o prometu nepokretnosti, ("Službeni list SR BiH" br. 38/78, 29/80, 4/89, 22/91, 21/92 i 13/94),
 - 5) Zakon o pravu svojine na poslovnim zgradama i poslovnim prostorijama ("Službeni list SR BiH" br. 23/79 i 26/86),
 - 6) Zakon o uknjiženju nekretnina u društvenoj svojini ("Službeni list SR BiH" broj: 28/77),
 - 7) Zakon o agrarnoj reformi i kolonizaciji ("Službeni list NR BiH" br. 2/46, 18/46, 20/47, 37/49, 14/51 i 41/67),
 - 8) Zakon o postupku ukidanja zajedničkog prava vlasništva na bivšim kmetskim selištima ("Službeni list SR BiH" broj: 22/73),
 - 9) Zakon o zabrani raspolaganja imovinom, prijenosu sredstava i statusnih promjena pravnih lica na teritoriji Bosne i Hercegovine iz drugih država ("Službeni list R BiH" br. 4/95 i 37/95),
 - 10) Zakon o pravima i dužnostima republičkih organa u korištenju sredstava u društvenoj svojini ("Službeni list SR BiH" br. 33/81 i 29/90),
 - 11) Zakon o uzurpacijama ("Službeni list SR BiH" broj: 6/78),
 - 12) Zakon o vlasničkopravnim odnosima ("Službene novine Federacije BiH" br. 6/98 i 29/03).
- (2) Propisi o građevinskom zemljištu će se usuglasiti s odredbama ovoga zakona u roku od tri mjeseca od dana početka primjene ovoga zakona.
- (3) U slučaju kolizije odredbi ovoga zakona sa odredbama drugog propisa primjenjivat će se odredbe ovoga zakona.

Članak 372.

Započeti postupci

Postupci o stjecanju, zaštiti i prestanku prava vlasništva i drugih stvarnih prava započeti na temelju propisa koji su bili na snazi do dana stupanja na snagu ovoga zakona okončat će se po odredbama tih propisa.

Članak 373.

Tumačenje i primjena zakonskih odredaba

- (1) Danom stupanja na snagu ovog zakona, odredbe propisa koji su na snazi a koji različito uređuju društveno od ostalog vlasništva će se tumačiti i primjenjivati samo sukladno načelu jednovrsnosti vlasništva.
- (2) Danom stupanja na snagu ovoga zakona odredbe propisa koji su na snazi, a različito uređuju pripadanje zgrada, odnosno dijelova zgrada od pripadanja zemljišta će se tumačiti i primjenjivati samo sukladno načelu pravne jedinstvenosti nekretnine.

Članak 374.

Stupanje na snagu

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH", a početak će se primjenjivati šest mjeseci nakon njegovog stupanja na snagu.

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkoga doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

На основу члана IV.Б.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О СТВАРНИМ ПРАВИМА

Проглашава се Закон о стварним правима који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-770-02/13
13. августа 2013. године
Сарајево

Председник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН
О СТВАРНИМ ПРАВИМАДно први
ОПШТЕ ОДРЕДБЕ О СТВАРИМА И СТВАРНИМ
ПРАВИМАГлава I
ПОЈАМ

Члан 1.

Власништво и друга стварна права

- (1) Овим законом уређују се стицање, кориштење, располагање, заштита и престанак права власништва и других стварних права и посједа.
- (2) Стварна права су: право власништва, право грађења, založno право, земљишни дуг, право стварне и личне служности и право стварног терета.
- (3) Одредбе овог закона које се односе на право власништва, сходно се примјењују на сва друга стварна права, осим ако за њих није законом другачије прописано нити што друго произилази из њихове правне природе.

Члан 2.

Ограничења стварних права

- (1) Право власништва и друга стварна права могу се против власникове воље одузети или ограничити само у јавном интересу и под условима предвиђеним законом у складу с принципима међународног права.
- (2) Законом се, у јавном интересу, а нарочито ради заштите природних богатстава, околине, здравља људи, културноисторијске баштине и сл., може ограничити

или посебно уредити начин кориштења и располагања одређеним стварима.

Члан 3.

Носиоци власништва и других стварних права

- (1) Свако физичко и правно лице може бити носилац права власништва и других стварних права.
- (2) Само је једна врста права власништва независно о носиоцу права власништва.

Члан 4.

Забрана злоупотребе права

Забрањено је вршење права из овог закона супротно циљу због којег су та права установљена или призната.

Глава II
ПРЕДМЕТ И САДРЖАЈ СТВАРНИХ ПРАВА

Члан 5.

Ствари

- (1) Ствари у смислу овог закона су материјални дијелови природе, који могу бити у власти физичког или правног лица, осим ако због својих природних својстава или ограничења на основу посебног закона нису подобне да буду објект права власништва и других стварних права.
- (2) Ствари су у смислу овог закона и скуп ствари и права која су законом изједначена са стварима.

Члан 6.

Предмет власништва и других стварних права

- (1) Предмет права власништва је индивидуално одређена непокретна (некретнина) или покретна (покретнина) ствар, осим оних које нису за то подобне или законом није другачије одређено.
- (2) Некретнине су честице земљишне површине, заједно са свим оним што је са земљиштем трајно спојено на површини или испод ње, ако законом није другачије одређено.
- (3) Покретнине су ствари које се могу премјестити са једног мјеста на друго без промјене њихове супстанце (суштине).
- (4) Ствари које су по својој природи покретне сматрају се у правном смислу непокретним стварима ако припадају некретнини или их закон изједначава са некретнинама.
- (5) Законом одређене врсте права или нетјелесне ствари могу бити изједначене са стварима и тад се убрајају у покретне ствари, а у непокретне само ако су спојене са власништвом непокретних ствари, или су њихов терет, или су законом проглашене непокретним.
- (6) У сумњи да ли је нешто покретна или непокретна ствар, сматра се да је покретна ствар.
- (7) Животиње нису ствари али за њих вриједи све што и за ствари, ако није што другачије законом одређено.

Члан 7.

Општа и јавна добра

- (1) Нису способни бити објектом права власништва и других стварних права они дијелови природе који по својим особинама не могу бити у власти нити једног физичког или правног лица појединачно, него су на употреби свих, као што су то атмосферски ваздух, вода у ријекама, језерима и мору, те морска обала (општа добра).
- (2) Јавна добра су ствари које су по закону намијењене да служе свима под једнаким условима, као што су: јавни путеви, улице, тргови и сл. На јавна добра се примјењују правила која важе за општа добра, ако законом није шта друго одређено.
- (3) О општим и јавним добрима води бригу и њима управља и за то одговара одређени субјект јавног права

- (Федерација, кантон, град или општина) што се одређује посебним законом.
- (4) Посебним законом се уређује стицање својства општег или јавног добра као и престанак тог својства, те начин уписа ових добара у земљишне књиге.
 - (5) Рудна богатства, воде, дивљач, рибе и други слободни дијелови природе постају предмет власништва и других стварних права када се захвате или одвоје од свога лежишта или станишта на основу дозволе или концесије надлежног тијела.
 - (6) Нису дио општег или јавног добра већ су самосталне некретнине оне зграде, грађевине или направе које су изграђене на општем или јавном добру или испод њих, а које су од њега правно одвојене концесијом те су власништво носиоца концесије док концесија траје.
 - (4) Савјесним лицем сматра се лице које у тренутку стицања права власништва није знало нити је могло знати да на дијелу ствари постоји право власништва или друго стварно право. Сматра се да је стичалац знао да одређено право постоји уколико је то право било уписано у одговарајући јавни регистар.
 - (5) Ствар се може, без обзира на физичку дјеливост, правно дијелити на дијелове којима је величина рачунски одређена њиховим сразмјером према цијелој ствари (идеални дијелови), ако није нешто друго одређено.
 - (6) Одвајањем дијела ствари не престају права која су на њој постојала, осим ако закон не одређује другачије.

Члан 11.

Припадак ствари

- (1) Припадак (пертиненција) је покретна ствар коју је власник намијенио да као споредна ствар трајно служи намјени главне ствари, а која стоји у таквом просторном односу према главној ствари да омогућава испуњење те намјене.
- (2) Припадак слиједи правну судбину главне ствари, ако није другачије одређено.
- (3) Привремени престанак служења припатка намјени главне ствари не одузима припатку то својство.
- (4) Машине или слични уређаји намијењени производној, пољопривредној или другој дјелатности којој је трајно намијењена сама некретнина као главна ствар а нису у њу уграђене, сматрају се припатком ако трајно служе намјени главне ствари, под условом да на тим стварима не постоје права трећих лица која су уписана у одговарајући јавни регистар.

Члан 12.

Плодови

- (1) Плодови су ствари које једна ствар даје природно или посредством нечијега рада, као и све друго што она даје с обзиром на своју намјену.
- (2) Плодови су и приноси које једна ствар или право даје периодично и без уништења њене суштине (природни плодови) као и приноси које ствар или право даје на основу неког правног односа (цивилни плодови).
- (3) Плодови припадају ономе коме припада ствар или право које их доноси, ако законом или правним послом није другачије одређено.
- (4) Ко је дужан предати плодове ствари или права може захтијевати накнаду трошкова, које је имао ради добијања плодова, ако би такве трошкове имао и добар домаћин. Висина накнаде не може премашити вриједност плодова које је дужан предати.

Члан 13.

Плодови животиње

- (1) Плодови животиње и све користи од ње припадају њезином власнику.
- (2) Онај чија је животиња оплодила туђу животињу нема право на плод, ни на награду, осим ако је нешто друго одређено законом или уобичајено.

Члан 14.

Посебно о некретнинама

- (1) Трава, дрвеће и плодови саставни су дијелови земљишта, док се од њега не одвоје.
- (2) Нису дијелови земљишта оне зграде и друге грађевине, које су трајно повезане с тим земљиштем ако их од њега правно одваја стварно право које својем носиоцу даје овлашћење да на том туђем земљишту има такву зграду или другу грађевину у своме власништву (право грађења).

Члан 8.

Добра од општег интереса

- (1) Ствари за које је посебним законом одређено да су добра од општег интереса уживају посебну заштиту.
- (2) Ствари од општег интереса, а које нису истовремено општа добра, као што су нпр. грађевинска земљишта, пољопривредна земљишта, шуме и шумска земљишта, заштићени дијелови природе, биљни и животињски свијет, ствари од културног, историјског и еколошког значаја, могу бити објектом права власништва и других стварних права.
- (3) Власници и носиоци других стварних права на добрима од општег интереса дужни су вршити своја права у складу са начином употребе и кориштења, прописаним посебним законима.
- (4) Посебним законом се прописује да ли власници добара од општег интереса имају право на накнаду за ограничења која трпе и под којим условима.
- (5) Ако је власник у погледу неке своје ствари подвргнут ограничењима ради заштите интереса и безбједности Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација), кантона или јединица локалне самоуправе, природе, људскога околиша или здравља људи, која од њега, али не и од свих осталих власника таквих ствари, захтијевају тежу жртву, или га иначе доводе у положај налик на онај у којем би био да је извршена експропријација онда он има право на накнаду као за одузимање власништва, а што ће се уредити посебним законом.

Члан 9.

Ствар и њезине припадности

Носилац права власништва или другог стварног права на некој ствари, има то право и на свим дијеловима ствари, на свему што је с њом сразмјерно трајно спојено (прираст), на неодвојеним плодовима као и на припацама, ако законом није другачије одређено.

Члан 10.

Дијелови ствари

- (1) Дио ствари који се не може од ње физички одвојити без уништења или без оштећења саме ствари (битни дио), не може бити самостални објект права власништва или других стварних права, осим ако је законом другачије одређено.
- (2) Дио ствари који се може физички одвојити без уништења или оштећења саме ствари (небитни дио) може бити и предмет права другог лица.
- (3) Посебно право на небитном дијелу ствари престаје, уколико треће савјесно лице прибави право власништва на цијелој ствари.

- (3) Стrojеви и слични уређаји који су тјелесно повезани са некретнином или који би се сматрали њеним небитним дијелом, не сматрају се таквим већ самосталним стварима ако је у одговарајућем јавном регистру уписано да су објекти права трећег лица.
- (4) Права која постоје у корист неке некретнине сматрају се припадношћу те некретнине.

Глава III

ПРАВО СТРАНИХ ЛИЦА

Члан 15.

Стицање власништва страних лица

- (1) Одредбе овога закона примјењују се и на страна физичка и правна лица, осим ако је законом или међународним уговором другачије одређено.
- (2) Страна лица стичу право власништва на некретнини у Федерацији под условом реципроцитета, изузев када се право стиче наслеђивањем ако законом или међународним уговором није другачије одређено. Претпоставља се да постоји реципроцитет. Листу земаља с којима не постоји реципроцитет објављује Федерално министарство правде, уз претходно прибављено мишљење Министарства вањских послова Босне и Херцеговине, сваке године најкасније до 31. јануара.
- (3) Страна лица која немају држављанство Босне и Херцеговине не сматрају се страним лицима према овом закону ако су рођени у Босни и Херцеговини или су њихови потомци.

Члан 16.

Ограничења стицања власништва

- (1) Страно лице не може бити власник некретнине на подручју, које је ради заштите интереса и безбједности Федерације, законом проглашено подручјем на којем страна лица не могу имати право власништва.
- (2) Ако је страно лице стекло право власништва на некретнини прије него што је подручје на којему некретнина лежи проглашено подручјем из става 1. овог члана, престаје право власништва на тој некретнини, а страно лице има право на накнаду према прописима о експропријацији.

Дно други

ПРАВО ВЛАСНИШТВА

Глава I

О ВЛАСНИШТВУ

Члан 17.

Садржај права власништва

- (1) Власништво је стварно право, које власнику даје овлаштење да слободно и по својој вољи ствар поседује, користи и да с њоме располаже, а свакога од тога права искључи у границама одређеним законом.
- (2) Свако је дужан да се уздржава од повреде права власништва другог лица.

Члан 18.

Опште ограничење

- (1) Власник је дужан у вршењу свог права поступати обзирно према општим и туђим интересима.
- (2) Власник је дужан трпити захват у своју ствар уколико је захват потребан ради отклањања штете која некоме непосредно пријети, а која је несразмјерно већа од оне штете која за власника произлази из захвата.
- (3) Власник некретнине је дужан трпити захвате у своју ствар подузете на толикој висини или дубини које искључују оправдање власника да забрани те захвате.

Члан 19.

Посебна ограничења

Власник ствари не смије извршавати своје право власништва преко граница које су свим власницима таквих ствари постављене на основу овог или посебног закона ради заштите интереса и безбједности државе, природе, људске средине и здравља људи.

Члан 20.

Ограничења права власништва на основу закона
Право власништва може у јавном интересу бити одузето или ограничено уз накнаду, у складу са законом.

Члан 21.

Ограничења права власништва на основу правног посла

- (1) Власник може у сваку сврху која није забрањена своје право ограничити или оптеретити.
- (2) Ако власник правним послом одреди забрану отуђења или оптерећења некретнине та забрана дјелује према трећима само ако је уписана у земљишну књигу.
- (3) Ограничење права власништва на покретницама ради осигурања тражбине дјеловаће према трећем лицу ако је то ограничење уписано у одговарајући јавни регистар или ако је треће лице за њега знало.

Члан 22.

Посебно о власништву лица јавног права

- (1) Правна лица јавног права (општина, град, кантон, ентитет, држава, јавно предузеће, установе и др.) који су носиоци права власништва имају као власници у правним односима једнак положај као и други власници.
- (2) Некретницама у власништву лица јавног права располаже, управља и користи их тијело које је за то надлежно на основу закона.

Члан 23.

Стицање власништва

- (1) Право власништва стиче се на основу правног посла, закона, одлуке суда или другог надлежног органа и наслеђивањем, уз испуњење претпоставки прописаних законом.
- (2) Правним послом стицалац права власништва не може стећи то право у већем обиму од оног којег је имало лице од којег је то право стечено, осим кад стицање власништва у доброј вјери ужива заштиту.
- (3) Право власништва на основу закона стиче се испуњењем законом предвиђених претпоставки. Ако није шта друго законом одређено, стицањем власништва на основу закона престају сва стварна права која су до тада постојала на односној ствари, осим оних за које је стицалац знао да постоје или је то морао знати.
- (4) Одлуком суда или другог тијела стиче се власништво у случајевима одређеним законом, а на начин и под претпоставкама одређеним законом. Стицањем права власништва одлуком суда или другог тијела не престају стварна права која су другим лицима припадала на односној ствари, осим оних за које је то одређено том одлуком или законом, те оних која по нарави ствари не могу даље постојати.
- (5) Насљедник стиче власништво наслеђених ствари у тренутку смрти оставиоца, ако законом није другачије одређено. Стицањем права власништва наслеђивањем не престају стварна права која су другим лицима припадала на односној ствари, осим оних за која је то одређено законом или која по нарави ствари не могу даље постојати. Све што је одређено за наслеђивање,

вриједи на одговарајући начин и за свако свеопште слједништво (универзалну сукцесију).

Члан 24.

СТИЦАЊЕ ПРАВА ВЛАСНИШТВА НА ОСНОВУ ЗАКОНА

По самом закону право власништва стиче се стварањем нове ствари, спајањем, мијешањем, одвајањем плодова, стицањем од невласника, окупацијом, досјелошћу и у другим случајевима одређеним законом.

Глава II СУВЛАСНИШТВО И ЗАЈЕДНИЧКО ВЛАСНИШТВО I. Сувласништво

Члан 25.

Појам

- (1) Сувласништво постоји када два или више лица имају право власништва на истој ствари сваки према свом удјелу сразмјерно цјелини (идеални дио).
- (2) Ако сувласнички дијелови нису одређени претпоставља се да су једнаки.

Члан 26.

Идеални дио ствари

- (1) Сувласник је власник оног идеалног дијела ствари који одговара његовом сувласничком дијелу, па у односу на тај дио има сва овлаштења која припадају власнику, ако их, с обзиром на природу идеалног дијела, може извршавати.
- (2) Идеални дио ствари се у правном промету сматра самосталном ствари.

Члан 27.

Кориштење и располагање ствари

- (1) Сувласник има право да ствар посједује и да се њоме користи сразмјерно свом идеалном дијелу, не повређујући права осталих сувласника. Сувласник може располагати својим дијелом без сагласности осталих сувласника.
- (2) Кад сувласник некретнине продаје свој дио, остали сувласници имају право прече куповине, осим ако овим законом није другачије одређено.
- (3) Сувласник који има намјеру продати свој сувласнички дио дужан је путем препоручене пошиљке по правилима парничног поступка о достави или путем нотара обавијестити друге сувласнике о томе наводећи тачне земљишнокњижне и катастарске податке некретнине, цијену и остале услове продаје.
- (4) Ако понуђени сувласници не обавијесте понудиоца на исти начин на који је учињена понуда у року од 30 дана од дана пријема понуде о прихвату понуде, сувласник може продати свој дио другом лицу, али не по нижој цијени или повољнијим условима.
- (5) Ако сувласник не изврши продају свог сувласничког дијела у року од шест мјесеци по истеку рока за прихватање понуде, дужан је у случају поновне продаје да поступи по одредбама става 3. овог члана.
- (6) Ако сувласник не учини понуду осталим сувласницима у складу са одредбама ст. 3. и 5. овог члана, односно ако након учињене понуде прода трећем лицу свој сувласнички дио под повољнијим условима, сувласници који имају право прече куповине могу судским путем захтијевати да се уговор поништи и да се њима под istim условима пренесе власништво на предметном сувласничком дијелу.
- (7) Тужба из става 6. овог члана може се поднијети у року од 30 дана од дана када је носилац права прече куповине сазнао за продају и услове продаје, а

најкасније у року од једне године од дана закључења уговора.

- (8) Право прече куповине сувласника је искључено ако се ради о некретнини која је по култури у катастру односно земљишним књигама означена као приступни или прилазни пут.

Члан 28.

Супосјед ствари

- (1) Сваки сувласник има право на супосјед ствари.
- (2) Сувласници могу одлучити да ће међусобно подијелити посјед ствари и извршавање свих или неких сувласничких овлаштења. Ова одлука, као и њен опозив или измјена, спада у послове редовног управљања.

Члан 29.

ИЗВРШАВАЊЕ ПРАВА ВЛАСНИШТВА НА ЦИЈЕЛОЈ СТВАРИ

- (1) Плодови и друге користи од цијеле ствари, као и трошкови и терети, дијеле се међу сувласницима сразмјерно величини њихових сувласничких дијелова, ако се другачије не споразумију.
- (2) Сувласник има право у свако доба захтијевати да се положи рачуни и да се подијеле све користи од цијеле ствари.
- (3) Сувласник некретнине има право у свако доба захтијевати да се у корист његова сувласничкога дијела некретнине оснује власништво одређенога посебнога дијела (етажно власништво / власништво на посебном дијелу некретнине), ако су испуњене претпоставке под којима се оно може основати.

Члан 30.

Право на управљање

- (1) Сувласник има право да учествује у одлучивању о свим питањима која се тичу ствари која је у сувласништву заједно са осталим сувласницима.
- (2) Ако неки сувласник предузме посао на ствари која је у сувласништву без сагласности осталих сувласника, примјењиват ће се правила о пословодству без налога.

Члан 31.

Послови редовног управљања

- (1) За предузимање послова редовног управљања потребна је сагласност сувласника чији дијелови чине више од једне половине.
- (2) Ако се не постигне потребна сагласност, а предузимање посла је неопходно за редовно одржавање ствари, сваки сувласник има право захтијевати да о томе одлучи суд у ванпарничном поступку.

Члан 32.

Послови ванредног управљања

- (1) За предузимање послова који прелазе оквир редовног управљања (промјена намјене ствари, издавање ствари у закуп, заснивање хипотеке на цијелој ствари, заснивање служности, веће поправке или преправке ствари које нису нужне за одржавање, и сл.) потребна је сагласност свих сувласника.
- (2) Ако постоји сумња, сматра се да посао прелази оквире редовног управљања.
- (3) Ако се не постигне сагласност свих сувласника, а за предузимање посла постоје нарочито оправдани разлози, сваки сувласник има право захтијевати да о томе одлучи суд.

Члан 33.

Права сувласника на осигурање

Сувласник против чије је воље већина одлучила да се неки посао предузме, или је то одлучио суд, има право да захтијева осигурање за будућу штету. Сувласник који је

обавезан дати осигурање своју обавезу испуњава давањем залога или јамством.

а) Управник

Члан 34.

Пренос права управљања

- (1) Сувласници могу сагласно повјерити управљање са ствари одређеном лицу као управнику, која ће дјеловати као њихов пуномоћник. За управника може бити изабран један или неколико сувласника, а управљање може бити повјерено и другом пословно способном физичком или правном лицу.
- (2) За сувласника који посједује ствар у сувласништву или неки њен самостални дио на основу одлуке сувласника којом су међусобно подијелили посјед ствари и извршавање сувласничких овлаштења, сматра се да му је повјерено редовно управљање ствари односно самосталног дијела ствари, ако споразумом између сувласника није другачије одређено.
- (3) Ако се сувласници не могу договорити о постављању и овлаштењима управника, сваки сувласник има право захтијевати да о томе одлучи суд у ванпарничном поступку.

Члан 35.

Правни положај управника

- (1) Управник је налогопримац сувласника, па се, уколико сувласници не одреде другачије, у односу на његова права, дужности и престанак његових овлаштења примјењују одговарајућа правила о налогу, с тим што:
 - 1) сувласници који заједно имају већину сувласничких дијелова могу дати отказ управнику, уз отказни рок од три мјесеца;
 - 2) сувласници који заједно имају већину сувласничких дијелова, могу управника смијенити у свако доба ако за то постоји важан разлог. Ако управник грубо занемарује своје дужности, суд ће га смијенити на захтјев било којег сувласника и одредити другог управника.
- (2) Управник је овлаштен дати отказ уз отказни рок од три мјесеца.
- (3) Кад управнику престане овлаштење одлуком сувласника који за такву одлуку нису имали сагласност свих сувласника, ти сувласници су дужни да предузму неопходне мјере да се, до доношења одлуке о даљем управљању, са ствари управља с пажњом доброг домаћина, за шта одговарају осталим сувласницима.

б) Заштита сувласништва

Члан 36.

Захтјеви сувласника

- (1) Сваки сувласник има право да поставља другим сувласницима оне захтјеве који произлазе из његова сувласништва.
- (2) Сувласник има право постављати против свакога оне захтјеве које може ставити власник ствари, али предају цијеле ствари у посјед може захтијевати од трећег према правилима о недјеливим обавезама.

ц) Развргнуће сувласништва

Члан 37.

Потпуно или дјелимично развргнуће

- (1) Сувласник има право захтијевати потпуно или дјелимично развргнуће сувласништва, ако је могуће и допуштено, а то право не застаријева.
- (2) Правни посао којим се сувласник унапријед трајно одриче права на развргнуће сувласништва је ништав. Сувласници могу једногласно одлучити да се у року,

који не може бити дужи од 3 (три) године, не може тражити развргавање сувласништва.

- (3) Сувласници споразумно одређују начин диобе у границама могућег и допуштеног (добровољно развргавање).

Члан 38.

Судско развргнуће

- (1) У случају када сувласници не могу постићи споразум о начину развргнућа сувласништва о томе ће одлучити суд у ванпарничном поступку, на захтјев било којег сувласника (судско развргнуће).
- (2) Ако је диоба ствари немогућа или је могућа само уз знатно смањење вриједности ствари, суд ће одлучити да се диоба изврши продајом ствари на јавној дражби или на други прикладан начин, а добивени износ подијелити сразмјерно сувласничким дијеловима (цивилна диоба).
- (3) Ако не успије ни диоба продајом ствари, суд може ствар досудити у власништво једном или више сувласника, узимајући у обзир величину њихових сувласничких дијелова, њихове потребе и друге околности, уз обавезу исплате накнаде тржишне вриједности осталим сувласницима, сразмјерно њиховим дијеловима.
- (4) Сувласнику коме је диобом припала цијела ствар или дио ствари остали сувласници јамче за правне и физичке недостатке ствари до висине вриједности својих сувласничких дијелова према правилима облигационог права.

Члан 39.

Развргнуће сувласништва на неколико ствари

- (1) У поступку развргнућа сувласничке заједнице, суд може на захтјев свакога сувласника одлучити да, умјесто дијела у свакој појединој ствари, сваком од њих припадне одређена ствар или скупина ствари, сразмјерно сувласничким дијеловима, узимајући у обзир њихове потребе.
- (2) Ако ствари које диобом припадну поједином сувласнику прелазе вриједност његова сувласничкога дијела, тај сувласник дужан је платити разлику осталим сувласницима, према правилима о цивилној диоби.

Члан 40.

Развргнуће успоставом етажног власништва

Сувласници могу сагласно одлучити да ће умјесто диобе некретнине своја сувласничка права ограничити тако што ће с одређеним идеалним дијелом повезати власништво посебнога дијела сувласничке некретнине (успоставити етажно власништво), ако је таква диоба могућа.

Члан 41.

Трошкови развргнућа

Трошкове развргнућа носе сувласници сразмјерно својим сувласничким дијеловима, осим ако закон или њихов споразум одређују другачије.

Члан 42.

Туђа права

- (1) Развргнуће не може бити на штету права трећих лица.
- (2) Сва заложна права, служности и друга стварна права која су и прије развргнућа теретили неподијељену ствар могу се извршавати као и до диобе.

2. Заједничко власништво

Члан 43.

Неодређеност удјела у власништву

- (1) Заједничко власништво је власништво два или више лица (заједничари) на истој ствари чији удјели нису одређени, али су одредиви.

- (2) Кад је ствар у заједничком власништву, нема утицаја чињеница да је у земљишним књигама или у другим јавним регистрима та ствар уписана као власништво само неког од заједничара, осим према трећим лицима чије се повјерење у промету штити.
- (3) У сумњи да ли је ствар у сувласништву или заједничком власништву, сматра се да постоји сувласништво.

Члан 44.

Удио заједничара

- (1) Заједничар може свој удио у заједничком власништву правним послом пренијети у цијелини или дјеломично само на другог заједничара.
- (2) Удио који заједничар има у заједничком власништву прелази на његове наследице.
- (3) Заједничар одговара за дугове до висине свог удјела у заједничком власништву.

Члан 45.

Извршавање заједничког власништва

- (1) Заједничар је овлаштен да извршава сва власничка права на заједничкој ствари само заједно са свим осталим заједничарима, ако нешто друго није одређено овим или другим законом или споразумом заједничара.
- (2) Плодови и друге користи од заједничке ствари једнако припадају свим заједничарима.
- (3) Трошкове и терете који се односе на заједничку ствар сносе заједничари солидарно.
- (4) Сваки је заједничар овлаштен да тражи да се заједничко право власништва на некретности упише у земљишне књиге.

Члан 46.

Управљање заједничком ствари

- (1) Заједничар има право да учествује у одлучивању о свему што се тиче ствари која је у заједничком власништву (управљање са ствари) заједно с осталим заједничарима.
- (2) Заједничари заједничком ствари управљају заједнички, доносећи све одлуке споразумно, ако одлучивање није повјерено управнику.

Члан 47.

Располагања заједничком ствари

- (1) Заједничком ствари заједничари располажу заједнички. Поједини заједничар може располагати са ствари само на основу овлаштења, коју су му за то дали сви остали заједничари.
- (2) Изузетно, ради заштите повјерења у правном промету, треће лице може, на основу правнога посла, који није склопљен са свим заједничарима, стећи право власништва и то:
1. на покретној ствари - ако је ствар прибавила на основу наплатног правног посла, и ако је поступала у доброј вјери,
 2. на некретностима - ако власништво није било уписано у земљишним књигама као заједничко и ако је поступала у доброј вјери.
- (3) Одредбе става 2. овога члана на одговарајући се начин примјењују и на стицање других стварних права на заједничкој ствари.

Члан 48.

Заштита

- (1) Заједничар има право да поставља осталим заједничарима оне захтјеве који произилазе и из његова заједничког власништва.
- (2) Заједничар има право да поставља против свакога оне захтјеве у вези са заједничком ствари које може

поставити власник ствари, с тим да предају цијеле ствари у посјед може захтијевати од трећег лица само према обавезноправним правилима о недјеливим обавезама.

Члан 49.

Право на диобу

- (1) Заједничар је овлаштен захтијевати да се заједничко власништво подијели на начин да се одреди сувласнички дио који му припада на име његова удјела у заједничком власништву, ако то није противно закону. Ово право не застаријева.
- (2) Одређивањем сувласничког дијела заједничари постају сувласници. Уколико је више заједничара, а само један заједничар затражи одређивање сувласничког дијела он постаје сувласник с осталим заједничарима, који у преосталом дијелу остају заједнички власници.
- (3) Величина сувласничкога дијела који ће диобом припасти дотадашњем заједничару одређује се споразумом свих заједничара. У недостатку споразума сматраће се да су удјели заједничара једнаки. Заједничар који сматра да је његов удио већи може захтијевати да суд утврди величину његовог удјела.
- (4) Суд одлучује о величини сувласничкога дијела према мјерилима која за одређивање величине удјела закон поставља за одређени случај заједничког власништва.
- (5) Кад закон забрањује диобу заједничке ствари, та се забрана односи искључиво на физичку диобу ствари, ако изричито није постављена забрана и за диобу одређивањем сувласничких дијелова, или за друге начине диобе.

Члан 50.

Право трећих лица на диобу

Лица која имају право захтијевати да се заједничко власништво подијели одређивањем сувласничког дијела одређеног заједничара на име његовог дијела у заједничком власништву су:

- 1) вјеровници у односу на дијелове њихових дужника,
- 2) наследици у односу на оставиоцев дио,
- 3) свако лице у односу на било којега заједничара ко за то има правни интерес.

Члан 51.

Сходна примјена правила о сувласништву

На заједничко власништво сходно се примјењују одредбе о сувласништу ако овим или другим законом није другачије одређено, нити друго произлази из природе заједничког власништва.

Глава III

ПРАВО ВЛАСНИШТВА НА НЕКРЕТНОСТМА

1. Стицање права власништва на некретностима

Члан 52.

Правни основи стицања

- (1) Стицалац права власништва на некретности на основу закона, наслеђивања, правоснажне одлуке суда или коначне одлуке другог надлежног органа, овлаштен је захтијевати упис стеченога права власништва у земљишне књиге.
- (2) Право власништва стечено на основу наслеђивања, закона, одлуком суда или другог надлежног органа не може се супротставити праву трећег савјесног лица које је поступајући са повјерењем у земљишне књиге поднијело захтјев за упис свога права прије него је лице које је стекло право власништва на основу

наслеђивања, закона одлуке суда или другог надлежног органа затражило упис свог права.

а) Стицање на основу правног посла

Члан 53.

Стицање укњижбом

- (1) Право власништва на некретнинама на основу правног посла стиче се укњижбом у земљишну књигу ако законом није другачије одређено.
- (2) Правни посао из става 1. овог члана закључује се у облику нотарски обрађене исправе.
- (3) Власништво се преноси на основу ваљано очитоване воље земљишнокњижног власника усмјерена на то да његово власништво пређе на стицаоца (*clausula intabulandi*). Ова изјава воље може бити дата у правном послу који је управљен на пренос власништва али може бити дата и у посебној исправи, у којем случају та исправа мора бити нотарски обрађена.
- (4) Проведена укњижба дјелује од тренутка кад је суду био поднесен захтјев за укњижбу.

Члан 54.

Стицање предбиљежбом

- (1) Ако нису испуњене све претпоставке које правила земљишнокњижног права захтијевају за укњижбу права власништва, може се тражити предбиљежба стицања права власништва.
- (2) Предбиљежбом ће власништво бити стечено под условом накнадног оправдања предбиљежбе. Оправдањем се предбиљежба претвара у укњижбу, с учинком од часа кад је приједлог за предбиљежбу био поднесен.
- (3) Предбиљежба извршена због тога што исправе не садрже све елементе за упис права или када је пренос власништва условљен испуњењем одређених претпоставки, оправдана је накнадним подношењем потпуног захтјева за упис преноса власништва на стицаоца или испуњењем других прописаних претпоставки у одређеном року.
- (4) Ако је предбиљежба захтијевана због недостатка *clausule intabulandi* предбиљежба се сматра оправданом подношењем *clausule intabulandi*.

Члан 55.

Заштита повјерења у земљишне књиге

- (1) Сматра се да земљишна књига истинито и потпуно одржава чињенично и правно стање некретнине, па ко је у доброј вјери поступио с повјерењем у земљишне књиге, не знајући да оно што је у њих уписано потпуно или да је различито од изванкњижног стања, ужива у погледу тога стицања заштиту према одредбама закона. У погледу чињеничног стање некретнине сматра се да је земљишна књига истинита и потпуна уколико је земљишна књига успостављена на основу података новог премјера.
- (2) Стицалац је био у доброј вјери ако у тренутку склапања правног посла, а ни у тренутку кад је захтијевао упис, није знао нити је с обзиром на околности имао довољно разлога посумњати у то да ствар припада отуђиваоцу.
- (3) Недостатак добре вјере не може се предбацити никоме само из разлога што није истраживао изванкњижно стање.

Члан 56.

Дјеловање повјерења у истинитост и потпуност

- (1) Стицалац уписом стиче некретнину као да је стиче од њезина власника, ако исту, поступајући с повјерењем у земљишну књигу, стекне у доброј вјери од лица које је

било уписано као власник те некретнине иако то није било.

- (2) Стицалац који је, поступајући с повјерењем у земљишне књиге, у доброј вјери стекао право власништва некретнине, стекао је ту некретнину као да на њој не постоје туђа права, терети ни ограничења која у том тренутку нису била уписана, нити је из земљишних књига било видљиво да је затражен њихов упис, осим ако законом није другачије одређено.
- (3) Брисовна се тужба може подићи у роковима у којима се може остваривати оспоравање правног основа уписа, али се не може подићи уколико је савјесно треће лице поуздавајући се у земљишну књигу уписало своје право.

Члан 57.

Вишеструко уговарање отуђења

- (1) У случају да је више лица закључило са власником правне послове ради стицања власништва исте некретнине, власништво ће стећи оно лице, које је као савјесно прво поднијело захтјев за упис у земљишну књигу, ако су испуњене и остале претпоставке за стицање власништва. Савјесност мора постојати у тренутку подношења захтјева за упис.
- (2) Уколико је једно од више лица, који су с власником закључиле правни посао ради стицања власништва исте некретнине поднијело захтјев за упис у земљишну књигу, односно исходило упис у своју корист, а при томе било несавјесно, савјесно лице има право у року од три године од извршеног уписа поднијети тужбу којом тражи брисање неисправног уписа и укњижбу права власништва у своју корист, као и извршити забиљежбу спора у своју корист. Ово се право не може вршити против трећег савјесног лица које је, поуздавајући се у земљишну књигу, стекло неко право.

б) Стицање на основу закона

Члан 58.

Стицање досјелошћу

- (1) Самостални посједник стиче досјелошћу право власништва на некретнини, ако му је посјед законит и савјестан, а није прибављен силом, пријетњом или злоупотребом повјерења, протеклом десет година непрекидног посједовања.
- (2) Самостални посједник некретнине, чији је посјед савјестан, стиче досјелошћу власништво на некретнини протеклом двадесет година непрекидног посједовања.
- (3) Вријеме потребно за досјелост почиње тећи онога дана кад је посједник ступио у самостални посјед ствари, а завршава се истеком посљедњег дана времена потребног за досјелост.
- (4) У вријеме посједа урачунава се и вријеме, за које су претходници садашњег посједника непрекидно посједовали ствар као законити и савјесни самостални посједници, односно као савјесни самостални посједници.
- (5) Урачунавање времена је могуће и уколико су посједници различитог квалитета, при чему се вријеме за које су посједовали претходници садашњег посједника прерачунава у вријеме потребно за досјелост.
- (6) Сматра се да је насљедник савјесни посједник од тренутка отварања насљедства и у случају кад је оставилац био несавјестан посједник, ако се не докаже да је знао или морао знати да му не припада право на посјед.
- (7) На прекид односно застој протеча времена досјелости на одговарајући начин се примјењују одредбе о

прекиду, односно застоју протеча рокова за застару потраживања.

Члан 59.

Грађење на туђем земљишту

- (1) Зграда коју неко сагради на туђем земљишту припада власнику земљишта.
- (2) Власник земљишта има право захтијевати да му се преда у посјед његово земљиште са зградом, а градилац ће моћи од власника тражити накнаду, по правилима облигационога права.
- (3) Власник земљишта може захтијевати да несавјесан градилац успостави пријашње стање или да откупи заузето земљиште по тржишној цијени; у једном и другом случају власник земљишта има право на накнаду штете по општим правилима обавезног права.
- (4) Ако је власник земљишта знао за грађење, а није се без одгоде успротивио даљој градњи, савјесном градиоцу припада зграда са земљиштем које је потребно за њену редовну употребу, а пријашњи власник земљишта има право захтијевати само накнаду у висини тржишне вриједности земљишта, која се одређује према стању земљишта прије грађења, а према цијенама у вријеме доношења одлуке суда.
- (5) Ако градилац није био савјестан, зграда припада власнику земљишта и када се није без одгоде успротивио градњи иако је знао за грађење, али тада власник земљишта нема право захтијевати успоставу пријашњег стања.

Члан 60.

Градња туђим материјалом

- (1) Ако власник земљишта изгради на њему зграду туђим материјалом, односно ако он или неко други угради у некретнину туђу ствар, која се не може одвојити без несразмјерно великих трошкова, власништво некретнине се протеже и на уграђену ствар.
- (2) Права на накнаду власника материјала из става 1. овог члана уређују се по правилима облигационог права.

Члан 61.

Доградња, надзиђивање, преуређење и улагање

- (1) Доградњом, надзиђивањем или преуређењем зграда, односно просторија у сувласничким, заједничким или туђим зградама, као и њиховом преградњом, уградњом или улагањем у њих на може се стећи власништво, ако власник (сувласници, заједничари) дограђене, надзидане односно преграђене некретнине није другачије одредио.
- (2) Лице које је доградило, надзидало или преуредило зграду, односно просторију из става 1. овог члана, или је улагало или нешто уградило у такву зграду или просторију има право на накнаду по правилима облигационог права.

Члан 62.

Прекорачење међе грађењем

- (1) Ако је грађењем зграде прекорачена међа, савјесни градилац стиче право власништва на захваћеном земљишту уз обавезу исплате тржишне вриједности земљишта.
- (2) Ако је градилац био несавјестан или ако се власник захваћеног земљишта без одгоде успротивио градњи, власник земљишта може захтијевати успоставу пријашњег стања и накнаду штете или уступити земљиште градиоцу уз исплату тржишне вриједности.

Члан 63.

Грађење на туђем праву грађења

Кад је грађено на туђем земљишту оптерећеном правом грађења, носиоцу тог права припадају права и обавезе власника земљишта из члана 59. (грађење на туђем земљишту) и члана 62. (прекорачење међе грађењем) овог закона.

Члан 64.

Сијање и сађење

Биљке које пуне коријење у земљишту власништво су власника тог земљишта, независно о томе ко је био власник сјемена или саднице.

Члан 65.

Прираштај земљишта

- (1) Настане ли оток у средини водотока који није опште добро, тада оток правно прираста земљиштима која леже дуж тог отока на обје обале по дужини земљишта, у ширину до половине водотока, ако посебним законом није другачије одређено.
- (2) Ако је оток који није опште добро настао на једној половини водотока, у цијелини прираста земљишту на блиској обали.
- (3) Одредбе овог члана не примјењују се ако оток настане пресушивањем воде, диобом воде на више рукаваца или ако земљишта буду поплављена.
- (4) Отргне ли водоток комад земљишта и припоји га другом земљишту, власник отргнутог комада земљишта има право у року од године дана вратити тај комад земљишта. Ако након истека рока од године дана отргнути комад земљишта није враћен, исти постаје саставни дио земљишта којем је припојен.
- (5) Земља коју водоток таложи на неко земљиште прираштај је тога земљишта.
- (6) О томе ко је стекао право власништва у случајевима предвиђеним у одредбама чл. 60. до 65. овог закона одлучује суд.

2. Ограничење права власништва на некретнинама

Члан 66.

Опће одредбе

- (1) Власник некретнине има при извршавању својих овлаштења из права власништва обавезу поступити обзирно према лицу, које је власник неке друге некретнине, а које при томе у његову интересу трпи, пропушта или чини у погледу своје некретнине оно што је одређено законом (сусједска права).
- (2) Своје право власници других некретнина могу остваривати у поступку пред судом, ако није предвиђен други пут заштите. Неко трпљење, пропуштање или чињење, које је предвиђено законом, једнако као и власник овлаштен је захтијевати и онај, који некретнину посједује на основу права изведеног из права власника.
- (3) Сусједска права допуштено је извршавати само у мјери и на начин да се тиме што мање ограничава, оптерећује или на други начин узнемирава онога, који треба нешто трпјети, пропуштити или чинити.
- (4) Трпљење, пропуштање и чињење, које се може захтијевати од власника неке некретнине, може се умјесто од њега захтијевати од онога, који некретнину посједује на основу права изведеног из права власника.
- (5) Оно што је одређено за сусједска права власника некретнина вриједи на одговарајући начин и за власнике осталих некретнина, укључујући и сувласнике, на чијим је сувласничким дијеловима успостављено власништво посебнога дијела

некретнине, ако није супротно закону или нарави некретнина.

Члан 67.

Заједничка ограда

- (1) Ограде између сусједних некретнина (зидови, плотови, ограде, живице и друге препреке) као и ствари, које служе као међашни знакови, сувласништво су сусједа, осим ако се докаже да су власништво једнога сусједа.
- (2) Сувласништво ствари, које служе као заједничке ограде или међашни знакови, није дијеливо докле год те ствари не изгубе ту намјену.
- (3) Сваки од сусједа може употребљавати заједничку ограду са своје стране до половине њезине ширине, до те ширине изградити слијепа врата или смјестити узидане ормаре и сл., али не смије чинити ништа што би ограду довело у опасност или што би његова сусједа спрјечавало да је он употребљава са своје стране до половине.
- (4) Трошкове одржавања заједничке ограде носе њезини сувласници на једнаке дијелове и солидарно одговарају за штету, која би трећима настала због тога што ограда није одржавана у стању какво је уобичајено с обзиром на намјену ограде и ограђене некретнине, те на мјесне прилике.

Члан 68.

Власита ограда

- (1) Ограда која се налази искључиво на некретнини једнога власника, његово је власништво.
- (2) Сваки је власник дужан с десне стране свог главног улаза, гледано с пута, оградити свој простор, ако није другачије прописано, нити је други мјесни обичај.
- (3) Власник ограде је дужан одржавати у добром стању своју ограду и спријечити опасност од наносења штете сусједу.

Члан 69.

Међа

- (1) Ако су међашни знакови између двије некретнине због било каквих околности толико оштећени да би се могло догодити да се међе неће моћи распознати, или ако се међе више не распознају, или су спорне, онда сваки од сусједа има право захтијевати да суд у ванпарничном поступку (поступку уређења међа) обнови или исправи међу.
- (2) Суд ће на лицу мјеста означити међу међашним знаковима и обновити или исправити међу према споразуму сусједа чија је међа у питању, а не буде ли постигнут споразум, према последњем мирном посједу, а не успије ли га утврдити – према правичној оцјени.
- (3) Међа на грађевинском земљишту уређује се у судском ванпарничном поступку у складу са просторно-планском документацијом, а ако то није могуће онда на основу геодетског премјера.
- (4) Од тренутка кад је суд међу означио међашним знаковима сматра се да постоји власништво до те међе, а тко тврди супротно, треба то доказати.
- (5) И након што је суд у поступку уређења међа обновио или исправио међу, свако може у парници доказивати власништво и захтијевати да се у складу с њим означи међа.
- (6) Сусјед, који је судјеловао у поступку уређења међа, не може то захтијевати након протекла рока од шест мјесеци од дана правоснажности одлуке донесене у поступку уређења међа.

Члан 70.

Стабло на међи

- (1) Стабло припада ономе из чијега је земљишта израсло, без обзира на то куда се оно надвило, камо се протеже коријење и висе гране.
- (2) Стабло које је израсло на самој међи у сувласништву је сусједа с обе стране међе.
- (3) Што је одређено у погледу стабла, на одговарајући се начин примјењује и на друго растиње.

Члан 71.

Грање и коријење

- (1) Власник смије из свог земљишта истргнути жиле и коријење туђег дрвећа и осталог раслиња као и одсећи гране туђег дрвета и дио дебла, који се налазе у ваздушном простору изнад његове некретнине и задржати их за себе, или се пак служити тим дијеловима туђег дрвета, ако посебним законом није нешто друго одређено.
- (2) За штету коју су његовој некретнини проузročиле жиле, коријење или гране туђег дрвећа, а што се не би догодило да је њихов власник поступао довољно обзирно, власник сусједног земљишта има право тражити накнаду.
- (3) Одредбе из ст. 1. и 2. овог члана не примјењују се у случају међусобног граничења шума и шумског земљишта.

Члан 72.

Приступ на туђе

- (1) Ако на туђу некретнину доспију нечија животиња, рој пчела или ствар која се с њом није повезала тако да је тиме престала самостално постојати, онај чије су то ствари може, у примјереном року приступити на туђе земљиште да би их узео назад.
- (2) Власник некретнине може у случају из става 1. овога члана забранити приступ на своју некретнину једино ако те ствари без одгањања сам преда њихову посједнику.
- (3) Ако је од животиње, роја пчела и других ствари, које су доспјеле на туђу некретнину или од њихова узимања или враћања натраг настала штета за власника некретнине на коју су те ствари доспјеле, или ако су с тим у вези за власника некретнине настали трошкови који су били нужни, он има право задржати ствар све док му штета и трошкови не буду у потпуности накнађени.

Члан 73.

Употреба туђе некретнине ради извођења радова

- (1) Власник некретнине, на којој је нужно обавити радове потребне за њену употребу или кориштење, може привремено употријебити туђе земљиште ради извођења радова, (постављања скеле и сл.), ако се то на други начин не може извести. За употребу туђег земљишта плаћа се на захтјев власника примјерена накнада.
- (2) Лице, које је употријебило туђе земљиште за потребе из става 1. овога члана, дужно је исто, чим престане потреба за такву употребу довести у стање, у којем се налазило прије тога, и надокнадити почињену штету по општим прописима о одговорности за штету.

Члан 74.

Постављање водова и других уређаја

Постављање водова и других уређаја (електричних, канализационих, плиноводних, водоводних, топоводних, телекомуникационих и др.) на туђој некретнини без пристанка њеног власника, могуће је у општем интересу на

основу посебних законских прописа, а у приватном интересу према одредбама о оснивању служности водова и других уређаја одлуком суда, ако законом није другачије одређено.

Члан 75.

Поткопавање туђе некретнине

- (1) Власнику није дозвољено да копа своје земљиште или да чини на својој некретнини друге радње, за које је разумно очекивати да би могле довести у опасност стабилност туђе некретнине.
- (2) Власник некретнине, чија је стабилност у опасности, може тражити престанак радова из става 1. овог члана, ако нису предузете све мјере, за које се оправдано може очекивати да ће отклонити опасност за стабилност његове некретнине.
- (3) Ако мјере из става 2. овог члана није могуће успјешно провести, њен власник може захтијевати забрану радњи, које угрожавају стабилност некретнине.

Члан 76.

Имисије

- (1) Некретнином се не смије служити ни користити на начин да због тога на туђу некретнину доспију дим, неугодни мириси, чађ, отпадне воде, потреси, бука и сл., ако су прекомјерни с обзиром на намјену која одговара тој некретнини у складу са мјестом и временом, или изазивају знатнију штету, или су недопуштени на основу одредаба посебнога закона (прекомјерне посредне имисије).
- (2) Власници некретнина које су изложене прекомјерним посредним имисијама овлаштени су да од власника некретнине с које оне потичу захтијевају да отклони узроке тих имисија и накнади штету коју су наниле, као и да убудуће пропушта чинити на својој некретнини оно што је узрок прекомјерних имисија, док не предузме све мјере које су потребне да онемогуће прекомјерне имисије.
- (3) Изузетно, од става 2. овог члана, кад прекомјерне посредне имисије потичу од дјелатности за коју постоји дозвола надлежног органа, власници некретнине која им је изложена немају право док та дозвола траје да захтијевају пропуштање обављања те дјелатности, али су овлаштени да захтијевају накнаду штете коју су имисије наниле, као и предузимање прикладних мјера да се убудуће спријече или смање прекомјерне имисије, односно наступање штете.
- (4) Власник некретнине није дужан да трпи да га било тко без посебног правног основа узнемирава тиме што посебним уређајима или на други начин непосредно одашиље на његову некретнину дим, неугодне мирисе, чађ, отпадне воде, потресе, буку и сл. (непосредне имисије), па је овлаштен захтијевати да то узнемиравање престане и да му се надокнади претрпљена штета.
- (5) Власник чијој некретнини пријети предвидива опасност с туђе некретнине од непосредних или посредних имисија које не би био дужан трпјети, овлаштен је да захтијева да се одреде и проведу одговарајуће мјере ради њиховог спрјечавања.

Члан 77.

Опасност од рушења зграде

Кад постоји озбиљна опасност да би се нечија зграда или неки други дио нечије некретнине могао потпуно или дјелимично срушити, од чега пријети опасност сусједној некретнини, сусјед чија је некретнина у опасности може од онога чији је то објект захтијевати предузимање свих потребних мјера за спрјечавање настанка штете, као и да захтијева довољно осигурање накнаде будуће штете.

Члан 78.

Забрана мијењања природног тока воде

- (1) Власник земљишта не смије на штету другог земљишта мијењати смјер или јачину природног тока воде преко свог земљишта или кроз њега (подземне воде).
- (2) Власник је дужан да земљиште дуж обала, водотока и језера користи тако да не омета природни ток воде, не угрожава стање или кориштење корита, обала и водопривредних објеката на обали и поред обале и да не спрјечава њихово одржавање.
- (3) Власник низводног земљишта не смије стварати ни постављати препреке да на његово земљиште дотиче вода која природно отиче са узводног земљишта, нити власник узводног земљишта смије својеволјно учинити нешто што би у већој мјери оптеретило низводно земљиште.

Члан 79.

Одвођење кишнице с крова

Власник некретнине је дужан предузети све потребне мјере да кишница која се слијева са његове зграде не пада на туђу некретнину.

3. Власништво на посебном дијелу некретнине

а) Уопштено

Члан 80.

Појам етажног власништва

- (1) Власништво на посебном дијелу некретнине (етажно власништво) произилази и остаје неодвојиво повезано с одговарајућим сувласничким дијелом (идеалним дијелом) некретнине на којем је успостављено, те се може само заједно са њим пренијети или оптеретити.
- (2) Власништво одређеног посебнога дијела некретнине овлашћује етажног власника, да тај посебан дио некретнине искључиво користи и располаже с њим, а на заједничким дијеловима некретнине има право сувласништва.
- (3) Етажно власништво може се успоставити на одговарајућем сувласничком дијелу некретнине која се састоји од земљишта са зградом или од права грађења са зградом.
- (4) На правне односе власништва на посебним дијеловима некретнине који нису регулисани овим законом одговарајуће се примјењују општа правила о сувласништву.

Члан 81.

Објект етажног власништва

- (1) Етажно власништво може бити успостављено у погледу дијела сувласничке некретнине која чини самосталну употребну цјелину, која омогућује самостално извршавање овлашћења етажног власника као што је стан, пословни простор или друга самостална просторија.
- (2) Самосталне просторије у смислу овог закона нарочито су самосталне пословне просторије, самосталне гараже или јасно омеђена мјеста у згради намијењена остављању моторних возила.
- (3) Етажно власништво може се протезати и на споредне дијелове као што су отворени балкони, терасе, подрумске или таванске просторије, кућни вртови, мјеста за остављање највише до два моторна возила по поједином стану или другој самосталној просторији.
- (4) Да би се етажно власништво могло протегнути и на неки споредни дио, тај дио треба бити јасно разграничен од осталих дијелова некретнине, те доступан с међе некретнине или из њезиних заједничких дијелова или из онога стана, односно самосталне просторије чији би био споредни дио.

- (5) Етажно власништво не може постојати на дијеловима некретнине који служе као заједнички, или им се намјена противи искључивој употреби само у корист одређенога посебнога дијела некретнине. У сумњи се узима да дио служи као заједнички и да му се намјена противи искључивој употреби у корист одређенога посебнога дијела.
- (6) Етажни власници имају право да користе заједничке дијелове некретнине. У смислу овог закона заједнички дијелови некретнине су темељи, главни зидови, таван, степенице, ходници, лифтови, електрична, канализациона, водоводна и телефонска мрежа и сл.
- (7) За споредне дијелове некретнине сходно се примјењују правила која важе за припатке ствари.

Члан 82.

Успостављање етажног власништва

- (1) Етажно власништво се успоставља одлуком власника некретнине (изјава о диоби) у складу са одредбом члана 86. овог закона или споразумом сувласника некретнине (уговор о диоби) у складу са одредбом члана 84. овог закона.
- (2) За ваљаност изјаве о диоби и уговора о диоби потребна је форма нотарски обрађене исправе.
- (3) Етажно власништво се стиче уписом у земљишну књигу као право повезано са одређеним сувласничким дијелом те некретнине.

Члан 83.

Укњижба етажног власништва

- (1) За укњижбу права етажног власништва потребно је суду доставити изјаву о диоби или уговор о диоби, те план посебних дијелова зграде који се желе укњижити.
- (2) План посебних дијелова зграде мора садржавати земљишнокњижну ознаку земљишта на коме је зграда подигнута, ознаку зграде по улици и кућном броју, скицу (цртеж) из којег се види положај, величина и ознака посебног дијела зграде на коме се тражи укњижбу, као и положај и ознаке дијелова зграде који служе згради као цјелини или само неким посебним дијеловима зграде.
- (3) План посебних дијелова зграде мора бити израђен од стране овлашћеног пројектанта или овлашћеног геодете, сталног судског вјештака архитектонске или грађевинске струке и овјерен од стране општинске службе надлежне за грађење.
- (4) Надлежна општинска служба из става 3. овог члана потврђује да је одређени стан, пословни простор или самостална просторија у одређеној згради и на одређеној земљишној честици самостална цјелина (увјерење о цјеловитости).

Члан 84.

Претварање сувласништва у етажно власништво

- (1) Сувласници некретнине могу се споразумјети да своје идеалне дијелове претворе у етажно власништво, тако што ће сваки сувласник имати власништво на стану, пословном простору или самосталној просторији (посебни дио) повезано са сувласничким дијелом у некретнини. Власништво на посебном дијелу може бити успостављено само на одговарајућем сувласничком дијелу, осим ако се сувласници у складу са одредбом члана 85. става 2. не споразумију другачије.
- (2) Сувласник некретнине не може ускратити свој пристанак другом сувласнику на успоставу власништва посебнога дијела који има одговарајући сувласнички дио, осим ако би се успоставом новог власништва посебнога дијела у корист тога сувласника укинула или

ограничила права која њему већ припадају на основу његовог раније успостављеног власништва посебнога дијела. У случају ускраћивања одобрења одлучује суд у ванпарничном поступку.

- (3) У случају спора да ли је сувласнички дио одговарајући дио да би на њему могло бити успостављено власништво одређенога посебнога дијела некретнине, утврђује суд, ако овим законом није другачије одређено.
- (4) У случаја из става 3. овог члана власништво посебнога дијела не може се успоставити док не постане правоснажна одлука суда о утврђивању корисних површина тога стана, односно друге просторије те корисних површина свих станова и осталих просторија цијеле некретнине, ако овим законом није нешто друго одређено.

Члан 85.

Одговарајући сувласнички дио

- (1) Одговарајући сувласнички дио је онај који одговара односу корисне површине тога самосталнога дијела према корисној површини свих станова и осталих просторија цијеле некретнине.
- (2) Сви сувласници некретнине могу сагласно ограничити своја сувласничка права тако што ће с одређеним сувласничким дијелом повезати власништво посебног дијела иако то није одговарајући дио. У том случају ће се сматрати да се ради о одговарајућем дијелу из којег може произаћи и на њему бити успостављено власништво посебног дијела, без обзира на то колики би био тај сувласнички дио.

Члан 86.

Успостављање етажног власништва од стране власника некретнине

- (1) Власник некретнине може изјавом о диоби подијелити своје право власништва на сувласничке дијелове и са сваким тих дијелова повезати право власништва на посебном дијелу некретнине.
- (2) Да би се успоставило на овај начин етажно власништво, морају бити испуњене претпоставке прописане овим законом у погледу успоставе права власништва на посебним дијеловима некретнине а посебно оне о одговарајућем сувласничком дијелу.
- (3) Подијели ли власник земљишта, односно носилац права грађења своју некретнину, на којој тек треба бити изграђена зграда на сувласничке дијелове, он може очитовати своју вољу да са сваким од тих дијелова буде повезано право власништва на одређеном посебном дијелу, у којем ће случају власништво посебног дијела бити успостављено тек ако зграда буде изграђена, уз претпоставке из става 2. овога члана.
- (4) Власник некретнине може у току градње располагати посебним дијеловима зграде. Стицалац таквог посебног дијела зграде се сматра привременим етажним власником.
- (5) У корист привременог етажног власника ће се ради осигурања његовог захтјева за упис власништва у земљишну књигу у теретном листу некретнине на којој се гради уписати предбиљежба будућег власништва на одређеном стану, пословној просторији или самосталној просторији.
- (6) Прије него је извршена предбиљежба из става 5. овог члана стцалац етажног власништва није дужан и продавац нема право захтјевати од њега било какве исплате на име купопродајне цијене.
- (7) У уговору о продаји ће се продавац привременом етажном власнику обавезати да ће дати све потребне

- земљишнокњижне изјаве и подузети све потребне радње пред надлежним органима како би се извршила укњижба у његову корист.
- (8) Уколико продавалац не изврши обавезе преузете у складу са одредбом става (7) овог члана привремени етажни власник може подићи тужбу и истовремено тражити упис забиљежбе спора.
- (9) Укњижбом етажног власништва у корист привременог етажног власника, он постаје власник, а по службеној дужности се бришу остали уписи које су осигуравали његово стицање.

Члан 87.

Величина сувласничког дијела и корисна површина

- (1) Да ли је сувласнички дио некретнине оног лица које захтијева успоставу власништва на неком одређеном посебном дијелу некретнине за то одговарајући, просуђује се према томе да ли је тај сувласнички дио у односу према власништву цијеле некретнине једнак или већи од односа корисне површине стана, односно друге самосталне просторије у погледу које се тражи успостава власништва посебнога дијела према корисној површини свих станова и осталих просторија цијеле некретнине.
- (2) Корисна површина је укупна подна површина стана или друге самосталне просторије, умањена за ширину зидова који је прекидају.
- (3) Корисну површину према пројектној документацији одређује власник некретнине изјавом о диоби или сувласници некретнине уговором о диоби, а ако међу њима нема сагласности корисну површину одређује суд у ванпарничном поступку.
- (4) Корисне површине утврђује суд својом одлуком донесеном у ванпарничном поступку:
- 1) приликом израчунавања корисне површине занемарују разлике које повећавају или смањују површину, ако би све заједно оправдале додатак или одбитак од мање од 2% корисне површине стана или друге просторије,
 - 2) приликом израчунавања корисне површине неће се узети у обзир подрумске и таванске просторије које по својој опреми нису прикладне за стамбене или пословне сврхе, као ни стубишта, отворени балкони и терасе, а што важи и за друге дијелове некретнине који су припадак неког стана или друге самосталне просторије у складу с одредбама овога закона,
 - 3) корисна се површина у правилу израчунава према главном пројекту који је саставни дио грађевинске дозволе или који је потврђен по надлежном тијелу, али ако неки од сувласника учини вјеројатним да постоје знатнија одступања од тог пројекта, корисна ће се површина израчунати према стварном стању,
 - 4) у случајевима утврђивања корисне површине из тач. 1. до 3. овог става суд доноси рјешење на основу налаза овлашћеног геодете, вјештака архитектонске или грађевинске струке.

Члан 88.

Накнадно судско утврђивање корисних површина

- (1) Уколико се након што су утврђени и у земљишну књигу уписани одговарајући дијелови измијењене прилике и нема споразума међу етажним власницима о новом утврђивању корисних површина и одговарајућих дијелова на захтјев свакога сувласника корисну површину ће у ванпарничном поступку утврдити суд.

- (2) Под промијењеним приликама нарочито се сматра:

- 1) ако се утврђена корисна површина стана, односно друге самосталне просторије утврђена прије завршетка градње, промијенила радњама за које је потребна грађевинска дозвола до завршетка градње за најмање 3%, с тиме да у том случају захтјев за поново утврђивање може бити постављен само у року од године дана од правоснажности употребне дозволе,
 - 2) ако се након завршене градње битно промијенила утврђена корисна површина стана, односно друге самосталне просторије таквим грађевинским захватима обављеним на некретнини за које је потребна грађевна дозвола, с тиме да у том случају захтјев за поново утврђивање може бити постављен само у року од године дана од правоснажности употребне дозволе.
- (3) Утврди ли се поново корисна површина због промјене из става 2. овога члана, сувласници су дужни међусобно преузети или пренијети оне сувласничке дијелове који су потребни како би сваком сувласнику припао барем онолики дио који је након утврђења корисних површина нужан за успоставу његова права власништва на посебном дијелу (одговарајући сувласнички дио).
- (4) У недостатку споразума сувласника, суд који наново одреди неку корисну површину, уједно ће утврдити мијења ли се и колики је зброј свих корисних површина станова и осталих посебних дијелова исте некретнине.

Члан 89.

Накнадно утврђивање корисне површине због промјене стања посебних дијелова

- (1) Корисна површина ће се поновно утврђивати и ако се прије утврђена вриједност промијенила због промјена стања станова, односно других самосталних просторија, који непосредно просторно граниче, или због преноса споредних дијелова једног посебног дијела зграде на други, ако захтјев за поновно утврђивање корисне површине ставе власници посебних дијелова, који изводе промјене или пренос.
- (2) У случају из става 1. овога члана утврдит ће се корисна површина станова или других просторија на које се односи промјена или пријенос тако да буде једнак зброј њихових корисних површина прије и након промјене или преноса.
- (3) Уколико се у случају из става 1. овог члана поново утврди корисна површина, сувласници чија је корисна површина повећана дужни су сувласницима чијим се дијеловима смањила корисна површина платити накнаду. Висину накнаде сувласници утврђују споразумом, а у недостатку споразума накнада се плаћа према тржишној вриједности некретнине укључујући и сву евентуалну штету коју су оштећени сувласници претрпјели.

Члан 90.

Стицање власништва два или више лица на посебном дијелу некретнине

Уколико су два или више лица стекли, као сувласници или заједнички власници, власништво на посебном дијелу, она сва права и дужности власника извршавају солидарно, те се у односу према трећим лицима и осталим сувласницима исте некретнине сматрају као једно лице.

Члан 91.

Право прече куповине

- (1) Сувласници једног стана, пословне просторије или самосталне просторије имају право прече куповине.
- (2) Сувласник који продаје своје етажнo власништво из става 1. овог члана дужан је учинити понуду другим сувласницима тога посебног дијела, а сувласник зграде која се не може подијелити на посебне дијелове другим сувласницима.
- (3) Понуда мора бити учињена у писаној форми и садржавати земљишнокњижне или катастарске ознаке некретнине и посебног дијела некретнине који се продаје.
- (4) На вршење права прече куповине сувласника стана, пословне просторије или самостална просторије примјењују се одредбе овог закона о праву прече куповине сувласника.
- (5) Ако етажни власник који продаје свој дио не учини понуду у складу с одредбама става 3. овога члана, или ако свој дио прода под повољнијим условима трећем лицу, други сувласник, односно сувласници имају право тражити од суда да уговор огласи неваљаним и да они купе тај дио под истим условима.
- (6) Уколико се другачије не споразумију сувласници остварују право прече куповине сразмјерно учешћу својих сувласничких дијелова на цијелој некретнини.

б) Извршавање овлашћења

Члан 92.

Узајамни односи етажних власника

- (1) Уговором етажних власника уређују се обим и начин кориштења и одржавања посебних дијелова некретнине и дијелова некретнине који служе згради као цијелини или неким њеним посебним дијеловима.
- (2) Права и обавезе утврђене уговором о узајамним односима власника посебних дијелова односе се и на каснијег стицаоца власништва посебног дијела.
- (3) Ако етажни власници не закључе уговор о узајамним односима суд ће у ванпарничном поступку, на приједлог било којег власника, својим рјешењем уредити те односе.

Члан 93.

Уговор о узајамним односима власника посебних дијелова некретнине

- (1) Уговор о узајамним односима етажних власника из члана 92. овог закона закључује се у писменом облику уз овјеру потписа од стране нотара или другог овлашћеног органа.
- (2) Уговор који је сачињен супротно ставу 1. овог члана ништав је.
- (3) Ако је власник приликом подјеле одредио како ће се управљати некретнином, то ће дјеловати и према трећима, ако је забиљежено у земљишној књизи.
- (4) Уговор о узајамним односима етажних власника може се мијењати уз писмени пристанак оних власника чија се права мијењају у форми прописаној ставом 1. овог члана.
- (5) Суд ће, у ванпарничном поступку, на приједлог једног или више етажних власника одредити да ли ће се извршити промјена у уговору и против воље других власника, ако нађе да су промјене оправдане.

Члан 94.

Дужност одржавања

- (1) Етажни власник, дужан је за тај стан, односно другу самосталну просторију, те њима намијењене инсталације, нарочито електроводне, пливоводне, водоводне,

топловодне и санитарне направе, као и све друге припатке тог посебног дијела, бринути се и тако их одржавати да другим сувласницима не настане никаква штета.

- (2) За сву штету, коју други етажни власници претрпе у вези с извршавањем дужности из става 1. овога члана, или због њена неизвршавања, одговоран је онај етажни власник, чија је то била дужност одржавања, а ако је то била дужност више етажних власника – они одговарају за ту штету солидарно.
- (3) Етажни власник је дужан да одобри улазак у стан односно другу самосталну просторију представнику управника зграде уколико је то потребно ради спречавања штете на другим посебним дијеловима некретнине односно заједничким просторијама или ради хитног одржавања заједничких дијелова некретнине. Имовинску штету коју у вези с тиме претрпи дужни су му сразмјерно својим удјелима у некретнини надокнадити етажни власници који користе предметне заједничке просторије, ако се радило о одржавању заједничких просторија, односно етажни власник одређеног стана или самосталне просторије.
- (4) Уколико се етажни власник томе противи, по захтјеву управника рјешење о одобрењу уласка управника у стан односно самосталну просторију по скраћеном управном поступку доноси орган надлежне јединице локалне самоуправе надлежан за стамбене послове. У случају немогућности уласка у посебни дио зграде упркос постојању рјешења надлежног органа, онда се ово рјешење извршава по службеној дужности или на захтјев управника зграде примјењујући начело хитности поступка.

Члан 95.

Промјене стања

- (1) Етажни власник овлашћен је, не тражећи за то одобрење од осталих етажних власника, у складу с грађевинским прописима о своме трошку извршити преправке у стану или другој самосталној просторији, укључујући и промјену намјене, ако се придржава сљедећих правила:
 - 1) промјена не смије проузрочити оштећење зграде и других дијелова некретнине, а ни повреду оних интереса осталих етажних власника који заслужују заштиту; нарочито не смије проузрочити повреду вањскога изгледа зграде, ни опасност за безбједност лица, зграде или других ствари,
 - 2) ако би за промјену било потребно задријети у заједничке дијелове некретнине, то је допуштено само ако је таква промјена уобичајена или служи важном интересу власника посебног дијела, иначе је сваки етажни власник може забранити; али не може забранити постављање водова за свјетло, плин, енергију, воду и телефон и сличних уређаја, а ни постављање радијских или телевизијских антена, потребних према стању технике, ако није могућ или није одобрен прикључак на постојећу антену,
 - 3) ради промјена на своме дијелу није допуштено задријети у оне дијелове некретнине који су као посебни дио у власништву другог етажног власника без његова одобрења, али тај етажни власник ће ипак морати трпјети оно у вези с туђим преправком чиме се битно и трајно не повређује његово право на посебном дијелу, а и оно што је умјесно кад се праведно одвагну сви интереси,

- 4) власник посебног дијела који проводи промјене на своје дијелу дужан је дати примјерену накнаду другому власнику чија је права тиме повриједио и кад је тај био дужан трпјети ту повреду.
- (2) Ако је за промјену намјене из става 1. овога члана потребна дозвола органа власти, други етажни власници који ту промјену морају трпјети нису овлаштени ускратити свој пристанак кад је он потребан те одговарају за штету коју би проузročили својим ускраћивањем.
- (3) Оно што је у ставу 1. овога члана одређено за станове и друге самосталне просторије једнако важи и за све споредне дијелове који су њихови припатци, а ове одредбе се примјењују и у случају преноса споредних дијелова, који служе једном стану, односно просторији на други стан, односно просторију.
- (4) За сву штету коју други сувласници претрпе у вези с промјенама које је извршио етажни власник, ако је нису били дужни трпјети, одговара им тај етажни власник; више етажних власника одговарају за ту штету солидарно.

Члан 96.

Трошкови етажног власништва

- (1) Етажни власник одржава тај дио о своје трошку те сноси све јавне обавезе и терете у вези с власништвом тог дијела, ако није нешто друго законом одређено.
- (2) Кад дужник обавезе на повремение накнаде за комуналне услуге у вези с употребом власништва посебног дијела (накнаде због трошења електричне енергије, плаина, топлинске енергије, одвоза отпада и сл.) није нека друга особа, етажни власник на чијем је сувласничком дијелу успостављено власништво посебног дијела, дугује те накнаде добављачима, односно даваоцима услуга.
- (3) Ако је дужник обавезе из става 2. овога члана лице које одређени посебни дио употребљава или искориштава на основу најма, закупа или другог уговора са етажним власником тога посебног дијела, за извршење те обавезе јамчи добављачу власник тог посебног дијела.

Члан 97.

Управљање некретним на којој је успостављено етажно власништво

- (1) Цијелом некретним на којој је успостављено етажно власништво управљају етажни власници по општим правилима о управљању сувласничком ствари, ако овим законом није другачије одређено.
- (2) Етажни власници су дужни учествовати у управљању некретним те одредити лице које ће обављати послове заједничког управника и основати заједничку резерву.
- (3) Етажни власници доносе одлуке о предузимању послова редовног управљања и ванредних послова у писменом облику.
- (4) Ако је власник приликом подјеле одредио како ће се управљати некретним то ће дјеловати према трећима, ако је забиљежено у земљишној књизи.

Члан 98.

Послови редовног управљања

Послови редовног управљања цијелом некретним су нарочито:

- 1) редовно одржавање заједничких дијелова и уређаја некретнине, укључујући и грађевинске промјене неопходне за одржавање;

- 2) стварање одговарајуће заједничке резерве за предвидиве будуће трошкове;
- 3) узимање зајмова ради покрића трошкова одржавања који нису покривени резервом, а потребни су за обављање послова уредног одржавања који се понављају у размацима дужим од једне године;
- 4) обезбјеђење некретнине;
- 5) именовање и опозив заједничког управника;
- 6) одређивање и промјене кућног реда;
- 7) изнајмљивање и давање у закуп, као и отказивање закупа станова и других самосталних просторија некретнине на којима није успостављено власништво посебног дијела.

Члан 99.

- Побољшање заједничких дијелова и уређаја зграде
- (1) За доношење одлуке о предузимању побољшања заједничких дијелова и уређаја зграде потребан је пристанак свих сувласника некретнине, осим за оне послове који се сматрају пословима редовног управљања.
- (2) Изузетно, од одредбе става 1. овог члана, пристанак свих сувласника није потребан ако сувласници који заједно имају већину сувласничких дијелова одлуче да се изврши побољшање, и да ће они сами сносити трошкове или се ти трошкови могу покрити из резерве, не угрожавајући тиме могућност да се из резерве подмире потребе редовног одржавања, под увјетом да та побољшања неће ићи на штету надгласаних сувласника.

Члан 100.

Овлаштења етажних власника на судску заштиту

Етажни власник некретнине је овлаштен да захтијева од суда да својом одлуком одреди:

- 1) рок у којем се треба обавити неки од послова из члана 95. овога закона о којем је већином гласова донесена одлука;
- 2) стварање одговарајуће заједничке резерве или оправдано повећање, односно смањење резерве коју је одредила већина, према правилу да при одређивању резерве и величине доприноса појединих сувласника треба, осим о предвидивим трошковима, водити рачуна и о имовинском стању свих сувласника;
- 3) да се етажном власнику, ако би му било немогуће да одмах плати дио трошкова неког посла одржавања цијеле некретнине који се јавља у временским размацима дужим од једне године, а није покривен резервом, допушта да плати у мјесечним ратама у временском периоду не дужем од десет година, уз осигурање оснивањем хипотеке на његовом сувласничком дијелу у корист других етажних власника, са уобичајеним каматама на дуг осигуран хипотеком;
- 4) закључење одговарајућег осигурања од пожара или од одговорности трећим лицима;
- 5) постављање заједничког управника, или смјењивање управника који грубо занемарује своје дужности;
- 6) укидање или измјену оних одредаба кућног реда које је донијела већина етажних власника, ако оне вријеђају такве интересе тог етажног власника који заслужују заштиту, или би њихово извршавање било неправедно захтијевати од њега;

- 7) отказивање уговора о закупу једног мјеста у заједничкој гаражи или паркиралишту због потреба тог етажног власника.

Члан 101.

Трошкови одржавања и побољшања

- (1) Трошкове за одржавање и за побољшање некретнине носе сви етажни власници некретнине сразмјерно својим сувласничким дијеловима, ако није другачије одређено.
- (2) Допринос за заједничку резерву ради покрића трошкова одржавања и побољшања некретнине те за отплаћивање зајма за покриће тих трошкова носе сви етажни власници сразмјерно својим сувласничким дијеловима, ако није другачије одређено.
- (3) Етажни власници могу одредити другачији начин распојеле трошкова и доприноса заједничке резерве, него што је то одређено ст. 1. и 2. овог члана, и то:
 - 1) одлуком већине сувласничких дијелова, кад је ријеч о трошковима за одржавање оних уређаја некретнине који нису у подједнаком обиму корисни свим етажним власницима, као што су трошкови за лифт, централно гријање и др., ако такву одлуку оправдавају различите могућности појединих етажних власника да те уређаје употребљавају и немогућност утврђивања стварног утршка сваког појединог етажног власника;
 - 2) сагласном одлуком свих етажних власника, у писменом облику, у погледу свих осталих трошкова за одржавање и побољшање некретнине или доприноса заједничкој резерви.
- (4) Етажни власник може захтијевати од суда да утврди одговара ли начин распојеле трошкова правилу из става 1. односно става 2. овог члана и да ли је ваљана одлука из става 3. овог члана. Ако одлука о распојели трошкова за одржавање оних уређаја некретнине, који нису у подједнаком обиму корисни свим етажним власницима није ваљана, етажни власник може захтијевати од суда да, по праведној оцјени, утврди начин за распојелу трошкова, с обзиром на различиту могућност употребе тих уређаја.
- (5) На захтјев етажног власника, у земљишној књизи ће се забиљежити одредбе о начину распојеле трошкова из става 3. овог члана, ако су писмено сачињене, а потписи етажних власника овјерени од стране надлежног органа, као и правоснажна одлука суда, који је утврдио начин распојеле трошкова по праведној оцјени.
- (6) Ако трошкови за некретнину буду подмирени из заједничке резерве у складу с њеном намјеном, они се неће дијелити на сувласнике, који су уплатили своје доприносе у резерву.

Члан 102.

Заједничка резерва

- (1) Заједничку резерву чине новчани доприноси које су етажни власници уплатили на основу одлуке донесене већином сувласничких дијелова, односно одлуке коју је на захтјев неког етажног власника донио суд с обзиром на предвидиве трошкове и узимајући у обзир имовинско стање свих етажних власника. Овим се не дира право да се посебним прописима јединица локалне самоуправе одреди минимални износ мјесечне накнаде по једном квадратном метру стана како би се обезбиједило несметано одржавање зграда.
- (2) Заједничка резерва као имовина свих етажних власника намијењена је за покриће трошкова одржавања и

побољшања некретнине и за отплаћивање зајма за покриће тих трошкова.

- (3) Заједничком резервом управљају етажни власници, односно управник некретнине, као имовином одвојеном од имовине било којег етажног власника, уложеном на начин да доноси плодове. Управник некретнине за располагање новчаним средствима из заједничке резерве етажних власника одговара етажним власницима свом својом имовином.
- (4) Допуштена су само она плаћања из резерве која су учињена ради плаћања трошкова одржавања и побољшања некретнине или отплату зајма узетог за покриће тих трошкова. Поступак извршења је допуштено проводити на заједничкој резерви само ради подмирења тих потраживања.
- (5) Престанком овлаштења за управљање управник је дужан без одгађања положити рачун о резерви и остатак предати новом управнику. Ако суд разријеши управника, наложит ће му да у року од петнаест дана преда утврђени остатак износа заједничке резерве новом управнику.
- (6) Етажни власник који је отуђио своје етажно власништво нема право захтијевати поврат свог доприноса у заједничку резерву. Тај дио доприноса остаје у заједничкој резерви као допринос сувласничког дијела који је отуђен.

Члан 103.

Опасност од штете на некретнини

- (1) Етажни власник је овлаштен и дужан да без одгађања пријави заједничком управнику штете за које је сазнао да су настале на дијеловима или уређајима некретнине, и штете на оним посебним дијеловима те некретнине, на којима је успостављено етажно власништво, ако од њих пријети опасност осталим дијеловима некретнине.
- (2) Кад пријети опасност од штете, сваки је етажни власник овлаштен да предузме хитне мјере без пристанка осталих етажних власника.

Члан 104.

Дужности управника и закупаца

- (1) Управник управља некретнином и заједничком резервом као заступник свих етажних власника, при чему у односу према трећима не дјелују ограничења која би му била постављена правним послом.
- (2) У управљању некретнином управник је овлаштен да води поступке пред судом или другим органима у име свих етажних власника некретнине, што укључује и овлаштење да опуномоћи стручне заступнике за вођење тих поступака.
- (3) На управников однос са етажним власницима примјењују се општа правила о заступању и посебна правила о управнику којег постављају етажни власници, ако другачије не произлази из положаја који управнику некретнине дају одредбе овог закона.
- (4) Управник је обавезан чувати интересе свих етажних власника и у обављању послова редовне управе слиједити упутства већине, а ванредне послове предузимати само на основу сагласности свих етажних власника или одлуке суда која је замјењује. Управник је посебно дужан:
 - 1) положити сваком етажном власнику уредан рачун о пословању у претходној календарској години и ставити му на прикладан начин на увид исправе на којима се то заснива, и то најкасније до 30-тог марта сваке године;

- 2) изградити преглед предвиђених послова за одржавање и побољшања, као и предвидивих трошкова и оптерећења у наредној календарској години, и то на прикладан начин објавити најкасније до истека текуће календарске године;
- 3) прикупити више понуда за послове одржавања који се понављају у размацима дужим од једне године, као и за веће радове ради побољшања.
- (5) Етажни власници, у чије име управник управља некретнином, су дужни да о промјени управника или о промјенама његових овлашћења обавијесте закупце на прикладан начин. Обавезе које закупци испуне лицу које више није управник, или више није овлаштено примити испуњење, сматрају се ваљано испуњеним и ослобађају дужнике обавезе, ако нису обавијештени или нису на други начин сазнали о промјенама.

ц) Престанак етажног власништва

Члан 105.

Пропаст предмета

Етажно власништво престаје ако стан или друга самостална просторија која је била предметом тога власништва трајно престане бити прикладна за самостално извршавање овлашћења која произилазе из етажног власништва.

Члан 106.

Брисање

- (1) Осим у случају из члана 105. овог закона, етажно власништво престаје брисањем у земљишној књизи оног уписа којим је власништво одређеног посебног дијела некретнине било успостављено као право повезано с одређеним сувласничким дијелом те некретнине.
- (2) За брисање из става 1. овог члана на основу одрекнућа нужен је престанак свих сувласника и књижних овлаштеника чија права оптерећују одговарајући сувласнички дио.

Члан 107.

Престанак сувласништва

- (1) Престанком сувласништва на некретнини престаје и власништво посебног дијела који је са њим био повезан.
- (2) Престанак етажног власништва не повлачи за собом престанак сувласништва на некретнини.

Глава IV

ПРАВО ВЛАСНИШТВА НА ПОКРЕТНИНАМА

1. Стицање права власништва

Члан 108.

Уопштено

Све што је у овоме закону одређено у погледу стицања власништва на некретнинама важи и за стицање власништва на покретним стварима уколико у овој глави није другачије одређено или то не произлази из нарави покретне ствари.

Члан 109.

Стицање покретнине правним послом

- (1) На основу правног посла, право власништва на покретну ствар стиче се предајом те ствари у посјед стицаоца.
- (2) Предаја покретне ствари сматра се извршеном и предајом исправе на основу које стицалац може располагати том ствари, као и уручењем неког дијела ствари или издавањем или другим означавањем ствари које значи предају ствари.
- (3) Кад се покретна ствар налази у посједу стицаоца по неком правном основу, он стиче право власништва на

покретној ствари у тренутку закључења правног посла са власником ствари на основу кога се стиче право власништва.

- (4) Ако стицалац права власништва на покретну ствар остави ту ствар и даље у посједу преносиоца по неком другом основу, он стиче право власништва на покретној ствари у тренутку закључења правног посла са власником ствари на основу кога се стиче право власништва.
- (5) Право власништва на покретној ствари коју држи треће лице прелази на стицаоца у тренутку закључења правног посла којим му је преносилац пренио право да захтијева повраћај те ствари. Треће лице има право да према новом власнику истакне све приговоре које је имао према ранијем власнику.
- (6) Предаја покретне ствари сматра се извршеном и када из конкретних околности произлази да је извршена предаја ствари.

Члан 110.

Стицање права власништва у случају вишеструког отуђења

- (1) Кад је више лица склопило правне послове ради стицања власништва исте покретнине која је индивидуално одређена, власништво стиче оно лице којем је ствар првом предана у посјед, ако је савјесно и ако су испуњене и све друге претпоставке за стицање власништва.
- (2) Ако постоји више савјесних стицалаца, право да захтијева предају ствари у посјед има стицалац, који је први стекао правни основ за пренос права власништва.
- (3) Савјесни стицалац може поднијети тужбу за предају ствари у посјед против дотадашњег власника и несавјесног посједника.

Члан 111.

Стицање од невласника

- (1) Ко је у доброј вјери стекао самостални посјед покретне ствари на основу теретног правног посла склопљенога ради стицања права власништва, од лица које није власник, стекао је власништво те ствари.
- (2) Стицалац из става 1. овога члана, стекао је власништво ствари у тренутку стицања самосталнога посједа, ако му је ствар предана у непосредни посјед или се већ отприје налази код њега. Ако му је ствар предана у самостални посјед самим читавањем воље, он ће право власништва стећи тек кад му ствар буде предана у непосредни посјед.
- (3) Стицалац је био у доброј вјери ако у тренутку закључења правног посла, а ни у тренутку примања непосреднога посједа није знао, нити је с обзиром на околности могао знати да ствар не припада отуђиваоцу.
- (4) Одредба става 1. овога члана не примјењује се ако је ствар њеном власнику или лицу путем које је он посједовао била украдена, или ју је изгубио, односно затурио, осим у погледу стицања готова новца, вриједносних папира на доносиоца или на јавној дражби.
- (5) Права трећих која терете покретну ствар престају стицањем власништва од лица којем ствар не припада. Не престају она права трећих за која је стицалац знао да постоје или је то могао знати у часу кад је стицао власништво. Сматра се да је стицалац знао да постоји заложно право ако је уписано у регистар залога.
- (6) Не престају она права трећих лица за која је стицалац знао или могао знати да постоје у тренутку склапање уговора о преносу права власништва. Сматра се да је стицалац знао да постоји заложно или неко друго право

ако је о постојању тог права могао сазнати увидом у одговарајући јавни регистар. Наведена пресумпција не важи ако је продавац у оквиру свог редовног пословања ставио ствар у промет.

Члан 112.

СТИЦАЊЕ ОДВАЈАЊЕМ

- (1) Плодови и све што се одвоји од неке ствари припада и након одвајања њеном власнику, ако није што друго одређено.
- (2) Посједује ли неко лице као самостални посједник туђу ствар од које су се одвојили плодови или нешто друго, оно је самим одвајањем постало власником одвојенога, ако је у том часу било савјесни посједник туђе ствари.

Члан 113.

СТИЦАЊЕ НА ОСНОВУ ОГРАНИЧЕНОГ СТВАРНОГ ПРАВА

- (1) Кома на основу његова ограниченога стварног права припада право на власништво плодова или других дијелова неке туђе ствари, тај постаје њиховим власником кад се одвоје од власникове ствари, али ако га његово право само овлашћује да узме плодове или дијелове неке ствари у власништво, они ће постати његови тек кад их за себе убере.
- (2) Посједује ли ствар од које су се одвојили плодови, или нешто друго, неко друго лице као да је носилац ограниченога стварног права на основу којег би му припадало власништво плодова или других дијелова те ствари, она је самим одвајањем постала власником одвојенога, али не ако у том тренутку није било поштен посједник туђе ствари.
- (3) Носилац ограниченог стварног права на ствари, односно савјесни посједник не стиче власништво плодова и другог што се од ствари одвојило, ако власништво тога стекне за себе неко друго лице по законском основу.

Члан 114.

СТИЦАЊЕ ПРАВА ВЛАСНИШТВА СПАЈАЊЕМ ИЛИ МИЈЕШАЊЕМ СТВАРИ

- (1) Када су ствари које припадају разним власницима тако спојене или помијешане да се не могу раздвојити без знатне штете или без несразмјерних трошкова, на новој ствари настаје сувласништво дотадашњих власника, и то сразмјерно вриједности коју су поједине ствари имале у тренутку спајања или мијешања.
- (2) Ако је неко од власника био несавјестан, савјестан власник може захтијевати, у року од једне године од дана спајања или мијешања ствари, да му цијела ствар припадне у власништво или да цијела ствар припадне у власништво несавјесном власнику. Стицалац је дужан другоме надокнадити тржишну вриједност његове ствари.
- (3) Ако од двије спојене или помијешане ствари једна има незнатну вриједност у односу на другу, власник вриједније ствари стиче право власништва на новој ствари. Лице које је изгубило право власништва може, у року од једне године од дана спајања или мијешања ствари, захтијевати надокнаду тржишне вриједности своје ствари.

Члан 115.

СТИЦАЊЕ ВЛАСНИШТВА НАЂЕНЕ СТВАРИ

Нађену ствар налазник може стећи у власништво под претпоставкама за стицање ствари путем досјелости, с тим да је његов посјед нађене ствари савјестан ако не зна нити би морао знати чија је ствар.

Члан 116.

ДОСЈЕЛОШЋУ

- (1) Посједник стиче досјелошћу право власништва на покретној ствари која је у власништву другог лица, протеком три године савјесног, законитог посједа, ако није прибављен силом, пријетњом или злоупотребом повјерења.
- (2) Посједник стиче досјелошћу право власништва на покретној ствари која је у власништву другог лица протеком шест година савјесног посједа.

Члан 117.

ПРИРАСТАЊЕ ГЛАВНОЈ СТВАРИ

Ако су у ствар уложени туђи труд или средства и тиме није настала нова ствар, него је иста прирасла постојећој ствари као главној, а успостава пријашњег стања односно растављање није могуће без несразмјерно великих трошкова, тада се власништво главне ствари протеже на све оно што је тој главној ствари прирасло или је у њу уложено и сматра се њезином припадношћу.

Члан 118.

ПРИСВОЈЕЊЕ

- (1) На покретној ствари коју нико нема у свом власништву, стећи ће власништво лице које узме ту ствар у самостални посјед с намјером да је присвоји, ако законом није другачије одређено.
- (2) На покретним стварима које нико нема у власништву, а које се могу набављати или употребљавати само уз посебну дозволу коју даје надлежно тијело, власништво може стећи присвојењем само лице које има такву дозволу.
- (3) Не може се стећи присвојењем власништво на стварима које по посебном закону могу бити само у власништву државе, ако посебним законом није другачије одређено.

Члан 119.

ИЗРАЂЕНА СТВАР

- (1) Лице које од свог материјала својим радом изради нову ствар стиче право власништва те ствари.
- (2) Право власништва на новој ствари припада власнику од чијег је материјала, на основу правног посла, ту ствар израдило друго лице.
- (3) Ако је неко од туђег материјала израдио нову ствар за себе, он на тој ствари стиче власништво ако је савјестан и ако је вриједност рада већа од вриједности материјала.
- (4) У случају из става 3. овог члана, ако су вриједност рада и вриједност материјала једнаке, настаје сувласништво.

2. ИЗГУБЉЕНА СТВАР

Члан 120.

ИЗГУБЉЕНА СТВАР И НАЛАЗНИК

- (1) Ствар коју је власник изгубио, загубио, или му је украдена, није самим тим престала бити његовим власнишвом, па ју је налазник дужан без одгоде предати ономе ко ју је изгубио, односно власнику ствари, ако по знаковима на ствари или из других околности може за њега сазнати.
- (2) Налазник који није нађену ствар предао оном ко ју је изгубио, односно њеном власнику, дужан ју је без одгоде предати најближој полицијској станици или другом надлежном тијелу лично или путем лица у чијим ју је просторијама, превозном или сличном средству нашао. Налазник једино није дужан предати надлежном тијелу ствар чија је вриједност према општем схваћању занемарива.

Члан 121.

Чување изгубљене ствари

- (1) Надлежно тијело дужно је нађену ствар примити у полог, те је чувати за онога који ју је изгубио, односно за њеног власника, као и подузети све мјере ради очувања ствари и проналаска власника или онога који ју је изгубио.
- (2) Надлежно тијело ће повјерити на чување поузданом чувару ствари које не може само чувати.
- (3) Ако је нађена ствар покварљива или су за њезино чување или одржавање потребни трошкови несразмјерни њезиној вриједности, ствар ће се продати на јавној дражби и за њу добивени новац положити у суд.

Члан 122.

Поврат ствари

- (1) Ако се онај који је ствар изгубио или је њезин власник јави у року од године дана од објављивања и докаже да је ствар изгубио из посједа, односно да је њезин власник, предат ће му се ствар или износ добивен њезином продајом, чим се од њега наплате сви нужни трошкови у вези с нађеном ствари, као и награда налазнику (налазнина).
- (2) У сумњи којем од више лица треба предати нађену ствар, ако околности не упућују на неко друго лице, предност има оно које ју је изгубило из непосредног посједа.
- (3) О предаји ствари лицу које је доказало да ју је изгубило из посједа, односно да је њен власник, надлежно тијело дужно је одмах писано обавијестити налазника, те му изручити налазнину.

Члан 123.

Налазнина

- (1) Налазнику изгубљене ствари припада право на налазнину у висини од 10% од вриједности ствари, а и на накнаду за нужне трошкове које је имао у вези с нађеном ствари.
- (2) Налазник изгубљене ствари је онај који је ствар први узео. Више лица која су заједно нашла ствар имају право на налазнину на једнаке дијелове.
- (3) Лице које је дужно платити налазнину може захтијевати да се износ налаздине правично смањи кад би налазнина представљала несразмјерно велику корист с обзиром на прилике налазника и лица које је дужно платити налазнину, као и околности под којима је ствар изгубљена и нађена.
- (4) Ако се вриједност нађене ствари не може процијенити или она постоји само за њезина власника, односно лице које ју је изгубило, тада налазник може захтијевати да се одреди правични износ налаздине.

Члан 124.

Предаја ствари налазнику

- (1) Ако се лице које је изгубило ствар или власник ствари не јаве у року од године дана од објављивања огласа о налазу ствари, или не докажу своје право на ствар или одбију примити ствар, тада се нађена ствар, односно новац добивен њезином продајом предаје у непосредни посјед налазнику.
- (2) Уколико се накнадно јави лице које је ствар изгубило или њезин власник, налазник му мора вратити ствар заједно с добивеним користима, односно вратити за њу добивени новац заједно с каматама по одбитку нужних трошкова, а онај коме је ствар враћена дужан је платити налазнину.

Члан 125.

Налаз блага

- (1) Благом се у смислу овога закона сматрају новац, драгоцености и друге ствари од вриједности које су биле скривене тако дуго да се више не може утврдити ко им је власник.
- (2) Налазник је дужан узети нађено благо на примјерен начин у посјед, а ако се установи да заиста нема власника, постаје власништво јединице локалне самоуправе на чијој територији је пронађено.
- (3) Налазник је дужан без одгоде обавијестити о нађеном благу надлежно државно тијело, а до предаје подузети нужне мјере за заштиту блага.
- (4) Налазник и власник некретнине у којој је нађено благо имају право на примјерену награду, која не може бити мања од награде каква би била за нађену туђу ствар ни већа од вриједности нађенога блага, а имају право и на накнаду нужних трошкова.
- (5) Једна половина награде из става 3. овог члана припада налазнику, а друга власнику некретнине, али онај који је покушао затајити налаз блага, нема право на награду.
- (6) Јединица локалне самоуправе се може ослободити своје обавезе давања налаздине, односно награде и накнаде трошкова за благо тако да се одрекне ствари, те да налазнику и власнику некретнине преда благо у самостални супосјед, у којем ће се случају на одговарајући начин примјењивати одредбе овога закона о предаји ствари налазнику и о стицању власништва на нађеној ствари.
- (7) Одредбе о праву власника некретнине на награду на одговарајући се начин примјењују и на носиоца права грађења, ако је благо нађено у згради која је изграђена на праву грађења или њиме одвојена од земљишта.

Глава V

ЗАШТИТА И ПРЕСТАНАК ПРАВА ВЛАСНИШТВА

1. Заштита права власништва

Члан 126.

Власничке тужбе

- (1) Власник има право да захтјева поврат ствари од лица које је у њеном посједу, а од лица које га протуправно узнемирава да престане са узнемиравањем.
- (2) Право на поврат ствари и на престанак узнемиравања не застаријевају.

Члан 127.

Власничка тужба на поврат ствари

- (1) Да би остварио право на поврат ствари власник мора доказати да је ствар коју захтјева његово власништво и да се ствар налази у тужениковом посједу.
- (2) Власник мора ствар чији поврат тражи описати по њеним особинама или знацима који је разликују од истоврсних ствари.
- (3) Лице које је ствар посједовало па је посјед напустило пошто му је достављена тужба, треба је о своме трошку предати власнику, односно треба му надокнадити пуну вриједност ствари.

Члан 128.

Приговори посједника

- (1) Посједник има право одбити предају ствари њезином власнику ако има право које га овлашћује на посједовање те ствари (право на посјед).
- (2) Ако поврат ствари тражи лице које је власништво и посредан посјед стекло преносом захтјева на поврат ствари туженик може према том лицу истаћи све приговоре права на посјед које је имао према ранијем власнику.

- (3) Ако је туженик несамостални посједник, он се од захтјева да преда посјед ствари може бранити именовањем посредног самосталног посједника чију вишу власт признаје и из чијег посједа изводи свој посјед.

Члан 129.

Савјестан посједник

- (1) Лице чији је посјед савјестан (савјестан посједник) дужно је вратити ствар власнику заједно са плодовима који нису обрани.
- (2) Савјестан посједник не одговара за погоршање и пропаст ствари који су настали за вријеме његовог савјесног посједа, нити је дужан дати накнаду за употребу и корист коју је имао од ствари.
- (3) Савјестан посједник има право на накнаду нужних трошкова за одржавање ствари, као и на накнаду корисних трошкова у мјери у којој је вриједност ствари повећана.
- (4) Савјестан посједник има право на накнаду трошкова које је учинио ради свог задовољства или уљепшања ствари само уколико је њена вриједност повећана (корисни трошкови). Ако се оно што је учињено ради задовољства или уљепшавања ствари може одвојити од ствари без њеног оштећења, савјестан посједник има право да то одвоји и задржи за себе.
- (5) Савјестан посједник има право задржавања ствари док му се не надокнади износ нужних и корисних трошкова које је имао у вези са њеним одржавањем.
- (6) Вриједност плодова и других користи које је посједник имао од ствари, одбиће се од трошкова које посједник основано тражи.
- (7) Трошкови и вриједност плодова обрачунавају се према цијенама у вријеме доношења пресуде.
- (8) Потраживања накнаде нужних и корисних трошкова застаријевају у року од три године од дана предаје ствари власнику.

Члан 130.

Несавјестан посједник

- (1) Несавјестан посједник дужан је да ствар врати власнику са свим плодовима које је ствар дала за вријеме његовог посједа.
- (2) Несавјестан посједник дужан је надокнадити власнику вриједност убраних плодова које је потрошио, отуђио, као и вриједност плодова које је пропустио да убере.
- (3) Несавјестан посједник дужан је надокнадити штету насталу погоршањем или пропашћу ствари, осим ако би та штета настала и да се ствар налазила код власника.
- (4) Несавјестан посједник има право захтијевати накнаду нужних трошкова које би имао и власник да се ствар налазила код њега.
- (5) Несавјестан посједник има право захтијевати накнаду корисних трошкова само ако су корисни за власника.
- (6) Несавјестан посједник нема право на накнаду трошкова које је учинио ради свог задовољства или уљепшавања ствари осим ако је њена вриједност повећана за власника. Ако се оно што је учињено ради задовољства или уљепшања ствари може одвојити од ствари без њеног оштећења, несавјестан посједник има право да то одвоји и задржи за себе.
- (7) Савјестан посједник постаје несавјестан од тренутка када му је тужба достављена, али власник може доказивати да је савјестан посједник постао несавјестан и прије достављања тужбе.

- (8) Потраживање власника, односно несавјесног посједника застаријевају у року од три године од дана предаје ствари власнику.

Члан 131.

Тужба из претпостављеног власништва

- (1) Савјесни посједник индивидуално одређене ствари, који је ту ствар стекао на основу подобном за стицање права власништва и на законит начин (претпостављени власник) има право да захтијева поврат ствари и од савјесног посједника код којег се та ствар налази без правног основа или по слабијем правном основу.
- (2) Када се два лица сматрају претпостављеним власницима исте ствари, јачи правни основ има лице које може доказати несумњивог претходника, а ако оба лица то могу, или не може ни једно, јачи правни основ има лице које је ствар стекло теретно у односу на лице које је ствар стекло бестеретно. Ако су правни основи ових лица исте јачине, првенство права има лице код којег се ствар налази, односно лице којем је ствар првом предана.
- (3) Претпостављени власник треба да докаже чињенице на основу којих се претпоставља његово власништво, као и да је ствар коју захтијева у посједу туженог.
- (4) Претпоставка власништва не дјелује у корист лица које није било савјесни посједник.
- (5) На односе претпостављеног власника и савјесног и несавјесног посједника на одговарајући начин примјењују се одредбе чл. 127. до 129. овог закона.

Члан 132.

Тужба на престанак узнемиравања

- (1) Ако треће лице протуправно узнемирава власника или претпостављеног власника на други начин, а не одузимањем ствари, он има право да тужбом захтијева да то узнемиравање престане.
- (2) Када је узнемиравањем из става 1. овог члана проузрокована штета, власник или претпостављени власник има право да захтијева накнаду штете по општим правилима о накнади штете.
- (3) Власник мора доказати да је ствар његово власништво, а претпостављени власник чињенице на основу којих се претпоставља његово власништво као и да га друго лице узнемирава у извршавању његових овлаштења у погледу ствари. Уколико тужени тврди да има право предузимати радње којима се узнемирава власник, дужан је то доказати.

Члан 133.

Заштита сувласника односно заједничара

Сувласник односно заједничар има право на тужбу за заштиту права власништва на цијелу ствар, а сувласник има право и на тужбу за заштиту свог права власништва на дијелу ствари.

2. Престанак права власништва

Члан 134.

Пропаст ствари

Право власништва престаје пропашћу ствари. На остатку пропале ствари власник задржава право власништва.

Члан 135.

Прираштај на туђој ствари

Право власништва престаје и кад ствар прирасте другој ствари тако да постане њезиним дијелом који није од ње правно одвојен нити се може фактички одвојити без несразмјерних трошкова.

Члан 136.

Туђе стицање

Право власништва престаје кад друго лице стекне право власништва на ту ствар.

Члан 137.

Одрицање од права власништва

- (1) Право власништва покретнина престаје напуштањем посједа ствари. Ствар се сматра напуштеном кад њен власник на несумњив начин и слободно изрази вољу да не жели више да је има у власништву.
- (2) Власник некретнине се може одрећи свог права власништва изјавом о одрицању датом у форми прописаној за земљишнокњижни упис.
- (3) Одрицањем право власништва на некретнини престаје брисањем у земљишној књизи, ако закон не одређује другачије.
- (4) Одрицање није пуноважно уколико је некретнина оптерећена, изузев ако је у питању оптерећење стварном служношћу.
- (5) Брисањем права власништва досадашњег власника у земљишној књизи некретнина постаје власништво општине на чијој територији се налази, ако законом није другачије уређено.

Члан 138.

Престанак на основу закона

- (1) Право власништва престаје на начин одређен законом.
- (2) Кад право власништва некретнине на основу посебног закона престане без брисања у земљишној књизи, такав престанак права власништва не може ићи на штету оних који за њега нису знали нити су то морали знати, при чему се никоме не може приговорити што није истраживао ванкњижно стање.

Дио трећи**ОГРАНИЧЕНА СТВАРНА ПРАВА****Глава I****ЗАЛОЖНО ПРАВО****1. Појам заложног права**

Члан 139.

Уопштено

- (1) Заложно право је ограничено стварно право на одређеној ствари или праву (залогу) које даје овлаштење свом носиоцу (заложном вјеровнику) да одређену тражбину, уколико му не буде испуњена након доспијећа, намири из вриједности те ствари, а њезин свагдашњи власник (заложни дужник) дужан је то трпјети.
- (2) Заложним правом може бити оптерећена појединачно одређена покретна или непокретна ствар подобна за уновчење, као и идеални дио такве ствари.
- (3) Заложним правом може бити оптерећено појединачно одређено имовинско право које је прикладно да вјеровник из њега намири своју тражбину, ако законом није другачије одређено.
- (4) Заложним правом може бити оптерећено више некретнина уписаних у различите земљишнокњижне улошке као да су све заједно једна ствар (заједничка, симултана хипотека).
- (5) Право на плодове које ствар даје посредовањем некога правног односа (најамнине, закупнине и сл.) може бити самосталним залогом.
- (6) Са залогом су уједно оптерећене и све његове припадности, ако није нешто друго одређено.

Члан 140.

Неодвојивост, непреносивост, подзалог

- (1) Заложно право не може се одвојити од залога који оптерећује, па ко на било којем правном основу стекне залог, стекао га је оптерећеног заложним правом, ако законом није другачије одређено.
- (2) Отуђење и наслијеђивање заложног права могуће је само заједно с тражбином коју осигурава.
- (3) Заложно право не може се пренијети с једнога залога на други, ако није нешто друго одређено.
- (4) Заложно право се може оптеретити подзалогом. За подзалог вриједи на одговарајући начин оно што и за залог, ако нешто друго законом није одређено, или не произлази из правне нарави подзалога.

Члан 141.

Тражбина и заложно право

- (1) Тражбина осигурана заложним правом мора бити новчана или одредива у новцу.
- (2) Тражбина мора бити одређена. Тражбина је довољно одређена уколико су одређени вјеровник и дужник, правни основ и висина, или барем највиши износ до којег се осигурава залогом.
- (3) Заложним се правом може осигурати постојећа тражбина и тражбина која би тек настала након некога времена или након испуњења некога услова, ако та тражбина испуњава претпоставке из става 1. овога члана.
- (4) Заложно право поред главне тражбине осигурава и намирење споредних тражбина, камата, трошкова за очување ствари и трошкова наплате тражбине.
- (5) Заложно право осигурава намирење из вриједности залога одређене тражбине као цјелине, укључивши све њезине припадности, па се оптерећење залога не смањује са смањењем тражбине, ако није нешто друго одређено законом или споразумом странака.
- (6) Ако се залог подијели, заложно право наставља теретити оно на што се залог подијелио или се од њега одвојило. Ако се отуђи дио некретнине који је мањи од једне петине тражбине, вјеровник се не може противити отуђењу и ослобађању тог дијела некретнине од заложног права, уколико заложни дужник даје одговарајуће осигурање за тај дио или остатак некретнине пружа довољно осигурање.
- (7) Ако залог пропадне па умјесто њега настане право које га надомјешта (право на накнаду, на износ осигурања и др.), заложно право траје и даље на том праву.
- (8) Ако је заложно право основано тако да осигурава намирење одређене тражбине из вриједности више некретнина као једнога залога (заједничка, симултана хипотека), заложни вјеровник може слободно бирати одакле ће намиривати своју тражбину, ако није нешто друго одређено.
- (9) Ако се смањи потраживање суд ће на приједлог заложног дужника допустити да се заложно право ограничи на један или више предмета залога који су довољни за осигурање преосталог потраживања.

Члан 142.

Предност при намирењу

- (1) Тражбина осигурана заложним правом има при намиривању из вриједности залога предност пред свим тражбинама које нису осигуране заложним правима на том залогу, ако није нешто друго законом одређено.
- (2) Ако је залог оптерећен с више заложних права, предност при намиривању има она тражбина која је испред осталих у првенственом реду.

- (3) Мјесто у првенственом реду одређује се према тренутку настанка заложног права, ако законом није другачије одређено.
- (4) Првенствени ред хипотека и претпоставке под којима је могуће ваљано уступити мјесто у првенственом реду одређују се правилима земљишнокњижног права.

Члан 143.

Заложно право као хипотека

Хипотеку као заложно право могуће је основати једино на некретнинама, уколико законом није другачије одређено.

Члан 144.

Регистарско заложно право

- (1) На покретним стварима и правима може се основати заложно право уписом у регистар залога под претпоставкама и на начин одређен посебним законом (регистарско заложно право).
- (2) На заложно право основано на покретним стварима и правима примјењују се на одговарајући начин и одредбе овога Закона које уређују заложно право на некретнинама, ако нису супротне посебним законским одредбама, ни нарави тог права.

2. Оснивање заложног права

Члан 145.

Облици оснивања заложног права

- (1) Заложно право оснива се на одређеној ствари или праву као залогу на основу правног посла (добровољно заложно право), судске одлуке (судско заложно право) или закона (законско заложно право).
- (2) Заложно право је основано кад су испуњени законом прописани услови.

а) Добровољно заложно право

Члан 146.

Начин оснивања

- (1) Добровољно заложно право оснива се на основу правног посла, коме је циљ успостава заложног права на одређеној ствари или праву ради осигурања намирења одређене тражбине.
- (2) Сувласник свој идеални дио ствари или права може дати у залог без сагласности осталих.
- (3) Кад је ствар или право које се залаже у заједничком власништву сви заједничари морају дати сагласност за давање ствари или права у залог.

Члан 147.

Уговор о давању у залог

- (1) Уговором о давању у залог, односно уговором о хипотеци, дужник или нетко трећи (залогодавац) обавезује се да ће ради оснивања заложног права, предати вјеровнику одређену покретну ствар у залог, или ће му допустити да своје заложно право упише у јавни регистар као терет одређене ствари, или ће му пренијети неко право ради осигурања. Друга страна се при томе обавезује да ће чувати покретни залог и чим његова тражбина престане, вратити га залогодавцу, или ће учинити што је потребно да би се избрисало заложно право из јавног регистра, или ће му натраг пренијети право.
- (2) Ништаве су све одредбе уговора супротне нарави залога и оне тражбине која би требала бити осигурана заложним правом.
- (3) Ништаве су одредбе уговора да ће залог прећи у вјеровничково власништво ако дуг не би био плаћен у одређено вријеме, да дужник не може залог никад искупити или да не може ником другом допустити да оснује заложно право на истом залогу, или да вјеровник

не би нити након доспијећа тражбине смио захтијевати продају залога.

- (4) Ништаве су и одредбе да вјеровник може по својој вољи или по унапријед одређеној цијени отуђити залог или га задржати за себе, осим ако залог има прописану цијену или ако је одређена на основу процјене вјештака.
- (5) Уговор о давању у залог некретнине (уговор о хипотеци) мора бити у форми нотарски обрађене исправе.

Члан 148.

Начин стицања заложног права на покретним стварима

Заложно право стиче се предајом покретне ствари заложном вјеровнику на начин прописан у члану 109. овога закона, и то видљивим обиљежавањем ако је заложни дужник задржао непосредни посјед.

Члан 149.

Начин стицања заложног права на некретнинама

- (1) Добровољно заложно право на некретнини (добровољна уговорна хипотека) и на праву које је изједначено с некретнином вјеровник стиче укњижбом тога права у земљишну књигу, ако законом није шта другачије одређено.
- (2) Ако нису испуњене све претпоставке које земљишно-књижно право захтијева за укњижбу, а затражена је укњижба заложног права на некретнини, оно ће се основати предбиљежбом ако су испуњене претпоставке под којим та правила допуштају предбиљежбу.
- (3) Одредбе овог закона о оснивању добровољног уговорног заложног права на некретнинама уписом у земљишну књигу на одговарајући начин се примјењују и на промјене и престанак заложног права на некретнинама до којих долази на основу правних послова.

Члан 150.

Начин стицања заложног права на правима

- (1) Добровољно заложно право на вриједносним папирима који гласе на доносиоца вјеровник стиче једнако као и на покретним стварима, на папирима по наредби заложним индосаментом, на папирима који гласе на име, као и на тражбинама путем уступања ради осигурања и обавјештавањем дужника о том уступању.
- (2) Добровољно заложно право на осталим правима стиче се на начин који је предвиђен за пренос тих права, ако законом није што другачије одређено.

б) Оснивање судског и законског заложног права

Члан 151.

Оснивање присилног судског заложног права

- (1) Присилно судско заложно право оснива се на основу одлуке суда донесене у поступку присилног осигурања тражбине.
- (2) Ко на некретнини стекне заложно право на основу одлуке суда, исходити ће упис стеченог права у земљишну књигу.

Члан 152.

Оснивање законског заложног права

- (1) Законско заложно право оснива се према одредбама предвиђеним посебним законом.
- (2) Законско заложно право на некретнини уписати ће се у земљишну књигу на захтјев заложног вјеровника.

ц) Оснивање подзаложног права

Члан 153.

Добровољно подзаложно право и надхипотека

- (1) Заложни вјеровник може заложену покретну ствар коју посједује даље заложити у границама свог права, а на

- правној основи и на начин одређен за оснивање добровољног заложног права (подзаложно право).
- (2) Вјеровник тражбине осигуране заложним правом на некретнини може, у границама свог права на намирење из те некретнине, основати на постојећем заложном праву (хипотеци) ново заложно право у корист трећег лица (надхипотека), уз писмено обавјештавање заложног дужника.
 - (3) У случају да је заложни дужник обавијештен да је залог даље заложен подзаложном вјеровнику односно стицаоцу надхипотеке, може подмирити дуг свом вјеровнику само ако на то пристане ималац подзаложног права односно надхипотеке, или уз полагање дуга у суд. У противном залог остаје заложен за подзаложног односно надхипотекарног вјеровника.
 - (4) У случају постојања противљења заложног дужника или залогодавца за давање залога у подзалог, заложни ће вјеровник одговорати и за случајну пропаст, и оштећења залога до којих иначе не би дошло.

Члан 154.

Судско и законско подзаложно право

- (1) На основу судске одлуке, а на начин како се оснива судско заложно право, оснива се присилно судско подзаложно право које осигурава тражбину заложног вјеровника.
- (2) Законско подзаложно право оснива се испуњењем услова прописаним за оснивање законског заложног права у складу са посебним законом. Законско подзаложно право на некретнини уписат ће се у земљишну књигу на захтјев заложног вјеровника.

д) Заштита повјерења вјеровника

Члан 155.

Заштита повјерења

- (1) Вјеровник који има правни основ за стицање добровољног заложног права и који је добио у залог туђу покретну ствар без пристанка власника, стекао је заложно право ако су испуњени услови за стицање права власништва на тој ствари.
- (2) Правило из става 1. овог члана примјењује се и у случају добијања у залог вриједносног папира на доносиоца.

3. Права и обавезе вјеровника

Члан 156.

Пренос тражбине

Уколико се тражбина, осигурана заложним правом, пренесе по било којем правном основу на друго лице, с тиме се уједно преноси и то заложно право, осим ако није било другачије одређено.

Члан 157.

Заштита права на залогу

Заложни вјеровник је овлаштен свакоме постављати све захтјеве потребне ради заштите свог права на залогу.

Члан 158.

Право на посјед

- (1) Заложни вјеровник има на основу свог добровољног заложног права на покретној ствари право посједовати ту ствар.
- (2) Заложни вјеровник има право на непосредни посјед залога уколико није нешто друго одређено.
- (3) Ако је ствар у тренутку стицања заложног права била заложена неком другом, заложном вјеровнику припада посредни посјед те ствари, све док ствар непосредно посједује онај који је прије стекао заложно право на њој.

- (4) Заложни вјеровник чија је тражбина осигурана судским, законским или регистарским заложним правом на покретној ствари нема право на посјед ствари.

Члан 159.

Чување и поврат залога

- (1) Заложни вјеровник обавезан је залог који посједује чувати пажњом доброг домаћина односно доброг привредника, а у супротном одговара за штету.
- (2) Заложни вјеровник је овлаштен употребљавати залог који посједује и дати га другом на употребу само ако му је то допустио заложни дужник, или је то нужно да би испуњавао своју дужност чувања залога.
- (3) Кад престане тражбина која је осигурана залогом, заложни вјеровник је дужан залог без одгађања вратити ономе од кога га је примио у посјед.
- (4) Ако је заложном дужнику нужно да залог има у свом непосредном посједу може и прије него што престане тражбина, захтијевати враћање залога, када у замјену да неки други залог који по вриједности одговара првобитној заложеној ствари.

Члан 160.

Узимање из вјеровникова посједа

Заложни дужник може захтијевати путем суда да се залог одузме из непосредног посједа заложног вјеровника те се преда неком трећем лицу да га чува за рачун вјеровника као посредног посједника, ако заложни вјеровник не чува залог пажњом доброг домаћина односно доброг привредника, ако га неовлаштено употребљава или га је неовлаштено дао другом на употребу, или је за себе узео плодове и друге користи од залога иако се обавезао да то неће чинити.

Члан 161.

Плодови залога

- (1) Плодови и друге користи од заложене ствари припадају заложном дужнику.
- (2) Заложни вјеровник који непосредно посједује заложену ствар овлаштен је плодове и друге користи од те ствари убрати за себе.
- (3) Плодови које је за себе убрао заложни вјеровник постају тиме његово власништво, а њихова се вриједност пребија с његовом тражбином, и то у првом реду с трошковима на чију накнаду вјеровник има право, затим с каматама које му дугује дужник, те коначно с главницом.

Члан 162.

Нужна продаја залога

Ако се заложна покретна ствар коју је заложни вјеровник добио у залог квари или губи на вриједности, па постоји опасност да залог постане недовољан за осигурање тражбине заложног вјеровника, заложни дужник има право захтијевати од суда да се залог одмах прода на јавној продаји односно по тржишној цијени те довољан дио цијене положи код суда ради осигурања вјеровникове тражбине.

Члан 163.

Скривени недостаци

Уколико би залог имао неки стварни или правни недостатак за који вјеровник у тренутку стицања заложног права није знао нити требао знати, а због којег залог није довољно осигурање за намирење тражбине, заложни је вјеровник овлаштен захтијевати отклањање недостатка од залогодавца или давање другог одговарајућег залога.

Члан 164.

Заложно право без посједа

- (1) Вјеровник тражбине осигуране заложним правом на некретнини (хипотекарни вјеровник) нема право на

посјед заложене некретнине, нити има право убирати и присвајати њезине плодове и друге користи од ње, или било како употребљавати ту некретнину.

- (2) Одредба уговора или другог правног посла супротна ставу 1. овога члана је ништава.
- (3) Правни положај вјеровника чија је тражбина осигурана заложним правом на некретнини, на одговарајући се начин примјењује и на вјеровника чија је тражбина осигурана судским или законским заложним правом на покретној ствари, или који има регистарско заложно право.

Члан 165.

Одржавање вриједности залога

Ако хипотекарни дужник чини нешто што би угрозило вриједност некретнине оптерећене хипотеком, хипотекарни вјеровник има право захтијевати да хипотекарни дужник пропусти то чинити. У случају да хипотекарни дужник не одустаје од таквог чињења, хипотекарни вјеровник би могао и прије доспијећа захтијевати присилну наплату хипотеком осигуране тражбине.

Члан 166.

Цивилни плодови некретнине као залог

- (1) Кад је заложном вјеровнику заложено само право на плодове које некретнина даје на основу каквог правног односа, он их има право убрати.
- (2) Вриједност убраних плодова пребија се с тражином заложног вјеровника. При томе се у првом реду пребијају сви трошкови на чију накнаду има право, затим камате које му дугује дужник, те коначно главница.

Члан 167.

Овлаштења у погледу залога права

- (1) Заложни вјеровник који има у залогу нечије право изједначено с покретном ствари, има у погледу тога права овлаштења и дужности попут оних које би имао да му је заложена покретна ствар, ако није нешто другачије законом одређено, или не произлази из правне нарави залога права.
- (2) Заложни вјеровник који има у залогу нечије право изједначено с некретнином, има у погледу тог права овлаштења и дужности попут оних које би имао да му је заложена некретнина, ако није нешто другачије законом одређено, или не произлази из правне нарави залога права.
- (3) Кад заложена тражбина доспије за испуњење, заложни вјеровник је дужан учинити што је потребно да је дужник испуни и примити испуњење.

4. Намирење заложног вјеровника

Члан 168.

Право на намирење заложног вјеровника

- (1) Заложни вјеровник је овлаштен остваривати своје право на намирење тражбине из вриједности залога, уколико се залогом осигурана тражбина не испуни о доспијећу.
- (2) Право на намирење залогом осигуране тражбине из вриједности залога остварује заложни вјеровник путем суда, на законом прописан начин.
- (3) Заложни дужник има право од власника заложене ствари, а и од свакога трећега, захтијевати да трпи намирење залогом осигуране тражбине из вриједности заложене ствари, ако није нешто другачије законом одређено.
- (4) Заложни вјеровник може, био његов дужник власник залога или не, по својој вољи изабрати хоће ли захтијевати намирење своје тражбине онајприје из

вриједности залога или из имовине свог дужника, или истодобно и залога и дужникове имовине.

- (5) Ако заложни вјеровник захтијева намирење из вриједности залога, али не успије у цијелости продајом залога намирити своју тражбину, дужник му остаје дужан разлику коју ће намирити из остале имовине дужника. Прода ли се залог за већи износ од вјеровникове тражбине, остварени вишак припада дужнику.
- (6) Ако се на заложеној ствари проводи поступак присилног намирења друге тражбине, заложни вјеровник има овлаштење откупа тражбине због које се проводи тај поступак до почетка јавне продаје, у складу са законом о извршном поступку.
- (7) Ако заложена ствар или право даје плодове или друге користи из чије би се вриједности могла намирити тражбина, заложни вјеровник овлаштен је захтијевати од суда да успостави привремену управу залогом и постави управника који ће бити овлаштен да убире те плодове, односно користи и уновчава их, те да добивене износе полаже у суд ради намирења.

Члан 169.

Намирење вансудским путем

- (1) Заложни вјеровник овлаштен је своје право на намирење осигуране тражбине остваривати вансудским путем, ако је предмет заложног права покретна ствар или право, а заложни дужник је у писаном облику дао изричито допуштење за такво намирење.
- (2) Ако је покретна ствар или право дато у залог за осигурање тражбине из трговачкога посла, заложни вјеровник је овлаштен вансудским путем, након доспјелости тражбине, остваривати своје право на намирење из вриједности залога, ако заложни дужник није такво намиривање изричито искључио у тренутку оснивања залога. То овлаштење ће остваривати путем јавне продаје у року од осам дана од упозорења учињеног дужнику односно залогодавцу, ако у датим околностима није прикладнији други начин.

5. Заштита заложног права

Члан 170.

Тужба заложног вјеровника

Заложни вјеровник има право да захтијева од власника залога да призна и трпи његово заложно право, те да трпи извршавање овлаштеникова права на заложеној ствари, да пропусти чинити на залогу оно што је због овлаштеникова права дужан пропустиати и да од њега и сваког трећега захтијева предају ствари односно престанак узнемиравања. То право не застаријева.

Члан 171.

Тужба претпостављеног заложног вјеровника

Право на заштиту својега претпостављенога заложнога права има и лице које у поступку пред судом или другим надлежним органом докаже правну основу и истинит начин свога стицања посједа залога (претпостављени заложни вјеровник).

Члан 172.

Заштита од повреде уписом у земљишну књигу

Заложни вјеровник има право штитити се по правилима земљишнокњижног права, уколико би неко повриједио заложно право на некретнини неваљаним уписом у земљишну књигу.

6. Престанак заложног права**Члан 173.****Престанак осигуране тражбине**

Заложно право престаје престанком осигуране тражбине и споредних тражбине камата и трошкова, ако није нешто другачије законом одређено.

Члан 174.**Пропаст залога**

Заложно право престаје уколико је залог пропао, а није надомјештен с другом ствари или правом. Осигурана тражбина остаје.

Члан 175.**Губитак посједа заложене ствари**

- (1) Трајним губитком посједа заложене покретне ствари престаје заложно право.
- (2) Привременим губитком посједа заложене покретне ствари не престаје заложно право уколико се заложни вјеровник није одрекао свога заложнога права и безусловно вратио посјед залога дужнику.

Члан 176.**Одрицање**

- (1) Заложно право престаје ваљаним одрицањем од стране заложнога вјеровника.
- (2) Поједини од више вјеровника недјелјиве тражбине осигуране заложним правом не може се ваљано одрећи заложнога права без пристанка осталих вјеровника.
- (3) Заложно право уписано у земљишној књизи или другом јавном регистру престаје на основу изјаве о одрицању у форми прописаној за оснивање брисањем у земљишној књизи или другом јавном регистру.

Члан 177.**Истек рока и испуњења раскидног услова**

- (1) Ако је заложно право ограничено роком или раскидним условом престало због истека рока или испуњења услова, заложно право уписано у земљишној књизи престат ће тек с брисањем тога права.
- (2) Изузетно заложно право на некретнини неће престати истеком рока или испуњењем раскидног услова, ако заложни вјеровник није знао нити је из земљишне књиге морао знати за то ограничење кад је стицао тражбину осигурану заложним правом.

Члан 178.**Престанак правног својства заложног вјеровника**

Заложно право престаје у случају да правно лице изгуби својство које је заложни вјеровник, а нема свеопштега правнога сљедника.

Члан 179.**Консолидација и сједињење**

- (1) Када је исто лице постало носилац права власништва и носилац заложног права на истој ствари престаје заложно право.
- (2) Када дође до сједињења потраживања и дуга у једном лицу престаје заложно право.

Члан 180.**Престанак хипотеке**

Ако је заложно право уписано у земљишној књизи, престаће тек брисањем, ако законом није другачије одређено.

Члан 181.**Располагање неизбрисаном хипотеком**

- (1) Власник хипотеком оптерећене некретнине може, на основу признанице или друге исправе која доказује

престанак тражбине осигуране том хипотеком, пренијети хипотеку на нову тражбину која није већа од уписане хипотеке која није брисана.

- (2) Власник се не може одрећи права располагања хипотеком из става 1. овога члана при оснивању хипотеке. Иако се власник неке обавезао исходити брисање одређене хипотеке, и то је у земљишној књизи забиљежено код те хипотеке, он ипак не може њоме располагати.
- (3) Ако се након престанка хипотеком осигуране тражбине која није брисана у земљишној књизи прода некретнина у извршном поступку ради намерења новчане тражбине других вјеровника или се над њом успостави присилна управа, неће се узимати у обзир иако није избрисана.
- (4) Ако хипотеком осигурана тражбина још постоји према трећем лицу, или ако власнику припада накнада за испуњење те тражбине, власнику ће само у том случају припасти право на дио продајне цијене.

Члан 182.**Забилежба задржавања првенственог реда**

- (1) Власник може у случају брисања хипотеке истодобно исходити у земљишној књизи забилежбу с којом је за упис нове хипотеке до висине избрисане задржан првенствени ред за вријеме од три године од одобрења те забилежбе. Уколико би се власништво промијенило, то задржавање би дјеловало и у корист новог власника, али се у случају присилне јавне дражбе те некретнине то задржавање не би узело у обзир, ако не би било искориштено прије забилежбе рјешења којим је допуштена пљенидба на тој некретнини ради наплате нечије новчане тражбине.
- (2) Власник некретнине може захтијевати упис хипотеке за нову тражбину у првенственом реду и до висине хипотеке којом је некретнина оптерећена, али с ограничењем да ће нова хипотека имати правни учинак једино ако се брисање старе хипотеке укњижи у року од године дана од одобрења уписа нове хипотеке.
- (3) Ако не буде затражено брисање старе хипотеке или оно не буде допуштено у року из става 2. овога члана, престат ће нова хипотека чим протекне рок те ће се она, заједно са свим уписима који се на њу односе, брисати по службеној дужности. Хипотекарни дужник те вјеровник у чију корист је уписана нова хипотека овлаштени су тражити брисање старе хипотеке.
- (4) Хипотека која је уписана на мјесту старије оптерећене хипотеке у првенственом реду имат ће правни учинак једино уз даљи услов, да се тај терет избрише или с престанком судионика пренесе на нову хипотеку која је уписана на њзину мјесту. Ако старија хипотека терети више некретнина заједнички (симултано), нова добива правни учинак једино уз даљи услов да се старија хипотека избрише на свим некретнинама које терети.
- (5) Одредбе овога члана примјењиват ће се на одговарајући начин и у случају кад би нова тражбина требала ступити на мјесто двију или више хипотекарних тражбина које у првенственом реду долазе непосредно једна иза друге.

Члан 183.**Амортизација**

Престанак заложног права на некретнинама настаје укинућем на основу одлуке земљишнокњижног суда брисањем из земљишне књиге.

Члан 184.

Поступак амортизације и брисање хипотеке

- (1) Власник хипотеком оптерећене некретнине, а исто тако и сваки заједнички власник или сувласник, могу захтијевати да земљишнокњижни суд покрене поступак ради амортизације и брисања хипотекарне тражбине:
 - 1) ако је протекло најмање тридесет година од укњижбе хипотекарне тражбине, а у случају кад има даљих уписа који се односе на њу - од последњег од тих уписа;
 - 2) ако није могуће пронаћи ни оне који су према уписима овлаштени, ни њихове правне сљеднике, и
 - 3) ако кроз ово вријеме нису захтијевани нити примљени главница ни камате, нити се право на који други начин остваривало.
- (2) Ако земљишнокњижни суд нађе да постоји вјеројатност да приједлогу треба удовољити и да подносилац има правни интерес за то, позват ће огласом да се пријаве сви који сматрају да имају права на хипотекарној тражбини или гледе ње.
- (3) У огласу ће се точно означити укњижба хипотеке са свим уписима који се на њу односе и одредити рок од годину дана за пријаву, уз навод последњег календарског дана за подношење пријаве.
- (4) Оглас ће се објавити у службеном гласилу и на огласној плочи суда, а по потреби и на други прикладан начин.
- (5) Протекне ли огласни рок безуспјешно, земљишнокњижни суд ће допустити амортизацију хипотекарне тражбине те ће одредити брисање хипотеке и других уписа који се на њу односе.
- (6) Буде ли у огласном року поднесена пријава у погледу права чија се амортизација захтијева, суд ће обавијестити онога који захтијева амортизацију, те га упутити на парницу о постојању хипотекарне тражбине, и обуставити поступак амортизације.

Члан 185.

Престанак судског и законског заложног права

- (1) Присилно заложно право престаје правоснажношћу рјешења која укидају проведене радње и мјере којима је то право било засновано, а ако је у том поступку проведено намирење – правоснажношћу рјешења о намирењу, с тиме да хипотека престаје брисањем из земљишних књига.
- (2) Законско заложно право престаје као и добровољно, а и престанком околности због којих је на основу закона основано, ако није нешто другачије законом одређено.

Глава II ЗЕМЉИШНИ ДУГ

Члан 186.

Појам

- (1) Земљишни дуг је ограничено стварно право којим се оптерећује некретнина на начин, да се ономе у чију корист је некретнина оптерећена исплати одређени новчани износ из вриједности некретнине, а свагдашњи власник некретнине је то дужан трпјети.
- (2) Земљишни дуг се може основати у корист власника оптерећене некретнине (власнички земљишни дуг) или у корист трећег лица (невласнички земљишни дуг).

Члан 187.

Неакцесорност земљишног дуга

Земљишни дуг не овиси од постојања или ваљаности потраживања.

Члан 188.

Примјена одредаба о хипотеци

На земљишни дуг се на одговарајући начин примјењују одредбе овог закона о хипотеци, уколико то није у супротности са неакцесорном природом земљишног дуга и уколико овим законом није нешто друго одређено.

Члан 189.

Предмет земљишног дуга

- (1) Земљишним дугом може се оптеретити некретнина, сувласнички дио у некретнини укључујући и етажно власништво, право грађења, као и сувласнички удио у праву грађења и власништво на посебном дијелу засновано на праву грађења.
- (2) Уколико је са власништвом на некретнини повезано право на периодична давања, земљишни дуг се протеже и на та давања.
- (3) Уколико је некретнина оптерећена земљишним дугом осигурана, земљишни се дуг код наступања осигураног случаја протеже на осигурану суму. Захтјев према осигураваоцу престаје ако осигурани предмет буде поново успостављен или замијењен.

Члан 190.

Оснивање земљишног дуга

- (1) Земљишни дуг се оснива на основу изјаве воље коју је власник некретнине која се оптерећује дао у форми нотарски обрађене исправе, а настаје уписом у земљишну књигу.
- (2) У земљишну књигу се уписује висина, доспјелост и камата земљишног дуга.

Члан 191.

Писмо земљишног дуга

- (1) Земљишни дуг се може основати без издавања писма земљишног дуга (књижни земљишни дуг) или уз издавање писма земљишног дуга (земљишни дуг уз писмо).
- (2) Писмо земљишног дуга издаје суд надлежан за вођење земљишне књиге након што је извршена укњижба земљишног дуга.
- (3) Писмо земљишног дуга је вриједносни папир по наредби, који мора садржавати назив суда који га издаје, вријеме издавања и печат суда, а осим тога и име оснивача, тачну земљишнокњижну ознаку оптерећене некретнине, те све остале податке који се односе на земљишни дуг.
- (4) У случају да се садржина писма и земљишне књиге не подударају важи оно што је уписано у писму.
- (5) Уколико је писмо земљишног дуга нестало, затурено или уништено проводи се амортизациони поступак.

Члан 192.

Пренос земљишног дуга

- (1) Ако другачије није одређено, земљишни дуг се може преносити. Ограничења преноса морају бити уписана у земљишну књигу.
- (2) За пренос је потребна изјава о уступању земљишног дуга од стране имаоца земљишног дуга која мора бити нотарски овјерена, као и упис у земљишну књигу. Уколико се ради о земљишном дугу уз писмо упис у земљишну књигу замјењује предаја писма земљишног дуга.
- (3) Пренос и залагање земљишног дуга могу се вршити независно о преносу или залагању потраживања.
- (4) Доспјеле камате се уступају по општим правилима за уступање потраживања.

Члан 193.

Приговори власника оптерећене некретнине

- (1) Уколико је земљишни дуг основан у сврху осигурања потраживања (осигуравајући земљишни дуг) или је првобитни власнички земљишни дуг пренесен у сврху осигурања потраживања власник оптерећене некретнине није дужан платити већи износ од износа осигураног потраживања. Он може првобитном имаоцу земљишног дуга истицати и друге приговоре из осигураног потраживања.
- (2) Уколико је земљишни дуг уступљен трећем лицу тада власник оптерећене непокретности може истаћи приговор из става 1. овог члана само ако је трећи знао или могао знати да је земљишни дуг основан за осигурање потраживања.

Члан 194.

Плаћање земљишног дуга

- (1) Власник некретнине по доспијећу земљишног дуга мора платити одређен новчани износ законитом имаоцу земљишног писма.
- (2) Власник некретнине који је исплатио потраживање осигурано земљишним дугом може захтијевати да му ималац земљишног дуга пренесе земљишни дуг, чиме земљишни дуг постаје власнички земљишни дуг или да повјерилац да изјаву за брисање земљишног дуга у земљишној књизи.
- (3) Вјеровници са слабијим рангом првенства могу уговорити са власником некретнине да ће у случају исплате потраживања осигураног земљишним дугом од стране власника на њих прећи захтјев за пренос земљишног дуга. Овај споразум се може уписати у земљишне књиге.
- (4) Уколико је власник дјелимично исплатио повјериоца на њега прелази само одговарајући дио земљишног дуга, а који има ранг иза земљишног дуга који припада имаоцу земљишног дуга. Власник у том случају нема право на предају писма, али може захтјевати да се дјелимична отплата упише на писму и у земљишној књизи.
- (5) Давалац осигуравајућег земљишног дуга не може се унапријед одрећи права на поврат земљишног дуга.

Члан 195.

Принудно намирење

Уколико је титулар земљишног дуга уједно и власник оптерећене некретнине он не може покренути извршни поступак нити захтијевати наплату земљишног дуга.

Члан 196.

Уговор о сврси осигурања

- (1) Уколико је земљишни дуг основан за осигурање потраживања дужник или власник оптерећене непокретности (давалац осигурања) и ималац земљишног дуга (при-малац осигурања) могу уговором о сврси осигурања уредити услове и претпоставке под којима је ималац земљишног дуга овлаштен тражити остварење свог права.
- (2) Уговор о сврси осигурања закључује се у писаној форми. Његова садржина се не уписује у земљишну књигу.

Члан 197.

Престанак земљишног дуга

- (1) Земљишни дуг престаје брисањем из земљишне књиге по захтјеву власника коме је претходно предато писмо земљишног дуга или у складу са одредбом члана 194. став 2. овог закона.
- (2) Земљишни дуг не престаја када се у једној личности уједини својство власника и имаоца земљишног дуга.

Глава III СЛУЖНОСТИ

1. Уопштено

Члан 198.

Појам

- (1) Служност је ограничено стварно право на нечијој ствари, које овлашћује свога носиоца да се на одређени начин служи том ствари (послужна ствар), а њен власник је дужан то трпјети или пак због тога у погледу ње нешто пропуштати.
- (2) Служност има садржај с којим је основана, ако није касније законом измијењен.

Члан 199.

Оснивање служности

- (1) Служност се оснива правним послом, одлуком суда или другог органа односно законом.
- (2) Ако се служност оснива правним послом, начин на који је носилац права служности овлаштен служити се послужном ствари, одређује власник својом вољом или споразумом са стицаоцем.
- (3) Ако се служност оснива на основу одлуке суда или другог надлежног тијела власти, начин на који је носилац права служности овлаштен служити се послужном ствари, одређује се том одлуком.
- (4) На основу правног посла служност се стиче уписом у земљишне књиге.
- (5) Служност која се оснива одлуком суда или другог органа, односно законом уписат ће се у земљишне књиге.

а) Оснивање на основу правног посла

Члан 200.

Правни основ

- (1) На основу ваљаног правног посла којему је циљ стицање служности оснивају се права служности извођењем из власништва послужне ствари, односно из припадања права које је послужна ствар, а на начин одређен законом.
- (2) Садржај служности одређује власник послужне ствари, односно носилац права које је послужна ствар својом вољом, или у споразуму са стицаоцем правним послом из става 1. овога члана.
- (3) Правним послом из става 1. овога члана може се право служности ограничити и оптеретити на сваки начин који је могућ, а није недопуштен нити супротан правној нарави тога права.
- (4) Правни посао којему је циљ оснутај служности, осим што мора задовољавати опште претпоставке за ваљаност, треба бити и у писаном облику ако је послужна ствар некретнина.
- (5) Кад је некретнина у власништву неколицине сувласника или заједничких власника, само сви они сагласно могу одредити да се она оптерети служношћу.

Члан 201.

Начин оснивања служности на некретнинама

- (1) Право служности на некретнини оснива се укњижбом тога права у земљишној књизи као терета на послужној некретнини, осим ако закон омогућује да се служност оснује друкчије.
- (2) Ако нису испуњене све претпоставке које земљишно-књижно право захтијева за укњижбу, а затражена је укњижба права служности, предбиљежбом ће се основати то право под условом накнадног оправдања тога уписа, ако су испуњене барем претпоставке под

kojima правила zemljišnoknjižnoga prava dopuštaju predbilježbu.

- (3) Oдредбе овога закона о оснивању права служности на некретнинама уписом у земљишну књигу на одговарајући се начин примјењују и на промјене и престанак служности на основу правних послова.

Члан 202.

Заштита повјерења

На заштиту повјерења у земљишне књиге у погледу права служности, на одговарајући се начин примјењују одредбе чл. 55. до 57. овога закона, ако нису супротне правној нарави тих права.

Члан 203.

Начин оснивања служности на покретнинама

- (1) Право личне служности на покретној ствари оснива се предајом те ствари стицаоцу у несамостални посјед на основу ваљано очитоване воље власника усмјерене на то да се стицаоцу изведе право служности, ако законом није друкчије одређено.
- (2) Кад је власник склопио више правних послова ради оснивања права личне служности на истој ствари као послужној, а те служности не би могле истовремено постојати на истој ствари, основана је она од њих за коју је ствар прије предана, ако су испуњене и све друге претпоставке за стицање те служности.
- (3) У случају из става 2. овога члана односе отуђиваоца с лицима с којима је склопио правне послове, али она нису стекла личну служност, уређују обавезноправна правила.

б) Оснивање служности одлуком суда или другог органа власти

Члан 204.

Оснивање одлуком

- (1) Служност може својом одлуком, под претпоставкама одређеним законом, основати суд у поступку оснивања нужног пролаза, односно нужног оснивања служности водова или других уређаја у поступку диобе и у оставинском поступку, а и у другим случајевима одређеним законом.
- (2) Стварну служност може, под претпоставкама одређеним законом, основати надлежни орган власти у поступку извлаштења, комасације, као и у осталим случајевима одређеним законом.
- (3) Право служности оснива се у тренутку правоснажности судске одлуке из става 1. овог члана односно коначности одлуке другог органа власти из става 2. овога члана, ако што друго није одређено законом, нити произлази из циља ради којег се одлука доноси.
- (4) Онај у чију је корист на некретнини основано право служности одлуком суда или другог тијела овлаштен је исходити упис стеченог права у земљишној књизи.

Члан 205.

Одлука о нужном пролазу

- (1) Нужно пролаз преко неке некретнине као послужне основаће својом одлуком суд на захтјев власника друге некретнине, ако до ње нема никакве или нема прикладне путне везе с јавним путем и ако је корист од отварања нужног пролаза за управљањем том некретнином већа од штете на послужној некретнини, а уз обавезу власника некретнине у чију се корист нужно пролаз оснива да плати пуну накнаду власнику послужне некретнине.
- (2) Нужно пролаз не може суд основати преко некретнина ако би такво оснивање било противно јавном интересу,

кроз зграде, кроз ограђена кућна дворишта, кроз ограђена узгајалишта дивљачи, а кроз ограђене вртове и винограде може основати нужни пролаз само ако за то постоји нарочито оправдан разлог.

- (3) Суд ће својом одлуком којом оснива нужни пролаз одредити да се он оснива у корист одређене некретнине као служност права стазе, прогона стоке, колника, или свега заједно, водећи рачуна о потребама повласне некретнине и о томе да послужно земљиште буде што мање оптерећено, но никад не може основати нужни пролаз у корист одређеног лица, нити општег добра.
- (4) Суд ће својом одлуком којом оснива нужни пролаз одредити обавезу власника некретнине у чију се корист оснива тај пролаз да власнику послужне некретнине плати пуну новчану накнаду за све што ће он трпјети и бити оштећен, која не може бити мања од оне на коју би он имао право да се у општем интересу проводи извлаштење, те ће оснивање нужног пролаза условљаваати потпуном исплатом те накнаде, ако су се странке у погледу накнаде нису друкчије споразумјеле.

Члан 206.

Одлука о нужним водовима и уређајима

- (1) Служност водова или других уређаја (електричних, канализационих, плинроводних, водоводних, топоводних, телекомуникационих и др.) на туђој некретнини као послужној основаће својом одлуком суд на захтјев власника друге некретнине. Захтјев ће се сматрати оправдан ако до повласне некретнине нема никакве или нема прикладне везе с добављачем твари, енергија или услуга које се достављају тим водовима и другим уређајима и ако је корист од постављања тих водова односно уређаја за управљање том некретнином већа од штете на послужној некретнини, а уз обавезу власника некретнине у чију се корист оснива служност водова или других уређаја да плати пуну накнаду власнику послужне некретнине.
- (2) На нужно оснивање служности водова или других уређаја из става 1. овога члана, на одговарајући се начин примјењују правила о нужним пролазима.

Члан 207.

Одлука у диобном и оставинском поступку

- (1) Суд који проводи диобу сувласништва или заједничкога власништва може одлучити да се оснује право стварне служности, ако су странке с тим сагласне, а код геометријске диобе некретнине и без њихове сагласности.
- (2) Суд који проводи оставински поступак својом ће одлуком одлучити да се оснује право служности ако је оставилац својим ваљаним записом или налогом био одредио да се оснује то право.
- (3) Право служности чије је оснивање одређено одлуком суда у поступцима из ст. 1. и 2. овог члана, оснива се на начин који је овим законом предвиђен за стицање права служности на основу правног посла.

Члан 208.

Заштита повјерења

Право служности које је на терет неке некретнине основано одлуком суда или другог органа власти, али није уписано у земљишну књигу, не може се супротставити праву онога који је поступајући с повјерењем у земљишне књиге, у доброј вјери уписао своје право на некретнини док још није било уписано право служности које је основано одлуком суда или другог органа власти.

ц) Оснивање на основу закона**Члан 209.****Уопштено**

- (1) Непосредно на основу закона право служности основаће се кад се испуне све законом предвиђене претпоставке за досјелост служности на начин како је прописано посебним законом.
- (2) Ко стекне право служности некретнине на основу закона, овлаштен је исходити упис стеченог права власништва у земљишној књизи.

Члан 210.**Досјелост служности**

- (1) Стварна служност оснива се на основу закона досјелости, ако ју је посједник повласне некретнине поштено посједовао извршавајући њезин садржај кроз двадесет година, а власник послужне некретнине није се томе противио.
- (2) Не може се досјелости основати стварна служност ако се њезин садржај извршавао злоупотребом повјерења власника или посједника послужне некретнине, силом, потајно или на замолбу до опозива.
- (3) Ако се служност по својој нарави може само ријетко извршавати, мора онај тко тврди да је она у корист његове некретнине као повласне основана досјелости, доказати да је у раздобљу од најмање двадесет година бар три пута наступио случај извршавања такве служности те да је он или његов предник сваки тај пут извршио њезин садржај.

Члан 211.**Заштита повјерења**

Право стварних служности које је на терет неке некретнине основано на основу закона, али није уписано у земљишну књигу, не може се, нити кад је утврђено одлуком суда, супротставити праву онога који је поступајући с повјерењем у земљишне књиге у доброј вјери уписао своје право на некретнини док још није било уписано то право служности које је основано на основу закона.

д) Стицање нечијих права служности**Члан 212.****Стицање с повласном ствари**

Ко стекне власништво повласне ствари на било којем правном основу, стекао је уједно и свако право стварне служности која је њезина припадност, осим ако законом није друкчије одређено.

Члан 213.**Стицање с послужном ствари**

Ко стекне власништво послужне ствари на било којем правном основу, стекао ју је оптерећену сваким правом служности које је њезин терет, осим ако законом није друкчије одређено.

Члан 214.**Сврха**

- (1) Свака служност мора имати разумну сврху.
- (2) Ако је сврха служности боље и корисније управљање некретнином, служност је стварна, иначе је лична.

Члан 215.**Неодвојивост**

- (1) Служност се не може раздвојити од послужне ствари, нити пренијети на другога овлаштеника.
- (2) Служност се преноси само заједно с послужном ствари, а стварна служност и са повласном ствари.

Члан 216.**Утицај диобе**

- (1) Служност је недељива и не може се подијелити повећањем, смањењем или комадањем послужне ствари, укључујући и промјене облика, површине или изграђености катастарске честице која је послужна ствар, осим ако није нешто друго одређено законом.
- (2) Ако се служност извршавала само на поједином дијелу послужне ствари, а она буде подијељена, може се захтијевати укидања служности на осталим дијеловима.
- (3) Ако се подијели некретнина која је повласна ствар у чију корист постоји стварна служност, та служност остаје и даље у корист свих дијелова, али се може извршавати само тако да се тиме не повећа укупно оптерећење власника послужне некретнине. Но, ако је сврха служности била да служи само потребама појединога дијела који се одвојио, може се захтијевати да она буде укинута у погледу осталих.

Члан 217.**Овлаштеник служности**

Некретнина може бити оптерећена правом служности, било у корист власника повласне некретнине или носиоца права грађења на њој, било у корист одређеног лица.

Члан 218.**Извршавање власти**

- (1) Овлаштеник права служности мора при извршавању својих власти поступати у складу са нарави и сврси служности те тако обзирно да што мање оптерећује послужну ствар.
- (2) Власник послужне ствари не смије чинити ништа што би онемогућило или битно отежало извршавање служности; али није дужан ништа сам чинити, ако није другачије одређено.

Члан 219.**Преиначење начина извршавања**

- (1) Носилац права служности може по својој вољи преиначити дотадашњи начин извршавања својих овлаштења и мјеста на којем их извршава на послужној ствари, ако битно не мијења дотадашњи начин на који их је извршавао.
- (2) Ако би се битно промијенио дотадашњи начин извршавања овлаштења, преиначење је допуштено само у споразуму с власником послужне ствари; ако би се тиме ометао дотадашњи начин извршавања осталих стварних права на истој ствари - промјена је допуштена само у споразуму с овлаштеницима тих права.
- (3) На преиначење из става 2. овог члана одговарајуће се примјењују правила о оснивању служности на основу правног посла.

Члан 220.**Накнада**

На захтјев власника послужне некретнине, надлежни орган утврђује накнаду коју власник повласне некретнине дугује власнику послужне некретнине.

Члан 221.**Премјештање**

- (1) Ако се служност стално извршава само на једном дијелу послужне ствари, а извршавање служности на том дијелу је власнику нарочито тешко, власник послужне ствари може захтијевати да се служност премјести на неко друго, овлаштенику подједнако прикладно мјесто. То власничко право се не може правним послом искључити нити ограничити.

- (2) Трошкове премјештања служности сноси власник послужне ствари.

Члан 222.

Извршавања више служности на истој послужној ствари

- (1) Једна некретнина може бити оптерећена с више служности, али новија служност не може ограничити извршавање оних које су прије ње у првенственом реду.
- (2) Ако служности односно други стварни терети који дају право на користи имају исти првенствени ред, а извршавање једног омета извршавање другог, сваки овлашћеник може захтијевати да суд на праведан начин уреди извршавање служности.
- (3) Нико не може имати служност на нечијем праву служности.

Члан 223.

Трошкови одржавања

- (1) Трошкове одржавања и поправка послужне ствари сноси овлашћеник, ако није другачије одређено.
- (2) Ако се послужном ствари служи и њезин власник, он је дужан размјерно сносити трошкове одржавања и поправка, али се те дужности може ослободити уступивши послужну ствар овлашћенику, чак и против његове воље.
- (3) Овлашћеник који има на послужној ствари неку нараву којом извршава служност дужан је ту своју нараву одржавати о свом трошку, ако није другачије одређено.

Члан 224.

Привидне служности

Привидне служности су овлашћења и дужности које даје нека служност до опозива. Привидне служности ће се просуђивати уз одговарајућу примјену правила о служностима.

Члан 225.

Законске служности

Ако је посебним законом прописано да под одређеним претпоставкама неке служности терете ствари (законске служности), на њих се не примјењују правила о служностима, ако законом није другачије одређено.

2. Стварне служности

а) Опште одредбе

Члан 226.

Појам

- (1) Стварна служност је ограничено стварно право власника одређене некретнине (повласна некретнина) да се за потребе те некретнине на одређени начин служи нечијом некретнином (послужна некретнина), чији власник то мора трпјети или мора пропуштати одређене радње у погледу своје некретнине које би иначе имао право чинити.
- (2) Стварна служност врши се на начин којим се најмање оптерећује послужна некретнина.
- (3) Једна некретнина може бити оптерећена са више служности. Уколико је некретнина оптерећена са више служности њихов првенствени ред се утврђује по времену подношења захтјева за упис у земљишне књиге.

Члан 227.

Повласна и послужна некретнина

- (1) Стварна служност може постојати и у корист некретнина које су јавна добра у општој или у јавној употреби, ако се томе не противи њихова намјена.
- (2) Стварна служност основана у корист неке некретнине као повласне не може се раздвојити од те некретнине,

те је њезин припадак, преносив само заједно с том некретнином.

- (3) Кад је повласна некретнина у власништву више сувласника или заједничких власника, сваки од њих има једнако право извршавања стварних служности у корист повласне некретнине.
- (4) Кад је послужна некретнина у власништву више сувласника или заједничких власника, сваки од њих мора трпјети да се овлашћеник служности која терети њихову некретнину њоме служи на начин на који га овлашћава та служност, односно сваки мора пропуштати радње у погледу послужне некретнине које би биле супротне туђем праву стварне служности.
- (5) Што је одређено за власника повласне некретнине, на одговарајући начин важи и за носиоца права грађења, ако није нешто другачије одређено, нити произлази из нарави тога права.

Члан 228.

Садржај овлашћења

Власник повласне и власник послужне некретнине могу оснивати стварне служности било којега садржаја који је могућ, а није забрањен, било да тиме настане стање које траје и није потребно овлашћениково чињење за извршавање овлашћења које та служност даје, било да се служност извршава понављањем људских радњи, узастопно или на одређено вријеме или у одређено доба године, осим ако је нешто другачије законом одређено.

Члан 229.

Неправилна служност

- (1) Служност која је по својој нарави стварна може се основати на послужној некретнини и у корист одређеног лица (неправилна служност).
- (2) На неправилну служност на одговарајући начин примјењивати ће се правила о личним служностима.
- (3) Ко тврди да је стварна служност основана у корист одређеног лица, треба то и доказати.

Члан 230.

Оснивање стварне служности

- (1) Стварна служност заснива се правним послом, одлуком суда или другог надлежног органа и досјелошћу.
- (2) Стварна служност основана правним послом стиче се уписом у земљишне књиге.
- (3) Лице које стварну служност на некретнини стекне на основу правоснажне одлуке суда или другог надлежног органа овлашћено је да тражи упис свог права служности у земљишне књиге.
- (4) Право служности стечено у складу са ставом 3. овог члана не може се супротставити праву савјесног лица које је, поступајући са повјерењем у земљишне књиге, уписало своје право прије него што је био затражен упис права служности стеченог на основу судске одлуке или одлуке другог надлежног органа.

б) Поједине служности

Члан 231.

Земљишна и кућна служност

- (1) Служност може бити основана да служи пољопривредном земљишту, шуми и шумском земљишту или другом земљишту; у таквом случају је земљишна, иначе је кућна служност.
- (2) Да би служиле пољопривредном земљишту, шумама и шумском земљишту или другом земљишту, могу се основати земљишне служности, као што су нарочито:

- 1) служности пута, или као право стазе, право прогонити стоку, или као право колника на послужној некретнини;
 - 2) служности воде, или као право црпити воду, или појити стоку, одвраћати воду на туђу некретнину или наводити с туђе некретнине;
 - 3) служности паше;
 - 4) шумске служности, или сјечи дрва, или купити сухо грање, жир, или сличне служности.
- (3) Да би служиле некретнинама са зградом, могу се основати кућне служности које власнику те некретнине дају овлашћење да нешто подузима на сусједовој некретнини као послужној, што је тај дужан трпјети, као што су то нарочито:
- 1) имати дијелове своје зграде било у сусједову ваздушном простору, или на сусједову земљишту или испод његове површине или имати своје направе на туђој некретнини;
 - 2) право наслонити терет своје зграде на туђу;
 - 3) греду или димњак уметнути у туђи зид;
 - 4) имати прозор у туђем зиду ради свјетла, или и ради видика;
 - 5) проводити дим кроз сусједов димњак;
 - 6) наводити капницу са својег крова на туђу некретнину;
 - 7) одводити или пролијевати текућине на сусједову земљиште; или сличне служности.
- (4) Да би служиле некретнинама са зградом, могу се основати служности које власнику некретнине дају овлашћење на то да власник послужне некретнине нешто пропушта, што би иначе слободно чинио, као што су нарочито:
- 1) своју кућу не повисивати или је не снижавати;
 - 2) не одузимати повлаштеној згради свјетло и ваздух, или видик;
 - 3) не одвраћати кишницу с крова своје куће од сусједова земљишта којем би могла користити за полијевање врта или пуњење цистерне или на неки други начин; или нешто другачије.

Члан 232.

Служности пута

- (1) Власник повласне некретнине који има право стазе преко туђе некретнине овлаштен је тиме ходати том стазом; има ли право прогонити стоку, овлаштен је тиме и служити се колицима и бициклом; а има ли право колника, овлаштен је возити се по послужној некретнини једном или више запрега, моторним возилом. На исти начин имацац служности је овлаштен к себи пуштати друга лица.
- (2) Право ходати стазом преко туђе некретнине укључује и служење инвалидским колицима и колицима за дјецу. Право ходати стазом не обухваћа овлашћење јахати нити возити се бициклом, а ни гурати бицикл по послужној некретнини; право прогонити стоку не обухваћа овлашћење вући тешке терете преко послужног земљишта; право возити се по послужној некретнини не обухваћа право туда гонити невезану стоку.
- (3) Простор за извршавање на послужној некретнини права ићи стазом, прогонити стоку и права колника треба бити толики колико је нужно да би их се извршавало, с обзиром на мјесне прилике. Ако би путеви и стазе постали неупотребљиви због поплаве, одрона, клизишта или којег другог случаја, мора се до успоставе пријашњег стања одредити нови простор,

ако надлежни органи власти не подузму одмах потребне мјере.

Члан 233.

Нужни пролаз

- (1) Нужни пролаз је служност пута коју је основао суд на захтјев власника некретнине до које нема никакве или нема прикладне путне везе с јавним путем уз услов да је корист од отварања нужног пролаза за власника повласне некретнине већа од штете коју отварањем нужног пролаза трпи власник послужне некретнине.
- (2) На нужни се пролаз примјењују правила која вриједу за служности пута, ако у погледу нужног пролаза није нешто посебно прописано.

Члан 234.

Служност црпљења, довођења и одвођења воде

- (1) Власник повласне некретнине који је овлаштен црпити воду на послужној некретнини, има и право на слободан приступ к њој.
- (2) Власник повласне некретнине који је овлаштен навраћати воду с туђе некретнине на своје земљиште или је са својега одвраћати на туђе земљиште, овлаштен је такође поставити за то потребне цијеви, жљебове, бране, spremнике за воду и друге направе о свом трошку, а у мјери која се утврђује према потребама повласног земљишта.

Члан 235.

Служност паше

- (1) Ако у часу стицања права служности паше нису одређени врста и број стокe нити вријеме и мјера извршавања права паше, мјеродавно је како се мирно извршавао посјед тога права служности кроз двадесет година.
- (2) Начин вршења паше, као и вријеме паше одређује се уопштено по устаљеном мјесном обичају, али ради паше не смије никад бити ометано или отежано обрађивање земљишта уређено посебним прописима.
- (3) Право паше не протеже се ни на какву другу корист, па овлаштеник не смије нити косити траву, не смије угрозити испаше, нити искључити стоку власника послужне некретнине од паше на његовој некретнини, а кад пријети опасност да би стока могла нанијети штету, она треба бити чувана на прикладан начин.

Члан 236.

Остале земљишне служности

Одредбе о праву паше на одговарајући се начин примјењују и на служност сјече дрва и остале земљишне служности.

Члан 237.

Право прозора

- (1) Право прозора у зиду послужне некретнине даје власнику повласне некретнине само право на свјетло и ваздух; а на видик само ако му је то овлашћење посебно дано.
- (2) Лице које нема право на видик дужно је на захтјев власника зида ставити решетку на свој прозор.
- (3) Лице које има право прозора, дужно је чувати отвор, уколико то занемари, одговара за штету која отуда настаје.

Члан 238.

- Право имати дио зграде и направе на послужној некретнини
- (1) Власник повласне некретнине којему његово право служности даје овлашћење да на сусједној некретнини, на њезиној површини, испод ње или у њезину ваздушном простору има дио своје зграде, неку другу

направу или уређај који служи његовој згради, дужан је то уздржавати о своме трошку, а власнику послужне некретнине плаћати накнаду за искориштавање његове некретнине у висини закупнине, ако није другачије одређено уговором или законом.

- (2) Одредба става 1. овога члана на одговарајући се начин примјењује кад власнику повласне некретнине његово право служности даје овлаштење да на сусједној некретнини, на њезиној површини, испод ње или у њезину ваздушном простору има водове и друге уређаје (електричне, плинковдне, топловодне, телекомуникационе, канализационе, водоводне, и др.).
- (3) Власник послужне некретнине који је дужан трпјети терет сусједне зграде, уметак туђе греде у свој зид, пролаз туђега дима кроз димњак, туђу антену на свом крову, туђу рекламу или натпис на pročелу своје зграде или нешто слично, дужан је сразмјерно придоносити за одржавање својега, за то одређеног зида, ступа, стијене, димњака, крова, pročелја и сл., али није дужан подупирати нити поправљати туђу ствар.

Члан 239.

Право провођења текућина

Власник повласне некретнине за провођење текућина кроз послужну некретнину дужан је изградити потребне жарке и канале и исте држати добро покривене и чисте и тиме олакшати оптерећење послужнога земљишта.

Члан 240.

Право капнице

- (1) Власник повласне некретнине који има право одвојења кишнице са својега крова на послужну некретнину (право капнице) може пустити да кишница отиче на туђу некретнину слободно или кроз жлијиб.
- (2) Овлаштенник права капнице смије уздићи свој кров, али мора подузети мјере да тиме служност не постане тежа за власника послужне некретнине.
- (3) Овлаштенник права капнице дужан је одржавати жљебове намијењене отјецању воде као и свој кров у таквом стању да млаз кишнице не штети оптерећеној некретнини, а снијег и лед на вријеме уклонити.

3. Личне служности

а) Уопштено

Члан 241.

Служности личне нарави

- (1) Лична служност је ограничено стварно право које даје овласт одређеном лицу да се на одређени начин служи туђом ствари (послужна ствар), а свакодобни власник те ствари то мора трпјети.
- (2) Личне служности су: право плодуживања, право употребе и право становања.

Члан 242.

Послужна ствар

- (1) Личне служности могу постојати на цијелој послужној ствари, или на идеалном дијелу ако је то могуће с обзиром на садржај служности и природу предмета.
- (2) Лична служност на сувласничком дијелу некретнине протеже се на посебни дио (стан, пословну просторију), као што се служност на посебном дијелу некретнине протеже на с њиме повезан сувласнички дио.

Члан 243.

Ограничено трајање

Личне служности се оснивају на одређено вријеме и престају истеком времена за које су основане, а најкасније смрћу овлаштеног лица, ако законом није другачије одређено.

Члан 244.

Неотуђивост и ненаљедивост

- (1) Личне служности се не могу преносити на друго лице.
- (2) Личне служности се не могу наслејидити, осим служности изричито основаних и за наслејиднике овлаштеног лица.
- (3) Лична служност изричито основана и за наслејиднике овлаштеног лица гаси се смрћу посљедњег наслејидника.

б) Право плодуживања

Члан 245.

Појам

- (1) Право плодуживања је лична служност која плодуживаоцу даје овласт да се служи послужном ствари у складу са њеном намјеном, не мијењајући њену супстанцу.
- (2) Право плодуживања може постојати на послужној покретној непокретној или непокретној ствари, или на више покретних ствари заједно. На потрошним стварима могуће је само неправо плодуживање.
- (3) На право плодуживања основано на праву које даје плодове или друге користи сходно се примјењује одредба става 2. овог члана.
- (4) Предмет права плодуживања су и припатци оптерећене ствари или права.
- (5) Ако више лица има право плодуживања исте послужне некретнине, свако лице је самостални носилац свог дијела права плодуживања, осим кад су у таквом односу да им право плодуживања или неки дио тог права припада заједнички. У сумњи се сматра да сваком лицу припада једнак дио права плодуживања.
- (6) Кад је послужна некретнина у власништву више сувласника или заједничких власника, сваки од њих мора да трпи да се носилац права плодуживања служи некретнином на начин произашао из његова права.

Члан 246.

Овлаштења

- (1) Плодуживалац је овлаштен да се служи послужном ствари у складу с њеном намјеном, да је посједује као несамостални посједник и да је употребљава. Плодуживаоцу припада чисти приход од чисте вриједности те ствари, у границама очувања супстанце, што укључује и чување основне намјене послужне ствари.
- (2) Плодуживалац може правним послом пренијети другом лицу извршавање својих овлаштења.
- (3) Власник послужне ствари смије извршавати своје право власништва ако тиме не вријеђа овлаштења плодуживаоца.

Члан 247.

Чисти приход од чисте вриједности

- (1) Плодуживаоцу припада сав приход који даје послужна ствар.
- (2) Приход послужне ствари чине плодови и друге користи које ствар даје без умањења супстанце. Благо нађено у послужној ствари није приход плодуживаоца.
- (3) Плодуживалац стиче плодове послужне ствари њиховим одвајањем. Плодуживалац стиче и све остало што се одвојило од ствари не умањујући њезину супстанцу у моменту одвајања, осим ако законом није другачије одређено.
- (4) Одредба из става 3. овог члана односи се и на најамнине, закупнине, камате, дивиденде и друге приходе које ствар даје на основу неког правнога односа (цивилне плодове), остварене у времену док је плодуживање постојало, без обзира на то кад је приход доспио.

- (5) Плодоуживалац сноси све трошкове употребе и искориштавања послужне ствари, без обзира на износ остареног прихода.
- (6) Плодоуживалац је дужан као добар домаћин одржавати послужну ствар у стању у којем је ствар примио, сносити трошкове редовног одржавања и обнављања ствари, јавне обавезе (порезне и сл.), реалне терете који оптерећују ствар, и камате на потраживања осигурана хипотеком на послужној ствари, у границама вриједности која остаје кад се од прихода послужне ствари одбију трошкови употребе и искориштавања.

Члан 248.

Ванредни поправки и обнова ствари

- (1) Ако је због дотрајалости или више силе неопходно обавити ванредне поправке или ванредна обнављања послужне ствари, плодоуживалац је дужан без одгађања обавијестити власника, односно лице које за власника управља том ствари, осим ако је те поправке или обнављања дужан учинити о свом трошку.
- (2) Ако је ствар уништена услед више силе ризик пропасти ствари сноси власник а плодова плодоуживалац.
- (3) Ако власник послужне ствари обави ванредне поправке или ванредна обнављања послужне ствари, плодоуживалац је дужан надокнадити камате на вриједност онога што је власник утрошио, у обиму у којем се тиме побољшало његово плодоуживање.
- (4) Ако власник не може или неће да обави нужне поправке или обнављања, плодоуживалац је овлаштен да их сам изврши, а по престанку плодоуживања може тражити да му власник исплати накнаду као поштомом посједнику, или примјерену накнаду за плодоуживање које је изгубио због пропуштених радова.
- (5) Плодоуживалац је дужан о свом трошку извршити оне ванредне поправке и ванредне обнове ствари које је сам скривио или их је проузроковало лице за које он одговара.

Члан 249.

Побољшања

- (1) Плодоуживалац није дужан да дозволи власнику да обавља побољшања на послужној ствари која нису нужна, осим ако се власник обавезе на давање пуне одштете због смањене употребе или прихода које плодоуживалац губи због обављања радова.
- (2) Власник ствари који је извршио побољшања на послужној ствари има право да тражи од плодоуживаоца који је тражио одштету по одредби из става 1. овог члана да се од те одштете одбије корист коју плодоуживалац има од побољшања.
- (3) Ако је плодоуживалац без споразума са власником учинио побољшања на послужној ствари, овлаштен је да одвоји и присвоји оно што је додао, ако је то могуће без оштећења ствари. Накнаду за побољшања може захтијевати само ако би на то био овлаштен као пословођа без налога.

Члан 250.

Попис и процјена

- (1) Власник и плодоуживалац могу сачинити попис свих послужних ствари с назнаком њихове вриједности у вријеме састављања пописа и процјене.
- (2) Уколико власник и плодоуживалац не саставе попис из става 1. овог члана, претпоставља се да је плодоуживалац примио у употребљивом стању послужну ствар средње каквоће, са свим припадностима потребним за уредно плодоуживање.

Члан 251.

Дужност давања осигурања

- (1) Уколико је при извршавању овлаштења плодоуживаоца угрожена супстанца послужне ствари, власник има право да од плодоуживаоца захтијева давање примјереног осигурања.
- (2) Ако плодоуживалац одбије дати договорено осигурање или осигурање које је одредио суд, власник може захтијевати да суд укине плодоуживање.
- (3) Суд неће укинути плодоуживање него ће поставити управника послужне ствари кад је то боље а обзиром на околности случаја, ако то захтијева плодоуживалац који се обавезао да ће све трошкове те управе сносити као трошкове за употребу и искориштавање послужне ствари.
- (4) Након постављања управника, суд ће, без одлагања, сачинити попис и процјену послужне ствари.

Члан 252.

Поврат ствари

- (1) Након престанка права плодоуживања, плодоуживалац је дужан предати у посјед послужне ствари њеном власнику, у стању у којем је ствар примио.
- (2) Плодоуживалац одговара власнику ствари за смањење њене вриједности, без обзира чиме је оно проузроковано, осим за смањење вриједности због старења или редовне употребе ствари које се није могло избјећи ни отклонити потпуним испуњењем дужности из члана 247. става 6. овог закона.
- (3) Плодоуживалац не одговара за смањење вриједности послужне ствари које се могло избјећи или отклонити једино ванредним поправкама или ванредним обнављањем те ствари, осим ако је био дужан о свом трошку извршити те ванредне поправке или ванредно обнављање ствари.
- (4) Након престанка плодоуживања неодвојени плодови припадају власнику. Власник је дужан да надокнади плодоуживаоцу или његовом наследнику трошкове које је плодоуживалац имао да би добио те плодове, према правилима која одређују правни положај поштоног посједника приликом поврата ствари власнику.
- (5) Правило из става 4. овог члана сходно се примјењује и за цивилне плодове (најамнине, закупнине, камате, дивиденде и сл.) доспјеле након престанка плодоуживања.
- (6) Дужности и одговорности плодоуживаоца терете његовог наследника, односно другог сљедбеника.

Члан 253.

Неправо плодоуживање

- (1) Неправо плодоуживање оснива се на ствари која је потрошна или на праву које не даје плодове.
- (2) У случају из става 1. овог члана послужна ствар је новчана вриједност ствари која ће се власнику вратити након истека плодоуживања.
- (3) За вријеме трајања неправог плодоуживања основаног на готовом новцу плодоуживалац може располагати готовим новцем по својој вољи. Ако је то плодоуживање основано на већ уложеној главници, плодоуживалац може захтијевати само камате.
- (4) На неправом плодоуживању сходно се примјењују правила о праву плодоуживања, ако законом није другачије одређено нити то захтијева природа таквог плодоуживања.

ц) Право употребе**Члан 254.****Опште одредбе**

- (1) Право употребе је лична служност која овлашћује одређено лице да се у границама својих личних потреба и потреба чланова својег породичног домаћинства служи нечијом ствари (послужна ствар) према њеној намјени, чувајући њену супстанцу.
- (2) Право употребе може постојати на послужној непотрошној покретној или непокретној ствари, или на више покретних ствари. На потрошним стварима није могућа ни неправна употреба.
- (3) На право употребе основано на праву које даје плодове или друге користи, сходно се примјењује одредба из става 2. овог члана.
- (4) Предмет права употребе су и припатци ствари или права која су њиме оптерећена.
- (5) Право употребе не може имати више лица, осим ако су у таквом односу да им оно припада заједнички.
- (6) На право употребе на одговарајући се начин примјењују правила о праву плодоуживања, ако другачије није одређено законом нити то захтијева природа права употребе.

Члан 255.**Овлашћења**

- (1) Носилац права употребе има право да ствар посједује као несамостални посједник, да је употребљава и узима њен приход, не мијењајући њену супстанцу.
- (2) Носилац права употребе не може правним послом препустити другом лицу извршавање својих овлашћења из става 1. овог члана.

Члан 256.**Обим употребе**

- (1) Носилац права употребе је овлаштен да се служи послужном ствари у оквиру својих потреба које одговарају његовом узрасту, звању, занимању и величини породичног домаћинства.
- (2) Потребне носиоца права употребе одређују се према стању кад је основана служност употребе.
- (3) Под потребом носиоца права употребе подразумијевају се и потребе његовог породичног домаћинства, као и промјене у његовом породичном домаћинству које су биле природно очекиване и предвидиве (брачни друг и малољетна дјеца, као и лица која је по закону дужан издржавати) и промјене које су нужно потребне за вођење породичног домаћинства.
- (4) Власник послужне ствари може извршавати своје право власништва укључујући присвајања користи ако тиме не вријеђа туђе право употребе.

Члан 257.**Стицање плодова и других користи**

Носилац права употребе стиче плодове послужне ствари и све остале користи од ствари кад их на основу овлашћења које му даје његово право употребе убере за своје потребе.

Члан 258.**Трошкови и терети**

- (1) Власник је дужан сносити све редовне и ванредне трошкове и терете послужне ствари, и дужан је одржавати ствар у добром стању о свом трошку.
- (2) Ако трошкови и терети прелазе корист која преостаје власнику, носилац права употребе дужан је да власнику надокнади разлику.

д) Право становања**Члан 259.****Појам и садржај**

- (1) Право становања је лична служност која свога носиоца овлашћује да се служи нечијом стамбеном зградом или њезиним дијелом намијењеним за становање (послужна ствар) у складу с том намјеном, а чувајући супстанцу послужне ствари.
- (2) Право становања просуђује се по правилима о праву употребе, ако није што друго одређено.
- (3) Ако право становања свога носиоца овлашћује да се служи свим дијеловима зграде који су за становање тако да их, чувајући њихову супстанцу, у цијелости ужива, тада је то плодоуживање стамбене зграде, па се просуђује по правилима о праву плодоуживања.
- (4) У сваком случају власник задржава право располагања оним дијеловима некретнине који нису намијењени за становање а и стамбеним дијеловима који нису предмет права становања, али не на начин да тиме спрјечава остваривање права становања.
- (5) Остваривањем права становања не смије се власнику онемогућити или отежати потребно надгледање цијеле његове некретнине.

4. Заштита и престанак права служности**а) Заштита****Члан 260.****Захтјев за поштовање права служности**

- (1) Овлашћеник права служности има право захтијевати од власника послужне ствари да призна и трпи његово право служности као терет на послужној ствари, те да трпи извршавање овлаштеникова права на њој, односно да пропусти чинити на њој оно што је због овлаштеникова права дужан пропустиати.
- (2) Овлашћеник права служности право из става 1. овог члана може захтијевати и од сваког другог лица које својим чинима нијече његово право служности или га самовласно онемогућује или узнемирава у извршавању тога права.
- (3) Права из ст. 1. и 2. овог члана престаје протеком рока од двадесет година од кад је овлашћеник престао вршити то право.

Члан 261.**Тужба овлаштеника служности**

Да би овлашћеник права служности могао у поступку пред судом, односно другим надлежним тијелом, остварити своје право на заштиту, мора доказати своје право служности и тужеников чин онемогућавања или узнемиравања извршавања тога права.

Члан 262.**Тужба претпостављеног овлаштеника служности**

- (1) Право на заштиту свог претпостављеног права служности има, попут онога који је доказао своје право служности, и онај који у поступку пред судом или другим надлежним тијелом докаже правни основ и истинити начин свог стицања посједа те служности (претпостављени овлашћеник служности).
- (2) На право претпостављеног овлаштеника на заштиту на одговарајући начин се примјењују правила о тужби претпостављеног власника.

Члан 263.

Заштита од повреде уписом у земљишној књизи
Ако неко повриједи право корисника стварне служности неваљаним уписом у земљишну књигу, овлашћеник се

има право штитити од тога средствима која за заштиту књижних права дају правила земљишнокњижнога права.

Члан 264.

Преиначење садржаја

На преиначење садржаја служности на одговарајући се начин примјењује оно што је одређено за оснивање служности на основу правнога посла.

б) Престанак права служности

Члан 265.

Пропаст ствари

- (1) Пропашћу повласне или послужне ствари престаје и право служности, али чим се ствар врати у пријашње стање, оживљава и она.
- (2) Све што важи за пропаст ствари важи и за случај да ствар буде стављена изван промета.
- (3) Ако је умјесто пропале послужне ствари настало право које је надомјешта (право на накнаду, на осигуранину и сл.), тада пропашћу ствари није престало право плододуживања него оно и даље постоји на том надомјестку као послужној ствари.

Члан 266.

Сједињење

- (1) Ако се власништво повласне и послужне некретнине нађу у имовини истог лица, тада тим сједињењем самим по себи престаје стварна служност.
- (2) Ако се власништво повласне и послужне некретнине раздвоји прије брисања служности у земљишној књизи, служност оживљава.

Члан 267.

Одрекнуће овлашћеника

- (1) Право служности престаје ваљаним одрекнућем њезина овлашћеника, без обзира на то на којем је правном основу основана.
- (2) Поједини сувласник или заједнички власник повласне некретнине не може се одрећи права стварне служности без пристанка осталих.
- (3) Власник повласне некретнине која је оптерећена правом плододуживања или заложним правом не може се одрећи без пристанка овлашћеника тих права.
- (4) На основу одрекнућа престаје служност без пристанка власника послужне ствари, па и онда кад је и он имао корист од те служности.
- (5) Ако је служност уписана у земљишној књизи, она ће престати тек кад буде избрисана.

Члан 268.

Истек рока и испуњење раскиднога услова

- (1) Служност престаје истеком времена на које је била основана или на које је било основано право власништва из којег је изведена, а исто је и кад се испуни раскидни услов под којим је била основана она или право власништва из којег је изведена.
- (2) Ако је служност основана за вријеме док треће лице наврши одређене године, престат ће тек у то вријеме, премда је трећи умро прије тих година, ако из сврхе орочавања не произлази што друго.
- (3) Ако је служност уписана у земљишној књизи, она ће престати тек брисањем.

Члан 269.

Неизвршавање

- (1) Право служности престаје застаром ако се није извршавало кроз двадесет година.
- (2) Право служности које се по својој нарави може само ријетко извршавати не престаје застаром док три пута

не наступи прилика, у којој треба извршити њен садржај, а овлашћеник то не учини.

- (3) Право служности престаје ако се власник послужне ствари противио његовом извршавању, а овлашћеник га због тога није извршавао непрекидно три године.
- (4) Застара не наступа, нити право служности престаје неизвршавањем, док на послужној ствари постоји направа намијењена управо извршавању тога права.
- (5) Ако је служност уписана у земљишној књизи, она ће престати тек брисањем.

Члан 270.

Укинуће

- (1) Изгуби ли право служности разумну сврху, власник послужне ствари може захтијевати да се оно укине; ако није нешто посебно одређено, одлуку о укинућу донијеће суд на захтјев власника послужне ствари, без обзира на правни основ на којем је та служност била основана.
- (2) Суд ће на захтјев власника послужне некретнине својом одлуком укинути нужни пролаз, а и другу служност пута, без обзира на то на којем је темељу основана, ако утврди да постоји други прикладнији, или једнако прикладан пролаз, који власнику послужнога земљишта чини мање штете, или пак једнако прикладан јавни пролаз.
- (3) Суд ће на захтјев власника послужне ствари, којему плододуживалац није дао осигурање које се обавезао дати или које је суд одредио, одлуком укинути плододуживање и обавезати власника на плаћање праведне накнаде.
- (4) Суд који води поступак ради укидања плододуживања јер плододуживалац није дао нужно осигурање, може, умјесто да укине плододуживање, одлуком поставити управника послужној ствари, ако утврди да је то боље с обзиром на околности случаја, те ако то захтијева плододуживалац који се обавезао да ће све трошкове те управе сносити као трошкове за употребу и искориштавање послужне ствари.
- (5) Ако је служност уписана у земљишној књизи, она ће престати тек брисањем.

Члан 271.

Заштита туђега повјерења

Служност која није уписана у земљишној књизи престаје кад послужну ствар стекне лице које није знало нити је морало знати за ту служност.

Члан 272.

Престанак личне служности

- (1) Право личне служности престаје смрћу овлашћеника или престанком правног лица које је било овлашћеник тога права, ако није другачије одређено.
- (2) Ако је право личне служности изричито основано и за овлашћеникове наследнике, насљеђивањем ће оно прећи на оне који насљеђују због смрти првога овлашћеника; смрћу наследника који је наслиједио право личне служности она се гаси, ако није другачије одређено.
- (3) Ако је лична служност основана у корист једне породице, престаје кад та породица изумре; у сумњи се сматра да је основана за наследника, а тко тврди да је основана за породицу, треба то и доказати.

Члан 273.

Растеређење законом или одлуком органа власти

- (1) Служности престају испуњењем претпоставки, које је за то одредио посебни закон.

- (2) Надлежно тијело укинут ће служност у случајевима и под претпоставкама одређеним посебним законом.
- (3) Ако укидање или престанак служности има значење извлаштења, лице чија је служност престала има право на пуну накнаду.
- (4) Ако је служност уписана у земљишној књизи, она ће престати тек брисањем, ако законом није другачије одређено.

Члан 274.

Престанак стварне служности

- (1) Стварна служност престаје:
 - 1) ако се власник послужне некретнине противи њеном вршењу, а власник повласне некретнине три узастопне године није вршио своје право,
 - 2) ако исто лице постане власник послужне и повласне некретнине,
 - 3) ако пропадне повласна или послужна некретнина,
 - 4) невршењем у периоду од 10 година.
- (2) Власник послужне некретнине има право захтијевати да престане право стварне служности када она постане непотребна за кориштење повласне некретнине, као и када престане разлог због којег је била заснована.

Члан 275.

Подијелене повласне некретнине

- (1) Ако се подијели повласна некретнина, стварна служност остаје у корист свих њених дијелова. Власник послужне некретнине има право захтијевати да стварна служност власника дијела подијелене повласне некретнине престане, ако не служи за потребе тог дијела.
- (2) Ако је подијелена послужна некретнина, стварна служност остаје само на дијеловима на којима је вршена.

Глава IV РЕАЛНИ ТЕРЕТИ 1. Уопштено

Члан 276.

Појам и садржај

Реални терет даје свом кориснику ограничено стварно право на некретнини коју оптерећује овлашћујући га да му се на терет њене вриједности периодично дају ствари или чине радње које су садржај тог реалног терета.

Члан 277.

Оснивање реалног терета

- (1) Реални терет се оснива на одређеној некретнини на основу правног посла и одлуком суда или надлежног органа.
- (2) Реални терет је основан када су испуњени сви законом прописани услови.

Члан 278.

Оснивање правним послом

- (1) На основу правног посла, реални терет се оснива његовим извођењем из власништва некретнине која се њиме оптерећује, а на начин одређен законом.
- (2) Правни посао о оснивању стварног терета мора бити у облику нотарски обрађене исправе и мора садржавати одредбе о оснивању терета на одређеној некретнини, његовом садржају и кориснику терета.
- (3) Сувласници или заједнички власници на некретнини могу само сагласно одредити да се оптерети реалним теретом.

Члан 279.

Упис терета у земљишне књиге

- (1) Реални терет основан правним послом стиче се уписом у земљишну књигу као терет на њиме оптерећеној некретнини.
- (2) Ако нису испуњене све претпоставке одређене законом за упис у земљишну књигу, реални терет се стиче предбилежбом, под условом да се предбилежба накнадно оправда.
- (3) Лице које реални терет стекне на основу правоснажне одлуке суда овлаштено је тражити упис тога права у земљишне књиге.
- (4) Реални терет не може се супротставити праву савјесног лица, које је, поступајући са повјерењем у земљишне књиге уписало своје право прије него што је затражен упис реалног терета.

Члан 280.

Оснивање одлуком суда

- (1) Реални терет се може оснивати одлуком суда у поступку диобе, оставинском поступку, и у другим случајевима одређеним законом.
- (2) На оснивање реалног терета сходно се примјењују правила о оснивању служности.

Члан 281.

Оптерећена некретнина

- (1) Реалним теретом може бити оптерећена једна или више некретнине које су способне бити предметом založнога права.
- (2) С оптерећеном некретнином оптерећени су и сви њени припадци.
- (3) Све што важи за некретнину, важи и за сувласнички дио некретнине.

Члан 282.

Садржај реалног терета

- (1) Садржај реалног терета може бити могућа, допуштена и одређена, или одредива радња периодичног давања ствари или новца, или других радњи које имају новчану вриједност. Радња која чини садржај реалног терета не мора бити у вези са економском намјеном оптерећене некретнине, нити служити остваривању економске намјене корисникове некретнине.
- (2) Радња једнократног давања или чињења које има новчану вриједност може бити споредни садржај реалног терета. У том случају сходно се примјењује одредба става 1. овог члана, ако није другачије одређено.

Члан 283.

Промјена садржаја

- (1) Промјена садржаја реалног терета допуштена је само у споразуму са власником оптерећене некретнине, а ако би се тиме ометао дотадашњи начин извршавања осталих стварних права на оптерећеној некретнини, тада и у споразуму са носиоцима тих права.
- (2) На промјену садржаја реалног терета сходно се примјењују одредбе о оснивању реалних терета на основу правног посла.

Члан 284.

Основна обавеза

- (1) Реални терет обавезује власника оптерећене некретнине да кориснику терета испуњава садржај терета, за што одговара вриједношћу те некретнине.
- (2) Обавеза из реалног терета преносива је само заједно с оптерећеном некретнином.

- (3) С преласком власништва оптерећене некретнине на друго лице уједно прелази и обавеза из реалног терета.
- (4) Основна обавеза из реалног терета не застаријева.

Члан 285.

Појединачне обавезе давања или чињења

- (1) Када на основу власникове обавезе из члана 284. овог закона доспије за испуњење неко давање или чињење, тада настаје појединачна обавеза власника оптерећене некретнине да то давање, односно чињење испуни кориснику терета као повјериоцу.
- (2) Корисник терета овлаштен је да тражи испуњење појединачне обавезе из става 1. овог члана, или њену новчану протувриједност.
- (3) Појединачне обавезе давања и чињења застаријевају у року од три године од доспијећа сваке поједине обавезе.

Члан 286.

Лична одговорност за појединачне обавезе

- (1) За испуњење појединачне обавезе давања или чињења одговара свом својом имовином лице које је власник оптерећене некретнине у вријеме доспијећа обавезе. Одговорност тог лица за доспјеле обавезе не престаје са престанком његовог права власништва на оптерећеној некретнини.
- (2) Ако је оптерећена некретнина у посједу трећег лица, оно одговара целокупном својом имовином за појединачна давања или чињења доспјела до престанка посједа некретнине.
- (3) Плодоуживалац некретнине оптерећене стварним теретом одговара властитом имовином умјесто власника те некретнине за појединачна давања и чињења на која обавезује стварни терет.

Члан 287.

Стварноправна одговорност за појединачне обавезе

- (1) За све доспјеле појединачне обавезе, давања и чињења која произлазе из реалног терета одговара власник вриједношћу оптерећене некретнине, а након диобе те некретнине вриједношћу својих дијелова солидарно одговарају сви власници дијелова на које је раздијељена.
- (2) Стварноправна одговорност за појединачну обавезу давања и чињења солидарна је с личном одговорношћу за исту обавезу.

Члан 288.

Неодвојивост

- (1) Реални терет се не може одвојити од некретнине коју оптерећује. Стицањем власништва на оптерећеној некретнини стиче се некретнина оптерећена реалним теретом, ако законом није другачије одређено.
- (2) Право из реалног терета основаног у корист неког лица не може се преносити са овлаштеника на друго лице, ако није другачије одређено, а право из реалног терета основаног у корист власника неке некретнине преноси се само заједно са власништвом те некретнине.

2. Терет у корист власника некретнине

Члан 289.

Терет и повласна некретнина

- (1) Реални терет у корист неке некретнине (повласна некретнина) даје власнику те некретнине ограничено стварно право на оптерећеној некретнини које га овлашћује да му се периодично дају ствари или извршавају радње које су садржај тог стварног терета.
- (2) Реални терет који је основан у корист неке некретнине као повласне не може се раздвојити од власништва те

некретнине те је преносив само заједно с том некретнином.

Члан 290.

Утицај диобе

- (1) У случају подјеле повласне некретнине, реални терет постоји и даље у корист појединих дијелова сразмјерно величини сваког дијела ако су давања и радње дјeljиви. Ако давања и радње нису дјeljиви сходно се примјењују правила о недјeljивим обавезама.
- (2) Диобом се не смије отежати оптерећење власника оптерећене некретнине.
- (3) Уколико се диобом отежа оптерећење власника оптерећене некретнине власник те оптерећене некретнине има право да захтијева сразмјерно смањење давања и радњи, које су због диобе постале за њега теже.

Члан 291.

Пренос доспјеле обавезе

Доспјеле појединачне обавезе давања или радњи, на које је власник некретнине обавезан стварним теретом у корист неке некретнине, могу се пренијети на друго лице, ако није другачије одређено.

3. Терети у корист лица

Члан 292.

Терети личне нарави

- (1) Реални терет у корист лица даје овлаштенику ограничено стварно право на оптерећеној некретнини које овлашћује да му се периодично дају ствари или извршавају радње које су садржај тог реалног терета.
- (2) Право из реалног терета основаног у корист неког лица не може се преносити са овлаштеника на друго лице, ако није другачије одређено.

Члан 293.

Преносивост појединих тражбина

Доспјела појединачна давања или радње на које је власник некретнине обавезан реалним теретом могу се пренијети на друго лице, ако није другачије одређено ни супротно природи радње која се тражи.

Члан 294.

Врсте реалних терета

Некретнина може бити оптерећена реалним теретом, у корист свакодобног власника одређене некретнине (повласна некретнина) или носиоца права грађења.

Члан 295.

Заштита корисника терета

- (1) Корисник реалног терета има право тужбом захтијевати да се према власнику оптерећене некретнине утврди постојање реалног терета.
- (2) Ако треће лице омета или спречава корисника у извршавању реалног терета он има право тужбом захтијевати да то ометање или спречавање престане.

Члан 296.

Престанак реалног терета

- (1) Реални терет престаје његовим брисањем у земљишној књизи.
- (2) Брисање реалног терета се може захтијевати због:
- 1) пропасти оптерећене или повласне некретнине;
 - 2) стављање изван промета оптерећене и повласне некретнине;
 - 3) одрицања корисника терета;
 - 4) истека времена на које је био основан или испуњењем раскидног услова под којим је био основан;
 - 5) доношења одлуке суда о амортизацији терета;

- 6) смрти лица у чију је корист био основан, ако стварни терет није изричито основан и за његове наслѣднике.

Члан 297.

Укидање реалног терета

Власник оптерећене некретнине може захтијевати да се реални терет укине ако он изгуби своју сврху. Одлуку о укидању реалног терета доноси суд на захтјев власника оптерећене некретнине, без обзира на правни основ о његовом оснивању.

Глава V ПРАВО ГРАЂЕЊА

1. Уопштено

Члан 298.

Појам

- (1) Право грађења је ограничено стварно право на нечијем земљишту које даје овлаштење свом носиоцу да на површини тога земљишта или испод ње има властиту зграду, а свагдашњи власник тог земљишта дужан је то трпјети.
- (2) Право грађења је у правном погледу изједначено с некретнином.
- (3) Зграда која је изграђена, или која буде изграђена, на земљишту које је оптерећено правом грађења припадност је тога права, као да је оно земљиште.

Члан 299.

Садржај права грађења

- (1) Ко је носилац права грађења тај је и власник зграде која је припадност тог његовог права, а у погледу земљишта које је оптерећено правом грађења има овлаштења и дужности плодоуживаоца. Свака одредба супротна томе је ништава.
- (2) Носилац права грађења дужан је власнику земљишта плаћати мјесечну накнаду за земљиште у износу просјечне закупнине за такво земљиште, ако није другачије одређено.

Члан 300.

Промјена садржаја

- (1) Промјена садржаја права грађења допуштена је само у споразуму с власником оптерећене некретнине, а ако би се тиме ометао дотадашњи начин извршавања осталих стварних права на оптерећеној некретнини - тада и у споразуму с овлаштеницима тих права.
- (2) На преиначење садржаја примјењује се на одговарајући начин оно што је одређено за оснивање права грађења на основу правног посла.

Члан 301.

Неодвојивост

Право грађења не може се одвојити од земљишта које оптерећује, па ко на било којем правном основу стекне власништво оптерећеног земљишта, стекао је земљиште оптерећено правом грађења, ако законом није другачије одређено.

Члан 302.

Носилац права грађења

- (1) Носилац права грађења је лице у чију је корист то право основано или је на њега прешло.
- (2) Власник земљишта може бити носилац права грађења на своме земљишту.

Члан 303.

Прометност

- (1) Право грађења је отуђиво и наслѣдиво као и друге некретнине, ако није другачије одређено.

- (2) Право грађења може се оптеретити служностима, стварним теретима и заложним правом, земљишним дугом и на сваки други начин који је у складу са законом и који није супротан правној нарави тога права.

- (3) Зграда и право грађења чине нераскидиво правно јединство, па се заједно преносе, наслѣђују и оптерећују.

Члан 304.

Ограничење права грађења

Право грађења може се ограничити правним послом на сваки могући начин који није супротан закону, или његовој природи, или правима трећих лица.

2. Стицање права грађења

Члан 305.

Оснивање права грађења

- (1) Право грађења оснива се на основу правног посла или одлуке суда.
- (2) Правни посао из става 1 овог члана закључује се у облику нотарски обрађене исправе.

Члан 306.

Упис права грађења

- (1) Право грађења стиче се двоструким уписом у земљишну књигу, и то његовим уписом као терета на земљишту које оптерећује, те његовим уписом као посебног земљишнокњижног тијела у за то новооснованом земљишнокњижном улошку.
- (2) Упис права грађења у земљишну књигу могућ је само на основу изјаве воље власника да тиме оптерети своје земљиште.
- (3) Ако би право грађења штетило већ уписаним ограниченим стварним правима на земљишту које би се оптеретило правом грађења, оно се може уписати само с пристанком овлаштеника тих права.
- (4) Када се на основу права грађења сагради зграда или постојећа зграда одвоји од земљишта правом грађења, уписаће се да је на праву грађења.
- (5) Кад законом није другачије одређено у погледу начина оснивања права грађења, његове промјене и престанка, те у погледу заштите повјерења у земљишне књиге, на одговарајући ће се начин примјењивати одредбе овог закона које се односе на право власништва.

Члан 307.

Оснивање одлуком суда

- (1) Право грађења може својом одлуком основати суд у поступку диобе и оставинском поступку, а и у другим случајевима одређеним законом.
- (2) На оснивање права грађења одлуком суда на одговарајући начин се примјењују правила о оснивању служности одлуком суда.

Члан 308.

Пренос права грађења

На пренос права грађења на одговарајући начин се примјењују одредбе о стицању права власништва на некретнинама на основу правног посла, одлуке надлежног тијела и наслѣђивања, ако није нешто другачије одређено нити произлази из правне нарави права грађења.

3. Заштита права грађења

Члан 309.

Обим

Право грађења као право на нечијем земљишту ужива заштиту одговарајућом примјеном правила о стварним служностима, а као некретнина у правном погледу одговарајућом примјеном правила о заштити права власништва.

4. Престанак права грађења**Члан 310.**

Начин престанка

- (1) Право грађења престаје:
 - 1) пропашћу оптерећеног земљишта,
 - 2) споразумом,
 - 3) овлашчениковим одрекнућем,
 - 4) истеком уговореног рока и
 - 5) испуњењем уговореног раскиднога услова, растерећењем и укидањем.
- (2) Право грађења уписано у земљишној књизи престаје кад, због разлога из става 1. овог члана, буде избрисано као терет на земљишту оптерећеном тим правом и као посебно земљишнокњижно тијело.

Члан 311.

Укинуће

- (1) Не буде ли на праву грађења изграђена зграда у року од десет година од оснивања тога права, власник оптерећене некретнине може захтијевати да се оно укине. Ако није нешто посебно одређено, одлуку о укидању донијеће суд на захтјев власника оптерећене некретнине, без обзира на правни основ на којем је право грађења било основано.
- (2) Право грађења на којем је била изграђена зграда, али је срушена до те мјере да се не може употребљавати за сврху којој је била намијењена, престаће укидањем као да зграда и није била изграђена, ако није у року од шест година поновно саграђено барем у мјери колико је најнужније да служи својој пријашњој главној намјени.
- (3) Рок из става 2. овог члана почиње тећи првога дана оне године која слиједи након године кад је зграда срушена, али не тече док постоје околности под којима би застао тећи и рок досјелости.
- (4) Право грађења престат ће на основу одлуке о укидању тек брисањем у земљишној књизи.

Члан 312.

Посљедице престанка

- (1) С престанком права грађења постаје припадност земљишта оно што је правом грађења било од земљишта правно одвојено.
- (2) На однос власника земљишта и лица којем је престало право грађења на одговарајући ће се начин примјењивати правила по којима се просуђују односи након престанка права плодуживања, ако није нешто посебно одређено.
- (3) Власник је дужан лицу којем је престало право грађења дати онолику накнаду за зграду колико је његова некретнина у промету вриједнија с том зградом него без ње.

Члан 313.

Туђа права

- (1) Туђа стварна права која су била терет права грађења престају с престанком тога права, ако није другачије одређено.
- (2) Заложно право које је теретило право грађења након престанка тога права терети накнаду коју је власник дужан лицу чије је право грађења престало.
- (3) Служности, стварни терети и заложна права у корист и на терет права грађења са зградом, остају као служности и стварни терети у корист, односно на терет земљишта са зградом, а с дотадашњим првенственим редом.

Члан 314.

Право надзиђивања

- (1) Право надзиђивања је право изградње једног или више посебних дијелова некретнине на постојећој згради.
- (2) На право надзиђивања одговарајуће се примјењују правила о праву грађења, ако није што друго одређено законом и ако се не противи његовој природи.
- (3) Право надзиђивања се не може отуђити ни оптеретити без сагласности власника зграде и носиоца других стварних права на некретнини.
- (4) Надзиђивањем у складу са правом надзиђивања и одобрењима надлежних органа се стиче право власништва на надзиданом дијелу и право сувласништва на цијелој некретнини, а право надзиђивања престаје.
- (5) Заложно право на праву надзиђивања прелази на надзидани дио некретнине и на право сувласништва на некретнини.

Дио четврти**ПОСЈЕД****1. Опште одредбе****Члан 315.**

Појам посједа

- (1) Посједник ствари је лице које има фактичку власт на ствари.
- (2) Ко своју фактичку власт врши лично или путем помоћника у посједовању непосредни је посједник.
- (3) Посредни посјед ствари има лице које фактичку власт на ствари врши преко другог лица, које по неком правном основу има ствар у непосредном посједу. Ако је посједник, прије него је ствар препустио непосредном посједнику, по неком правном основу добио ту ствар у непосредан посјед од трећег лица, и то се лице сматра посредним посједником.
- (4) Посјед ствари има и лице које фактичку власт врши у погледу дијела неке ствари, који иначе не би могао бити самостални објект стварних права као што је соба или друга просторија у стану и слично.
- (5) С посједом ствари изједначено је фактичко извршавање садржаја права стварних служности у погледу неке некретнине (посјед права); на посјед тога права се на одговарајући начин примјењују одредбе о посједу ствари, ако то није супротно природи права нити одредбама закона.
- (6) Више лица могу имати посјед исте ствари или права стварне служности (супосјед).

Члан 316.

Самостални и несамостални посјед

- (1) Самостални посједник је лице које посједује ствар као да је њен власник односно право стварне служности као да је његов носилац.
- (2) Несамостални посједник је лице које посједује ствар или право стварне служности признајући власт непосредног посједника.

Члан 317.

Претпостављено власништво на покретној ствари Свако може у правном промету ваљано поступати поуздавајући се у то да је посједник покретне ствари њен власник, осим ако је знао или је морао знати да није.

Члан 318.

Помоћник у посједу

Лице које на основу радног или сличног односа или у нечијем домаћинству врши фактичку власт или право стварне служности на ствари за друго лице и дужно је

поступати по упутствима тог лица није посједник него је помоћник у посједу.

2. Стицање посједа

Члан 319.

Начин стицања

Посјед је стечен кад стицалац успостави своју фактичку власт у погледу ствари, било да ју је основао једностраним чином (изворно стицање посједа), или да му је пренесена (изведено стицање посједа).

Члан 320.

Пренос посједа

- (1) Посјед се преноси предајом саме ствари или средства којим стицалац има власт на ствари, а предаја је извршена чим се стицалац с вољом преносиоца нађе у положају извршавати власт у погледу ствари.
- (2) Кад се посјед преноси лицу које није присутно, предаја је извршена кад он прими ствар или кад је прими лице које га заступа, а предајом превознику само ако превозник ради за рачун стицаоца.
- (3) Кад су за робу предану превознику или складиштару издати вриједносни папири који је замјењују у правном промету, предаја таквог папира значи предају те робе. При томе у случају кад је једно лице у доброј вјери примило такав папир, а друго у доброј вјери примило робу – посјед робе је стекло ово друго лице.

Члан 321.

Предаја посједа очитовањем воље

- (1) Самим очитовањем воље да се посјед предаје стицаоцу тај стиче непосредни посјед само ако је већ у положају да извршава своју власт у погледу ствари.
- (2) Самим очитовањем воље да се посјед предаје стицаоцу може посјед прећи на њега тако да дотадашњи посједник задржи ствар, а стицаоцу се пренесе или се за њега оснује право да му дотадашњи посједник преда ту ствар; исто тако и да се ствар преда неком трећем лицу, а стицалац добије право да му оно преда ту ствар.
- (3) Предаја посједа учињена самим очитовањем воље да се посјед предаје стицаоцу дјеловаће према трећима само ако су о томе обавијештени, или им је то иначе познато.

Члан 322.

Стицање посједа стварне служности

- (1) Посјед права стварне служности стиче се изворно уколико посједник једне некретнине као повласне почне извршавати радње које представљају садржину одређене стварне служности на другој некретнини.
- (2) Уколико посједник неке некретнине у споразуму са посједником друге некретнине почне извршавати радње које представљају садржину одређене стварне служности сматра се да је посјед права стварне служности предат стицаоцу.
- (3) Посјед права стварних служности успостављен у корист одређене некретнине као повласне прелази заједно с посједом те некретнине на стицаоца.
- (4) Онај ко изворно стекне посјед некретнине, не стиче самим тиме и посјед права стварне служности која постоје у њезину корист.

Члан 323.

Насљеђивање посједа

- (1) Насљедник постаје посједник у тренутку смрти оставиоца без обзира кад је стекао фактичку власт на ствари.
- (2) Када је оставиочев посјед на једној или више ствари односно права стварних служности његовом смрћу прешао на два или више сунаслѣдника, сви су они тиме

постали супосједници тих ствари односно права стварне служности, па ће тако и извршавати посјед, осим ако на основу оставиочеве воље изражене у тестаменту или одлуком суда у оставинском поступку није другачије одређено.

- (3) Преласком оставиочева посједа на његова насљедника не дира се у остале посједе исте ствари, односно права.

3. Својства посједа

Члан 324.

Законит посјед

Посјед је законит ако се заснива на ваљаном правном основу тога посједовања (право на посјед).

Члан 325.

Истинит посјед

- (1) Посјед је истинит односно миран ако није прибављен силом, потајно или злоупотребом повјерења.
- (2) Посјед који је стечен силом, потајно или злоупотребом повјерења постаје миран када лицу од којег је тако прибављен престане право на посједовну заштиту.

Члан 326.

Савјестан посјед

- (1) Посјед је савјестан ако посједник не зна или не може знати да нема право на посјед. Савјесност престаје сазнањем посједника да му не припада право на посјед.
- (2) Савјесност посједа се претпоставља.
- (3) Савјесност и истинитост посједа правног лица просуђује се према савјесности и поступању оног физичког лица које је за то правно лице овлаштено подузимати радње стицања или извршавања посједа.
- (4) Савјесност и истинитост посједа лица која имају законског заступника просуђује се према савјесности и поступању њиховог законског заступника.
- (5) Ако је у спору о праву на посјед правоснажно одлучено да право на посјед не припада посједнику, његов је посјед несавјестан од часа кад му је тужба достављена; то на одговарајући начин важи и кад је о праву на посјед коначно одлучило друго надлежно тијело или суд у неком другом поступку.

4. Заштита посједа

Члан 327.

Право на заштиту посједа

- (1) Посједник има право на заштиту од самовласног сметања посједа.
- (2) Право на заштиту посједа остварује се у судском поступку или путем самопомоћи.
- (3) Посједник има право захтијевати судску заштиту због сметања посједа у року од 30 (тридесет) дана од сазнања за сметање и починиоца, а најкасније од једне године од дана насталог сметања (парница због сметања посједа).
- (4) Посједовном тужбом посједник тражи да се утврди чин сметања посједа, нареди успостава посједовног стања какво је било у часу сметања посједа, те забрани такво или слично сметање убудуће.
- (5) Суд пружа заштиту према посљедњем стању посједа и насталом сметању, при чему немају утицаја право на посјед, правни основ посједа и савјесност посједника.
- (6) Посједник који је посјед стекао силом, потајно или злоупотребом повјерења, има такође право на заштиту од сметања посједа, осим према лицу од којег је на такав начин дошао до посједа, ако од насталог сметања нису протекли рокови из става 3. овог члана.

Члан 328.

Трајност посједа

- (1) Посјед траје док траје посједникова фактичка власт у погледу ствари. Посјед не престаје, нити се прекида, ако је сметња или пропуштање извршавања посједниково власти било по својој нарави само привремено и независно од воље посједника.
- (2) Сматра се да посјед након што је стечен траје непрекидно даље, а тко тврди да је престао или да је био прекинут, треба доказати да су наступиле околности због којих је посјед престао.

Члан 329.

Самовласт

- (1) Самовласт је забрањена. Без обзира на то какав је посјед, нитко га нема право самовласно сметати, ако и сматра да има јаче право на посјед.
- (2) Ко посједнику без његове воље одузме посјед или га у посједовању узнемирава, самовласно је сметао његов посјед.
- (3) Ни лице од којег је посјед прибављен силом, потајно или злоупотребом повјерења не смије самовласно одузети тај посјед након што му престане право на заштиту посједа.
- (4) Није самовласно сметање посједа ако је чин одузимања или сметања посједа допуштен законом или одлуком суда односно другог тијела, донесеном на основу закона који то допушта. Самовласно је и кад је чин одузимања или сметања посједа учињен у неком јавном или општем интересу, ако није допуштен законом или на основу закона.

Члан 330.

Самопомоћ

- (1) Посједник има право на самопомоћ против онога ко га самовласно омета у посједу, под условом да је опасност непосредна, да је самопомоћ нужна јер би судска помоћ стигла прекасно и да је начин њеног вршења примјерен конкретної опасности (допуштена самопомоћ).
- (2) Допуштена самопомоћ се смије вршити у роковима у којима се према овом закону може подићи тужба за заштиту посједа.
- (3) Допуштеном самопомоћи смије се умјесто посједника послужити помоћник у посједу.
- (4) Посједник који оствари своје право на заштиту посједа путем самопомоћи, а нису биле испуњене претпоставке из става 1. овог члана, одговара за штету коју је при томе проузроковао.

Члан 331.

Судска заштита посједа

- (1) Посједник којему је посјед самовласно сметан овлаштен је свој посјед штитити путем суда, захтијевајући да се утврди чин сметања посједа, нареди успостава посједовнога стања какво је било у часу сметања, те забрани такво или слично сметање убудуће.
- (2) Суд пружа ову заштиту посједа у посебном, хитном поступку (поступку за сметање посједа), према последњем стању посједа и насталом сметању, без обзира на право на посјед, правни основ посједа, поштење посједника, као и без обзира на то колико би сметање посједа било у какву друштвеном, јавном или сличном интересу.
- (3) Право на подузимање посједовних чина смије се истицати и о њему се смије расправљати једино у вези с приговором да одузимање, односно сметање посједа није било самовласно.

Члан 332.

Заштита посредног посједа

- (1) Посредни посједник је овлаштен тражити заштиту посједа према трећим лицима и захтијевати предају посједа непосредном посједнику.
- (2) Уколико непосредни посједник не може или не жели поново преузети непосредни посјед који му је био одузет посредни посједник може за себе захтијевати предају ствари.
- (3) Посредни посједник може поставити захтјев у циљу заштите свога посредног посједа од сметања које је починио непосредни посједник, само ако за одлучивање о том захтјеву не би било нужно расправљати о њиховом правном односу.

Члан 333.

Заштита супосједа

- (1) Сваки супосједник је овлаштен штитити супосјед путем суда од самовласног сметања трећег лица, а од других супосједника једино ако су га потпуно искључили од дотадашњег супосједа или су му битно ограничили дотадашњи начин извршавања фактичне власти.
- (2) Супосједник није овлаштен ставити захтјев за заштиту свога супосједа од сметања које је починио његов супосједник ако би за одлучивање о том захтјеву било нужно расправљати о њихову правном односу.

Члан 334.

Заштита наслједничког посједа

- (1) Сваки заједнички посједник је овлаштен штитити наслједнички посјед који је с оставиоца прешао на наслједнике од самовласног сметања трећег лица, а од сметања других сунаслједника према правилима која важе за заштиту супосједа.
- (2) Кад објектом посједа управља на основу својега овлаштења извршилац опоруке или старац заоставштине, тада је он овлаштен тражити заштиту посједа који је с оставиоца прешао на наслједника.
- (3) Одредбом става 2. овог члана не дира се у право свакога појединога наслједника или сунаслједника на заштиту, но с тиме да може захтијевати поврат одузетог једино према извршиоцу опоруке, односно староцу заоставштине.

Члан 335.

Заштита права на посјед

Право на посјед може се утврђивати и штити пред судом, независно о трајању и исходу поступка за заштиту посједа.

5. Престанак

Члан 336.

Престанак посједа ствари

- (1) Посјед престаје када престане посједникова фактичка власт на ствари.
- (2) Посјед ствари престаје пропашћу ствари, кад посједник изгуби ствар, а нема изгледа да ће се опет наћи, као и кад је посједник својом вољом напустио ствар.
- (3) Посјед је престао ако је посјед на ствари стекло лице којем посједник није предао ствар у непосредни посјед и које није његов помоћник у посједу као и у случају да му је посјед одузет а оно у законским роковима није остварило заштиту свога посједа.
- (4) Посјед није престао уколико је посјед био одузет а посједник га поново успоставио или исходило његову успоставу служећи се својим правом на заштиту посједа.

- (5) Посјед не престаје, нити се прекида, ако је посједник привремено спријечен да врши фактичку власт на ствари независно од своје воље.
- (6) Непрекидност посједа се претпоставља.

Члан 337.

Престанак посједа права

- (1) Посјед права је престао кад је пропала некретнина на којој се извршавао садржај тога права или се посједник одрекао свог посједа права.
- (2) Посјед права не престаје самим неизвршавањем садржаја права стварне служности док га његов посједник може извршавати ако то жели.
- (3) Посјед права престаје кад посједник послужне некретнине престане трпјети да се и даље извршава садржај права служности на његовој некретнини, односно престане пропуштати што је до тада пропуштао, ако посједник права не оствари заштиту свога посједа.
- (4) Посјед права стварне служности престаје дотадашњем посједнику и заједно с престанком његовог посједа некретнине у чију га је корист извршавао.

Део пети

ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Глава I

ПРЕЛАЗНЕ ОДРЕДБЕ

1. Претворба друштвеног власништва

Члан 338.

Претворба права кориштења, или управљања или располагања

- (1) Ако посебни законом није одређено другачије право управљања или кориштења или располагања као основна права на стварима у друштвеном односно државном власништву које до ступања на снагу овог закона није постало власништво другог лица, даном ступања на снагу овог закона претварају се у право власништва њиховог досадашњег носиоца односно његовог правног сљедника, ако те ствари могу бити предмет права власништва.
- (2) За уписе права управљања или кориштења или располагања на стварима у друштвеном односно државном власништву, који су проведени у земљишним књигама до дана ступања на снагу овог закона, сматра се да су уписи права власништва, ако друштвено власништво није претворено у власништво другог лица, које је овлаштено исходити укњижбу свога права.
- (3) Право управљања или кориштења или располагања на ствари у друштвеном односно државном власништву постало је претворбом власништво правног сљедника дотадашњег носиоца права управљања односно кориштења или располагања на тој ствари, ако је ствар пододна бити предметом права власништва, осим ако је по неком правном основу постало власништво другог лица а посебним законом није одређено другачије.
- (4) Одредбе овог закона о претворби права управљања, кориштења или располагања стварима у друштвеном односно државном власништву примјењују се и на правне сљедбенике носиоца тих права.

Члан 339.

Претворба права кориштења неизграђеног грађевинског земљишта

Права кориштења неизграђеног грађевинског земљишта у друштвеном, сада у државном власништву, које није престало до доношења овог закона претвара се његовим ступањем на снагу у право власништва дотадашњег

носиоца тог права или његовог правног сљедника, а упис тога права сматра се као упис права власништва, ако посебним законом није другачије уређено.

Члан 340.

Условна претворба

Право власништва и друга права која се стекну по одредбама овога закона које се односе на претворбу права управљања или кориштења или располагања стварима у друштвеном власништву и права кориштења на неизграђеном грађевинском земљишту, стечена су под условом да нису у сукобу с правима на стварима које су биле у друштвеном власништву, а припадају другим лицима на основу прописа о реституцији.

Члан 341.

Пресумпције

- (1) Лице, које је у земљишним књигама уписано као носилац права управљања или кориштења или располагања некретнином, односно права кориштења на неизграђеном грађевинском земљишту, сматра се власником некретнине, уколико се не докаже супротно а друштвено власништво није претворено у власништво другог лица.
- (2) Лице које се не може ослонити на пресумпцију из става 1. овога члана, или које доказује супротно од ње, доказаће своје право власништва ако докаже да је оно односно његов правни предходник био стекао право управљања, или кориштења или располагања, односно право кориштења права кориштења грађевинског земљишта у друштвеном власништву, на ваљаном правном основу и уз испуњење свих осталих претпоставка које су се за стицање тога права заштијевале у тренутку стицања.
- (3) Сматра се да су државно власништво све ствари из друштвеног власништва у погледу којих није утврђено у чијем су власништву нити дјелује пресумпција власништва из става 1. овога члана, а носиоца права власништва одредиће се посебним законом.

Члан 342.

Упис неукњижених права на некретнинама

- (1) Упис права власништва некретнине које је настало претворбом друштвеног власништва или потиче од некадашњег права управљања, или кориштења или располагања ствари у друштвеном власништву провест ће се по правилима земљишнокрњижног права, ако овим законом није нешто друго прописано.
- (2) Лица која у земљишним књигама нису уписана као носиоци права власништва стеченог претворбом друштвеног власништва или права управљања или кориштења или располагања, а не располажу исправом ваљаном за земљишнокрњижни упис права власништва, односно других стварних права на некретнинама, уписаће право власништва тих некретнина, односно других стварних права у земљишну књигу на основу одлуке суда, након што докажу да су били изванкрњижни носиоци таквог права на некретнини у друштвеном власништву.
- (3) Државно/ентитетско власништво на некретнинама на којима су имала право управљања или кориштења или располагања друштвеноправна лица укњижиће се на основу одлуке надлежног органа.
- (4) Одредбе о стицању права укњижбом сходно се примјењују и на стицање права власништва и других стварних права уписом у књигу положених уговора.

Члан 343.

Упис власништва у које се претворило право кориштења на грађевинском земљишту

- (1) Упис права власништва некретнине које потиче од некадашњих права кориштења неизграђеног грађевинског земљишта у друштвеном, сада државном власништву провест ће се по правилима земљишнокњижног права, ако овим законом није нешто друго прописано.
- (2) Земљишнокњижни суд ће на захтјев лица, које за то има правни интерес допустити брисање друштвеног, сада државног власништва и права кориштења, те ће уписати право власништва у корист лица, које је као носилац права кориштења било уписано у земљишној књизи.
- (3) Земљишнокњижни суд допустит ће брисање друштвеног власништва, те ће уписати право власништва у корист лица, које у земљишним књигама није уписано као носилац права кориштења неизграђеног грађевинског земљишта, на основу рјешења о одузимању земљишта из посједа пријашњег власника или корисника и давању земљишта на кориштење ради грађења или уговора о међусобним правима и обавезама, склопљеним у складу с условима утврђеним у рјешењу о давању на кориштење грађевинског земљишта.
- (4) Земљишнокњижни суд допустит ће упис права власништва у корист лица, које у земљишним књигама није уписано као носилац права кориштења неизграђеног грађевинског земљишта, а не може предочити исправе наведене у ставу 3. овога члана, ако оно правоснажном пресудом докаже да је стекло то право.
- (5) Ако је право кориштења пренесено на више лица узастопно, упис ће се провести у корист задњег носиоца тог права на неизграђеном грађевинском земљишту, ако докаже непрекинути низ изванкњижних стицања од књижнога предника до себе.
- (6) Ко тврди да је право кориштења на неизграђеном грађевинском земљишту у међувремену изванкњижно престало, треба то доказати пред судом да би се на основу судске одлуке избрисало то право односно право власништва у које се оно претворило.

Члан 344.

Брисање старих хипотека

Бришу се хипотеке уписане у земљишне књиге прије преноса оптерећене некретнине у друштвено власништво.

2. Успостава правног јединства некретнине

Члан 345.

Јединственост некретнине

- (1) Овим законом успоставља се правно јединство земљишта и зграде ако посебним законом већ није успостављено.
- (2) Власник зграде стиче право власништва на земљишту у друштвеном односно државном власништву, које припада згради.

Члан 346.

Правно сједињење земљишта и уписане зграде

- (1) Ако до ступања на снагу овог закона није успостављено правно јединство земљишта и зграде по одредбама посебног закона, власник зграде стиче право власништва на земљишту испод зграде и на ону површину, која је, по регулационом плану или плану парцелације, намијењена да служи за редовну употребу зграде.
- (2) Ако регулационим планом или планом парцелације није утврђена површина земљишта, које је потребно за редовну употребу зграде, ту површину утврђује

надлежни орган управе за имовинскоправне послове, уз претходно мишљење општинског органа управе надлежног за послове урбанизма.

- (3) На земљишту из става 1. овог члана неће се успоставити правно јединство земљишта и зграде прије окончања поступка ревизије по Закону о грађевинском земљишту Федерације Босне и Херцеговине. ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 25/03).

Члан 347.

Правно сједињење земљишта и неуписане зграде

- (1) Ако на земљишту у друштвеном власништву постоји зграда која није уписана у земљишној књизи, иако је уписано земљиште на којем је изграђена, власник зграде стиче право власништва на земљишту по одредбама из члана 346. овог закона.
- (2) Ако је до ступања на снагу овога закона на земљишту у друштвеном власништву изграђена зграда која је у тренутку ступања на снагу овога закона у нечијем власништву, а на том је земљишту уписано право привременог кориштења грађевинског земљишта у друштвеном власништву, првенственог права кориштења у сврху изградње или права кориштења грађевинског земљишта у друштвеном власништву у сврху изградње у корист власника те зграде, надлежни земљишнокњижни суд ће на захтјев власника зграде одредити упис из става 1. овога члана на основу обавијести органа надлежног за вођење послова катастра да је на односној грађевинској честици изграђена зграда у складу са прописима.
- (3) Ако је до ступања на снагу овога Закона на земљишту у друштвеном власништву изграђена зграда која је у тренутку ступања на снагу овога Закона у нечијем власништву, при чему у корист власника те зграде није било уписано право привременог кориштења грађевинског земљишта у друштвеном власништву, првенственог права кориштења у сврху изградње или права кориштења грађевинског земљишта у друштвеном власништву у сврху изградње, надлежни земљишнокњижни суд ће на његов захтјев одредити упис из става 1. овога члана на основу коначног рјешења надлежног органа о дојели права кориштења у сврху изградње, с рјешењем о одузимању грађевинског земљишта из посједа пријашњег власника или корисника и о давању тога земљишта на кориштење, те обавијести органа надлежног за вођење послова катастра да је на односној грађевинској честици изграђена зграда у складу са прописима
- (4) Даном ступања на снагу овог закона носилац привременог права кориштења и првенственог права кориштења у сврху изградње или његов правни сљедник постаје власник цијеле парцеле на коју се односило то право, а носилац права кориштења у сврху изградње постаје власник земљишта у складу са чланом 346. овог закона.

Члан 348.

Правно сједињење некретнине и претворба права управљања, кориштења или располагања

Ако на дан ступања на снагу овог закона право управљања или право кориштења или право располагања зградом у друштвеном власништву припада лицу различитом од оног којем је припадало право управљања или право кориштења или право располагања земљиштем, право власништва некретнине из члана 347. овог закона стиче власник зграде легализацијом зграде.

Члан 349.

Успостава јединства некретнине и посебних дијелова зграде

- (1) Власништво на посебном дијелу зграде (етажно власништво), као и право располагања на посебном дијелу зграде у друштвеном односно државном власништву, који до дана ступања на снагу овога закона није претворено у право власништва, од ступања на снагу овога закона постаје власништво посебног дијела некретнине по одредбама овога закона.
- (2) Власништво посебног дијела некретнине се неодвојиво повезује с одређеним сувласничким дијелом цијеле некретнине, коју чине зграда и земљиште из члана 346. овог закона, односно зграда и земљиште, на које су, до ступања на снагу овога закона, имали заједничко власништво власници посебних дијелова зграде.
- (3) Власништво одређеног посебног дијела некретнине уписује се у земљишној књизи уз одговарајућу примјену одредаба предвиђених овим законом за успоставу власништва на посебном дијелу некретнине, с тим да се већ проведени уписи права власништва на посебном дијелу зграде, односно уписи права располагања на посебном дијелу зграде у друштвеном власништву сматрају уписима права власништва посебног дијела некретнине.
- (4) Уколико се књига положених уговора не води код земљишнокњижног уреда, служба која води ту књигу дужна је у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона доставити изворнике положених уговора земљишнокњижном уреду мјесно надлежног суда.
- (5) На положене исправе за стицање права власништва на посебном дијелу некретнине на одговарајућу наћин се примјењују одредбе из члана 85. овог закона.
- (6) Трошкове уписа права власништва на посебним дијеловима зграде сноси етажни власници размјерно вриједности (корисна површина) стана или друге самосталне просторије у односу на цијелу зграду.
- (7) Овлашћује се Влада Федерације Босне и Херцеговине да на приједлог федералног министра правде донесе проведбени пропис којим ће одредити претпоставке под којима ће органи власти сносити трошкове из става 5. овог члана.

Члан 350.

Посебни дијелови настали пренамјеном, надзиђивањем, приградњом или доградњом

- (1) Ко је до дана ступања на снагу овога закона на основу ваљаног одобрења надлежног органа, о своме трошку провео пренамјену заједничких просторија у згради у друштвеном власништву у стан или другу самосталну просторију, стекао је тиме право власништва пренамијењених просторија као посебног дијела некретнине, заједно с одговарајућим сувласничким дијелом цијеле некретнине.
- (2) Одредба става 1. овога члана примјењује се на одговарајући начин и на надзиђивање, доградње и преградње некретнине извршене о своме трошку до дана ступања на снагу овог закона на основу ваљаног одобрења надлежног органа.
- (3) Ако је до дана ступања на снагу овога закона проведена пренамјена, надзиђивање, преградња или доградња према ст. 1. и 2. овога члана, надлежни ће суд на захтјев заинтересованог лица одредити упис у земљишној књизи права власништва на посебном дијелу некретнине из члана 346. овог закона на основу судске одлуке односно на основу споразума свих сувласника некретнине, којом они признају стицање власништва

посебног дијела некретнине и споразумно одређују величину одговарајућег сувласничког дијела.

Члан 351.

Припатци посебног дијела настали пренамјеном, надзиђивањем, приградњом или доградњом

- (1) Ко је до ступања на снагу овога закона прибавио ваљано одобрење надлежног органа и о своме трошку проведе у складу с одобрењем пренамјену заједничких просторија у друштвеном власништву у дио који би служио само његовом посебном дијелу некретнине, његово право власништва посебног дијела обухваћа и тај дио, осим ако по одредбама овога закона не може бити припадак само тога посебног дијела.
- (2) Одредба става 1. овога закона на одговарајући начин се примјењује на надзиђивање, доградње и приградње некретнине урађене о своме трошку до ступања на снагу овога закона на основу ваљаног одобрења надлежног органа.

3. Извршавање овлаштења у погледу цијеле некретнине у прелазном раздобљу

Члан 352.

Уопштено

- (1) Одредбе ове главе уређују међусобне односе етажних власника, док они своје односе не уреде у складу с одредбама овог закона о етажном власништву, уколико ови односи нису уређени другим прописима.
- (2) У случају сукоба овог закона са другим постојећим прописима примјењују се одредбе овог закона.
- (3) Етажни власници дужни су своје односе уредити у складу са овим законом у року од пет година од његовог ступања на снагу.

Члан 353.

Уговор о међусобним односима етажних власника

- (1) Међусобни односи етажних власника у погледу управљања и кориштења некретнине утврђују се уговором који мора бити склопљен у писаном облику (уговор о међусобним односима етажних власника).
- (2) Уговор из става 1. овога члана садржи податке нарочито о:
 - 1) величини сувласничких дијелова некретнине који могу, док се не стекну услови да буду израчунати према одредбама овог закона, бити израчунати и у складу са важећим кантоналним прописима који регулишу управљање и одржавање зграда и који служе као основа за одређивање права гласа и расподјелу трошкова,
 - 2) условима и начину управљања некретнином,
 - 3) детаљним подацима о лицу које ће управљати некретнином,
 - 4) обиму послова које ће обављати то лице, одговорности за обављање послова и сл.,
 - 5) условима и начину прикупљања и располагања средствима заједничке резерве,
 - 6) имену етажног власника овлашћеног за представљање и заступање етажних власника према управнику, односно трећим лицима и границе његових овласти,
 - 7) условима и начину кориштења заједничких просторија, укључујући и стан намијењен за кућепациоца зграде, те уређаја и земљишта, које припадају одређеној некретнини.
- (3) Одлуке које произлазе из уговора о међусобним односима етажних власника обавезују све етажне власнике ако су уговор склопили власници чији

- сувласнички дијелови чине више од половине вриједности свих посебних дијелова некретнине.
- (4) Одредбе уговора о међусобним односима етажник власника имају учинак и према етажном власнику који је то право стекао након склапања тог уговора.
- (5) Етажни власници су дужни Уговор о међусобним односима закључити у року од годину дана од дана ступања на снагу овога закона.

Члан 354.

Уговор о заједничким дијеловима

Ако се у једној некретнини налазе заједнички дијелови и уређаји, који користе и другим некретнинама (кров, олуци, фасада, конструктивни зидови, котловница и сл.), односно кућепазеоцев стан који припада и другим некретнинама, етажни власници тих некретнина дужни су склопити уговор о управљању и кориштењу тих заједничких дијелова и уређаја, односно кућепазеоцевог стана у року од годину дана од дана ступања на снагу овога закона.

Члан 355.

Управник

- (1) Етажни власници су дужни послове управљања некретнином повјерити управнику у складу са уговором који са њим склапају у року од године дана од дана ступања на снагу овога закона, а ако су већ закључили уговор са управником, дужни су га у овом року прилагодити одредбама овога закона.
- (2) Дужности и овласти управника у погледу управљања некретнином одређене су одредбама овога закона о власништву посебног дијела некретнине.

Члан 356.

Хитни и нужни поправки

- (1) Ако сувласници не склопе уговор с управником из члана 355. овога закона, јединица локалне самоуправе одредит ће физичку или правну особу за обављање хитних поправки на тој некретнини.
- (2) Хитним поправцима сматрају се радови који се јављају ненадано и којима се спречавају штетне последице за живот и здравље људи као и већа оштећења некретнине.
- (3) Кад због оштећења заједничких дијелова и уређаја некретнине постоји опасност за живот и здравље људи надлежни орган наредит ће управнику некретнине односно сувласницима, ако немају управника, извршење нужних поправака.
- (4) Потраживање наплате трошкова поправка из става 3. овога члана тражилац извршења ће остварити према одредбама Закона о извршном поступку.

Члан 357.

Принудна управа

- (1) Ако етажни власници нису обезбиједили управљање некретнином у року од годину дана од дана ступања на снагу овога закона јединица локалне самоуправе ће на њихов трошак одредити принудног управника
- (2) Принудни управник има све овласти управника некретнином прописане овим законом.

4. Стварне служности на грађевинском земљишту

Члан 358.

Установљавање стварних служности на грађевинском земљишту

- (1) Стварне служности на грађевинском земљишту и на грађевинама које су подигнуте на том земљишту установљава суд у ванпарничном поступку у складу са регулационим планом или планом парцелације.

- (2) До доношења планова из става 1. овог члана, стварне служности установљава суд у ванпарничном поступку по претходно прибављеном мишљењу органа надлежног за послове урбанизма и просторног уређења.

Глава II ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

1. Опште одредбе

Члан 359.

Примјена закона

- (1) На стицање, промјену, правне учинке и престанак стварних права од дана ступања на снагу овога закона примјењују се одредбе овога закона, ако посебним законом није друкчије одређено.
- (2) На стицање, промјену, правне учинке и престанак стварних права до дана ступања на снагу овога закона примјењују се прописи који су важили у тренутку стицања, промјене и престанка права и њихових правних учинака.
- (3) Уколико су рокови за стицање и престанак стварних права почели тећи прије него што је ступио на снагу овај закон, они ће тећи и након његова ступања на снагу по одредбама досадашњег закона.
- (4) У рок за стицање досјелошћу некретнина, које су на дан ступања на снагу овога закона биле у друштвеном, односно државном власништву, као и за стицање стварних права на тим некретнинама досјелошћу, не рачуна се вријеме посједовања док су на снази били прописи, који су изричито искључивали досјелост.

Члан 360.

Ток рокова за брисовне тужбе

Рокови од три године за подношење брисовне тужбе према овом закону теку од дана ступања на снагу овога закона.

Члан 361.

Обавеза укњижбе стварних права

- (1) Ванкњижни носиоци стварних права дужни су у року од три године од дана ступања на снагу овога закона покренути поступак за упис стварних права у погледу некретнина и свих промјена на њима у земљишну књигу.
- (2) Надлежно правобранилаштво дужно је у року од три године од дана ступања на снагу овога закона покренути поступке за упис стварних права на некретнинама чији је носилац Федерација, кантони односно јединице локалне самоуправе, као и упис јавних и општинских добара.

Члан 362.

Стечена права

- (1) Ступање на снагу овога закона нема утицаја на постојеће односе власника, односно сувласника ствари, та лица која су на ваљаном правном основу и на ваљани начин стекла права у погледу тих ствари.
- (2) Права на некретнинама, уписана у земљишне књиге, задржавају свој првенствени ред и након претворбе друштвеног власништва и успоставе јединства некретнина.

2. Некретнине у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе

Члан 363.

Располагање некретнинама у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе

- (1) Некретнинама у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе могу располагати надлежна тијела тих јединица само на основу јавног

конкурса и уз накнаду утврђену по тржишној цијени, ако посебним законом није другачије одређено. Ова се одредба изричито односи и на располагање заснивањем права грађевина којим се оптерећују наведене некретнине.

- (2) Пропис о поступку јавног конкурса из става 1. овог члана донијеће федерални министар правде у року од три мјесеца од дана ступања на снагу овог закона. Овим прописом федерални министар правде нарочито уредити услове конкурса, начин расписивања, рок трајања конкурса, обавезне елементе које он треба да садржи, као и начин формирања тржишне цијене као почетне цијене, а на основу мишљења судског вјештака одговарајуће струке.
- (3) Продаја односно оптерећење правом грађевина некретнина у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе се изузетно може извршити непосредном погодбом за потребе изградње:
 - 1) војних објеката и објеката за потребе државних органа и ради обављања њихови надлежности,
 - 2) објеката за потребе страних дипломатских и конзуларних представништава, њихових организација и специјализованих агенција, као и организација и специјализованих агенција Уједињених Нација,
 - 3) објеката комуналне инфраструктуре,
 - 4) објеката вјерских заједница, и
 - 5) ради обликовања грађевинске честице.
- (4) Допуштена је и непосредна замјена некретнине у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе за некретнину приближно исте вриједности у власништву другог лица.
- (5) Одредбе става 1. овог члана не односе се на правне послове које међусобно склапају држава, ентитети и јединице локалне самоуправе, под условом да је на те правне послове сагласност дао надлежни правобранилац обију уговорних страна и да је обезбојеђено да таквим правним послом није нарушен интерес поједине уговорне стране као ни општи интерес њених грађана.
- (6) Правни послови склопљени противно одредбама овога члана ништави су.

Члан 364.

Промет и располагање некретнинама у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе

- (1) Промет и располагање некретнинама у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе у прелазном периоду врши се на начин и под условима одређеним овим законом, Законом о привременој забрани располагања државном имовином Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број: 20/05), Законом о земљишним књигама ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 19/03 и 54/04), Споразумом о питањима сукцесије ("Службени гласник БиХ /додатак – Међународни Уговори/ бр. 10/2001 и 41/2001), Одлуком о спровођењу Анекса "Г" споразума о питањима сукцесије на територији БиХ ("Службени гласник БиХ", број: 2/04), Одлуком о обавези заштите државне имовине, финансијских потраживања и дуговања правних лица из БиХ у другим државама бивше СФРЈ ("Службени гласник БиХ", број: 2/04), међудржавним уговорима о рјешавању имовинско-правних односа између држава насталих распадом бивше СФРЈ, те другим прописима.
- (2) Поступак за продају некретнина у власништву Федерације, кантона и јединица локалне самоуправе путем јавног конкурса/надметања се води у складу са

прописима из става 1. овог члана, те посебним прописима који уређују поступање органа надлежних за промет и располагање некретнинама у државном власништву.

- (3) Одредбе ст. 1. и 2. овог члана се сходно примјењују и на некретнине које се налазе у имовини правних лица у мјешовитом власништву.

Члан 365.

Пољопривредно и друго земљиште, зграде, станови и пословни простори

- (1) Пољопривредна и друга земљишта, зграде, станови и пословне просторије као посебни дијелови зграда у друштвеној/државној својини не могу бити предмет преноса, отуђивања, замијењавања као и другог облика располагања ако су прибављена у друштвено/државно власништву на основу:
 - 1) Закона о аграрној реформи и колонизацији ("Службени лист ДФЈ", број: 64/45, "Службени лист ФНРЈ", бр. 16/46, 24/46, 99/46, 101/47, 105/48, 4/51, 19/51 и ("Службени лист СРБиХ", број: 41/67);
 - 2) Закона о аграрној реформи и колонизацији у НР БиХ ("Службени лист НРБиХ", бр. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 14/51 и ("Службени лист СРБиХ", број: 41/67);
 - 3) Закона о пољопривредном земљишном фонду друштвене својине и додјеливању земље пољопривредним организацијама "Службени лист ФНРЈ", број: 23/53 и "Службени лист СФРЈ", број: 10/65);
 - 4) Закона о поступању са имовином коју су сопственици морали напустити у току окупације и имовином која им је одузета од стране окупатора и његових помагача ("Службени лист ДФЈ", број: 36/45 и 52/45 и "Службени лист ФНРЈ", бр. 64/46, 104/46, 88/47, 99/48 и 77/49);
 - 5) Закона о национализацији приватних привредних предузећа ("Службени лист ФНРЈ", бр. 98/46, 99/46, 35/48, 68/48 и 27/53);
 - 6) Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта ("Службени лист ФНРЈ", бр. 52/58, 3/59, 24/61 и 1/63);
 - 7) Основног закона о експропријацији ("Службени лист ФНРЈ", број: 28/47), ако ранији власници нису на име накнаде добили друге некретнине;
 - 8) Основног закона о поступању са експроприсаним и конфискованим шумским посједима ("Службени лист ФНРЈ", бр. 61/46, 88/47, 106/49 и 4/51);
 - 9) Закона о прелазу у државну својину непријатељске имовине и секвестрацији над имовином одсутних лица ("Службени лист ФНРЈ", бр. 63/46 и 105/46);
 - 10) Закона о промету земљишта и зграда ("Службени лист СФРЈ", бр. 43/65, 67/65 и 17/69);
 - 11) Закона о праву својине на пословним зградама и пословним просторијама ("Службени лист СФРЈ", бр. 23/79, и 26/86);
 - 12) Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације ("Службени лист ФНРЈ", број: 40/45);
 - 13) Закона о потврди и измјенама и допунама Закона о конфискацији имовине и о извршењу конфискације ("Службени лист ФНРЈ", број: 61/46);
 - 14) Закона о искориштавању пољопривредног земљишта ("Службени лист ФНРЈ", број: 43/59).

- (2) Zabрана iz stava 1. ovog člana ne djeluje ako je raspolaganje dozvoljeno odredbama posebnih zakona donesenih prije stupaња na snagu ovog zakona.

Члан 366.

Zabрана tereta и дугорочног закупа

- (1) Забрањује се установљивање терета, давање у дугорочни закуп на некретнинама на које се односе закони наведени у члану 365. овог закона.
- (2) Забрана давања у дугорочни закуп, као и закуп на одређено вријеме неће се примјењивати када се зграде, станови или пословне просторије као посебни дијелови зграда у друштвеном/државном власништву дају у закуп страним државама за потребе њихових дипломатских и конзуларних представништава, као и њихових организација и специјализованих агенција као и организација и специјализованих агенција Организација Уједињених Нација, као и тијела Европске Уније.

Члан 367.

Некретнине прибављене у државно/друштвено власништво

- (1) Одредбе из претходних чланова се односе и на некретнине које су на основу одлуке државног органа, а без правног основа и накнаде прибављене у друштвену/државну својину, као и на некретнине које су на основу уговора о поклону прибављене у друштвену/државну својину, а тај уговор је закључен под принудом.
- (2) Одредбе из претходних чланова се односе и на некретнине које су прибављене или изграђене средствима буџета друштвено-политичких заједница, средствима за финансирање заједничких потреба, или средствима самодоприноса.
- (3) Прописи кантона који уређују кориштење, управљање и одржавања заједничких дијелова и уређаја зграда ускладиће се у року од шест мјесеци са одредбама овог закона.
- (4) Некретнине чије прибављање или изградња су финансирани средствима из става 2. овог члана, а дијелом из других средстава друштвеноправних лица, могу бити у промету тек када се утврде сувласнички дијелови.

Члан 368.

Вријеме примјене

Одредбе чл. 365., 366. и 367. овог закона ће се примјењивати до истека рока за подношење захтјева за поврат или накнаду у складу са прописом којим ће се уредити питање реприватизације, денационализације и реституције.

Члан 369.

Изузимање од примјене

Од забране из чл. 365., 366. и 367. овог закона изузима се некретнина у друштвеној/државној својини коју су друштвеноправна лица стекла куповином или другим теретним правним послом, грађењем, односно која су стечена експропријацијом за коју је дата друга некретнина или је плаћена правична накнада према тада важећим законима, без обзира што је предник овог друштвеноправног лица стекао некретнине на основу закона у смислу одредаба чл. 365., 366. и 367. овог закона.

3. Престанак примјене поступака и закона

Члан 370.

Престанак примјене осталих прописа

- (1) Даном ступања на снагу овог закона престаје примјена свих важећих прописа који питања располагања некретнинама у државном власништву одређују на другачији начин у односу на одредбе овог закона.
- (2) Одредба о престанку примјене прописа из става 1. овог члана не односи се на располагање некретнинама у

државном власништву у поступцима приватизације и реституције.

- (3) Законодавни органи одговарајућих територијалних јединица су у обавези донијети нове, односно усагласити важеће прописе у вези са располагањем некретнинама у државном власништву са одредбама овог закона у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 371.

Престанак важења закона

- (1) Ступањем на снагу овога закона престају важити сљедећи закони:
- 1) Закон о својини на дијеловима зграда, ("Службени лист СР БиХ" бр. 35/77, 38/78, 22/84),
 - 2) Закон о надзиђивању зграда и претварању заједничких просторија у станове у зградама у друштвеној својини, ("Службени лист СР БиХ" број: 32/87),
 - 3) Закон о основама власничких односа ("Службени лист Р БиХ" број: 37/95)
 - 4) Закон о промету непокретности, ("Службени лист СР БиХ" бр. 38/78, 29/80, 4/89, 22/91, 21/92, 13/94),
 - 5) Закон о праву својине на пословним зградама и пословним просторијама ("Службени лист СР БиХ" бр. 23/79, 26/86),
 - 6) Закон о укњижењу некретнина у друштвеној својини ("Службени лист СР БиХ" број: 28/77),
 - 7) Закон о аграрној реформи и колонизацији ("Службени лист НР БиХ" бр. 2/46, 18/46, 20/47, 37/49, 14/51, 41/67)
 - 8) Закон о поступку укидања заједничког права власништва на бившим кметским селиштима ("Службени лист СР БиХ" број: 22/73),
 - 9) Закон о забрани располагања имовином, пријеносу средстава и статусних промјена правних лица на територији Босне и Херцеговине из других држава ("Службени лист Р БиХ" бр. 4/95, 37/95),
 - 10) Закон о правима и дужностима републичких органа у кориштењу средстава у друштвеној својини ("Службени лист СР БиХ" бр. 33/81, 29/90),
 - 11) Закон о узурпацијама ("Службени лист СР БиХ" број: 6/78),
 - 12) Закон о власничкоправним односима ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 6/98, 29/03).
- (2) Прописи о грађевинском земљишту ће се усагласити с одредбама овог закона у року од три мјесеца од дана почетка примјене овог закона.
- (3) У случају колизије одредби овог закона са одредбама другог прописа примјењиват ће се одредбе овог закона.

Члан 372.

Започети поступци

Поступци о стицању, заштити и престанку права власништва и других стварних права започети на основу прописа који су били на снази до дана ступања на снагу овога закона окончат ће се по одредбама тих прописа.

Члан 373.

Тумачење и примјена законских одредаба

- (1) Даном ступања на снагу овог закона, одредбе прописа који су на снази а који различито уређују друштвено од осталога власништва ће се тумачити и примјењивати само у складу с начелом једноврсности власништва.
- (2) Даном ступања на снагу овог закона одредбе прописа који су на снази, а различито уређују припадање зграда, односно дијелова зграда од припадања земљишта ће се

тумачити и примјењивати само у складу с начелом правне јединствености некретнине.

Члан 374.

Ступање на снагу

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеним новинама Федерације БиХ", а почет ће се примјењивати шест мјесеци након његовог ступања на снагу.

Председавајући Дома народа Парламента Федерације БиХ Радоје Видовић , с. р.	Председавајући Представничког дома Парламента Федерације БиХ Фехим Шкаљић , с. р.
---	---

1454

Na osnovu člana IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O ZAŠTITI PRIRODE

Proглашава се Закон о заштити природе који је donio Parlament Federacije BiH на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-774-02/13
13. августа 2013. године
Сарајево

Председник
Џивко Будимир, с. р.

ZAKON O ZAŠTITI PRIRODE

I. OSNOVNE ODREDBE

Члан 1.

Овим Законом уређују се надлежности тјела која врше послове заштите природе, опште мјере очувања природе, оцена прихватљивости захвата у природи, типови станишта и еколошки значајна подручја, врсте и подврсте, заштита дивљих птица, заштита и очување biodiverziteta, шумских еко-система, кршких еко-система, воде и влажних станишта, заштита морских и обалних природних вриједности, успостава европске еколошке мреже посебно заштићених подручја - Natura 2000, мјере заштите врста и подврста, прекогранични промет заштићеним дивљим врстама и подврстима, мјере заштите минерала и фосила, заштићене природне вриједности, накнада štete, подстицајне мјере, давање приједлога за концесије на заштићеним природним вриједностима и заштићеним природним објектима, планирање и организација, инвентаризација и monitoring, приступ информацијама и судјеловање јавности, знак заштите природе, промоција одгоја и образовања у заштити природе, признања и награде за постигнућа у заштити природе, финансирање заштите природе, инспекцијски надзор, казнене одредбе, прелазне и завршне одредбе.

Члан 2.

Природа представља основну вриједност и један од најзначајнијих ресурса Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерације БиХ) те ужива заштиту у складу са овим Законом.

Природне вриједности утврђене у складу са овим Законом од интереса су за Федерацију БиХ и кантоне, и имају њену посебну заштиту.

Члан 3.

Цилјеви заштите природе су очувати и обновити постојећу биолошку и пејзажну разноликост у стању природне равнотеже и усклађених односа с људским дјеловањем; утврдити стање и осигурати праћење стања природних вриједности; осигурати систем заштите природних вриједности ради трајног очувања њихових

својстава на основу којих се проглашавају заштићенима; осигурати одрживо кориштење природних добара без битног оштећења дјелова природе и уз што мање нарушавања равнотеже њених дјелова, спријечити штетне захвате и поремећаје у природи као последице технолошког развоја и обављања дјелатности, те осигурати што повољније услове очувања и слободног развоја природе при њеном економском кориштењу, осигурати право грађана на здрав околиш, одмор и разоноду у природи.

Члан 4.

Заштита природе заснива се на начелима:

- свако се мора понашати тако да допринosi очувању биолошке и пејзажне разноликости, еколошког наслиједа и заштити природних вриједности, односно очувању општекорисне улоге природе;
- необновљива природна добра треба користити рационално, а обновљива природна добра одрживо;
- у кориштењу природних добара и уређењу простора обавезно је примјенјивати начела, мјере и услове заштите природе;
- заштита природе право је и обавеза svakог физичког и правног лица, те су у том циљу дужни сарађивати ради спрјечавања опасних радњи и настанка šteta, избјегаванја šteta, уклањања и санације последица сваке настале štete, те обнове природних услова који су постојали прије настанка štete;
- јавност има право на слободан приступ информацијама о стању природе, право на правовремено обавјештавање о штетима у природи и о предузетим мјерама за њихово уклањање,
- јавност има право на слободан приступ информацијама о стању природе, право на праводобно обавјештавање о штетима у природи и о подузетим мјерама за њихово уклањање, те право на могућност судјеловања у одлучивању о природи.

Федерација БиХ путем институција Босне и Херцеговине у циљу заштите природе сарађује и судјелује са другим државима и међународним организацијама у провађењу међународних уговора из подручја заштите природе у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Члан 5.

Општекорисна улога природе исказује се кроз одржавање живота као природне појаве, а нарочито кроз:

- одржавање природних добара као залиха твари и енергије;
- настајање тла и очување његове природности;
- очување квалитета, количине и доступности воде;
- очување климе;
- очување атмосфере и производње кисика;
- Очување, одржавање и развој биљних и животињских врста и њихових станишта.

Општекорисне функције природе морају бити трајно очуване.

Члан 6.

Заштита природе проводи се очувањем биолошке и пејзажне разноликости, те заштитом природних вриједности.

Заштита природе проводи се нарочито:

- утврђивањем свих дјелова биолошке и пејзажне разноликости и њихове угрожености;
- провађењем мјера заштите природе;
- уношењем утврђених услова и утврђивање мјера заштите природе у документе просторног уређења и секторске стратегије и планови управљања, уз израду стратегије процене утицаја на околиш (SEA), као и управљања природним добрима у дјелатностима rudarstva, енергетике, промета и комуникација, poljoprivre-

- de, šumarstva, lovstva, ribarstva, vodnih dobara te drugim djelatnostima;
- utvrđivanje uvjeta i mjera zaštite svih vrsta ptica uvođenjem monitoringa, te identifikacija "IBA" područja od posebnog značaja za uspostavljanje mreže zaštićenih područja označenih kao NATURA 2000.;
- izradom izvještaja o stanju prirode, kao dijela integralnog izvještaja o stanju okoliša, donošenjem i provođenjem strategija, programa, akcionih planova, planova upravljanja, uslova i mjera zaštite prirode;
- praćenjem stanja prirode te obavještavanjem javnosti o stanju prirode, i sudjelovanjem javnosti u zaštiti prirode;
- provođenjem postupaka ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu i procjene utjecaja na okoliš u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša Federacije BiH i njegovim provedbenim propisima;
- podsticanjem i promocijom zaštite prirode, te razvijanjem svijesti o potrebi zaštite prirode u odgoju i obrazovanju;
- utvrđivanjem prirodnih vrijednosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- uspostavom sistema upravljanja prirodnim vrijednostima i zaštićenim prirodnim vrijednostima;
- povezivanjem i usklađivanjem sistema zaštite prirode s međunarodnim sistemom zaštite prirode;
- podsticanjem naučnog i stručnog rada u području zaštite prirode;
- osiguranjem finansijskih sredstava za provođenje zaštite prirode.

Član 7.

Odredbе ovoga Zakona ne primjenjuju se u slučaju odvrćanja neposredne opasnosti za život ili zdravlje ljudi ili imovinu, spašavanja ljudi i imovine.

Odredbе stava 1. ovoga člana primjenjuju se samo za vrijeme trajanja navedenih okolnosti.

Član 8.

U ovom Zakonu u upotrebi su pojmovi sa sljedećim značenjem:

- **"alohtona vrsta"** je strana (neautohtona) vrsta koja prirodno nije egzistirala u određenom ekološkom sistemu nekog područja, nego je u to područje dospjela namjernim ili nenamjernim naseljavanjem;
- **"autohtona vrsta"** je zavičajna vrsta koja prirodno egzistira u određenom ekološkom sistemu nekog područja;
- **"biogeografska regija"** - EU pokriva devet biogeografskih regija koje su svaka za sebe karakteristične po vegetaciji, klimi, topografiji i geologiji. Granice regija nisu fiksne no omogućavaju praćenje trendova očuvanja vrsta i staništa u sličnim uslovima diljem Europe ne obraćajući pažnju na državne granice. Regije su: alpska, kontinentalna, mediteranska, panonska, borealna, atlantska, crnomorska, stepska i makaronezijska;
- **"biološka raznolikost"** je sveukupnost svih živih organizama koji su sastavni dijelovi ekoloških sistema, a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta te raznolikost između ekoloških sistema;
- **"brdsko-biciklističke staze"** planinska staza namijenjena za planinski biciklizam (brdsko- biciklistička staza) je uski pojas zemljišta označen propisanim markacijama, na brdovitom, šumskom ili planinskom

prostoru, namijenjen prvenstveno za kretanje biciklom;

- **"cret (tresetište)"** je vlažno stanište sa obiljem mahovine i drugoga bilja koje se tu nakuplja, trune bez prisutnosti kisika i stvara treset bogat ugljikom;
- **"Crvena lista-popis ugroženih vrsta/podvrsta"**, je službeni dokument koji sadrži popis ugroženih divljih vrsta/podvrsta, raspoređenih po kategorijama ugroženosti;
- **"Crvena knjiga"** je službeni dokument koji sadrži opširne podatke o osnovnim karakteristikama vrste, o stepenu njene ugroženosti, faktorima ugrožavanja, kao i prijedloge mjera za zaštitu same vrste/podvrste;
- **"divlje vrste" biljaka**, gljiva i životinja su sve one vrste i podvrste koje nisu nastale pod uticajem čovjeka kao posljedica uzgojnih aktivnosti;
- **"dopriondni uslovi"** su uslovi u ekološkom sistemu ili pejzažu na čiji je razvoj čovjek uticao u neznatnoj mjeri te se u njima odvijaju procesi koji su uglavnom samoregulirajući i koji mogu opstati bez izravnog ljudskog djelovanja;
- **"ekološki koridor"** je odgovarajući ekološki prostor migracije vrsta;
- **"ekološka mreža"** je sistem međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti;
- **"ekološki prihvatljiv protok"** predstavlja minimalni protok koji osigurava očuvanje prirodne ravnoteže i ekosistema vezanih za vodu;
- **"ekološki sistem"** je dinamičan kompleks zajednica biljaka, gljiva, životinja i mikroorganizama i njihovog neživog okoliša koji međusobno djeluju kao funkcionalna jedinica;
- **"ekološki značajno područje"** je područje koje u velikoj mjeri doprinosi očuvanju biološke raznolikosti u Federaciji BiH;
- **"endem"** je vrsta ili podvrsta čija rasprostranjenost je ograničena na određeno područje ili lokalitet;
- **"ex-situ" očuvanje (izvan prirode)"** je očuvanje komponenti biološke raznolikosti izvan njihovih prirodnih staništa (zoološki vrtovi, akvariji i botanički vrtovi); također očuvanje dijelova geološke baštine izvan prirodnih nalazišta, uglavnom minerala/stijena i fosila u muzejskim ili privatnim zbirkama i ustanovama;
- **"genetička raznolikost"** je raznolikost gena unutar jedinki, populacija, podvrsta, vrsta i viših taksonomskih kategorija;
- **"geološko naslijeđe"** je sve ono što je sačuvano u strukturi i teksturi stijena i terena kao što su geološke, geomorfološke, hidro-geološke pojave i objekti te paleontološki nalazi;
- **"geološka raznolikost"** - su sve vrste stijena, minerala, fosila i reljefni oblici te procesi koji su ih stvarali kroz geološka razdoblja;
- **"Hvatanje"** je vadenje, lov, ribolov, hvatanje, uzne-miravanje, namjerno ubijanje ili pokušaj izvođenja bilo koje od navedenih radnji;
- **"IBA" područja – međunarodna područja značajna za ptice;**
- **"in-situ" očuvanje (u prirodi)"** je očuvanje ekoloških sistema na prirodnim staništima te održavanje i obnavljanje vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju, očuvanje odomaćenih biljaka i

- životinja u okruženju u kojem su razvili svoja specifična svojstva; očuvanje dijelova geološkog naslijeđa na mjestu njihova nastanka, odnosno nalazišta minerala/stijena i fosila;
- **"introdukcija"** je namjerno ili nenamjerno naseljavanje vrsta ili podvrsta u ekološki sistem nekog područja, u kojemu one nikad ranije nisu prirodno obitavale;
 - **"izvoz"** je svako iznošenje vrijednosti iz carinskog područja Bosne i Hercegovine;
 - **"Katastar prirodnih vrijednost"** - evidencija prirodnih vrijednosti;
 - **"Katastar nekretnina"** jest evidencija o česticama zemljišta, zgradama i dijelovima zgrada kao i drugim građevinama koje trajno leže na zemljištu ili ispod njegove površine, ako zakonom nije drukčije određeno zakonom;
 - **"kompenzacijski uslovi"** - su mjere koje se određuju radi osiguranja opšte povezanosti ekološke mreže.
 - **"Komisija"** – znači komisiju osnovanu u skladu sa članom 20. Direktive o staništima.
 - **"komponenta prirode"** je svaki izvorni dio prirode (npr. biljka, životinja, mineral, fosil, voda, tlo i drugo);
 - **"krš"** je specifičan površinski i podzemni reljef, sa specifičnom hidrografskom mrežom u karbonatnim stijenama;
 - **"migratorna vrsta"** znači cijelu populaciju ili bilo koji geografski odvojeni dio populacije bilo koje vrste ili niže svoje divljih životinja, čiji značajni dio ciklički i predvidivo prelazi jednu ili više nacionalnih jurisdikcijskih granica;
 - **"Međunarodno ekološki značajno područje"** je ono područje koje na osnovu međunarodnih standarda utvrdi Vlada Federacije BiH uredbom te osigura zaštitu određenim režimom zaštite, u skladu sa odredbama ovog Zakona;
 - **"monitoring stanja prirode"** je praćenje stanja prirode, odnosno dijelova biološke i pejzažne raznolikosti;
 - **"oblikovana priroda"** je dio prirode kojega je čovjek oblikovao sa namjenom odgoja, obrazovanja, oblikovanja pejzažnih elemenata ili sa kojom drugom svrhom, a koji je značajan za očuvanje biološke i pejzažne raznolikosti (npr. drvoredi, botanički vrtovi, arboretumi i drugo);
 - **"obnavljanje prirode"** je skup stručnih mjera kojima se narušeno stanje biološke i pejzažne raznolikosti vraća u stanje blisko izvornom;
 - **"očuvanje prirode"** je svaki postupak, koji se obavlja radi zaštite i očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti;
 - **"održivo korištenje prirodnih dobara"** je korištenje prirodnih dobara na način i u obimu koji ne vodi do njihova propadanja, nego se održava njihov potencijal kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja;
 - **"organ upravljanja"** je javno preduzeće ili javna ustanova koje upravlja zaštićenom prirodnom vrijednosti;
 - **"oštećenje prirode"** je stanje prirode, kada su ljudskim djelovanjem promijenjeni prirodni procesi u tolikoj mjeri da je narušena prirodna ravnoteža ili su uništene prirodne vrijednosti, smanjeni prirodni resursi ili oštećene komponente prirode;
 - **"Plan i program"** je svaki plan ili program podložan pripremi i/ili usvajanju na državnom, entitetskom i lokalnom nivou, ili koje je izvršno tijelo pripremio za donošenje u zakonodavnoj proceduri Parlamenta Federacije BiH ili Vlade Federacije BiH, te koji je uređen zakonom ili provedbenim propisom, uključujući i planove i programe o izmjenama i dopunama tih planova i programa.
 - **"planovi upravljanja prirodnim dobrima"** su na osnovu posebnih zakona propisane planske osnove za upravljanje i korištenje prirodnim dobrima i resursima u ekonomske, socijalne i ekološke namjene;
 - **"područje divljina"** - Izvorni odnosno netaknuti oblik prirode, uglavnom veće prirodno područje u kojem je čovjek tek povremeni i nestalni prolaznik;
 - **"područje prirode"** je svako područje u kojemu vladaju prirodni ili doprirodni uslovi;
 - **"područje od značaja za Evropsku uniju"** (u daljem tekstu EU) znači mjesto koje u biogeografskoj regiji ili regijama kojima pripada, značajno doprinosi u održanju ili obnavljanju "povoljnog stanja" u očuvanju tipova prirodnih staništa iz Annexa I, ili vrsta iz Annexa II (i/ili IV i V) Direktive o staništima, i koji značajno doprinosi koherenciji ekološke mreže Natura 2000 i/ili koji doprinosi očuvanju biološke raznolikosti unutar dotične regije ili regija.
- Za životinjske vrste koje se rasprostiru preko većeg teritorija, područja od interesa za EU će se podudarati s mjestima unutar prirodnog područja tih vrsta, a koja predstavljaju fizičke i biološke faktore koji su nužni za njihov život i reprodukciju.
- **"pejzaž"** je sistem ekosistema određenog prostora, viđen ljudskim okom, čija su obilježja nastala međudjelovanjem prirodnih i/ili ljudskih faktora;
 - **"pejzažna raznolikost"** je prostorna strukturiranost prirodnih i antropogenih pejzažnih dijelova (bioloških, geoloških, geomorfoloških i kulturnih vrijednosti);
 - **"područje rasprostranjenosti"** (areal) je geografski određeno područje čija je površina jasno određena, a sastoji se od lokaliteta staništa koji su geografski određena područja;
 - **"populacija"** je sistem prostorno i vremenski povezanih primjeraka iste vrste, u kojoj se one međusobno ukrštaju;
 - **"posebna zaštićena područja"** su mjesta od značaja za EU označena od država članica putem zakonskih, administrativnih i/ili ugovornih akata, gdje se mjere zaštite provode za održanje ili uspostavu "povoljnog stanja" zaštite prirodnih staništa, i/ili populacije vrsta za koje je područje predloženo;
 - **"povoljno stanje"** vrste ili tipa staništa je stanje koje u predvidljivoj budućnosti osigurava opstanak te vrste ili tipa staništa;
 - **"preovladavajući javni interes"** je interes u pitanjima zaštite prirode koji iskazuje Federacija BiH ili kantona;
 - **"primjerak"** (specimen) znači bilo koju biljku ili životinju, živu ili mrtvu, od vrsta navedenih u Annexu IV ili V Direktive o staništima, njihovi dijelovi ili od njih dobiveni proizvodi (derivative), kao i bilo koji proizvod za koji se pokaže, iz popratnog dokumenta, pakiranja ili marke ili etikete, ili ako iz bilo kojih okolnosti proizlazi da su to dijelovi ili od tih vrsta biljaka ili životinja dobiveni proizvodi;
 - **"prirodna dobra"** su svi dijelovi prirode koje čovjek iskorištava u ekonomske svrhe; prirodna dobra mogu

- biti neobnovljiva (mineralne sirovine), i obnovljiva (biološka dobra, vode, obnovljivo tlo);
- "**prirodna ravnoteža**" je stanje međusobno uravnoteženih odnosa i uticaja živih bića među sobom i sa njihovim staništem. Prirodna ravnoteža je narušena, kada se poremeti kvantitativna ili kvalitativna struktura životne zajednice, ošteti ili uništi stanište, uništi ili promijeni sposobnost djelovanja ekološkog sistema, prekine međusobna povezanost pojedinih ekoloških sistema, ili prouzroči znatnija izoliranost pojedinih populacija;
- "**prirodne vrijednosti**" su dijelovi prirode koji zaslužuju posebnu zaštitu radi očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti, radi svoje osjetljivosti ili radi naučnog, kulturološkog, estetskog, obrazovnog, privrednog i drugog javnog interesa čineći ekološku mrežu;
- "**reintrodukcija**" je ponovno naseljavanje neke vrste ili podvrste u područje u kojem je ranije bila istrijebljena, a u ekološkom sistemu još postoje približno jednaki ekološki uslovi kao i prije istrijebljenja;
- "**rizik za prirodu**" je vjerovatnost da će neki zahvat posredno ili neposredno prouzrokovati štetu prirodi;
- "**sigovine**" su nakupine minerala u podzemnim prostorima različitih oblika (stalaktiti, stalagmiti, stalagnati, helektiti i dr.);
- "**speleološki objekti**" su prirodno formirani podzemni prostori duži od 5 metara, a dimenzije ulaza su im manje od dubine ili dužine objekta (spilje, jame, ponori, estavele i dr.);
- "**speleološki katastar**" je dio baze podataka o speleološkim objektima i sastavni dio baze podataka o zaštićenim prirodnim vrijednostima;
- "**stanište**" ili prirodni životni prostor je kopneno ili vodeno područje određeno njenim geografskim abiotičkim i biotičkim svojstvima, bilo da su potpuno prirodna ili djelomično prirodna;
- "**stupica ili zamka**" je sredstvo namijenjeno zadržavanju ili hvatanju životinja putem hvataljki koje se zatvaraju čvrsto oko jednog ili više životinjskih udova, sprječavajući time izvlačenje uda ili udova iz zamke;
- "**stanje očuvanosti staništa**" znači zbir uticaja koji djeluju na staništa i njegove tipične vrste, a koji mogu uticati na njegovu dugoročnu rasprostranjenost, uređenost i funkcije, kao i na dugoročni opstanak njegovih tipičnih vrsta unutar teritorija koje navodi član 2. Direktive o staništima.

Stanje očuvanosti staništa bit će doveden u "povoljno stanje" kada:

- Njegovo prirodno područje rasprostranjenosti i površine koje na tom području zauzima su stabilna ili se povećavaju, i
- kada specifične strukture i funkcije koje su neophodne za dugoročno održanje postoje i vjerovatno će dalje postojati u predvidljivoj budućnosti, i
- kada je položaj očuvanja tipičnih vrsta staništa doveden u povoljno stanje.

Stanje očuvanosti vrste i podvrste će biti povoljno kada:

- podaci o dinamici koji se odnose na zaštićene vrste pokazuju da su vrste sposobne za dugoročni opstanak unutar njihovog prirodnog staništa;
- se njihovo prirodno područje rasprostranjenosti ne smanjuje niti je vjerovatno da će se smanjivati u predvidljivoj budućnosti, i

- postoji, i vjerovatno je da će postojati, dovoljno veliko stanište koje može održati populaciju u dugoročnom periodu.
 - "**stanje očuvanosti vrsta**" znači zbir uticaja koji djeluju na vrste, a koji mogu djelovati na dugoročnu rasprostranjenost i brojnost njihovih populacija unutar teritorija iz člana 2. Direktive o staništima.
 - "**vrsta**" je sistem populacija koje žive u određenom vremenu na određenom prostoru, a sposobne su da međusobno razmjenjuju genetički materijal;
 - "**podvrsta**" je sistem populacija iste vrste koje se od drugih populacija iste vrste razlikuju određenim genetičkim ili morfološkim osobinama;
 - "**taksonomija organizama**" je imenovanje i klasifikacija genetički izdvojenih bioloških sistema koji su međusobno potpuno ili djelomično izolirani; imenovanje se obavlja u skladu s međunarodnim pravilima;
 - "**trgovina**" je prodaja i kupovina, sticanje u komercijalne svrhe, izlaganje javnosti radi sticanja dobiti, korištenje u svrhu sticanja dobiti, držanje radi prodaje, nuđenje na prodaju ili prijevoz radi prodaje te najam i razmjena zaštićenih divljih vrsta/podvrsta;
 - "**odomaćena vrsta**" je vrsta na čiji je proces evolucije djelovao čovjek kako bi udovoljio svojim potrebama;
 - "**utočište za životinje**" je prostor, namijenjen privremenom boravku, odnosno liječenju bolesnih ili ranjenih životinja, odbačenih mladunaca koji sami još nisu sposobni preživjeti u prirodi, te životinja koje su bile oduzete vlasniku radi protiv-pravnog zadržavanja u zatočeništvu, nedozvoljene trgovine, izvoza, uvoza i radi drugih zakonom određenih razloga;
 - "**uvoz**" je svako unošenje vrijednosti na carinsko područje Bosne i Hercegovine;
 - "**uzgoj biljaka**" je uzgajanje autohtonih odomaćenih ili stranih vrsta biljaka sa namjenom dobivanja hrane, za prodaju, za ukras, za industrijske ili zdravstvene namjene, za naučno-odgojne ili naučno-istraživačke svrhe te radi očuvanja vrste;
 - "**uzgoj životinja**" je uzgajanje (hranjenje, omogućavanje razmnožavanja, ukrštanje) autohtonih odomaćenih ili stranih vrsta životinja u prostoru odvojenom od prirode sa namjenom dobivanja hrane, radi lova, prodaje, naučno-odgojnog ili naučno-istraživačkog rada te radi očuvanja vrste;
 - "**ugrožene vrste**" (označene posebnom oznakom (*) u Aneksu 2 Direktive o staništima) su vrste za čiju zaštitu Evropska Zajednica ima posebnu odgovornost u pogledu veličine njihovog prirodnog područja koje se nalazi unutar teritorija na koje se odnosi član 2. Direktive o staništima.
 - "**uzgojena životinja**" je potomak roditelja uzgojenih u zatočeništvu;
 - "**vlažna staništa**" uključuju područja močvarnih zemljišta, ritova i cretova, krške hidrološke sisteme i druge vode, prirodne ili umjetne, stalne ili povremene, sa stajaćom ili tekućom vodom, slatkom ili slanom, uključujući područja morske vode čija dubina za vrijeme oseke ne prelazi šest metara;
- (I) Ugrožene vrste, čija se ugroženost identifikuje po osnovu kriterija Aneksa 3. Direktive o staništima;
- (II) Osjetljive, tj., a za koje se vjeruje da će prijeći u kategoriju ugroženih vrsta u skorij budućnosti ako uzročni faktori nastave s djelovanjem;

- (III) Rijetke, tj., vrste sa malobrojnim populacijama, koje trenutno nisu ugrožene, ali bi mogle biti (vrste smještene unutar ograničenih geografskih područja ili koje su rijetke na većem području);
- (IV) Endemske vrste koje zahtijevaju posebnu pažnju iz razloga specifične prirode njihovog staništa i/ ili zbog potencijalne opasnosti od njihovog iskorištavanja u njihovom staništu i/ili zbog potencijalne opasnosti iskorištavanja njihovog položaja kao zaštićene vrste.
- "**Zaštićeno područje**" je jasno definisan geografski prostor, prepoznat i namijenjen dostizanju dugoročne konzervacije prirode, opštekorisnih funkcija prirode, i kulturalnih vrijednosti, a kojim se upravlja legalnim i drugim efektivnim mehanizmima;
 - "**zahvat u prirodu**" je svako privremeno ili trajno djelovanje čovjeka na prirodu koje može narušiti prirodnu ravnotežu, ako to djelovanje nije u cilju zaštite i očuvanja prirode;
 - "**zaštićene prirodne vrijednosti**" su prirodne vrijednosti proglašene zaštićenima od tijela utvrđenog ovim Zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih vrijednosti, a odnose se na zaštićena područja, zaštićene biljne, i životinjske vrste i podvrste, i gljive te zaštićene minerale i fosile;
 - "**zajednica**" – biocenoza ili sistem populacija različitih vrsta na određenom prostoru i u određenom vremenu.

II. NADLEŽNOST

Član 9.

Poslove zaštite prirode iz nadležnosti Federacije BiH vrši Federalno ministarstvo okoliša i turizma (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo).

Poslove zaštite prirode iz nadležnosti kantona vrši kantonalno ministarstvo nadležno za poslove okoliša i Kantonalni zavod za zaštitu prirode u okviru svoje nadležnosti utvrđene osnivačkim aktom i Statutom (u daljem tekstu: kantonalno ministarstvo i kantonalni zavod za zaštitu prirode).

Poslovi iz stava 2. ovog člana uključuju i implementaciju Strategije Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i pejzažne raznolikosti (u daljem tekstu: Nacionalna strategija) i Federalne strategije zaštite prirode (u daljem tekstu: Federalna strategija).

Poslove zaštite prirode iz nadležnosti općine vrše općinske službe koje se osnivaju u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave.

Član 10.

Međuentitetsko tijelo za okoliš, pored ovlaštenja utvrđenih u Zakonu o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03 i 38/09), ovlašteno je i za:

- a) koordinaciju rada po pitanjima zaštite prirode između relevantnih administrativnih tijela;
- b) protok naučnih i stručnih informacija po pitanju zaštite prirode prema nadležnim ministarstvima i drugim ministarstvima;
- c) usaglašavanje i razvoj međuentitetske saradnje na implementaciji Nacionalne strategije;
- d) koordinaciju i saradnju na uspostavi prekograničnih i međuentitetskih zaštićenih područja, proporcionalno broju zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Član 11.

Savjetodavno vijeće za okoliš uspostavljeno u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša će imati savjetodavnu ulogu i za oblast zaštite prirode u skladu sa ovim Zakonom i njegovim provedbenim propisima.

U sastavu Savjetodavnog vijeća za okoliš potrebno je osigurati zastupljenost članova ispred institucija nadležnih za zaštitu prirode, proporcionalno broju zaštićenih prirodnih vrijednosti.

III. OČUVANJE PRIRODE

Opšte mjere

Član 12.

Zaštita prirode provodi se očuvanjem sveukupne biološke i pejzažne raznolikosti na način propisan ovim Zakonom, posebnim propisima i međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Očuvanje staništa i divljih životinjskih i biljnih vrsta (biodiverziteta) znači niz mjera potrebnih za održanje ili uspostavljanje prirodnog životnog prostora (staništa) i populacija vrsta divlje flore, faune i gljiva na nivou povoljnog stanja.

U zaštićenim područjima i područjima koja pripadaju ekološkoj mreži zaštita šuma, voda i ostalih prirodnih dobara provodi se u skladu sa ovim Zakonom i posebnim propisima.

Član 13.

Vlasnici i korisnici prava na prirodnim dobrima dužni su dopustiti predstavnicima organa uprave nadležnim za zaštitu prirode (u daljnjem tekstu: nadležna tijela) ili od njih ovlaštenim licima, obilazak i pregled tih prirodnih dobara u svrhu istraživanja, prikupljanja stručnih podataka, te stručnog nadzora u provođenju propisanih uslova i mjera zaštite prirode.

Odredbe stava 1. ovoga člana odnose se i na zaštićene prirodne vrijednosti.

Član 14.

Radi sprječavanja nanošenja šteta na prirodi zabranjeno je na područjima izvan naselja i izvan svih vrsta cesta, poljskih puteva, uređenih staza i poligona za vožnju (test vožnje, cross vožnje, off-road vožnje, sportske, takmičarske i promotivne vožnje, te njima slični oblici korištenja), voziti, parkirati ili organizirati vožnje vozilima na motorni pogon osim u slučajevima obavljanja službene dužnosti, poljoprivrednih, šumarskih ili drugih dopuštenih djelatnosti, odnosno kada je to u skladu s ovim Zakonom i drugim propisima.

Član 15.

Na zaštićenom području nije dozvoljena prenamjena zemljišta koja nije u skladu sa dokumentima prostornog uređenja.

Član 16.

Prostornim planom može se proširiti građevinsko područje na zaštićenim prirodnim vrijednostima samo ukoliko se njima ne ugrožavaju biološka i pejzažna raznolikost zaštićenog područja i ako su iskorištene sve mogućnosti racionalnog korištenja postojećeg građevinskog područja i postojeći infrastrukturni koridori.

Građevinsko proširenje područja će biti moguće nakon urađene stručne procjene Federalnog Zavoda i nadležnih kantonalnih tijela.

Član 17.

Sredstva za zaštitu bilja smiju se koristiti samo u opravdanim slučajevima na osnovu stručnih provjera i rezultata provjere cjelokupnog stanja na ugroženim vrstama, na prirodni prihvatljiv način, uskladu sa posebnim propisima.

U cilju zaštite biološke raznolikosti i prirodnih vrijednosti Federalni ministar može predložiti nadležnom organu uprave privremenu ili trajnu zabranu korištenja određenih sredstava za zaštitu bilja ili mineralnih gnojiva na pojedinim područjima ili na čitavom području Federacije BiH.

Uređenje prostora i korištenje prirodnih dobara**Član 18.**

Uređenje prostora i korištenje prirodnih dobara provodi se na osnovu dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja, usklađenim sa strategijama zaštite prirode, te uslovima i mjerama zaštite prirode određenim u svrhu očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti.

Zabranjeno je korištenje prirodnih dobara na način koji uzrokuje:

- dugoročno oštećenje tla i gubitak njegove prirodne plodnosti;
- dugoročno oštećenje površinskih ili podzemnih geomorfoloških vrijednosti;
- dugoročno osiromašenje prirodnog biljnog, životinjskog svijeta i gljiva;
- dugoročno smanjenje biološke i pejzažne raznolikosti;
- onečišćenje zraka;
- smanjenje kvaliteta življenja lokalne zajednice.

Član 19.

Sve prirodne vrijednosti koje su zaštićene do stupanja na snagu ovog Zakona, ostaju pod zaštitom.

Revizija područja koja su proglašena zaštićenim prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", br.33/03), bit će izvršena u cilju utvrđivanja potrebe dalje zaštite i utvrđivanja kategorija zaštite.

Za prirodne vrijednosti, za koje se u postupku revizije utvrdi da postoji potreba za daljom zaštitom, biće doneseni adekvatni akti kojim će te prirodne vrijednosti biti proglašene zaštićenim.

Provođenje revizije će vršiti Federalni zavod za zaštitu prirode (u daljem tekstu: Federalni zavod) i kantonalna ministarstva nadležna za provođenje zaštite prirode.

Član 20.

Dokumenti prostornog uređenja i planovi upravljanja, radi zaštite biološke i pejzažne raznolikosti, sadrže mjere i uslove zaštite prirode propisane ovim Zakonom i posebnim propisima.

Član 21.

Mjere i uslovi zaštite prirode iz člana 20. donose se na osnovu:

- pregleda zaštićenih i evidentiranih prirodnih vrijednosti i ekološki značajnih područja s njihovim karakteristikama i ocjenom stanja koje izrađuje Federalni Zavod i kantonalni zavodi za zaštitu prirode;
- pregleda područja na kojima se očekuje postojanje prirodnih vrijednosti, te preporuke za ponašanje prilikom otkrivanja tih vrijednosti ili proglašavanja njihove zaštite;
- zaštitnih mjera i razvojnih usmjerenja za zaštićene prirodne vrijednosti i ekološki značajna područja;
- mjera za očuvanje biološke raznolikosti, posebno mjere za očuvanje tipova staništa; staništa vrsta od interesa za EU, te staništa vrsta i podvrsta sa Crvene liste Federacije BiH;
- mjera za zaštitu specifičnih pejzaža Federacije BiH;
- kartografskog prikaza, uključujući kartu tipova staništa propisanu ovim Zakonom;
- i drugih relevantnih priloga iz dokumenata prostornog uređenja.

Vlasnici i korisnici moraju donijeti plan upravljanja prirodnim dobrima.

U postupku izrade planova upravljanja prirodnim dobrima vlasnici i korisnici prava dužni su od Federalnog i kantonalnih ministarstava pribaviti uslove zaštite prirode iz stava 1. ovog člana.

Član 22.

U postupku izrade dokumenata prostornog uređenja ministarstvo u čijoj je nadležnosti prostorni obuhvat koji je predmet prostornog planiranja izdaje uslove zaštite prirode ovisno o vrsti dokumenta prostornog uređenja.

Uslovi zaštite prirode iz stava 1. ovoga člana izdaju se nositelju izrade i izrađivaču dokumenata prostornog uređenja.

Prostorni planovi koji obuhvaćaju zaštićena područja i područja ekoloških mreža ne mogu se donijeti bez prethodne saglasnosti nadležnog ministarstva.

Član 23.

Planove upravljanja prirodnim dobrima u zaštićenim područjima vlasnici ili korisnici prava donose uz prethodnu saglasnost ministarstva u okviru čije nadležnosti se prostorno nalazi zaštićeno prirodno dobro.

Član 24.

Ako način ili obim korištenja prirodnih dobara neposredno ugrožava povoljno stanje neke vrste ili tipa staništa, nadležni ministar može donijeti odluku i korištenje zabraniti, ograničiti ili privremeno obustaviti dok traje ugroženost.

Za ograničenja kojima su podvrgnuti, na osnovu odluke iz stava 1. ovog člana, vlasnici i korisnici imaju pravo na naknadu razmjerno umanjenom prihodu.

Visina naknade iz stava 2. ovog člana utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje nadležni sud. Naknada se isplaćuje na teret sredstava budžeta.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu i zahvati u prirodu**Član 25.**

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu je postupak kojim se procjenjuje postoji li vjerovatnost da provođenje plana, programa ili zahvata u područje ekološke mreže, samog ili s drugim planovima, programima ili zahvatima, može imati značajan uticaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže s obzirom na njenu strukturu i funkcionalnost.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu ne provodi se ako je plan, program ili zahvat neposredno povezan s upravljanjem područjem ekološke mreže.

Član 26.

Za planirani zahvat u područje ekološke mreže, koji sam ili s drugim zahvatima može imati značajan uticaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, ocjenjuje se prihvatljivost za ekološku mrežu u skladu sa ovim Zakonom.

Za zahvat za koji je Zakonom o zaštiti okoliša obavezna procjena uticaja na okoliš, glavna ocjena o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže obavlja se u okviru postupka procjene uticaja na okoliš.

Za planove i programe čije provođenje može imati značajan uticaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže obavezno se provodi ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Za planove i programe, za koje je posebnim propisom uređena obaveza strateške procjene, glavna ocjena o prihvatljivosti plana i programa za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže obavlja se u okviru obaveznog postupka strateške procjene plana i programa.

Sadržaj, rok i način provođenja postupka ocjene prihvatljivosti plana, programa i zahvata za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja mreže, način utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uslova, način obavještanja javnosti, kao i sadržaj potvrde o prihvatljivosti zahvata, rješenja kojima se određuje provođenje postupka glavne ocjene zahvata odnosno mišljenja o obavezi

provođenja glavne ocjene zahvata ministar propisuje pravilnikom.

Postupak ocjene prihvatljivosti za područje ekološke mreže sastoji se od: prethodne ocjene prihvatljivosti (u daljem tekstu: prethodna ocjena), glavne ocjene prihvatljivosti s ocjenom drugih pogodnih mogućnosti (u daljem tekstu: glavna ocjena), utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uslova.

Član 27.

Kada se glavna ocjena provodi u postupku procjene uticaja na okoliš u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša, glavna ocjena se neće provoditi kao odvojeni postupak prema ovom Zakonu. U tom slučaju u postupku procjene uticaja na okoliš, studija mora sadržavati sve podatke propisane za glavnu ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu, u skladu sa pravilnikom iz člana 26., stav 5. ovog Zakona.

Član 28.

Ako se ocjenom o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu utvrdi da planirani zahvat ima štetan uticaj na mrežu i da nema drugih pogodnih mogućnosti, zahvat se ipak može provesti ako postoje imperativni razlozi prevladavajućeg javnog interesa.

Zainteresirana strana ili stranka u postupku može Federalnom ministarstvu podnijeti zahtjev za pokretanje postupka utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uslova.

Ako se utvrdi postojanje prevladavajućeg javnog interesa iz stava 1. ovog člana, Federalno ministarstvo donosi rješenje o dozvoli provođenja planiranog zahvata. Rješenjem se utvrđuju kompenzacijski uslovi u svrhu očuvanja opšte povezanosti ekološke mreže.

Ako se kompenzacijski uslovi iz stava 3. ovog člana odnose na međunarodno ekološki značajno područje Federalno ministarstvo će o kompenzacijskim uslovima obavijestiti Evropsku komisiju.

Ako se ne utvrdi postojanje prevladavajućeg javnog interesa, Federalno ministarstvo će rješenjem odbiti zahtjev za provodenje zahvata.

Izuzetno, ako se na području ekološke mreže nalazi tip staništa i/ili svojta iz Liste ugroženih i značajnih tipova staništa i svojti, prevladavajući javni interes zbog kojega se prihvata planirani zahvat može se odnositi samo na zaštitu zdravlja ljudi i javnu sigurnost, ili na uspostavljanje bitno povoljnijih uslova od primarne važnosti za okoliš, ili na druge imperativne razloge prevladavajućeg javnog interesa, o čemu rješenje donosi Vlada Federacije BiH uz sudjelovanje javnosti. Rješenjem se utvrđuju kompenzacijski uslovi u svrhu očuvanja povezanosti ekološke mreže. Ako se utvrdi postojanje drugih imperativnih razloga prevladavajućeg interesa, a planirani zahvat će imati štetan uticaj na međunarodno ekološki značajno područje, Vlada Federacije BiH može odobriti zahvat samo uz prethodno pribavljeno mišljenje Evropske komisije.

Izuzetno, kada se u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša provodi procjena uticaja na okoliš, o prevladavajućem javnom interesu i kompenzacijskim uslovima ne donosi se rješenje u skladu sa ovim Zakonom, već mišljenja koja su obavezujuća u postupku procjene uticaja na okoliš.

Popis iz stava 6. ovog člana donosi federalni ministar.

Član 29.

Ako mjere zaštite prirode nisu sadržane u dokumentima prostornog uređenja, za gradnju građevina i izvođenje drugih radova i zahvata na zaštićenom području utvrđenom posebnim propisom, kao i za zahvate za koje je propisana procjena uticaja na okoliš, odnosno ocjena prihvatljivosti zahvata za prirodu u skladu sa ovim Zakonom ili posebnim propisom, te za zahvate u prostoru koji obuhvaćaju područja dva ili više kantona, za koje je

propisano izdavanje urbanističke saglasnosti, Federalno ministarstvo ili nadležno kantonalno ministarstvo utvrđuje obavezu procjenu utjecaja na okoliš za namjeravani zahvat.

Nadležna ministarstva iz stava 1. ovog člana dužna su okončati postupak u roku koji je određen Zakonom o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Građevinska dozvola može se izdati, a izvođenje drugih radova dopustiti, ako nadležna ministarstva prostornog uređenja daju saglasnost da je glavni projekt ili druga dokumentacija izrađena u skladu s uslovima i mjerama zaštite prirode.

Nadležna ministarstva dužna su dati saglasnost u roku od 30 dana.

Nadležna ministarstva iz stava 1. ovog člana, neće dati saglasnost o upotrebi građevine ako u toku rada komisija za tehnički pregled utvrdi da građevina, u pogledu zaštite prirode, nije izgrađena u skladu s glavnim projektom za koji je izdata saglasnost.

Ako glavni projekat nije urađen u skladu sa uslovima i mjerama zaštite prirode nadležni organ će uputiti podnosioca zahtjeva da izradi novi glavni projekat koji će biti usklađen sa uslovima i mjerama zaštite prirode.

Ublažavanje štetnih posljedica na prirodu nastalih zahvatima u prirodu ili korištenjem prirodnih dobara

Član 30.

Kompenzacijski uslovi se utvrđuju u cilju ublažavanja ili nadomještavanja predvidivih oštećenja prirode.

Kompenzacijski uslovi određuju se ovisno o predviđenom ili prouzročenom oštećenju prirode te mogućnosti povrata u doprirodno stanje.

Pri izboru kompenzacijskog uslova prednost ima nadoknađivanje područjem koje ima ista ili slična obilježja prirode za koju se provodi kompenzacija, a kojim se osigurava povezanost i cjelovitost ekološke mreže.

Oblici kompenzacijskih uslova su:

- uspostavljanje kompenzacijskog područja, koje ima obilježja prirode slična onim kakva postoje u prirodi u kojoj se namjerava izvršiti zahvat;
- uspostavljanje drugog područja značajnog za očuvanje biološke i pejzažne raznolikosti, odnosno za zaštitu prirodnih vrijednosti;
- plaćanje novčanog iznosa u vrijednosti prouzročene oštećenja prirode u slučaju da nije moguće provesti sanacijske ili druge kompenzacijske uslove.

Obračun visine novčanog iznosa iz stava 4. alineja 3. ovoga člana za zaštićene prirodne vrijednosti kategorija I. i II. iz člana 134. ovog Zakona, propisat će Federalno ministarstvo provedbenim propisom.

Novčani iznos iz stava 5. ovog člana uplaćuje se u korist Fonda za zaštitu okolišu. Oblik kompenzacijskih uslova za planirani zahvat u prirodu, te način njegovog izvođenja utvrđuje Federalno ministarstvo.

Član 31.

Ako se zahvat u prirodu ili korištenje prirodnih dobara izvede suprotno izdatim uslovima zaštite prirode, te zbog toga nastanu nedopuštena oštećenja prirode, nosilac zahvata odnosno korištenja prirodnih dobara dužan je bez odgađanja i na vlastiti trošak otkloniti štetne posljedice svog djelovanja, a najkasnije u roku koje odredi nadležno ministarstvo.

Ako nosilac zahvata u prirodu, odnosno korištenja prirodnih dobara ne otkloni štetne posljedice svog djelovanja u skladu sa stavom 1. ovog člana, te zbog toga nastanu oštećenja prirode na ekološki značajnim područjima, zaštićenim područjima, područjima obuhvaćenim ekološkom mrežom ili drugim prirodnim vrijednostima, Federalno ministarstvo rješenjem određuje kompenzacijski uslov i iznos naknade štete zbog oštećenja

nanesenih prirodi. Rješenje se upućuje nosiocu zahvata, odnosno korisniku prirodnih dobara koji je dužan postupiti u skladu s istim i članom 28. ovog Zakona.

Član 32.

Zahvati u prostoru planiraju se i izvode na način da se u najvećoj mjeri očuvaju značajna i karakteristična obilježja pejzaža i pejzažna raznolikost.

Korištenjem prirodnih dobara i uređenjem prostora treba osigurati očuvanje specifičnih pejzaža Federacije BiH te održavanje bioloških, ekoloških, geoloških i kulturnih vrijednosti koje određuju njegov značaj i estetski doživljaj.

Pejzaži

Član 33.

Pejzaži se prema svojim karakteristikama i vrijednostima razvrstavaju u pejzažne tipove.

Pejzažni tipovi klasificiraju se prema izrazitim, prepoznatljivim i jedinstvenim obilježjima, koja izražavaju raznolikost kulturne i prirodne baštine.

Pejzažne tipove utvrđuje nadležni ministar na prijedlog Federalnog zavoda.

Lista pejzažnih tipova iz stava 1. ovog člana objavljuje se u "Službenim novinama".

Za utvrđene pejzažne tipove proučavaju se i analiziraju njihova svojstva, osjetljivost i ugroženost, te prate i bilježe promjene značajnih i karakterističnih obilježja.

Pod značajnim i karakterističnim obilježjima pejzaža razumijevaju se, u smislu ovog Zakona, dijelovi prirode karakteristični za određene pejzažne tipove ili umjetne dijelove pejzaža koje imaju prirodnu, historijsku, kulturnu, naučnu ili estetsku vrijednost.

Praćenje stanja značajnih i karakterističnih obilježja pejzaža obavljaju nadležna tijela kantona, u saradnji sa Federalnim Zavodom i kantonalnim zavodima.

Član 34.

Zavod vrednuje pejzažne tipove na osnovu stručnog mišljenja, uz uvažavanje mišljenja javnosti.

Naročito vrijedne pejzaže te mjere za očuvanje pejzažnih tipova utvrđuje Federalno ministarstvo nakon pribavljenog mišljenja Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Posebno vrijedni pejzaži uživaju zaštitu kao zaštićene prirodne vrijednosti u skladu sa ovim Zakonom.

Vrste pejzaža i mjere iz stava 2. ovog člana unose se u dokumente prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim dobrima.

Pojedini posebno vrijedni pejzaži mogu se posebno zaštititi kao prirodne vrijednosti u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Član 35.

Istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina obavlja se na način da se u najvećoj mjeri očuvaju pejzažne vrijednosti prostora.

Štetne posljedice za pejzaž koje bi mogle nastati eksploatacijom mineralnih sirovina izbjegavaju se izborom najpovoljnije lokacije, tipa i obima namjeravanog zahvata.

Štetne posljedice za pejzaž, izazvane istraživanjem i eksploatacijom mineralnih sirovina, otklanjaju se sanacijom kopa, odnosno uređenjem cjelokupnog eksploatacijskog polja, oblikovanjem prema stanju prirode u svrhu uspostavljanja doprirodnog pejzaža ili pripreme tog prostora za druge namjene prihvatljive za prirodu.

Projekt sanacije, odnosno uređenja eksploatacijskog prostora zahvaćenog radovima nakon završetka iskorištavanja mineralnih sirovina, sastavni je dio glavnog rudarskog projekta eksploatacije mineralnih sirovina.

Ekosistemi

Član 36.

Zaštita ekosistema ostvaruje se provođenjem mjera očuvanja biološke raznolikosti u korištenju prirodnih dobara i uređenju prostora, te zaštitom tipova staništa.

Federalni zavod u saradnji sa nadležnim kantonalnim tijelima uprave prati stanje (monitoring) sistema ekološke mreže ugroženih ekosistema, tipova staništa i zaštićenih dijelova prirode u skladu sa ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Član 37.

Očuvanje biološke raznolikosti šumskih ekosistema obavlja se u skladu sa ovim Zakonom i posebnim propisima.

Očuvanje biološke raznolikosti šuma u upravljanju šumama osigurava se na načelima održivog razvoja, te gdje je moguće održavanje prirodnog sistema vrsta i njihove prirodne obnove.

Upravljanje šumama u smislu stava 2. ovog člana provodi se prema posebnom propisu.

Šumskim ekosistemima koji pripadaju zaštićenim područjima upravlja se u skladu sa ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Član 38.

Pošumljavanje, gdje to dopuštaju uslovi staništa, obavlja se autohtonim vrstama drveća, u sastavu koji odražava prirodni sastav, koristeći prirodni bliske metode.

Pošumljavanje nešumskih površina obavlja se tamo gdje je opravdano uz uslov da se ne ugrožavaju ugroženi nešumski i rijetki tipovi staništa.

Raspored i broj ugroženih šumskih tipova staništa utvrđuje se pri izradi planskih dokumenata za upravljanje šumama određenog područja na osnovu karte tipova staništa.

Član 39.

Radi očuvanja biološke raznolikosti u šumama, dopušteno je korištenje bioloških i biotehničkih sredstava za zaštitu bilja.

Ako se pojavi uzročnik koji bi mogao izazvati veće ekonomske štete, a ne postoji odgovarajuće biološko ili biotehničko sredstvo za zaštitu bilja, mogu se koristiti hemijska sredstva za zaštitu bilja na osnovu prijedloga Federalnog ministarstva.

Član 40.

Radi očuvanja biološke raznolikosti u svim šumama treba osigurati stalni postotak zrelih, starih i suhih stabala, posebno stabala s dupljama, utvrđen uslovima zaštite prirode koji su sastavni dio šumskoprivrednih osnova.

Prilikom dovršenog sijeka većih šumskih površina, ostavljaju se manje neposječene površine koje se utvrđuju šumskoprivrednim osnovama radi očuvanja biološke raznolikosti.

Radi obogaćivanja biološke i pejzažne raznolikosti, u upravljanju šumama postupa se na način da se u najvećoj mjeri očuvaju šumske čistine (livade, pašnjaci i dr.) i šumski rubovi.

U upravljanju šumama potrebno je osigurati produženje sječive zrelosti autohtonih vrsta drveća s obzirom na fiziološki vijek pojedine vrste.

Član 41.

Krški ekosistemi predstavljaju bogatstvo globalnog nivoa vrijednosti koji se štite radi njihove osjetljivosti, i prirodne su vrijednosti u smislu ovog Zakona.

Planovima upravljanja prirodnim dobrima u krškom području utvrđuje se mogući uticaj na krški ekosistem.

Član 42.

Prijevoz opasnih materija na krškom području podliježe ograničenjima i zabranama u skladu sa posebnim propisima.

Član 43.

Radi izuzetne osjetljivosti podzemnih životinjskih vrsta i staništa, fizička i pravna lica u obavljanju djelatnosti, dužne su posebnu pažnju posvetiti zaštiti podzemnih voda u krškim područjima od onečišćenja u skladu sa posebnim propisima i ovim Zakonom.

Član 44.

Speleološki objekti predstavljaju prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona i treba da uživaju posebne zaštitne mjere ako se nalaze u zaštićenim područjima kategorija I i II, u skladu sa članom 134. ovog Zakona.

Speleološki objekti koji se nalaze u zaštićenim područjima kategorija III, IV, V i VI, u skladu sa članom 134. ovog Zakona, su u nadležnosti kantonalnih ministarstava.

Za speleološke objekte izrađuje se Katastar kao dio jedinstvenog katastra.

Katastar uspostavlja i vodi Federalni zavod. Uslove i način vođenja Katastra propisat će Federalni ministar pravilnikom.

U Katastar se unosi:

- inventarizacija njihovih biospeleoloških karakteristika;
- situacijska karta i tlocrt objekta;
- katastarska oznaka;
- podaci o vlasniku, odnosno korisniku prava na nekretnini (zemljištu);
- vrednovanje sa gledišta zaštite prirode;
- utvrđivanje stanja i ugroženosti;
- zaštitno područje na nadzemlju svakog speleološkog objekta te ograničenja koja se odnose na ta područja;
- druge odlike i podatke od značaja za zaštitu speleološkog objekta (opis objekta, morfološki tip, postanak, hidrološke odlike, hidrogeološka funkcija, pristup objektu, fotografiju, osnovnu literaturu i drugo).

Otkriće svakog speleološkog objekta ili njihovoga dijela prijavljuje se Federalnom ministarstvu i kantonalnom ministarstvu u roku od 15 dana.

Za daljnje postupanje s otkrivenim speleološkim objektom nadležno ministarstvo izdaje rješenje uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog zavoda i kantonalnih zavoda za zaštitu prirode u roku od 30 dana od dana prijave otkrića navedenog speleološkog objekta.

Ako nadležna ministarstva ne izdaju rješenje u roku iz stava 6. ovog člana smatra se da istraživanje i zaštita otkrivenog objekta nije potrebna, a pravna ili fizička osoba može nastaviti s izvođenjem radova ili zahvata u skladu sa posebnim propisom.

Član 45.

Zabranjeno je oštećivati, uništavati i odnositi spiljski nakit i podzemni živi svijet, fosilne, arheološke i druge nalaze, te mijenjati uvjete staništa u objektu, njegovom nadzemlju i neposrednoj blizini.

Za speleološke objekte na području prirodnih vrijednosti iz kategorije I. i II., u skladu sa članom 134. ovog Zakona, Federalni ministar pravilnikom propisuje uslove zaštite prirode.

Za speleološke objekte na području prirodnih vrijednosti iz kategorija III, IV, V i VI, u skladu sa članom 134. ovog Zakona, nadležni ministar pravilnikom propisuje uslove zaštite prirode.

Član 46.

U cilju zaštite speleoloških objekata ili njihovih dijelova na području prirodnih vrijednosti iz kategorije I. i II., u skladu sa članom 134. ovog Zakona, od organa upravljanja zaštićenim područjem, je potrebno dobiti dozvolu za:

- organizovano posjećivanje, korištenje ili uređenje speleološkog objekta ili njegovoga dijela;

- otvaranje i/ili zatvaranje ulaza/izlaza u/na speleološkom objektu, kao i za izgradnju, obnovu ili sanaciju svakog podzemnog objekta;
- obavljanje naučnih i stručnih istraživanja;
- ronjenje u speleološkom objektu;
- snimanje filmova ili fotografiranje pomoću elektroničke opreme u speleološkom objektu;
- sve ostale radnje i zahvate koji utiču na osnovna obilježja, uslove i prirodnu floru ili faunu u speleološkom objektu ili njegovom nadzemlju.

Rješenje o dozvoli sadrži vremenski period istraživanja i uslove zaštite prirode.

Član 47.

Korištenje speleoloških objekata u turističke i druge dozvoljene svrhe obavlja se na osnovu Plana upravljanja i programa, nadležnog organa koji upravlja zaštićenom prirodnom vrijednosti.

Program iz stava 1. ovog člana sadrži mjere zaštite speleološkog objekta, uslove za razgledavanje i mjere zaštite posjetilaca.

Član 48.

Ako speleološkim objektom u zaštićenom području ne upravlja javna ustanova koja upravlja tim zaštićenim područjem, ili ako ga ne koristi vlasnik ili korisnik prava na zemljištu gdje se nalazi speleološki objekt, za njegovo korištenje u turističke i druge dopuštene svrhe nadležno ministarstvo može dati prijedlog za koncesiju na osnovu odobrenog programa posjećivanja i razgledavanja.

Postupak davanja koncesije provodi se prema odredbama Zakona o koncesijama i ovog Zakona.

Član 49.

Vlasnik ili korisnik prava na zemljištu na kojemu se nalazi speleološki objekt ne smije ugroziti ili oštetiti speleološki objekt, zatrpati ulaz, sprječavati njegovo korištenje na dopušten način, te je dužan omogućiti pristup i razgledanje tog objekta u dozvoljene svrhe.

Vlasnik i korisnik prava na zemljištu na kojem se nalazi speleološki objekt ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut u korištenju speleološkog objekta razmjerno umanjenom prihodu. Visina naknade određuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje nadležni sud. Naknada se isplaćuje iz budžeta Federacije BiH, odnosno budžeta kantona ili Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH.

Ako se za korištenje speleološkog objekta izda koncesija, vlasniku za ograničenja kojima je podvrgnut koncesionar plaća naknadu u visini koja se utvrđuje u skladu sa stavom 2. ovog člana.

Član 50.

Očuvanje biloške raznolikosti vodnih i o vodi ovisnih ekosistema obavlja se u skladu sa ovim Zakonom i Zakonom o vodama Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 70/06).

Sva prirodna jezera i bare, sve lokve u priobalju veće od 0,01 ha, prirodne i doprirodne močvare veće od 0,25 ha, cretovi, izvori, ponori i potoci s obalnim pojasom od 2 metra, predstavljaju ekološki značajna područja u smislu ovog Zakona.

Član 51.

Količinu vode u vlažnim staništima koja je neophodna za opstanak prirodnih vrijednosti i očuvanje biološke raznolikosti, određuje nadležni ministar uz prethodno pribavljenu saglasnost organa uprave nadležnog za vode, a na osnovu studije o potrebnim količinama vodnih zaliha u vlažnim staništima, koju izrađuje Federalni zavod ili kantonalni zavodi u saradnji s pravnom osobom za obavljanje poslova upravljanja vodama.

Nadležni organi u sklopu svoga djelokruga, te pravna i fizička lica u obavljanju djelatnosti, dužni su osigurati ekološki prihvatljiv protok vode u vlažnim staništima.

Član 52.

Očuvanje biološke raznolikosti voda u upravljanju vodama osigurava se na načelima održivog razvoja, te gdje je moguće, održavanja prirodnog sistema i njihove obnove.

Upravljanje vodama u smislu stava 1. ovog člana provodi se prema posebnim propisima.

Član 53.

Aktivnostima na vodi i u vodi ne smiju se ugrožavati, oštećivati a niti uništavati vodena staništa.

Očuvanje biološke raznolikosti voda osigurava se provođenjem mjera za očuvanje stanišnih tipova u povoljnom stanju, te mjerama za očuvanje divljih vrsta/podvrsta.

Član 54.

Vodnim ekosistemima koji pripadaju zaštićenim područjima upravlja se u skladu sa posebnim propisima, kantonalnim i ovim Zakonom.

Član 55.

Ako to zahtijeva zaštita pojedinih strogo zaštićenih vrsta ili tipova staništa nadležni ministar može donijeti odluku, po prethodno pribavljenoj saglasnosti nadležnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, te privremeno ili trajno izuzeti od ribolova i drugih upotreba dijelove vode i vodenih ekosistema.

Član 56.

Radi očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti oranicama treba očuvati vrijedna i ugrožena rubna staništa (živice, pojedinačna stabla, skupine stabala, bare i livadne pojaseve).

Prilikom planiranja i izvođenja okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta, potrebno je u što većoj mjeri očuvati postojeća ili stvoriti nova staništa iz stava 1. ovog člana, te isplanirati njihov raspored i veličinu na način da se osigura najveća vrijednost staništa za biološku i pejzažnu raznolikost.

Član 57.

U dokumentima prostornog uređenja, ovisno o vrsti plana, radi očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti unutar planiranih građevinskih područja, potrebno je osigurati međusobnu povezanost istih tipova staništa, čuvati postojeće i vještački stvarati zelene površine, drveće, skupine stabala, vode tekućice i stajaćice, te druga staništa, dajući prednost autohtonim vrstama i staništima.

IV. TIPOVI STANIŠTA I EKOLOŠKI ZNAČAJNA PODRUČJA

Član 58.

Propisom Vlade Federacije BiH će biti uspostavljena Evropska ekološka mreža posebno zaštićenih područja pod nazivom Natura 2000. Mreža složena od tipova staništa i staništa vrsta omogućiti će održanje tipova prirodnih staništa, ili tamo gdje je potrebno uspostavljanje povoljnog stanja zaštite unutar njihovog prirodnog područja. Mreža Natura 2000 uključiti će posebno zaštićena područja u skladu sa Direktivom o pticama.

Vlada Federacije BiH će doprinijeti kreiranju Nature 2000 u visini zastupljenosti na teritoriji Federacije BiH tipova staništa i staništa vrsta na koje se odnosi stav 1. ovog člana.

Vlada Federacije BiH će odrediti mjesta i posebno zaštićena područja vodeći računa o ciljevima postavljenim u stavu 1. ovog člana.

Vlada Federacije BiH će odrediti posebno zaštićena "IBA" područja prema standardima struke.

Ekološko jedinstvo Nature 2000, može se unaprijediti očuvanjem i razvojem oblika pejzaža koji su od posebnog značaja za divlje biljne i životinjske vrste.

Član 59.

Vlada Federacije BiH će uredbom na osnovu uspostavljenih kriterija Direktive o očuvanju staništa i divljih životinjskih i biljnih vrsta i dostavljenih relevantnih naučnih informacija sačiniti listu tipova staništa i vrsta koja su rasprostranjena na teritoriji Federacije BiH. Lista se može dopunjavati.

Za životinjske vrste koje se rasprostiru na većem teritoriju, ta će se mjesta podudarati s mjestima unutar prirodnog područja tih vrsta, na kojima vladaju ekološki faktori neophodni za njihov život i reprodukciju u skladu sa Naturom 2000.

Kada se identifikuje mjesto od značaja za EU, Vlada Federacije BiH će označiti to područje kao posebno zaštićeno područje, a najkasnije u roku od šest godina. Vlada Federacije BiH će uspostaviti prioritete u pogledu važnosti mjesta za:

- održanje i uspostavu povoljnog stanja tipova staništa i vrsta,
- jedinstvo Nature 2000,
- te u pogledu prijetnji degradacijom i uništavanjem kojima su područja izložena.

Kada se područje uvrsti u Listu od značaja za Evropsku uniju na njega će se primjenjivati odredbe člana 60., stav 2., 3. i 5.

Član 60.

Ako su staništa dio posebno zaštićenog područja, Vlada Federacije BiH će propisati potrebne zaštitne mjere zajedno sa planom upravljanja koji je posebno napravljen za ta područja, ili koji je integriran u druge razvojne planove, zakonske, administrativne ili ugovorne mjere koje odgovaraju ekološkim potrebama navedenih staništa.

Vlada Federacije BiH će u posebno zaštićenim područjima propisati odgovarajuće mjere da bi se izbjegla pogoršanja staništa i staništa vrsta, kao i izbjegavanje uznemiravanja vrsta za koje je područje označeno, ukoliko takva uznemiravanja mogu imati značajne posljedice.

Svaki plan ili projekt koji nije direktno povezan ili koji nije nužan za upravljanje područjem ali je vjerovatno da ima značajan uticaj na to, bilo samostalno ili u kombinaciji s drugim planovima ili projektima, bit će podložan odgovarajućim procjenama o njegovom uticaju na područje u pogledu zaštitnih ciljeva.

U pogledu zaključaka procjene uticaja na područje nadležni organ uprave prihvatit će plan ili projekat nakon što se uvjeri da neće negativno uticati na očuvanje dotičnog područja, a nakon što su po potrebi proveli javnu raspravu.

Pored postojanja procjena o negativnim implikacijama na područje i u odsutnosti alternativnih rješenja, plan ili projekat se može realizirati iz razloga koji su od javnog interesa, uključujući one socijalne i ekonomske prirode, a Federacija BiH će poduzeti kompenzacijske mjere neophodne za osiguranje sveobuhvatnosti Nature 2000.

Kada su u pitanju područja na kojima se nalaze zaštićenih tipovi staništa i/ili zaštićene vrste, jedina razmatranja koja se mogu otvoriti odnose se na ljudsko zdravlje ili javnu sigurnost, na korisne posljedice od primarnog značaja za okoliš.

Član 61.

U područjima gdje su mjere koje zavise od sufinansiranja od EU odgođene, Vlada Federacije BiH će se sudržati od primjene bilo kakvih mjera koje bi mogle rezultirati ugrožavanjem tih područja.

Član 62.

Vlada Federacije BiH će, tamo gdje to bude potrebno, u svojim planovima o korištenju zemljišta i politici razvoja, a posebno u pogledu poboljšanja ekološke koherencije u mreži Natura 2000., podsticati upravljanje sadržajima pejzaža koji su od posebnog značaja za divlje biljke, životinje.

Sadržaji pejzaža su oni koji su, svojom vrijednošću linearnih i postojanih (neprekinutih) struktura (kao što su rijeke

sa svojim obalama ili tradicionalnim sistemom za obilježavanje granica polja) ili njihovom funkcijom umrežavanja (kao što su ribnjaci ili gajevi), neophodne za migraciju, rasprostiranje i genetičku razmjenu divljih vrsta.

Član 63.

Federalno ministarstvo će preuzeti obavezu nadzora stanja očuvanosti staništa, s posebnim naglaskom na prioritete tipove staništa i prioritete vrste.

Federalni ministar će donijeti provedbeni propis koji će sadržavati mjere i način provođenja nadzora.

Član 64.

Očuvanje ekološkog sistema osigurava se očuvanjem tipova staništa u povoljnom stanju.

Tipovi ugroženih staništa su tipovi staništa koji su utvrđeni Crvenom listom staništa Federacije BiH, a odnose se na:

- Staništa u opasnosti od nestajanja unutar njihovog prirodnog područja;
- Staništa sa malim prirodnim područjem, koje je proizašlo iz njihovog sužavanja ili je rezultat njihovog prirodnog stanja;
- Staništa koja su specifični primjeri jedne ili više tipičnih prirodnih vrijednosti.

Određeni tip staništa je u povoljnom stanju, ako:

- je njegovo prirodno područje rasprostranjenosti i površina koju pokriva stabilna ili se povećava;
- postoji, i u doglednoj budućnosti će se vjerovatno održati, specifična struktura i funkcije neophodne za njegov dugoročni opstanak;
- je zagarantovano povoljno stanje njegovih značajnih bioloških vrsta.

Crvenu listu staništa donosi Federalni ministar na osnovu naučno utvrđenih stručnih podloga. Crvena lista se objavljuje u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 65.

Tipovi staništa se identificiraju i kartiraju, a njihovo stanje i ugroženost se procjenjuje i prati.

Ugroženi tipovi staništa su oni koji nisu u povoljnom stanju te im prijete nestanak.

Područja ugroženih i rijetkih tipova staništa su ekološki značajna područja u smislu ovog Zakona.

Kartiranje i procjenu stanja i ugroženosti tipova staništa, vrste tipova staništa, te ugrožene i rijetke tipove staništa utvrdit će Federalni ministar pravilnikom.

Praćenje stanja i ugroženosti staništa obavlja Federalni zavod i nadležna kantonalna ministarstva.

Član 66.

Mjere za očuvanje tipova staništa u povoljnom stanju propisat će Federalni ministar pravilnikom nakon pribavljenoj saglasnosti Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Mjere za očuvanje tipova staništa u povoljnom stanju unose se u dokumente prostornog uređenja i planove upravljanja zaštićenim prirodnim područjima.

Pravna i fizička lica koje obavljaju djelatnosti na području tipova staništa dužne su provoditi propisane mjere u skladu sa stavom 1. ovog člana.

Član 67.

Ekološki značajna područja su:

- područja tipova staništa koja su biološki izuzetno raznovrsna ili dobro očuvana, gdje su staništa ugroženih ili endemičnih bioloških vrsta i drugih ekoloških sistema koji su međunarodno značajni po mjerilima međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i

Hercegovina članica, ili koja drugačije doprinose očuvanju biološke raznolikosti;

- područja stanišnog tipa, koja značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže jer čine dijelove ekološke mreže;
- područja ugroženih i rijetkih tipova staništa;
- očuvane šumske cjeline;
- staništa vrsta zaštićenih na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica;
- selidbeni putevi životinja;
- ekološki koridori;
- područja koja bitno doprinose genetskoj povezanosti populacija bioloških vrsta.

Ekološka područja od značaja za EU su ona koja u biogeografskim regijama kojima pripada, značajno doprinose održanju ili obnavljanju "povoljnog stanja" u očuvanju tipova staništa koja značajno doprinose koherenciji ekološke mreže Natura 2000. i/ili koja doprinose očuvanju biološke raznolikosti unutar dotične regije ili regija.

Sistem međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti, čini ekološku mrežu. Unutar ekološke mreže njeni dijelovi povezuju se prirodnim ili umjetnim ekološkim koridorima.

Ekološki značajna područja, ekološku mrežu i sistem ekoloških koridora propisati će Vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva uz stručno mišljenje Federalnog zavoda i nadležnih kantonalnih tijela.

Član 68.

Zaštita ekološki značajnih područja osigurava se provođenjem propisanih mjera i uslova zaštite prirode u cilju očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Nisu dopušteni zahvati i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na ekološki značajnom području.

Član 69.

Međunarodno ekološki značajno područje je ono područje koje na osnovu međunarodnih standarda utvrdi Vlada Federacije BiH te osigura zaštitu određenim režimom zaštite, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Upravljanjem međunarodno ekološki značajnim područjem iz stava 1. ovog člana osigurava se očuvanje i poboljšanje njegovih svojstava koja su najznačajnija za očuvanje povoljnog stanja stanišnog tipa ili divlje vrste.

Radi zaštite međunarodno ekološki značajnih područja i poboljšanja povezanosti ekološke mreže, čuvaju se i razvijaju obilježja koja su najvažnija za očuvanje povoljnog stanja vrsta zaštićenih na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica i koji su na snazi.

Nisu dopušteni zahvati i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na međunarodno ekološki značajnom području.

V. VRSTE I PODVRSTE Opšte mjere

Član 70.

Divlje vrste i podvrste biljaka, gljiva i životinja (u daljem tekstu: divlje vrste/podvrste) čine:

- živi i mrtvi primjerci samoniklih biljaka i gljiva i slobodnoživećih životinja, te njihovi uzgojeni primjerci;
- njihovi razvojni oblici (jaja, larve, kukuljice, sjemenke, plodovi, miceliji i dr.);
- njihovi dijelovi;

- i od njih dobiveni lako raspoznatljivi proizvodi.

Zabranjeno je istrijebiti autohtonu divlju vrstu/podvrstu.

Zabranjeno je smanjiti brojnost populacija divljih vrsta/podvrsta, uništavati njihova staništa ili mijenjati njihove životne uslove u mjeri u kojoj bi vrsta postala ugrožena.

Član 71.

Zabranjeno je:

- namjerno uznemiravati divlje životinje, ili ih hvatati, ozljeđivati ili ubijati;
- namjerno uklanjati divlje biljke i gljive iz njihovih staništa, smanjivati njihove populacije, ili ih na bilo koji način uništavati;
- namjerno oštećivati ili uništavati staništa divljih vrsta.

Član 72.

Prilikom izvođenja zahvata u prirodi i korištenja prirodnih dobara kojima se zadire u staništa divljih vrsta/podvrsta, primjenjuju se načini, metode i tehnička sredstva koja neće ugroziti dobro stanje vrsta/podvrsta.

Federalni ministar, uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, propisat će pravilnikom načine, metode i tehnička sredstva iz stava 1. ovog člana koji najmanje ometaju divlje vrste/podvrste ili staništa njihovih populacija, te ograničavanje zahvata u staništa populacija životinjskih vrsta u vremenu koje se poklapa s njihovim životno značajnim razdobljima.

Član 73.

Javne ceste, drugi putevi ili druge građevine koje prelaze preko poznatih migracijskih puteva divljih životinja grade se na način da se omogući sigurno prelaženje divljih životinja na odgovarajućim prostornim razmacima, monitoringom utvrđenih.

Izgrađeni prijelazi kojima se osigurava nesmetano i sigurno prelaženje divljih životinja uživaju zaštitu kao prirodne vrijednosti.

Mjere zaštite, subjekte odgovorne za provođenje zaštite i način održavanja prijelaza iz stava 2. ovog člana Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Član 74.

Stubovi, vjetroelektrane i tehničke komponente nadzemnih električnih vodova izvode se na način da se ptice zaštite od strujnog i fizičkog udara.

Na stubovima, vjetroelektranama i tehničkim komponentama koji su izgrađeni prije stupanja na snagu ovog Zakona, i koji u visokom nivou ugrožavaju ptice, u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog Zakona provest će se neophodne mjere radi zaštite ptica od strujnog i fizičkog udara.

Odredbe stava 1. i 2. ovog člana ne odnose se na gornje vodove željeznica.

Tehničke uslove izgradnje stubova, vjetroelektrana i tehničkih komponenti nadzemnih električnih vodova Federalni ministar nadležan za poslove energije će propisati pravilnikom uz saglasnost Federalnog ministra nadležnog za poslove okoliša.

Član 75.

Ako se korištenje biljaka, gljiva i životinja provodi na osnovu planova upravljanja i korištenja prirodnim dobrima ili posebnih propisa, održivo upravljanje tim divljim vrstama/podvrstama se osigurava tako da se u planovima upravljanja i korištenja uvažavaju principi ekosistemskog pristupa i principa održive upotrebe resursa i uvažavaju odlike ekološkog sistema i biogeografske odlike vrste/podvrste ili populacije koji su važni za očuvanje dobrog stanja vrste.

Za skupljanje biljaka, gljiva i njihovih dijelova, te hvatanje ili ubijanje životinja, koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa, ako nije ovim ili drugim zakonom drugačije propisano, potrebno je

dobiti dozvolu ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša. Dozvola se izdaje rješenjem.

Radnje iz stava 2. ovog člana mogu se obavljati uz prethodnu saglasnost vlasnika ili korisnika prava na prirodnim dobrima.

Podnosilac zahtjeva može biti svako pravno i fizičko lice.

Ako način ili obim korištenja biljaka, gljiva ili životinja koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, neposredno ugrožava povoljno stanje vrste, ministar će ograničiti ili privremeno zabraniti korištenje.

Član 76.

Pravna i fizička lica dužna su prijaviti nadležnom ministarstvu istraživanja koja obavljaju na komponentama prirode u Federaciji BiH.

Biljke, gljive i njihovi dijelovi, odnosno životinje i njihovi dijelovi koji ne predstavljaju zaštićenu prirodnu vrijednost u smislu ovog Zakona mogu se iznositi iz Federacije BiH u naučno istraživačke svrhe uz dozvolu Federalnog ministarstva uz prethodno pribavljenu saglasnost nadležnih institucija Bosne i Hercegovine. Dozvola se daje rješenjem.

Naučna istraživanja iz stava 1. ovog člana mogu se obavljati na zemljištu ili vodenoj površini uz prethodnu saglasnost vlasnika ili korisnika prava.

Pravno ili fizičko lice koje je obavilo naučna istraživanja dužno je o rezultatima istraživanja obavjestiti nadležno ministarstvo u roku od 60 dana od dana završetka istraživanja, pod prijetnjom sankcije.

Član 77.

Zabranjena je introdukcija (unošenje) stranih vrsta/podvrsta u prirodu na područje Federacije BiH.

Zabranjena je introdukcija alohtonih vrsta riba u prirodne i doprirodne vode, kao i prenošenje takvih vrsta iz ribogojilišta u druga vlažna staništa.

Izuzetno, introdukcija iz stava 1. ovoga člana je dopuštena ako je naučno i stručno osnovana i prihvatljiva s gledišta zaštite prirode, stručnog mišljenja naučnog tijela i održivog upravljanja.

Nadležno ministarstvo izdaje dozvolu iz stava 3. ovog člana na osnovu studije o procjeni rizika introdukcije na prirodu, i uz prethodno pribavljenu saglasnost nadležnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Način provođenja procjene rizika i izrade studije procjene rizika uvođenja, ponovnog uvođenja i uzgoja, postupak izdavanja dozvole Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Troškove izrade studije i provođenja postupka procjene rizika introdukcije na prirodu snosi pravno ili fizičko lice koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole.

Ne smatra se introdukcijom uzgoj alohtonih divljih vrsta/podvrsta u kontroliranim uvjetima koji onemogućavaju unošenje u prirodu.

Član 78.

Radi sprečavanja nenamjernog unošenja alohtonih vrsta/podvrsta na području Federacije BiH, Federalni ministar će, uz saglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, pravilnikom propisati mjere preventivne zaštite.

Ako dode do nenamjernog unošenja alohtonih vrsta/podvrsta na područje Federacije BiH, ili ako postoji opravdana sumnja da će doći do takvog unošenja, Federalni ministar će propisati mjere postupanja u cilju uništavanja unešenih ili sprečavanja unošenja novih alohtonih vrsta/podvrsta.

Član 79.

Reintrodukcija (ponovno naseljavanje) nestalih divljih vrsta/podvrsta u prirodu na području Federacije BiH može se obavljati uz dozvolu Federalnog ministarstva, koja se izdaje na osnovu studije o procjeni rizika ponovnog uvođenja na prirodu,

uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Troškove izrade studije i provođenja postupka procjene utjecaja reintrodukcije na prirodu snosi pravno ili fizičko lice koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole.

Član 80.

Vlada Federacije BiH će donijeti uredbu kojom se utvrđuju neophodne mjere za uspostavu stroge zaštite životinjskih vrsta unutar njihovog prirodnog područja rasprostranjenosti, zabranjujući:

- (a) sve oblike namjernog hvatanja ili ubijanja primjeraka tih vrsta u divljini;
- (b) namjerno uznemiravanje tih vrsta, posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, hibernacije i migracija;
- (c) namjerno uništavanje ili uzimanje jaja iz divljine;
- (d) oštećivanje ili uništavanje mjesta za razmnožavanje ili odmor.

Za ove vrste, Vlada Federacije BiH će zabraniti držanje, prijevoz ili prodaju ili razmjenu, i nudenje na prodaju ili razmjenu vrsta uzetih iz divljine.

Zabrana iz stava 1. (a) i (b) i stava 2. ovog člana odnosi se na sve faze života životinja na koje se odnosi ovaj član.

Vlada Federacije BiH će ustanoviti sistem monitoringa slučajnog hvatanja i ubijanja životinjskih vrsta.

Prema sakupljenim podacima, Vlada Federacije BiH će preduzeti dalja istraživanja ili zaštitne mjere koje su potrebne da slučajno hvatanje i ubijanje ne bi imalo negativan uticaj na dotične vrste, a na način povećane kontrole na terenu od strane inspektora.

U slučaju kršenja navedenih zabrana i nastanka štete, Vlada Federacije BiH će radi naknade štete utvrditi odštetni cjenovnik, koji će sadržavati način naknade iznosa štete.

Član 81.

Federalno ministarstvo će propisati potrebne mjere uspostavljanja sistema stroge zaštite divljih vrsta, zabranjujući:

- (a) namjerno branje, skupljanje, sječa, iskopavanje ili uništavanje tih biljaka unutar njihovog prirodnog područja u divljini;
- (b) držanje, prijevoz i prodaju ili razmjenu ili nudenje na prodaju ili razmjenu primjeraka tih vrsta uzetih iz divljine, osim onih koji su uzete na način utvrđen ovim Zakonom.

Član 82.

Ako, u skladu s nadzorom, Federalno ministarstvo smatra da je potrebno, preduzet će mjere koje će osigurati da je uvođenje u divljinu primjeraka divljih biljnih i životinjskih vrsta kao i njihovo korištenje u podudarnosti s održavanjem povoljnog stanja očuvanosti.

Tamo gdje se smatra da su takve mjere potrebne, one će uključivati kontinuirani nadzor. Takve mjere mogu uključivati naročito:

- propise koji se odnose na pristup određenom području,
- privremenu ili lokalnu zabranu uzimanja primjeraka iz divljine i iskorištavanje određene populacije,
- reguliranje perioda i/ili metoda uzimanja primjeraka, primjenu, kada se uzimaju primjerci, lovnih i ribolovnih pravila koja vode računa o zaštiti dotične populacije,
- uspostavu sistema licenci za uzimanje primjeraka, ili uvođenje kvota,
- regulativu koja se odnosi na kupovanje, prodaju, nudenje na prodaju, držanje zbog prodaje ili prijevoz zbog prodaje primjeraka,

- uzgoj u zarobljeništvu životinjskih vrsta kao i umjetno razmnožavanje biljnih vrsta, u strogo kontroliranim uslovima, s razlogom ograničavanja uzimanja primjeraka iz divljine,
- procjene uticaja prihvaćenih mjera.

Član 83.

U pogledu branja, hvatanja ili ubijanja divljih biljnih i životinjskih vrsta i u slučajevima gdje je primijenjeno ograničenje za branje, hvatanje ili ubijanje vrsta, Federalno ministarstvo će zabraniti upotrebu svih sredstava koji su sposobni uzrokovati lokalni nestanak, ili ozbiljno ugroziti, populaciju dotičnih vrsta, a posebno:

- (a) upotrebu sredstava hvatanja ili ubijanja;
- (b) bilo koji oblik hvatanja ili ubijanja iz sredstava transporta.

Član 84.

Pod uslovom da nema zadovoljavajuće alternative i da ograničenje nije štetno za održanje dotične populacije vrsta u povoljnom stanju očuvanosti unutar njihovog prirodnog područja rasprostranjenosti, Federalno ministarstvo može izuzeti primjenu odredaba čl.80., 81., 82. i 83. (a) i (b) ovog Zakona:

- (a) u interesu zaštite divljih biljnih i životinjskih vrsta i očuvanja prirodnih životnih ptostora (staništa);
- (b) sprječavanja ozbiljne štete, na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima i vodama i drugim tipovima imovine;
- (c) u interesu javnog zdravlja i javne sigurnosti, ili iz drugih važnih razloga od pretežno javnog interesa, uključujući one socijalne i ekonomske prirode kao i posljedice koje će prvenstveno biti od značaja za okoliš biće izuzete od primjene odredbi članova 80., 81., 82. i 83. (a) i (b) ovog Zakona;
- (d) za potrebe istraživanja i obrazovanja, introdukcija i reintrodukcije, kao i za uzgojne operacije potrebne za te svrhe, uključujući i umjetno razmnožavanje biljaka;
- (e) za davanje dozvole za, pod strogo kontroliranim uslovima, na selektivnoj bazi i ograničenog trajanja, uzimanje ili držanje određenih primjeraka vrsta u ograničenom-malom broju, specificirano od strane nadležnog tijela Federacije BiH.

Član 85.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma će:

- (a) proučiti poželjnost reintrodukcije vrsta na teritoriji Federacije BiH gdje to može doprinijeti njihovom očuvanju, osiguravajući da je istraga, uzimajući u obzir iskustvo koje su imale druge države članice ili drugi, ustanovila da će takva reintrodukcija značajno pridonijeti ponovnom uspostavljanju povoljnog stanja vrste. Reintrodukcija se provodi nakon održavanja javne rasprave;
- (b) Osigurati da se namjerna introdukcija u divljinu bilo koje vrste koja nije odomaćena na teritoriji Federacije BiH regulira tako da negativno ne utiče na svoje novo stanište.

VI. ZAŠTITA DIVLJIH PTICA

Član 86.

Zaštita divljih ptica odnosi se na ptice, njihova jaja, gnijezda i staništa.

Član 87.

Vlada Federacije BiH će svojim propisom odrediti potrebne mjere kako bi održala populaciju svih vrsta ptica koje se prirodno pojavljuju u divljem stanju na evropskom teritoriju na nivou koji odgovara naročito ekološkim, naučnim i kulturnim zahtjevima,

istovremeno uzimajući u obzir i ekonomske te rekreacijske zahtjeve, ili da prilagodi populaciju tih vrsta tom nivou.

Član 88.

U skladu sa zahtjevima iz čl. 87 ovog Zakona, Vlada Federacije BiH će preuzeti mjere kako bi očuvala, održala ili ponovo uspostavila potrebnu raznolikost i područja staništa za sve vrste ptica iz prethodnog člana.

Očuvanje, održavanje ili ponovna uspostava staništa uključuje prvenstveno slijedeće mjere:

- stvaranje zaštićenih područja;
- održavanje i gospodarenje u skladu sa ekološkim potrebama i Planom upravljanja zaštićenog područja unutar staništa i izvan zaštićenog područja;
- ponovno uspostavljanje uništenih staništa;
- stvaranje biotopa.

Član 89.

Vrste divljih ptica će biti subjekti posebnih mjera očuvanja koje se tiču njihovih staništa u svrhu osiguranja njihovog opstanka i reprodukcije u njihovom području distribucije, a uzimat će se u obzir:

- vrste koje su u opasnosti od izumiranja;
- vrste ugrožene od specifičnih promjena u njihovom staništu;
- vrste koje se smatraju rijetkima zbog male populacije ili ograničene lokalne distribucije;
- druge vrste koje zahtijevaju posebnu pažnju iz razloga posebne prirode njihovog staništa.

Trendovi i promjene u razinama populacije će se uzimati u obzir kao podloga za procjene.

Član 90.

Vlada Federacije BiH će svojim propisom:

Klasificirati najprikladnija područja po broju i količini kao područja pod posebnom zaštitom za očuvanje vrsta divljih ptica, uzimajući pri tom u obzir zahtjeve njihove zaštite u geografskom području mora i kopna.

Preduzimati slične mjere za konstantne vrste selica, a vezano uz njihova područja za razmnožavanje, mitarenje, prezimljavanje kao i lokacije za odmor duž njihove migracijske rute.

Posvetit će posebnu pažnju zaštiti močvara, a naročito močvara od međunarodnog značaja.

U svrhu zaštite gore spomenutih područja, će preduzeti odgovarajuće korake kojima će se izbjeći zagađivanje ili oštećenje staništa ili bilo kakve smetnje koje utiču na ptice, a koliko bi to bilo značajno vezano uz ciljeve u ovom članu.

Izvan tih zaštićenih područja predvidjeti mjere radi izbjegavanja zagađenja ili oštećenja staništa.

Član 91.

Nezavisno od čl. 93. i čl. 95. ovoga Zakona Vlada Federacije BiH će svojim aktom preduzeti neophodne mjere kako bi uspostavile opšti sistem zaštite svih vrsta ptica iz čl. 87. ovoga Zakona naročito zabranjujući:

- namjerno ubijanje ili hvatanje bilo kojim načinom,
- namjerno uništavanje, ili oštećivanje, njihovih gnijezda i jaja ili premještanje gnijezda,
- odnošenje njihovih jaja u divljinu ili zadržavanje tih jaja iako su prazna,
- namjerno uznemiravanje tih ptica naročito za vrijeme njihovog razmnožavanja i parenja, ukoliko bi to uznemiravanje bilo značajno,
- zarobljavanje ptica koje su zaštićene od lova i hvatanja.

Član 92.

Vlada Federacije BiH će zabraniti, za sve vrste ptica iz člana 87. ovog Zakona, prodaju, prijevoz i prodaju, zarobljavanje radi prodaje te ponude na prodaju živih ili mrtvih ptica ili njihovog bilo kojeg prepoznatljivog dijela ili proizvoda.

Aktivnosti iz stava 1. ovog člana se neće odnositi na vrste koje su ubijene ili zarobljene na legalan način.

Član 93.

Zavisno o gustoći njihove populacije, geografske distribucije i nivoa reproduktivnosti, vrste se mogu loviti u skladu sa zakonodavstvom na nivou Federacije BiH. Vlada Federacije BiH će osigurati da lov tih vrsta ne ugrožava rezultate očuvanja u njihovom distribucijskom području.

Određene vrste ptica koje su navedene u Direktivi o zaštiti divljih ptica mogu se loviti u geografskom području mora i kopna.

Ptice koje nisu zaštićene mogu se loviti.

Vlada Federacije BiH će osigurati da praksa lova, uključujući i lov sa sokolovima, bude u skladu sa naučnim podlogama i monitoringa, kontrole vrsta ptica na koje se to odnosi i da je ta praksa kompatibilna u vezi populacije tih vrsta, a naročito migratornih vrsta, sa mjerama koje su propisane u članu 87. ovoga Zakona.

Vlada Federacije BiH će svojim aktom propisati da se vrste na koje se lov odnosi, ne love tokom sezone parenja ili tokom bilo koje druge faze u reprodukciji. U slučaju migratornih vrsta, istim propisom će osigurati da se vrste, na koje se odnose ta pravila lova, ne love za vrijeme perioda svoje reprodukcije ili za vrijeme povratka na njihova staništa.

Član 94.

Propisom Federalnog ministarstva će se zabraniti:

- korištenje bilo kakvih sredstava ili metoda za široko i neselektivno zarobljavanje ili ubijanje ptica ili kojima bi se uzrokovalo lokalno nestajanje vrsta,
- svaki lov iz prijevoznih sredstava.

Član 95.

Federalno ministarstvo će poticati istraživanja i svaki rad koji se smatra osnovom za zaštitu, upravljanje i korištenje populacija ptica.

Posebnu pažnju će posvetiti istraživanjima i poslovima vezano za:

- listu vrsta ptica kojima prijete opasnost od istrebljenja ili posebno ugrožene vrste, uzimajući u obzir njihovu geografsku rasprostranjenost,
- popis i ekološki opis područja od posebnog značaja za migratorne vrste na njihovim migratornim putevima, kao i područja gdje prezimljavaju i gnijezde se,
- popis podataka o nivoima populacija migratornih vrsta koje su prikazane kao prstenovane,
- procjenu uticaja metoda uzimanja divljih ptica na nivoima populacije,
- izradu ili usavršavanje ekoloških metoda za prevenciju tipa štete izazvane pticama,
- određivanje uloge određenih vrsta kao indikatora populacije,
- izučavanje nepovoljnih učinaka izazvanih hamijskim zagađenjem na nivoima populacija vrsta ptica.

Član 96.

Kod uvođenja novih vrsta ptica koje se ne pojavljuju u divljem stanju na teritoriji EU preduzet će se mjere da se ne ugroze lokalna flora i fauna.

Član 97.

Primjena mjera ne smije dovesti do pogoršanja sadašnje situacije što se tiče očuvanja vrsta ptica prema članu 86. i 87. ovoga Zakona.

Član 98.

Povoljno stanje divljih životinjskih, biljnih vrsta i vrsta gljiva koje su zaštićene na osnovu međunarodnih konvencija, ugovora i direktiva u kojima je Bosna i Hercegovina članica osigurava se zaštitom njihovih staništa i zaštitnim mjerama za pojedine vrste/podvrste prema odredbama ovog Zakona.

Stanje divlje vrste/podvrste je povoljno, ako je njezina rasprostranjenost i brojnost populacije u okviru prirodnih kolebanja i ne pokazuje dugoročni trend smanjivanja, te ako su staništa populacije vrste dovoljno prostrana da osiguravaju dugoročno očuvanje populacije.

Mjere za očuvanje i način praćenja povoljnog stanja staništa vrste/podvrste iz stava 1. ovog člana, koje se primjenjuju u prostornom uređenju i korištenju prirodnih dobara, Federalni ministar će propisati pravilnikom.

VII. PREKOGRANIČNI PROMET ZAŠTIĆENIM DIVLJIM VRSTAMA/PODVRSTAMA**Član 99.**

Federalno ministarstvo donosi rješenje o unosu, iznosu, izvozu ili uvozu i unosu s mora, te daje saglasnost za ponovni izvoz divljih vrsta/podvrsta, njihovih dijelova i derivata zaštićenih na osnovu ovoga Zakona.

Rješenje i saglasnost iz stava 1. ovoga člana dat će se samo ako se ne ugrožava divlje populacije životinja, gljiva ili biljaka na koje se odnosi.

Rješenje i saglasnost iz stava 1. ovoga člana potrebno je pribaviti i kada se radi o mješancu čiji jedan ili oba roditelja pripadaju zaštićenoj divljoj vrsti/podvrsti.

Vrste/podvrste za koje se donosi rješenje ili daje saglasnost iz stava 1. ovog člana, postupak i uslove donošenja rješenja i izdavanja saglasnosti, sadržaj i način podnošenje zahtjeva, sadržaj i način podnošenja obavijesti o uvozu, opšta i posebna ograničenja pri uvozu, način obilježavanja životinja ili pošiljki, način zbrinjavanja oduzetih primjeraka, tijela nadležna za provođenje i nadzor, način provođenja nadzora, vođenje evidencije, izradu izvještaja te druge uslove za odvijanje prekograničnog prometa divljim vrstama/podvrstama u skladu sa međunarodnim ugovorom kojeg je Bosna i Hercegovina članica, propisuje Federalni ministar pravilnikom.

Pri aktivnostima iz stava 1. ovog člana i /ili provozu žive životinje, za koje je to propisano pravilnikom iz stava 4. ovog člana, moraju se prevoziti i njegovati na način koji svodi na najmanju mjeru mogućnost ozljeđivanja, ugrožavanja zdravlja ili nehumanog postupanja, u skladu sa posebnim propisima.

Izuzetno od odredbi stava 1. ovog člana za divlje vrste/podvrste za koje je to određeno pravilnikom stava 4. ovog člana nije potrebna dozvola za uvoz, već se u cilju uvoza podnosi obavijest o uvozu nadležnom tijelu.

Rješenja, saglasnosti i drugi akti izdani na osnovu ovog Zakona u svrhu prekograničnog prometa zaštićenim divljim vrstama/podvrstama mogu se koristiti samo za primjerke na koje se odnose.

Prevoz zaštićenih vrsta/podvrsta preko teritorije Bosne i Hercegovine obavlja se na osnovu valjanog akta o izvozu ili ponovnom izvozu koje je donijelo nadležno tijelo zemlje izvoznice ili zemlje ponovnog izvoza.

Član 100.

Uvoz, izvoz ili prevoz, te unos ili iznos zaštićenih vrsta/podvrsta, njihovih dijelova i derivata obavezno se prijavljuje carinskoj službi, u skladu sa odredbama ovoga Zakona

i propisima za njegovo provođenje, te uz odgovarajuću primjenu carinskih propisa.

Veterinarski pregled i kontrola pošiljaka iz stava 1. ovog člana za koje je nadležna granična veterinarska inspekcija, provodi se u skladu sa posebnim propisima.

Zaštićene divlje vrste/podvrste, njihovi dijelovi i derivati smiju se uvoziti, izvoziti, provoziti, unositi ili iznositi samo preko određenih graničnih prelaza na kojima su uspostavljene fitosanitarna i granična veterinarska inspekcija.

Carinska služba dužna je prilikom uvoza, izvoza, unosa s mora ili ponovnog izvoza iz čl. 97. stav 1. ovog Zakona pregledati odgovarajuće dozvole zavisno o propisanoj zaštiti divljih vrsta/podvrsta te ovjeriti prelazak granice u za to predviđenoj rubrici obrasca dozvole. U slučaju izvoza, odgovarajuća kopija dozvole s naznakom "za zemlju izvoza" carinska služba ovjerenu kopiju dostavlja Federalnom ministarstvu, a kopiju dozvole s naznakom "za carinu" zadržava za vlastitu evidenciju. U slučaju uvoza carinska služba ovjerava original dozvole i prvu kopiju za podnosioca zahtjeva, te prvu kopiju za podnosioca zahtjeva vraća uvozniku, a original dozvole dostavlja Federalnom ministarstvu.

Član 101.

Ako se prilikom uvoza, izvoza, unosa s mora ili prevoza carinska služba ne može odrediti pripadaju li životinje, gljive ili biljke vrstama/podvrstama čiji uvoz ili izvoz podliježe ograničenjima ili zabranama može ih:

- na trošak carinskog deklaranta ili primaoca odnosno pošiljaoca robe, sama pohraniti ili dati nekome na čuvanje do utvrđenja da li pripadaju vrstama i podvrstama čiji uvoz, izvoz ili prevoz podliježe ograničenjima;
- prepustiti ih carinskom deklarantu ili primaocu, odnosno pošiljaocu robe do okončanja postupka, ali uz zabranu raspolaganja.

Carinska služba može od carinskog deklaranta ili primaoca odnosno pošiljaoca tražiti da dostavi dokaz da predmetna vrsta/podvrsta nije pod zaštitom.

Vrste/podvrste za koje carinska služba utvrdi da se uvoze, izvoze ili provoze bez propisanih dozvola ili drugih dokumenata, zapljenjuju se do okončanja postupka. O zaplijenjenim vrstama/podvrstama izdaje se potvrda. Zaplijenjene vrste/podvrste predaju se na čuvanje ovlaštenoj pravnoj ili fizičkom licu iz popisa Federalnog ministarstva, a mogu se ostaviti na čuvanje carinskom deklarantu ili primaocu odnosno pošiljaocu uz zabranu raspolaganja. Ako se propisana dozvola ili drugi zatraženi dokumenti ne dostave u roku od mjesec dana nakon zapljene ili u produženom roku koji može iznositi najduže dva mjeseca, carinska služba donosi odluku o oduzimanju.

Ako se pri carinskoj obradi utvrdi da se radi o vrstama/podvrstama za koje nema uvozne ili izvozne dozvole, oduzimaju se, a o oduzetim vrstama/podvrstama izdaje se potvrda.

U slučajevima iz stavova 3. i 4. ovog člana carinska služba dužna je u najkraćem roku obavjestiti Federalno ministarstvo koje odlučuje o privremenom ili trajnom zbrinjavanju oduzetih vrsta/podvrsta imajući u vidu odredbe posebnih propisa i međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica i koji su na snazi.

Kada se vrste/podvrste zaplijene ili oduzmu, tada time izazvane troškove (troškovi hrane, smještaja, prevoza, vraćanja i drugo) dužan je podmiriti carinski deklarant ili primaoc, odnosno pošiljaoc. Ako nije utvrđen carinski deklarant ili primaoc, troškove je dužan podmiriti pošiljaoc, prevoznik ili naručilac.

Držanje, uzgoj i trgovina divljim vrstama i podvrstama**Član 102.**

Zabranjeno je životinje divljih vrsta/podvrsta držati u zatočeništvu u neprikladnim uslovima i bez odgovarajućeg staranja.

Pravna i fizička lica koja postanu vlasnici zaštićenih životinja s namjerom njihova držanja u zatočeništvu dužne su o tome obavijestiti Federalno ministarstvo u roku od trideset dana po sticanju vlasništva nad tim životinjama.

Životinje iz stava 2. ovog člana za koje je to propisano trajno i nezamjenjivo se propisno obilježavaju.

Uslove držanja, način obilježavanja i evidencije životinja iz stava 2. ovog člana utvrđuje Federalni ministar pravilnikom.

Član 103.

Pravno i fizičko lice, koje namjerava držati životinje autohtonih odomaćenih ili stranih divljih vrsta/podvrsta zaštićenih na osnovu Zakona, u zatočeništvu s namjenom prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijima, terarijima ili sličnim prostorima, dužno je dobiti dozvolu Federalnog ministarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Dozvola iz stava 1. ovog člana izdat će se ako podnosioc zahtjeva dokaže da su ispunjeni uslovi, te da će životinje prikazivati u okruženju koje oponaša prirodne uslove u staništu i koje ne iskrljuje saznanja o biologiji vrste i podvrste.

Član 104.

Pravno i fizičko lice koja namjerava uzgajati autohtone odomaćene ili strane divlje vrste/ podvrste dužna je dobiti dozvolu u skladu sa ovim Zakonom ili posebnim propisom.

Ako se u postupku izdavanja dozvole utvrdi da postoji ekološki rizik, Federalno ministarstvo može od podnosioca zahtjeva zatražiti da prije davanja dozvole izradi prethodnu studiju o procjeni rizika radi nadziranja negativnih uticaja na lokalne ekološke sisteme i autohtone odomaćene vrste.

Za životinje iz stava 1. ovog člana Federalno ministarstvo može odrediti trajno ili nezamjenjivo obilježavanje.

Vlasnik životinje iz stava 1. ovoga člana dužan je osigurati da životinja ne pobjegne u prirodu, te je odgovoran za štetu koju ta životinja prouzroči.

Član 105.

Pravno i fizičko lice, koje trguje zaštićenim odomaćenim ili stranim divljim vrstama/podvrstama za koje je posebno propisano pravilnikom iz stava 4. ovog člana, dužno je pribaviti saglasnost Federalnog ministarstva.

Trgovati se može samo primjercima uzgojenim u prijavljenom uzgoju ili primjercima koji imaju ispravu o dopuštenom porijeklu, uz uslov da je primjerak ili pošiljka propisno obilježena.

Prilikom trgovine zaštićenim životinjama prodavač, odnosno vlasnik dužan je:

- osigurati odgovarajuće uslove za držanje životinja u skladu sa ovim Zakonom i drugim propisima,
- voditi evidenciju o trgovini životinjama i
- novom vlasniku izdati potvrdu o porijeklu životinje.

Uslove trgovine i izdavanja saglasnosti za trgovinu, sadržaj zahtjeva i saglasnosti vođenje evidencije o trgovini i nadzor pri obavljanju trgovine ministar propisuje pravilnikom iz člana 99., stav 4. ovog Zakona.

Potvrde i drugi akti izdani na osnovu ovog Zakona u svrhu trgovine zaštićenim vrstama/podvrstama mogu se koristiti samo za primjerke na koje se odnose.

Član 106.

Primjerke zaštićenih divljih vrsta/podvrsta koji se nedopušteno drže u zatočeništvu ili uzgajaju ili kojima se obavlja

nedozvoljena trgovina, oduzima nadležni inspektor uz izdavanje potvrde, i izdavanje prekršajnog naloga.

Oduzeti primjerci iz stava 1. ovog člana zbrinjavaju se na trošak Federalnog ministarstva privremeno ili trajno kod fizičkih ili pravnih lica koje ovlasti Federalno ministarstvo.

Troškove iz prethodnog stava Federalno ministarstvo će naplatiti od lica od kojih su oduzeti navedeni primjerci.

Član 107.

Odredbe i uslovi utvrđeni dozvolama, potvrdama i drugim aktima koje donosi Federalno ministarstvo radi unosa, iznosa, uvoza, unosa s mora, ponovnog izvoza, trgovine i drugih postupanja s divljim vrstama/podvrstama, njihovim dijelovima i derivatima, zaštićenim na osnovu ovog Zakona i međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, moraju biti ispunjeni sve vrijeme trajanja dozvola, potvrda i drugih akata.

Nosilac dozvola, potvrde ili drugog akta iz stava 1. ovog člana dužan je bez odgađanja obavijestiti Federalno ministarstvo o svim promjenama i novim okolnostima koji utiču ili mogu uticati na trajanje dozvole, a naročito ako se radi o:

- neispunjavanju uslova na osnovu kojih je dozvola, potvrda ili drugi akt donesen,
- uginuću primjerka životinjske i/ili biljne vrste/podvrste,
- uništenju primjerka životinjske i/ili biljne vrste/podvrste,
- bijegu primjerka životinjske vrste/podvrste,
- drugim okolnostima zbog kojih se sadržaj dozvole, potvrde ili drugog akta, razlikuje od stvarnog stanja.

Ispunjavanje uslova utvrđenih dozvolom, potvrdom ili drugim aktom iz stava 1. ovog člana te promjene i nove okolnosti iz prethodnog stava ovog člana, provjerava Federalno ministarstvo tokom cijelog trajanja dozvole ili potvrde.

Posebna zaštita divljih vrsta/podvrsta**Član 108.**

Ugrožena divlja vrsta/podvrsta je ona vrsta/podvrsta čiji je dugoročni opstanak u opasnosti ili koja je rijetka, te koja je kao takva određena u Crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta, vrsta gljiva i životinjskih vrsta/podvrsta.

Ugrožene divlje vrste i podvrste utvrđuje i uvrštava u Crvene liste Federalni ministar na osnovu naučno utvrđenih stručnih podloga koje će raditi Federalni zavod.

Na osnovu Crvenih listi ugroženih biljnih vrsta, vrsta, gljiva i životinjskih vrsta/podvrsta izradit će se Crvene knjige.

Član 109.

Ugrožene divlje vrste/podvrste koje se u smislu ovog Zakona proglašavaju zaštićenim prirodnim vrijednostima mogu biti: strogo zaštićene vrste/podvrste i zaštićene vrste/ podvrste.

Strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste proglašava Federalni ministar uz prethodno pribavljenu saglasnost ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, na osnovu procjene ugroženosti pojedinih vrsta/podvrsta i obaveza koje proizlaze iz međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Federalni ministar će ukinuti zaštitu divlje vrste i podvrste koja više nije ugrožena, ili prebaciti pojedinu divlju vrstu/ podvrstu iz jedne kategorije u drugu, ako se takva potreba ukaže na osnovu procjene ugroženosti određene vrste i podvrste ili obaveza koje proizlaze iz međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica na način i u postupku propisanom stavom 2. ovog člana.

Strogo zaštićene divlje vrste i podvrste**Član 110.**

Strogo zaštićena vrsta/podvrsta je:

- divlja vrsta/podvrsta kojoj prijete izumiranje na području Federacije BiH;
- usko rasprostranjeni endem;
- divlja vrsta/podvrsta čiji je odgovarajući način zaštite propisan međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Pojedina divlja vrsta/podvrsta može biti strogo zaštićena na cijelom području Federacije BiH ili na pojedinim njenim dijelovima.

Mjere zaštite za strogo zaštićene divlje vrste i podvrste i mjere zaštite njihovih staništa Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Ako je neko područje privremeno stanište strogo zaštićene divlje vrste i podvrste, a njegova se zaštita ne može osigurati na neki drugi način, Federalni ministar može, uz pribavljeno mišljenje Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, proglasiti to područje ili neki njegov dio privremeno zaštićenim, ali ne duže od šest mjeseci.

Član 111.

Zabranjeno je namjerno branje, sakupljanje, uništavanje, sječa ili iskopavanje samoniklih strogo zaštićenih biljaka i gljiva.

Zabranjeno je držanje i trgovina strogo zaštićenim biljkama i gljivama.

Strogo zaštićene životinje zabranjeno je:

- uzeti iz prirode;
- namjerno uhvatiti, i/ili ubiti;
- namjerno oštetiti i/ili uništiti njihove razvojne oblike, gnijezda ili legla;
- namjerno uznemiriti, naročito u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, migracije i hibernacije, ako bi uznemiravanje bilo značajno u odnosu na ciljeve zaštite;
- namjerno uništiti i/ ili uzeti jaja iz prirode ili držati prazna jaja;
- oštetiti ili uništiti područja njihova razmnožavanja ili odmaranja, te
- prikriti, držati, uzgajati, trgovati, uvoziti, izvoziti, prevoziti i otuđiti ili na bilo koji način pribaviti i preparirati.

Nenamjerno hvatanje i ubijanje strogo zaštićenih životinja prijavljuje se Federalnom ministarstvu, te Federalnom zavodu koji vode evidenciju o nenamjerno uhvaćenim i ubijenim strogo zaštićenim životinjama.

Federalno ministarstvo odlučuje o zaštitnim mjerama u cilju sprječavanja negativnog uticaja na pojedine vrste.

Federalno ministarstvo će donijeti Pravilnik o odštetnom cjenovniku vrsta i podvrsta, jaja, gnijezda i legala.

Član 112.

Izuzetno od odredbi člana 111. ovog Zakona, u slučaju nepostojanja drugih pogodnih mogućnosti (da nema drugog zadovoljavajućeg rješenja) i da izuzetak neće biti štetan za opstanak određene populacije, Federalni ministar može dopustiti pojedine zabranjene radnje radi:

- zaštite biljaka, gljiva i životinja, te zaštite prirodnih staništa;
- sprječavanja ozbiljnih šteta na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima, vodi i drugim oblicima vlasništva;
- zaštite javnoga zdravlja i sigurnosti, zračne sigurnosti ili drugih prevladavajućih javnih interesa;

- istraživanja i obrazovanja, ponovnog naseljavanja (repopulacije), ponovnog uvođenja (reintrodukcije), te neophodnog razmnožavanja.

Federalni ministar će pravilnikom propisati, na selektivnoj osnovi i ograničeno, uzimanje, držanje i ostalo razumno korištenje nekih strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, pod uslovima strogog nadzora radi održavanja povoljnog stanja vrste.

Član 113.

Pojedini primjerci strogo zaštićenih divljih životinjskih vrsta/podvrsta mogu se držati u zatočeništvu, uzgajati, prodavati i kupovati na osnovu dozvole Federalnog ministarstva uz uslov:

- da se radi o primjercima koji su zakonito uvezeni u Federaciju BiH i imaju vlasnika;
- da se radi o primjercima koji su zakonito stečeni u Federaciji BiH;
- da se radi o primjercima koji su stečeni prije nego je vrsta/podvrsta zakonom zaštićena;
- da se radi o slučaju iz čl. 112. ovog Zakona.

Izuzetno od člana 111. ovog Zakona, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se izvoziti i uvoziti u svrhu trgovine uz dozvolu Federalnog ministarstva te uvoziti i u naučne svrhe, radi razmjene, izlaganja i sl. na osnovu dozvole Federalnog ministarstva.

Nalazioc je dužan obavijestiti nadležnu veterinarsku stanicu i veterinarsku ambulantu privatne prakse i Federalno ministarstvo o:

- pronađenim mrtvim primjercima strogo zaštićenih divljih životinja;
- primjercima strogo zaštićenih divljih životinja koje su bolesne ili ozlijeđene u mjeri da nisu sposobne samostalno preživjeti u prirodi.

Veterinarska organizacija i veterinarska ambulanta privatne prakse dužna je utvrditi uzroke uginuća pronađenih mrtvih strogo zaštićenih divljih životinja. Troškove postupka snosi Federalno ministarstvo.

Federalno ministarstvo može nalaziocu bolesne ili ozlijeđene životinje na njegov zahtjev dozvoliti, ako posjeduje zadovoljavajuće znanje i uslove, držanje te životinje u zatočeništvu radi liječenja i oporavka.

Opravdane troškove nastale liječenjem životinje snosi Federalno ministarstvo.

Federalno ministarstvo može dozvoliti izuzetke od zabrane držanja u zatočeništvu i prodaje strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, ako se radi o zaplijenjenim ili oduzetim primjercima, i ako to nije u suprotnosti s drugim propisima i međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Svi primjerci strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta iz stava 6. ovog člana moraju biti obilježeni na propisani način.

Dozvole iz stava 1., 2., 5. i 6. ovog člana se daju rješenjem.

Član 114.

Strogo zaštićene životinje, gljive i biljke ne smiju se izvoziti niti uvoziti.

Izuzetno, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se izvoziti i uvoziti u naučno-istraživačke svrhe, radi razmjene, izlaganja i slično na osnovu dozvole Federalnog ministarstva.

Član 115.

Za prikupljanje uzoraka u svrhu istraživanja strogo zaštićenih vrsta/podvrsta potrebno je dobiti dozvolu na način propisan ovim Zakonom.

Rezultati istraživanja i utvrđeni podaci važni za procjenu ugroženosti istraživane vrste/podvrste dostavljaju se Federalnom ministarstvu u roku od 30 dana po obavljenom istraživanju.

Član 116.

Izuzetno od člana 111. ovog Zakona, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se stavljati u promet, odnosno izvoziti i uvoziti u svrhu trgovine uz dozvolu Federalnog ministarstva na osnovu dokaza:

- o zakonitom porijeklu biljke, gljive ili životinja;
- da se radi o uzgojenim primjercima;
- da su životinje trajno i nezamjenljivo obilježene;
- da se radi o divljoj vrsti i podvrsti koja nije zabranjena za trgovinu prema međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Postupak i uslove za izdavanje dozvole iz stava 1. ovog člana Federalni ministar će propisati pravilnikom, kao i način obilježavanja.

Zaštićene divlje vrste i podvrste

Član 117.

Zaštićena divlja vrsta/podvrsta je:

- autohtona divlja vrsta/podvrsta koja je ugrožena ili rijetka, i ne prijeti joj izumiranje na području Federacije Bosne i Hercegovine;
- divlja vrsta/podvrsta koja nije ugrožena, ali je radi njezina izgleda lako moguće zamijeniti s ugroženom divljom vrstom i podvrstom;
- divlja vrsta/podvrsta čiji je odgovarajući način zaštite propisan međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Član 118.

Korištenje zaštićenih divljih vrsta/podvrsta dozvoljeno je na način i u količini da se njihove populacije ne dovedu u opasnost.

Federalni ministar i ministar nadležan za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo svaki u svom djelokrugu propisuje mjere zaštite zaštićenih divljih vrsta/podvrsta koje obuhvataju:

- sezonsku zabranu iskorištavanja i druga ograničenja korištenja populacija zaštićenih vrsta/podvrsta;
- privremenu ili lokalnu zabranu korištenja radi obnove populacija na zadovoljavajući nivo;
- regulisanje trgovine, držanja radi trgovine, transporta radi trgovine i nudenja za prodaju živih i mrtvih primjeraka.

Federalno ministarstvo vodi evidenciju o načinu i količini korištenja zaštićenih divljih vrsta/podvrsta radi utvrđivanja i praćenja stanja populacija. Ako se na osnovu evidencije utvrdi da je zbog korištenja zaštićena divlja vrsta/podvrsta ugrožena, Federalni ministar zabranjuje ili ograničava korištenje vrste/podvrste.

Član 119.

Populacije zaštićenih lovnih i ribolovnih vrsta/podvrsta iskorištavaju se i štite prema odredbama ovog Zakona i posebnih propisa.

Zabranjena je upotreba svih sredstava za hvatanje i ubijanje divljih vrsta životinja te upotreba svih sredstava koja mogu prouzrokovati lokalno nestajanje ili ozbiljno uznemiravanje populacije tih vrsta, a posebno:

- zamke;
- žive životinje, oslijepjene ili osakaćene životinje koje se koriste kao mamci;
- električne ubojite ili omamljujuće naprave;
- umjetne svjetleće naprave;
- ogledala i druge zaslijepjujuće naprave;
- odašiljači zvuka (magnetofoni, kazetofoni i dr.) koji emitiraju zvukove dozivanja, boli ili javljanja;
- naprave za osvijetljavanje cilja;
- optički nišani za noćni lov s mogućnošću elektoničkog povećavanja ili pretvaranja slike;
- eksplozivi;

- otrovi i otrovni ili omamljujući mamci;
- poluautomatsko ili automatsko oružje sa okvirom koji može sadržavati više od dva punjenja;
- letjelice;
- vozila na motorni pogon u pokretu;
- mreže za hvatanje ptica;
- i druga sredstva utvrđena međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Genetička raznolikost**Autohtone odomaćene vrste/podvrste**

Član 120.

Autohtona odomaćena vrsta/podvrsta, kao dio biološke raznolikosti, je svaka naslijeđena biljna sorta ili životinjska pasmina koja se razvila kao rezultat uzgoja.

Autohtone odomaćene vrste i podvrste predstavljaju prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona i posebnih propisa.

Član 121.

Ugrožene autohtone odomaćene vrste/podvrste štite se metodama in-situ (u prirodi) i ex-situ (izvan prirode). Tradicionalni način uzgoja i korištenja ugroženih autohtonih odomaćenih vrsta/podvrsta potiče se gdje je to moguće i odgovarajuće.

Ugrožene autohtone odomaćene vrste/podvrste, uzgojne ciljeve, pravila uzgoja i očuvanja čiste i zdrave genetičke osnove, te načine korištenja ugroženih autohtonih odomaćenih vrsta/podvrsta koji nisu propisani posebnim zakonom proglasit će zaštićenima Federalni ministar pravilnikom, uz pribavljenu saglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Član 122.

Genetički materijal je dio biljke, gljive, životinje ili mikroorganizma koji sadrži dijelove dezoksiribonukleinske kiseline.

Genetički materijal se koristi u skladu sa ovim Zakonom i posebnim propisima.

Uzimanje genetičkog materijala iz prirode ne smije ugrožavati opstanak ekološkog sistema ili populacija vrsta u njihovim staništima.

Uslove i način uzimanja genetičkog materijala iz prirode Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Član 123.

Pristup genetičkim izvorima dopušten je svima pod istim uslovima na način propisan ovim Zakonom ili posebnim propisom.

Rezultati istraživanja i razvoja proizašli iz korištenja genetičkih izvora koriste se na pravičan način u skladu sa posebnim propisima.

Niko ne može postati patentni vlasnik genetičkog materijala stvorenog na osnovu genetičkog materijala divljih vrsta/podvrsta. Zabranjeno je patentiranje genetičkog materijala nekoga dijela genetičke raznolikosti Federacije BiH.

Član 124.

Federalno ministarstvo ima obavezu osigurati uspostavu banke gena i odrediti subjekte za njeno uspostavljanje.

Banke gena sadrže kontrolirane ili uzgajane populacije ili dijelove životinja, gljiva ili biljaka, posebno sjeme, spore, spolne stanice i druge biološke materijale, u svrhu očuvanja vrsta, odnosno njihovih genetskih bogatstava.

Biološki materijali su mikroorganizmi, molekule i fragmenti dezoksiribonukleinske kiseline (DNA), virusi, aktivne i ćelijske-stanične kulture.

Uslovi i kriterije za uspostavljanje banke gena te način za dodjelu ovlaštenja propisat će Federalni ministar posebnim pravilnikom.

Federalni ministar će propisati način uspostave banke gena i način upravljanja istim, u skladu sa ovim Zakonom.

VIII. MINERALI, FOSILI I SIGOVINE

Opšte mjere

Član 125.

Minerali su samородni homogeni hemijski elementi ili spojevi u vidu kristalizirane ili amorfnе tvari, određene strukture, oblika i sastava. Minerali u smislu ovoga Zakona nisu mineralne sirovine.

Fosili predstavljaju sačuvane cjeline, dijelove, ili tragove izumrlih organizama i njihovih životnih aktivnosti.

Minerali, fosili i sigovine vlasništvo su Federacije BiH.

Zabranjeno je uništavati minerale, fosile i sigovine te oštećivati njihova nalazišta.

Izuzetno je dozvoljeno ako je to interes Federacije BiH ili bitno izraženi javni interes.

Zaštićeni minerali, fosili i sigovine

Član 126.

Minerali, fosili i sigovine koji su značajni radi svoje rijetkosti, izuzetne veličine ili izgleda ili izvanrednog i univerzalnog obrazovnog i naučnog značenja, predstavljaju zaštićene prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona.

Minerale, fosile i sigovine koji predstavljaju zaštićene prirodne vrijednosti Federalni ministar će utvrditi pravilnikom na prijedlog Federalnog zavoda.

Član 127.

Minerali, fosili i sigovine koji su proglašeni za zaštićenu prirodnu vrijednost čuvaju se na mjestu nalaza (in-situ očuvanje), a nalazište uživa zaštitu kao zaštićeno prirodno područje do donošenja odluke od strane nadležnog organa.

Ako minerale, fosile ili sigovine nije moguće zaštititi na nalazištu daju se na čuvanje pravnom ili fizičkom licu koja će osigurati njihovu stručnu zaštitu i omogućiti njihovu upotrebu u svrhu obrazovanja, muzejske djelatnosti, nauke i zaštite prirode (ex-situ očuvanje).

Uslovi pod kojima se minerali fosili i sigovine mogu dati pravnom ili fizičkom licu na zaštitu i čuvanje Federalni ministar će propisati pravilnikom iz člana 126. stav 2 ovog Zakona.

Uslove za istraživanje nalazišta, načina zaštite minerala ili fosila na mjestu nalaza, način zaštite nalazišta, te sadržaj, način i uslove stručne zaštite minerala, fosila ili sigovina koji se čuvaju izvan nalazišta propisuje Federalni ministar pravilnikom iz stava 3, uz prethodno pribavljeno mišljenje mjerodavne naučne i/ili stručne institucije.

Evidenciju pravnih i fizičkih lica, kojima se daju na zaštitu i čuvanje minerali, fosili i sigovine te koje su ovlaštena za zaštitu minerala, fosila ili sigovina i istraživanje nalazišta, vodi Federalno ministarstvo do uspostave Federalnog zavoda.

Član 128.

Zabranjeno je uzimati iz prirode minerale, fosile ili sigovine koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima ili se nalaze na zaštićenom nalazištu.

Izuzetno, Federalno ministarstvo može dozvoliti uzimanje iz prirode minerala, fosila ili sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima, ili se nalaze na zaštićenom nalazištu, u svrhu naučnog i stručnog istraživanja, obrazovanja, izlaganja na izložbama.

Pronalazak minerala, fosila te sigovina i istraživanje nalazišta

Član 129.

Pronalazak minerala ili fosila koji bi mogli predstavljati zaštićenu prirodnu vrijednost iz člana 126. ovog Zakona, nalazioc je dužan prijaviti nadležnom ministarstvu u roku od 8 dana od dana pronalaska, te preduzeti neophodne mjere zaštite od uništenja, oštećivanja ili krađe.

Federalno ministarstvo odlučuje o potrebi istraživanja nalazišta minerala, fosila ili sigovina uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog zavoda najkasnije u roku od 30 dana od dana prijave nalazišta. Rješenjem o istraživanju propisuju se i mjere zaštite prirode.

Ako se ministarstvo ne odredi drugačije, nalazioc ne smije na mjestu nalaza obavljati nikakve djelatnosti koje bi mogle dovesti do uništavanja ili oštećivanja nalaza, osim mjera zaštite.

Vlasnik zemljišta na kojem je mineral, fosil ili sigovina nađen ili fizička ili pravna osoba koja izvodi djelatnost tokom koje je došlo do nalaza, dužni su omogućiti istraživanje nalazišta u skladu s rješenjem nadležnog ministarstva.

Istraživanje nalazišta obavlja ovlašteno fizičko ili pravna lice, na osnovu dozvole Federalnog ministarstva, na način i u postupku propisanim aktom iz člana 126. stav 2. ovog Zakona.

Ako postoji vjerovatnoća daljnjih nalaza minerala, fosila, ili sigovina po dovršenju odobrenih istraživačkih radova nadležno ministarstvo, na osnovu provedenog nadzora, odlučuje o nastavku radova.

Član 130.

Ako pravno ili fizičko lice namjerava istraživati nalazišta minerala, fosila ili sigovina dužno je od nadležnog ministarstva zatražiti dozvolu najkasnije 30 dana prije namjeravanog početka istraživanja.

Ako se zahtjev ne podnese u roku iz stava 1. ovog člana ministarstvo će odbaciti zahtjev i neće dozvoliti istraživanje.

Ako se istraživanje odnosi na nalazište zaštićenih minerala, fosila ili sigovina koji su proglašeni prirodnim vrijednostima, nadležno ministarstvo može zabraniti istraživanje ili izdati dozvolu u kojemu se utvrđuju i uslovi zaštite prirode, odnosno mjere zaštite za nalazište. Dozvola se daje rješenjem.

Pravno ili fizičko lice dužno je u roku od 30 dana od dana obavljenog istraživanja dostaviti nadležnom ministarstvu izvještaj o obavljenom istraživanju, s podacima o stanju nalazišta, mogućoj ugroženosti nalazišta, te o potrebnim dodatnim istraživanjima i dodatnim mjerama zaštite, pod prijetnjom naknade eventualno nastale štete.

Korištenje minerala, fosila i sigovina

Član 131.

Pravno i fizičko lice može uzimati minerale, fosile ili sigovine iz prirode radi stavljanja u promet uz prethodno pribavljenu dozvolu nadležnog ministarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Fizičko ili pravno lice koja stavlja minerale, fosile ili sigovine u promet dužno je, za svaki mineral ili fosil koji posjeduje, imati dokaz o porijeklu odnosno dozvolu o uzimanju iz prirode. Dokaz ili dozvola prilikom prodaje minerala, fosila ili sigovina uručuju se kupcu.

Pravno ili fizičko lice iz stava 2. ovog člana je dužno voditi evidenciju o stavljanju u promet minerala, fosila ili sigovina, te evidenciju dostavljati nadležnom ministarstvu.

O obliku i sadržaju evidencije o stavljanju u promet minerala, fosila ili sigovina nadležni ministar će donijeti uputstvo.

Član 132.

Pri uzimanju minerala, fosila ili sigovina iz prirode zabranjeno je koristiti mašine, eksploziv, potisne gasove ili druga hemijska sredstva.

Član 133.

Fizičko ili pravno lice koja namjerava izvoziti minerale fosile ili sigovine dužno je od nadležnog ministarstva dobiti dozvolu za izvoz. Dozvola se daje rješenjem.

Nije dozvoljen izvoz minerala, fosila i sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Izuzetno, nadležno ministarstvo može dozvoliti izvoz minerala, fosila i sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima radi naučnih istraživanja, obrazovanja ili izlaganja. U dozvoli se utvrđuju uslovi izvoza minerala, fosila i sigovina.

IX. ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

Zaštićene prirodne vrijednosti

Član 134.

Zaštićene prirodne vrijednosti prema ovom Zakonu su:

- (1) Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode
- Kategorija Ib: Područje divljine
- (2) Kategorija II: Nacionalni park
- (3) Kategorija IIIa: Park prirode
- IIIb Spomenik prirode i prirodnih obilježja
- (4) Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama
- (5) Kategorija V: a) Zaštićen pejzaž:
 - Kopneni pejzaž
 - Morski pejzaž
 - b) Regionalni park
- (6) Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa.

Zaštićene prirodne vrijednosti mogu se prekogranično povezivati sa zaštićenim područjima druge države.

Plan upravljanja i mjera zaštićenog područja koje je prekogranično povezano sporazumno se utvrđuje s nadležnim tijelom države u kojoj se nalazi prekogranični dio prirodne vrijednosti.

Na zaštitu i očuvanje kulturnih dobara koja se nalaze na području zaštićenih prirodnih vrijednosti iz stava 1. alineja 1., 2., 3., 4., 5., 6. ovog člana primjenjuje se i propisi o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Član 135.

Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode

Kategorija Ia je strogo zaštićeno područje, izdvojeno za zaštitu biodiverziteta i eventualno geološko/geomorfoloških pojava, u kome su posjete, korištenje i uticaji strogo kontrolisani i ograničeni u cilju osiguranja zaštite prirodnih vrijednosti. Takva zaštićena područja su nezamjenjiva referentna područja za naučna istraživanja i monitoring.

Primarni cilj

Zaštita regionalnih, nacionalnih ili globalno istaknutih ekosistema, vrsta (pojedinačnih ili grupisanih) i /ili posebnosti geodiverziteta: ovi atributi će biti održani većinom ili potpuno bez ljudskih aktivnosti, a bit će degradirane ili uništene čak i uz vrlo slabe ljudske uticaje.

Ostali ciljevi

- očuvanje ekosistema, vrsta i geomorfoloških posebnosti u stanju koje ne ometaju ljudske aktivnosti, koliko je to moguće;
- očuvanje primjera prirodnog okoliša za naučna istraživanja, ekološki monitoring i edukaciju, obuhvatajući dodima područja preko kojih se mogu izbjeći uticaji;
- minimiziranje smetnji kroz brižljivo planiranje i implementaciju istraživanja, kao i drugih dozvoljenih aktivnosti;
- očuvanje sadržanih kulturnih i duhovnih vrijednosti.

Član 136.

Kategorija Ib: Područje divljine

Kategorija Ib je zaštićeno područje koje je u cjelini nepromijenjeno ili vrlo malo promijenjeno, koje je zadržalo svoj prirodni karakter i uticaje, u kojem se ne nalaze stalna ili značajna ljudska naselja, a kojim se upravlja u cilju zaštite i očuvanja njegovih prirodnih uslova.

Primarni cilj

Dugoročna zaštita ekološkog integriteta prirodnih područja, koja nisu ometana značajnim ljudskim aktivnostima, bez savremene infrastrukture, u kojima su dominantne prirodne sile i procesi, te sadašnje i buduće generacije imaju mogućnost da ih dožive kao takve.

Ostali ciljevi

- uvođenje javnog pristupa na nivou i po tipu koji će održati kvalitete divljine područja za sadašnje i buduće generacije;
- omogućavanje lokalnim zajednicama da održe tradicionalni način života vezan za divljinu, te običaje života u malim naseljima, uz korištenje dostupnih resursa na način kompatibilan sa ciljevima očuvanja;
- zaštita relevantnih kulturnih i duhovnih vrijednosti, te drugih nematerijalnih dobara za lokalnu i širu zajednicu, kao što su osamljivanje, poštivanje svetih mjesta, poštovanje predaka itd;
- omogućavanje minimalno invazivnih edukacijskih i naučno-istraživačkih aktivnosti, kada one ne mogu biti provedene izvan područja divljine.

Član 137.

Kategorija II: Nacionalni park

Zaštićena područja Kategorije II su prostrana prirodna ili skoro prirodna područja, izdvojena za zaštitu ekoloških procesa šireg ranga, te relevantnih vrsta i ekosistema karakterističnih za područje, koji predstavljaju osnovu za duhovne, naučne, edukacijske, rekreacijske i turističke potencijale, kompatibilne sa zaštitom kulturnog i prirodnog naslijeđa.

Primarni cilj

Zaštita prirodnog diverziteta zajedno sa sadržanim ekološkim strukturama i pratećim ekološkim procesima uz promociju edukacije i rekreacije.

Ostali ciljevi:

Upravljanje područjem u cilju održivog očuvanja prirodnog stanja koliko je to moguće, kao reprezentativnim primjerom fiziografije regiona, životnih zajednica, genetičkih resursa i netaknutih prirodnih procesa.

Očuvanje životnih i ekoloških funkcija populacija i prirodnih grupa vrsta, pri onoj gustini populacija koja može očuvati integritet i elastičnost ekosistema za duži period.

Poseban doprinos očuvanju široko rasprostranjenih vrsta, regionalnih ekoloških procesa i migratornih puteva vrsta.

Upravljanje posjetama u inspiracijske, edukacijske, kulturne i rekreacijske svrhe na nivou koji neće prouzrokovati značajnu biološku ili ekološku degradaciju prirodnih resursa.

Podrška potrebama lokalne zajednice, koja uključuje održivo korištenje resursa, u onoj mjeri koja neće uticati na primarni cilj upravljanja.

Doprinos lokalnoj ekonomiji kroz turizam u skladu sa Zakonom i Planom upravljanja Nacionalnog parka.

Član 138.

Kategorija IIIa: Park prirode

Park prirode je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti s naglašenim pejzažnim, odgojno-obrazovnim, kulturno-istorijskim i turističko-rekreacijskim vrijednostima.

U parku prirode dopuštene su privredne i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne odlike i uloga. Način obavljanja privrednih djelatnosti i korištenje prirodnih dobara u parku prirode utvrđuje se uslovima zaštite prirode.

Kategorija IIIb: Spomenik prirode i prirodnih obilježja

Zaštićeno područje Kategorije IIIb je izdvojeno u cilju zaštite specifičnih prirodnih obilježja, kao što su posebni oblici kopnenog reljefa, morski grebeni, podmorske pećine, geološke forme kao pećine ili čak oblici života kao što su prašume. Generalno, to su manja zaštićena područja, često sa visokim turističkim potencijalom.

Primarni cilj

Zaštita izraženih specifičnih prirodnih obilježja i njima pridruženog biodiverziteta i staništa.

Ostali ciljevi

Zaštita biodiverziteta u kopnenim i morskim pejzažima, koji bi inače trpili značajne promjene.

Zaštita specifičnih prirodnih lokaliteta sa duhovnim i/ili kulturnim vrijednostima, sa takode prisutnim vrijednostima biodiverziteta.

Očuvanje tradicionalnih duhovnih i kulturnih vrijednosti na njihovim lokalitetima.

Član 139.

Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama

Zaštićeno područje IV kategorije je izdvojeno u cilju zaštite pojedinačnih vrsta ili staništa, što je prioritet u upravljanju. Mnoga zaštićena područja ove kategorije trebaju redovnu aktivnu intervenciju u cilju ispunjenja ekoloških zahtjeva pojedinih vrsta ili za održavanje staništa, ali to ne potpada pod uslove proglašavanja zaštićenog područja.

Primarni cilj

Održavati, očuvati ili oporaviti populacije vrsta i staništa

Ostali ciljevi

Zaštita vegetacije ili drugih oblika biodiverziteta kroz tradicionalni pristup u upravljanju.

Zaštita fragmenata staništa kao komponenta strategije očuvanja kopnenog ili morskog pejzaža.

Razvoj javne svijesti o datim vrstama i staništima.

Poboljšanje kontakta sa prirodom za urbano stanovništvo.

Član 140.

Kategorija Va: Zaštićen pejzaž

Kategorija Va je zaštićeno područje je područje nastalo kroz interakciju ljudi i prirode tokom vremena, a karakteriše se značajnim ekološkim, biološkim, kulturnim i estetskim vrijednostima. Očuvanje interakcije ljudi i prirode je od vitalnog značaja za zaštitu i održivost područja, sa pridruženim prirodnim i drugim vrijednostima.

Primarni cilj

Zaštita i održanje važnih kopnenih, morskih pejzaža i parkova prirode sa vrijednostima koje su nastale interakcijom ljudi i prirode kroz tradicionalnu praksu upravljanja.

Ostali ciljevi

Održanje uravnotežene interakcije prirode i ljudske kulture kroz zaštitu kopnenog/morskog pejzaža i parka prirode pridruženih tradicionalnih načina upravljanja, društvenih, kulturnih i duhovnih vrijednosti.

Generalni doprinos očuvanju biodiverziteta kroz upravljanje vrstama u okviru kulturnog pejzaža i kroz poboljšanje mogućnosti očuvanja u teško iskorištavanim pejzažima.

Poboljšane mogućnosti za uživanje, blagostanje i socio-ekonomske aktivnosti kroz rekreaciju i turizam.

Korištenje prirodnih proizvoda i funkcija okoline.

Uspostava okruženja koje će podstaći uključivanje lokalne zajednice u upravljanje vrijednim kopnenim, morskim pejzažima i parkovima prirode te prirodnim i kulturnim vrijednostima unutar njih.

Podrška očuvanju agrobiodiverziteta i akvatičnog biodiverziteta.

Uspostava održivih modela očuvanja biodiverziteta koji služe kao primjer za širu primjenu.

Kategorija Vb: Regionalni park

Regionalni park je prostrano prirodno ili dijelom kultivisano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti i pejzažnim vrijednostima karakterističnim za područje na kojem se nalazi. U regionalnom parku dopuštene su privredne i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne odlike i uloga.

Član 141.

Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa

Zaštićeno područje kategorije VI će očuvati ekosisteme i staništa zajedno sa pridruženim kulturnim vrijednostima i sistemom tradicionalnog upravljanja prirodnim resursima. Generalno, to su široka područja, sa većinom teritorija pod prirodnim uslovima, čiji su dijelovi pod održivim upravljanjem. Održiva upotrebe prirodnih resursa neindustrijskog tipa je jedan od glavnih ciljeva upravljanja.

Primarni cilj

Zaštita prirodnih ekosistema i održiva upotreba prirodnih resursa se dopunjuju uz obostranu korist.

Ostali ciljevi

Promocija održive upotrebe prirodnih resursa, koja podrazumijeva ekološku, ekonomsku i socijalnu dimenziju.

Promocija socijalne i ekonomske dobiti za lokalnu zajednicu, gdje je to relevantno.

Uspostava dugoročne sigurnosti za život lokalne zajednice kroz održivu upotrebu biodiverziteta.

Integrisanje različitih kulturnih pristupa, vjerskih sistema i svjetonazora unutar socio-ekonomskog pristupa očuvanju prirode.

Doprinos razvoju i održanju uravnoteženih relacija između ljudi i prirode.

Doprinos održivom razvoju na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou (posebno za lokalnu zajednicu koja zavisi od korištenja resursa).

Podrška naučnim istraživanjima i monitoringu okoliša.

Napredak u prepoznavanju koristi od zaštićenih područja, prije svega za lokalne zajednice, koje žive u blizini, unapređenje rekreacijskih i lokalnih turističkih aktivnosti.

Član 142.

Divlje vrste i podvrste koje su ugrožene ili rijetke, zaštićene su kao strogo zaštićene vrste/podvrste i zaštićene vrste/podvrste.

Na pitanja zaštite zaštićenih vrsta/podvrsta koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se posebni propisi.

Član 143.

Zaštićene autohtone odomacene biljke i životinje su one koje su se razvile kao posljedica tradicijskog uzgoja i čine dio domaće kulturne baštine.

Na pitanja zaštite autohtonih odomaceni biljaka i životinja koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se posebni propisi.

Postupak proglašavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti

Član 144.

Zaštićene prirodne vrijednosti iz člana 134, stav 1. alineje (1) i (2) proglašava zakonom Parlament Federacije BiH.

Zaštićene prirodne vrijednosti iz člana 134, stav 1. alineje (3), (4), (5), (6) proglašava zakonom kantonalna skupština.

Zaštićene prirodne vrijednosti iz člana 134, stav 1. alineje (3), (4), (5), (6) koje se nalaze na području dva ili više kantona proglašavaju se zakonom koji donosi Parlament Federacije uz saglasnost zakonodavnih tijela kantona.

Ako se prirodna vrijednost iz ovog člana nalazi na području oba entiteta prijedlog za zaštitu daje Federalno ministarstvo i

nadležno ministarstvo Republike Srpske u skladu sa Međuentitetskim programom zaštite okoliša.

Uspostava zaštićenih područja, na federalnom ili kantonalnom nivou, može se provoditi uz saglasnost općinskih vijeća na čijim područjima se prema prostornom planu prostire zaštićeno područje.

Član 145.

Zakon o zaštiti prirodne vrijednosti sadrži:

- naziv i kategoriju zaštićene prirodne vrijednosti;
- precizan opis granica prostornog obuhvata zaštićenog područja;
- naziv razreda iz člana 134. stava 2. ovog Zakona;
- naziv mjerila kartografskog prikaza;
- kartografski prikaz s precizno opisanim granicama prostornog obuhvata, koji je sastavni dio akta o proglašenju.

Granice zaštićenog područja utvrdit će se u skladu sa relevantnim dokumentima prostornog uređenja, prema Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH.

U cilju sprječavanja ugrožavanja zaštićene prirodne vrijednosti aktom iz stava 1. ovog člana može se odrediti zaštitna zona, koje je izvan zaštićene prirodne vrijednosti, i propisati mjere zaštite tog područja.

Zakon o proglašenju zasniva se na stručnom obrazloženju kojim se utvrđuju vrijednosti područja ili komponente prirode koja se predlaže za zaštitu, način upravljanja tom prirodnom vrijednošću, te potvrdu predlagača akta o proglašenju te o sigurnim sredstvima za provođenje mjera zaštite.

Stručno obrazloženje iz stava 3. ovoga člana sadrži detaljni opis obilježja i vrijednosti koja se zaštićuje, ocjenu stanja prirodne vrijednosti koja se želi zaštititi, posljedice koje će donošenjem akta o proglašenju proisteći, odluku nadležnog organa o izdavanju pod zaštitu, te ocjenu i izvore potrebnih sredstava za provođenje akta o proglašenju zaštićene prirodne vrijednosti.

Član 146.

O prijedlogu za proglašenje prirodne vrijednosti zaštićenom obavještava se javnost.

Obavještavanje javnosti podrazumijeva javni uvid u predloženi akt o proglašenju zaštite prirodne vrijednosti i stručno obrazloženje s kartografskom dokumentacijom.

Javni uvid o prijedlogu akta o proglašenju zaštite prirodne vrijednosti provodi se u jedinicama lokalne samouprave na području kojih se nalazi prirodna vrijednost.

Javni uvid iz stava 2. ovog člana traje najmanje 30 dana. Postupak javnog uvida propisat će Vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva.

Predlagač akta o proglašenju zaštićene prirodne vrijednosti dužan je očitovati se o podnesenim primjedbama prilikom javnog uvida u roku od 30 dana od dana dostavljanja primjedbi, a podnesene primjedbe i očitovanja postaju sastavni dio dokumentacije na kojoj se zasniva prijedlog za proglašenje.

Obavijest o mjestu i datumu održavanja javnog uvida objavljuje se u najmanje jednom dnevnom listu, a sadrži podatak gdje se može pregledati kartografska i druga dokumentacija u vezi s predloženom zaštitom.

Član 147.

Zakon o proglašenju zaštite prirodnih vrijednosti iz člana 144. stav 1. i 3. ovog Zakona objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH", a akt o proglašenju iz člana 144. stav 2, ovog Zakona u "Službenim novinama kantona".

Kartografski prikaz zaštićene prirodne vrijednosti s ucrtanim granicama, odnosno s oznakom lokacije čuva se nadležnom ministarstvu.

Zakon o proglašenju zaštite divljih vrsta/podvrsta, autohtonih i odomaćenih vrsta/podvrsta i minerala, fosila i sigovina objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 148.

Zaštićene prirodne vrijednosti upisuju se u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti vodi nadležno ministarstvo i Zavod.

O sadržaju i načinu vođenja Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti Federalni ministar će donijeti uputstvo.

Podaci iz Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti su javni, osim ako se odredi da su podaci o položaju prirodne vrijednosti radi njene zaštite tajni.

Član 149.

Prirodne vrijednosti o kojima se vodi postupak radi stavljanja pod zaštitu nalaze se pod privremenom zaštitom od dana kad je oglašena obavijest o javnom uvidu u dnevnoj štampi, do okončanja postupka.

Za vrijeme privremene zaštite na prirodne vrijednosti primjenjuju se odredbe ovoga Zakona kao da su proglašene zaštićenim.

Član 150.

Ako nestanu obilježja zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim, nadležno tijelo iz člana 144. ovog Zakona donijet će akt o prestanku zaštite uz prethodno pribavljenu saglasnost Federalnog ili nadležnog ministarstva.

Akt o prestanku zaštite zasniva se na stručnom obrazloženju zavoda kojim se utvrđuje nestanak obilježja zbog kojih je prirodna vrijednost zaštićena.

Akt o prestanku zaštite se objavljuje u Službenim glasilima.

Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima

Član 151.

Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima, osim zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, autohtonim vrstama/podvrstama i mineralima, fosilima i sigovinama upravljaju javna preduzeća i javne ustanove.

Javna preduzeća za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz kategorija I. i II., iz člana 134. ovog Zakona, osniva Vlada Federacije BiH.

Javne ustanove za upravljanje ostalim zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima osnivaju vlade kantona.

Pored postojećih javnih preduzeća i javnih ustanova koje su osnovali Vlada Federacije i vlade kantona, mogu se formirati nova javna preduzeća i javne ustanove samo uz predhodnu odluku Parlamenta Federacije, odnosno skupština kantona.

Član 152.

Javna preduzeća i javne ustanove iz člana 151. ovog Zakona obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promocije zaštićenog područja i druge zaštićene prirodne vrijednosti u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, te nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju.

Javna preduzeća i javne ustanove koja upravljaju zaštićenim područjima nadziru i način obavljanja dozvoljenih djelatnosti, u cilju osiguranja racionalnog i održivog korištenja prirodnih dobara.

Javno preduzeće može obavljati i druge djelatnosti utvrđene aktom o osnivanju i statutom preduzeća koje služe obavljanju djelatnosti iz stava 1. i 2. ovog člana.

Član 153.

Sredstva za rad javnih preduzeća, javnih ustanova i obavljanje djelatnosti iz člana 152. ovog Zakona osiguravaju se iz:

- osnivačkih sredstava;
- iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH i fondova za zaštitu okoliša kantona u kojima je Fond za zaštitu okoliša osnovan;
- prihoda od korištenja prirodnih vrijednosti u zaštićenim područjima;
- prihoda od naknada;
- utvrđenih beneficija (npr. oslobađanje uplate cijelog iznosa ili dijela dobiti...);
- drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom i posebnim propisima.

Provođenje zaštite

Član 154.

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora uređuje se prostornim planom područja posebnih obilježja.

Prostorni plan zaštićenih područja donosi nadležno predstavničko tijelo.

Član 155.

Upravljanje zaštićenim područjima provodi se na osnovu plana upravljanja.

Plan upravljanja zaštićenim područjem donosi Vlada Federacije BiH ili vlada kantona za period od deset godina, na prijedlog Federalnog ministarstva i kantonalnog ministarstva.

Plan upravljanja određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

Pravna i fizička lica koja obavljaju djelatnosti u zaštićenom području dužna su se pridržavati plana upravljanja.

Nakon proteka razdoblja od pet godina analizira se provođenje plana upravljanja i ostvareni rezultati te se po potrebi obavlja revizija plana upravljanja na način i u postupku kako je to propisano za njegovo donošenje.

Član 156.

Plan upravljanja zaštićenim područjem iz člana 155. stav 1. ovog Zakona sadrži:

- a) Ciljeve i politiku upravljanja zaštićenim područjem:
 - svrha, funkcije, i ciljeve zaštićenog područja,
 - politika upravljanja zaštićenim područjem.
- b) Smjernice zaštite zaštićenog područja,
 - ocjena stanja zaštićenog područja,
 - koncept zaštićenog područja,
 - zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima/resursima područja koje se štiti (programi zaštite i dr.),
 - razvoj dopuštenih djelatnosti u zaštićenom području,
 - posjećivanje zaštićenog područja (program posjećivanja, razgledavanja i dr.),
 - smjernice za izgled objekata u zaštićenom području,
 - povezivanje zaštićenog područja sa susjednim područjima,
 - uticaj na okoliš i socioekonomski kompleks.
- c) Izvođenje plana:
 - smjernice za povezivanje sektorskih planova, strategija izvedbe plana,
 - nadzor,
 - način finansiranja,

- troškovi i izvori finansiranja,
- institucionalna struktura u upravljanju zaštićenim područjem.

Plan upravljanja provodi se godišnjim programom zaštite, očuvanja, korištenja i promocije zaštićenog područja.

Prije utvrđivanja prijedloga plana upravljanja organ uprave je dužan provesti postupak javnog uvida.

Član 157.

Mjere zaštite zaštićenih prirodnih vrijednosti sastavni su dio dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja iz člana 155. stav 1. ovog Zakona, te drugih propisa koji se donose na osnovu ovog Zakona i koji uređuju pitanja zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Mjerama zaštite može se zabraniti ili ograničiti izvođenje zahvata u prostoru; gradnja infrastrukturnih objekata; gradnja novih tranzitnih, komunalnih, energetske, telekomunikacijskih i prometnih objekata; otkopavanje ili zasipanje terena; otkopavanje ili odnošenje kamenja, minerala ili fosila; odlaganje otpada i ispuštanje otpadnih voda; mijenjanje vodnog režima; odvoženje naplavina; privredno korištenje prirodnih dobara; izvođenje hidromeliorativnih zahvata; odstranjivanje živica i drugih komponenata prirode; sadnja monokultura; skupljanje gljiva i biljaka i njihovih dijelova; uznemiravanje, ubijanje ili hvatanje životinja; lov; ribolov; saobraćaj rekreacijske djelatnosti; postavljanje reklamnih i drugih oznaka; posjećivanje i razgledavanje; i druge aktivnosti koje mogu ugroziti zaštićenu prirodnu vrijednost, osim u javnom interesu za očuvanje i zaštite prirodnih vrijednosti.

U zaštićenim područjima nije dopušteno izvođenje vojnih vježbi, a niti drugih vojnih aktivnosti kojima se mogu ugroziti prirodne ili druge vrijednosti.

Član 158.

Pravilnikom o unutarnjem redu bliže se uređuju pitanja i propisuju mjere zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti, te propisuju upravne mjere za nepoštovanje odredbi toga pravilnika i ovoga Zakona.

Pravilnik iz stava 1. ovog člana donosi Nadzorni odbor javnog preduzeća ili javne ustanove na prijedlog uprave uz prethodno pribavljenu saglasnost nadležnog ministarstva.

Neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni nadzornik i nadzornici javnog preduzeća ili javne ustanove koja upravljaju zaštićenim područjem.

Provedbenim propisom će se urediti organizacija, način rada i ovlasti nadzorničke službe zaštite prirode.

Korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti

Član 159.

Na zaštićenom području i drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti dozvoljeni su oni zahvati i radnje koji je ne oštećuju i ne mijenjaju svojstva zbog kojih je zaštićena.

Dozvolu za dozvoljene zahvate i radnje u zaštićenim kategorijama daje nadležno ministarstvo.

Dozvolu za zahvate i radnje u zaštićenim kategorijama III, IV, V i VI daje nadležni kantonalni organ.

Dozvola se daje rješenjem. Žalba na rješenje može se izjaviti nadležnom ministarstvu.

Zahvati i radnje koji se provode na osnovu planova upravljanja u šumarstvu, lovstvu, ribarstvu, vodnom privređivanju i rudarstvu moraju biti usklađeni sa ciljevima i mjerama zaštite i planovima upravljanja zaštićenim područjima, te moraju imati saglasnost nadležnog ministarstva.

Dozvola iz stava 2., 3. i 4. ovog člana sadrži i uslove zaštite prirode.

Član 160.

Zaštićena prirodna područja i druge zaštićene prirodne vrijednosti mogu se posjećivati i razgledavati na način koji ne ugrožava njihove vrijednosti, niti provođenje zaštite.

Posjećivanje i razgledanje zaštićenog područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti dozvoljeno je svima pod jednakim uslovima u skladu s ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Ako bi posjećivanje i razgledanja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti moglo prouzročiti opasnost za njihovo očuvanje, može se zabraniti ili ograničiti posjećivanje i razgledanje zaštićenog područja ili druge zaštićene prirodne vrijednosti, ili njihovih dijelova.

Član 161.

Vlasnik ili korisnik prava na zaštićenom području ili drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti dužan je dozvoliti pristup lokalitetu određene prirodne vrijednosti, ako je to s obzirom na svrhu zaštite i značenje te prirodne vrijednosti potrebno radi zadovoljenja naučnih, obrazovnih, estetskih, kulturnih i rekreacijskih potreba, na način i pod uslovima koje utvrdi nadležno ministarstvo.

U rješenju iz stava 1. ovog člana mora biti određena naknada vlasniku ili drugom korisniku prava za eventualna ograničenja kojima je podvrgnut.

Uslove iz stava 1. utvrdit će Federalni ministar pravilnikom.

Član 162.

Ako je upotreba i iskorištavanje zaštićenog područja ili druge zaštićene prirodne vrijednosti na određeni način ili u određene svrhe ograničena ili zabranjena, vlasnik ili korisnik prava na tom zaštićenom području ili drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je izložen.

Visina naknade utvrđuje se pravilnikom iz člana 163. sporazumno. U slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada se isplaćuje na teret sredstava budžeta nadležnog nivoa vlasti ili iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša.

Član 163.

Zaštita prirodne vrijednosti u zaštićenom području može se povjeriti vlasniku ili korisniku prava na nekretnini sklapanjem ugovora kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između organa upravljanja zaštićenom prirodnom vrijednosti i vlasnika ili korisnika prava na nekretnini.

Ugovorom iz stava 1. ovog člana uređuju se pitanja zaštite i očuvanja prirodne vrijednosti, a naročito:

- prirodna vrijednost koja je predmet ugovorene zaštite;
- mjere zaštite koje vlasnik ili ovlaštenik prava treba poduzimati, i
- visina naknade za provođenje propisanih mjera zaštite koju vlasnik ili korisnik prima za provođenje mjera zaštite.

Ako je prirodna vrijednost iz stava 1. ovog člana zaštićena divlja vrsta/podvrsta, ugovor sklapa Federalno ministarstvo.

Član 164.

Zaštita prirodne vrijednosti u zaštićenom području može se, na osnovu provedenog javnog konkursa povjeriti osobi koja nije njen vlasnik ili korisnik prava, sklapanjem ugovora o staranju, uz uslove koje utvrđuje nadležno ministarstvo. Konkurs provodi organ upravljanja zaštićenim područjem na kojem se nalazi prirodna vrijednost.

Bliže uslove koje mora ispunjavati osoba iz stava 1. ovog člana Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Pravno ili fizičko lice koje ispunjava propisane uslove i sklopi ugovor s organom upravljanja iz stava 1. ovog člana postaje staratelj prirodne vrijednosti.

Ugovorom iz stava 1. ovog člana uređuju se pitanja zaštite i očuvanja prirodne vrijednosti, a naročito:

- prirodna vrijednost koja je predmet ugovorene zaštite;
- mjere zaštite koje staratelj treba preduzeti i visina naknade za provođenje propisanih mjera zaštite.

Ako je prirodna vrijednost iz stava 1. ovog člana zaštićena divlja vrsta/podvrsta, konkurs provodi i ugovor sklapa nadležno ministarstvo.

Član 165.

Ako je neka djelatnost ili korištenje prirodne vrijednosti ili nekretnine u zaštićenom području na određeni način ili u određene svrhe ograničeno ili zabranjeno, te je radi toga vlasnik ili korisnik prava nad tom prirodnom vrijednosti ili nekretninom oštećen, ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut u skladu sa odredbom člana 162. stav 2. ovog Zakona.

Pravo prvokupa i ograničenja u pravnom prometu

Član 166.

Vlasnik nekretnine (u daljnjem tekstu: vlasnik) unutar kategorija I, i II koji namjerava tu nekretninu prodati, dužan ju je najprije ponuditi na prodaju Vladi Federaciji BiH, a vlasnik nekretnine u ostalim zaštićenim prirodnim vrijednostima, koji namjerava tu nekretninu prodati, dužan ju je najprije ponuditi Vladi kantona.

Vlasnik nekretnine unutar zaštićene prirodne vrijednosti dužan je u ponudi navesti cijenu i uslove prodaje.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, dužni su ponudu prihvatiti ili odbiti u roku od 30 dana od prijema pismene ponude.

Ako ponuda ne bude prihvaćena unutar propisanog roka, vlasnik može nekretninu u zaštićenju prirodnoj vrijednosti prodati drugom licu uz cijenu koja nije niža od cijene navedene u ponudi i pod uslovima koji za kupca nisu povoljniji od uslova što ih sadrži ponuda iz stava 2. ovog člana.

Ako vlasnik proda nekretninu u zaštićenju prirodnoj vrijednosti, a nije prije toga postupio u skladu sa stavom 1. i 4. ovog člana, Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona imaju pravo tužbom protiv prodavca i kupca zahtijevati poništenje ugovora o kupoprodaji u roku do 1 godine od dana kada su saznali za sklapanje toga ugovora, ali najkasnije u roku pet godina od dana sklapanja ugovora o kupoprodaji.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona mogu zahtijevati iz stava 5. ovog člana poništenje ugovora o kupoprodaji nekretnine u zaštićenju prirodnoj vrijednosti ili kad su visina cijene ili uslovi prodaje prividni, a stvarna cijena i uslovi ugovora povoljniji za kupca, te kada se sklopi prividan ugovor o prodaji.

Ugovori sklopljeni na naprijed navedeni način su ništavi i ne proizvode pravne posljedice.

Pravo prvokupa iz stava 1. ovog člana upisuje se u zemljišne knjige kod nadležnog suda.

Član 167.

Nekretnine i prirodne vrijednosti koje su zaštićene, a koje su u vlasništvu Vlade Federacije BiH, Vlade kantona ili jedinice lokalne samouprave, podliježu ograničenjima u pravnom prometu u skladu sa ovim Zakonom i posebnom propisu.

Radi zaštite pejzažnih vrijednosti i staništa u zaštićenom području poljoprivredna zemljišta u vlasništvu Vlade Federacije BiH, koja su prema odredbama posebnog zakona utvrđena kao pašnjaci, livade, ribnjaci, tršćaci i močvare, nisu u pravnom prometu.

Izuzetno od odredbi stava 1. i 2. ovog člana Federalno ministarstvo može dozvoliti zamjenu zemljišta u kategorijama I, i II koje je u vlasništvu Vlade Federacije BiH za drugo zemljište u zaštićenom području, koje je u vlasništvu pravnog ili fizičkog lica, radi sticanja u vlasništvo zemljišta koje je značajnije za zaštitu prirodnih vrijednosti ili za postizanje ciljeva zaštite.

Član 168.

Vlasništvo na nekretninama u zaštićenom područjima mogu sticati domaća pravna i fizička lica pod uslovima propisanim ovim Zakonom.

Nosioci prava vlasništva na nekretninama u kategorijama I i II ne mogu biti strana pravna ili fizička lica, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

Način i mogućnost sticanja vlasništva na ostalim zaštićenim kategorijama od strane pravnih i fizičkih lica regulisat će nadležni kantoni svojim propisom.

Član 169.

Zahtjev za saglasnost o sticanju vlasništva na nekretnini u zaštićenom području iz člana 168. ovog Zakona kupac podnosi nadležnom ministarstvu.

Nadležno ministarstvo izdaje ili uskraćuje saglasnost rješenjem u roku od 60 dana. Ako rješenje nije izdano u propisanom roku, postupa se po odredbama ZUP Federacije BiH.

Pravni poslovi sklopljeni suprotno odredbama ovog Zakona su ništavi i ne proizvode pravne posljedice.

Izvlaštenje i ograničenje vlasničkog prava**Član 170.**

Vlasnička ili druga stvarna prava na nekretninama u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti mogu se oduzeti ili ograničiti u interesu Federacije BiH, kada je to potrebno radi efikasnije zaštite prirode.

Vlasništvo ili drugo stvarno pravo se oduzima ili ograničava po postupku i na način određen zakonom koji uređuje izvlaštenje nekretnina, ako ovaj Zakon ne određuje drugačije.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, moraju najmanje tri mjeseca prije pokretanja prijedloga za izvlaštenje uputiti vlasnicima pismeni prijedlog za otkup nekretnina.

Za oduzetu nekretninu Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, moraju osigurati drugu jednako vrijednu nekretninu izvan zaštićenog područja, ili platiti naknadu.

Visina naknade za oduzetu nekretninu određuje se po vrijednosti nekretnine s obzirom na njezinu tržišnu vrijednost.

Postupak za izvlaštenje pokreće se na prijedlog nadležnog organa, a provodi se na način uređen zakonom koji uređuje izvlaštenje.

Nekretnine u zaštićenim prirodnim vrijednostima evidentiraju se u katastru nekretnina koji se vodi po posebnim propisima.

Član 171.

Vlada Federacija BiH je dužna na zahtjev vlasnika nekretnine u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, koju je proglasilo predstavničko tijelo, po tržišnoj cijeni otkupiti nekretninu ili ponuditi drugu jednako vrijednu nekretninu.

Vlade kantona su dužni na zahtjev vlasnika nekretnine u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, koju su proglasili zaštićenom na osnovu ovog Zakona, po tržišnoj cijeni otkupiti nekretninu ili ponuditi drugu jednako vrijednu nekretninu

Vlasnik nekretnine ima pravo ponuditi nekretninu na prodaju u skladu sa ovim članom u roku dvije godine od dana stupanja na snagu akta koji je prouzrokovao ograničenja i zabrane na nekretnini.

Naknada štete**Član 172.**

Pravni ili fizičko lice kojoj se radi ograničenja i zabrana iz ovog Zakona ili na osnovu njega izdatih akata o zaštiti, bitno pogoršaju postojeći uslovi za sticanje prihoda, a to nije moguće nadoknaditi dozvoljenom djelatnošću u okviru propisanog režima zaštite u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut.

Naknada iz stava 1. ovog člana može se isplatiti ako nadležni organ za zaštitu prirode neposredno, putem vještaka ili stručnog tijela prethodno utvrdi da pravni ili fizičko lice koje je podvrgnuto ograničenjima provodi propisane uslove zaštite prirode.

Iznos naknade utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada iz stava 1. ovog člana isplaćuje se na teret sredstava budžeta Federacije BiH, odnosno budžeta kantona ili iz sredstava fonda.

Pravno lice koje je u vlasništvu Federacije BiH ili kantona nema pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnuto u upravljanju nekretninom.

Član 173.

Vlada Federacije BiH i Vlada kantona ne odgovara za štetu koju pruzrokuju biljke, gljive ili životinje, osim u slučajevima određenim zakonom.

Član 174.

Pravno lice koje upravlja zaštićenom vrstom/podvrstom dužna je na primjeren način i svoj trošak učiniti sve dozvoljene radnje i zahvate kako bi spriječilo nastanak štete pravnom ili fizičkom licu.

Pod radnjom ili zahvatom iz stava 1. ovog člana podrazumijeva se efikasno ograđivanje, ciljano čuvanje dobara i rastjerivanje zaštićenih životinjskih vrsta/podvrsta.

Član 175.

Ako nastanak štete nije moguće spriječiti na način propisan članom 174. ovog Zakona, oštećenik može od Federalnog ministarstva zahtijevati izvođenje neophodnih radnji i zahvata za sprečavanje daljnjih šteta. Oštećenik i nadležno ministarstvo sporazumno dijele troškove za izvođenje potrebnih radnji i zahvata.

Ako nadležno ministarstvo izvede radnju ili zahvat iz stava 1. ovog člana na vlastiti podsticaj snosi troškove zahvata.

Član 176.

Oštećenik ima pravo na naknadu štete u visini stvarne štete koju nanese životinje strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta ako je poduzeo propisane radnje i zahvate u skladu sa odredbama člana 174. ovog Zakona.

Oštećenik je dužan nadležnom ministarstvu prijaviti nastanak štetnog događaja bez odgađanja, odnosno u roku u kojem je moguće izvođenje dokaza o štetnom događaju, a najkasnije u roku od deset dana od dana nastanka štete.

Oštećenik i komisija koju formira nadležni ministar utvrđuju na mjestu štetnog događaja činjenice koje su značajne za ustanovljenje nastanka štete, uzročnika i visinu štete, o čemu se sastavlja zapisnik.

Ako oštećenik uredno prijavi štetu, a komisija ne obavi uviđaj u roku od 3 dana od prijema prijave oštećenika, oštećenik može u roku od 15 dana odštetni zahtjev uputiti Federalnom ministarstvu.

Ako štetni događaj nastane u zaštićenom području, poslove vještačenja može obaviti ovlaštena osoba organa upravljanja zaštićenim područjem.

Visina naknade štete utvrđuje se na osnovu zapisnika o uviđaju iz stava 3. ovog člana, a u slučaju spora o visini štete odlučuje sud.

Tužba za naknadu štete može se podnijeti u roku šest mjeseci od dana kad je šteta prijavljena.

Ako postupak utvrđivanja štete nije provela komisija već službena osoba iz nadležnog ministarstva na postupak utvrđivanja štete i ostvarivanja prava na naknadu štete odgovarajuće se primjenjuju odredbe ovog člana.

Način rada i postupanje komisije i drugog ovlaštenog ili službenog lica u postupku utvrđivanja štete, te iznose naknade štete (cjenovnik) Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Član 177.

Ako pravno ili fizičko lice započne djelatnost ili izvođenje radnji u prostoru koji je prirodno stanište strogo zaštićene divlje vrste/podvrste, i u kojemu ona već egzistira te postoji predvidiv rizik štete od strogo zaštićene divlje vrste/podvrste, umanjuje se iznos naknade štete za predvidiv rizik.

Postotak predvidivog rizika iz stava 1. ovog člana utvrđuje Federalno ministarstvo na osnovu pribavljenog stručnog mišljenja mjerodavne institucije ili ovlaštenog stručnog lica.

Član 178.

Pravna i fizička lica dužna su nadoknaditi štetu koju prouzrokuje povredama ovog Zakona.

Visina naknade štete prouzrokovane nedopuštenom radnjom u odnosu na pojedine primjerke strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta utvrđuje se prema odštetnom cjenovniku, koji će donijeti Federalni ministar.

Visina naknade štete prouzrokovane nedopuštenom radnjom u odnosu na ostale zaštićene prirodne vrijednosti utvrđuje se na osnovu vještačenja ovlaštenog stručnog lica.

Sredstva ostvarena naknadom štete iz st. 1., 2. i 3. ovog člana prihod su budžeta.

Podsticajne mjere

Član 179.

Očuvanje ugroženih divljih vrsta, podvrsta, autohtonih, odomaćenih vrsta-podvrsta i ugroženih tipova staništa podstiče se novčanim podsticajima i naknadama, poreznim i carinskim olakšicama, kao i povoljnim kreditiranjem zaštitnih radnji.

Novčani podsticaji i druge podsticajne mjere iz stava 1. ovog člana namijenjeni su zaštititi i očuvanju biološke i pejzažne raznolikosti, a posebno podsticanju upravljanja koje uvažava i provodi mjere očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti, i koje nije štetno za prirodu, kao i za davanje naknada pravnim i fizičkim licima koje radi zaštite biološke i pejzažne raznolikosti trpe odgovarajuća ograničenja ili štete.

Novčani podsticaj i naknade iz stava 1. ovog člana utvrđuju se posebnim zakonima, propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra i propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

S pravnim ili fizičkim licem koje ostvaruje pravo na novčane podsticaje ili naknade utvrđene propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra, ministarstvo sklapa ugovor o međusobnim pravima i obavezama.

Federalno ministarstvo nadzire ostvarivanje novčanih podsticaja i drugih podsticajnih mjera iz svog djelokruga.

Federalno ministarstvo najmanje jedanput godišnje izvještava Vladu Federacije BiH o ostvarivanju novčanih podsticaja i drugih podsticajnih mjera u skladu sa ovim Zakonom.

Podsticajne mjere iz stava 1. ovog člana finansiraju se iz budžeta i drugih izvora u skladu sa zakonom.

X. KONCESIJE I KONCESIJSKA ODOBRENJA NA ZAŠTIĆENIM PRIRODNIH VRIJEDNOSTIMA I SPELEOLOŠKIM OBJEKTIMA

Koncesije

Član 180.

Koncesijom se stiče pravo ekonomskog-privrednog korištenja prirodnih dobara ili pravo obavljanja djelatnosti od opšteg interesa, te pravo na izgradnju i korištenje objekata i postrojenja potrebnih za obavljanje tih djelatnosti u zaštićenim

područjima i speleološkim objektima na kojima je to dozvoljeno u skladu sa ovim Zakonom.

Na pitanja davanja koncesije primjenjuje se ovaj Zakon i Zakon o koncesijama Federacije BiH.

Član 181.

Koncesija se ne može dati u području zaštićenih prirodnih vrijednosti iz člana 134. stav 1. alineja 1. ovog Zakona.

Vlada Federacije BiH može svojom odlukom odrediti pojedina zaštićena područja, odnosno pojedine zaštićene prirodne vrijednosti u vlasništvu Federacije BiH ili vodno dobro, na kojima se ne može dati koncesija.

Član 182.

Djelatnost za koju se može izdati koncesija utvrđuje javno preduzeće ili javna ustanova koja upravlja zaštićenim područjem, uz prethodnu saglasnost nadležnog ministarstva.

Odlukom o koncesiji utvrđuje se naročito:

- zaštićeno područje, odnosno speleološki objekt za koji se daje koncesija;
- predviđeni obim privrednog korištenja;
- korisnici koncesije;
- namjene za koje se koncesija dodjeljuje;
- uslovi zaštite prirode koje je koncesionar dužan provoditi;
- vrijeme trajanja koncesije;
- visina naknade ili osnovica za određivanje visine naknade.

Odluku o dodjeli koncesije donosi se u skladu sa Zakonom o koncesijama Federacije BiH.

Lovna koncesija na zaštićenom području dodjeljuje se u skladu sa posebnim propisom uz prethodnu saglasnost nadležnog ministarstva.

Odluka o koncesiji sadrži uslove zaštite prirode koje utvrđuje Federalno ili nadležno ministarstvo.

Javnoj ustanovi koja upravlja kategorijom I ili nacionalnim parkom, može se odlukom Vlade Federacije BiH dodijeliti posebna upotreba vodnog dobra.

Član 183.

Ako u toku trajanja koncesije na zaštićenom području ili speleološkom objektu nastanu nepredvidive promjene ili oštećenja zbog kojih je potrebno ograničiti obim koncesije i način njenog provođenja, koncesionar je dužan poduzeti sve radnje i mjere koje mu u cilju sprečavanja nastalih promjena ili oštećenja naredi Federalno ili nadležno ministarstvo ili drugo ovlašteno tijelo.

U slučaju poduzimanja radnji i mjera iz stava 1. ovog člana koncesionar ima pravo na nadoknadu stvarne štete.

Ako se koncesionar ne pridržava zadatih uslova zaštite prirode, dužan je nadoknaditi nastalu štetu, uspostaviti prijašnje stanje ili provesti kompezacijske uslove u skladu sa odredbama ovog Zakona.

XI. PLANIRANJE I ORGANIZACIJA ZAŠTITE PRIRODE

Osnovni dokumenti zaštite prirode

Član 184.

Osnovni dokumenti zaštite prirode su:

- Strategija Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i pejzažne raznolikosti (U daljem tekstu: Nacionalna strategija);
- Federalna strategija zaštite prirode (Federalna strategija zaštite prirode, je dio Federalne strategije zaštite okoliša i u daljem tekstu: Federalna strategija);
- Prostorno planska dokumentacija u Federaciji BiH.

Programi zaštite prirode koje donose kantonalne skupštine, svako za svoje područje. Programi moraju biti usklađeni sa Federalnom strategijom zaštite prirode.

Član 185.

Federalna strategija određuje dugoročne ciljeve i smjernice očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti, te načine njezina provođenja, u skladu s ukupnim privrednim, društvenim i kulturnim razvojem Federacije BiH.

Federalna strategija se izrađuje na osnovu izvještaja o stanju u zaštiti prirode, a naročito sadrži:

- opšte strateške ciljeve;
- smjernice za očuvanje pejzaža, ekoloških sistema, tipova staništa, divljih vrsta/podvrsta i autohtonih, zavičajnih udomaćenih vrsta/podvrsta;
- smjernice za zaštićene prirodne vrijednosti;
- smjernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi;
- smjernice za ugrađivanje zaštite prirode u druge sektore;
- smjernice za zakonodavni i institucionalni okvir;
- smjernice za odgoj i obrazovanje u cilju promocije i očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti;
- smjernice za obavještanje javnosti i sudjelovanje javnosti u odlučivanju o prirodi;
- akcijske planove za provođenje smjernica, s oznakama prioriteta i mogućih izvora financiranja;
- način ispunjavanja međunarodnih obaveza u zaštiti prirode;
- kartografske priloge koji prostorno prikazuje mjere očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti.

Smjernice utvrđene Federalnom strategijom primjenjuju se u izradi dokumenata prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim dobrima.

Svakih pet godina obavlja se analiza ciljeva i smjernica utvrđenih Federalnom strategijom, kao analiza provođenja akcijskih planova, te se po potrebi obavlja njena revizija.

Član 186.

Za potrebe ostvarivanja Federalne strategije i programa zaštite prirode te drugih dokumenata kojima se uređuju pojedina pitanja zaštite prirode, izrađuje se izvještaj o stanju zaštite prirode u Federaciji BiH o kojem odlučuje predstavničko tijelo.

Izvještaj iz stava 1. se izrađuje za dvogodišnje razdoblje, a sadrži naročito:

- podatke o stanju pejzaža, ekoloških sistema, tipova staništa, divljih vrsta/podvrsta i autohtonih, zavičajnih udomaćenih vrsta/podvrsta s analizom ugroženosti, te razloge ugroženosti i probleme zaštite;
- podatke o uticajima korištenja prirodnih dobara na biološku i pejzažnu raznolikost;
- podatke o uticajima pojedinih zahvata na prirodu;
- ocjenu provedenih mjera očuvanja biološke i pejzažne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- analizu provedbe Strategije i drugih dokumenata značajnih za zaštitu prirode;
- ocjenu provedenog nadzora;
- podatke o korištenju finansijskih sredstava za zaštitu prirode;
- procjenu potrebe izrade novih ili izmjene i dopune postojećih dokumenata te druge važne podatke za zaštitu i očuvanje prirode.

Prijedlog izvještaja o zaštiti prirode priprema Federalni zavod. Prije upućivanja predstavničkom tijelu izvještaj se dostavlja na mišljenje Federalnom ministarstvu i Savjetodavnom vijeću za zaštitu okoliša, te organima koji odobravaju-usvajaju izvještaj o stanju prirode.

Skupština kantona prihvaća odgovarajuće izvještaje o stanju zaštite prirode na svom području.

Obavljanje upravnih i stručnih poslova zaštite prirode

Član 187.

Upravne i stručne poslove zaštite prirode obavlja Federalno ministarstvo i ministarstva u kantonu nadležna za zaštitu prirode, osim onih poslova koji su ovim Zakonom ili drugim propisom dati, odnosno preneseni u nadležnost Federalnog zavoda i zavoda za zaštitu prirode.

Član 188.

Na rješenja koja donosi Federalno ministarstvo na osnovu ovog Zakona žalba nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja.

Na rješenja koja donose kantonalna ministarstva na osnovu ovog Zakona, dopuštena je žalba i podnosi se Federalnom ministarstvu.

Obavljanje stručnih poslova zaštite prirode

Član 189.

Stručne poslove zaštite prirode za Federaciju Bosne i Hercegovine obavlja Federalni zavod za zaštitu prirode (u daljnjem tekstu: Federalni zavod).

Federalni zavod je upravna organizacija koja svoju djelatnost obavlja kao javna služba.

Član 190.

Federalni zavod u okviru svoje djelatnosti:

- osniva i održava baze podataka o biljnim, gljivljim i životinjskim vrstama, stanišnim tipovima, ekološkim sistemima i pejzažima,
- prati razloge ugroženosti i stanje očuvanosti biološke i pejzažne raznolikosti, te predlaže mjere za njihovu zaštitu,
- izrađuje izvještaje o provođenju Nacionalne strategije,
- izrađuje izvještaje o provođenju Strategije,
- vodi informacijski sistem zaštite prirode i katastar biološke i pejzažne raznolikosti,
- obavlja statističke analize i objedinjava rezultate istraživanja u zaštiti prirode,
- priprema prijedloge za zaštitu i očuvanje dijelova prirode i drugih prirodnih vrijednosti,
- utvrđuje ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu,
- izrađuje stručne podloge za potrebe utvrđivanja uslova zaštite prirode, upravljanja zaštićenim područjima i korištenja prirodnih dobara,
- priprema i provodi projekte i programe u području zaštite prirode,
- sudjeluje u provođenju međunarodnih ugovora o zaštiti prirode u kojima je Bosna i Hercegovina članica,
- organizira i provodi odgojno-obrazovne i promidžbene aktivnosti u zaštiti prirode,
- obavlja i druge poslove utvrđene ovim Zakonom i njegovim provedbenim propisim.

Federalni zavod obavlja poslove iz stava 1. ovog člana u skladu s godišnjim i višegodišnjim programom rada.

Godišnji i višegodišnji program rada iz stava 2. ovog člana donosi se uz saglasnost Federalnog ministarstva.

O ostvarenju godišnjeg i višegodišnjeg programa rada Federalni zavod podnosi izvještaj Federalnom ministarstvu i Vladi Federacije BiH na način propisan statutom Federalnog zavoda.

Sredstva za obavljanje djelatnosti Federalnog zavoda se osiguravaju u budžetu Federacije BiH i iz drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Član 191.

Nadzor nad zakonitošću rada i nadzor nad stručnim radom Federalnog zavoda obavlja Federalno ministarstvo, provodi upravni nadzor i rješenjem nalaže mjere.

Član 192.

Kantoni mogu za obavljanje stručnih poslova u području zaštite prirode osnivati zavode za zaštitu prirode za svoje područje.

Poslovi zavoda utvrđuju se aktom o osnivanju i statutom.

Odredbе člana 190. stava 1. i 2. ovog Zakona odgovarajuće se primjenjuju i na zavode za zaštitu prirode kantona.

XII. INVENTARIZACIJA I PRAĆENJE STANJA (MONITORING)

Član 193.

Utjecaji na prirodu se prate kroz stanje cjelokupnih pejzaža, stanje ekosistema, stanje bioloških sistema i stanje neživih komponenti prirode (voda, zrak, zemljište, stijene).

Član 194.

Federalni zavod uspostavlja i provodi inventarizaciju svih dijelova biološke i pejzažne raznolikosti (biološke vrste/podvrste, tipovi staništa i tipovi pejzaža), kartiranje ugroženih vrsta/podvrsta i tipova staništa, te njihovo stalno i pravovremeno dopunjavanje.

Podaci su javni, osim ako se radi zaštite divljih vrsta/podvrsta ili staništa podaci ne proglašaju tajnim.

Član 195.

Federalni zavod prati i organizuje praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Praćenje stanja očuvanosti prirode obuhvaća:

- praćenje i ocjenu stanja bioloških vrsta/podvrsta, njihovih staništa, tipova staništa, ekološki značajnih područja, ekoloških sistema, te tipova pejzaža;
- praćenje promjena geoloških vrijednosti (pojave klizišta, urušavanja, novih izvora i sl.), što obuhvaća i izradu posebnih geoloških karata kao podloga za daljnja istraživanja i praćenja;
- praćenje stanja zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Podaci o praćenju stanja očuvanosti prirode (monitoringu) dostavljaju se Federalnom ministarstvu. Podaci su javni, osim ako se radi zaštita divljih vrsta/podvrsta ili staništa podaci ne proglašaju tajnim.

Član 196.

Federacija BiH podstiče i promoviše naučna istraživanja u području zaštite prirode.

Za naučna istraživanja na zaštićenim područjima, za istraživanja zaštićenih biljnih, gljivljih i životinjskih vrsta i za istraživanja zaštićenih minerala, fosila i sigovina potrebno je dobiti dozvolu Federalnog ili nadležnog ministarstva. Dozvolom se utvrđuju i uslovi zaštite prirode. Dozvola se izdaje rješenjem.

Pravna ili fizička lica koja je obavila istraživanja dužna je o rezultatima istraživanja izvijestiti Federalno ili nadležno ministarstvo u roku od 30 dana od dana završetka istraživanja, pod prijetnjom novčane kazne i naknade štete.

Član 197.

Federalno ministarstvo organizuje, a Zavod vodi informacijski sistem zaštite prirode kao dio jedinstvenog informacijskog sistema ministarstva, prema međunarodno prihvaćenim standardima i obavezama.

Zavod prikuplja, obrađuje i objedinjuje podatke o stanju prirode, izrađuje izvještaje i vodi baze podataka u sklopu informacijskog sistema zaštite prirode.

XIII. PRISTUP INFORMACIJAMA I SUDJELOVANJE JAVNOSTI

Obavještavanje javnosti

Član 198.

Federalno ministarstvo, kantonalna ministarstva, Federalni zavod, zavodi za zaštitu prirode kantona, organi uprave, javna preduzeća i javne ustanove koje upravljaju zaštićenim prirodnim vrijednostima dužni su osigurati javnost podataka u vezi zaštite prirode, osim ako posebnim zakonom ili aktom mjerodavnog tijela nije propisana tajnost podataka.

Nadležna tijela i pravna lica iz stava 1. ovog člana dužni su voditi registar o podacima važnim za zaštitu prirode, i u slučaju oštećenja prirode dužni su o tome izvjestiti javnost sa uputama o postupanju radi njene zaštite i očuvanja. U slučaju bilo kakve neposredne prijetnje prirodi i zdravlju ljudi obavještava se javnost o preduzimanju potrebnih mjera i radnji u cilju sprječavanja ili ublažavanja šteta koje bi mogle nastati iz te opasnosti.

Informacije moraju biti pravovremene i istinite.

Član 199.

Federalno ministarstvo, kantonalna ministarstva, Federalni zavod, zavodi za zaštitu prirode kantona, organi uprave, javna preduzeća, javne ustanove koje upravljaju zaštićenim prirodnim vrijednostima dužni su sredstvima javnog informisanja na njihov zahtjev pružiti informacije o stanju prirode, o obavljanju poslova zaštite, te omogućiti uvid u odgovarajuću dokumentaciju.

Informacije o stanju zaštite prirode daju se, u pravilu, u pisanom obliku.

Parlamentu Federacije BiH i Vladi Federacije BiH podnose se izvještaji o stanju zaštite prirode na zahtjev tih tijela i na način propisan ovim Zakonom.

Skupštine kantona dužne su da izvještaje o stanju zaštite prirode dostavljati Federalnom ministarstvu svake dvije godine, te u drugo vrijeme na zahtjev toga tijela.

Sudjelovanje javnosti u odlučivanju

Član 200.

Tokom izrade propisa odnosno akata o proglašavanju prirodnih vrijednosti, dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja zaštićenim područjima, i planova korištenja prirodnih dobara, kao i opšte primjenjivih i pravno obavezujućih propisa i dokumenata u području zaštite prirode, osigurava se sudjelovanje javnosti.

Javnost mora biti tokom postupaka iz stava 1. ovog člana informisana putem javnog obavještenja ili pojedinačno obaviještena o aktu ili djelatnosti koji mogu uticati na stanje u prirodi.

Obavještavanje javnosti obavezno je u slučajevima propisanim ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Član 201.

U cilju zaštite prirode udruženja građana (civilna društva) mogu:

- Provoditi aktivnosti na edukaciji mladih i građana o potrebama zaštite prirode, dobrobiti od zaštićenih područja i sličnih aktivnosti, kako bi senzibilirali širu javnost na pažnju prema prirodi i obezbjedili podršku javnosti u donošenju i provođenju propisa o zaštiti prirode.

Čuvanje i korištenje podataka

Član 202.

Dokumentacija i podaci o inventarizaciji svih dijelova biološke i pejzažne raznolikosti te praćenje stanja očuvanosti prirode, a naročito zaštićenih prirodnih vrijednosti čuva se u

Federalnom ili nadležnom kantonalnom ministarstvu, do uspostave nadležnih zavoda za zaštitu prirode.

Način čuvanja dokumentacije i podataka iz stava 1. ovog člana propisat će Federalni ministar pravilnikom.

Član 203.

Svako ima pravo uvida u podatke kojima raspolaže Federalno ministarstvo i nadležno kantonalno ministarstvo, te iz podataka dobiti izvode, ispise ili kopije.

Uvid u dokumentaciju i podatke Federalno ministarstvo i nadležno kantonalno ministarstvo može ograničiti u obimu koji zahtijevaju interesi zaštite prirodnih vrijednosti, unutrašnje sigurnosti ili odbrane Federacije BiH.

Za izdavanje izvoda, ispisa i kopija iz dokumentacije stranka plaća upravnu taksu te stvarne troškove za obavljanje pojedinih poslova.

Uslove i mjerila za određivanje visine stvarnih troškova nastalih upotrebom podataka Federalnog ministarstva odredit će Federalni ministar pravilnikom.

Sredstva ostvarena naplatom naknada prihod su budžeta.

XIV. ZNAK ZAŠTITE PRIRODE I PROMOCIJA ODGOJA I OBRAZOVANJA U ZAŠTITI PRIRODE

Član 204.

Radi promocije zaštite prirode i poduzimanja mjera na zaštiti prirode koristi se znak zaštite prirode.

Izgled znaka, postupak i uslove za njegovo nošenje i korištenje Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Član 205.

Federacija BiH je dužna osigurati uslove za usklađeno provođenje odgoja i obrazovanja o zaštiti prirode na svim nivoima odgojno-obrazovnog sistema.

Član 206.

U cilju promocije zaštite prirode obilježava se svake godine Dan zaštite prirode.

U Danu zaštite prirode organiziraju se odgojne, obrazovne, rekreativne, stručne i druge aktivnosti kojima se na primjeren način podstiče i promovira zaštita prirode.

Dan zaštite prirode obilježava se svake godine 22. maja na međunarodni dan biološke raznolikosti.

Priznanja i nagrade za postignuća u zaštiti prirode

Član 207.

Priznanja i nagrade za dostignuća u području zaštite prirode dodjeljuju se za:

- ostvarene rezultate na podsticanju i promociji zaštite prirode;
- ostvarene rezultate rada na projektima i programima u zaštiti prirode;
- razvoj sistema obrazovanja o zaštiti prirode u odgoju i obrazovanju;
- doprinos pojedinca za razvoj i unapređenje zaštite prirode na svim nivoima;
- doprinos stručnih institucija, te strukovnih i drugih udruženja razvoju i unapređenju zaštite prirode.

Priznanja i nagrade dodjeljuje ministarstvo.

Vrste, postupak, način i uslove za dodjelu priznanja i nagrada Federalni ministar će propisati pravilnikom.

XV. FINANSIRANJE ZAŠTITE PRIRODE

Član 208.

U budžetu Federacije BiH i Fondu za zaštitu okoliša Federacije BiH se osiguravaju sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti, za novčane i druge podsticaje propisane ovim Zakonom, za naknade šteta nanesenih od zaštićenih životinja, za ostvarenje prava prvokupa Vlade Federacije BiH, te za naknade vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama u zaštićenim

prirodnim vrijednostima koje su od međunarodnog, državnog i federalnog značaja.

U budžetu kantona, osiguravaju se sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti koje proglašava kanton, za novčane i druge podsticaje propisane ovim Zakonom, te za ostvarenje prava prvokupa i naknade vlasnicima i korisnicima na nekretninama za ograničenja kojima su podvrgnuti u tim zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Sredstva za finansiranje zaštite prirode osiguravaju se korištenjem prirodnih dobara i zaštićenih prirodnih vrijednosti, ako ovim ili posebnim zakonom nije drugačije određeno, naknadama od koncesijskih odobrenja, i iz drugih izvora utvrđenih zakonom ili propisima donesenim na osnovu zakona.

Upravni nadzor

Član 209.

Upravni nadzor nad primjenom odredaba ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona obavlja Federalno ministarstvo.

XVI. INSPEKCIJSKI NADZOR

Organizacija vršenja inspeksijskog nadzora

Član 210.

Inspeksijski nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona provodi se u skladu sa odredbama ovog Zakona, Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 35/05), koje se odnose na inspeksijski nadzor, te Zakona o inspekcijama Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 69/05).

Član 211.

Inspeksijski nadzor nad primjenom ovog Zakona i na osnovu njega donesenih propisa, u zaštićenim područjima I i II kategorije iz člana 134. ovog Zakona, obavlja inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspeksijske poslove, a za zaštićena područja kategorije III, IV, V i VI obavlja kantonalni organ za inspeksijske poslove.

Inspeksijski nadzor provode inspektori zaštite prirode.

Član 212.

Inspeksijski nadzor obuhvata:

- preduzimanje inspeksijskih radnji na utvrđivanju stanja izvršavanja propisa kod pravnih i fizičkih lica koja su u obavljanju svoje djelatnosti i radu dužna postupati prema odredbama ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona;
- preduzimanje drugih mjera određenih ovim Zakonom i drugim propisima.

Član 213.

Za inspektora zaštite prirode može se postaviti lice koje ima visoku stručnu spremu iz područja prirodnih nauka, te položen stručni ispit za inspektora zaštite prirode.

Pored uvjeta iz stava 1. ovog člana inspektor zaštite prirode mora ispunjavati i uslove određene propisima kojima se uređuju položaj, prava i obaveze državnih službenika.

Ovlaštenja inspektora

Član 214.

Federalni inspektor, prema ovom Zakonu i Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, ovlašten je i dužan:

- spriječiti neovlašteno korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti, u smislu odredaba ovog Zakona;
- spriječiti ili ograničiti ostvarivanje prava na korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti, ako se ona ne koriste u skladu sa ovim Zakonom;
- zaustaviti izgradnju ili izvođenje zahvata u prostoru u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i

korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, ako se ta izgradnja i zahvati izvode u suprotnosti sa zaštitom prirodnih vrijednosti;

- odrediti privremeni prekid obavljanja djelatnosti, ako se krše odredbe iz tačke 2. stav 1. ovog člana;
- zabraniti upotrebu objekta i uređaja, ako se koriste u suprotnosti sa zaštitom prirodnih vrijednosti;
- zabraniti ili ograničiti vršenje radnji ako se iste vrše u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona i odrediti uspostavljanje prvobitnog stanja;
- odrediti obavezu utvrđivanja štete i naknade štete nastale radnjama iz tačke 6. stav 1. ovog člana i obavezu vraćanja u prvobitno stanje;
- odrediti i druge mjere u skladu sa ovim Zakonom, ili na osnovu drugih propisa i akata donesenih na osnovu ovog Zakona.

Rješenjem naložiti preventivne mjere u cilju sprječavanja nastanka posljedica.

Ako je potrebno da se uklone uzroci i posljedice prekomjernih zahvata u prirodi, federalni inspektor može odrediti sanacione mjere ili predložiti Federalnom ministarstvu pripremu i provođenje sanacionog programa.

Žalba na rješenja inspektora iz stava 1. i stava 2. ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Stručni poslovi po nalogu inspekcije

Član 215.

Obavljanje određenih stručnih poslova za potrebe inspeksijskog nadzora (radovi na sprečavanju širenja zagađenja u slučaju akcidenta i čišćenje zagađenja iz vode i vodnog dobra, ispitivanje, ekspertiza i sl.) koji zahtijevaju posebnu tehničku opremu i specijalizirane stručnjake ili primjenu naučnih metoda i postupaka, može se povjeriti ovlaštenim i osposobljenim institucijama (ustanova, preduzeće, laboratorij, društvo) koje obavljaju takve poslove.

Institucije iz stava 1. ovog člana angažiraju se na osnovu naloga inspektora nadležnog za zaštitu prirode.

Troškove angažovanja ovlaštenih i osposobljenih institucija i specijaliziranih stručnjaka padaju na teret pravnog i fizičkog lica zbog čijeg je postupanja došlo do potrebe angazovane ovlaštene i osposobljene institucije i specijaliziranih stručnjaka.

Inspeksijski postupci

Član 216.

Kada utvrdi da je povrijeđen ovaj Zakon, propis ili drugi akt donesen na osnovu ovog Zakona, nadležni inspektor zapisnikom konstatuje nepravilnost ili nedostatak i rješenjem određuje mjere i rok za njihovo otklanjanje.

Pored ovlaštenja i dužnosti određenih zakonom, u slučaju iz stava 1. ovog člana, u skladu sa Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH, nadležni inspektor ovlašten je i dužan:

- narediti obustavljanje izvođenja radova, ako se vrše protivno zaštiti prirodnih vrijednosti;
- narediti, u saradnji sa građevinsko-urbanističkom inspekcijom, u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, uklanjanje sagrađenog objekta ili postrojenja izgrađenog na području zaštićene prirodne vrijednosti;
- narediti privremenu obustavu rada, odnosno obavljanje djelatnosti pravnog lica ili njegovog dijela, ako utvrdi da se vrše suprotno principima zaštite prirode;
- zabraniti preduzimanje radnji koje nisu dozvoljene ovim Zakonom.

Žalba na rješenja inspektora iz stava 1. i 2. ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

Član 217.

U provedbi inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo zatražiti lične podatke, pregledati zgrade i objekte poslovnih, stambenih i drugih prostora, sredstva rada, alate, vozila i druga prijevozna sredstva, poslovnu dokumentaciju i isprave na temelju kojih se dokazuje identitet lica.

Član 218.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i dužnost u inspeksijskom nadzoru pregledati zaštićenu prirodnu vrijednost, te ostale prirodne vrijednosti koje uživaju zaštitu na osnovu ovog Zakona, odgovarajuću dokumentaciju, poslovne spise, opremu te u upravnom postupku saslušati pojedina lica.

Nadzirano lice dužno je inspektorima osigurati uslove za provođenje nadzora, omogućiti pregled u radnim prostorijama, dati na uvid sve podatke i dokumentaciju potrebnu za provedbu nadzora, te obavjestiti o poduzetim mjerama otklanjanja utvrđenih nedostataka.

Član 219.

U provedbi nadzora nad zaštićenim prirodnim vrijednostima i drugim dijelovima prirode nadležni inspektor za zaštitu prirode nadzire:

- stanje kvaliteta prirode;
- korištenje i upotrebu zaštićenih prirodnih vrijednosti i drugih dijelova prirode;
- primjenu uslova i mjera zaštite prirode, te drugih akata izdanih na osnovu ovog Zakona;
- provođenje prostornih planova i planova korištenja prirodnih dobara u dijelu koji se odnosi na mjere i uslove zaštite prirode;
- provedbu plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićene prirodne vrijednosti;
- radnje koje mogu prouzrokovati promjene i oštećenja na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti ili drugom dijelu prirode;
- provođenje neposredne zaštite, očuvanja i korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- provedbu mjera zaštite zaštićenih biljnih, gljivnih i životinjskih vrsta/podvrsta i ostalih zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- izvoz, uvoz i provoz biljaka, gljiva i životinja, ako su ograničeni ili zabranjeni ovim Zakonom ili na osnovu njega donesenim propisima;
- introdukciju i reintrodukciju divljih vrsta/podvrsta u prirodu;
- informisanje javnosti o stanju prirode;
- primjenu izrečenih preventivnih mjera u cilju zaštite prirode;
- primjenu drugih propisanih uslova i mjera zaštite biološke i pejzažne raznolikosti utvrđenih ovim Zakonom i na osnovu njega donesenih propisa.

Član 220.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima narediti da u primjerenom roku uklone utvrđene nedostatke i nepravilnosti u postupanju sa zaštićenim biljnim, gljivnim i životinjskim vrstama/podvrstama ili drugom zaštićenom prirodnom vrijednosti.

U provedbi inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima privremeno obustaviti djelatnosti, radnje i radove koji nisu u skladu s ovim Zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog Zakona, zatražiti uspostavljanje prijašnjeg stanja, odnosno narediti mjere za sprječavanje i uklanjanje štetnih posljedica.

U slučaju iz stava 1. ovog člana nadležni inspektor za zaštitu prirode može narediti i hitne mjere radi sprječavanja ili smanjivanja štete nastale zbog obavljanja radova, djelatnosti i radnji, ili daljnjeg sprječavanja nastanka štete.

Član 221.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima privremeno oduzeti:

- predmete kojima je učinjeno krivično djelo ili prekršaj predviđen ovim Zakonom, propisima donesenim na osnovu ovog Zakona ili drugim propisima;
- pokretnu zaštićenu prirodnu vrijednost i odrediti čuvanje kod ovlaštenog lica iz popisa Federalnog ili nadležnog ministarstva.

Za oduzete predmete i vrijednosti iz stava 1. ovog člana nadležni inspektor za zaštitu prirode će izdati potvrdu i podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog ili krivičnog postupka.

Nadležni sud u postupku iz stava 1. ovoga člana odlučit će o trajnom oduzimanju zaštićene prirodne vrijednosti.

Pokretna prirodna vrijednost stečena protuzakonitom radnjom koja je podložna kvarenju ili se ne može odgovarajuće zbrinuti ili ako njeno čuvanje zahtijeva nerazmjerne troškove, prodaje se, ako je prodaja dopuštena prema ovome Zakonu, a ostvarena sredstva prihod su budžeta ili se sa tom prirodnom vrijednosti postupka na način koji je najprimjereniji za njeno očuvanje i zaštitu.

Izuzetno od stava 4. ovog člana oduzeta prirodna vrijednost može se ustupiti humanitarnoj organizaciji uz potvrdu prijema.

Član 222.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim osobama, koje nemaju dozvolu Federalnog ili nadležnog ministarstva ili druge saglasnosti, rješenjem zabraniti:

- branje zaštićenih biljaka, gljiva i njihovih dijelova;
- rastjerivanje, hvatanje, držanje, ubijanje i prepariranje zaštićenih životinja i njihovih razvojnih oblika;
- uklanjanje gnijezda ili legla zaštićenih divljih vrsta/podvrsta;
- introdukciju i reintrodukciju;
- promet zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- promet primjercima biljnih, gljivnih ili životinjskih vrsta zaštićenim na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica;
- promet nekretnina na zaštićenim prirodnim vrijednostima;
- uvoz, izvoz i provoz zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- podvodne aktivnosti (i istraživanja) u zaštićenim područjima;
- obavljanje propisanih poslova zaštite prirode;
- naučna istraživanja u zaštićenim područjima;
- naučna istraživanja pojedinih zaštićenih vrsta.

U slučaju iz stava 1. ovog člana nadležni inspektor za zaštitu prirode može narediti hitne mjere radi zaštite života ljudi i smanjivanja štete nastale zbog obavljanja nedopuštenih djelatnosti, radnji ili radova.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode je ovlašten zabraniti oštećivanje ili uništavanje staništa zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, kao i druge radnje i zahvate suprotne ovom Zakonu i propisima donesenim na osnovu ovog Zakona.

Član 223.

Ako nadležni inspektor za zaštitu prirode u obavljanju inspeksijskog nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan ovim Zakonom, dužan je izdati prekršajni nalog prema posebnom zakonu, odnosno poduzeti radnje potrebne za pokretanje prekršajnog postupka.

Prekršajni nalog iz stava 1. ovog člana nadležni inspektor za zaštitu prirode će izdati za prekršaj koji je učinjen prvi put i ako ocijeni neposrednim opažanjem da za taj prekršaj, obzirom na sve relevantne okolnosti, odgovara kazna u najnižem zapriječenom iznosu ili zaštitna mjera.

U izreci rješenja prekršajnog naloga navodi se uputa da se novčana kazna, šteta ili troškovi trebaju platiti u roku od osam dana, ili da se u slučajevima propisanim posebnim zakonom, mogu platiti odmah na mjestu počinjenja prekršaja ili obavljenog nadzora.

Pored zabrana iz navedenih stavova inspektor će rješenjem narediti uklanjanje posljedica.

Član 224.

Kad postoje uslovi za izdavanje prekršajnog naloga nadležni inspektor za zaštitu prirode, počiniocu prekršaja izdat će prekršajni nalog u skladu sa Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH.

Član 225.

Ako nadležni inspektor za zaštitu prirode utvrdi povredu odredbe zakona ili drugih propisa nad primjenom kojih nadzor obavlja druga inspekcija, odnosno drugo tijelo uprave, izvijestit će bez odgađanja nadležnu inspekciju odnosno nadležno tijelo.

Član 226.

Nadzirano lice dužna je o ispunjenju rješenjem naredenog postupanja obavjestiti nadležnog inspektora za zaštitu prirode u roku osam dana od dana isteka roka za ispunjenje obaveze.

Ako nadzirano lice ne postupa po rješenju nadležnog inspektora za zaštitu prirode, rješenje će se izvršiti putem drugog lica na trošak izvršenika. Troškovi izvršenja inspeksijskog rješenja putem drugog lica namiruju se iz budžeta Federacije ili kantona do naplate od izvršenika.

Član 227.

Radi sprječavanja nastanka neotklonjivih šteta na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, biološkoj i pejzažnoj raznolikosti, odnosno radi naređivanja hitnih zaštitnih mjera, ili radi otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili za imovinu, rješenje u toku nadzora može se donijeti i usmeno. Usmeno se rješenje unosi u zapisnik uz naznaku da će se otpisak pisanog rješenja izvršiti u roku od osam dana.

Član 228.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode samostalno vodi postupak, obavlja radnje i poduzima mjere za koje je ovlašten.

Niko ne smije, koristeći se službenim položajem ili na drugi način, sprječavati ili ometati nadležnog inspektora u obavljanju nadzora i poduzimanju mjera i radnji za koje je ovlašten.

Ako se inspektoru u obavljanju nadzora i poduzimanju mjera i radnji za koje je ovlašten pruži otpor silom ili prijetnjom da će se direktno upotrijebiti sila, ili ako se takav otpor osnovano očekuje, inspektor može zatražiti pomoć službenih lica nadležne policijske uprave.

Član 229.

Nadležni inspektor je odgovoran:

- ako propusti preduzeti, odnosno odrediti mjere ili radnje koje je po zakonu ili drugim propisima bio dužan preduzeti odnosno odrediti;
- ako prekorači ovlasti utvrđene zakonom ili drugim propisima;
- ako ne podnese zahtjev ili prijavu, odnosno ne izvjesti nadležna tijela o utvrđenim nepravilnostima i nedostacima;
- ne naloži preventivne mjere u cilju sprječavanja oštećenja prirode.

Na prestanak službe i razrješenje nadležnog inspektora za zaštitu prirode primjenjuju se propisi o državnim službenicima.

Član 230.

Inspektori zaštite prirode (u daljnjem tekstu: inspektor) vodi zapisnik o obavljenim pregledima i drugim radnjama s podacima o provedbi inspeksijskog nadzora.

Član 231.

Ako inspektor utvrdi ili sazna za povredu propisa čiju je primjenu ovlašten nadzirati, dužan je provesti inspeksijski postupak i poduzeti mjere propisane ovim Zakonom.

Protiv rješenja Federalnog inspektora žalba se izjavljuje Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u roku od osam dana od dana uručenja rješenja.

Protiv rješenja kantonalnog inspektora za prirodu, ako inspektor rješava po osnovu federalnog propisa žalba se izjavljuje direktoru Federalne uprave za inspeksijske poslove.

Protiv rješenja kantonalnog inspektora za prirodu, ako inspektor rješava po osnovi kantonalnog propisa žalba se izjavljuje kantonalnom ministarstvu nadležnom za proruđu iz upravnog područja na koje se odnosi inspeksijski nadzor, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Odredbе stava 2., 3. i 4. ovog člana odnose se i na zaključak federalnog i kantonalnog inspektora za prirodu.

Žalba protiv rješenja, odnosno zaključka iz stava 2., 3., 4. i 5. ovog člana odgđa njegovo izvršenje, osim ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

O činjenicama utvrđenim u inspeksijskom postupku, odnosno o preduzetim mjerama inspektor je dužan obavijestiti podnosioca prijave.

Obavijest inspektora iz stava 7. ovog člana nije upravni akt.

Ako inspektor utvrdi da nisu povrijeđeni propisi čiju je primjenu ovlašten nadzirati, donijet će zaključak o obustavi inspeksijskog postupka u skladu sa Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH.

XVII. KAZNENE ODREDBE

Član 232.

Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1500 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 5000 KM do 15 000 KM, ako:

- organizira vožnje na motorni pogon izvan naselja, svih vrsta cesta, poljskih puteva i uredjenih staza i poligona za vožnju (čl. 14.);
- stavlja na tržište i primjenjuje sredstva za zaštitu bilja i mineralna gnojiva na nedopušten način (čl. 17.);
- koristi prirodna dobra na nedopušten način i sa štetnim posljedicama (čl. 18.);
- donese planove bez odobrenja uslova zaštite prirode ili propisanih saglasnosti (čl. 20., 21. i 22.);
- provede zahvat za koji nije pribavljena ocjena prihvatljivosti za prirodu ili protivno pribavljenoj ocjeni (čl. 26, stav 1. i 3.);
- u zoni uticaja zahvata ne uspostavi ili ne približi stanje u prirodi onom stanju koje je bilo prije zahvata (čl. 32., stav 2.);
- ne provede kompenzacijske uslove na propisani način (čl. 28., stav 3. i 6.);
- kao nosioc zahvata ili korisnik prirodnih dobara bez odgadanja ne otkloni štetne posljedice (čl. 31.);
- iskorištava mineralne sirovine na način da se ne osigurava očuvanje pejzažnih vrijednosti prostora i ne poduzme mjere sanacije, ili ako donese sanacioni projekt bez saglasnosti ministarstva (čl. 35.);
- koristi i upravlja šumama suprotno načelima održivog razvoja (čl. 37. st. 2. i 3.);
- obavlja pošumljavanje tamo gdje nije opravdano i na način koji ugrožava ugroženi ne šumski i rijetki stanišni tip (čl. 38.);

- koristi hemijska sredstva za zaštitu bilja u šumama bez dopuštenja (čl. 39.);
- ne osigura stalan postotak zrelih i starih stabala prema uslovima zaštite prirode (čl. 40. st.1.);
- ne upravlja na način da u najvećoj mjeri očuva šumske čistine i šumske rubove (čl. 40. st. 3.);
- ne upravlja na način da osigurava produženje sječive zrelosti zavičajnih vrsta drveća (čl. 40. st.4.);
- prometuje na krškom području suprotno propisanim uvjetima (čl. 42.);
- ne prijavi otkriće speleološkog objekta ili njegovog dijela u propisanom roku (čl. 44. st.5.);
- koristi speleološke pojave i objekte u turističke svrhe bez ili suprotno programu ministarstva (čl. 47.);
- oštećuje, uništava ili odnosi spiljski nakit i podzemnu faunu (čl.45. st.1.);
- ne traži dozvolu ministarstva za propisano korištenje, uređenje, istraživanje, ronjenje, snimanje i ostale djelatnosti i zahvate koji utiču na osnovne značajke, uslove i prirodnu floru i faunu u speleološkom objektu ili njegovom dijelu (čl. 46.);
- ugrožava ili oštećuje speleološku pojavu ili objekt ili na drugi način sprječava njihovo korištenje, ubija ili uznemiruje podzemne životinje (čl. 49. stav 1.);
- gradi građevine, ili privredno koristi prirodna dobra suprotno propisanim uslovima (čl. 52.);
- ne očuva rubne dijelove oranica kao staništa (čl. 56.);
- ne provodi propisane mjere za očuvanje stanišnih tipova u povoljnom stanju (čl. 66.);
- provodi zahvate i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na ekološki značajnom području, a za dopušteni zahvat ne provede odgovarajuće kompenzacijske ili druge predviđene zamjene (čl. 68.);
- obavi zahvat i radnju koja može dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na međunarodno ekološki značajnom području (čl. 69. st.4.);
- istrijebi autohtonu divlju vrstu-svojt (čl. 70. st.2.);
- smanjuje populaciju divljih vrsta-svojt, uništava njihova staništa ili mijenja njihove životne uslove u mjeri u kojoj je vrsta-svojt ugrožena (čl. 70. st.3.);
- namjerno hvata, ozljeđuje ili ubija divlje životinje (čl. 71. st.1. alineja.1.);
- namjerno uklanja divlje biljke i njihova staništa, smanjuje njihove populacije ili ih uništava (čl. 71. st.1. alineja.2.);
- namjerno oštećuje ili uništava staništa divljih vrsta-svojt (čl. 71. st.1. alineja.3.);
- ne primjenjuje propisane metode i tehnička sredstva koje najmanje ometaju divlje vrste-svojt ili staništa njihovih populacija (čl. 72. st.1.);
- ne izgradi javnu cestu i drugu saobraćajnicu na način da osigura sigurno prelaženje divljih životinja (čl. 73. st.1.);
- ne provodi propisane mjere zaštite i način održavanja prijelaza za divlje životinje (čl. 73. st.3.);
- izvodi stupove i tehničke komponente na nedopušten način (čl. 74.);
- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata i ubija životinje u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa bez dobijanja dozvole ministarstva i drugih propisanih uslova (čl. 75.);
- uvodi (introdukcija) divlju vrstu-svojt u prirodu na području Federacije BiH, kao i u staništa u kojima vrsta-svojt prirodno ne boravi, suprotno odredbama Zakona i provedbenog propisa (čl. 77.);

- ponovno uvodi (reintrodukcija) nestale divlje vrste-svojte u prirodu na područje Federacije BiH bez dozvole ministarstva, suprotno uslovima propisanim Zakonom i provedbenim propisom (čl. 79.);
 - ne provodi propisane mjere za očuvanje povoljnog stanja staništa (čl. 98.);
 - obavlja unos, iznos, izvoz, ponovni izvoz, unos s mora divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, njihovih dijelova ili derivata suprotno uslovima propisanim Zakonom i provedbenim propisima (čl. 99.);
 - obavlja unos, iznos, izvoz, ponovni izvoz, uvoz, unos s mora divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora koji je Bosna i Hercegovina članica, njihovih dijelova ili derivata, bez odgovarajuće dozvole ili potvrde izdane od strane ministarstva i akta nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza, ili s lažnom, krivotvorenom ili nevažećom dozvolom ili potvrdom, ili s dozvolom ili potvrdom koja je izmijenjena bez odobrenja ministarstva ili nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza (čl. 99. st.1.);
 - upotrijebi dozvolu, potvrdu ili drugi akt izdan na osnovu ovog Zakona u svrhu obavljanja prekograničnog prometa i trgovine zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, za bilo koji drugi primjerak divlje vrste/podvrste koji nije taj za koji je izdana dozvola, potvrda ili drugi akt (čl. 99. st.7. i/ili 105. st.5.);
 - u zahtjevu za izdavanje dozvole za unos, iznos, izvoz, uvoz, unos s mora, potvrde za ponovni izvoz, dozvole ili potvrde za trgovinu, upotrijebi lažnu izjavu ili svjesno pruži lažne informacije radi dobivanja dozvole ili potvrde (čl. 99. st.1. i 4., čl. 105. st.1. i 4.);
 - uz zahtjev za izdavanje dozvole za unos, iznos, izvoz, uvoz, unos s mora, potvrde za ponovni izvoz, dozvole ili potvrde za trgovinu ili u bilo koju drugu svrhu u vezi sa ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima, priloži lažnu, krivotvorenu, ili nevažeću dozvolu ili potvrdu, ili dozvolu ili potvrdu izmijenjenu bez odobrenja nadležnog tijela koje ju je izdalo (čl. 99. st. 1. i 4., čl. 105, st.1. i 4.);
 - obavlja provoz divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona, njihovih dijelova ili derivata bez valjene izvozne dozvole ili potvrde o ponovnom izvozu izdane od strane nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza (čl. 99. st. 8.);
 - obavlja trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, suprotno uslovima propisanim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima (čl. 105.);
 - krivotvori ili izmijeni dozvolu ili potvrdu za trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu Zakona (čl. 105. st. 1. i 4.);
 - se ne pridržava odredbi i uslova navedenih u dozvoli ili potvrdi za trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu Zakona (čl. 105. st. 1. i 4.);
 - ako bez odgađanja ne obavjesti ministarstvo o svim promjenama i novim okolnostima koje utiču ili mogu uticati na valjanost dozvole ili potvrde u svrhu prekograničnog prometa ili trgovine zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, izdanim u skladu s ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima (čl. 107. st. 2.);
 - namjerno bere, sakuplja, siječe ili iskopava samonikle strogo zaštićene biljke ili gljive (čl. 111. st. 1.);
 - drži i trguje strogo zaštićenim biljkama i gljivama (čl. 111. st. 2.);
 - namjerno hvata, drži i ubija strogo zaštićene životinje, oštećuje ili uništava njihove razvojne oblike, gnijezda ili legla, te područja razmnožavanja i odmaranja, uznemiruje ih u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih i hibernacije, te namjerno uništava ili uzima jaja iz prirode ili drži prazna jaja (čl. 111. st. 3. al. 1., 2., 3., 4., 5., 6.);
 - prikriva, drži, uzgaja, trguje, uvozi, izvozi, prevozi, otuđuje ili na bilo koji način pribavlja te preparira strogo zaštićene životinje (čl. 111. st.3. al. 7.);
 - drži u zatočeništvu, uzgaja, prodaje i kupuje zaštićene divlje vrste/podvrste suprotno propisanim uslovima (čl. 113.);
 - izvozi ili uvozi strogo zaštićene biljke, gljive i životinje bez dozvole ministarstva (čl. 114.);
 - koristi zaštićene divlje vrste-svojte suprotno propisanim uslovima (čl. 118.);
 - upotrebljava neselektivna sredstva hvatanja i ubijanja zaštićenih životinja te sredstva koja mogu prouzročiti lokalno nestajanje ili ozbiljno uznemiravanje populacije vrsta (čl. 119.);
 - ne štiti zavičajne udomaćene vrste-svojte na propisan način (čl. 121);
 - upotrebljava genski materijal ili uzima iz prirode uz ugrožavanje ekološkog sistema i populacija vrsta (čl. 122. st.2., 3. i 4.);
 - prenese pravo patenta genoma (čl. 123. st.3.);
 - upravlja genskim bankama bez ovlaštenja (čl. 124. st. 4.);
 - bez valjana razloga uništava minerale ili fosile (čl. 125. st. 4.);
 - uzima iz prirode minerale ili fosile koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima (čl. 128. st.1.);
 - stavlja u promet minerale i fosile bez dozvole (čl. 131. st. 3.);
 - izvozi minerale ili fosile koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima (čl. 133. st. 2.);
 - obavlja radnje i zahvate na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti bez pribavljene dozvole (čl. 159.);
 - ne obavi ponudu za prodaju nekretnine po pravu prvokupa na način propisan Zakonom (čl. 166. st. 1. i 2.);
 - proda nekretninu koja se nalazi na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti drugoj osobi u cijenu koja je niža od cijene navedene u ponudi uz pravo prvokupa (čl. 166. st. 4,5.);
 - ne provodi propisane uslove i mjere zaštite prirode utvrđene odlukom ili ugovorom o koncesiji (čl. 182. st. 3);
 - ne poduzme sve mjere i radnje na sprečavanju nastalih promjena i oštećenja (čl. 183. st. 1.).
- Za prekršaj iz stava 1. ovoga člana kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 500 KM do 3000 KM.
- Član 233.
- Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1200 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 1500 KM do 10 000 KM, ako:
- ne dopuste obilazak i pregled prirodnina (čl. 13);

- drži u zatočeništvu u neprikladnim uslovima i bez odgovarajućeg staranja, odnosno suprotno propisanim uslovima životinje divljih vrsta/podvrsta (čl. 102. st.1. i 4.);
- prikazuje u zoološkim vrtovima, akvarijima, terarijima ili sličnim prostorima životinje autohtonih odomaćenih ili stranih divljih vrsta/podvrsta bez dozvole ministarstva (čl. 103. st.1.);
- uzgaja zavičajne i strane divlje vrste-vrste/podvrste bez dozvole odnosno saglasnosti ministarstva (čl. 104. st.1.);
- uzgojene životinje ne obilježi na propisani način (čl. 104. st. 3.);
- ne brine da životinja ne pobjegne u prirodu i prouzroči štetu (čl. 104. st.4);
- ne prijavi ministarstvu mrtve, bolesne ili ozlijeđene strogo zaštićene divlje vrste-vrste/podvrste (čl. 113. st. 3.);
- obavlja istraživanja bez dozvole ministarstva (čl. 115. st.1.);
- ne dostavi ministarstvu podatke u propisanom roku o rezultatima istraživanja u vezi procjene ugroženosti utvrđene istraživanjem s prijedlogom zaštitnih mjera (čl. 115. st.2.);
- obavlja djelatnosti na mjestu nalaza koje mogu dovesti do uništenja ili oštećivanja nalaza minerala ili fosila (čl. 129. st. 3);
- ne pribavi dozvolu za istraživanje minerala i fosila (čl. 130. st. 1.);
- pri uzimanju minerala i fosila koristi strojeve ili druga nedopuštena sredstva (čl.132. st. 1.);
- ne provodi mjere zaštite propisane Zakonom dok je prirodna vrijednost pod privremenom zaštitom (čl. 149.);
- ne postupa u skladu sa planom upravljanja za zaštićeno područje (čl. 155. st. 4. i čl. 156.);
- organizira posjećivanje i razgledavanje zaštićene prirodne vrijednosti suprotno propisanim uslovima (čl. 160.);
- ne dopušta pristup zaštićenoj prirodnoj vrijednosti prema propisanim uslovima (čl. 161. st.1);
- ne sklopi ugovor o zaštiti neke prirodne vrijednosti, odnosno ne sklopi ugovor o staranju nad nekom prirodnom vrijednošću prema propisanim uslovima (čl. 163. i čl. 164);
- obavlja naučna istraživanja bez saglasnosti ministarstva ili ne dostavi ministarstvu izvještaj o rezultatima istraživanja (čl. 196.);
- ne dostavi podatke o stanju i zaštiti prirode (čl. 195. st. 3.);
- ne obavještava javnost o stanju zaštite prirode u slučajevima propisanim Zakonom (čl. 198.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 300 KM do 2 000 KM.

Član 234.

Novčanom kaznom u iznosu od 100 KM do 1000 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 1000 KM do 7 000 KM, ako:

- namjerno uznemiruje divlje životinje (čl. 71 st.1. al. 1.);
- namjerno uklanjati divlje biljke ili gljive iz njihovog staništa, smanjivati njihove populacije ili ih na bilo koji način uništavati (čl. 71. st.1. al.2.);
- namjerno oštećivati ili uništavati staništa divljih vrste-vrsta/podvrsta (čl. 71. st. 1. al. 3.);

- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata ili ubija životinje u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa bez saglasnosti vlasnika i ovlaštenika prava (čl. 75. st.3.);
- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata ili ubija životinje radi naučno-istraživačkog rada i iznošenja iz Federacije BiH bez dozvole ministarstva (čl. 76. st.2.);
- ne obavjesti u propisanom roku ministarstvo o sticanju vlasništva nad zaštićenim životinjama (čl. 102. st.2.);
- ne štiti i čuva minerale ili fosile na propisan način (čl. 127. st.3.);
- uzima iz prirode minerale ili fosile radi istraživanja, obrazovanja i izložbenih namjena bez dozvole ministarstva (čl. 131 st. 3.);
- ne prijavi ministarstvu u propisanom roku pronalazak minerala ili fosila ili ne poduzme neophodne mjere zaštite od uništenja, oštećivanja ili krađe (čl. 129. st.1.);
- ne omogući istraživanje nalazišta minerala ili fosila u skladu s rješenjem ministarstva (čl. 129. st. 5.);
- obavlja istraživanja minerala i fosila bez dodatne dozvole (čl. 129. st. 5.);
- ne zatraži dozvolu za obavljanje istraživanja nalazišta minerala i fosila u propisanom roku (čl. 130. st.1.);
- nastavi istraživanja pored zabrane ili izdate dozvole (čl. 130. st. 2.);
- ne dostavi izvještaj o obavljenom istraživanju u propisanom roku (čl. 130. st. 4.);
- uzima minerale i fosile iz prirode za namjene koje nisu utvrđene ovim Zakonom (čl. 131 st.1.);
- uzima minerali i fosile iz prirode radi stavljanja u promet bez dozvole ministarstva (čl. 131. st. 3.);
- ne posjeduje dokaze o porijeklu minerala i fosila, odnosno o dozvoli za uzimanje iz prirode (čl. 131. st.3);
- ne vodi evidenciju o stavljanju u promet minerala i fosila na propisan način (čl. 131. st. 4. i 5.);
- izvozi minerale ili fosile bez dozvole ministarstva (čl. 133. st.1.);
- koristi znak zaštite prirode suprotno propisanom načinu (čl. 204. st. 2.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 150 KM do 1 500 KM.

Član 235.

Novčanom kaznom u iznosu od 50 KM do 500 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 500 KM do 5000 KM, ako:

- vozi, zaustavlja i parkira vozilo izvan svih vrsta cesta, poljskih puteva i uređenih staza za vožnju (čl. 14.);
- ne uruči kupcu dokaz o porijeklu minerala ili fosila, ili o dozvoli za uzimanje iz prirode (čl. 131. st.1 i 2.).

Za prekršaj iz stava 1. ovog člana kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 150 do 1000 KM.

Nadležnost i ovlaštenje za odlučivanje o prekršaju

Član 236.

Prekršajni postupci za prekršaje propisane ovim Zakonom provode se na način propisan posebnim zakonom ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Zastara prekršajnog gonjenja i izvršenja prekršajnih sankcija utvrđuje se odredbama ovog Zakona i Zakona o prekršajima Federacije BiH.

Član 237.

Na prekršajni postupak za prekršaje propisane ovim Zakonom primjenjivaće se Zakon o prekršajima Federacije BiH.

Prekršajni postupak ne može se pokrenuti po isteku rokova predviđenih Zakonom o prekršajima Federacije BiH.

XVIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 238.

Rok za provođenja revizije prirodnih vrijednosti koje su zaštićene do stupanja na snagu ovog Zakona je dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 239.

Vlada Federacije BiH i Federalni ministar će u roku od tri godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti propise za koje su ovlašteni ovim Zakonom.

Crvene liste će donijeti Federalni ministar u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Crvene knjige će donijeti Federalni ministar u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Član 240.

Stručne podloge zaštite prirode propisane ovim Zakonom služit će kao osnova za izradu prostorno planske dokumentacije.

Član 241.

Do donošenja plana upravljanja organi upravljanja zaštićenim područjima, uz saglasnost Federalnog ministarstva i nadležnih kantonalnih ministarstava, donose privremene upravljačke smjernice s osnovnim dijelovima plana upravljanja bez provođenja postupka javnog uvida.

Član 242.

Pravna lica koja upravljaju šumama dužna su uskladiti šumsko-privredne osnove s odredbama ovog Zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije.

Korisnici prava lova dužni su svoje propise uskladiti s odredbama ovog Zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije.

Pravna lica koja upravljaju vodama dužna su planove upravljanja uskladiti s odredbama ovog Zakona u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Druga pravna i fizička lica koja upravljaju prirodnim dobrima dužna su planove korištenja prirodnih dobara uskladiti s odredbama ovog Zakona u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Član 243.

Federalni zavod za zaštitu prirode je upravna organizacija i obavljat će poslove u skladu sa ovim Zakonom. Federalni zavod će uskladiti svoju organizaciju i djelatnost s odredbama ovog Zakona.

Federalni zavod će biti uspostavljen u roku od tri godine od stupanja na snagu ovog Zakona.

Do uspostave Federalnog zavoda za zaštitu prirode poslove iz nadležnosti Zavoda obavljat će Federalno ministarstvo okoliša i turizma.

Član 244.

Kartu tipova staništa ovog Zakona utvrdit će Federalni ministar u roku od 3 godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Dok se ne izradi karta tipova staništa Federalno ministarstvo će svojim aktom utvrđivati procjenu stanja tipova staništa te uvjete zaštite prirode za očuvanje ekološkog sistema.

Član 245.

Međunarodna ekološki značajna područja ovoga Zakona dijelovi su evropske ekološke mreže Natura 2000.

Međunarodna ekološki značajna područja iz stava 1. ovog člana utvrdit će se do dana pristupa Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.

Član 246.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu i zahvati u prirodu neće se izrađivati dok se ne propišu mjere zaštite i očuvanja prirodnih vrijednosti i ekološki značajnih područja kao dijelova ekološke mreže.

Član 247.

Do stupanja na snagu provedbenih propisa utvrđenih ovim Zakonom ostaju na snazi propisi doneseni na osnovu Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03) u dijelu u kojem njihove odredbe nisu u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Član 248.

U roku jedne godine od stupanja na snagu ovog Zakona kantoni će uskladiti propise o zaštiti prirode sa ovim Zakonom.

Član 249.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03).

Član 250.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, s. r.

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ**O PROGLAŠENJU ZAKONA O ZAŠTITI PRIRODE**

Progllašava se Zakon o zaštiti prirode koji je donio Parlament Federacije BiH na sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-774-02/13
13. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

**ZAKON
O ZAŠTITI PRIRODE****I. OPĆE ODREDBE**

Članak 1.

Ovim Zakonom uređuju se nadležnosti tijela koja vrše poslove zaštite prirode, opće mjere očuvanja prirode, ocjena prihvatljivosti zahvata u prirodi, tipovi staništa i ekološki značajna područja, vrste i podvrste, zaštita divljih ptica, zaštita i očuvanje biodiverziteta, šumskih eko-sustava, krških eko-sustava, vode i vlažnih staništa, zaštita morskih i obalnih prirodnih vrijednosti, uspostava evropske ekološke mreže posebno zaštićenih područja - Natura 2000, mjere zaštite vrsta i podvrsta, prekogranični promet zaštićenim divljim vrstama i podvrstama, mjere zaštite minerala i fosila, zaštićene prirodne vrijednosti, naknada štete, podsticajne mjere, davanje prijedloga za koncesije na zaštićenim prirodnim vrijednostima i zaštićenim prirodnim objektima, planiranje i organizacija, inventarizacija i monitoring, pristup informacijama i sudjelovanje javnosti, znak zaštite prirode, promocija odgoja i obrazovanja u zaštiti prirode, priznanja i nagrade za postignuća u zaštiti prirode, finansiranje

zaštite prirode, inspeksijski nadzor, kaznene odredbe, prelazne i završne odredbe.

Članak 2.

Priroda predstavlja osnovnu vrijednost i jedan od najznačajnijih resursa Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacije BiH) te uživa zaštitu sukladno sa ovim Zakonom.

Prirodne vrijednosti utvrđene sukladno ovom Zakonu od interesa su za Federaciju BiH i kantone, i imaju njenu posebnu zaštitu.

Članak 3.

Ciljevi zaštite prirode su očuvati i obnoviti postojeću biološku i krajobraznu raznolikost u stanju prirodne ravnoteže i usklađenih odnosa s ljudskim djelovanjem; utvrditi stanje i osigurati praćenje stanja prirodnih vrijednosti; osigurati sustav zaštite prirodnih vrijednosti radi trajnog očuvanja njihovih svojstava na osnovu kojih se proglašavaju zaštićenima; osigurati održivo korištenje prirodnih dobara bez bitnog oštećivanja dijelova prirode i uz što manje narušavanja ravnoteže njenih dijelova, spriječiti štetne zahvate i poremećaje u prirodi kao posljedice tehnološkog razvoja i obavljanja djelatnosti, te osigurati što povoljnije uslove očuvanja i slobodnog razvoja prirode pri njenom ekonomskom korištenju, osigurati pravo građana na zdrav okoliš, odmor i razonodu u prirodi.

Članak 4.

Zaštita prirode zasniva se na načelima:

- svako se mora ponašati tako da doprinosi očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti, ekološkog naslijeđa i zaštiti prirodnih vrijednosti, odnosno očuvanju opštekorisne uloge prirode;
- neobnovljiva prirodna dobra treba koristiti racionalno, a obnovljiva prirodna dobra održivo;
- u korištenju prirodnih dobara i uređenju prostora obavezno je primjenjivati načela, mjere i uslove zaštite prirode;
- zaštita prirode pravo je i obaveza svakog fizičkog i pravnog lica, te su u tom cilju dužni saradivati radi sprječavanja opasnih radnji i nastanka šteta, izbjegavanja šteta, uklanjanja i sanacije posljedica svake nastale štete, te obnove prirodnih uvjeta koji su postojali prije nastanka štete;
- javnost ima pravo na slobodan pristup informacijama o stanju prirode, pravo na pravovremeno obavještanje o štetama u prirodi i o preduzetim mjerama za njihovo uklanjanje,
- javnost ima pravo na slobodan pristup informacijama o stanju prirode, pravo na pravodobno obavještanje o štetama u prirodi i o poduzetim mjerama za njihovo uklanjanje, te pravo na mogućnost sudjelovanja u odlučivanju o prirodi.

Federacija BiH putem institucija Bosne i Hercegovine u cilju zaštite prirode saraduje i sudjeluje sa drugim državama i međunarodnim organizacijama u provođenju međunarodnih ugovora iz područja zaštite prirode u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Članak 5.

Opće korisna uloga prirode iskazuje se kroz održavanje života kao prirodne pojave, a naročito kroz:

- održavanje prirodnih dobara kao zaliha tvari i energije;
- nastajanje tla i očuvanje njegove prirodnosti;
- očuvanje kvaliteta, količine i dostupnosti vode;
- očuvanje klime;
- očuvanje atmosfere i proizvodnje kisika;

- očuvanje, održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i njihovih staništa.

Opće korisne funkcije prirode moraju biti trajno očuvane.

Članak 6.

Zaštita prirode provodi se očuvanjem biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštitom prirodnih vrijednosti.

Zaštita prirode provodi se naročito:

- utvrđivanjem svih dijelova biološke i krajobrazne raznolikosti i njihove ugroženosti;
- provođenjem mjera zaštite prirode;
- unošenjem utvrđenih uvjeta i utvrđivanje mjera zaštite prirode u dokumente prostornog uređenja i sektorske strategije i planovi upravljanja, uz izradu strateške procjene utjecaja na okoliš (SEA), kao i upravljanja prirodnim dobrima u djelatnostima rudarstva, energetike, prometa i komunikacija, poljoprivrede, šumarstva, lovstva, ribarstva, vodnih dobara te drugim djelatnostima;
- utvrđivanje uvjeta i mjera zaštite svih vrsta ptica uvođenjem monitoringa, te identifikacija "IBA" područja od posebnog značaja za uspostavljanje mreže zaštićenih područja označenih kao NATURA 2000;
- izradom Izvješća o stanju prirode, kao dijela integralnog Izvješća o stanju okoliša, donošenjem i provođenjem strategija, programa, akcionih planova, planova upravljanja, uvjeta i mjera zaštite prirode;
- praćenjem stanja prirode te obavještanjem javnosti o stanju prirode, i sudjelovanjem javnosti u zaštiti prirode;
- provođenjem postupaka ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu i procjene utjecaja na okoliš sukladno sa Zakonom o zaštiti okoliša Federacije BiH i njegovim provedbenim propisima;
- podsticanjem i promocijom zaštite prirode, te razvijanjem svijesti o potrebi zaštite prirode u odgoju i obrazovanju;
- utvrđivanjem prirodnih vrijednosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- uspostavljanjem sustava upravljanja prirodnim vrijednostima i zaštićenim prirodnim vrijednostima;
- povezivanjem i usklađivanjem sustava zaštite prirode s međunarodnim sustavom zaštite prirode;
- podsticanjem naučnog i stručnog rada u području zaštite prirode;
- osiguranjem finansijskih sredstava za provođenje zaštite prirode.

Članak 7.

Odredbe ovoga Zakona ne primjenjuju se u slučaju odvratanja neposredne opasnosti za život ili zdravlje ljudi ili imovinu, spašavanja ljudi i imovine.

Odredbe stavka 1. ovoga članka primjenjuju se samo za vrijeme trajanja navedenih okolnosti.

Članak 8.

U ovom Zakonu u upotrebi su pojmovi sa sljedećim značenjem:

- **"alohtona vrsta"** je strana (neautohtona) vrsta koja prirodno nije egzistirala u određenom ekološkom sustavu nekog područja, nego je u to područje dospjela namjernim ili nenamjernim naseljavanjem;
- **"autohtona vrsta"** je zavičajna vrsta koja prirodno egzistira u određenom ekološkom sustavu nekog područja;
- **"biogeografska regija"** - EU pokriva devet biogeografskih regija koje su svaka za sebe karakteristične po vegetaciji, klimi, topografiji i geologiji. Granice

- regija nisu fiksne no omogućavaju praćenje trendova očuvanja vrsta i staništa u sličnim uvjetima diljem Europe ne obračunajući pažnju na državne granice. Regije su: alpska, kontinentalna, mediteranska, panonska, borealna, atlantska, crnomorska, stepska i makaronezijska;
- **"biološka raznolikost"** je sveukupnost svih živih organizama koji su sastavni dijelovi ekoloških sustava, a uključuje raznolikost unutar vrsta, između vrsta te raznolikost između ekoloških sustava;
 - **"brdsko-biciklističke staze"** planinska staza namijenjena za planinski biciklizam (brdsko-biciklistička staza) je uski pojas zemljišta označen propisanim markacijama, na brdovinom, šumskom ili planinskom prostoru, namijenjen prvenstveno za kretanje biciklom;
 - **"cret (tresetište)"** je vlažno stanište sa obiljem mahovine i drugoga bilja koje se tu nakuplja, trune bez prisutnosti kisika i stvara treset bogat ugljikom;
 - **"Crvena lista-popis ugroženih vrsta/podvrsta"**, je službeni dokument koji sadrži popis ugroženih divljih vrsta/podvrsta, raspoređenih po kategorijama ugroženosti;
 - **"Crvena knjiga"** je službeni dokument koji sadrži opširne podatke o osnovnim karakteristikama vrste, o stepenu njene ugroženosti, faktorima ugrožavanja, kao i prijedloge mjera za zaštitu same vrste/podvrste;
 - **"divlje vrste" biljaka**, gljiva i životinja su sve one vrste i podvrste koje nisu nastale pod utjecajem čovjeka kao posljedica uzgojnih aktivnosti;
 - **"doprivodni uvjeti"** su uvjeti u ekološkom sustavu ili krajobrazu na čiji je razvoj čovjek uticao u neznatnoj mjeri te se u njima odvijaju procesi koji su uglavnom samoregulatorni i koji mogu opstati bez izravnog ljudskog djelovanja;
 - **"ekološki koridor"** je odgovarajući ekološki prostor migracije vrsta;
 - **"ekološka mreža"** je sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti;
 - **"ekološki prihvatljiv protok"** predstavlja minimalni protok koji osigurava očuvanje prirodne ravnoteže i ekosustava vezanih za vodu;
 - **"ekološki sustav"** je dinamičan kompleks zajednica biljaka, gljiva, životinja i mikroorganizama i njihovog neživog okoliša koji međusobno djeluju kao funkcionalna jedinica;
 - **"ekološki značajno područje"** je područje koje u velikoj mjeri doprinosi očuvanju biološke raznolikosti u Federaciji BiH;
 - **"endem"** je vrsta ili podvrsta čija rasprostranjenost je ograničena na određeno područje ili lokalitet;
 - **"ex-situ" očuvanje (izvan prirode)"** je očuvanje komponenti biološke raznolikosti izvan njihovih prirodnih staništa (zoološki vrtovi, akvariji i botanički vrtovi); također očuvanje dijelova geološke baštine izvan prirodnih nalazišta, uglavnom minerala/stijena i fosila u muzejskim ili privatnim zbirkama i ustanovama;
 - **"genetička raznolikost"** je raznolikost gena unutar jedinki, populacija, podvrsta, vrsta i viših taksonomskih kategorija;
 - **"geološko naslijeđe"** je sve ono što je sačuvano u strukturi i teksturi stijena i terena kao što su geološke, geomorfološke, hidro-geološke pojave i objekti te paleontološki nalazi;
 - **"geološka raznolikost"** - su sve vrste stijena, minerala, fosila i reljefni oblici te procesi koji su ih stvarali kroz geološka razdoblja;
 - **"Hvatanje"** je vadenje, lov, ribolov, hvatanje, uznemiravanje, namjerno ubijanje ili pokušaj izvođenja bilo koje od navedenih radnji;
 - **"IBA" područja – međunarodna područja značajna za ptice;**
 - **"in-situ" očuvanje (u prirodi)"** je očuvanje ekoloških sustava na prirodnim staništima te održavanje i obnavljanje vrsta sposobnih za opstanak u njihovom prirodnom okruženju, očuvanje odomaćenih biljaka i životinja u okruženju u kojem su razvili svoja specifična svojstva; očuvanje dijelova geološkog naslijeđa na mjestu njihova nastanka, odnosno nalazišta minerala/stijena i fosila;
 - **"introdukcija"** je namjerno ili nenamjerno naseljavanje vrsta ili podvrsta u ekološki sustav nekog područja, u kojemu one nikad ranije nisu prirodno obitavale;
 - **"izvoz"** je svako iznošenje vrijednosti iz carinskog područja Bosne i Hercegovine;
 - **"Katastar prirodnih vrijednost"** - evidencija prirodnih vrijednosti;
 - **"Katastar nekretnina"** jest evidencija o česticama zemljišta, zgradama i dijelovima zgrada kao i drugim građevinama koje trajno leže na zemljištu ili ispod njegove površine, ako zakonom nije drukčije određeno zakonom;
 - **"kompenzacijski uvjeti"** - su mjere koje se određuju radi osiguranja opšte povezanosti ekološke mreže.
 - **"Komisija"** – znači komisiju osnovanu sukladno člankom 20. Direktive o staništima.
 - **"komponenta prirode"** je svaki izvorni dio prirode (npr. biljka, životinja, mineral, fosil, voda, tlo i drugo);
 - **"krš"** je specifičan površinski i podzemni reljef, sa specifičnom hidrografskom mrežom u karbonatnim stijenama;
 - **"migratorna vrsta"** znači cijelu populaciju ili bilo koji geografski odvojeni dio populacije bilo koje vrste ili niže svojte divljih životinja, čiji značajni dio ciklički i predvidivo prelazi jednu ili više nacionalnih jurisdiktivnih granica;
 - **"Međunarodno ekološki značajno područje"** je ono područje koje na osnovu međunarodnih standarda utvrdi Vlada Federacije BiH uredbom te osigura zaštitu određenim režimom zaštite, sukladno sa odredbama ovog Zakona;
 - **"monitoring stanja prirode"** je praćenje stanja prirode, odnosno dijelova biološke i krajobrazne raznolikosti;
 - **"oblikovana priroda"** je dio prirode kojega je čovjek oblikovao sa namjenom odgoja, obrazovanja, oblikovanja krajobraznih elemenata ili sa kojom drugom svrhom, a koji je značajan za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti (npr. drvoredi, botanički vrtovi, arboretumi i drugo);
 - **"obnavljanje prirode"** je skup stručnih mjera kojima se narušeno stanje biološke i krajobrazne raznolikosti vraća u stanje blisko izvornom;
 - **"očuvanje prirode"** je svaki postupak, koji se obavlja radi zaštite i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti;

- "**održivo korištenje prirodnih dobara**" je korištenje prirodnih dobara na način i u obimu koji ne vodi do njihova propadanja, nego se održava njihov potencijal kako bi se udovoljilo potrebama i težnjama sadašnjih i budućih naraštaja;
 - "**organ upravljanja**" je javno preduzeće ili javna ustanova koje upravlja zaštićenom prirodnom vrijednosti;
 - "**oštećenje prirode**" je stanje prirode, kada su ljudskim djelovanjem promijenjeni prirodni procesi u tolikoj mjeri da je narušena prirodna ravnoteža ili su uništene prirodne vrijednosti, smanjeni prirodni resursi ili oštećene komponente prirode;
 - "**Plan i program**" je svaki plan ili program podložan pripremi i/ili usvajanju na državnom, entitetskom i lokalnom nivou, ili koje je izvršno tijelo pripremiло za donošenje u zakonodavnoj proceduri Parlamenta Federacije BiH ili Vlade Federacije BiH, te koji je uređen zakonom ili provedbenim propisom, uključujući i planove i programe o izmjenama i dopunama tih planova i programa.
 - "**planovi upravljanja prirodnim dobrima**" su na osnovu posebnih zakona propisane planske osnove za upravljanje i korištenje prirodnim dobrima i resursima u ekonomske, socijalne i ekološke namjene;
 - "**područje divljina**" - Izvorni odnosno netaknuti oblik prirode, uglavnom veće prirodno područje u kojem je čovjek tek povremeni i nestalni prolaznik;
 - "**područje prirode**" je svako područje u kojemu vladaju prirodni ili doprirodni uvjeti;
 - "**područje od značaja za Evropsku uniju**" (u daljem tekstu EU) znači mjesto koje u biogeografskoj regiji ili regijama kojima pripada, značajno doprinosi u održanju ili obnavljanju "povoljnog stanja" u očuvanju tipova prirodnih staništa iz Annexa I, ili vrsta iz Annexa II (i/ili IV i V) Direktive o staništima, i koji značajno doprinosi koherenciji ekološke mreže Natura 2000 i/ili koji doprinosi očuvanju biološke raznolikosti unutar dotične regije ili regija.
- Za životinjske vrste koje se rasprostiru preko većeg teritorija, područja od interesa za EU će se podudarati s mjestima unutar prirodnog područja tih vrsta, a koja predstavljaju fizičke i biološke faktore koji su nužni za njihov život i reprodukciju.
- "**krajobraz**" je sustav eko sustava određenog prostora, viđen ljudskim okom, čija su obilježja nastala međudjelovanjem prirodnih i/ili ljudskih faktora;
 - "**krajobrazna raznolikost**" je prostorna strukturiranost prirodnih i antropogenih krajobraznih dijelova (bioloških, geoloških, geomorfoloških i kulturnih vrijednosti);
 - "**područje rasprostranjenosti**" (areal) je geografski određeno područje čija je površina jasno određena, a sastoji se od lokaliteta staništa koji su geografski određena područja;
 - "**populacija**" je sustav prostorno i vremenski povezanih primjeraka iste vrste, u kojoj se one međusobno ukrštaju;
 - "**posebna zaštićena područja**" su mjesta od značaja za EU označena od država članica putem zakonskih, administrativnih i/ili ugovornih akata, gdje se mjere zaštite provode za održanje ili uspostavu "povoljnog stanja" zaštite prirodnih staništa, i/ili populacije vrsta za koje je područje predloženo;
 - "**povoljno stanje**" vrste ili tipa staništa je stanje koje u predvidljivoj budućnosti osigurava opstanak te vrste ili tipa staništa;
 - "**preovladavajući javni interes**" je interes u pitanjima zaštite prirode koji iskazuje Federacija BiH ili kantona;
 - "**primjerak**" (specimen) znači bilo koju biljku ili životinju, živu ili mrtvu, od vrsta navedenih u Annexu IV ili V Direktive o staništima, njihovi dijelovi ili od njih dobiveni proizvodi (derivative), kao i bilo koji proizvod za koji se pokaže, iz popratnog dokumenta, pakiranja ili marke ili etikete, ili ako iz bilo kojih okolnosti proizlazi da su to dijelovi ili od tih vrsta biljaka ili životinja dobiveni proizvodi;
 - "**prirodna dobra**" su svi dijelovi prirode koje čovjek iskorištava u ekonomske svrhe; prirodna dobra mogu biti neobnovljiva (mineralne sirovine), i obnovljiva (biološka dobra, vode, obnovljivo tlo);
 - "**prirodna ravnoteža**" je stanje međusobno uravnoteženih odnosa i utjecaja živih bića među sobom i sa njihovim staništem. Prirodna ravnoteža je narušena, kada se poremeti kvantitativna ili kvalitativna struktura životne zajednice, oštetiti ili uništiti stanište, uništiti ili promijeniti sposobnost djelovanja ekološkog sustava, prekine međusobna povezanost pojedinih ekoloških sustava, ili prouzroči znatnija izoliranost pojedinih populacija;
 - "**prirodne vrijednosti**" su dijelovi prirode koji zaslužuju posebnu zaštitu radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, radi svoje osjetljivosti ili radi naučnog, kulturološkog, estetskog, obrazovnog, privrednog i drugog javnog interesa čineći ekološku mrežu;
 - "**reintrodukcija**" je ponovno naseljavanje neke vrste ili podvrste u područje u kojem je ranije bila istrijebljena, a u ekološkom sustavu još postoje približno jednaki ekološki uvjeti kao i prije istrijebljenja;
 - "**rizik za prirodu**" je vjerojatnost da će neki zahvat posredno ili neposredno prouzrokovati štetu prirodi;
 - "**sigovine**" su nakupine minerala u podzemnim prostorima različitih oblika (stalaktiti, stalagmiti, stalagnati, helektiti i dr.);
 - "**speleološki objekti**" su prirodno formirani podzemni prostori duži od 5 metara, a dimenzije ulaza su im manje od dubine ili dužine objekta (spilje, jame, ponori, estavele i dr.);
 - "**speleološki katastar**" je dio baze podataka o speleološkim objektima i sastavni dio baze podataka o zaštićenim prirodnim vrijednostima;
 - "**stanište**" ili prirodni životni prostor je kopneno ili vodeno područje određeno njenim geografskim abiotičkim i biotičkim svojstvima, bilo da su potpuno prirodna ili djelomično prirodna;
 - "**stupica ili zamka**" je sredstvo namijenjeno zadržavanju ili hvatanju životinja putem hvataljki koje se zatvaraju čvrsto oko jednog ili više životinjskih udova, sprječavajući time izvlačenje uda ili udova iz zamke;
 - "**stanje očuvanosti staništa**" znači zbir utjecaja koji djeluju na staništa i njegove tipične vrste, a koji mogu uticati na njegovu dugoročnu rasprostranjenost, uređenost i funkcije, kao i na dugoročni opstanak njegovih tipičnih vrsta unutar teritorija koje navodi članak 2. Direktive o staništima.

Stanje očuvanosti staništa bit će doveden u "povoljno stanje" kada:

- Njegovo prirodno područje rasprostranjenosti i površine koje na tom području zauzima su stabilna ili se povećavaju, i
- Kada specifične strukture i funkcije koje su neophodne za dugoročno održanje postoje i vjerovatno će dalje postojati u predvidljivoj budućnosti, i
- kada je položaj očuvanja tipičnih vrsta staništa doveden u povoljno stanje.

Stanje očuvanosti vrste i podvrste će biti povoljno kada:

- podaci o dinamici koji se odnose na zaštićene vrste pokazuju da su vrste sposobne za dugoročni opstanak unutar njihovog prirodnog staništa;
- se njihovo prirodno područje rasprostranjenosti ne smanjuje niti je vjerovatno da će se smanjivati u predvidljivoj budućnosti, i
- postoji, i vjerovatno je da će postojati, dovoljno veliko stanište koje može održati populaciju u dugoročnom periodu.
- **"stanje očuvanosti vrsta"** znači zbir utjecaja koji djeluju na vrste, a koji mogu djelovati na dugoročnu rasprostranjenost i brojnost njihovih populacija unutar teritorija iz članka 2. Direktive o staništima.
- **"vrsta"** je sustav populacija koje žive u određenom vremenu na određenom prostoru, a sposobne su da međusobno razmjenjuju genetički materijal;
- **"podvrsta"** je sustav populacija iste vrste koje se od drugih populacija iste vrste razlikuju određenim genetičkim ili morfološkim osobinama;
- **"taksonomija organizama"** je imenovanje i klasifikacija genetički izdvojenih bioloških sustava koji su međusobno potpuno ili djelomično izolirani; imenovanje se obavlja sukladno s međunarodnim pravilima;
- **"trgovina"** je prodaja i kupovina, sticanje u komercijalne svrhe, izlaganje javnosti radi sticanja dobiti, korištenje u svrhu sticanja dobiti, držanje radi prodaje, nudenje na prodaju ili prijevoz radi prodaje te najam i razmjena zaštićenih divljih vrsta/podvrsta;
- **"odomaćena vrsta"** je vrsta na čiji je proces evolucije djelovao čovjek kako bi udovoljio svojim potrebama;
- **"utočište za životinje"** je prostor, namijenjen privremenom boravku, odnosno liječenju bolesnih ili ranjenih životinja, odbačenih mladunaca koji sami još nisu sposobni preživjeti u prirodi, te životinja koje su bile oduzete vlasniku radi protiv-pravnog zadržavanja u zatočeništvu, nedozvoljene trgovine, izvoza, uvoza i radi drugih zakonom određenih razloga;
- **"uvoz"** je svako unošenje vrijednosti na carinsko područje Bosne i Hercegovine;
- **"uzgoj biljaka"** je uzgajanje autohtonih odomaćenih ili stranih vrsta biljaka sa namjenom dobivanja hrane, za prodaju, za ukras, za industrijske ili zdravstvene namjene, za naučno-odgojne ili naučno-istraživačke svrhe te radi očuvanja vrste;
- **"uzgoj životinja"** je uzgajanje (hranjenje, omogućavanje razmnožavanja, ukrštanje) autohtonih odomaćenih ili stranih vrsta životinja u prostoru odvojenom od prirode sa namjenom dobivanja hrane, radi lova, prodaje, naučno-odgojnog ili naučno-istraživačkog rada te radi očuvanja vrste;
- **"ugrožene vrste"** (označene posebnom oznakom (*)) u Aneksu 2 Direktive o staništima) su vrste za čiju

zaštitu Evropska Zajednica ima posebnu odgovornost u pogledu veličine njihovog prirodnog područja koje se nalazi unutar teritorija na koje se odnosi članak 2. Direktive o staništima.

- **"uzgojena životinja"** je potomak roditelja uzgojenih u zatočeništvu;
- **"vlažna staništa"** uključuju područja močvarnih zemljišta, ritova i cretova, krške hidrološke sustave i druge vode, prirodne ili umjetne, stalne ili povremene, sa stajaćom ili tekućom vodom, slatkom ili slanom, uključujući područja morske vode čija dubina za vrijeme oseke ne prelazi šest metara;
- (I) Ugrožene vrste, čija se ugroženost identifikuje po osnovu kriterija Aneksa 3. Direktive o staništima;
- (II) Osjetljive, tj., a za koje se vjeruje da će prijeći u kategoriju ugroženih vrsta u skoroj budućnosti ako uzročni faktori nastave s djelovanjem;
- (III) Rijetke, tj., vrste sa malobrojnim populacijama, koje trenutno nisu ugrožene, ali bi mogle biti (vrste smještene unutar ograničenih geografskih područja ili koje su rijetke na većem području);
- (IV) Endemske vrste koje zahtijevaju posebnu pažnju iz razloga specifične prirode njihovog staništa i/ ili zbog potencijalne opasnosti od njihovog iskorištavanja u njihovom staništu i/ili zbog potencijalne opasnosti iskorištavanja njihovog položaja kao zaštićene vrste.
 - **"Zaštićeno područje"** je jasno definisan geografski prostor, prepoznat i namijenjen dostizanju dugoročne konzervacije prirode, opštekorisnih funkcija prirode, i kulturalnih vrijednosti, a kojim se upravlja legalnim i drugim efektivnim mehanizmima;
 - **"zahvat u prirodu"** je svako privremeno ili trajno djelovanje čovjeka na prirodu koje može narušiti prirodnu ravnotežu, ako to djelovanje nije u cilju zaštite i očuvanja prirode;
 - **"zaštićene prirodne vrijednosti"** su prirodne vrijednosti proglašene zaštićenima od tijela utvrđenog ovim Zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih vrijednosti, a odnose se na zaštićena područja, zaštićene biljne, i životinjske vrste i podvrste, i gljive te zaštićene minerale i fosile;
 - **"zajednica"** - biocenoza ili sustav populacija različitih vrsta na određenom prostoru i u određenom vremenu.

II. NADLEŽNOST

Članak 9.

Poslove zaštite prirode iz nadležnosti Federacije BiH vrši Federalno ministarstvo okoliša i turizma (u daljem tekstu: Federalno ministarstvo).

Poslove zaštite prirode iz nadležnosti kantona vrši kantonalno ministarstvo nadležno za poslove okoliša i Kantonalni zavod za zaštitu prirode u okviru svoje nadležnosti utvrđene osnivačkim aktom i Statutom (u daljem tekstu: kantonalno ministarstvo i kantonalni zavod za zaštitu prirode).

Poslovi iz stavka 2. ovog članka uključuju i implementaciju Strategije Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti (u daljem tekstu: Nacionalna strategija) i Federalne strategije zaštite prirode (u daljem tekstu: Federalna strategija).

Poslove zaštite prirode iz mjerodavnosti općine vrše općinske službe koje se osnivaju sukladno Zakonu o načelima lokalne samouprave.

Članak 10.

Međuentitetsko tijelo za okoliš, pored ovlaštenja utvrđenih u Zakonu o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH", br. 33/03 i 38/09), ovlašteno je i za:

- koordinaciju rada po pitanjima zaštite prirode između relevantnih administrativnih tijela;
- protok naučnih i stručnih informacija po pitanju zaštite prirode prema nadležnim ministarstvima i drugim ministarstvima;
- usaglašavanje i razvoj međuentitetske saradnje na implementaciji Nacionalne strategije;
- koordinaciju i saradnju na uspostavi prekograničnih i međuentitetskih zaštićenih područja, proporcionalno broju zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Članak 11.

Savjetodavno vijeće za okoliš uspostavljeno sukladno Zakonu o zaštiti okoliša će imati savjetodavnu ulogu i za oblast zaštite prirode sukladno ovom Zakonu i njegovim provedbenim propisima.

U sastavu Savjetodavnog vijeća za okoliš potrebno je osigurati zastupljenost članova ispred institucija nadležnih za zaštitu prirode, proporcionalno broju zaštićenih prirodnih vrijednosti.

III. OČUVANJE PRIRODE

Opće mjere

Članak 12.

Zaštita prirode provodi se očuvanjem sveukupne biološke i krajobrazne raznolikosti na način propisan ovim Zakonom, posebnim propisima i međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Očuvanje staništa i divljih životinjskih i biljnih vrsta (biodiverzitet) znači niz mjera potrebnih za održanje ili uspostavljanje prirodnog životnog prostora (staništa) i populacija vrsta divlje flore, faune i gljiva na nivou povoljnog stanja.

U zaštićenim područjima i područjima koja pripadaju ekološkoj mreži zaštita šuma, voda i ostalih prirodnih dobara provodi se sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

Članak 13.

Vlasnici i korisnici prava na prirodnim dobrima dužni su dopustiti predstavnicima organa uprave nadležnim za zaštitu prirode (u daljnjem tekstu: nadležna tijela) ili od njih ovlaštenim licima, obilazak i pregled tih prirodnih dobara u svrhu istraživanja, prikupljanja stručnih podataka, te stručnog nadzora u provođenju propisanih uvjeta i mjera zaštite prirode.

Odredbe stavka 1. ovoga članka odnose se i na zaštićene prirodne vrijednosti.

Članak 14.

Radi sprječavanja nanošenja šteta na prirodi zabranjeno je na područjima izvan naselja i izvan svih vrsta cesta, poljskih puteva, uređenih staza i poligona za vožnju (test vožnje, cross vožnje, off-road vožnje, sportske, takmičarske i promotivne vožnje, te njima slični oblici korištenja), voziti, parkirati ili organizirati vožnje vozilima na motorni pogon osim u slučajevima obavljanja službene dužnosti, poljoprivrednih, šumarskih ili drugih dopuštenih djelatnosti, odnosno kada je to sukladno ovom Zakonu i drugim propisima.

Članak 15.

Na zaštićenom području nije dozvoljena prenamjena zemljišta koja nije sukladna dokumentima prostornog uređenja.

Članak 16.

Prostornim planom može se proširiti građevinsko područje na zaštićenim prirodnim vrijednostima samo ukoliko se njima ne ugrožavaju biološka i krajobrazna raznolikost zaštićenog područja i ako su iskorištene sve mogućnosti racio-

nalnog korištenja postojećeg građevinskog područja i postojeći infrastrukturni koridori.

Građevinsko proširenje područja će biti moguće nakon urađene stručne procjene Federalnog Zavoda i mjerodavnih kantonalnih tijela.

Članak 17.

Sredstva za zaštitu bilja smiju se koristiti samo u opravdanim slučajevima na osnovi stručnih provjera i rezultata provjere cjelokupnog stanja na ugroženim vrstama, na prirodni prihvatljiv način, sukladno posebnim propisima.

U cilju zaštite biološke raznolikosti i prirodnih vrijednosti Federalni ministar može predložiti nadležnom organu uprave privremenu ili trajnu zabranu korištenja određenih sredstava za zaštitu bilja ili mineralnih gnojiva na pojedinim područjima ili na čitavom području Federacije BiH.

Uređenje prostora i korištenje prirodnih dobara

Članak 18.

Uređenje prostora i korištenje prirodnih dobara provodi se na osnovu dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja, usklađenim sa strategijama zaštite prirode, te uvjetima i mjerama zaštite prirode određenim u svrhu očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti.

Zabranjeno je korištenje prirodnih dobara na način koji uzrokuje:

- dugoročno oštećenje tla i gubitak njegove prirodne plodnosti;
- dugoročno oštećenje površinskih ili podzemnih geomorfoloških vrijednosti;
- dugoročno osiromašenje prirodnog biljnog, životinjskog svijeta i gljiva;
- dugoročno smanjenje biološke i krajobrazne raznolikosti;
- onečišćenje zraka;
- smanjenje kvaliteta življenja lokalne zajednice.

Članak 19.

Sve prirodne vrijednosti koje su zaštićene do stupanja na snagu ovog Zakona, ostaju pod zaštitom.

Revizija područja koja su proglašena zaštićenim prije stupanja na snagu Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03), bit će izvršena u cilju utvrđivanja potrebe dalje zaštite i utvrđivanja kategorija zaštite.

Za prirodne vrijednosti, za koje se u postupku revizije utvrdi da postoji potreba za daljom zaštitom, biće doneseni adekvatni akti kojim će te prirodne vrijednosti biti proglašene zaštićenim.

Provođenje revizije će vršiti Federalni zavod za zaštitu prirode (u daljnjem tekstu: Federalni zavod) i kantonalna ministarstva nadležna za provođenje zaštite prirode.

Članak 20.

Dokumenti prostornog uređenja i planovi upravljanja, radi zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti, sadrže mjere i uvjete zaštite prirode propisane ovim Zakonom i posebnim propisima.

Članak 21.

Mjere i uvjeti zaštite prirode iz člana 20. donose se na osnovu:

- pregleda zaštićenih i evidentiranih prirodnih vrijednosti i ekološki značajnih područja s njihovim karakteristikama i ocjenom stanja koje izrađuje Federalni Zavod i kantonalni zavodi za zaštitu prirode;
- pregleda područja na kojima se očekuje postojanje prirodnih vrijednosti, te preporuke za ponašanje prilikom otkrivanja tih vrijednosti ili proglašavanja njihove zaštite;

- zaštitnih mjera i razvojnih usmjerenja za zaštićene prirodne vrijednosti i ekološki značajna područja;
- mjera za očuvanje biološke raznolikosti, posebno mjere za očuvanje tipova staništa; staništa vrsta od interesa za EU, te staništa vrsta i podvrsta sa Crvene liste Federacije BiH;
- mjera za zaštitu specifičnih krajobraza Federacije BiH;
- kartografskog prikaza, uključujući kartu tipova staništa propisanu ovim Zakonom;
- i drugih relevantnih priloga iz dokumenata prostornog uređenja.

Vlasnici i korisnici moraju donijeti plan upravljanja prirodnim dobrima.

U postupku izrade planova upravljanja prirodnim dobrima vlasnici i korisnici prava dužni su od Federalnog i kantonalnih ministarstava pribaviti uslove zaštite prirode iz stavka 1. ovog članka.

Članak 22.

U postupku izrade dokumenata prostornog uređenja ministarstvo u čijoj je nadležnosti prostorni obuhvat koji je predmet prostornog planiranja izdaje uvjete zaštite prirode ovisno o vrsti dokumenta prostornog uređenja.

Uvjeti zaštite prirode iz stavka 1. ovoga članka izdaju se nositelju izrade i izrađivaču dokumenata prostornog uređenja.

Prostorni planovi koji obuhvaćaju zaštićena područja i područja ekoloških mreža ne mogu se donijeti bez prethodne suglasnosti nadležnog ministarstva.

Članak 23.

Planove upravljanja prirodnim dobrima u zaštićenim područjima vlasnici ili korisnici prava donose uz prethodnu suglasnost ministarstva u okviru čije nadležnosti se prostorno nalazi zaštićeno prirodno dobro.

Članak 24.

Ako način ili obim korištenja prirodnih dobara neposredno ugrožava povoljno stanje neke vrste ili tipa staništa, nadležni ministar može donijeti odluku i korištenje zabraniti, ograničiti ili privremeno obustaviti dok traje ugroženost.

Za ograničenja kojima su podvrgnuti, na osnovu odluke iz stavka 1. ovog članka, vlasnici i korisnici imaju pravo na naknadu razmjerno umanjenom prihodu.

Visina naknade iz stavka 2. ovog članka utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje nadležni sud. Naknada se isplaćuje na teret sredstava budžeta.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu i zahvati u prirodu

Članak 25.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu je postupak kojim se procjenjuje postoji li vjerovatnost da provođenje plana, programa ili zahvata u područje ekološke mreže, samog ili s drugim planovima, programima ili zahvatima, može imati značajan utjecaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže s obzirom na njenu strukturu i funkcionalnost.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu ne provodi se ako je plan, program ili zahvat neposredno povezan s upravljanjem područjem ekološke mreže.

Članak 26.

Za planirani zahvat u područje ekološke mreže, koji sam ili s drugim zahvatima može imati značajan utjecaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, ocjenjuje se prihvatljivost za ekološku mrežu sukladno ovom Zakonu.

Za zahvat za koji je Zakonom o zaštiti okoliša obvezna procjena utjecaja na okoliš, glavna ocjena o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i

cjelovitost područja ekološke mreže obavlja se u okviru postupka procjene utjecaja na okoliš.

Za planove i programe čije provođenje može imati značajan utjecaj na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže obavezno se provodi ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Za planove i programe, za koje je posebnim propisom uređena obaveza strateške procjene, glavna ocjena o prihvatljivosti plana i programa za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže obavlja se u okviru obaveznog postupka strateške procjene plana i programa.

Sadržaj, rok i način provođenja postupka ocjene prihvatljivosti plana, programa i zahvata za ekološku mrežu u odnosu na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja mreže, način utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta, način obavještanja javnosti, kao i sadržaj potvrde o prihvatljivosti zahvata, rješenja kojima se određuje provođenje postupka glavne ocjene zahvata odnosno mišljenja o obavezi provođenja glavne ocjene zahvata ministar propisuje pravilnikom.

Postupak ocjene prihvatljivosti za područje ekološke mreže sastoji se od: prethodne ocjene prihvatljivosti (u daljem tekstu: prethodna ocjena), glavne ocjene prihvatljivosti s ocjenom drugih pogodnih mogućnosti (u daljem tekstu: glavna ocjena), utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta.

Članak 27.

Kada se glavna ocjena provodi u postupku procjene utjecaja na okoliš sukladno Zakonu o zaštiti okoliša, glavna ocjena se neće provoditi kao odvojeni postupak prema ovom Zakonu. U tom slučaju u postupku procjene utjecaja na okoliš, studija mora sadržavati sve podatke propisane za glavnu ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu, sukladno sa pravilnikom iz člana 26., stav 5. ovog Zakona.

Članak 28.

Ako se ocjenom o prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu utvrdi da planirani zahvat ima štetan utjecaj na mrežu i da nema drugih pogodnih mogućnosti, zahvat se ipak može provesti ako postoje imperativni razlozi prevladavajućeg javnog interesa.

Zainteresirana strana ili stranka u postupku može Federalnom ministarstvu podnijeti zahtjev za pokretanje postupka utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta.

Ako se utvrdi postojanje prevladavajućeg javnog interesa iz stavka 1. ovog članka, Federalno ministarstvo donosi rješenje o dozvoli provođenja planiranog zahvata. Rješenjem se utvrđuju kompenzacijski uvjeti u svrhu očuvanja opšte povezanosti ekološke mreže.

Ako se kompenzacijski uvjeti iz stavka 3. ovog članka odnose na međunarodno ekološki značajno područje Federalno ministarstvo će o kompenzacijskim uvjetima obavijestiti Evropsku komisiju.

Ako se ne utvrdi postojanje prevladavajućeg javnog interesa, Federalno ministarstvo će rješenjem odbiti zahtjev za provođenje zahvata.

Izuzetno, ako se na području ekološke mreže nalazi tip staništa i/ili svojta iz Liste ugroženih i značajnih tipova staništa i svojti, prevladavajući javni interes zbog kojega se prihvata planirani zahvat može se odnositi samo na zaštitu zdravlja ljudi i javnu sigurnost, ili na uspostavljanje bitno povoljnijih uvjeta od primarne važnosti za okoliš, ili na druge imperativne razloge prevladavajućeg javnog interesa, o čemu rješenje donosi Vlada Federacije BiH uz sudjelovanje javnosti. Rješenjem se utvrđuju kompenzacijski uvjeti u svrhu očuvanja povezanosti ekološke mreže. Ako se utvrdi postojanje drugih imperativnih razloga

prevladavajućeg interesa, a planirani zahvat će imati štetan utjecaj na međunarodno ekološki značajno područje, Vlada Federacije BiH može odobriti zahvat samo uz prethodno pribavljeno mišljenje Evropske komisije.

Izuzetno, kada se sukladno Zakonu o zaštiti okoliša provodi procjena utjecaja na okoliš, o prevladavajućem javnom interesu i kompenzacijskim uvjetima ne donosi se rješenje sukladno ovom Zakonu, već mišljenja koja su obvezujuća u postupku procjene utjecaja na okoliš.

Popis iz stavka 6. ovog članka donosi federalni ministar.

Članak 29.

Ako mjere zaštite prirode nisu sadržane u dokumentima prostornog uređenja, za gradnju građevina i izvođenje drugih radova i zahvata na zaštićenom području utvrđenom posebnim propisom, kao i za zahvate za koje je propisana procjena utjecaja na okoliš, odnosno ocjena prihvatljivosti zahvata za prirodu sukladno ovom Zakonu ili posebnim propisom, te za zahvate u prostoru koji obuhvaćaju područja dva ili više kantona, za koje je propisano izdavanje urbanističke suglasnosti, Federalno ministarstvo ili nadležno kantonalno ministarstvo utvrđuje obveznu procjenu utjecaja na okoliš za namjeravani zahvat.

Nadležna ministarstva iz stavka 1. ovog članka dužna su okončati postupak u roku koji je određen Zakonom o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine.

Građevinska dozvola može se izdati, a izvođenje drugih radova dopustiti, ako nadležna ministarstva prostornog uređenja daju suglasnost da je glavni projekt ili druga dokumentacija izrađena sukladno uvjetima i mjerama zaštite prirode.

Nadležna ministarstva dužna su dati suglasnost u roku od 30 dana.

Nadležna ministarstva iz stavka 1. ovog članka, neće dati suglasnost o upotrebi građevine ako u toku rada komisija za tehnički pregled utvrdi da građevina, u pogledu zaštite prirode, nije izgrađena sukladno s glavnim projektom za koji je izdata suglasnost.

Ako glavni projekat nije urađen sukladno sa uvjetima i mjerama zaštite prirode nadležni organ će uputiti podnosioca zahtjeva da izradi novi glavni projekat koji će biti usklađen sa uvjetima i mjerama zaštite prirode.

Ublažavanje štetnih posljedica na prirodu nastalih zahvatima u prirodu ili korištenjem prirodnih dobara

Članak 30.

Kompenzacijski uvjeti se utvrđuju u cilju ublažavanja ili nadomještanja predvidivih oštećenja prirode.

Kompenzacijski uvjeti određuju se ovisno o predviđenom ili prouzročenom oštećenju prirode te mogućnosti povrata u doprirodno stanje.

Pri izboru kompenzacijskog uvjeta prednost ima nadoknađivanje područjem koje ima ista ili slična obilježja prirode za koju se provodi kompenzacija, a kojim se osigurava povezanost i cjelovitost ekološke mreže.

Oblici kompenzacijskih uvjeta su:

- uspostavljanje kompenzacijskog područja, koje ima obilježja prirode slična onim kakva postoje u prirodi u kojoj se namjerava izvršiti zahvat;
- uspostavljanje drugog područja značajnog za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, odnosno za zaštitu prirodnih vrijednosti;
- plaćanje novčanog iznosa u vrijednosti prouzročene štete prirode u slučaju da nije moguće provesti sanacijske ili druge kompenzacijske uslove.

Obračun visine novčanog iznosa iz stavka 4. alineja 3. ovoga članka za zaštićene prirodne vrijednosti kategorija I. i II. iz članka 134. ovog Zakona, propisat će Federalno ministarstvo provedbenim propisom.

Novčani iznos iz stavka 5. ovog članka uplaćuje se u korist Fonda za zaštitu okoliša. Oblik kompenzacijskih uvjeta za planirani zahvat u prirodu, te način njegovog izvođenja utvrđuje Federalno ministarstvo.

Članak 31.

Ako se zahvat u prirodu ili korištenje prirodnih dobara izvede suprotno izdatim uvjetima zaštite prirode, te zbog toga nastanu nedopuštena oštećenja prirode, nosilac zahvata odnosno korištenja prirodnih dobara dužan je bez odgađanja i na vlastiti trošak otkloniti štetne posljedice svog djelovanja, a najkasnije u roku koje odredi nadležno ministarstvo.

Ako nosilac zahvata u prirodu, odnosno korištenja prirodnih dobara ne otkloni štetne posljedice svog djelovanja sukladno sa stavkom 1. ovog članka, te zbog toga nastanu oštećenja prirode na ekološki značajnim područjima, zaštićenim područjima, područjima obuhvaćenim ekološkom mrežom ili drugim prirodnim vrijednostima, Federalno ministarstvo rješenjem određuje kompenzacijski uslov i iznos naknade štete zbog oštećenja nanesenih prirodi. Rješenje se upućuje nosiocu zahvata, odnosno korisniku prirodnih dobara koji je dužan postupiti sukladno s istim i člankom 28. ovog Zakona.

Članak 32.

Zahvati u prostoru planiraju se i izvode na način da se u najvećoj mjeri očuvaju značajna i karakteristična obilježja krajobraza i krajobrazna raznolikost.

Korištenjem prirodnih dobara i uređenjem prostora treba osigurati očuvanje specifičnih krajobraza Federacije BiH te održavanje bioloških, ekoloških, geoloških i kulturnih vrijednosti koje određuju njegov značaj i estetski doživljaj.

Krajobrazi

Članak 33.

Krajobrazi se prema svojim karakteristikama i vrijednostima razvrstavaju u krajobrazne tipove.

Krajobrazni tipovi klasificiraju se prema izrazitim, prepoznatljivim i jedinstvenim obilježjima, koja izražavaju raznolikost kulturne i prirodne baštine.

Krajobrazne tipove utvrđuje nadležni ministar na prijedlog Federalnog zavoda.

Lista krajobraznih tipova iz stavka 1. ovog članka objavljuje se u "Službenim novinama".

Za utvrđene krajobrazne tipove proučavaju se i analiziraju njihova svojstva, osjetljivost i ugroženost, te prate i bilježe promjene značajnih i karakterističnih obilježja.

Pod značajnim i karakterističnim obilježjima krajobraza razumijevaju se, u smislu ovog Zakona, dijelovi prirode karakteristični za određene krajobrazne tipove ili umjetne dijelove krajobraza koje imaju prirodnu, historijsku, kulturnu, naučnu ili estetsku vrijednost.

Praćenje stanja značajnih i karakterističnih obilježja krajobraza obavljaju nadležna tijela kantona, u saradnji sa Federalnim Zavodom i kantonalnim zavodima.

Članak 34.

Zavod vrednuje krajobrazne tipove na osnovu stručnog mišljenja, uz uvažavanje mišljenja javnosti.

Naročito vrijedne krajobrazne tipove za očuvanje krajobraznih tipova utvrđuje Federalno ministarstvo nakon pribavljenog mišljenja Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Posebno vrijedni krajobrazi uživaju zaštitu kao zaštićene prirodne vrijednosti sukladno sa ovim Zakonom.

Vrste krajobraza i mjere iz stavka 2. ovog članka unose se u dokumente prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim dobrima.

Pojedini posebno vrijedni krajobrazi mogu se posebno zaštititi kao prirodne vrijednosti sukladno odredbama ovog Zakona.

Članak 35.

Istraživanje i eksploatacija mineralnih sirovina obavlja se na način da se u najvećoj mjeri očuvaju krajobrazne vrijednosti prostora.

Štetne posljedice za krajobraz koje bi mogle nastati eksploatacijom mineralnih sirovina izbjegavaju se izborom najpovoljnije lokacije, tipa i obima namjeravanog zahvata.

Štetne posljedice za krajobraz, izazvane istraživanjem i eksploatacijom mineralnih sirovina, otklanjaju se sanacijom kopa, odnosno uređenjem cjelokupnog eksploatacijskog polja, oblikovanjem prema stanju prirode u svrhu uspostavljanja doprirodnog krajobraza ili pripreme tog prostora za druge namjene prihvatljive za prirodu.

Projekt sanacije, odnosno uređenja eksploatacijskog prostora zahvaćenog radovima nakon završetka iskorištavanja mineralnih sirovina, sastavni je dio glavnog rudarskog projekta eksploatacije mineralnih sirovina.

Ekosustavi

Članak 36.

Zaštita ekosustava ostvaruje se provođenjem mjera očuvanja biološke raznolikosti u korištenju prirodnih dobara i uređenju prostora, te zaštitom tipova staništa.

Federalni zavod u suradnji sa mjerodavnim kantonalnim tijelima uprave prati stanje (monitoring) sustava ekološke mreže ugroženih ekosustava, tipova staništa i zaštićenih dijelova prirode sukladno ovom Zakonu i na osnovu njega donesenim propisima.

Članak 37.

Očuvanje biološke raznolikosti šumskih ekosustava obavlja se sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

Očuvanje biološke raznolikosti šuma u upravljanju šumama osigurava se na načelima održivog razvoja, te gdje je moguće održavanje prirodnog sustava vrsta i njihove prirodne obnove.

Upravljanje šumama u smislu stavka 2. ovog članka provodi se prema posebnom propisu.

Šumskim ekosustavima koji pripadaju zaštićenim područjima upravlja se sukladno ovom Zakonu i na osnovu njega donesenim propisima.

Članak 38.

Pošumljavanje, gdje to dopuštaju uvjeti staništa, obavlja se autohtonim vrstama drveća, u sastavu koji odražava prirodni sastav, koristeći prirodni bliske metode.

Pošumljavanje nešumskih površina obavlja se tamo gdje je opravdano uz uvjet da se ne ugrožavaju ugroženi nešumski i rijetki tipovi staništa.

Raspored i broj ugroženih šumskih tipova staništa utvrđuje se pri izradi planskih dokumenata za upravljanje šumama određenog područja na osnovi karte tipova staništa.

Članak 39.

Radi očuvanja biološke raznolikosti u šumama, dopušteno je korištenje bioloških i biotehničkih sredstava za zaštitu bilja.

Ako se pojavi uzročnik koji bi mogao izazvati veće ekonomske štete, a ne postoji odgovarajuće biološko ili biotehničko sredstvo za zaštitu bilja, mogu se koristiti hemijska sredstva za zaštitu bilja na osnovu prijedloga Federalnog ministarstva.

Članak 40.

Radi očuvanja biološke raznolikosti u svim šumama treba osigurati stalan postotak zrelih, starih i suhih stabala, posebno stabala s dupljama, utvrđenim uvjetima zaštite prirode koji su sastavni dio šumskoprivrednih osnova.

Prilikom dovršenoga sijeka većih šumskih površina, ostavljaju se manje neposječene površine koje se utvrđuju šumskoprivrednim osnovama radi očuvanja biološke raznolikosti.

Radi obogaćivanja biološke i krajobrazne raznolikosti, u upravljanju šumama postupa se na način da se u najvećoj mjeri očuvaju šumske čistine (livade, pašnjaci i dr.) i šumski rubovi.

U upravljanju šumama potrebno je osigurati produženje sječive zrelosti autohtonih vrsta drveća s obzirom na fiziološki vijek pojedine vrste.

Članak 41.

Krški ekosustavi predstavljaju bogatstvo globalnog nivoa vrijednosti koji se štite radi njihove osjetljivosti, i prirodne su vrijednosti u smislu ovog Zakona.

Planovima upravljanja prirodnim dobrima u krškom području utvrđuje se mogući utjecaj na krški ekosustav.

Članak 42.

Prijevoz opasnih materija na krškom području podliježe ograničenjima i zabranama sukladno sa posebnim propisima.

Članak 43.

Radi izuzetne osjetljivosti podzemnih životinjskih vrsta i staništa, fizička i pravna lica u obavljanju djelatnosti, dužne su posebnu pažnju posvetiti zaštiti podzemnih voda u krškim područjima od onečišćenja sukladno sa posebnim propisima i ovim Zakonom.

Članak 44.

Speleološki objekti predstavljaju prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona i treba da uživaju posebne zaštitne mjere ako se nalaze u zaštićenim područjima kategorija I i II, sukladno sa člankom 134. ovog Zakona.

Speleološki objekti koji se nalaze u zaštićenim područjima kategorija III, IV, V i VI, sukladno sa člankom 134. ovog Zakona, su u nadležnosti kantonalnih ministarstava.

Za speleološke objekte izrađuje se Katastar kao dio jedinstvenog katastra.

Katastar uspostavlja i vodi Federalni zavod. Uvjeti i način vođenja Katastra propisat će Federalni ministar pravilnikom.

U Katastar se unosi:

- inventarizacija njihovih biospeleoloških karakteristika;
- situacijska karta i tlocrt objekta;
- katastarska oznaka;
- podaci o vlasniku, odnosno korisniku prava na nekretnini (zemljištu);
- vrednovanje sa gledišta zaštite prirode;
- utvrđivanje stanja i ugroženosti;
- zaštitno područje na nadzemlju svakog speleološkog objekta te ograničenja koja se odnose na ta područja;
- druge odlike i podatke od značaja za zaštitu speleološkog objekta (opis objekta, morfološki tip, postanak, hidrološke odlike, hidrogeološka funkcija, pristup objektu, fotografiju, osnovnu literaturu i drugo).

Otkriće svakog speleološkog objekta ili njihovoga dijela prijavljuje se Federalnom ministarstvu i kantonalnom ministarstvu u roku od 15 dana.

Za daljnje postupanje s otkrivenim speleološkim objektom nadležno ministarstvo izdaje rješenje uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog zavoda i kantonalnih zavoda za zaštitu prirode u roku od 30 dana od dana prijave otkrića navedenog speleološkog objekta.

Ako nadležna ministarstva ne izdaju rješenje u roku iz stavka 6. ovog članka smatra se da istraživanje i zaštita otkrivenog objekta nije potrebna, a pravna ili fizička osoba može nastaviti s izvođenjem radova ili zahvata sukladno sa posebnim propisom.

Članak 45.

Zabranjeno je oštećivati, uništavati i odnositi spiljski nakit i podzemni živi svijet, fosilne, arheološke i druge nalaze, te mijenjati uvjete staništa u objektu, njegovom nadzemlju i neposrednoj blizini.

Za speleološke objekte na području prirodnih vrijednosti iz kategorije I. i II., sukladno sa člankom 134. ovog Zakona, Federalni ministar pravilnikom propisuje uslove zaštite prirode.

Za speleološke objekte na području prirodnih vrijednosti iz kategorija III, IV, V i VI, sukladno sa člankom 134. ovog Zakona, nadležni ministar pravilnikom propisuje uslove zaštite prirode.

Članak 46.

U cilju zaštite speleoloških objekata ili njihovih dijelova na području prirodnih vrijednosti iz kategorije I. i II., sukladno sa člankom 134. ovog Zakona, od organa upravljanja zaštićenim područjem, je potrebno dobiti dozvolu za:

- organizovano posjećivanje, korištenje ili uređenje speleološkog objekta ili njegovoga dijela;
- otvaranje i/ili zatvaranje ulaza/izlaza u/na speleološkom objektu, kao i za izgradnju, obnovu ili sanaciju svakog podzemnog objekta;
- obavljanje naučnih i stručnih istraživanja;
- ronjenje u speleološkom objektu;
- snimanje filmova ili fotografiranje pomoću elektroničke opreme u speleološkom objektu;
- sve ostale radnje i zahvate koji utiču na osnovna obilježja, uslove i prirodnu floru ili faunu u speleološkom objektu ili njegovom nadzemlju.

Rješenje o dozvoli sadrži vremenski period istraživanja i uvjete zaštite prirode.

Članak 47.

Korištenje speleoloških objekata u turističke i druge dozvoljene svrhe obavlja se na osnovu Plana upravljanja i programa, nadležnog organa koji upravlja zaštićenom prirodnom vrijednosti.

Program iz stavka 1. ovog članka sadrži mjere zaštite speleološkog objekta, uvjete za razgledavanje i mjere zaštite posjetilaca.

Članak 48.

Ako speleološkim objektom u zaštićenom području ne upravlja javna ustanova koja upravlja tim zaštićenim područjem, ili ako ga ne koristi vlasnik ili korisnik prava na zemljištu gdje se nalazi speleološki objekt, za njegovo korištenje u turističke i druge dopuštene svrhe nadležno ministarstvo može dati prijedlog za koncesiju na osnovi odobrenog programa posjećivanja i razgledavanja.

Postupak davanja koncesije provodi se prema odredbama Zakona o koncesijama i ovog Zakona.

Članak 49.

Vlasnik ili korisnik prava na zemljištu na kojemu se nalazi speleološki objekt ne smije ugroziti ili oštetiti speleološki objekt, zatrpati ulaz, sprječavati njegovo korištenje na dopušten način, te je dužan omogućiti pristup i razgledanje tog objekta u dozvoljene svrhe.

Vlasnik i korisnik prava na zemljištu na kojem se nalazi speleološki objekt ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut u korištenju speleološkog objekta razmjerno umanjenom prihodu. Visina naknade određuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje nadležni sud. Naknada se isplaćuje iz budžeta Federacije BiH, odnosno budžeta kantona ili Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH.

Ako se za korištenje speleološkog objekta izda koncesija, vlasniku za ograničenja kojima je podvrgnut koncesionar plaća naknadu u visini koja se utvrđuje sukladno sa stavkom 2. ovog članka.

Članak 50.

Očuvanje biološke raznolikosti vodnih i o vodi ovisnih ekosustava obavlja se sukladno ovom Zakonu i Zakonom o vodama Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 70/06).

Sva prirodna jezera i bare, sve lokve u priobalju veće od 0,01 ha, prirodne i doprirodne močvare veće od 0,25 ha, cretovi, izvori, ponori i potoci s obalnim pojasom od 2 metra, predstavljaju ekološki značajna područja u smislu ovog Zakona.

Članak 51.

Količinu vode u vlažnim staništima koja je neophodna za opstanak prirodnih vrijednosti i očuvanje biološke raznolikosti, određuje nadležni ministar uz prethodno pribavljenu suglasnost organa uprave nadležnog za vode, a na osnovu studije o potrebnim količinama vodnih zaliha u vlažnim staništima, koju izrađuje Federalni zavod ili kantonalni zavodi u saradnji s pravnom osobom za obavljanje poslova upravljanja vodama.

Nadležni organi u sklopu svoga djelokruga, te pravna i fizička lica u obavljanju djelatnosti, dužni su osigurati ekološki prihvatljiv protok vode u vlažnim staništima.

Članak 52.

Očuvanje biološke raznolikosti voda u upravljanju vodama osigurava se na načelima održivog razvoja, te gdje je moguće, održavanja prirodnog sustava i njihove obnove.

Upravljanje vodama u smislu stavka 1. ovog članka provodi se prema posebnim propisima.

Članak 53.

Aktivnostima na vodi i u vodi ne smiju se ugrožavati, oštećivati, a niti uništavati vodena staništa

Očuvanje biološke raznolikosti voda osigurava se provođenjem mjera za očuvanje stanišnih tipova u povoljnom stanju, te mjerama za očuvanje divljih vrsta/podvrsta.

Članak 54.

Vodnim ekosustavima koji pripadaju zaštićenim područjima upravlja se sukladno sa posebnim propisima, kantonalnim i ovim Zakonom.

Član 55.

Ako to zahtijeva zaštita pojedinih strogo zaštićenih vrsta ili tipova staništa nadležni ministar može donijeti odluku, po prethodno pribavljenoj suglasnosti nadležnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, te privremeno ili trajno izuzeti od ribolova i drugih upotreba dijelove vode i vodenih ekosustava.

Članak 56.

Radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti oranicama treba očuvati vrijedna i ugrožena rubna staništa (živice, pojedinačna stabla, skupine stabala, bare i livadne pojaseve).

Prilikom planiranja i izvođenja okrupnjavanja poljoprivrednog zemljišta, potrebno je u što većoj mjeri očuvati postojeća ili stvoriti nova staništa iz stavka 1. ovog članka, te isplanirati njihov raspored i veličinu na način da se osigura najveća vrijednost staništa za biološku i krajobraznu raznolikost.

Članak 57.

U dokumentima prostornog uređenja, ovisno o vrsti planova, radi očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti unutar planiranih građevinskih područja, potrebno je osigurati međusobnu povezanost istih tipova staništa, čuvati postojeće i vještački stvarati zelene površine, drveće, skupine stabala, vode tekućice i stajačice, te druga staništa, dajući prednost autohtonim vrstama i staništima.

IV. TIPOVI STANIŠTA I EKOLOŠKI ZNAČAJNA PODRUČJA

Članak 58.

Propisom Vlade Federacije BiH će biti uspostavljena Evropska ekološka mreža posebno zaštićenih područja pod nazivom Natura 2000. Mreža složena od tipova staništa i staništa vrsta omogućiti će održanje tipova prirodnih staništa, ili tamo gdje je potrebno uspostavljanje povoljnog stanja zaštite unutar njihovog prirodnog područja. Mreža Natura 2000 uključiti će posebno zaštićena područja sukladno sa Direktivom o pticama.

Vlada Federacije BiH će doprinijeti kreiranju Nature 2000 u visini zastupljenosti na teritoriji Federacije BiH tipova staništa i staništa vrsta na koje se odnosi stavak 1. ovog članka.

Vlada Federacije BiH će odrediti mjesta i posebno zaštićena područja vodeći računa o ciljevima postavljenim u stavku 1. ovog članka.

Vlada Federacije BiH će odrediti posebno zaštićena "IBA" područja prema standardima struke.

Ekološko jedinstvo Nature 2000, može se unaprijediti očuvanjem i razvojem oblika krajobraza koji su od posebnog značaja za divlje biljne i životinjske vrste.

Članak 59.

Vlada Federacije BiH će uredbom na osnovu uspostavljenih kriterija Direktive o očuvanju staništa i divljih životinjskih i biljnih vrsta i dostavljenih relevantnih naučnih informacija sačiniti listu tipova staništa i vrsta koja su rasprostranjena na teritoriji Federacije BiH. Lista se može dopunjavati.

Za životinjske vrste koje se rasprostiru na većem teritoriju, ta će se mjesta podudarati s mjestima unutar prirodnog područja tih vrsta, na kojima vladaju ekološki faktori neophodni za njihov život i reprodukciju sukladno sa Naturom 2000.

Kada se identifikuje mjesto od značaja za EU, Vlada Federacije BiH će označiti to područje kao posebno zaštićeno područje, a najkasnije u roku od šest godina. Vlada Federacije BiH će uspostaviti prioritete u pogledu važnosti mjesta za:

- održanje i uspostavu povoljnog stanja tipova staništa i vrsta,
- jedinstvo Nature 2000,
- te u pogledu prijetnji degradacijom i uništavanjem kojima su područja izložena.

Kada se područje uvrsti u Listu od značaja za Evropsku uniju na njega će se primjenjivati odredbe članka 60., stavak 2., 3. i 5.

Članak 60.

Ako su staništa dio posebno zaštićenog područja, Vlada Federacije BiH će propisati potrebne zaštitne mjere zajedno sa planom upravljanja koji je posebno napravljen za ta područja, ili koji je integriran u druge razvojne planove, zakonske, administrativne ili ugovorne mjere koje odgovaraju ekološkim potrebama navedenih staništa.

Vlada Federacije BiH će u posebno zaštićenim područjima propisati odgovarajuće mjere da bi se izbjegla pogoršanja staništa i staništa vrsta, kao i izbjegavanje uznemiravanja vrsta za koje je područje označeno, ukoliko takva uznemiravanja mogu imati značajne posljedice.

Svaki plan ili projekt koji nije direktno povezan ili koji nije nužan za upravljanje područjem ali je vjerovatno da ima značajan utjecaj na to, bilo samostalno ili u kombinaciji s drugim planovima ili projektima, bit će podložan odgovarajućim procjenama o njegovom utjecaju na područje u pogledu zaštitnih ciljeva.

U pogledu zaključaka procjene utjecaja na područje nadležni organ uprave prihvatit će plan ili projekat nakon što se uvjeri da neće negativno uticati na očuvanje dotičnog područja, a nakon što su po potrebi proveli javnu raspravu.

Pored postojanja procjena o negativnim implikacijama na područje i u odsutnosti alternativnih rješenja, plan ili projekat se može realizirati iz razloga koji su od javnog interesa, uključujući one socijalne i ekonomske prirode, a Federacija BiH će poduzeti kompenzacijske mjere neophodne za osiguranje sveobuhvatnosti Nature 2000.

Kada su u pitanju područja na kojima se nalaze zaštićenih tipovi staništa i/ili zaštićene vrste, jedina razmatranja koja se mogu otvoriti odnose se na ljudsko zdravlje ili javnu sigurnost, na korisne posljedice od primarnog značaja za okoliš.

Članak 61.

U područjima gdje su mjere koje zavise o sufinansiranju od EU odgođene, Vlada Federacije BiH će se suzdržati od primjene bilo kakvih mjera koje bi mogle rezultirati ugrožavanjem tih područja.

Članak 62.

Vlada Federacije BiH će, tamo gdje to bude potrebno, u svojim planovima o korištenju zemljišta i politici razvoja, a posebno u pogledu poboljšanja ekološke koherencije u mreži Natura 2000., podsticati upravljanje sadržajima krajobraza koji su od posebnog značaja za divlje biljke, životinje.

Sadržaji krajobraza su oni koji su, svojom vrijednošću linearnih i postojanih (neprekinutih) struktura (kao što su rijeke sa svojim obalama ili tradicionalnim sustavom za obilježavanje granica polja) ili njihovom funkcijom umrežavanja (kao što su ribnjaci ili gajevi), neophodne za migraciju, rasprostiranje i genetičku razmjenu divljih vrsta.

Članak 63.

Federalno ministarstvo će preuzeti obavezu nadzora stanja očuvanosti staništa, s posebnim naglaskom na prioritetne tipove staništa i prioritetne vrste.

Federalni ministar će donijeti provedbeni propis koji će sadržavati mjere i način provođenja nadzora.

Članak 64.

Očuvanje ekološkog sustava osigurava se očuvanjem tipova staništa u povoljnom stanju.

Tipovi ugroženih staništa su tipovi staništa koji su utvrđeni Crvenom listom staništa Federacije BiH, a odnose se na:

- Staništa u opasnosti od nestajanja unutar njihovog prirodnog područja;
- Staništa sa malim prirodnim područjem, koje je proizašlo iz njihovog sužavanja ili je rezultat njihovog prirodnog stanja;
- Staništa koja su specifični primjeri jedne ili više tipičnih prirodnih vrijednosti.

Određeni tip staništa je u povoljnom stanju, ako:

- je njegovo prirodno područje rasprostranjenosti i površina koju pokriva stabilna ili se povećava;
- postoji, i u doglednoj budućnosti će se vjerovatno održati, specifična struktura i funkcije neophodne za njegov dugoročni opstanak;
- je zagarantovano povoljno stanje njegovih značajnih bioloških vrsta.

Crvenu listu staništa donosi Federalni ministar na osnovu naučno utvrđenih stručnih podloga. Crvena lista se objavljuje u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 65.

Tipovi staništa se identificiraju i kartiraju, a njihovo stanje i ugroženost se procjenjuje i prati.

Ugroženi tipovi staništa su oni koji nisu u povoljnom stanju te im prijeti nestanak.

Područja ugroženih i rijetkih tipova staništa su ekološki značajna područja u smislu ovog Zakona.

Kartiranje i procjenu stanja i ugroženosti tipova staništa, vrste tipova staništa, te ugrožene i rijetke tipove staništa utvrdit će Federalni ministar pravilnikom.

Praćenje stanja i ugroženosti staništa obavlja Federalni zavod i nadležna kantonalna ministarstva.

Članak 66.

Mjere za očuvanje tipova staništa u povoljnom stanju propisat će Federalni ministar pravilnikom nakon pribavljenoj suglasnosti Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Mjere za očuvanje tipova staništa u povoljnom stanju unose se u dokumente prostornog uređenja i planove upravljanja zaštićenim prirodnim područjima.

Pravna i fizička lica koje obavljaju djelatnosti na području tipova staništa dužne su provoditi propisane mjere sukladno stavku 1. ovog članka.

Članak 67.

Ekološki značajna područja su:

- područja tipova staništa koja su biološki izuzetno raznovrsna ili dobro očuvana, gdje su staništa ugroženih ili endemičnih bioloških vrsta i drugih ekoloških sustava koji su međunarodno značajni po mjerilima međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica, ili koja drugačije doprinose očuvanju biološke raznolikosti;
- područja stanišnog tipa, koja značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže jer čine dijelove ekološke mreže;
- područja ugroženih i rijetkih tipova staništa;
- očuvane šumske cjeline;
- staništa vrsta zaštićenih na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica;
- selidbeni putevi životinja;
- ekološki koridori;
- područja koja bitno doprinose genetskoj povezanosti populacija bioloških vrsta.

Ekološka područja od značaja za EU su ona koja u biogeografskim regijama kojima pripada, značajno doprinose održanju ili obnavljanju "povoljnog stanja" u očuvanju tipova staništa koja značajno doprinose koherenciji ekološke mreže Natura 2000. i/ili koja doprinose očuvanju biološke raznolikosti unutar dotične regije ili regija.

Sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno doprinose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti, čini ekološku mrežu. Unutar ekološke mreže njeni dijelovi povezuju se prirodnim ili umjetnim ekološkim koridorima.

Ekološki značajna područja, ekološku mrežu i sustav ekoloških koridora propisati će Vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva uz stručno mišljenje Federalnog zavoda i mjerodavnih kantonalnih tijela.

Članak 68.

Zaštita ekološki značajnih područja osigurava se provođenjem propisanih mjera i uvjeta zaštite prirode u cilju očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti sukladno sa odredbama ovog Zakona.

Nisu dopušteni zahvati i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na ekološki značajnom području.

Članak 69.

Međunarodno ekološki značajno područje je ono područje koje na osnovu međunarodnih standarda utvrdi Vlada Federacije BiH te osigura zaštitu određenim režimom zaštite, sukladno sa odredbama ovog Zakona.

Upravljanjem međunarodno ekološki značajnim područjem iz stavka 1. ovog članka osigurava se očuvanje i poboljšanje njegovih svojstava koja su najznačajnija za očuvanje povoljnog stanja stanišnog tipa ili divlje vrste.

Radi zaštite međunarodno ekološki značajnih područja i poboljšanja povezanosti ekološke mreže, čuvaju se i razvijaju obilježja koja su najvažnija za očuvanje povoljnog stanja vrsta zaštićenih na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica i koji su na snazi.

Nisu dopušteni zahvati i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na međunarodno ekološki značajnom području.

V. VRSTE I PODVRSTE

Opće mjere

Članak 70.

Divlje vrste i podvrste biljaka, gljiva i životinja (u daljem tekstu: divlje vrste/podvrste) čine:

- živi i mrtvi primjerci samoniklih biljaka i gljiva i slobodnoživećih životinja, te njihovi uzgojeni primjerci;
- njihovi razvojni oblici (jaja, larve, kukuljice, sjemenke, plodovi, micelij i dr.);
- njihovi dijelovi;
- i od njih dobiveni lako raspoznavljivi proizvodi.

Zabranjeno je istrijebiti autohtonu divlju vrstu/podvrstu.

Zabranjeno je smanjiti brojnost populacija divljih vrsta/podvrsta, uništavati njihova staništa ili mijenjati njihove životne uslove u mjeri u kojoj bi vrsta postala ugrožena.

Članak 71.

Zabranjeno je :

- namjerno uznemiravati divlje životinje, ili ih hvatati, ozljeđivati ili ubijati;
- namjerno uklanjati divlje biljke i gljive iz njihovih staništa, smanjivati njihove populacije, ili ih na bilo koji način uništavati;
- namjerno oštećivati ili uništavati staništa divljih vrsta.

Članak 72.

Prilikom izvođenja zahvata u prirodi i korištenja prirodnih dobara kojima se zadire u staništa divljih vrsta/podvrsta, primjenjuju se načini, metode i tehnička sredstva koja neće ugroziti dobro stanje vrsta/podvrsta.

Federalni ministar, uz prethodno pribavljenu suglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, propisat će pravilnikom načine, metode i tehnička sredstva iz stava 1. ovog člana koji najmanje ometaju divlje vrste/podvrste ili staništa njihovih populacija, te ograničavanje zahvata u staništa populacija životinjskih vrsta u vremenu koje se poklapa s njihovim životno značajnim razdobljima.

Članak 73.

Javne ceste, drugi putevi ili druge građevine koje prelaze preko poznatih migracijskih puteva divljih životinja grade se na način da se omogući sigurno prelaženje divljih životinja na odgovarajućim prostornim razmacima, monitoringom utvrđenih.

Izgrađeni prijelazi kojima se osigurava nesmetano i sigurno prelaženje divljih životinja uživaju zaštitu kao prirodne vrijednosti.

Mjere zaštite, subjekte odgovorne za provođenje zaštite i način održavanja prijelaza iz stavka 2. ovog članka Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Članak 74.

Stubovi, vjetroelektrane i tehničke komponente nadzemnih električnih vodova izvode se na način da se ptice zaštite od strujnog i fizičkog udara.

Na stubovima, vjetroelektranama i tehničkim komponentama koji su izgrađeni prije stupanja na snagu ovog Zakona, i koji u visokom nivou ugrožavaju ptice, u roku od pet godina od dana stupanja na snagu ovog Zakona provest će se neophodne mjere radi zaštite ptica od strujnog i fizičkog udara.

Odredbe stavka 1. i 2. ovog članka ne odnose se na gornje vodove željeznica.

Tehničke uslove izgradnje stubova, vjetroelektrana i tehničkih komponenti nadzemnih električnih vodova Federalni ministar nadležan za poslove energije će propisati pravilnikom uz suglasnost Federalnog ministra nadležnog za poslove okoliša.

Članak 75.

Ako se korištenje biljaka, gljiva i životinja provodi na osnovu planova upravljanja i korištenja prirodnim dobrima ili posebnih propisa, održivo upravljanje tim divljim vrstama/podvrstama se osigurava tako da se u planovima upravljanja i korištenja uvažavaju principi ekosustavskog pristupa i principa održive upotrebe resursa i uvažavaju odlike ekološkog sustava i biogeografske odlike vrste/podvrste ili populacije koji su važni za očuvanje dobrog stanja vrste.

Za skupljanje biljaka, gljiva i njihovih dijelova, te hvatanje ili ubijanje životinja, koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa, ako nije ovim ili drugim zakonom drugačije propisano, potrebno je dobiti dozvolu ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša. Dozvola se izdaje rješenjem.

Radnje iz stavka 2. ovog članka mogu se obavljati uz prethodnu suglasnost vlasnika ili korisnika prava na prirodnim dobrima.

Podnosilac zahtjeva može biti svako pravno i fizičko lice.

Ako način ili obim korištenja biljaka, gljiva ili životinja koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, neposredno ugrožava povoljno stanje vrste, ministar će ograničiti ili privremeno zabraniti korištenje.

Članak 76.

Pravna i fizička lica dužna su prijaviti nadležnom ministarstvu istraživanja koja obavljaju na komponentama prirode u Federaciji BiH.

Biljke, gljive i njihovi dijelovi, odnosno životinje i njihovi dijelovi koji ne predstavljaju zaštićenu prirodnu vrijednost u smislu ovog Zakona mogu se iznositi iz Federacije BiH u naučno istraživačke svrhe uz dozvolu Federalnog ministarstva uz prethodno pribavljenu suglasnost nadležnih institucija Bosne i Hercegovine. Dozvola se daje rješenjem.

Naučna istraživanja iz stavka 1. ovog članka mogu se obavljati na zemljištu ili vodenoj površini uz prethodnu suglasnost vlasnika ili korisnika prava.

Pravno ili fizičko lice koje je obavilo naučna istraživanja dužno je o rezultatima istraživanja obavjestiti nadležno ministarstvo u roku od 60 dana od dana završetka istraživanja, pod prijetnjom sankcije.

Članak 77.

Zabranjena je introdukcija (unošenje) stranih vrsta/podvrsta u prirodu na područje Federacije BiH.

Zabranjena je introdukcija alohtonih vrsta riba u prirodne i doprirodne vode, kao i prenošenje takvih vrsta iz ribogojišta u druga vlažna staništa.

Izuzetno, introdukcija iz stavka 1. ovoga članka je dopuštena ako je naučno i stručno osnovana i prihvatljiva glede zaštite prirode, stručnog mišljenja naučnog tijela i održivog upravljanja.

Nadležno ministarstvo izdaje dozvolu iz stavka 3. ovog članka na osnovu studije o procjeni rizika introdukcije na prirodu, i uz prethodno pribavljenu suglasnost nadležnog ministarstva

poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Način provođenja procjene rizika i izrade studije procjene rizika uvođenja, ponovnog uvođenja i uzgoja, postupak izdavanja dozvole Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Troškove izrade studije i provođenja postupka procjene rizika introdukcije na prirodu snosi pravno ili fizičko lice koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole.

Ne smatra se introdukcijom uzgoj alohtonih divljih vrsta/podvrsta u kontroliranim uvjetima koji onemogućavaju unošenje u prirodu.

Članak 78.

Radi sprečavanja nenamjernog unošenja alohtonih vrsta/podvrsta na području Federacije BiH, Federalni ministar će, uz suglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, pravilnikom propisati mjere preventivne zaštite.

Ako dođe do nenamjernog unošenja alohtonih vrsta/podvrsta na područje Federacije BiH, ili ako postoji opravdana sumnja da će doći do takvog unošenja, Federalni ministar će propisati mjere postupanja u cilju uništavanja unošenih ili sprečavanja unošenja novih alohtonih vrsta/podvrsta.

Članak 79.

Reintrodukcija (ponovno naseljavanje) nestalih divljih vrsta/podvrsta u prirodu na području Federacije BiH može se obavljati uz dozvolu Federalnog ministarstva, koja se izdaje na osnovu studije o procjeni rizika ponovnog uvođenja na prirodu, uz prethodno pribavljenu suglasnost Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Troškove izrade studije i provođenja postupka procjene utjecaja reintrodukcije na prirodu snosi pravno ili fizičko lice koje je podnijelo zahtjev za izdavanje dozvole.

Članak 80.

Vlada Federacije BiH će donijeti uredbu kojom se utvrđuju neophodne mjere za uspostavu stroge zaštite životinjskih vrsta unutar njihovog prirodnog područja rasprostranjenosti, zabranjujući:

- (a) sve oblike namjernog hvatanja ili ubijanja primjeraka tih vrsta u divljini;
- (b) namjerno uznemiravanje tih vrsta, posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, hibernacije i migracija;
- (c) namjerno uništavanje ili uzimanje jaja iz divljine;
- (d) oštećivanje ili uništavanje mjesta za razmnožavanje ili odmor.

Za ove vrste, Vlada Federacije BiH će zabraniti držanje, prijevoz i prodaju ili razmjenu, i nuđenje na prodaju ili razmjenu vrsta uzetih iz divljine.

Zabrana iz stavka 1. (a) i (b) i stavka 2. ovog članka odnosi se na sve faze života životinja na koje se odnosi ovaj članak.

Vlada Federacije BiH će ustanoviti sustav monitoringa slučajnog hvatanja i ubijanja životinjskih vrsta.

Prema sakupljenim podacima, Vlada Federacije BiH će preduzeti dalja istraživanja ili zaštitne mjere koje su potrebne da slučajno hvatanje i ubijanje ne bi imalo negativan utjecaj na dotične vrste, a na način povećanog nadzora na terenu od strane inspektora.

U slučaju kršenja navedenih zabrana i nastanka štete, Vlada Federacije BiH će radi naknade štete utvrditi odštetni cjenovnik, koji će sadržavati način naknade iznosa štete.

Članak 81.

Federalno ministarstvo će propisati potrebne mjere uspostavljanja sustava stroge zaštite divljih vrsta, zabranjujući:

- (a) namjerno branje, skupljanje, sječa, iskopavanje ili uništavanje tih biljaka unutar njihovog prirodnog područja u divljini;

- (b) držanje, prijevoz i prodaju ili razmjenu ili nuđenje na prodaju ili razmjenu primjeraka tih vrsta uzetih iz divljine, osim onih koji su uzete na način utvrđen ovim Zakonom.

Članak 82.

Ako, sukladno s nadzorom, Federalno ministarstvo smatra da je potrebno, preduzet će mjere koje će osigurati da je uvođenje u divljinu primjeraka divljih biljnih i životinjskih vrsta kao i njihovo korištenje u podudarnosti s održavanjem povoljnog stanja očuvanosti.

Tamo gdje se smatra da su takve mjere potrebne, one će uključivati kontinuirani nadzor. Takve mjere mogu uključivati naročito:

- propise koji se odnose na pristup određenom području,
- privremenu ili lokalnu zabranu uzimanja primjeraka iz divljine i iskorištavanje određene populacije,
- reguliranje perioda i/ili metoda uzimanja primjeraka, primjenu, kada se uzimaju primjerci, lovnih i ribolovnih pravila koja vode računa o zaštiti dotične populacije,
- uspostavu sustava licenci za uzimanje primjeraka, ili uvođenje kvota,
- regulativu koja se odnosi na kupovanje, prodaju, nuđenje na prodaju, držanje zbog prodaje ili prijevoz zbog prodaje primjeraka,
- uzgoj u zarobljeništvu životinjskih vrsta kao i umjetno razmnožavanje biljnih vrsta, u strogo kontroliranim uvjetima, s razlogom ograničavanja uzimanja primjeraka iz divljine,
- procjene utjecaja prihvaćenih mjera.

Članak 83.

U pogledu branja, hvatanja ili ubijanja divljih biljnih i životinjskih vrsta i u slučajevima gdje je primijenjeno ograničenje za branje, hvatanje ili ubijanje vrsta, Federalno ministarstvo će zabraniti upotrebu svih sredstava koji su sposobni uzrokovati lokalni nestanak, ili ozbiljno ugroziti, populaciju dotičnih vrsta, a posebno:

- (a) upotrebu sredstava hvatanja ili ubijanja;
- (b) bilo koji oblik hvatanja ili ubijanja iz sredstava transporta.

Članak 84.

Pod uvjetom da nema zadovoljavajuće alternative i da ograničenje nije štetno za održanje dotične populacije vrsta u povoljnom stanju očuvanosti unutar njihovog prirodnog područja rasprostranjenosti, Federalno ministarstvo može izuzeti primjenu odredaba čl. 80., 81., 82. i 83. (a) i (b) ovog Zakona:

- (a) u interesu zaštite divljih biljnih i životinjskih vrsta i očuvanja prirodnih životnih prostora (staništa);
- (b) sprječavanja ozbiljne štete, na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima i vodama i drugim tipovima imovine;
- (c) u interesu javnog zdravlja i javne sigurnosti, ili iz drugih važnih razloga od pretežno javnog interesa, uključujući one socijalne i ekonomske prirode kao i posljedice koje će prvenstveno biti od značaja za okoliš biće izuzete od primjene odredbi čl. 80., 81., 82. i 83. (a) i (b) ovog Zakona;
- (d) za potrebe istraživanja i obrazovanja, introdukcija i reintrodukcije, kao i za uzgojne operacije potrebne za te svrhe, uključujući i umjetno razmnožavanje biljaka;
- (e) za davanje dozvole za, pod strogo kontroliranim uvjetima, na selektivnoj bazi i ograničenog trajanja, uzimanje ili držanje određenih primjeraka vrsta u

ograničenom-malom broju, specificirano od strane nadležnog tijela Federacije BiH.

Članak 85.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma će:

- (a) proučiti poželjnost reintrodukcije vrsta na teritoriji Federacije BiH gdje to može doprinijeti njihovom očuvanju, osiguravajući da je istraga, uzimajući u obzir iskustvo koje su imale druge države članice ili drugi, ustanovila da će takva reintrodukcija značajno pridonijeti ponovnom uspostavljanju povoljnog stanja vrste. Reintrodukcija se provodi nakon održavanja javne rasprave;
- (b) Osigurati da se namjerna introdukcija u divljinu bilo koje vrste koja nije odomaćena na teritoriji Federacije BiH regulira tako da negativno ne utiče na svoje novo stanište.

VI. ZAŠTITA DIVLJIH PTICA

Članak 86.

Zaštita divljih ptica odnosi se na ptice, njihova jaja, gnijezda i staništa.

Članak 87.

Vlada Federacije BiH će svojim propisom odrediti potrebne mjere kako bi održala populaciju svih vrsta ptica koje se prirodno pojavljuju u divljem stanju na evropskom teritoriju na nivou koji odgovara naročito ekološkim, naučnim i kulturnim zahtjevima, istovremeno uzimajući u obzir i ekonomske te rekreacijske zahtjeve, ili da prilagodi populaciju tih vrsta tom nivou.

Članak 88.

Sukladno sa zahtjevima iz članka 87. ovog Zakona, Vlada Federacije BiH će preuzeti mjere kako bi očuvala, održala ili ponovo uspostavila potrebnu raznolikost i područja staništa za sve vrste ptica iz prethodnog člana.

Očuvanje, održavanje ili ponovna uspostava staništa uključuje prvenstveno slijedeće mjere:

- a) stvaranje zaštićenih područja;
- b) održavanje i gospodarenje sukladno sa ekološkim potrebama i Planom upravljanja zaštićenog područja unutar staništa i izvan zaštićenog područja;
- c) ponovno uspostavljanje uništenih staništa;
- d) stvaranje biotopa.

Članak 89.

Vrste divljih ptica će biti subjekti posebnih mjera očuvanja koje se tiču njihovih staništa u svrhu osiguranja njihovog opstanka i reprodukcije u njihovom području distribucije, a uzimati će se u obzir:

- a) vrste koje su u opasnosti od izumiranja;
- b) vrste ugrožene od specifičnih promjena u njihovom staništu;
- c) vrste koje se smatraju rijetkima zbog male populacije ili ograničene lokalne distribucije;
- d) druge vrste koje zahtijevaju posebnu pažnju iz razloga posebne prirode njihovog staništa.

Trendovi i promjene u razinama populacije će se uzimati u obzir kao podloga za procjene.

Članak 90.

Vlada Federacije BiH će svojim propisom:

Klasificirati najprikladnija područja po broju i količini kao područja pod posebnom zaštitom za očuvanje vrsta divljih ptica, uzimajući pri tom u obzir zahtjeve njihove zaštite u geografskom području mora i kopna.

Preduzimati slične mjere za konstantne vrste selica, a vezano uz njihova područja za razmnožavanje, mitarenje, prezimljavanje kao i lokacije za odmor duž njihove migracijske rute.

Posvetit će posebnu pažnju zaštiti močvara, a naročito močvara od međunarodnog značaja.

U svrhu zaštite gore spomenutih područja, će preduzeti odgovarajuće korake kojima će se izbjeći zagađivanje ili oštećenje staništa ili bilo kakve smetnje koje utiču na ptice, a koliko bi to bilo značajno vezano uz ciljeve u ovom članu.

Izvan tih zaštićenih područja predvidjeti mjere radi izbjegavanja zagađenja ili oštećenja staništa.

Članak 91.

Nezavisno od čl. 93. i čl. 95. ovoga Zakona Vlada Federacije BiH će svojim aktom preduzeti neophodne mjere kako bi uspostavile opšti sustav zaštite svih vrsta ptica iz čl. 87. ovoga Zakona naročito zabranjujući:

- a) namjerno ubijanje ili hvatanje bilo kojim načinom,
- b) namjerno uništavanje, ili oštećivanje, njihovih gnijezda i jaja ili premještanje gnijezda,
- c) odnošenje njihovih jaja u divljinu ili zadržavanje tih jaja iako su prazna,
- d) namjerno uznemiravanje tih ptica naročito za vrijeme njihovog razmnožavanja i parenja, ukoliko bi to uznemiravanje bilo značajno,
- e) zarobljavanje ptica koje su zaštićene od lova i hvatanja.

Članak 92.

Vlada Federacije BiH će zabraniti, za sve vrste ptica iz člana 87. ovog Zakona, prodaju, prijevoz i prodaju, zarobljavanje radi prodaje te ponude na prodaju živih ili mrtvih ptica ili njihovog bilo kojeg prepoznatljivog dijela ili proizvoda.

Aktivnosti iz stavka 1. ovog članka se neće odnositi na vrste koje su ubijene ili zarobljene na legalan način.

Članak 93.

Zavisno o gustoći njihove populacije, geografske distribucije i nivoa reproduktivnosti, vrste se mogu loviti sukladno sa zakonodavstvom na nivou Federacije BiH. Vlada Federacije BiH će osigurati da lov tih vrsta ne ugrožava rezultate očuvanja u njihovom distribucijskom području.

Određene vrste ptica koje su navedene u Direktivi o zaštiti divljih ptica mogu se loviti u geografskom području mora i kopna.

Ptice koje nisu zaštićene mogu se loviti.

Vlada Federacije BiH će osigurati da praksa lova, uključujući i lov sa sokolovima, bude sukladno sa naučnim podlogama i monitoringa, kontrole vrsta ptica na koje se to odnosi i da je ta praksa kompatibilna u vezi populacije tih vrsta, a naročito migratornih vrsta, sa mjerama koje su propisane u članku 87. ovoga Zakona.

Vlada Federacije BiH će svojim aktom propisati da se vrste na koje se lov odnosi, ne love tokom sezone parenja ili tokom bilo koje druge faze u reprodukciji. U slučaju migratornih vrsta, istim propisom će osigurati da se vrste, na koje se odnose ta pravila lova, ne love za vrijeme perioda svoje reprodukcije ili za vrijeme povratka na njihova staništa.

Članak 94.

Propisom Federalnog ministarstva će se zabraniti:

- a) korištenje bilo kakvih sredstava ili metoda za široko i neselektivno zarobljavanje ili ubijanje ptica ili kojima bi se uzrokovalo lokalno nestajanje vrsta,
- b) svaki lov iz prijevoznih sredstava

Članak 95.

Federalno ministarstvo će poticati istraživanja i svaki rad koji se smatra osnovom za zaštitu, upravljanje i korištenje populacija ptica.

Posebnu pažnju će posvetiti istraživanjima i poslovima vezano za :

- a) listu vrsta ptica kojima prijete opasnost od istrebljenja ili posebno ugrožene vrste, uzimajući u obzir njihovu geografsku rasprostranjenost,
- b) popis i ekološki opis područja od posebnog značaja za migratorne vrste na njihovim migratornim putevima, kao i područja gdje prezimljavaju i gnijezde se,
- c) popis podataka o nivoima populacija migratornih vrsta koje su prikazane kao prstenovane,
- d) procjenu utjecaja metoda uzimanja divljih ptica na nivoima populacije,
- e) izradu ili usavršavanje ekoloških metoda za prevenciju tipa štete izazvane pticama,
- f) određivanje uloge određenih vrsta kao indikatora populacije,
- g) izučavanje nepovoljnih učinaka izazvanih hamijskim zagađenjem na nivoima populacija vrsta ptica.

Članak 96.

Kod uvođenja novih vrsta ptica koje se ne pojavljuju u divljem stanju na teritoriji EU preduzet će se mjere da se ne ugroze lokalna flora i fauna.

Članak 97.

Primjena mjera ne smije dovesti do pogoršanja sadašnje situacije što se tiče očuvanja vrsta ptica prema članku 86. i 87. ovoga Zakona.

Članak 98.

Povoljno stanje divljih životinjskih, biljnih vrsta i vrsta gljiva koje su zaštićene na osnovu međunarodnih konvencija, ugovora i direktiva u kojima je Bosna i Hercegovina članica osigurava se zaštitom njihovih staništa i zaštitnim mjerama za pojedine vrste/podvrste prema odredbama ovog Zakona.

Stanje divlje vrste/podvrste je povoljno, ako je njezina rasprostranjenost i brojnost populacije u okviru prirodnih kolebanja i ne pokazuje dugoročni trend smanjivanja, te ako su staništa populacije vrste dovoljno prostrana da osiguravaju dugoročno očuvanje populacije.

Mjere za očuvanje i način praćenja povoljnog stanja staništa vrste/podvrste iz stavka 1. ovog članka, koje se primjenjuju u prostornom uređenju i korištenju prirodnih dobara, Federalni ministar će propisati pravilnikom.

VII. PREKOGRANIČNI PROMET ZAŠTIĆENIM DIVLJIM VRSTAMA/PODVRSTAMA

Članak 99.

Federalno ministarstvo donosi rješenje o unosu, iznosu, izvozu ili uvozu i unosu s mora, te daje suglasnost za ponovni izvoz divljih vrsta/podvrsta, njihovih dijelova i derivata zaštićenih na osnovu ovoga Zakona.

Rješenje i suglasnost iz stavka 1. ovoga članka dat će se samo ako se ne ugrožava divlje populacije životinja, gljiva ili biljaka na koje se odnosi.

Rješenje i suglasnost iz stavka 1. ovoga članka potrebno je pribaviti i kada se radi o mješancu čiji jedan ili oba roditelja pripadaju zaštićenoj divljoj vrsti/podvrsti.

Vrste/podvrste za koje se donosi rješenje ili daje suglasnost iz stavka 1. ovog članka, postupak i uslove donošenja rješenja i izdavanja suglasnosti, sadržaj i način podnošenja zahtjeva, sadržaj i način podnošenja obavijesti o uvozu, opšta i posebna ograničenja pri uvozu, način obilježavanja životinja ili pošiljki, način zbrinjavanja oduzetih primjeraka, tijela nadležna za provođenje i nadzor, način provođenja nadzora, vođenje evidencije, izradu Izvješća te druge uslove za odvijanje prekograničnog prometa divljim vrstama/podvrstama sukladno sa međunarodnim ugovorom kojeg je Bosna i Hercegovina članica, propisuje Federalni ministar pravilnikom.

Pri aktivnostima iz stavka 1. ovog članka i /ili provoza žive životinje, za koje je to propisano pravilnikom iz stavka 4. ovog članka, moraju se prevoziti i njegovati na način koji svodi na najmanju mjeru mogućnost ozljeđivanja, ugrožavanja zdravlja ili nehumanog postupanja, sukladno sa posebnim propisima.

Izuzetno od odredbi stavka 1. ovog članka za divlje vrste/podvrste za koje je to određeno pravilnikom stavka 4. ovog članka nije potrebna dozvola za uvoz, već se u cilju uvoza podnosi obavijest o uvozu nadležnom tijelu.

Rješenja, suglasnosti i drugi akti izdani na osnovu ovog Zakona u svrhu prekograničnog prometa zaštićenim divljim vrstama/podvrstama mogu se koristiti samo za primjerke na koje se odnose.

Prevoz zaštićenih vrsta/podvrsta preko teritorije Bosne i Hercegovine obavlja se na osnovu valjanog akta o izvozu ili ponovnom izvozu koje je donijelo nadležno tijelo zemlje izvoznice ili zemlje ponovnog izvoza.

Članak 100.

Uvoz, izvoz ili prevoz, te unos ili iznos zaštićenih vrsta/podvrsta, njihovih dijelova i derivata obavezno se prijavljuje carinskoj službi, sukladno sa odredbama ovoga Zakona i propisima za njegovo provođenje, te uz odgovarajuću primjenu carinskih propisa.

Veterinarski pregled i kontrola pošiljaka iz stavka 1. ovog članka za koje je nadležna granična veterinarska inspekcija, provodi se sukladno sa posebnim propisima.

Zaštićene divlje vrste/podvrste, njihovi dijelovi i derivati smiju se uvoziti, izvoziti, provoziti, unositi ili iznositi samo preko određenih graničnih prelaza na kojima su uspostavljene fitosanitarna i granična veterinarska inspekcija.

Carinska služba dužna je prilikom uvoza, izvoza, unosa s mora ili ponovnog izvoza iz čl. 97. stav 1. ovog Zakona pregledati odgovarajuće dozvole zavisno o propisanoj zaštiti divljih vrsta/podvrsta te ovjeriti prelazak granice u za to predviđenoj rubrici obrasca dozvole. U slučaju izvoza, odgovarajuća kopija dozvole s naznakom "za zemlju izvoza" carinska služba ovjerenu kopiju dostavlja Federalnom ministarstvu, a kopiju dozvole s naznakom "za carinu" zadržava za vlastitu evidenciju. U slučaju uvoza carinska služba ovjerava original dozvole i prvu kopiju za podnosioca zahtjeva, te prvu kopiju za podnosioca zahtjeva vraća uvozniku, a original dozvole dostavlja Federalnom ministarstvu.

Članak 101.

Ako se prilikom uvoza, izvoza, unosa s mora ili prevoza carinska služba ne može odrediti pripadaju li životinje, gljive ili biljke vrstama/podvrstama čiji uvoz ili izvoz podliježe ograničenjima ili zabranama može ih:

- na trošak carinskog deklaranta ili primaoca odnosno pošiljaoca robe, sama pohraniti ili dati nekome na čuvanje do utvrđenja da li pripadaju vrstama i podvrstama čiji uvoz, izvoz ili prevoz podliježe ograničenjima;
- prepustiti ih carinskom deklarantu ili primaocu, odnosno pošiljaocu robe do okončanja postupka, ali uz zabranu raspolaganja.

Carinska služba može od carinskog deklaranta ili primaoca odnosno pošiljaoca tražiti da dostavi dokaz da predmetna vrsta/podvrsta nije pod zaštitom.

Vrste/podvrste za koje carinska služba utvrdi da se uvoze, izvoze ili provoze bez propisanih dozvola ili drugih dokumenata, zapljenjuju se do okončanja postupka. O zaplijenjenim vrstama/podvrstama izdaje se potvrda. Zaplijenjene vrste/podvrste predaju se na čuvanje ovlaštenoj pravnoj ili fizičkom licu iz popisa Federalnog ministarstva, a mogu se ostaviti na čuvanje carinskom deklarantu ili primaocu odnosno

pošiljaocu uz zabranu raspolaganja. Ako se propisana dozvola ili drugi zatraženi dokumenti ne dostave u roku od mjesec dana nakon zapljene ili u produženom roku koji može iznositi najduže dva mjeseca, carinska služba donosi odluku o oduzimanju.

Ako se pri carinskoj obradi utvrdi da se radi o vrstama/podvrstama za koje nema uvozne ili izvozne dozvole, oduzimaju se, a o oduzetim vrstama/podvrstama izdaje se potvrda.

U slučajevima iz st. 3. i 4. ovog članka carinska služba dužna je u najkraćem roku obavijestiti Federalno ministarstvo koje odlučuje o privremenom ili trajnom zbrinjavanju oduzetih vrsta/podvrsta imajući u vidu odredbe posebnih propisa i međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica i koji su na snazi.

Kada se vrste/podvrste zaplijene ili oduzmu, tada time izazvane troškove (troškovi hrane, smještaja, prevoza, vraćanja i drugo) dužan je podmiriti carinski deklarant ili primaoc, odnosno pošiljaoc. Ako nije utvrđen carinski deklarant ili primaoc, troškove je dužan podmiriti pošiljaoc, prevoznik ili naručilac.

Držanje, uzgoj i trgovina divljim vrstama i podvrstama

Članak 102.

Zabranjeno je životinje divljih vrsta/podvrsta držati u zatočeništvu u neprikladnim uvjetima i bez odgovarajućeg staranja.

Pravna i fizička lica koja postanu vlasnici zaštićenih životinja s namjerom njihova držanja u zatočeništvu dužne su o tome obavijestiti Federalno ministarstvo u roku od trideset dana po sticanju vlasništva nad tim životinjama.

Životinje iz stavka 2. ovog članka za koje je to propisano trajno i nezamjenjivo se propisno obilježavaju.

Uslove držanja, način obilježavanja i evidencije životinja iz stavka 2. ovog članka utvrđuje Federalni ministar pravilnikom.

Članak 103.

Pravno i fizičko lice, koje namjerava držati životinje autohtonih odomaćenih ili stranih divljih vrsta/podvrsta zaštićenih na osnovu Zakona, u zatočeništvu s namjenom prikazivanja javnosti u zoološkim vrtovima, akvarijima, terarijima ili sličnim prostorima, dužno je dobiti dozvolu Federalnog ministarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Dozvola iz stavka 1. ovog članka izdat će se ako podnosioc zahtjeva dokaže da su ispunjeni uvjeti, te da će životinje prikazivati u okruženju koje oponaša prirodne uslove u staništu i koje ne iskrljvljuje saznanja o biologiji vrste i podvrste.

Članak 104.

Pravno i fizičko lice koja namjerava uzgajati autohtone odomaćene ili strane divlje vrste/ podvrste dužna je dobiti dozvolu sukladno sa ovim Zakonom ili posebnim propisom.

Ako se u postupku izdavanja dozvole utvrdi da postoji ekološki rizik, Federalno ministarstvo može od podnosioca zahtjeva zatražiti da prije davanja dozvole izradi prethodnu studiju o procjeni rizika radi nadziranja negativnih utjecaja na lokalne ekološke sustave i autohtone odomaćene vrste.

Za životinje iz stavka 1. ovog članka Federalno ministarstvo može odrediti trajno ili nezamjenjivo obilježavanje.

Vlasnik životinje iz stavka 1. ovoga članka dužan je osigurati da životinja ne pobjegne u prirodu, te je odgovoran za štetu koju ta životinja prouzroči.

Članak 105.

Pravno i fizičko lice, koje trguje zaštićenim odomaćenim ili stranim divljim vrstama/podvrstama za koje je posebno propisano pravilnikom iz stavka 4. ovog članka, dužno je pribaviti suglasnost Federalnog ministarstva.

Trgovati se može samo primjercima uzgojenim u prijavljenom uzgoju ili primjercima koji imaju ispravu o

dopuštenom porijeklu, uz uslov da je primjerak ili pošiljka propisno obilježena.

Prilikom trgovine zaštićenim životinjama prodavač, odnosno vlasnik dužan je:

- osigurati odgovarajuće uslove za držanje životinja sukladno sa ovim Zakonom i drugim propisima,
- voditi evidenciju o trgovini životinjama i
- novom vlasniku izdati potvrdu o porijeklu životinje.

Uslove trgovine i izdavanja suglasnosti za trgovinu, sadržaj zahtjeva i suglasnosti vođenje evidencije o trgovini i nadzor pri obavljanju trgovine ministar propisuje pravilnikom iz članka 99., stavka 4. ovog Zakona.

Potvrde i drugi akti izdani na osnovu ovog Zakona u svrhu trgovine zaštićenim vrstama/podvrstama mogu se koristiti samo za primjerke na koje se odnose.

Članak 106.

Primjerke zaštićenih divljih vrsta/podvrsta koji se nedopušteno drže u zatočeništvu ili uzgajaju ili kojima se obavlja nedozvoljena trgovina, oduzima nadležni inspektor uz izdavanje potvrde, i izdavanje prekršajnog naloga.

Oduzeti primjerci iz stavka 1. ovog članka zbrinjavaju se na trošak Federalnog ministarstva privremeno ili trajno kod fizičkih ili pravnih lica koje ovlasti Federalno ministarstvo.

Troškove iz prethodnog stava Federalno ministarstvo će naplatiti od lica od kojih su oduzeti navedeni primjerci.

Članak 107.

Odrebe i uvjeti utvrđeni dozvolama, potvrđama i drugim aktima koje donosi Federalno ministarstvo radi unosa, iznosa, uvoza, unosa s mora, ponovnog izvoza, trgovine i drugih postupanja s divljim vrstama/podvrstama, njihovim dijelovima i derivatima, zaštićenim na osnovu ovog Zakona i međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, moraju biti ispunjeni sve vrijeme trajanja dozvola, potvrda i drugih akata.

Nosilac dozvola, potvrde ili drugog akta iz stavka 1. ovog članka dužan je bez odgađanja obavijestiti Federalno ministarstvo o svim promjenama i novim okolnostima koji utiču ili mogu uticati na trajanje dozvole, a naročito ako se radi o:

- neispunjavanju uvjeta na osnovu kojih je dozvola, potvrda ili drugi akt donesen,
- uginuću primjerka životinjske i/ili biljne vrste/podvrste,
- uništenju primjerka životinjske i/ili biljne vrste/podvrste,
- bijegu primjerka životinjske vrste/podvrste,
- drugim okolnostima zbog kojih se sadržaj dozvole, potvrde ili drugog akta, razlikuje od stvarnog stanja.

Ispunjavanje uvjeta utvrđenih dozvolom, potvrdom ili drugim aktom iz stavka 1. ovog članka te promjene i nove okolnosti iz prethodnog stava ovog člana, provjerava Federalno ministarstvo tokom cijelog trajanja dozvole ili potvrde.

Posebna zaštita divljih vrsta/podvrsta

Članak 108.

Ugrožena divlja vrsta/podvrsta je ona vrsta/podvrsta čiji je dugoročni opstanak u opasnosti ili koja je rijetka, te koja je kao takva određena u Crvenoj listi ugroženih biljnih vrsta, vrsta gljiva i životinjskih vrsta/podvrsta.

Ugrožene divlje vrste i podvrste utvrđuje i uvrštava u Crvene liste Federalni ministar na osnovu naučno utvrđenih stručnih podloga koje će raditi Federalni zavod.

Na osnovu Crvenih listi ugroženih biljnih vrsta, vrsta, gljiva i životinjskih vrsta/podvrsta izradit će se Crvene knjige.

Članak 109.

Ugrožene divlje vrste/podvrste koje se u smislu ovog Zakona proglašavaju zaštićenim prirodnim vrijednostima mogu biti: strogo zaštićene vrste/podvrste i zaštićene vrste/podvrste.

Strogo zaštićene vrste i podvrste i zaštićene vrste i podvrste proglašava Federalni ministar uz prethodno pribavljenu suglasnost ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, na osnovu procjene ugroženosti pojedinih vrsta/podvrsta i obaveza koje proizlaze iz međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Federalni ministar će ukinuti zaštitu divlje vrste i podvrste koja više nije ugrožena, ili prebaciti pojedinu divlju vrstu/podvrstu iz jedne kategorije u drugu, ako se takva potreba ukaže na osnovu procjene ugroženosti određene vrste i podvrste ili obaveza koje proizlaze iz međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica na način i u postupku propisanom stavkom 2. ovog članka.

Strogo zaštićene divlje vrste i podvrste

Članak 110.

Strogo zaštićena vrsta/podvrsta je:

- divlja vrsta/podvrsta kojoj prijeti izumiranje na području Federacije BiH;
- usko rasprostranjeni endem;
- divlja vrsta/podvrsta čiji je odgovarajući način zaštite propisan međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Pojedina divlja vrsta/podvrsta može biti strogo zaštićena na cijelom području Federacije BiH ili na pojedinim njenim dijelovima.

Mjere zaštite za strogo zaštićene divlje vrste i podvrste i mjere zaštite njihovih staništa Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Ako je neko područje privremeno stanište strogo zaštićene divlje vrste i podvrste, a njegova se zaštita ne može osigurati na neki drugi način, Federalni ministar može, uz pribavljeno mišljenje Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, proglasiti to područje ili neki njegov dio privremeno zaštićenim, ali ne duže od šest mjeseci.

Članak 111.

Zabranjeno je namjerno branje, sakupljanje, uništavanje, sječa ili iskopavanje samoniklih strogo zaštićenih biljaka i gljiva.

Zabranjeno je držanje i trgovina strogo zaštićenim biljkama i gljivama.

Strogo zaštićene životinje zabranjeno je:

- uzeti iz prirode;
- namjerno uhvatiti, i/ili ubiti;
- namjerno oštetiti i/ili uništiti njihove razvojne oblike, gnijezda ili legla;
- namjerno uznemiriti, naročito u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, migracije i hibernacije, ako bi uznemiravanje bilo značajno u odnosu na ciljeve zaštite;
- namjerno uništiti i/ili uzeti jaja iz prirode ili držati prazna jaja;
- oštetiti ili uništiti područja njihova razmnožavanja ili odmaranja, te
- prikriti, držati, uzgajati, trgovati, uvoziti, izvoziti, prevoziti i otuđiti ili na bilo koji način pribaviti i preparirati.

Nenamjerno hvatanje i ubijanje strogo zaštićenih životinja prijavljuje se Federalnom ministarstvu, te Federalnom zavodu koji vode evidenciju o nenamjerno uhvaćenim i ubijenim strogo zaštićenim životinjama.

Federalno ministarstvo odlučuje o zaštitnim mjerama u cilju sprječavanja negativnog utjecaja na pojedine vrste.

Federalno ministarstvo će donijeti Pravilnik o odštetnom cjenovniku vrsta i podvrsta, jaja, gnijezda i legala.

Članak 112.

Izuzetno od odredbi članka 111. ovog Zakona, u slučaju nepostojanja drugih pogodnih mogućnosti (da nema drugog zadovoljavajućeg rješenja) i da izuzetak neće biti štetan za opstanak određene populacije, Federalni ministar može dopustiti pojedine zabranjene radnje radi:

- zaštite biljaka, gljiva i životinja, te zaštite prirodnih staništa;
- sprječavanja ozbiljnih šteta na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima, vodi i drugim oblicima vlasništva;
- zaštite javnoga zdravlja i sigurnosti, zračne sigurnosti ili drugih prevladavajućih javnih interesa;
- istraživanja i obrazovanja, ponovnog naseljavanja (repopulacije), ponovnog uvođenja (reintrodukcije), te neophodnog razmnožavanja.

Federalni ministar će pravilnikom propisati, na selektivnoj osnovi i ograničeno, uzimanje, držanje i ostalo razumno korištenje nekih strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, pod uvjetima strogog nadzora radi održavanja povoljnog stanja vrste.

Članak 113.

Pojedini primjerci strogo zaštićenih divljih životinjskih vrsta/podvrsta mogu se držati u zatočeništvu, uzgajati, prodavati i kupovati na osnovu dozvole Federalnog ministarstva uz uslov:

- da se radi o primjercima koji su zakonito uvezeni u Federaciju BiH i imaju vlasnika;
- da se radi o primjercima koji su zakonito stečeni u Federaciji BiH;
- da se radi o primjercima koji su stečeni prije nego je vrsta/podvrsta zakonom zaštićena;
- da se radi o slučaju iz članka 112. ovog Zakona.

Izuzetno od članka 111. ovog Zakona, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se izvoziti i uvoziti u svrhu trgovine uz dozvolu Federalnog ministarstva te uvoziti i u naučne svrhe, radi razmjene, izlaganja i sl. na osnovu dozvole Federalnog ministarstva.

Nalazioc je dužan obavijestiti nadležnu veterinarsku stanicu i veterinarsku ambulantu privatne prakse i Federalno ministarstvo o:

- pronađenim mrtvim primjercima strogo zaštićenih divljih životinja;
- primjercima strogo zaštićenih divljih životinja koje su bolesne ili ozlijeđene u mjeri da nisu sposobne samostalno preživjeti u prirodi.

Veterinarska organizacija i veterinarska ambulanta privatne prakse dužna je utvrditi uzroke uginuća pronađenih mrtvih strogo zaštićenih divljih životinja. Troškove postupka snosi Federalno ministarstvo.

Federalno ministarstvo može nalaziocu bolesne ili ozlijeđene životinje na njegov zahtjev dozvoliti, ako posjeduje zadovoljavajuće znanje i uslove, držanje te životinje u zatočeništvu radi liječenja i oporavka.

Opravdane troškove nastale liječenjem životinje snosi Federalno ministarstvo.

Federalno ministarstvo može dozvoliti izuzetke od zabrane držanja u zatočeništvu i prodaje strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, ako se radi o zaplijenjenim ili oduzetim primjercima, i ako to nije u suprotnosti s drugim propisima i međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Svi primjerci strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta iz stavka 6. ovog članka moraju biti obilježeni na propisani način.

Dozvole iz st. 1., 2., 5. i 6. ovog članka se daju rješenjem.

Članak 114.

Strogo zaštićene životinje, gljive i biljke ne smiju se izvoziti niti uvoziti.

Izuzetno, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se izvoziti i uvoziti u naučno-istraživačke svrhe, radi razmjene, izlaganja i slično na osnovu dozvole Federalnog ministarstva.

Članak 115.

Za prikupljanje uzoraka u svrhu istraživanja strogo zaštićenih vrsta/podvrsta potrebno je dobiti dozvolu na način propisan ovim Zakonom.

Rezultati istraživanja i utvrđeni podaci važni za procjenu ugroženosti istraživane vrste/podvrste dostavljaju se Federalnom ministarstvu u roku od 30 dana po obavljenom istraživanju.

Članak 116.

Izuzetno od članka 111. ovog Zakona, pojedine strogo zaštićene životinje, gljive i biljke smiju se stavljati u promet, odnosno izvoziti i uvoziti u svrhu trgovine uz dozvolu Federalnog ministarstva na osnovu dokaza:

- o zakonitom porijeklu biljke, gljive ili životinja;
- da se radi o uzgojenim primjercima;
- da su životinje trajno i nezamjenljivo obilježene;
- da se radi o divljoj vrsti i podvrsti koja nije zabranjena za trgovinu prema međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Postupak i uslove za izdavanje dozvole iz stavka 1. ovog članka Federalni ministar će propisati pravilnikom, kao i način obilježavanja.

Zaštićene divlje vrste i podvrste

Članak 117.

Zaštićena divlja vrsta/podvrsta je:

- autohtona divlja vrsta/podvrsta koja je ugrožena ili rijetka, i ne prijeti joj izumiranje na području Federacije Bosne i Hercegovine;
- divlja vrsta/podvrsta koja nije ugrožena, ali je radi njezina izgleda lako moguće zamijeniti s ugroženom divljom vrstom i podvrstom;
- divlja vrsta/podvrsta čiji je odgovarajući način zaštite propisan međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Članak 118.

Korištenje zaštićenih divljih vrsta/podvrsta dozvoljeno je na način i u količini da se njihove populacije ne dovedu u opasnost.

Federalni ministar i ministar nadležan za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo svaki u svom djelokrugu propisuje mjere zaštite zaštićenih divljih vrsta/podvrsta koje obuhvataju:

- sezonsku zabranu iskorištavanja i druga ograničenja korištenja populacija zaštićenih vrsta/podvrsta;
- privremenu ili lokalnu zabranu korištenja radi obnove populacija na zadovoljavajući nivo;
- regulisanje trgovine, držanja radi trgovine, transporta radi trgovine i nudenja za prodaju živih i mrtvih primjeraka.

Federalno ministarstvo vodi evidenciju o načinu i količini korištenja zaštićenih divljih vrsta/podvrsta radi utvrđivanja i praćenja stanja populacija. Ako se na osnovu evidencije utvrdi da je zbog korištenja zaštićena divlja vrsta/podvrsta ugrožena, Federalni ministar zabranjuje ili ograničava korištenje vrste/podvrste.

Članak 119.

Populacije zaštićenih lovnih i ribolovnih vrsta/podvrsta iskorištavaju se i štite prema odredbama ovog Zakona i posebnih propisa.

Zabranjena je upotreba svih sredstava za hvatanje i ubijanje divljih vrsta životinja te upotreba svih sredstava koja mogu prouzrokovati lokalno nestajanje ili ozbiljno uznemiravanje populacije tih vrsta, a posebno:

- zamke;
- žive životinje, oslijepljene ili osakaćene životinje koje se koriste kao mamci;
- električne ubojite ili omamljujuće naprave;
- umjetne svjetleće naprave;
- ogledala i druge zaslijepujuće naprave;
- odašiljači zvuka (magnetofoni, kazetofoni i dr.) koji emitiraju zvukove dozivanja, boli ili javljanja;
- naprave za osvjetljavanje cilja;
- optički nišani za noćni lov s mogućnošću elektroničkog povećavanja ili pretvaranja slike;
- eksplozivi;
- otrovi i otrovni ili omamljujući mamci;
- poluautomatsko ili automatsko oružje sa okvirom koji može sadržavati više od dva punjenja;
- letjelice;
- vozila na motorni pogon u pokretu;
- mreže za hvatanje ptica;
- i druga sredstva utvrđena međunarodnim ugovorima u kojima je Bosna i Hercegovina članica.

Genetička raznolikost

Autohtone odomaćene vrste/podvrste

Članak 120.

Autohtona odomaćena vrsta/podvrsta, kao dio biološke raznolikosti, je svaka naslijedena biljna sorta ili životinjska pasmina koja se razvila kao rezultat uzgoja.

Autohtone odomaćene vrste i podvrste predstavljaju prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona i posebnih propisa.

Članak 121.

Ugrožene autohtone odomaćene vrste/podvrste štite se metodama in-situ (u prirodi) i ex-situ (izvan prirode). Tradicionalni način uzgoja i korištenja ugroženih autohtonih odomaćenih vrsta/podvrsta potiče se gdje je to moguće i odgovarajuće.

Ugrožene autohtone odomaćene vrste/podvrste, uzgojne ciljeve, pravila uzgoja i očuvanja čiste i zdrave genetičke osnove, te načine korištenja ugroženih autohtonih odomaćenih vrsta/podvrsta koji nisu propisani posebnim zakonom proglasit će zaštićenima Federalni ministar pravilnikom, uz pribavljenu suglasnost Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Članak 122.

Genetički materijal je dio biljke, gljive, životinje ili mikroorganizma koji sadrži dijelove dezoksiribonukleinske kiseline.

Genetički materijal se koristi sukladno sa ovim Zakonom i posebnim propisima.

Uzimanje genetičkog materijala iz prirode ne smije ugrožavati opstanak ekološkog sustava ili populacija vrsta u njihovim staništima.

Uslove i način uzimanja genetičkog materijala iz prirode Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Članak 123.

Pristup genetičkim izvorima dopušten je svima pod istim uvjetima na način propisan ovim Zakonom ili posebnim propisom.

Rezultati istraživanja i razvoja proizašli iz korištenja genetičkih izvora koriste se na pravičan način sukladno sa posebnim propisima.

Niko ne može postati patentni vlasnik genetičkog materijala stvorenog na osnovu genetičkog materijala divljih vrsta/podvrsta. Zabranjeno je patentiranje genetičkog materijala nekoga dijela genetičke raznolikosti Federacije BiH.

Članak 124.

Federalno ministarstvo ima obavezu osigurati uspostavu banke gena i odrediti subjekte za njeno uspostavljanje.

Banke gena sadrže kontrolirane ili uzgajane populacije ili dijelove životinja, gljiva ili biljaka, posebno sjeme, spore, spolne stanice i druge biološke materijale, u svrhu očuvanja vrsta, odnosno njihovih genetskih bogatstava.

Biološki materijali su mikroorganizmi, molekule i fragmenti dezoksiribonukleinske kiseline (DNA), virusi, aktivne i ćelijske-stanične kulture.

Uvjeti i kriterije za uspostavljanje banke gena te način za dodjelu ovlaštenja propisat će Federalni ministar posebnim pravilnikom.

Federalni ministar će propisati način uspostave banke gena i način upravljanja istim, sukladno sa ovim Zakonom.

VIII. MINERALI, FOSILI I SIGOVINE

Opće mjere

Članak 125.

Minerali su samородni homogeni hemijski elementi ili spojevi u vidu kristalizirane ili amorfne tvari, određene strukture, oblika i sastava. Minerali u smislu ovoga Zakona nisu mineralne sirovine.

Fosili predstavljaju sačuvane cjeline, dijelove, ili tragove izumrlih organizama i njihovih životnih aktivnosti.

Minerali, fosili i sigovine vlasništvo su Federacije BiH.

Zabranjeno je uništavati minerale, fosile i sigovine te oštećivati njihova nalazišta.

Izuzetno je dozvoljeno ako je to interes Federacije BiH ili bitno izraženi javni interes.

Zaštićeni minerali, fosili i sigovine

Članak 126.

Minerali, fosili i sigovine koji su značajni radi svoje rijetkosti, izuzetne veličine ili izgleda ili izvanrednog i univerzalnog obrazovnog i naučnog značenja, predstavljaju zaštićene prirodne vrijednosti u smislu ovog Zakona.

Minerale, fosile i sigovine koji predstavljaju zaštićene prirodne vrijednosti Federalni ministar će utvrditi pravilnikom na prijedlog Federalnog zavoda.

Članak 127.

Minerali, fosili i sigovine koji su proglašeni za zaštićenu prirodnu vrijednost čuvaju se na mjestu nalaza (in-situ očuvanje), a nalazište uživa zaštitu kao zaštićeno prirodno područje do donošenja odluke od strane nadležnog organa.

Ako minerale, fosile ili sigovine nije moguće zaštititi na nalazištu daju se na čuvanje pravnom ili fizičkom licu koja će osigurati njihovu stručnu zaštitu i omogućiti njihovu upotrebu u svrhu obrazovanja, muzejske djelatnosti, nauke i zaštite prirode (ex-situ očuvanje).

Uvjeti pod kojima se minerali fosili i sigovine mogu dati pravnom ili fizičkom licu na zaštitu i čuvanje Federalni ministar će propisati pravilnikom iz članka 126. stavak 2 ovog Zakona.

Uslove za istraživanje nalazišta, načina zaštite minerala ili fosila na mjestu nalaza, način zaštite nalazišta, te sadržaj, način i uslove stručne zaštite minerala, fosila ili sigovina koji se čuvaju izvan nalazišta propisuje Federalni ministar pravilnikom iz stavka 3, uz prethodno pribavljeno mišljenje mjerodavne naučne i/ili stručne institucije.

Evidenciju pravnih i fizičkih lica, kojima se daju na zaštitu i čuvanje minerali, fosili i sigovine te koje su ovlaštena za zaštitu

minerala, fosila ili sigovina i istraživanje nalazišta, vodi Federalno ministarstvo do upostave Federalnog zavoda.

Članak 128.

Zabranjeno je uzimati iz prirode minerale, fosile ili sigovine koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima ili se nalaze na zaštićenom nalazištu.

Izuzetno, Federalno ministarstvo može dozvoliti uzimanje iz prirode minerala, fosila ili sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima, ili se nalaze na zaštićenom nalazištu, u svrhu naučnog i stručnog istraživanja, obrazovanja, izlaganja na izložbama.

Pronalazak minerala, fosila te sigovina i istraživanje nalazišta

Članak 129.

Pronalazak minerala ili fosila koji bi mogli predstavljati zaštićenu prirodnu vrijednost iz članka 126. ovog Zakona, nalazioc je dužan prijaviti nadležnom ministarstvu u roku od 8 dana od dana pronalaska, te preduzeti neophodne mjere zaštite od uništenja, oštećivanja ili krađe.

Federalno ministarstvo odlučuje o potrebi istraživanja nalazišta minerala, fosila ili sigovina uz prethodno pribavljeno mišljenje Federalnog zavoda najkasnije u roku od 30 dana od dana prijave nalazišta. Rješenjem o istraživanju propisuju se i mjere zaštite prirode.

Ako se ministarstvo ne odredi drugačije, nalazioc ne smije na mjestu nalaza obavljati nikakve djelatnosti koje bi mogle dovesti do uništavanja ili oštećivanja nalaza, osim mjera zaštite.

Vlasnik zemljišta na kojem je mineral, fosil ili sigovina nađen ili fizička ili pravna osoba koja izvodi djelatnost tokom koje je došlo do nalaza, dužni su omogućiti istraživanje nalazišta sukladno s rješenjem nadležnog ministarstva.

Istraživanje nalazišta obavlja ovlašteno fizičko ili pravna lice, na osnovu dozvole Federalnog ministarstva, na način i u postupku propisanim aktom iz članka 126. stavak 2. ovog Zakona.

Ako postoji vjerovatnoća daljnjih nalaza minerala, fosila, ili sigovina po dovršenju odobrenih istraživačkih radova nadležno ministarstvo, na osnovu provedenog nadzora, odlučuje o nastavku radova.

Članak 130.

Ako pravno ili fizičko lice namjerava istraživati nalazišta minerala, fosila ili sigovina dužno je od nadležnog ministarstva zatražiti dozvolu najkasnije 30 dana prije namjeravanog početka istraživanja.

Ako se zahtjev ne podnese u roku iz stavka 1. ovog članka ministarstvo će odbaciti zahtjev i neće dozvoliti istraživanje.

Ako se istraživanje odnosi na nalazište zaštićenih minerala, fosila ili sigovina koji su proglašeni prirodnim vrijednostima, nadležno ministarstvo može zabraniti istraživanje ili izdati dozvolu u kojemu se utvrđuju i uvjeti zaštite prirode, odnosno mjere zaštite za nalazište. Dozvola se daje rješenjem.

Pravno ili fizičko lice dužno je u roku od 30 dana od dana obavljenog istraživanja dostaviti nadležnom ministarstvu Izvješće o obavljenom istraživanju, s podacima o stanju nalazišta, mogućoj ugroženosti nalazišta, te o potrebnim dodatnim istraživanjima i dodatnim mjerama zaštite, pod prijetnjom naknade eventualno nastale štete.

Korištenje minerala, fosila i sigovina

Članak 131.

Pravno i fizičko lice može uzimati minerale, fosile ili sigovine iz prirode radi stavljanja u promet uz prethodno pribavljenu dozvolu nadležnog ministarstva. Dozvola se daje rješenjem.

Fizičko ili pravno lice koja stavlja minerale, fosile ili sigovine u promet dužno je, za svaki mineral ili fosil koji

posjeduje, imati dokaz o porijeklu odnosno dozvolu o uzimanju iz prirode. Dokaz ili dozvola prilikom prodaje minerala, fosila ili sigovina uručuju se kupcu.

Pravno ili fizičko lice iz stavka 2. ovog članka je dužno voditi evidenciju o stavljanju u promet minerala, fosila ili sigovina, te evidenciju dostavljati nadležnom ministarstvu.

O obliku i sadržaju evidencije o stavljanju u promet minerala, fosila ili sigovina nadležni ministar će donijeti uputstvo.

Članak 132.

Pri uzimanju minerala, fosila ili sigovina iz prirode zabranjeno je koristiti mašine, eksploziv, potisne gasove ili druga kemijska sredstva.

Članak 133.

Fizičko ili pravno lice koja namjerava izvoziti minerale fosile ili sigovine dužno je od nadležnog ministarstva dobiti dozvolu za izvoz. Dozvola se daje rješenjem.

Nije dozvoljen izvoz minerala, fosila i sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Izuzetno, nadležno ministarstvo može dozvoliti izvoz minerala, fosila i sigovina koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima radi naučnih istraživanja, obrazovanja ili izlaganja. U dozvoli se utvrđuju uvjeti izvoza minerala, fosila i sigovina.

IX. ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

Zaštićene prirodne vrijednosti

Članak 134.

Zaštićene prirodne vrijednosti prema ovom Zakonu su:

- (1) Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode
- Kategorija Ib: Područje divljine
- (2) Kategorija II: Nacionalni park
- (3) Kategorija IIIa: Park prirode
- IIIb: Spomenik prirode i prirodnih obilježja
- (4) Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama
- (5) Kategorija V: a) Zaštićen krajobraz:
 - Kopneni krajobraz
 - Morski krajobrazb) Regionalni park
- (6) Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa.

Zaštićene prirodne vrijednosti mogu se prekogranično povezivati sa zaštićenim područjima druge države.

Plan upravljanja i mjera zaštićenog područja koje je prekogranično povezano sporazumno se utvrđuje s nadležnim tijelom države u kojoj se nalazi prekogranični dio prirodne vrijednosti.

Na zaštitu i očuvanje kulturnih dobara koja se nalaze na području zaštićenih prirodnih vrijednosti iz stavka 1. alineja 1., 2., 3., 4., 5., 6., ovog članka primjenjuje se i propisi o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Članak 135.

Kategorija Ia: Strogi rezervat prirode

Kategorija Ia je strogo zaštićeno područje, izdvojeno za zaštitu biodiverziteta i eventualno geološko/geomorfoloških pojava, u kome su posjete, korištenje i utjecaji strogo kontrolisani i ograničeni u cilju osiguranja zaštite prirodnih vrijednosti. Takva zaštićena područja su nezamjenjiva referentna područja za naučna istraživanja i monitoring.

Primarni cilj

Zaštita regionalnih, nacionalnih ili globalno istaknutih ekosustava, vrsta (pojedinačnih ili grupisanih) i /ili posebnosti geodiverziteta: ovi atributi će biti održani većinom ili potpuno bez ljudskih aktivnosti, a bit će degradirane ili uništene čak i uz vrlo slabe ljudske utjecaje.

Ostali ciljevi

- očuvanje ekosustava, vrsta i geomorfoloških posebnosti u stanju koje ne ometaju ljudske aktivnosti, koliko je to moguće;
- očuvanje primjera prirodnog okoliša za naučna istraživanja, ekološki monitoring i edukaciju, obuhvatajući dodirna područja preko kojih se mogu izbjeći utjecaji;
- minimiziranje smetnji kroz brižljivo planiranje i implementaciju istraživanja, kao i drugih dozvoljenih aktivnosti;
- očuvanje sadržanih kulturalnih i duhovnih vrijednosti.

Članak 136.

Kategorija Ib: Područje divljine

Kategorija Ib je zaštićeno područje koje je u cjelini nepromijenjeno ili vrlo malo promijenjeno, koje je zadržalo svoj prirodni karakter i utjecaje, u kojem se ne nalaze stalna ili značajna ljudska naselja, a kojim se upravlja u cilju zaštite i očuvanja njegovih prirodnih uvjeta.

Primarni cilj

Dugoročna zaštita ekološkog integriteta prirodnih područja, koja nisu ometana značajnim ljudskim aktivnostima, bez savremene infrastrukture, u kojima su dominantne prirodne sile i procesi, te sadašnje i buduće generacije imaju mogućnost da ih dožive kao takve.

Ostali ciljevi

- uvođenje javnog pristupa na nivou i po tipu koji će održati kvalitete divljine područja za sadašnje i buduće generacije;
- omogućavanje lokalnim zajednicama da održe tradicionalni način života vezan za divljinu, te običaje života u malim naseljima, uz korištenje dostupnih resursa na način kompatibilan sa ciljevima očuvanja;
- zaštita relevantnih kulturalnih i duhovnih vrijednosti, te drugih nematerijalnih dobara za lokalnu i širu zajednicu, kao što su osamljivanje, poštivanje svetih mjesta, poštovanje predaka itd;
- omogućavanje minimalno invazivnih edukacijskih i naučno-istraživačkih aktivnosti, kada one ne mogu biti provedene izvan područja divljine.

Članak 137.

Kategorija II: Nacionalni park

Zaštićena područja Kategorije II su prostrana prirodna ili skoro prirodna područja, izdvojena za zaštitu ekoloških procesa šireg ranga, te relevantnih vrsta i ekosustava karakterističnih za područje, koji predstavljaju osnovu za duhovne, naučne, edukacijske, rekreacijske i turističke potencijale, kompatibilne sa zaštitom kulturnog i prirodnog nasljeđa.

Primarni cilj

Zaštita prirodnog diverzitet zajedno sa sadržanim ekološkim strukturama i pratećim ekološkim procesima uz promociju edukacije i rekreacije.

Ostali ciljevi:

Upravljanje područjem u cilju održivog očuvanja prirodnog stanja koliko je to moguće, kao reprezentativnim primjerom fiziografije regiona, životnih zajednica, genetičkih resursa i netaknutih prirodnih procesa.

Očuvanje životnih i ekoloških funkcija populacija i prirodnih grupa vrsta, pri onoj gustini populacija koja može očuvati intergitet i elastičnost ekosustava za duži period.

Poseban doprinos očuvanju široko rasprostranjenih vrsta, regionalnih ekoloških procesa i migratornih puteva vrsta.

Upravljanje posjetama u inspiracijske, edukacijske, kulturalne i rekreacijske svrhe na nivou koji neće prouzrokovati značajnu biološku ili ekološku degradaciju prirodnih resursa.

Podrška potrebama lokalne zajednice, koja uključuje održivo korištenje resursa, u onoj mjeri koja neće uticati na primarni cilj upravljanja.

Doprinos lokalnoj ekonomiji kroz turizam sukladno Zakonu i Planom upravljanja Nacionalnim parkom.

Članak 138.

Kategorija IIIa: Park prirode

Park prirode je je prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti s naglašenim krajobraznim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povjesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima.

U parku prirode dopuštene su privredne i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga. Način obavljanja gospodarskih djelatnosti i korištenje prirodnih dobara u parku prirode utvrđuje se uvjetima zaštite prirode.

Kategorija IIIb : Spomenik prirode i prirodnih obilježja

Zaštićeno područje Kategorije IIIb je izdvojeno u cilju zaštite specifičnih prirodnih obilježja, kao što su posebni oblici kopnenog reljefa, morski grebeni, podmorske pećine, geološke forme kao pećine ili čak oblici života kao što su prašume. Generalno, to su manja zaštićena područja, često sa visokim turističkim potencijalom.

Primarni cilj

Zaštita izraženih specifičnih prirodnih obilježja i njima pridruženog biodiverziteta i staništa.

Ostali ciljevi

Zaštita biodiverziteta u kopnenim i morskim krajobrazima, koji bi inače trpili značajne promjene.

Zaštita specifičnih prirodnih lokaliteta sa duhovnim i/ili kulturnim vrijednostima, sa takođe prisutnim vrijednostima biodiverziteta.

Očuvanje tradicionalnih duhovnih i kulturnih vrijednosti na njihovim lokalitetima.

Članak 139.

Kategorija IV: Područje upravljanja staništima/vrstama

Zaštićeno područje IV kategorije je izdvojeno u cilju zaštite pojedinačnih vrsta ili staništa, što je prioritet u upravljanju. Mnoga zaštićena područja ove kategorije trebaju redovnu aktivnu intervenciju u cilju ispunjenja ekoloških zahtjeva pojedinih vrsta ili za održavanje staništa, ali to ne potpada pod uslove proglašavanja zaštićenog područja.

Primarni cilj

Održavati, očuvati ili oporaviti populacije vrsta i staništa

Ostali ciljevi

Zaštita vegetacije ili drugih oblika biodiverziteta kroz tradicionalni pristup u upravljanju.

Zaštita fragmenata staništa kao komponenta strategije očuvanja kopnenog ili morskog krajobraza.

Razvoj javne svijesti o datim vrstama i staništima.

Poboljšanje kontakta sa prirodom za urbano stanovništvo.

Članak 140.

Kategorija Va: Zaštićen krajobraz

Kategorija Va je zaštićeno područje je područje nastalo kroz interakciju ljudi i prirode tokom vremena, a karakteriše se značajnim ekološkim, biološkim, kulturnim i estetskim vrijednostima. Očuvanje interakcije ljudi i prirode je od vitalnog značaja za zaštitu i održivost područja, sa pridruženim prirodnim i drugim vrijednostima.

Primarni cilj

Zaštita i održanje važnih kopnenih, morskih krajobraza i parkova prirode sa vrijednostima koje su nastale interakcijom ljudi i prirode kroz tradicionalnu praksu upravljanja.

Ostali ciljevi

Održanje uravnotežene interakcije prirode i ljudske kulture kroz zaštitu kopnenog/morskog krajobraza i parka prirode pridruženih tradicionalnih načina upravljanja, drušvenih, kulturnih i duhovnih vrijednosti.

Generalni doprinos očuvanju biodiverziteta kroz upravljanje vrstama u okviru kulturnog krajobraza i kroz poboljšanje mogućnosti očuvanja u teško iskorištavanim krajobrazima.

Poboljšane mogućnosti za uživanje, blagostanje i socio-ekonomske aktivnosti kroz rekreaciju i turizam.

Korištenje prirodnih proizvoda i funkcija okoline.

Uspostava okruženja koje će podstaći uključivanje lokalne zajednice u upravljanje vrijednim kopnenim, morskim krajobrazima i parkovima prirode te prirodnim i kulturnim vrijednostima unutar njih.

Podrška očuvanju agrobiodiverziteta i akvatičnog biodiverziteta.

Uspostava održivih modela očuvanja biodiverziteta koji služe kao primjer za širu primjenu.

Kategorija Vb: Regionalni park

Regionalni park je prostrano prirodno ili dijelom kultivisano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, federalne ili kantonalne važnosti i krajobraznim vrijednostima karakterističnim za područje na kojem se nalazi. U regionalnom parku dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga.

Članak 141.**Kategorija VI: Zaštićena područja sa održivim korištenjem prirodnih resursa**

Zaštićeno područje kategorije VI će očuvati ekosustave i staništa zajedno sa pridruženim kulturnim vrijednostima i sustavom tradicionalnog upravljanja prirodnim resursima. Generalno, to su široka područja, sa većinom teritorija pod prirodnim uvjetima, čiji su dijelovi pod održivim upravljanjem. Održiva upotrebe prirodnih resursa neindustrijskog tipa je jedan od glavnih ciljeva upravljanja.

Primarni cilj

Zaštita prirodnih ekosustava i održiva upotreba prirodnih resursa se dopunjuju uz obostranu korist.

Ostali ciljevi

Promocija održive upotrebe prirodnih resursa, koja podrazumijeva ekološku, ekonomsku i socijalnu dimenziju.

Promocija socijalne i ekonomske dobiti za lokalnu zajednicu, gdje je to relevantno.

Uspostava dugoročne sigurnosti za život lokalne zajednice kroz održivu upotrebu biodiverziteta.

Integriranje različitih kulturnih pristupa, vjerskih sustava i svjetonazora unutar socio-ekonomskog pristupa očuvanju prirode.

Doprinos razvoju i održanju uravnoteženih relacija između ljudi i prirode.

Doprinos održivom razvoju na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou (posebno za lokalnu zajednicu koja zavisi od korištenja resursa).

Podrška naučnim istraživanjima i monitoringu okoliša.

Napredak u prepoznavanju koristi od zaštićenih područja, prije svega za lokalne zajednice, koje žive u blizini, unapređenje rekreacijskih i lokalnih turističkih aktivnosti.

Članak 142.

Divlje vrste i podvrste koje su ugrožene ili rijetke, zaštićene su kao strogo zaštićene vrste/podvrste i zaštićene vrste/podvrste.

Na pitanja zaštite zaštićenih vrsta/podvrsta koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se posebni propisi.

Članak 143.

Zaštićene autohtone odomaćene biljke i životinje su one koje su se razvile kao posljedica tradicijskog uzgoja i čine dio domaće kulturne baštine.

Na pitanja zaštite autohtonih odomaćenih biljaka i životinja koja nisu uređena ovim Zakonom primjenjuju se posebni propisi.

Postupak proglašavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti**Članak 144.**

Zaštićene prirodne vrijednosti iz članka 134, stavak 1. alineje (1) i (2) proglašava zakonom Parlament Federacije BiH.

Zaštićene prirodne vrijednosti iz članka 134, stavak 1. alineje (3), (4), (5) i (6) proglašava zakonom kantonalna skupština.

Zaštićene prirodne vrijednost iz članka 134, stavak 1. alineje (3), (4), (5) i (6) koje se nalaze na području dva ili više kantona proglašavaju se zakonom koji donosi Parlament Federacije uz suglasnost zakonodavnih tijela kantona.

Ako se prirodna vrijednost iz ovog člana nalazi na području oba entiteta prijedlog za zaštitu daje Federalno ministarstvo i nadležno ministarstvo Republike Srpske sukladno sa Međuentitetskim programom zaštite okoliša.

Uspostava zaštićenih područja, na federalnoj ili kantonalnoj razini, može se provoditi uz suglasnost općinskih vijeća na čijim područjima se prema prostornom planu prostire zaštićeno područje.

Članak 145.

Zakon o zaštiti prirodne vrijednosti sadrži:

- naziv i kategoriju zaštićene prirodne vrijednosti;
- precizan opis granica prostornog obuhvata zaštićenog područja;
- naziv razreda iz članka 134. stavak 2. ovog Zakona;
- naziv mjerila kartografskog prikaza;
- kartografski prikaz s precizno opisanim granicama prostornog obuhvata, koji je sastavni dio akta o proglašenju.

Granice zaštićenog područja utvrdit će se sukladno sa relevantnim dokumentima prostornog uređenja, prema Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH.

U cilju sprječavanja ugrožavanja zaštićene prirodne vrijednosti aktom iz stavka 1. ovog članka može se odrediti zaštitna zona, koje je izvan zaštićene prirodne vrijednosti, i propisati mjere zaštite tog područja.

Zakon o proglašenju zasniva se na stručnom obrazloženju kojim se utvrđuju vrijednosti područja ili komponente prirode koja se predlaže za zaštitu, način upravljanja tom prirodnom vrijednošću, te potvrdu predlagača akta o proglašenju te o sigurnim sredstvima za provođenje mjera zaštite.

Stručno obrazloženje iz stavka 3. ovoga članka sadrži detaljni opis obilježja i vrijednosti koja se zaštićuje, ocjenu stanja prirodne vrijednosti koja se želi zaštititi, posljedice koje će donošenjem akta o proglašenju proisteći, odluku nadležnog organa o izdvajanju pod zaštitu, te ocjenu i izvore potrebnih sredstava za provođenje akta o proglašenju zaštićene prirodne vrijednosti.

Članak 146.

O prijedlogu za proglašenje prirodne vrijednosti zaštićenom obavještava se javnost.

Obavještanje javnosti podrazumijeva javni uvid u predloženi akt o proglašenju zaštite prirodne vrijednosti i stručno obrazloženje s kartografskom dokumentacijom.

Javni uvid o prijedlogu akta o proglašenju zaštite prirodne vrijednosti provodi se u jedinicama lokalne samouprave na području kojih se nalazi prirodna vrijednost.

Javni uvid iz stavka 2. ovog članka traje najmanje 30 dana. Postupak javnog uvida propisat će Vlada Federacije BiH, na prijedlog Federalnog ministarstva.

Predlagač akta o proglašenju zaštićene prirodne vrijednosti dužan je očitovati se o podnesenim primjedbama prilikom javnog uvida u roku od 30 dana od dana dostavljanja primjedbi, a podnesene primjedbe i očitovanja postaju sastavni dio dokumentacije na kojoj se zasniva prijedlog za proglašenje.

Obavijest o mjestu i datumu održavanja javnog uvida objavljuje se u najmanje jednom dnevnom listu, a sadrži podatak gdje se može pregledati kartografska i druga dokumentacija u vezi s predloženom zaštitom.

Članak 147.

Zakon o proglašenju zaštite prirodnih vrijednosti iz članka 144. stavak 1.i 3. ovog Zakona objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH", a akt o proglašenju iz članka 144. stavak 2, ovog Zakona u "Službenim novinama kantona".

Kartografski prikaz zaštićene prirodne vrijednosti s ucrtanim granicama, odnosno s oznakom lokacije čuva se nadležnom ministarstvu.

Zakon o proglašenju zaštite divljih vrsta/podvrsta, autohtonih i odomaćenih vrsta/podvrsta i minerala, fosila i sigovina objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 148.

Zaštićene prirodne vrijednosti upisuju se u Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Registar zaštićenih prirodnih vrijednosti vodi nadležno ministarstvo i Zavod.

O sadržaju i načinu vođenja Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti Federalni ministar će donijeti uputstvo.

Podaci iz Registra zaštićenih prirodnih vrijednosti su javni, osim ako se odredi da su podaci o položaju prirodne vrijednosti radi njene zaštite tajni.

Članak 149.

Prirodne vrijednosti o kojima se vodi postupak radi stavljanja pod zaštitu nalaze se pod privremenom zaštitom od dana kad je oglašena obavijest o javnom uvidu u dnevnoj štampi, do okončanja postupka.

Za vrijeme privremene zaštite na prirodne vrijednosti primjenjuju se odredbe ovoga Zakona kao da su proglašene zaštićenim.

Članak 150.

Ako nestanu obilježja zbog kojih je područje proglašeno zaštićenim, nadležno tijelo iz članka 144. ovog Zakona donijet će akt o prestanku zaštite uz prethodno pribavljenu suglasnost Federalnog ili nadležnog ministarstva.

Akt o prestanku zaštite zasniva se na stručnom obrazloženju zavoda kojim se utvrđuje nestanak obilježja zbog kojih je prirodna vrijednost zaštićena.

Akt o prestanku zaštite se objavljuje u Službenim glasilima.

Upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima

Članak 151.

Zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima, osim zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, autohtonim vrstama/podvrstama i mineralima, fosilima i sigovinama upravljaju javna preduzeća i javne ustanove.

Javna preduzeća za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima iz kategorija I. i II., iz članka 134. ovog Zakona, osniva Vlada Federacije BiH.

Javne ustanove za upravljanje ostalim zaštićenim područjima i drugim zaštićenim prirodnim vrijednostima osnivaju vlade kantona.

Pored postojećih javnih preduzeća i javnih ustanova koje su osnovali Vlada Federacije i vlade kantona, mogu se formirati nova javna preduzeća i javne ustanove samo uz prethodnu odluku Parlamenta Federacije, odnosno skupština kantona.

Članak 152.

Javna preduzeća i javne ustanove iz članka 151. ovog Zakona obavljaju djelatnost zaštite, održavanja i promocije zaštićenog područja i druge zaštićene prirodne vrijednosti u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, te nadziru provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju.

Javna preduzeća i javne ustanove koja upravljaju zaštićenim područjima nadziru i način obavljanja dozvoljenih djelatnosti, u cilju osiguranja racionalnog i održivog korištenja prirodnih dobara.

Javno preduzeće može obavljati i druge djelatnosti utvrđene aktom o osnivanju i statutom preduzeća koje služe obavljanju djelatnosti iz st. 1. i 2. ovog članka.

Članak 153.

Sredstva za rad javnih preduzeća, javnih ustanova i obavljanje djelatnosti iz članka 152. ovog Zakona osiguravaju se iz:

- osnivačkih sredstava;
- iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša Federacije BiH i fondova za zaštitu okoliša kantona u kojima je Fond za zaštitu okoliša osnovan;
- prihoda od korištenja prirodnih vrijednosti u zaštićenim područjima;
- prihoda od naknada;
- utvrđenih beneficija (npr. oslobođanje uplate cijelog iznosa ili dijela dobiti...);
- drugih izvora utvrđenih ovim Zakonom i posebnim propisima.

Provođenje zaštite

Članak 154.

Organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora uređuje se prostornim planom područja posebnih obilježja.

Prostorni plan zaštićenih područja donosi nadležno predstavničko tijelo.

Članak 155.

Upravljanje zaštićenim područjima provodi se na osnovu plana upravljanja.

Plan upravljanja zaštićenim područjem donosi Vlada Federacije BiH ili vlada kantona za period od deset godina, na prijedlog Federalnog ministarstva i kantonalnog ministarstva.

Plan upravljanja određuje razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem, te pobjliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

Pravna i fizička lica koja obavljaju djelatnosti u zaštićenom području dužna su se pridržavati plana upravljanja.

Nakon proteka razdoblja od pet godina analizira se provođenje plana upravljanja i ostvareni rezultati te se po potrebi obavlja revizija plana upravljanja na način i u postupku kako je to propisano za njegovo donošenje.

Članak 156.

Plan upravljanja zaštićenim područjem iz članka 155. stavak 1. ovog Zakona sadrži:

- a) Ciljeve i politiku upravljanja zaštićenim područjem:
 - svrha, funkcije, i ciljeve zaštićenog područja,
 - politika upravljanja zaštićenim područjem.
- b) Smjernice zaštite zaštićenog područja:
 - ocjena stanja zaštićenog područja,
 - koncept zaštićenog područja,
 - zaštita i upravljanje prirodnim i kulturnim vrijednostima/resursima područja koje se štiti (programi dopuštenosti i dr.),
 - razvoj dopuštenih djelatnosti u zaštićenom području,
 - posjećivanje zaštićenog područja (program posjećivanja, razgledavanja i dr.),
 - smjernice za izgled objekata u zaštićenom području,
 - povezivanje zaštićenog područja sa susjednim područjima,
 - utjecaj na okoliš i socioekonomski kompleks.
- c) Izvođenje plana:
 - smjernice za povezivanje sektorskih planova,
 - strategija izvedbe plana,
 - nadzor,
 - način finansiranja,
 - troškovi i izvori finansiranja,
 - institucionalna struktura u upravljanju zaštićenim područjem.

Plan upravljanja provodi se godišnjim programom zaštite, očuvanja, korištenja i promocije zaštićenog područja.

Prije utvrđivanja prijedloga plana upravljanja organ uprave je dužan provesti postupak javnog uvida.

Članak 157.

Mjere zaštite zaštićenih prirodnih vrijednosti sastavni su dio dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja iz članka 155. stavak 1. ovog Zakona, te drugih propisa koji se donose na osnovu ovog Zakona i koji uređuju pitanja zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Mjerama zaštite može se zabraniti ili ograničiti izvođenje zahvata u prostoru; gradnja infrastrukturnih objekata; gradnja novih tranzitnih, komunalnih, energetskih, telekomunikacijskih i prometnih objekata; otkopavanje ili zasipanje terena; otkopavanje ili odnošenje kamenja, minerala ili fosila; odlaganje otpada i ispuštanje otpadnih voda; mijenjanje vodnog režima; odvoženje naplavina; privredno korištenje prirodnih dobara; izvođenje hidromeliorativnih zahvata; odstranjivanje živica i drugih komponenata prirode; sadnja monokultura; skupljanje gljiva i biljaka i njihovih dijelova; uznemiravanje, ubijanje ili hvatanje životinja; lov; ribolov; saobraćaj rekreacijske djelatnosti; postavljanje reklamnih i drugih oznaka; posjećivanje i razgledavanje; i druge aktivnosti koje mogu ugroziti zaštićenu prirodnu vrijednost, osim u javnom interesu za očuvanje i zaštite prirodnih vrijednosti.

U zaštićenim područjima nije dopušteno izvođenje vojnih vježbi, a niti drugih vojnih aktivnosti kojima se mogu ugroziti prirodne ili druge vrijednosti.

Članak 158.

Pravilnikom o unutarnjem redu bliže se uređuju pitanja i propisuju mjere zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti, te propisuju upravne mjere za nepoštovanje odredbi toga pravilnika i ovoga Zakona.

Pravilnik iz stavka 1. ovog članka donosi Nadzorni odbor javnog preduzeća ili javne ustanove na prijedlog uprave uz prethodno pribavljenu suglasnost nadležnog ministarstva.

Neposredni nadzor u zaštićenim područjima obavljaju glavni nadzornik i nadzornici javnog preduzeća ili javne ustanove koja upravlja zaštićenim područjem.

Provedbenim propisom će se urediti organizacija, način rada i ovlasti nadzorničke službe zaštite prirode.

Korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti**Članak 159.**

Na zaštićenom području i drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti dozvoljeni su oni zahvati i radnje koji je ne oštećuju i ne mijenjaju svojstva zbog kojih je zaštićena.

Dozvolu za dozvoljene zahvate i radnje u zaštićenim kategorijama daje nadležno ministarstvo.

Dozvolu za zahvate i radnje u zaštićenim kategorijama III, IV, V i VI daje nadležni kantonalni organ.

Dozvola se daje rješenjem. Žalba na rješenje može se izjaviti nadležnom ministarstvu.

Zahvati i radnje koji se provode na osnovu planova upravljanja u šumarstvu, lovstvu, ribarstvu, vodnom privređivanju i rudarstvu moraju biti usklađeni sa ciljevima i mjerama zaštite i planovima upravljanja zaštićenim područjima, te moraju imati suglasnost nadležnog ministarstva.

Dozvola iz stavka 2., 3. i 4. ovog članka sadrži i uslove zaštite prirode.

Članak 160.

Zaštićena prirodna područja i druge zaštićene prirodne vrijednosti mogu se posjećivati i razgledavati na način koji ne ugrožava njihove vrijednosti, niti provođenje zaštite.

Posjećivanje i razgledanje zaštićenog područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti dozvoljeno je svima pod jednakim uvjetima sukladno s ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Ako bi posjećivanje i razgledanja zaštićenih područja i drugih zaštićenih prirodnih vrijednosti moglo prouzročiti opasnost za njihovo očuvanje, može se zabraniti ili ograničiti posjećivanje i razgledanje zaštićenog područja ili druge zaštićene prirodne vrijednosti, ili njihovih dijelova.

Članak 161.

Vlasnik ili korisnik prava na zaštićenom području ili drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti dužan je dozvoliti pristup lokalitetu određene prirodne vrijednosti, ako je to s obzirom na svrhu zaštite i značenje te prirodne vrijednosti potrebno radi zadovoljenja naučnih, obrazovnih, estetskih, kulturnih i rekreacijskih potreba, na način i pod uvjetima koje utvrdi nadležno ministarstvo.

U rješenju iz stavka 1. ovog članka mora biti određena naknada vlasniku ili drugom korisniku prava za eventualna ograničenja kojima je podvrgnut.

Uvjete iz stavka 1. utvrdit će Federalni ministar pravilnikom.

Članak 162.

Ako je upotreba i iskorištavanje zaštićenog područja ili druge zaštićene prirodne vrijednosti na određeni način ili u određene svrhe ograničena ili zabranjena, vlasnik ili korisnik prava na tom zaštićenom području ili drugoj zaštićenoj prirodnoj vrijednosti ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je izložen.

Visina naknade utvrđuje se pravilnikom iz članka 163. sporazumno. U slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada se isplaćuje na teret sredstava budžeta nadležnog nivoa vlasti ili iz sredstava Fonda za zaštitu okoliša.

Članak 163.

Zaštita prirodne vrijednosti u zaštićenom području može se povjeriti vlasniku ili korisniku prava na nekretnini sklapanjem ugovora kojim se uređuju međusobna prava i obaveze između organa upravljanja zaštićenom prirodnom vrijednosti i vlasnika ili korisnika prava na nekretnini.

Ugovorom iz stavka 1. ovog članka uređuju se pitanja zaštite i očuvanja prirodne vrijednosti, a naročito:

- prirodna vrijednost koja je predmet ugovorene zaštite;
- mjere zaštite koje vlasnik ili ovlaštenik prava treba poduzimati, i
- visina naknade za provođenje propisanih mjera zaštite koju vlasnik ili korisnik prima za provođenje mjera zaštite.

Ako je prirodna vrijednost iz stavka 1. ovog članka zaštićena divlja vrsta/podvrsta, ugovor sklapa Federalno ministarstvo.

Članak 164.

Zaštita prirodne vrijednosti u zaštićenom području može se, na osnovu provedenog javnog konkursa povjeriti osobi koja nije njen vlasnik ili korisnik prava, sklapanjem ugovora o staranju, uz uslove koje utvrđuje nadležno ministarstvo. Konkurs provodi organ upravljanja zaštićenim područjem na kojem se nalazi prirodna vrijednost.

Bliže uslove koje mora ispunjavati osoba iz stavka 1. ovog članka Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Pravno ili fizičko lice koje ispunjava propisane uslove i sklopi ugovor s organom upravljanja iz stavka 1. ovog članka postaje staratelj prirodne vrijednosti.

Ugovorom iz stavka 1. ovog članka uređuju se pitanja zaštite i očuvanja prirodne vrijednosti, a naročito:

- prirodna vrijednost koja je predmet ugovorene zaštite;
- mjere zaštite koje staratelj treba preduzeti i visina naknade za provođenje propisanih mjera zaštite.

Ako je prirodna vrijednost iz stavka 1. ovog članka zaštićena divlja vrsta/podvrsta, konkurs provodi i ugovor sklapa nadležno ministarstvo.

Članak 165.

Ako je neka djelatnost ili korištenje prirodne vrijednosti ili nekretnine u zaštićenom području na određeni način ili u određene svrhe ograničeno ili zabranjeno, te je radi toga vlasnik ili korisnik prava nad tom prirodnom vrijednosti ili nekretninom oštećen, ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut sukladno sa odredbom članka 162. stavak 2. ovog Zakona.

Pravo prvokupa i ograničenja u pravnom prometu**Članak 166.**

Vlasnik nekretnine (u daljnjem tekstu: vlasnik) unutar kategorija I, i II koji namjerava tu nekretninu prodati, dužan ju je najprije ponuditi na prodaju Vladi Federaciji BiH, a vlasnik nekretnine u ostalim zaštićenim prirodnim vrijednostima, koji namjerava tu nekretninu prodati, dužan ju je najprije ponuditi Vladi kantona.

Vlasnik nekretnine unutar zaštićene prirodne vrijednosti dužan je u ponudi navesti cijenu i uslove prodaje.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, dužni su ponudu prihvatiti ili odbiti u roku od 30 dana od prijema pismene ponude.

Ako ponuda ne bude prihvaćena unutar propisanog roka, vlasnik može nekretninu u zaštićenom prirodnom vrijednosti prodati drugom licu uz cijenu koja nije niža od cijene navedene u ponudi i pod uvjetima koji za kupca nisu povoljniji od uvjeta što ih sadrži ponuda iz stavka 2. ovog članka.

Ako vlasnik proda nekretninu u zaštićenom prirodnom vrijednosti, a nije prije toga postupio sukladno sa st. 1. i 4. ovog članka, Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona imaju pravo

tužbom protiv prodavca i kupca zahtijevati poništenje ugovora o kupoprodaji u roku do 1 godine od dana kada su saznali za sklapanje toga ugovora, ali najkasnije u roku pet godina od dana sklapanja ugovora o kupoprodaji.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona mogu zahtijevati iz stavka 5. ovog članka poništenje ugovora o kupoprodaji nekretnine u zaštićenom prirodnom vrijednosti ili kad su visina cijene ili uvjeti prodaje prividni, a stvarna cijena i uvjeti ugovora povoljniji za kupca, te kada se sklopi prividan ugovor o prodaji.

Ugovori sklopljeni na naprijed navedeni način su ništavi i ne proizvode pravne posljedice.

Pravo prvokupa iz stavka 1. ovog članka upisuje se u zemljišne knjige kod nadležnog suda.

Članak 167.

Nekretnine i prirodne vrijednosti koje su zaštićene, a koje su u vlasništvu Vlade Federacije BiH, Vlade kantona ili jedinice lokalne samouprave, podliježu ograničenjima u pravnom prometu sukladno sa ovim Zakonom i posebnom propisu.

Radi zaštite krajobraznih vrijednosti i staništa u zaštićenom području poljoprivredna zemljišta u vlasništvu Vlade Federacije BiH, koja su prema odredbama posebnog zakona utvrđena kao pašnjaci, livade, ribnjaci, tršćaci i močvare, nisu u pravnom prometu.

Izuzetno od odredbi stavka 1. i 2. ovog članka Federalno ministarstvo može dozvoliti zamjenu zemljišta u kategorijama I i II koje je u vlasništvu Vlade Federacije BiH za drugo zemljište u zaštićenom području, koje je u vlasništvu pravnog ili fizičkog lica, radi sticanja u vlasništvo zemljišta koje je značajnije za zaštitu prirodnih vrijednosti ili za postizanje ciljeva zaštite.

Članak 168.

Vlasništvo na nekretninama u zaštićenom područjima mogu sticati domaća pravna i fizička lica pod uvjetima propisanim ovim Zakonom.

Nosioci prava vlasništva na nekretninama u kategorijama I i II ne mogu biti strana pravna ili fizička lica, osim ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno.

Način i mogućnost sticanja vlasništva na ostalim zaštićenim kategorijama od strane pravnih i fizičkih lica regulisat će nadležni kantoni svojim propisom.

Članak 169.

Zahtjev za suglasnost o sticanju vlasništva na nekretnini u zaštićenom području iz članka 168. ovog Zakona kupac podnosi nadležnom ministarstvu.

Nadležno ministarstvo izdaje ili uskraćuje suglasnost rješenjem u roku od 60 dana. Ako rješenje nije izdano u propisanom roku, postupa se po odredbama ZUP Federacije BiH.

Pravni poslovi sklopljeni suprotno odredbama ovog Zakona su ništavi i ne proizvode pravne posljedice.

Izvlaštenje i ograničenje vlasničkog prava**Članak 170.**

Vlasnička ili druga stvarna prava na nekretninama u zaštićenom prirodnom vrijednosti mogu se oduzeti ili ograničiti u interesu Federacije BiH, kada je to potrebno radi efikasnije zaštite prirode.

Vlasništvo ili drugo stvarno pravo se oduzima ili ograničava po postupku i na način određen zakonom koji uređuje izvlaštenje nekretnina, ako ovaj Zakon ne određuje drugačije.

Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, moraju najmanje tri mjeseca prije pokretanja prijedloga za izvlaštenje uputiti vlasnicima pismeni prijedlog za otkup nekretnina.

Za oduzetu nekretninu Vlada Federacije BiH ili Vlada kantona, moraju osigurati drugu jednako vrijednu nekretninu izvan zaštićenog područja, ili platiti naknadu.

Visina naknade za oduzetu nekretninu određuje se po vrijednosti nekretnine s obzirom na njezinu tržišnu vrijednost.

Postupak za izvlaštenje pokreće se na prijedlog nadležnog organa, a provodi se na način uređen zakonom koji uređuje izvlaštenje.

Nekretnine u zaštićenim prirodnim vrijednostima evidentiraju se u katastru nekretnina koji se vodi po posebnim propisima.

Članak 171.

Vlada Federacija BiH je dužna na zahtjev vlasnika nekretnine u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, koju je proglasilo predstavničko tijelo, po tržišnoj cijenu otkupiti nekretninu ili ponuditi drugu jednako vrijednu nekretninu.

Vlade kantona su dužni na zahtjev vlasnika nekretnine u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, koju su proglasili zaštićenom na osnovu ovog Zakona, po tržišnoj cijeni otkupiti nekretninu ili ponuditi drugu jednako vrijednu nekretninu.

Vlasnik nekretnine ima pravo ponuditi nekretninu na prodaju sukladno sa ovim članom u roku dvije godine od dana stupanja na snagu akta koji je prouzrokovao ograničenja i zabrane na nekretnini.

Naknada štete

Članak 172.

Pravni ili fizičko lice kojoj se radi ograničenja i zabrana iz ovog Zakona ili na osnovu njega izdatih akata o zaštiti, bitno pogoršaju postojeći uvjeti za sticanje prihoda, a to nije moguće nadoknaditi dozvoljenom djelatnošću u okviru propisanog režima zaštite u zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, ima pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnut.

Naknada iz stavka 1. ovog članka može se isplatiti ako nadležni organ za zaštitu prirode neposredno, putem vještaka ili stručnog tijela prethodno utvrdi da pravni ili fizičko lice koje je podvrgnuto ograničenjima provodi propisane uslove zaštite prirode.

Iznos naknade utvrđuje se sporazumno, a u slučaju spora o visini naknade odlučuje sud.

Naknada iz stavka 1. ovog članka isplaćuje se na teret sredstava budžeta Federacije BiH, odnosno budžeta kantona ili iz sredstava fonda.

Pravno lice koje je u vlasništvu Federacije BiH ili kantona nema pravo na naknadu za ograničenja kojima je podvrgnuto u upravljanju nekretninom.

Članak 173.

Vlada Federacije BiH i Vlada kantona ne odgovara za štetu koju pruzrokuju biljke, gljive ili životinje, osim u slučajevima određenim zakonom.

Članak 174.

Pravna osoba koja upravlja zaštićenom vrstom/podvrstom dužna je na primjeren način i svoj trošak učiniti sve dozvoljene radnje i zahvate kako bi spriječila nastanak štete pravnoj ili fizičkoj osobi.

Pod radnjom ili zahvatom iz stavka 1. ovog članka podrazumijeva se efikasno ograđivanje, ciljano čuvanje dobara i rastjerivanje zaštićenih životinjskih vrsta/podvrsta.

Članak 175.

Ako nastanak štete nije moguće spriječiti na način propisan člankom 174. ovog Zakona, oštećenik može od Federalnog ministarstva zahtijevati izvođenje neophodnih radnji i zahvata za sprečavanje daljnjih šteta. Oštećenik i nadležno ministarstvo sporazumno dijele troškove za izvođenje potrebnih radnji i zahvata.

Ako nadležno ministarstvo izvede radnju ili zahvat iz stavka 1. ovog članka na vlastiti podsticaj snosi troškove zahvata.

Članak 176.

Oštećenik ima pravo na naknadu štete u visini stvarne štete koju nanese životinje strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta ako je poduzeo propisane radnje i zahvate sukladno sa odredbama članka 174. ovog Zakona.

Oštećenik je dužan nadležnom ministarstvu prijaviti nastanak štetnog događaja bez odgađanja, odnosno u roku u kojem je moguće izvođenje dokaza o štetnom događaju, a najkasnije u roku od deset dana od dana nastanka štete.

Oštećenik i komisija koju formira nadležni ministar utvrđuju na mjestu štetnog događaja činjenice koje su značajne za ustanovljenje nastanka štete, uzročnika i visinu štete, o čemu se sastavlja zapisnik.

Ako oštećenik uredno prijavi štetu, a komisija ne obavi uviđaj u roku od 3 dana od prijema prijave oštećenika, oštećenik može u roku od 15 dana odštetni zahtjev uputiti Federalnom ministarstvu.

Ako štetni događaj nastane u zaštićenom području, poslove vještačenja može obaviti ovlaštena osoba organa upravljanja zaštićenim područjem.

Visina naknade štete utvrđuje se na osnovu zapisnika o uviđaju iz stavka 3. ovog članka, a u slučaju spora o visini štete odlučuje sud.

Tužba za naknadu štete može se podnijeti u roku šest mjeseci od dana kad je šteta prijavljena.

Ako postupak utvrđivanja štete nije provela komisija već službena osoba iz nadležnog ministarstva na postupak utvrđivanja štete i ostvarivanja prava na naknadu štete odgovarajuće se primjenjuju odredbe ovog člana.

Način rada i postupanje komisije i drugog ovlaštenog ili službenog lica u postupku utvrđivanja štete, te iznose naknade štete (cjenovnik) Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Članak 177.

Ako pravno ili fizičko lice započne djelatnost ili izvođenje radnji u prostoru koji je prirodno stanište strogo zaštićene divlje vrste/podvrste, i u kojemu ona već egzistira te postoji predvidiv rizik štete od strogo zaštićene divlje vrste/podvrste, umanjuje se iznos naknade štete za predvidiv rizik.

Postotak predvidivog rizika iz stava 1. ovog člana utvrđuje Federalno ministarstvo na osnovu pribavljenog stručnog mišljenja mjerodavne institucije ili ovlaštenog stručnog lica.

Članak 178.

Pravna i fizička lica dužna su nadoknaditi štetu koju prouzrokuje povredama ovog Zakona.

Visina naknade štete prouzrokovane nedopuštenom radnjom u odnosu na pojedine primjerke strogo zaštićenih divljih vrsta/podvrsta utvrđuje se prema odštetnom cjenovniku, koji će donijeti Federalni ministar.

Visina naknade štete prouzrokovane nedopuštenom radnjom u odnosu na ostale zaštićene prirodne vrijednosti utvrđuje se na osnovu vještačenja ovlaštenog stručnog lica.

Sredstva ostvarena naknadom štete iz st. 1., 2. i 3. ovog članka prihod su proračuna.

Podsticajne mjere

Članak 179.

Očuvanje ugroženih divljih vrsta, podvrsta, autohtonih, odomaćenih vrsta-podvrsta i ugroženih tipova staništa podstiče se novčanim podsticajima i naknadama, poreznim i carinskim olakšicama, kao i povoljnim kreditiranjem zaštitnih radnji.

Novčani podsticaji i druge podsticajne mjere iz stavka 1. ovog članka namijenjeni su zaštiti i očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti, a posebno podsticanju upravljanja koje uvažava i provodi mjere očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti, i koje nije štetno za prirodu, kao i za davanje

naknada pravnim i fizičkim licima koje radi zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti trpe odgovarajuća ograničenja ili štete.

Novčani podsticaj i naknade iz stavka 1. ovog članka utvrđuju se posebnim zakonima, propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra i propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

S pravnim ili fizičkim licem koje ostvaruje pravo na novčane podsticaje ili naknade utvrđene propisima koje donosi Vlada Federacije BiH na prijedlog Federalnog ministra, ministarstvo sklapa ugovor o međusobnim pravima i obavezama.

Federalno ministarstvo nadzire ostvarivanje novčanih podsticaja i drugih podsticajnih mjera iz svog djelokruga.

Federalno ministarstvo najmanje jedanput godišnje izvještava Vladu Federacije BiH o ostvarivanju novčanih podsticaja i drugih podsticajnih mjera sukladno sa ovim Zakonom.

Podsticajne mjere iz stavka 1. ovog članka finansiraju se iz budžeta i drugih izvora sukladno sa zakonom.

X. KONCESIJE I KONCESIJSKA ODOBRENJA NA ZAŠTIĆENIM PRIRODNIH VRIJEDNOSTIMA I SPELEOLOŠKIM OBJEKTIMA

Koncesije

Članak 180.

Koncesijom se stiče pravo ekonomskog-privrednog korištenja prirodnih dobara ili pravo obavljanja djelatnosti od opšteg interesa, te pravo na izgradnju i korištenje objekata i postrojenja potrebnih za obavljanje tih djelatnosti u zaštićenim područjima i speleološkim objektima na kojima je to dozvoljeno sukladno sa ovim Zakonom.

Na pitanja davanja koncesije primjenjuje se ovaj Zakon i Zakon o koncesijama Federacije BiH.

Članak 181.

Koncesija se ne može dati u području zaštićenih prirodnih vrijednosti iz članka 134. stavak 1. alineja 1. ovog Zakona.

Vlada Federacije BiH može svojom odlukom odrediti pojedina zaštićena područja, odnosno pojedine zaštićene prirodne vrijednosti u vlasništvu Federacije BiH ili vodno dobro, na kojima se ne može dati koncesija.

Članak 182.

Djelatnost za koju se može izdati koncesija utvrđuje javno preduzeće ili javna ustanova koja upravlja zaštićenim područjem, uz prethodnu suglasnost nadležnog ministarstva.

Odlukom o koncesiji utvrđuje se naročito:

- zaštićeno područje, odnosno speleološki objekt za koji se daje koncesija;
- predviđeni obim privrednog korištenja;
- korisnici koncesije;
- namjene za koje se koncesija dodjeljuje;
- uvjeti zaštite prirode koje je koncesionar dužan provoditi;
- vrijeme trajanja koncesije;
- visina naknade ili osnovica za određivanje visine naknade.

Odluku o dodjeli koncesije donosi se sukladno sa Zakonom o koncesijama Federacije BiH.

Lovna koncesija na zaštićenom području dodjeljuje se sukladno sa posebnim propisom uz prethodnu suglasnost nadležnog ministarstva.

Odluka o koncesiji sadrži uslove zaštite prirode koje utvrđuje Federalno ili nadležno ministarstvo.

Javnoj ustanovi koja upravlja kategorijom I ili nacionalnim parkom, može se odlukom Vlade Federacije BiH dodijeliti posebna upotreba vodnog dobra.

Članak 183.

Ako u toku trajanja koncesije na zaštićenom području ili speleološkom objektu nastanu nepredvidive promjene ili oštećenja zbog kojih je potrebno ograničiti obim koncesije i način njenog provođenja, koncesionar je dužan poduzeti sve radnje i mjere koje mu u cilju sprečavanja nastalih promjena ili oštećenja naredi Federalno ili nadležno ministarstvo ili drugo ovlašteno tijelo.

U slučaju poduzimanja radnji i mjera iz stavka 1. ovog članka koncesionar ima pravo na nadoknadu stvarne štete.

Ako se koncesionar ne pridržava zadatih uvjeta zaštite prirode, dužan je nadoknaditi nastalu štetu, uspostaviti prijašnje stanje ili provesti kompezacijske uslove sukladno sa odredbama ovog Zakona.

XI. PLANIRANJE I ORGANIZACIJA ZAŠTITE PRIRODE

Osnovni dokumenti zaštite prirode

Članak 184.

Osnovni dokumenti zaštite prirode su:

- Strategija Bosne i Hercegovine sa akcionim planom za zaštitu biološke i krajobrazne raznolikosti (U daljem tekstu: Nacionalna strategija);
- Federalna strategija zaštite prirode (Federalna strategija zaštite prirode, je dio Federalne strategije zaštite okoliša i u daljem tekstu: Federalna strategija);
- Prostorno planska dokumentacija u Federaciji BiH;

Programi zaštite prirode koje donose kantonalne skupštine, svako za svoje područje. Programi moraju biti usklađeni sa Federalnom strategijom zaštite prirode.

Članak 185.

Federalna strategija određuje dugoročne ciljeve i smjernice očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti, te načine njezina provođenja, sukladno ukupnim privrednim, društvenim i kulturnim razvojem Federacije BiH.

Federalna strategija se izrađuje na osnovu Izvješćea o stanju u zaštiti prirode, a naročito sadrži:

- opšte strateške ciljeve;
- smjernice za očuvanje krajobraza, ekoloških sustava, tipova staništa, divljih vrsta/podvrsta i autohtonih, zavičajnih udomaćenih vrsta/podvrsta;
- smjernice za zaštićene prirodne vrijednosti;
- smjernice za istraživanje i praćenje stanja u prirodi;
- smjernice za ugrađivanje zaštite prirode u druge sektore;
- smjernice za zakonodavni i institucionalni okvir;
- smjernice za odgoj i obrazovanje u cilju promocije i očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti;
- smjernice za obavještanje javnosti i sudjelovanje javnosti u odlučivanju o prirodi;
- akcijske planove za provođenje smjernica, s oznakama prioriteta i mogućih izvora financiranja;
- način ispunjavanja međunarodnih obaveza u zaštiti prirode;
- kartografske priloge koji prostorno prikazuje mjere očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštite prirodnih vrijednosti.

Smjernice utvrđene Federalnom strategijom primjenjuju se u izradi dokumenata prostornog uređenja i planova upravljanja prirodnim dobrima.

Svaki pet godina obavlja se analiza ciljeva i smjernica utvrđenih Federalnom strategijom, kao analiza provođenja akcijskih planova, te se po potrebi obavlja njena revizija.

Članak 186.

Za potrebe ostvarivanja Federalne strategije i programa zaštite prirode te drugih dokumenata kojima se uređuju pojedina pitanja zaštite prirode, izrađuje se Izvješće o stanju zaštite prirode u Federaciji BiH o kojem odlučuje predstavničko tijelo.

Izvješće iz stavka 1. se izrađuje za dvogodišnje razdoblje, a sadrži naročito:

- podatke o stanju krajobraza, ekoloških sustava, tipova staništa, divljih vrsta/podvrsta i autohtonih, zavičajnih udomaćenih vrsta/podvrsta s analizom ugroženosti, te razloge ugroženosti i probleme zaštite;
- podatke o utjecajima korištenja prirodnih dobara na biološku i krajobraznu raznolikost;
- podatke o utjecajima pojedinih zahvata na prirodu;
- ocjenu provedenih mjera očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti i zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- analizu provedbe Strategije i drugih dokumenata značajnih za zaštitu prirode;
- ocjenu provedenog nadzora;
- podatke o korištenju finansijskih sredstava za zaštitu prirode;
- procjenu potrebe izrade novih ili izmjene i dopune postojećih dokumenata te druge važne podatke za zaštitu i očuvanje prirode.

Prijedlog Izvješća o zaštiti prirode priprema Federalni zavod. Prije upućivanja predstavničkom tijelu Izvješće se dostavlja na mišljenje Federalnom ministarstvu i Savjetodavnom vijeću za zaštitu okoliša, te organima koji odobravaju-usvajaju Izvješće o stanju prirode.

Skupština kantona prihvaća odgovarajuće Izvješće o stanju zaštite prirode na svom području.

Obavljanje upravnih i stručnih poslova zaštite prirode**Članak 187.**

Upravne i stručne poslove zaštite prirode obavlja Federalno ministarstvo i ministarstva u kantonu nadležna za zaštitu prirode, osim onih poslova koji su ovim Zakonom ili drugim propisom dati, odnosno preneseni u nadležnost Federalnog zavoda i zavoda za zaštitu prirode.

Članak 188.

Na rješenja koja donosi Federalno ministarstvo na osnovu ovog Zakona žalba nije dopuštena, ali se može pokrenuti upravni spor u roku od 30 dana od dana dostavljanja rješenja.

Na rješenja koja donose kantonalna ministarstva na osnovu ovog Zakona, dopuštena je žalba i podnosi se Federalnom ministarstvu.

Obavljanje stručnih poslova zaštite prirode**Članak 189.**

Stručne poslove zaštite prirode za Federaciju Bosne i Hercegovine obavlja Federalni zavod za zaštitu prirode (u daljnjem tekstu: Federalni zavod).

Federalni zavod je upravna organizacija koja svoju djelatnost obavlja kao javna služba.

Članak 190.

Federalni zavod u okviru svoje djelatnosti:

- osniva i održava baze podataka o biljnim, gljivljim i životinjskim vrstama, stanišnim tipovima, ekološkim sustavima i krajobrazima,
- prati razloge ugroženosti i stanje očuvanosti biološke i krajobrazne raznolikosti, te predlaže mjere za njihovu zaštitu,
- izrađuje Izvješće o provođenju Nacionalne strategije,
- izrađuje Izvješće o provođenju Strategije,

- vodi informacijski sustav zaštite prirode i katastar biološke i krajobrazne raznolikosti,
- obavlja statističke analize i objedinjava rezultate istraživanja u zaštiti prirode,
- priprema prijedloge za zaštitu i očuvanje dijelova prirode i drugih prirodnih vrijednosti,
- utvrđuje ocjene prihvatljivosti zahvata za prirodu,
- izrađuje stručne podloge za potrebe utvrđivanja uvjeta zaštite prirode, upravljanja zaštićenim područjima i korištenja prirodnih dobara,
- priprema i provodi projekte i programe u području zaštite prirode,
- sudjeluje u provođenju međunarodnih ugovora o zaštiti prirode u kojima je Bosna i Hercegovina članica,
- organizira i provodi odgojno-obrazovne i promidžbene aktivnosti u zaštiti prirode,
- obavlja i druge poslove utvrđene ovim Zakonom i njegovim provedbenim propisim.

Federalni zavod obavlja poslove iz stavka 1. ovog članka sukladno s godišnjim i višegodišnjim programom rada.

Godišnji i višegodišnji program rada iz stavka 2. ovog članka donosi se uz suglasnost Federalnog ministarstva.

O ostvarenju godišnjeg i višegodišnjeg programa rada Federalni zavod podnosi Izvješće Federalnom ministarstvu i Vladi Federacije BiH na način propisan statutom Federalnog zavoda.

Sredstva za obavljanje djelatnosti Federalnog zavoda se osiguravaju u budžetu Federacije BiH i iz drugih izvora sukladno sa Zakonom.

Članak 191.

Nadzor nad zakonitošću rada i nadzor nad stručnim radom Federalnog zavoda obavlja Federalno ministarstvo, provodi upravni nadzor i rješenjem nalaže mjere.

Članak 192.

Kantoni mogu za obavljanje stručnih poslova u području zaštite prirode osnivati zavode za zaštitu prirode za svoje područje.

Poslovi zavoda utvrđuju se aktom o osnivanju i statutom.

Odredbe članka 190. stavka 1. i 2. ovog Zakona odgovarajuće se primjenjuju i na zavode za zaštitu prirode kantona.

XII. INVENTARIZACIJA I PRAĆENJE STANJA (MONITORING)**Članak 193.**

Utjecaji na prirodu se prate kroz stanje cjelokupnih krajobraza, stanje ekosustava, stanje bioloških sustava i stanje neživih komponenti prirode (voda, zrak, zemljište, stijene).

Članak 194.

Federalni zavod uspostavlja i provodi inventarizaciju svih dijelova biološke i krajobrazne raznolikosti (biološke vrste/podvrste, tipovi staništa i tipovi krajobraza), kartiranje ugroženih vrsta/podvrsta i tipova staništa, te njihovo stalno i pravovremeno dopunjavanje.

Podaci su javni, osim ako se radi zaštite divljih vrsta/podvrsta ili staništa podaci ne proglase tajnim.

Članak 195.

Federalni zavod prati i organizuje praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring).

Praćenje stanja očuvanosti prirode obuhvaća:

- praćenje i ocjenu stanja bioloških vrsta/podvrsta, njihovih staništa, tipova staništa, ekološki značajnih područja, ekoloških sustava, te tipova krajobraza;
- praćenje promjena geoloških vrijednosti (pojave klizišta, urušavanja, novih izvora i sl.), što obuhvaća i

izradu posebnih geoloških karata kao podloga za daljnja istraživanja i praćenja;

- praćenje stanja zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Podaci o praćenju stanja očuvanosti prirode (monitoringu) dostavljaju se Federalnom ministarstvu. Podaci su javni, osim ako se radi zaštita divljih vrsta/podvrsta ili staništa podaci ne proglašavaju tajnim.

Članak 196.

Federacija BiH podstiče i promovira naučna istraživanja u području zaštite prirode.

Za naučna istraživanja na zaštićenim područjima, za istraživanja zaštićenih biljnih, gljivljih i životinjskih vrsta i za istraživanja zaštićenih minerala, fosila i sigovina potrebno je dobiti dozvolu Federalnog ili nadležnog ministarstva. Dozvolom se utvrđuju i uvjeti zaštite prirode. Dozvola se izdaje rješenjem.

Pravna ili fizička lica koja je obavila istraživanja dužna je o rezultatima istraživanja izvijestiti Federalno ili nadležno ministarstvo u roku od 30 dana od dana završetka istraživanja, pod prijetnjom novčane kazne i naknade štete.

Članak 197.

Federalno ministarstvo organizuje, a Zavod vodi informacijski sustav zaštite prirode kao dio jedinstvenog informacijskog sustava ministarstva, prema međunarodno prihvaćenim standardima i obavezama.

Zavod prikuplja, obrađuje i objedinjuje podatke o stanju prirode, izrađuje Izvješće i vodi baze podataka u sklopu informacijskog sustava zaštite prirode.

XIII. PRISTUP INFORMACIJAMA I SUDJELOVANJE JAVNOSTI

Obavještanje javnosti

Članak 198.

Federalno ministarstvo, kantonalna ministarstva, Federalni zavod, zavodi za zaštitu prirode kantona, organi uprave, javna preduzeća i javne ustanove koje upravljaju zaštićenim prirodnim vrijednostima dužni su osigurati javnost podataka u vezi zaštite prirode, osim ako posebnim zakonom ili aktom mjerodavnog tijela nije propisana tajnost podataka.

Nadležna tijela i pravna lica iz stavka 1. ovog članka dužni su voditi registar o podacima važnim za zaštitu prirode, i u slučaju oštećenja prirode dužni su o tome izvijestiti javnost sa uputama o postupanju radi njene zaštite i očuvanja. U slučaju bilo kakve neposredne prijetnje prirodi i zdravlju ljudi obavještava se javnost o preduzimanju potrebnih mjera i radnji u cilju sprječavanja ili ublažavanja šteta koje bi mogle nastati iz te opasnosti.

Informacije moraju biti pravovremene i istinite.

Članak 199.

Federalno ministarstvo, kantonalna ministarstva, Federalni zavod, zavodi za zaštitu prirode kantona, organi uprave, javna preduzeća, javne ustanove koje upravljaju zaštićenim prirodnim vrijednostima dužni su sredstvima javnog informisanja na njihov zahtjev pružiti informacije o stanju prirode, o obavljanju poslova zaštite, te omogućiti uvid u odgovarajuću dokumentaciju.

Informacije o stanju zaštite prirode daju se, u pravilu, u pisanom obliku.

Parlamentu Federacije BiH i Vladi Federacije BiH podnose se Izvješće o stanju zaštite prirode na zahtjev tih tijela i na način propisan ovim Zakonom.

Skupštine kantona dužne su da Izvješće o stanju zaštite prirode dostavljati Federalnom ministarstvu svake dvije godine, te u drugo vrijeme na zahtjev toga tijela.

Sudjelovanje javnosti u odlučivanju

Članak 200.

Tokom izrade propisa odnosno akata o proglašavanju prirodnih vrijednosti, dokumenata prostornog uređenja, planova upravljanja zaštićenim područjima, i planova korištenja prirodnih dobara, kao i opšte primjenjivih i pravno obavezujućih propisa i dokumenata u području zaštite prirode, osigurava se sudjelovanje javnosti.

Javnost mora biti tokom postupaka iz stavka 1. ovog članka informisana putem javnog obavještenja ili pojedinačno obaviještena o aktu ili djelatnosti koji mogu uticati na stanje u prirodi.

Obavještanje javnosti obavezno je u slučajevima propisanim ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim propisima.

Članak 201.

U cilju zaštite prirode udruženja građana (civilna društva) mogu:

- Provoditi aktivnosti na edukaciji mladih i građana o potrebama zaštite prirode, dobrobiti od zaštićenih područja i sličnih aktivnosti, kako bi senzibilizirali širu javnost na pažnju prema prirodi i obezbjedili podršku javnosti u donošenju i provođenju propisa o zaštiti prirode.

Čuvanje i korištenje podataka

Članak 202.

Dokumentacija i podaci o inventarizaciji svih dijelova biološke i krajobrazne raznolikosti te praćenje stanja očuvanosti prirode, a naročito zaštićenih prirodnih vrijednosti čuva se u Federalnom ili nadležnom kantonalnom ministarstvu, do uspostave nadležnih zavoda za zaštitu prirode.

Način čuvanja dokumentacije i podataka iz stavka 1. ovog članka propisat će Federalni ministar pravilnikom.

Članak 203.

Svako ima pravo uvida u podatke kojima raspolaže Federalno ministarstvo i nadležno kantonalno ministarstvo, te iz podataka dobiti izvode, ispise ili kopije.

Uvid u dokumentaciju i podatke Federalno ministarstvo i nadležno kantonalno ministarstvo može ograničiti u obimu koji zahtijevaju interesi zaštite prirodnih vrijednosti, unutrašnje sigurnosti ili odbrane Federacije BiH.

Za izdavanje izvoda, ispisa i kopija iz dokumentacije stranka plaća upravnu taksu te stvarne troškove za obavljanje pojedinih poslova.

Uslove i mjerila za određivanje visine stvarnih troškova nastalih upotrebom podataka Federalnog ministarstva odredit će Federalni ministar pravilnikom.

Sredstva ostvarena naplatom naknada prihod su proračuna.

XIV. ZNAK ZAŠTITE PRIRODE I PROMOCIJA ODGOJA I OBRAZOVANJA U ZAŠTITI PRIRODE

Članak 204.

Radi promocije zaštite prirode i poduzimanja mjera na zaštiti prirode koristi se znak zaštite prirode.

Izgled znaka, postupak i uslove za njegovo nošenje i korištenje Federalni ministar će propisati pravilnikom.

Članak 205.

Federacija BiH je dužna osigurati uslove za usklađeno provođenje odgoja i obrazovanja o zaštiti prirode na svim nivoima odgojno-obrazovnog sustava.

Članak 206.

U cilju promocije zaštite prirode obilježava se svake godine Dan zaštite prirode.

U Danu zaštite prirode organiziraju se odgojne, obrazovne, rekreativne, stručne i druge aktivnosti kojima se na primjeren način podstiče i promovira zaštita prirode.

Dan zaštite prirode obilježava se svake godine 22. svibnja na međunarodni dan biološke raznolikosti.

Priznanja i nagrade za postignuća u zaštiti prirode

Članak 207.

Priznanja i nagrade za dostignuća u području zaštite prirode dodjeljuju se za:

- ostvarene rezultate na podsticanju i promociji zaštite prirode;
- ostvarene rezultate rada na projektima i programima u zaštiti prirode;
- razvoj sustava obrazovanja o zaštiti prirode u odgoju i obrazovanju;
- doprinos pojedinca za razvoj i unapređenje zaštite prirode na svim nivoima;
- doprinos stručnih institucija, te strukovnih i drugih udruženja razvoju i unapređenju zaštite prirode.

Priznanja i nagrade dodjeljuje ministarstvo.

Vrste, postupak, način i uslove za dodjelu priznanja i nagrada Federalni ministar će propisati pravilnikom.

XV. FINANSIRANJE ZAŠTITE PRIRODE

Članak 208.

U budžetu Federacije BiH i Fondu za zaštitu okoliša Federacije BiH se osiguravaju sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti, za novčane i druge podsticaje propisane ovim Zakonom, za naknade šteta nanesenih od zaštićenih životinja, za ostvarenje prava prvokupa Vlade Federacije BiH, te za naknade vlasnicima i korisnicima prava na nekretninama u zaštićenim prirodnim vrijednostima koje su od međunarodnog, državnog i federalnog značaja.

U budžetu kantona, osiguravaju se sredstva za zaštitu prirodnih vrijednosti koje proglašava kanton, za novčane i druge podsticaje propisane ovim Zakonom, te za ostvarenje prava prvokupa i naknade vlasnicima i korisnicima na nekretninama za ograničenja kojima su podvrgnuti u tim zaštićenim prirodnim vrijednostima.

Sredstva za finansiranje zaštite prirode osiguravaju se korištenjem prirodnih dobara i zaštićenih prirodnih vrijednosti, ako ovim ili posebnim zakonom nije drugačije određeno, naknadama od koncesijskih odobrenja, i iz drugih izvora utvrđenih zakonom ili propisima donesenim na osnovu zakona.

Upravni nadzor

Članak 209.

Upravni nadzor nad primjenom odredaba ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona obavlja Federalno ministarstvo.

XVI. INSPEKCIJSKI NADZOR

Organizacija vršenja inspekcijskog nadzora

Članak 210.

Inspekcijски nadzor nad provođenjem ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona provodi se sukladno odredbama ovog Zakona, Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 35/05), koje se odnose na inspekcijски nadzor, te Zakona o inspekcijama Federacije BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj: 69/05).

Članak 211.

Inspekcijски nadzor nad primjenom ovog Zakona i na osnovu njega donesenih propisa, u zaštićenim područjima I i II kategorije iz članka 134. ovog Zakona, obavlja inspekcija zaštite prirode u Federalnoj upravi za inspekcijске poslove, a za zaštićena područja kategorije III, IV, V i VI obavlja kantonalni organ za inspekcijске poslove.

Inspekcijски nadzor provode inspektori zaštite prirode.

Članak 212.

Inspekcijски nadzor obuhvata:

- preduzimanje inspekcijских radnji na utvrđivanju stanja izvršavanja propisa kod pravnih i fizičkih lica koja su u obavljanju svoje djelatnosti i radu dužna postupati prema odredbama ovog Zakona i propisa donesenih na osnovu ovog Zakona;
- preduzimanje drugih mjera određenih ovim Zakonom i drugim propisima.

Članak 213.

Za inspektora zaštite prirode može se postaviti lice koje ima visoku stručnu spremu iz područja prirodnih nauka, te položen stručni ispit za inspektora zaštite prirode.

Pored uvjeta iz stavka 1. ovog članka inspektor zaštite prirode mora ispunjavati i uslove određene propisima kojima se uređuju položaj, prava i obaveze državnih službenika.

Ovlaštenja inspektora

Članak 214.

Federalni inspektor, prema ovom Zakonu i Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, ovlašten je i dužan:

- spriječiti neovlašteno korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti, u smislu odredaba ovog Zakona;
- spriječiti ili ograničiti ostvarivanje prava na korištenje zaštićenih prirodnih vrijednosti, ako se ona ne koriste sukladno sa ovim Zakonom;
- zaustaviti izgradnju ili izvođenje zahvata u prostoru sukladno sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, ako se ta izgradnja i zahvati izvode u suprotnosti sa zaštitom prirodnih vrijednosti;
- odrediti privremeni prekid obavljanja djelatnosti, ako se krše odredbe iz tačke 2. stavak 1. ovog članka;
- zabraniti upotrebu objekta i uređaja, ako se koriste u suprotnosti sa zaštitom prirodnih vrijednosti;
- zabraniti ili ograničiti vršenje radnji ako se iste vrše u suprotnosti sa odredbama ovog Zakona i odrediti uspostavljanje prvobitnog stanja;
- odrediti obavezu utvrđivanja štete i naknade štete nastale radnjama iz tačke 6. stavak 1. ovog članka i obavezu vraćanja u prvobitno stanje;
- odrediti i druge mjere sukladno sa ovim Zakonom, ili na osnovu drugih propisa i akata donesenih na osnovu ovog Zakona.

Rješenjem naložiti preventivne mjere u cilju sprječavanja nastanka posljedica.

Ako je potrebno da se otklone uzroci i posljedice prekomjernih zahvata u prirodi, federalni inspektor može odrediti sanacione mjere ili predložiti Federalnom ministarstvu pripremu i provođenje sanacionog programa.

Žalba na rješenja inspektora iz stavka 1. i stavka 2. ovog članka ne odlaže izvršenje rješenja.

Stručni poslovi po nalogu inspekcije

Članak 215.

Obavljanje određenih stručnih poslova za potrebe inspekcijskog nadzora (radovi na sprečavanju širenja zagađenja u slučaju akcidenta i čišćenje zagađenja iz vode i vodnog dobra, ispitivanje, ekspertiza i sl.) koji zahtijevaju posebnu tehničku opremu i specijalizirane stručnjake ili primjenu naučnih metoda i postupaka, može se povjeriti ovlaštenim i osposobljenim institucijama (ustanova, preduzeće, laboratorij, društvo) koje obavljaju takve poslove.

Institucije iz stavka 1. ovog članka angažiraju se na osnovu naloga inspektora nadležnog za zaštitu prirode.

Troškove angažovanja ovlaštenih i osposobljenih institucija i specijaliziranih stručnjaka padaju na teret pravnog i fizičkog lica zbog čijeg je postupanja došlo do potrebe angazovane ovlaštene i osposobljene institucije i specijaliziranih stručnjaka.

Inspeksijski postupci

Članak 216.

Kada utvrdi da je povrijeđen ovaj Zakon, propis ili drugi akt donesen na osnovu ovog Zakona, nadležni inspektor zapisnikom konstatuje nepravilnost ili nedostatak i rješenjem određuje mjere i rok za njihovo otklanjanje.

Pored ovlaštenja i dužnosti određenih zakonom, u slučaju iz stavka 1. ovog članka, sukladno Zakonu o inspekcijama u Federaciji BiH, nadležni inspektor ovlašten je i dužan:

- narediti obustavljanje izvođenja radova, ako se vrše protivno zaštititi prirodnih vrijednosti;
- narediti, u saradnji sa građevinsko-urbanističkom inspekcijom, sukladno sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH, uklanjanje sagrađenog objekta ili postrojenja izgrađenog na području zaštićene prirodne vrijednosti;
- narediti privremenu obustavu rada, odnosno obavljanje djelatnosti pravnog lica ili njegovog dijela, ako utvrdi da se vrše suprotno principima zaštite prirode;
- zabraniti preduzimanje radnji koje nisu dozvoljene ovim Zakonom.

Žalba na rješenja inspektora iz stavka 1. i 2. ovog članka ne odlaže izvršenje rješenja.

Članak 217.

U provedbi inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo zatražiti lične podatke, pregledati zgrade i objekte poslovnih, stambenih i drugih prostora, sredstva rada, alate, vozila i druga prijevozna sredstva, poslovnu dokumentaciju i isprave na temelju kojih se dokazuje identitet lica.

Članak 218.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i dužnost u inspeksijskom nadzoru pregledati zaštićenu prirodnu vrijednost, te ostale prirodne vrijednosti koje uživaju zaštitu na osnovu ovog Zakona, odgovarajuću dokumentaciju, poslovne spise, opremu te u upravnom postupku saslušati pojedina lica.

Nadzirano lice dužno je inspektoru osigurati uvjete za provođenje nadzora, omogućiti pregled u radnim prostorijama, dati na uvid sve podatke i dokumentaciju potrebnu za provedbu nadzora, te obavjestiti o poduzetim mjerama otklanjanja utvrđenih nedostataka.

Članak 219.

U provedbi nadzora nad zaštićenim prirodnim vrijednostima i drugim dijelovima prirode nadležni inspektor za zaštitu prirode nadzire:

- stanje kvaliteta prirode;
- korištenje i upotrebu zaštićenih prirodnih vrijednosti i drugih dijelova prirode;
- primjenu uvjeta i mjera zaštite prirode, te drugih akata izdanih na osnovu ovog Zakona;
- provođenje prostornih planova i planova korištenja prirodnih dobara u dijelu koji se odnosi na mjere i uslove zaštite prirode;
- provedbu plana upravljanja i programa zaštite, očuvanja, korištenja i promicanja zaštićene prirodne vrijednosti;

- radnje koje mogu prouzrokovati promjene i oštećenja na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti ili drugom dijelu prirode;
- provođenje neposredne zaštite, očuvanja i korištenja zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- provedbu mjera zaštite zaštićenih biljnih, gljivnih i životinjskih vrsta/podvrsta i ostalih zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- izvoz, uvoz i provoz biljaka, gljiva i životinja, ako su ograničeni ili zabranjeni ovim Zakonom ili na osnovu njega donesenim propisima;
- introdukciju i reintrodukciju divljih vrsta/podvrsta u prirodu;
- informisanje javnosti o stanju prirode;
- primjenu izrečenih preventivnih mjera u cilju zaštite prirode;
- primjenu drugih propisanih uvjeta i mjera zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti utvrđenih ovim Zakonom i na osnovu njega donesenih propisa.

Članak 220.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima narediti da u primjerenom roku uklone utvrđene nedostatke i nepravilnosti u postupanju sa zaštićenim biljnim, gljivnim i životinjskim vrstama/podvrstama ili drugom zaštićenom prirodnom vrijednosti.

U provedbi inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima privremeno obustaviti djelatnosti, radnje i radove koji nisu sukladno s ovim Zakonom i propisima donesenim na osnovu ovog Zakona, zatražiti uspostavljanje prijašnjeg stanja, odnosno narediti mjere za sprječavanje i uklanjanje štetnih posljedica.

U slučaju iz stavka 1. ovog članka nadležni inspektor za zaštitu prirode može narediti i hitne mjere radi sprječavanja ili smanjivanja štete nastale zbog obavljanja radova, djelatnosti i radnji, ili daljnjeg sprječavanja nastanka štete.

Članak 221.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim licima privremeno oduzeti:

- predmete kojima je učinjeno krivično djelo ili prekršaj predviđen ovim Zakonom, propisima donesenim na osnovu ovog Zakona ili drugim propisima;
- pokretnu zaštićenu prirodnu vrijednost i odrediti čuvanje kod ovlaštenog lica iz popisa Federalnog ili nadležnog ministarstva.

Za oduzete predmete i vrijednosti iz stavka 1. ovog članka nadležni inspektor za zaštitu prirode će izdati potvrdu i podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog ili krivičnog postupka.

Nadležni sud u postupku iz stavka 1. ovoga članka odlučit će o trajnom oduzimanju zaštićene prirodne vrijednosti.

Pokretna prirodna vrijednost stečena protuzakonitom radnjom koja je podložna kvarenju ili se ne može odgovarajuće zbrinuti ili ako njeno čuvanje zahtijeva nerazmjerne troškove, prodaje se, ako je prodaja dopuštena prema ovome Zakonu, a ostvarena sredstva prihod su budžeta ili se sa tom prirodnom vrijednosti postupa na način koji je najprimjereniji za njeno očuvanje i zaštitu.

Izuzetno od stavka 4. ovog članka oduzeta prirodna vrijednost može se ustupiti humanitarnoj organizaciji uz potvrdu prijema.

Članak 222.

U provođenju inspeksijskog nadzora nadležni inspektor za zaštitu prirode ima pravo i obavezu nadziranim osobama, koje

nemaju dozvolu Federalnog ili nadležnog ministarstva ili druge suglasnosti, rješenjem zabraniti:

- branje zaštićenih biljaka, gljiva i njihovih dijelova;
- rastjerivanje, hvatanje, držanje, ubijanje i prepariranje zaštićenih životinja i njihovih razvojnih oblika;
- uklanjanje gnijezda ili legla zaštićenih divljih vrsta/podvrsta;
- introdukciju i reintrodukciju;
- promet zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- promet primjercima biljnih, gljivnih ili životinjskih vrsta zaštićenim na osnovu međunarodnih ugovora u kojima je Bosna i Hercegovina članica;
- promet nekretnina na zaštićenim prirodnim vrijednostima;
- uvoz, izvoz i provoz zaštićenih prirodnih vrijednosti;
- podvodne aktivnosti (i istraživanja) u zaštićenim područjima;
- obavljanje propisanih poslova zaštite prirode;
- naučna istraživanja u zaštićenim područjima;
- naučna istraživanja pojedinih zaštićenih vrsta.

U slučaju iz stavka 1. ovog članka nadležni inspektor za zaštitu prirode može narediti hitne mjere radi zaštite života ljudi i smanjivanja štete nastale zbog obavljanja nedopuštenih djelatnosti, radnji ili radova.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode je ovlašten zabraniti oštećivanje ili uništavanje staništa zaštićenih divljih vrsta/podvrsta, kao i druge radnje i zahvate suprotne ovom Zakonu i propisima donesenim na osnovu ovog Zakona.

Članak 223.

Ako nadležni inspektor za zaštitu prirode u obavljanju inspekcijuskog nadzora utvrdi da je počinjen prekršaj propisan ovim Zakonom, dužan je izdati prekršajni nalog prema posebnom zakonu, odnosno poduzeti radnje potrebne za pokretanje prekršajnog postupka.

Prekršajni nalog iz stavka 1. ovog članka nadležni inspektor za zaštitu prirode će izdati za prekršaj koji je učinjen prvi put i ako ocijeni neposrednim opažanjem da za taj prekršaj, obzirom na sve relevantne okolnosti, odgovara kazna u najnižem zapriječenom iznosu ili zaštitna mjera.

U izreci rješenja prekršajnog naloga navodi se uputa da se novčana kazna, šteta ili troškovi trebaju platiti u roku od osam dana, ili da se u slučajevima propisanim posebnim zakonom, mogu platiti odmah na mjestu počinjenja prekršaja ili obavljenog nadzora.

Pored zabrana iz navedenih stavova inspektor će rješenjem narediti uklanjanje posljedica.

Članak 224.

Kad postoje uvjeti za izdavanje prekršajnog naloga nadležni inspektor za zaštitu prirode, počinio prekršaja izdat će prekršajni nalog sukladno sa Zakonom o inspekcijama u Federaciji BiH.

Članak 225.

Ako nadležni inspektor za zaštitu prirode utvrdi povredu odredbe zakona ili drugih propisa nad primjenom kojih nadzor obavlja druga inspekcija, odnosno drugo tijelo uprave, izvijestit će bez odgađanja nadležnu inspekciju odnosno nadležno tijelo.

Članak 226.

Nadzirano lice dužna je o ispunjenju rješenjem naređenog postupanja obavijestiti nadležnog inspektora za zaštitu prirode u roku osam dana od dana isteka roka za ispunjenje obaveze.

Ako nadzirano lice ne postupi po rješenju nadležnog inspektora za zaštitu prirode, rješenje će se izvršiti putem drugog lica na trošak izvršenika. Troškovi izvršenja inspekcijuskog rješenja putem drugog lica namiruju se iz budžeta Federacije ili kantona do naplate od izvršenika.

Članak 227.

Radi sprječavanja nastanka neotklonjivih šteta na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti, biološkoj i krajobraznoj raznolikosti, odnosno radi naređivanja hitnih zaštitnih mjera, ili radi otklanjanja neposredne opasnosti za život i zdravlje ljudi ili za imovinu, rješenje u toku nadzora može se donijeti i usmeno. Usmeno se rješenje unosi u zapisnik uz naznaku da će se otppravak pisanog rješenja izvršiti u roku od osam dana.

Članak 228.

Nadležni inspektor za zaštitu prirode samostalno vodi postupak, obavlja radnje i poduzima mjere za koje je ovlašten.

Niko ne smije, koristeći se službenim položajem ili na drugi način, sprječavati ili ometati nadležnog inspektora u obavljanju nadzora i poduzimanju mjera i radnji za koje je ovlašten.

Ako se inspektor u obavljanju nadzora i poduzimanju mjera i radnji za koje je ovlašten pruži otpor silom ili prijetnjom da će se direktno upotrijebiti sila, ili ako se takav otpor osnovano očekuje, inspektor može zatražiti pomoć službenih lica nadležne policijske uprave.

Članak 229.

Nadležni inspektor je odgovoran:

- ako propusti preduzeti, odnosno odrediti mjere ili radnje koje je po zakonu ili drugim propisima bio dužan preduzeti odnosno odrediti;
- ako prekorači ovlasti utvrđene zakonom ili drugim propisima;
- ako ne podnese zahtjev ili prijavu, odnosno ne izvijesti nadležna tijela o utvrđenim nepravilnostima i nedostacima;
- ne naloži preventivne mjere u cilju sprječavanja oštećenja prirode.

Na prestanak službe i razrješenje nadležnog inspektora za zaštitu prirode primjenjuju se propisi o državnim službenicima.

Članak 230.

Inspektori zaštite prirode (u daljnjem tekstu: inspektor) vodi zapisnik o obavljenim pregledima i drugim radnjama s podacima o provedbi inspekcijuskog nadzora.

Članak 231.

Ako inspektor utvrdi ili sazna za povredu propisa čiju je primjenu ovlašten nadzirati, dužan je provesti inspekcijuski postupak i poduzeti mjere propisane ovim Zakonom.

Protiv rješenja Federalnog inspektora žalba se izjavljuje Federalnom ministarstvu okoliša i turizma u roku od osam dana od dana uručenja rješenja.

Protiv rješenja kantonalnog inspektora za prirodu, ako inspektor rješava po osnovu federalnog propisa žalba se izjavljuje direktoru Federalne uprave za inspekcijuske poslove.

Protiv rješenja kantonalnog inspektora za prirodu, ako inspektor rješava po osnovi kantonalnog propisa žalba se izjavljuje kantonalnom ministarstvu nadležnom za prorodu iz upravnog područja na koje se odnosi inspekcijuski nadzor, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Odredbe stavka 2., 3. i 4. ovog članka odnose se i na zaključak federalnog i kantonalnog inspektora za prirodu.

Žalba protiv rješenja, odnosno zaključka iz stavka 2., 3., 4. i 5. ovog članka odgađa njegovo izvršenje, osim ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

O činjenicama utvrđenim u inspekcijuskom postupku, odnosno o preduzetim mjerama inspektor je dužan obavijestiti podnosioca prijave.

Obavijest inspektora iz stavka 7. ovog članka nije upravni akt.

Ako inspektor utvrdi da nisu povrijeđeni propisi čiju je primjenu ovlašten nadzirati, donijet će zaključak o obustavi

inspekcijskog postupka sukladno Zakonu o inspekcijama u Federaciji BiH.

XVII. KAZNENE ODREDBE

Članak 232.

Novčanom kaznom u iznosu od 500 KM do 1500 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 5000 KM do 15 000 KM, ako:

- organizira vožnje na motorni pogon izvan naselja, svih vrsta cesta, poljskih puteva i uređenih staza i poligona za vožnju (čl. 14.);
- stavlja na tržište i primjenjuje sredstva za zaštitu bilja i mineralna gnojiva na nedopušten način (čl. 17.);
- koristi prirodna dobra na nedopušten način i sa štetnim posljedicama (čl. 18.);
- donese planove bez odobrenja uvjeta zaštite prirode ili propisanih suglasnosti (čl. 20., 21. i 22.);
- provede zahvat za koji nije pribavljena ocjena prihvatljivosti za prirodu ili protivno pribavljenoj ocjeni (čl. 26, st. 1. i 3.);
- u zoni utjecaja zahvata ne uspostavi ili ne približi stanje u prirodi onom stanju koje je bilo prije zahvata (čl. 32., stavak 2.);
- ne provede kompenzacijske uslove na propisani način (čl. 28., st. 3. i 6.);
- kao nosioc zahvata ili korisnik prirodnih dobara bez odgađanja ne ukloni štetne posljedice (čl. 31.);
- iskorištava mineralne sirovine na način da se ne osigurava očuvanje krajobraznih vrijednosti prostora i ne poduzme mjere sanacije, ili ako donese sanacioni projekt bez suglasnosti ministarstva (čl. 35.);
- koristi i upravlja šumama suprotno načelima održivog razvoja (čl. 37. st. 2. i 3.);
- obavlja pošumljavanje tamo gdje nije opravdano i na način koji ugrožava ugroženi ne šumski i rijetki stanišni tip (čl. 38.);
- koristi hemijska sredstva za zaštitu bilja u šumama bez dopuštenja (čl. 39.);
- ne osigura stalan postotak zrelih i starih stabala prema uvjetima zaštite prirode (čl. 40. st. 1.);
- ne upravlja na način da u najvećoj mjeri očuva šumske čistine i šumske rubove (čl. 40. st. 3.);
- ne upravlja na način da osigurava produženje sječive zrelosti zavičajnih vrsta drveća (čl. 40. st. 4.);
- prometuje na krškom području suprotno propisanim uvjetima (čl. 42.);
- ne prijavi otkriće speleološkog objekta ili njegovog dijela u propisanom roku (čl. 44. st. 5.);
- koristi speleološke pojave i objekte u turističke svrhe bez ili suprotno programu ministarstva (čl. 47.);
- oštećuje, uništava ili odnosi spiljski nakit i podzemnu faunu (čl. 45. st. 1.);
- ne traži dozvolu ministarstva za propisano korištenje, uređenje, istraživanje, ronjenje, snimanje i ostale djelatnosti i zahvate koji utiču na osnovne značajke, uslove i prirodnu floru i faunu u speleološkom objektu ili njegovom dijelu (čl. 46.);
- ugrožava ili oštećuje speleološku pojavu ili objekt ili na drugi način sprječava njihovo korištenje, ubija ili uznemiruje podzemne životinje (čl. 49. stav 1.);
- gradi građevine, ili privredno koristi prirodna dobra suprotno propisanim uvjetima (čl. 52.);
- ne očuva rubne dijelove oranica kao staništa (čl. 56.);
- ne provodi propisane mjere za očuvanje stanišnih tipova u povoljnom stanju (čl. 66.);
- provodi zahvate i radnje koje mogu dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na ekološki značajnom području, a za dopušteni zahvat ne provede odgovarajuće kompenzacijske ili druge predviđene zamjene (čl. 68.);
- obavi zahvat i radnju koja može dovesti do uništenja ili neke druge znatne ili trajne štete na međunarodno ekološki značajnom području (čl. 69. st. 4.);
- istrijebi autohtonu divlju vrstu-svojt (čl. 70. st. 2.);
- smanjuje populaciju divljih vrsta-svojt, uništava njihova staništa ili mijenja njihove životne uslove u mjeri u kojoj je vrsta-svojt ugrožena (čl. 70. st. 3.);
- namjerno hvata, ozljeđuje ili ubija divlje životinje (čl. 71. st. 1. alineja 1.);
- namjerno uklanja divlje biljke i njihova staništa, smanjuje njihove populacije ili ih uništava (čl. 71. st. 1. alineja 2.);
- namjerno oštećuje ili uništava staništa divljih vrsta-svojt (čl. 71. st. 1. alineja 3.);
- ne primjenjuje propisane metode i tehnička sredstva koje najmanje ometaju divlje vrste-svojte ili staništa njihovih populacija (čl. 72. st. 1.);
- ne izgradi javnu cestu i drugu saobraćajnicu na način da osigura sigurno prelaženje divljih životinja (čl. 73. st. 1.);
- ne provodi propisane mjere zaštite i način održavanja prijelaza za divlje životinje (čl. 73. st. 3.);
- izvodi stupove i tehničke komponente na nedopušten način (čl. 74.);
- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata i ubija životinje u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa bez dobijanja dozvole ministarstva i drugih propisanih uvjeta (čl. 75.);
- uvodi (introdukcija) divlju vrstu-svojt u prirodu na području Federacije BiH, kao i u staništa u kojima vrsta-svojt prirodno ne boravi, suprotno odredbama Zakona i provedbenog propisa (čl. 77.);
- ponovno uvodi (reintrodukcija) nestale divlje vrste-svojte u prirodu na područje Federacije BiH bez dozvole ministarstva, suprotno uvjetima propisanim Zakonom i provedbenim propisom (čl. 79.);
- ne provodi propisane mjere za očuvanje povoljnog stanja staništa (čl. 98.);
- obavlja unos, iznos, izvoz, ponovni izvoz, unos s mora divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, njihovih dijelova ili derivata suprotno uvjetima propisanim Zakonom i provedbenim propisima (čl. 99.);
- obavlja unos, iznos, izvoz, ponovni izvoz, uvoz, unos s mora divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora koji je Bosna i Hercegovina članica, njihovih dijelova ili derivata, bez odgovarajuće dozvole ili potvrde izdane od strane ministarstva i akta nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza, ili s lažnom, krivotvorenom ili nevažećom dozvolom ili potvrdom, ili s dozvolom ili potvrdom koja je izmijenjena bez odobrenja ministarstva ili nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza (čl. 99. st. 1.);
- upotrijebi dozvolu, potvrdu ili drugi akt izdan na osnovu ovog Zakona u svrhu obavljanja prekograničnog prometa i trgovine zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, za bilo koji drugi primjerak divlje vrste/podvrste koji nije taj za koji je izdana

- dozvola, potvrda ili drugi akt (čl. 99. st.7. i/ili 105. st.5.);
- u zahtjevu za izdavanje dozvole za unos, iznos, izvoz, uvoz, unos s mora, potvrde za ponovni izvoz, dozvole ili potvrde za trgovinu, upotrijebi lažnu izjavu ili svjesno pruži lažne informacije radi dobivanja dozvole ili potvrde (čl. 99. st.1. i 4., čl.105. st. 1. i 4.);
 - uz zahtjev za izdavanje dozvole za unos, iznos, izvoz, uvoz, unos s mora, potvrde za ponovni izvoz, dozvole ili potvrde za trgovinu ili u bilo koju drugu svrhu u vezi sa ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima, priloži lažnu, krivotvorenu, ili nevažeću dozvolu ili potvrdu, ili dozvolu ili potvrdu izmijenjenu bez odobrenja nadležnog tijela koje ju je izdalo (čl. 99. st. 1. i 4., čl.105. st. 1. i 4.);
 - obavlja prevoz divljih vrsta/podvrsta koje su zaštićene na osnovu ovog Zakona, njihovih dijelova ili derivata bez valjene izvozne dozvole ili potvrde o ponovnom izvozu izdane od strane nadležnog tijela zemlje izvoza ili ponovnog izvoza (čl. 99. st. 8.);
 - obavlja trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu ovog Zakona ili međunarodnih ugovora kojih je Bosna i Hercegovina članica, suprotno uvjetima propisanim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima (čl. 105.);
 - krivotvori ili izmijeni dozvolu ili potvrdu za trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu Zakona (čl. 105. st.1. i 4.);
 - se ne pridržava odredbi i uvjeta navedenih u dozvoli ili potvrdi za trgovinu odomaćenim autohtonim ili stranim divljim vrstama/podvrstama zaštićenim na osnovu Zakona (čl. 105. st.1. i 4.);
 - ako bez odgađanja ne obavijesti ministarstvo o svim promjenama i novim okolnostima koje utiču ili mogu uticati na valjanost dozvole ili potvrde u svrhu prekograničnog prometa ili trgovine zaštićenim divljim vrstama/podvrstama, izdanim sukladno s ovim Zakonom i na osnovu njega donesenim provedbenim propisima (čl. 107. st.2.);
 - namjerno bere, sakuplja, siječe ili iskopava samonikle strogo zaštićene biljke ili gljive (čl. 111. st.1.);
 - drži i trguje strogo zaštićenim biljkama i gljivama (čl. 111. st.2.);
 - namjerno hvata, drži i ubija strogo zaštićene životinje, oštećuje ili uništava njihove razvojne oblike, gnijezda ili legla, te područja razmnožavanja i odmaranja, uznemiruje ih u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih i hibernacije, te namjerno uništava ili uzima jaja iz prirode ili drži prazna jaja (čl. 111. st.3. al. 1.,2.,3., 4., 5., 6.);
 - prikriva, drži, uzgaja, trguje, uvozi, izvozi, prevozi, otuđuje ili na bilo koji način pribavlja te preparira strogo zaštićene životinje (čl. 111. st.3. al. 7.);
 - drži u zatočeništvu, uzgaja, prodaje i kupuje zaštićene divlje vrste/podvrste suprotno propisanim uvjetima (čl. 113.);
 - izvozi ili uvozi strogo zaštićene biljke, gljive i životinje bez dozvole ministarstva (čl. 114.);
 - koristi zaštićene divlje vrste-svoje suprotno propisanim uvjetima (čl. 118.);
 - upotrebljava neselektivna sredstva hvatanja i ubijanja zaštićenih životinja te sredstva koja mogu prouzročiti lokalno nestajanje ili ozbiljno uznemiravanje populacije vrsta (čl. 119.);
 - ne štiti zavičajne udomaćene vrste-svoje na propisan način (čl. 121);
 - upotrebljava genski materijal ili uzima iz prirode uz ugrožavanje ekološkog sustava i populacija vrsta (čl. 122. st. 2., 3. i 4.);
 - prenese pravo patenta genoma (čl. 123. st. 3.);
 - upravlja genskim bankama bez ovlaštenja (čl. 124. st. 4.);
 - bez valjana razloga uništava minerale ili fosile (čl. 125. st. 4.);
 - uzima iz prirode minerale ili fosile koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima (čl. 128. st.1.);
 - stavlja u promet minerale i fosile bez dozvole (čl. 131. st. 3.);
 - izvozi minerale ili fosile koji su proglašeni zaštićenim prirodnim vrijednostima (čl. 133. st.2.);
 - obavlja radnje i zahvate na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti bez pribavljene dozvole (čl. 159.);
 - ne obavi ponudu za prodaju nekretnine po pravu prvokupa na način propisan Zakonom (čl. 166. st. 1. i 2.);
 - proda nekretninu koja se nalazi na zaštićenoj prirodnoj vrijednosti drugoj osobi u cijenu koja je niža od cijene navedene u ponudi uz pravo prvokupa (čl. 166. st. 4,5.);
 - ne provodi propisane uslove i mjere zaštite prirode utvrđene odlukom ili ugovorom o koncesiji (čl. 182. st. 3);
 - ne poduzme sve mjere i radnje na sprječavanju nastalih promjena i oštećenja (čl. 183. st. 1.).
- Za prekršaj iz stavka 1. ovoga članka kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 500 KM do 3000 KM.
- Članak 233.
- Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 1200 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 1500 KM do 10 000 KM, ako:
- ne dopuste obilazak i pregled prirodnina (čl. 13.);
 - drži u zatočeništvu u neprikladnim uvjetima i bez odgovarajućeg staranja, odnosno suprotno propisanim uvjetima životinje divljih vrsta/podvrsta (čl. 102. st. 1. i 4.);
 - prikazuje u zooološkim vrtovima, akvarijima, terarijima ili sličnim prostorima životinje autohtonih odomaćenih ili stranih divljih vrsta/podvrsta bez dozvole ministarstva (čl. 103. st. 1.);
 - uzgaja zavičajne i strane divlje vrste-vrste/podvrste bez dozvole odnosno suglasnosti ministarstva (čl. 104. st.1.);
 - uzgojene životinje ne obilježi na propisani način (čl. 104. st. 3.);
 - ne brine da životinja ne pobjegne u prirodu i prouzroči štetu (čl. 104. st. 4);
 - ne prijavi ministarstvu mrtve, bolesne ili ozlijeđene strogo zaštićene divlje vrste-vrste/podvrste (čl. 113. st. 3.);
 - obavlja istraživanja bez dozvole ministarstva (čl. 115. st. 1.);
 - ne dostavi ministarstvu podatke u propisanom roku o rezultatima istraživanja u vezi procjene ugroženosti utvrđene istraživanjem s prijedlogom zaštitnih mjera (čl. 115. st. 2.);
 - obavlja djelatnosti na mjestu nalaza koje mogu dovesti do uništenja ili oštećivanja nalaza minerala ili fosila (čl. 129. st. 3);
 - ne pribavi dozvolu za istraživanje minerala i fosila (čl. 130. st. 1.);

- pri uzimanju minerala i fosila koristi strojeve ili druga nedopuštena sredstva (čl. 132. st. 1.);
- ne provodi mjere zaštite propisane Zakonom dok je prirodna vrijednost pod privremenom zaštitom (čl. 149.);
- ne postupa sukladno sa planom upravljanja za zaštićeno područje (čl. 155. st. 4. i čl. 156.);
- organizira posjećivanje i razgledavanje zaštićene prirodne vrijednosti suprotno propisanim uvjetima (čl. 160.);
- ne dopušta pristup zaštićenoj prirodnoj vrijednosti prema propisanim uvjetima (čl. 161. st. 1.);
- ne sklopi ugovor o zaštiti neke prirodne vrijednosti, odnosno ne sklopi ugovor o staranju nad nekom prirodnom vrijednošću prema propisanim uvjetima (čl. 163. i čl. 164.);
- obavlja naučna istraživanja bez suglasnosti ministarstva ili ne dostavi ministarstvu Izvješće o rezultatima istraživanja (čl. 196.);
- ne dostavi podatke o stanju i zaštiti prirode (čl. 195. st. 3.);
- ne obavještava javnost o stanju zaštite prirode u slučajevima propisanim Zakonom (čl. 198.).

Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 300 KM do 2 000 KM.

Članak 234.

Novčanom kaznom u iznosu od 100 KM do 1000 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 1000 KM do 7 000 KM, ako:

- namjerno uznemiruje divlje životinje (čl. 71 st. 1. al. 1.);
- namjerno uklanjati divlje biljke ili gljive iz njihovog staništa, smanjivati njihove populacije ili ih na bilo koji način uništavati (čl. 71. st. 1. al. 2.);
- namjerno oštećivati ili uništavati staništa divljih vrstevrsta/podvrsta (čl. 71. st. 1. al. 3.);
- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata ili ubija životinje u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa bez suglasnosti vlasnika i ovlaštenika prava (čl. 75. st. 3.);
- sakuplja biljke, gljive i njihove dijelove, te hvata ili ubija životinje radi naučno-istraživačkog rada i iznošenja iz Federacije BiH bez dozvole ministarstva (čl. 76. st. 2.);
- ne obavjesti u propisanom roku ministarstvo o sticanju vlasništva nad zaštićenim životinjama (čl. 102. st. 2.);
- ne štiti i čuva minerale ili fosile na propisan način (čl. 127. st. 3.);
- uzima iz prirode minerale ili fosile radi istraživanja, obrazovanja i izložbenih namjena bez dozvole ministarstva (čl. 131 st. 3.);
- ne prijavi ministarstvu u propisanom roku pronalazak minerala ili fosila ili ne poduzme neophodne mjere zaštite od uništenja, oštećivanja ili krađe (čl. 129. st. 1.);
- ne omogući istraživanje nalazišta minerala ili fosila sukladno s rješenjem ministarstva (čl. 129. st. 5.);
- obavlja istraživanja minerala i fosila bez dodatne dozvole (čl. 129. st. 5.);
- ne zatraži dozvolu za obavljanje istraživanja nalazišta minerala i fosila u propisanom roku (čl. 130. st. 1.);
- nastavi istraživanje pored zabrane ili izdate dozvole (čl. 130. st. 2.);

- ne dostavi Izvješće o obavljenom istraživanju u propisanom roku (čl. 130. st. 4.);
- uzima minerale i fosile iz prirode za namjene koje nisu utvrđene ovim Zakonom (čl. 131 st. 1.);
- uzima minerali i fosile iz prirode radi stavljanja u promet bez dozvole ministarstva (čl. 131. st. 3.);
- ne posjeduje dokaze o porijeklu minerala i fosila, odnosno o dozvoli za uzimanje iz prirode (čl. 131. st. 3.);
- ne vodi evidenciju o stavljanju u promet minerala i fosila na propisan način (čl. 131. st. 4. i 5.);
- izvozi minerale ili fosile bez dozvole ministarstva (čl. 133. st. 1.);
- koristi znak zaštite prirode suprotno propisanom načinu (čl. 204. st. 2.).

Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 150 KM do 1 500 KM.

Član 235.

Novčanom kaznom u iznosu od 50 KM do 500 KM kaznit će se fizičko lice, a pravno lice 500 KM do 5000 KM, ako:

- vozi, zaustavlja i parkira vozilo izvan svih vrsta cesta, poljskih puteva i uređenih staza za vožnju (čl. 14.);
- ne uruči kupcu dokaz o porijeklu minerala ili fosila, ili o dozvoli za uzimanje iz prirode (čl. 131. st. 1 i 2.).

Za prekršaj iz stavka 1. ovog članka kada ga počini pravno lice, kaznit će se i odgovorno lice u pravnom licu novčanom kaznom od 150 do 1000 KM.

Nadležnost i ovlaštenje za odlučivanje o prekršaju

Članak 236.

Prekršajni postupci za prekršaje propisane ovim Zakonom provode se na način propisan posebnim zakonom ako ovim Zakonom nije drugačije određeno.

Zastara prekršajnog gonjenja i izvršenja prekršajnih sankcija utvrđuje se odredbama ovog Zakona i Zakona o prekršajima Federacije BiH.

Članak 237.

Na prekršajni postupak za prekršaje propisane ovim Zakonom primjenjivaće se Zakon o prekršajima Federacije BiH.

Prekršajni postupak ne može se pokrenuti po isteku rokova predviđenih Zakonom o prekršajima Federacije BiH.

XVIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 238.

Rok za provođenja revizije prirodnih vrijednosti koje su zaštićene do stupanja na snagu ovog Zakona je dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Članak 239.

Vlada Federacije BiH i Federalni ministar će u roku od tri godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona donijeti propise za koje su ovlašteni ovim Zakonom.

Crvene liste će donijeti Federalni ministar u roku od jedne godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Crvene knjige će donijeti Federalni ministar u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 240.

Stručne podloge zaštite prirode propisane ovim Zakonom služit će kao osnova za izradu prostorno planske dokumentacije.

Članak 241.

Do donošenja plana upravljanja organi upravljanja zaštićenim područjima, uz suglasnost Federalnog ministarstva i nadležnih kantonalnih ministarstava, donose privremene upravljačke smjernice s osnovnim dijelovima plana upravljanja bez provođenja postupka javnog uvida.

Članak 242.

Pravna lica koja upravljaju šumama dužna su uskladiti šumsko-privredne osnove s odredbama ovog Zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije.

Korisnici prava lova dužni su svoje propise uskladiti s odredbama ovog Zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije.

Pravna lica koja upravljaju vodama dužna su planove upravljanja uskladiti s odredbama ovog Zakona u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Druga pravna i fizička lica koja upravljaju prirodnim dobrima dužna su planove korištenja prirodnih dobara uskladiti s odredbama ovog Zakona u oku od godine dana od dana stupanja na snagu ovog Zakona.

Članak 243.

Federalni zavod za zaštitu prirode je upravna organizacija i obavljaće poslove sukladno sa ovim Zakonom. Federalno zavod će uskladiti svoju organizaciju i djelatnost s odredbama ovog Zakona.

Federalni zavod će biti uspostavljen u roku od tri godine od stupanja na snagu ovog Zakona.

Do uspostave Federalnog zavoda za zaštitu prirode poslove iz nadležnosti Zavoda obavljaće Federalno ministarstvo okoliša i turizma.

Članak 244.

Kartu tipova staništa ovog Zakona utvrdit će Federalni ministar u roku od 3 godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Dok se ne izradi karta tipova staništa Federalno ministarstvo će svojim aktom utvrđivati procjenu stanja tipova staništa te uvjete zaštite prirode za očuvanje ekološkog sustava.

Članak 245.

Međunarodna ekološki značajna područja ovoga Zakona dijelovi su evropske ekološke mreže Natura 2000.

Međunarodna ekološki značajna područja iz stavka 1. ovog članka utvrdit će se do dana pristupa Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji.

Članak 246.

Ocjena prihvatljivosti za ekološku mrežu i zahvati u prirodu neće se izradivati dok se ne propišu mjere zaštite i očuvanja prirodnih vrijednosti i ekološki značajnih područja kao dijelova ekološke mreže.

Članak 247.

Do stupanja na snagu provedbenih propisa utvrđenih ovim Zakonom ostaju na snazi propisi doneseni na osnovu Zakona o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03) u dijelu u kojem njihove odredbe nisu u suprotnosti s odredbama ovog Zakona.

Članak 248.

U roku jedne godine od stupanja na snagu ovog Zakona kantoni će uskladiti propise o zaštiti prirode sa ovim Zakonom.

Članak 249.

Danom stupanja na snagu ovog Zakona prestaje važiti Zakon o zaštiti prirode ("Službene novine Federacije BiH", broj: 33/03).

Članak 250.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkoga doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

На основу члана IV.Б.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ**О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ**

Проглашава се Закон о заштити природе који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-774-02/13
13. августа 2013. године
Сарајево

Предсједник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН**О ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ****I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ****Члан 1.**

Овим Законом уређују се надлежности тијела која врше послове заштите природе, опште мјере очувања природе, оцјена прихватљивости захвата у природи, типови станишта и еколошки значајна подручја, врсте и подврсте, заштита дивљих птица, заштита и очување биодиверзитета, шумских еко-система, кршких еко-система, воде и влажних станишта, заштита морских и обалних природних вриједности, успостава европске еколошке мреже посебно заштићених подручја - Натура 2000, мјере заштите врста и подврста, прекогранични промет заштићеним дивљим врстама и подврстама, мјере заштите минерала и фосила, заштићене природне вриједности, накнада штете, подстицајне мјере, давање приједлога за концесије на заштићеним природним вриједностима и заштићеним природним објектима, планирање и организација, инвентаризација и мониторинг, приступ информацијама и судјеловање јавности, знак заштите природе, промоција одгоја и образовања у заштити природе, признања и награде за постигнућа у заштити природе, финансирање заштитите природе, инспекцијски надзор, казнене одредбе, прелазне и завршне одредбе.

Члан 2.

Природа представља основну вриједност и један од најзначајнијих ресурса Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерације БиХ) те ужива заштиту у складу са овим Законом.

Природне вриједности утврђене у складу са овим Законом од интереса су за Федерацију БиХ и кантоне, и имају њену посебну заштиту.

Члан 3.

Циљеви заштите природе су очувати и обновити постојећу биолошку и пејзажну разноликост у стању природне равнотеже и усклађених односа с људским дјеловањем; утврдити стање и осигурати праћење стања природних вриједности; осигурати систем заштите природних вриједности ради трајног очувања њихових својстава на основу којих се проглашавају заштићенима; осигурати одрживо кориштење природних доbara без битног оштећивања дијелова природе и уз што мање нарушавања равнотеже њених дијелова, спријечити штетне захвате и поремећаје у природи као посљедице технолошког развоја и обављања дјелатности, те осигурати што повољније услове очувања и слободног развоја природе при њеном економском кориштењу, осигурати право грађана на здрав околиш, одмор и разоноду у природи.

Члан 4.

Заштита природе заснива се на начелима:

- свако се мора понашати тако да доприноси очувању биолошке и пејзажне разноликости, еколошког наслијеђа и заштити природних вриједности, односно очувању општекорисне улоге природе;
- необновљива природна добра треба користити рационално, а обновљива природна добра одрживо;
- у кориштењу природних добара и уређењу простора обавезно је примјењивати начела, мјере и услове заштите природе;
- заштита природе право је и обавеза сваког физичког и правног лица, те су у том циљу дужни сарађивати ради спречавања опасних радњи и настанка штета, избјегавања штета, уклањања и санације последица сваке настале штете, те обнове природних услова који су постојали прије настанка штете;
- јавност има право на слободан приступ информацијама о стању природе, право на правовремено обавјештавање о штетама у природи и о предузетим мјерама за њихово уклањање,
- јавност има право на слободан приступ информацијама о стању природе, право на праводобно обавјештавање о штетама у природи и о предузетим мјерама за њихово уклањање, те право на могућност судјеловања у одлучивању о природи.

Федерација БиХ путем институција Босне и Херцеговине у циљу заштите природе сарађује и судјелује са другим државама и међународним организацијама у провођењу међународних уговора из подручја заштите природе у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Члан 5.

Општекорисна улога природе исказује се кроз одржавање живота као природне појаве, а нарочито кроз:

- одржавање природних добара као залиха твари и енергије;
- настајање тла и очување његове природности;
- очување квалитета, количине и доступности воде;
- очување климе;
- очување атмосфере и производње кисика;
- очување, одржавање и развој биљних и животињских врста и њихових станишта.

Општекорисне функције природе морају бити трајно очуване.

Члан 6.

Заштита природе проводи се очувањем биолошке и пејзажне разноликости, те заштитом природних вриједности.

Заштита природе проводи се нарочито:

- утврђивањем свих дијелова биолошке и пејзажне разноликости и њихове угрожености;
- провођењем мјера заштите природе;
- уношењем утврђених услова и утврђивањем мјера заштите природе у документе просторног уређења и секторске стратегије и планови управљања, уз израду стратешке процјене утицаја на околиш (СЕА), као и управљања природним добрима у дјелатностима рударства, енергетике, промета и комуникација, пољопривреде, шумарства, ловства, рибарства, водних добара те другим дјелатностима;
- утврђивање увјета и мјера заштите свих врста птица увођењем мониторинга, те идентификација

"ИБА" подручја од посебног значаја за успостављање мреже заштићених подручја означених као НАТУРА 2000.;

- израдом извјештаја о стању природе, као дијела интегралног извјештаја о стању околиша, доношењем и провођењем стратегија, програма, акционих планова, планова управљања, услова и мјера заштите природе;
- праћењем стања природе те обавјештавањем јавности о стању природе, и судјеловањем јавности у заштити природе;
- провођењем поступака оцјене прихватљивости захвата за природу и процјене утјецаја на околиш у складу са Законом о заштити околиша Федерације БиХ и његовим проведбеним прописима;
- подстицањем и промоцијом заштите природе, те развијањем свијести о потреби заштите природе у одгоју и образовању;
- утврђивањем природних вриједности и заштићених природних вриједности;
- успоставом система управљања природним вриједностима и заштићеним природним вриједностима;
- повезивањем и усклађивањем система заштите природе с међународним системом заштите природе;
- подстицањем научног и стручног рада у подручју заштите природе;
- осигурањем финансијских средстава за провођење заштите природе.

Члан 7.

Одредбе овога Закона не примјењују се у случају одвраћања непосредне опасности за живот или здравље људи или имовину, спашавања људи и имовине.

Одредбе става 1. овога члана примјењују се само за вријеме трајања наведених околности.

Члан 8.

У овом Закону у употреби су појмови са сљедећим значењем:

- **"алохтона врста"** је страна (неаутохтона) врста која природно није егзистирала у одређеном еколошком систему неког подручја, него је у то подручје доспјела намјерним или ненамјерним насељавањем;
- **"аутохтона врста"** је завичајна врста која природно егзистира у одређеном еколошком систему неког подручја;
- **"биогеографска регија"** - ЕУ покрива девет биогеографских регија које су свака за себе карактеристичне по вегетацији, клими, топографији и геологији. Границе регија нису фиксне но омогућавају праћење трендова очувања врста и станишта у сличним условима диљем Европе не обраћајући пажњу на државне границе. Регије су: алпска, континентална, медитеранска, панонска, бореална, атлантска, црноморска, степска и макаронезијска;
- **"биолошка разноликост"** је свеукупност свих живих организама који су саставни дијелови еколошких система, а укључује разноликост унутар врста, између врста те разноликост између еколошких система;
- **"брдско-бицикличке стазе"** планинска стаза намијењена за планински бициклизам (брдско-бицикличка стаза) је уски појас земљишта

- означен прописаним маркацијама, на брдовитом, шумском или планинском простору, намијењен првенствено за кретање бициклом;
- **"црст (тресетиште)"** је влажно станиште са обиљем маховине и другог биља које се ту накупља, труне без присутности кисика и ствара тресет богат угљиком;
 - **"Црвена листа-попис угрожених врста/подврста"**, је службени документ који садржи попис угрожених дивљих врста/подврста, распоређених по категоријама угрожености;
 - **"Црвена књига"** је службени документ који садржи опширне податке о основним карактеристикама врсте, о степену њене угрожености, факторима угрожавања, као и приједлоге мјера за заштиту саме врсте/подврсте;
 - **"дивље врсте" биљака**, гљива и животиња су све оне врсте и подврсте које нису настале под утицајем човјека као посљедица узгојних активности;
 - **"доприродни услови"** су услови у еколошком систему или пејзажу на чији је развој човјек утицао у незнатној мјери те се у њима одвијају процеси који су углавном саморегулирајући и који могу опстати без изравног људског дјеловања;
 - **"еколошки коридор"** је одговарајући еколошки простор миграције врста;
 - **"еколошка мрежа"** је систем међусобно повезаних или просторно блиских еколошки значајних подручја која у равнотежном биогеографском распоређеношћу значајно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноликости;
 - **"еколошки прихватљив проток"** представља минимални проток који осигурава очување природне равнотеже и екосистема везаних за воду;
 - **"еколошки систем"** је динамичан комплекс заједница биљака, гљива, животиња и микроорганизама и њиховог неживог околиша који међусобно дјелују као функционална јединица;
 - **"еколошки значајно подручје"** је подручје које у великој мјери доприноси очувању биолошке разноликости у Федерацији БиХ;
 - **"ендем"** је врста или подврста чија распрострањеност је ограничена на одређено подручје или локалитет;
 - **"ех-ситу" очување (изван природе)"** је очување компоненти биолошке разноликости изван њихових природних станишта (зоолошки вртови, акварији и ботанички вртови); такођер очување дијелова геолошке баштине изван природних налазишта, углавном минерала/стијена и фосила у музејским или приватним збиркама и установама;
 - **"генетичка разноликост"** је разноликост гена унутар јединки, популација, подврста, врста и виших таксономских категорија;
 - **"геолошко наслијеђе"** је све оно што је сачувано у структури и текстури стијена и терена као што су геолошке, геоморфолошке, хидро-геолошке појаве и објекти те палеонтолошки налази;
 - **"геолошка разноликост"** - су све врсте стијена, минерала, фосила и рељефни облици те процеси који су их стварали кроз геолошка раздобља;
 - **"Хватање"** је вађење, лов, риболов, хватање, узнемиравање, намјерно убијање или покушај извођења било које од наведених радњи;
 - **"ИБА" подручја – међународна подручја значајна за птице;**
 - **"ин-ситу" очување (у природи)"** је очување еколошких система на природним стаништима те одржавање и обнављање врста способних за опстанак у њиховом природном окружењу, очување одомаћених биљака и животиња у окружењу у којем су развили своја специфична својства; очување дијелова геолошког наслијеђа на мјесту њихова настанка, односно налазишта минерала/стијена и фосила;
 - **"интродукција"** је намјерно или ненамјерно насељавање врста или подврста у еколошки систем неког подручја, у којему оне никад раније нису природно обитавале;
 - **"извоз"** је свако изношење вриједности из царинског подручја Босне и Херцеговине;
 - **"Катастар природних вриједност"** - евиденција природних вриједности;
 - **"Катастар некретнина"** јест евиденција о честицама земљишта, зградама и дијеловима зграда као и другим грађевинама које трајно леже на земљишту или испод његове површине, ако законом није друкчије одређено законом;
 - **"компензацијски услови"**- су мјере које се одређују ради осигурања опште повезаности еколошке мреже.
 - **"Комисија"** – значи комисију основану у складу са чланом 20. Директиве о стаништима.
 - **"компонента природе"** је сваки изворни дио природе (нпр. биљка, животиња, минерал, фосил, вода, тло и друго);
 - **"криш"** је специфичан површински и подземни рељеф, са специфичном хидрографском мрежом у карбонатним стијенама;
 - **"мигранторна врста"** значи цијелу популацију или било који географски одвојени дио популације било које врсте или ниже својте дивљих животиња, чији значајни дио циклчки и предвидиво прелази јадну или више националних јурисдиктичких граница;
 - **"Међународно еколошки значајно подручје"** је оно подручје које на основу међународних стандарда утврди Влада Федерације БиХ уредбом те осигура заштиту одређеним режимом заштите, у складу са одредбама овог Закона;
 - **"мониторинг стања природе"** је праћење стања природе, односно дијелова биолошке и пејзажне разноликости;
 - **"обликована природа"** је дио природе којег је човјек обликовао са намјеном одгоја, образовања, обликовања пејзажних елемената или са којом другом сврхом, а који је значајан за очување биолошке и пејзажне разноликости (нпр. дрвореди, ботанички вртови, арборетуми и друго);
 - **"обнављање природе"** је скуп стручних мјера којима се нарушено стање биолошке и пејзажне разноликости враћа у стање блиско изворном;
 - **"очување природе"** је сваки поступак, који се обавља ради заштите и очувања биолошке и пејзажне разноликости и заштите природних вриједности;
 - **"одрживо кориштење природних добара"** је кориштење природних добара на начин и у обиму који не води до њихова пропадања, него се одржава њихов потенцијал како би се удовољило

- потребама и тежњama садашњих и будућих нараштаја;
- **"орган управљања"** је јавно предузеће или јавна установа које управља заштићеном природном вриједности;
- **"оштећење природе"** је стање природе, када су људским дјеловањем промијењени природни процеси у толикој мјери да је нарушена природна равнотежа или су уништене природне вриједности, смањени природни ресурси или оштећене компоненте природе;
- **"План и програм"** је сваки план или програм подложен припреми и/или усвајању на државном, ентитетском и локалном нивоу, или које је извршно тијело припремило за доношење у законодавној процедури Парламента Федерације БиХ или Владе Федерације БиХ, те који је уређен законом или проведеним прописом, укључујући и планове и програме о измјенама и допунама тих планова и програма.
- **"планови управљања природним добрима"** су на основу посебних закона прописане планске основе за управљање и кориштење природним добрима и ресурсима у економске, социјалне и еколошке намјене;
- **"подручје дивљина"** - Изворни односно нетакнути облик природе, углавном веће природно подручје у којем је човек тек повремено и нестално пролазник;
- **"подручје природе"** је свако подручје у којему владају природни или доприродни услови;
- **"подручје од значаја за Европску унију"** (у даљем тексту ЕУ) значи мјесто које у биogeографској регији или регијама којима припада, значајно доприноси у одржању или обнављању "повољног стања" у очувању типова природних станишта из Аннеха I, или врста из Аннеха II (и/или IV и V) Директиве о стаништима, и који значајно доприноси кохеренцији еколошке мреже Натура 2000 и/или који доприноси очувању биолошке разноликости унутар дотичне регије или регија.

За животињске врсте које се распростиру преко већег територија, подручја од интереса за ЕУ ће се подударати с мјестима унутар природног подручја тих врста, а која представљају физичке и биолошке факторе који су нужни за њихов живот и репродукцију.

- **"пејзаж"** је систем екосистема одређеног простора, виђен људским оком, чија су обиљежја настала међудјеловањем природних и/или људских фактора;
- **"пејзажна разноликост"** је просторна структурираност природних и антропогених пејзажних дијелова (биолошких, геолошких, геоморфолошких и културних вриједности);
- **"подручје распрострањености"** (ареал) је географски одређено подручје чија је површина јасно одређена, а састоји се од локалитета станишта који су географски одређена подручја;
- **"популација"** је систем просторно и временски повезаних примјерака исте врсте, у којој се оне међусобно укрштају;
- **"посебна заштићена подручја"** су мјеста од значаја за ЕУ означена од држава чланица путем законских, административних и/или уговорних аката, гдје се мјере заштите проводе за одржање или успоставу "повољног стања" заштите природ-

них станишта, и/или популације врста за које је подручје предложено;

- **"повољно стање"** врсте или типа станишта је стање које у предвидљивој будућности осигурава опстанак те врсте или типа станишта;
- **"преовладавајући јавни интерес"** је интерес у питањима заштите природе који исказује Федерација БиХ или кантона;
- **"примјерак"** (специмен) значи било коју биљку или животињу, живу или мртву, од врста наведених у Аннеху IV или V Директиве о стаништима, њихови дијелови или од њих добивени производи (деривативе), као и било који производ за који се покаже, из попутног документа, пакирања или марке или етикете, или ако из било којих околности произлази да су то дијелови или од тих врста биљака или животиња добивени производи;
- **"природна добра"** су сви дијелови природе које човек искориштава у економске сврхе; природна добра могу бити необновљива (минералне сировине), и обновљива (биолошка добра, воде, обновљиво тло);
- **"природна равнотежа"** је стање међусобно уравнотежених односа и утицаја живих бића међу собом и са њиховим стаништем. Природна равнотежа је нарушена, када се поремети квантитативна или квалитативна структура животне заједнице, оштети или уништи станиште, уништи или промијени способност дјеловања еколошког система, прекине међусобна повезаност појединих еколошких система, или проузрочи знатнија изолација појединих популација;
- **"природне вриједности"** су дијелови природе који заслужују посебну заштиту ради очувања биолошке и пејзажне разноликости, ради своје осјетљивости или ради научног, културолошког, естетског, образовног, привредног и другог јавног интереса чинећи еколошку мрежу;
- **"реинтродукција"** је поновно насељавање неке врсте или подврсте у подручје у којем је раније била истребљена, а у еколошком систему још постоје приближно једнаки еколошки услови као и прије истребљења;
- **"ризик за природу"** је вјеројатност да ће неки захват посредно или непосредно проузроковати штету природи;
- **"сиговине"** су накупине минерала у подземним просторима различитих облика (сталактити, сталагмити, сталагнати, хелектити и др.);
- **"спелеолошки објекти"** су природно формирану подземни простори дужи од 5 метара, а димензије улаза су им мање од дубине или дужине објекта (спиле, јаме, понори, еставеле и др.);
- **"спелеолошки катастар"** је дио базе података о спелеолошким објектима и саставни дио базе података о заштићеним природним вриједностима;
- **"станиште"** или природни животни простор је копнено или водено подручје одређено њеним географским абиотичким и биотичким својствима, било да су потпуно природна или дјеломично природна;
- **"ступница или замка"** је средство намијењено задржавању или хватању животиња путем хватаљки које се затварају чврсто око једног или

- више животињских удова, спрјечавајући тиме извлачење уда или удова из замке;
- **"стање очуваности станишта"** значи збир утицаја који дјелују на станишта и његове типичне врсте, а који могу утицати на његову дугорочну распрострањеност, уређеност и функције, као и на дугорочни опстанак његових типичних врста унутар територија које наводи члан 2. Директиве о стаништима.

Стање очуваности станишта бит ће доведен у "повољно стање" када:

- његово природно подручје распрострањености и површине које на том подручју заузима су стабилна или се повећавају, и
- када специфичне структуре и функције које су неопходне за дугорочно одржање постоје и вјероватно ће даље постојати у предвидљивој будућности, и
- када је положај очувања типичних врста станишта доведен у повољно стање.

Стање очуваности врсте и подврсте ће бити повољно када:

- подаци о динамици који се односе на заштићене врсте показују да су врсте способне за дугорочни опстанак унутар њиховог природног станишта;
- се њихово природно подручје распрострањености не смањује нити је вјероватно да ће се смањивати у предвидљивој будућности, и
- постоји, и вјероватно је да ће постојати, довољно велико станиште које може одржати популацију у дугорочном периоду.
- **"стање очуваности врста"** значи збир утицаја који дјелују на врсте, а који могу дјеловати на дугорочну распрострањеност и бројност њихових популација унутар територија из члана 2. Директиве о стаништима.
- **"врста"** је систем популација које живе у одређеном времену на одређеном простору, а способне су да међусобно размјењују генетички материјал;
- **"подврста"** је систем популација исте врсте које се од других популација исте врсте разликују одређеним генетичким или морфолошким особинама;
- **"таксономија организама"** је именовање и класификација генетички издвојених биолошких система који су међусобно потпуно или дјеломично изолирани; именовање се обавља у складу с међународним правилима;
- **"трговина"** је продаја и куповина, стицање у комерцијалне сврхе, излагање јавности ради стицања добити, кориштење у сврху стицања добити, држање ради продаје, нуђење на продају или пријевоз ради продаје те најам и размјена заштићених дивљих врста/подврста;
- **"одомаћена врста"** је врста на чији је процес еволуције дјеловао човјек како би удовољио својим потребама;
- **"уточиште за животиње"** је простор, намијењен привременом боравку, односно лијечењу болесних или рањених животиња, одбачених младунаца који сами још нису способни преживјети у природи, те животиња које су биле одузете власнику ради против-правног задржавања у заточеништву, недозвољене трговине, извоза, увоза и ради других законом одређених разлога;

- **"увоз"** је свако уношење вриједности на царинско подручје Босне и Херцеговине;
 - **"узгој биљака"** је узгајање аутохтоних одомаћених или страних врста биљака са намјеном добијања хране, за продају, за украс, за индустријске или здравствене намјене, за научно-одгојне или научно-истраживачке сврхе те ради очувања врсте;
 - **"узгој животиња"** је узгајање (храњење, омогућавање размножавања, укрштање) аутохтоних одомаћених или страних врста животиња у простору одвојеном од природе са намјеном добијања хране, ради лова, продаје, научно-одгојног или научно-истраживачког рада те ради очувања врсте;
 - **"угрожене врсте"** (означене посебном ознаком (*) у Анексу 2 Директиве о стаништима) су врсте за чију заштиту Европска Заједница има посебну одговорност у погледу величине њиховог природног подручја које се налази унутар територија на које се односи члан 2. Директиве о стаништима.
 - **"узгојена животиња"** је потомак родитеља узгојених у заточеништву;
 - **"влажна станишта"** укључују подручја мочварних земљишта, ритова и цртова, кршке хидролошке системе и друге воде, природне или умјетне, сталне или повремене, са стајаћом или текућом водом, слатком или сланом, укључујући подручја морске воде чија дубина за вријеме осеке не прелази шест метара;
- (I) Угрожене врсте, чија се угроженост идентификује по основу критерија Анекса 3. Директиве о стаништима;
 - (II) Осјетљиве, тј., а за које се вјерује да ће пријећи у категорију угрожених врста у скорој будућности ако узрочни фактори наставе с дјеловањем;
 - (III) Ријетке, тј., врсте са малобројним популацијама, које тренутно нису угрожене, али би могле бити (врсте смјештене унутар ограничених географских подручја или које су ријетке на већем подручју);
 - (IV) Ендемске врсте које захтијевају посебну пажњу из разлога специфичне природе њиховог станишта и/или због потенцијалне опасности од њиховог искориштавања у њиховом станишту и/или због потенцијалне опасности искориштавања њиховог положаја као заштићене врсте.
- **"Заштићено подручје"** је јасно дефинисан географски простор, препознат и намијењен достизању дугорочне конзервације природе, општекорисних функција природе, и културалних вриједности, а којим се управља легалним и другим ефективним механизмима;
 - **"захват у природу"** је свако привремено или трајно дјеловање човјека на природу које може нарушити природну равнотежу, ако то дјеловање није у циљу заштите и очувања природе;
 - **"заштићене природне вриједности"** су природне вриједности проглашене заштићенима од тијела утврђеног овим Законом и уписане у регистар заштићених природних вриједности, а односе се на заштићена подручја, заштићене биљне, и животињске врсте и подврсте, и гљиве те заштићене минерале и фосиле;
 - **"заједница"** – биоценоза или систем популација различитих врста на одређеном простору и у одређеном времену.

II НАДЛЕЖНОСТ

Члан 9.

Послове заштите природе из надлежности Федерације БиХ врши Федерално министарство околиша и туризма (у даљем тексту: Федерално министарство).

Послове заштите природе из надлежности кантона врши кантонално министарство надлежно за послове околиша и Кантонални завод за заштиту природе у оквиру своје надлежности утврђене оснивачким актом и Статутом (у даљем тексту: кантонално министарство и кантонални завод за заштиту природе).

Послови из става 2. овог члана укључују и имплементацију Стратегије Босне и Херцеговине са акционим планом за заштиту биолошке и пејзажне разноликости (у даљем тексту: Национална стратегија) и Федералне стратегије заштите природе (у даљем тексту: Федерална стратегија).

Послове заштите природе из надлежности општине врше општинске службе које се оснивају у складу са Законом о принципима локалне самоуправе.

Члан 10.

Међуентитетско тијело за околиш, поред овлаштења утврђених у Закону о заштити околиша ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 33/03 и 38/09), овлаштено је и за:

- а) координацију рада по питањима заштите природе између релевантних административних тијела;
- б) проток научних и стручних информација по питању заштите природе према надлежним министарствима и другим министарствима;
- ц) усаглашавање и развој међуентитетске сарадње на имплементацији Националне стратегије;
- д) координацију и сарадњу на успостави прекограничних и међуентитетских заштићених подручја, пропорционално броју заштићених природних вриједности.

Члан 11.

Савјетодавно вијеће за околиш успостављено у складу са Законом о заштити околиша ће имати савјетодавну улогу и за област заштите природе у складу са овим Законом и његовим provedбеним прописима.

У саставу Савјетодавног вијећа за околиш потребно је осигурати заступљеност чланова испред институција надлежних за заштиту природе, пропорционално броју заштићених природних вриједности.

III ОЧУВАЊЕ ПРИРОДЕ

Опште мјере

Члан 12.

Заштита природе проводи се очувањем свеукупне биолошке и пејзажне разноликости на начин прописан овим Законом, посебним прописима и међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Очување станишта и дивљих животињских и биљних врста (биодиверзитета) значи низ мјера потребних за одржање или успостављање природног животног простора (станишта) и популација врста дивље флоре, фауне и гљива на нивоу повољног стања.

У заштићеним подручјима и подручјима која припадају еколошкој мрежи заштита шума, вода и осталих природних добара проводи се у складу са овим Законом и посебним прописима.

Члан 13.

Власници и корисници права на природним добрима дужни су допустити представницима органа управе надлежним за заштиту природе (у даљем тексту: надлежна

тијела) или од њих овлашћеним лицима, обилазак и преглед тих природних добара у сврху истраживања, прикупљања стручних података, те стручног надзора у провођењу прописаних услова и мјера заштите природе.

Одредбе става 1. овог члана односе се и на заштићене природне вриједности.

Члан 14.

Ради спрјечавања наношења штета на природи забрањено је на подручјима изван насеља и изван свих врста цеста, пољских путева, уређених стаза и полигона за вожњу (тест вожње, cross вожње, off-road вожње, спортске, такмичарске и промотивне вожње, те њима слични облици кориштења), возити, паркирати или организовати вожње возилима на моторни погон осим у случајевима обављања службене дужности, пољопривредних, шумарских или других допуштених дјелатности, односно када је то у складу с овим Законом и другим прописима.

Члан 15.

На заштићеном подручју није дозвољена пренамјена земљишта која није у складу са документима просторног уређења.

Члан 16.

Просторним планом може се проширити грађевинско подручје на заштићеним природним вриједностима само уколико се њима не угрожавају биолошка и пејзажна разноликост заштићеног подручја и ако су искориштене све могућности рационалног кориштења постојећег грађевинског подручја и постојећи инфраструктурни коридори.

Грађевинско проширење подручја ће бити могуће након урађене стручне процјене Федералног Завода и надлежних кантоналних тијела.

Члан 17.

Средства за заштиту биља смију се користити само у оправданим случајевима на основу стручних провјера и резултата провјере цјелокупног стања на угроженим врстама, на природи прихватљив начин, ускладу са посебним прописима.

У циљу заштите биолошке разноликости и природних вриједности Федерални министар може предложити надлежном органу управе привремену или трајну забрану кориштења одређених средстава за заштиту биља или минералних гнојива на појединим подручјима или на читавом подручју Федерације БиХ.

Уређење простора и кориштење природних добара

Члан 18.

Уређење простора и кориштење природних добара проводи се на основу докумената просторног уређења, планова управљања, усклађеним са стратегијама заштите природе, те условима и мјерама заштите природе одређеним у сврху очувања биолошке и пејзажне разноликости.

Забрањено је кориштење природних добара на начин који узрокује:

- дугорочно оштећење тла и губитак његове природне плодности;
- дугорочно оштећење површинских или подземних геоморфолошких вриједности;
- дугорочно осиромашење природног биљног, животињског свијета и гљива;
- дугорочно смањење биолошке и пејзажне разноликости;
- онечишћење зрака;
- смањење квалитета живљења локалне заједнице.

Члан 19.

Све природне вриједности које су заштићене до ступања на снагу овог Закона, остају под заштитом.

Ревизија подручја која су проглашена заштићеним прије ступања на снагу Закона о заштити природе ("Службене новине Федерације БиХ", број 33/03), бит ће извршена у циљу утврђивања потребе даље заштите и утврђивања категорија заштите.

За природне вриједности, за које се у поступку ревизије утврди да постоји потреба за даљом заштитом, биће донесени адекватни акти којим ће те природне вриједности бити проглашене заштићеним.

Провођење ревизије ће вршити Федерални завод за заштиту природе (у даљем тексту: Федерални завод) и кантонална министарства надлежна за провођење заштите природе.

Члан 20.

Документи просторног уређења и планови управљања, ради заштите биолошке и пејзажне разноликости, садрже мјере и услове заштите природе прописане овим Законом и посебним прописима.

Члан 21.

Мјере и услови заштите природе из члана 20. доносе се на основу:

- прегледа заштићених и евидентираних природних вриједности и еколошки значајних подручја с њиховим карактеристикама и оцјеном стања које израђује Федерални Завод и кантонални заводи за заштиту природе;
- прегледа подручја на којима се очекује постојање природних вриједности, те препоруке за понашање приликом откривања тих вриједности или проглашавања њихове заштите;
- заштитних мјера и развојних усмјерења за заштићене природне вриједности и еколошки значајна подручја;
- мјера за очување биолошке разноликости, посебно мјере за очување типова станишта; станишта врста од интереса за ЕУ, те станишта врста и подрврста са Црвене листе Федерације БиХ;
- мјера за заштиту специфичних пејзажа Федерације БиХ;
- картографског приказа, укључујући карту типова станишта прописану овим Законом;
- и других релевантних прилога из докумената просторног уређења.

Власници и корисници морају донијети план управљања природним добрима.

У поступку израде планова управљања природним добрима власници и корисници права дужни су од Федералног и кантоналних министарстава прибавити услове заштите природе из става 1. овог члана.

Члан 22.

У поступку израде докумената просторног уређења министарство у чијој је надлежности просторни обухват који је предмет просторног планирања издаје услове заштите природе овисно о врсти документа просторног уређења.

Услови заштите природе из става 1. овога члана издају се носитељу израде и израђивачу докумената просторног уређења.

Просторни планови који обухваћају заштићена подручја и подручја еколошких мрежа не могу се донијети без претходне сагласности надлежног министарства.

Члан 23.

Планове управљања природним добрима у заштићеним подручјима власници или корисници права доносе уз претходну сагласност министарства у оквиру чије надлежности се просторно налази заштићено природно добро.

Члан 24.

Ако начин или обим кориштења природних добара непосредно угрожава повољно стање неке врсте или типа станишта, надлежни министар може донијети одлуку и кориштење забранити, ограничити или привремено обуставити док траје угроженост.

За ограничења којима су подвргнути, на основу одлуке из става 1. овог члана, власници и корисници имају право на накнаду размјерно умањеном приходу.

Висина накнаде из става 2. овог члана утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује надлежни суд. Накнада се исплаћује на терет средстава буџета.

Оцјена прихватљивости за еколошку мрежу и захвати у природу

Члан 25.

Оцјена прихватљивости за еколошку мрежу је поступак којим се процјењује постоји ли вјероватност да провођење плана, програма или захвата у подручје еколошке мреже, самог или с другим плановима, програмима или захватима, може имати значајан утицај на циљеве очувања и цјеловитост подручја еколошке мреже с обзиром на њену структуру и функционалност.

Оцјена прихватљивости за еколошку мрежу не проводи се ако је план, програм или захват непосредно повезан с управљањем подручјем еколошке мреже.

Члан 26.

За планирани захват у подручје еколошке мреже, који сам или с другим захватима може имати значајан утицај на циљеве очувања и цјеловитост подручја еколошке мреже, оцјењује се прихватљивост за еколошку мрежу у складу са овим Законом.

За захват за који је Законом о заштити околиша обавезна процјена утицаја на околиш, главна оцјена о прихватљивости захвата за еколошку мрежу у односу на циљеве очувања и цјеловитост подручја еколошке мреже обавља се у оквиру поступка процјене утицаја на околиш.

За планове и програме чије провођење може имати значајан утицај на циљеве очувања и цјеловитост подручја еколошке мреже обавезно се проводи оцјена прихватљивости за еколошку мрежу.

За планове и програме, за које је посебним прописом уређена обавеза стратешке процјене, главна оцјена о прихватљивости плана и програма за еколошку мрежу у односу на циљеве очувања и цјеловитост подручја еколошке мреже обавља се у оквиру обавезног поступка стратешке процјене плана и програма.

Садржај, рок и начин провођења поступка оцјене прихватљивости плана, програма и захвата за еколошку мрежу у односу на циљеве очувања и цјеловитост подручја мреже, начин утврђивања превладавајућег јавног интереса и компензацијских услова, начин обавјештавања јавности, као и садржај потврде о прихватљивости захвата, рјешења којима се одређује провођење поступка главне оцјене захвата односно мишљења о обавези провођења главне оцјене захвата министар прописује правилником.

Поступак оцјене прихватљивости за подручје еколошке мреже састоји се од: претходне оцјене прихватљивости (у даљем тексту: претходна оцјена), главне оцјене

прихватљивости с оцјеном других погодних могућности (у даљем тексту: главна оцјена), утврђивања превладавајућег јавног интереса и компензацијских услова.

Члан 27.

Када се главна оцјена проводи у поступку процјене утицаја на околиш у складу са Законом о заштити околиша, главна оцјена се неће проводити као одвојени поступак према овом Закону. У том случају у поступку процјене утицаја на околиш, студија мора садржавати све податке прописане за главну оцјену прихватљивости за еколошку мрежу, у складу са правилником из члана 26., став 5. овог Закона.

Члан 28.

Ако се оцјеном о прихватљивости захвата за еколошку мрежу утврди да планирани захват има штетан утицај на мрежу и да нема других погодних могућности, захват се ипак може провести ако постоје императивни разлози превладавајућег јавног интереса.

Заинтересирана страна или странка у поступку може Федералном министарству поднијети захтјев за покретање поступка утврђивања превладавајућег јавног интереса и компензацијских услова.

Ако се утврди постојање превладавајућег јавног интереса из става 1. овог члана, Федерално министарство доноси рјешење о дозволи провођења планираног захвата. Рјешењем се утврђују компензацијски услови у сврху очувања опште повезаности еколошке мреже.

Ако се компензацијски услови из става 3. овог члана односе на међународно еколошки значајно подручје Федерално министарство ће о компензацијским условима обавјестити Европску комисију.

Ако се не утврди постојање превладавајућег јавног интереса, Федерално министарство ће рјешењем одбити захтјев за провођење захвата.

Изузетно, ако се на подручју еколошке мреже налази тип станишта и/или својта из Листе угрожених и значајних типова станишта и својти, превладавајући јавни интерес због којег се прихвата планирани захват може се односити само на заштиту здравља људи и јавну сигурност, или на успостављање битно повољнијих услова од примарне важности за околиш, или на друге императивне разлоге превладавајућег јавног интереса, о чему рјешење доноси Влада Федерације БиХ уз судјеловање јавности. Рјешењем се утврђују компензацијски услови у сврху очувања повезаности еколошке мреже. Ако се утврди постојање других императивних разлога превладавајућег интереса, а планирани захват ће имати штетан утицај на међународно еколошки значајно подручје, Влада Федерације БиХ може одобрити захват само уз претходно прибављено мишљење Европске комисије.

Изузетно, када се у складу са Заком о заштити околиша проводи процјена утицаја на околиш, о превладавајућем јавном интересу и компензацијским условима не доноси се рјешење у складу са овим Законом, већ мишљења која су обавезујућа у поступку процјене утицаја на околиш.

Попис из става 6. овог члана доноси федерални министар.

Члан 29.

Ако мјере заштите природе нису садржане у документима просторног уређења, за градњу грађевина и извођење других радова и захвата на заштићеном подручју утврђеном посебним прописом, као и за захвате за које је прописана процјена утицаја на околиш, односно оцјена прихватљивости захвата за природу у складу са овим Законом или посебним прописом, те за захвате у простору

који обухваћају подручја два или више кантона, за које је прописано издавање урбанистичке сагласности, Федерално министарство или надлежно кантонално министарство утврђује обавезну процјену утјецаја на околиш за намјеравани захват.

Надлежна министарства из става 1. овог члана дужна су окончати поступак у року који је одређен Законом о заштити околиша Федерације Босне и Херцеговине.

Грађевинска дозвола може се издати, а извођење других радова допустити, ако надлежна министарства просторног уређења дају сагласност да је главни пројект или друга документација израђена у складу с условима и мјерама заштите природе.

Надлежна министарства дужна су дати сагласност у року од 30 дана.

Надлежна министарства из става 1. овог члана, неће дати сагласност о употреби грађевине ако у току рада комисија за технички преглед утврди да грађевина, у погледу заштите природе, није израђена у складу с главним пројектом за који је издата сагласност.

Ако главни пројекат није урађен у складу са условима и мјерама заштите природе надлежни орган ће упутити подносиоца захтјева да изради нови главни пројекат који ће бити усклађен са условима и мјерама заштите природе.

Ублажавање штетних посљедица на природу насталих захватима у природу или кориштењем природних добара

Члан 30.

Компензацијски услови се утврђују у циљу ублажавања или надомјештавања предвидивих оштећења природе.

Компензацијски услови одређују се овисно о предвиђеном или проузроченем оштећењу природе те могућности поврата у доприродно стање.

При избору компензацијског услова предност има надокнађивање подручјем које има иста или слична обиљежја природе за коју се проводи компензација, а којим се осигурава повезаност и цјеловитост еколошке мреже.

Облици компензацијских услова су:

- успостављање компензацијског подручја, које има обиљежја природе слична оним каква постоје у природи у којој се намјерава извршити захват;
- успостављање другог подручја значајног за очување биолошке и пејзажне разноликости, односно за заштиту природних вриједности;
- плаћање новчаног износа у вриједности проузроченог оштећења природе у случају да није могуће провести санацијске или друге компензацијске услове.

Обрачун висине новчаног износа из става 4. алинеја 3. овога члана за заштићене природне вриједности категорија I. и II. из члана 134. овог Закона, прописат ће Федерално министарство проведеним прописом.

Новчани износ из става 5. овог члана уплаћује се у корист Фонда за заштиту околишу. Облик компензацијских услова за планирани захват у природу, те начин његовог извођења утврђује Федерално министарство.

Члан 31.

Ако се захват у природу или кориштење природних добара изведе супротно издатим условима заштите природе, те због тога настану недопуштена оштећења природе, носилац захвата односно кориштења природних добара дужан је без одгађања и на властити трошак отклонити штетне посљедице свог дјеловања, а најкасније у року које одреди надлежно министарство.

Ако носилац захвата у природу, односно кориштења природних добара не отклони штетне посљедице свог

дјеловања у складу са ставом 1. овог члана, те због тога настану оштећења природе на еколошки значајним подручјима, заштићеним подручјима, подручјима обухваћеним еколошком мрежом или другим природним вриједностима, Федерално министарство рјешењем одређује компензацијски услов и износ накнаде штете због оштећења нанесених природи. Рјешење се упућује носиоцу захвата, односно кориснику природних добара који је дужан поступити у складу с истим и чланом 28. овог Закона.

Члан 32.

Захвати у простору планирају се и изводе на начин да се у највећој мјери очувају значајна и карактеристична обиљежја пејзажа и пејзажна разноликост.

Кориштењем природних добара и уређењем простора треба осигурати очување специфичних пејзажа Федерације БиХ те одржавање биолошких, еколошких, геолошких и културних вриједности које одређују његов значај и естетски доживљај.

Пејзажи

Члан 33.

Пејзажи се према својим карактеристикама и вриједностима разврставају у пејзажне типове.

Пејзажни типови класифицирају се према изразитим, препознатљивим и јединственим обиљежјима, која изражавају разноликост културне и природне баштине.

Пејзажне типове утврђује надлежни министар на приједлог Федералног завода.

Листа пејзажних типова из става 1. овог члана објављује се у "Службеним новинама".

За утврђене пејзажне типове проучавају се и анализирају њихова својства, осјетљивост и угроженост, те прате и биљеже промјене значајних и карактеристичних обиљежја.

Под значајним и карактеристичним обиљежјима пејзажа разумијевају се, у смислу овог Закона, дијелови природе карактеристични за одређене пејзажне типове или умјетне дијелове пејзажа које имају природну, историјску, културну, научну или естетску вриједност.

Праћење стања значајних и карактеристичних обиљежја пејзажа обављају надлежна тијела кантона, у сарадњи са Федералним Заводом и кантоналним заводима.

Члан 34.

Завод вреднује пејзажне типове на основу стручног мишљења, уз уважавање мишљења јавности.

Нарочито вриједне пејзаже те мјере за очување пејзажних типова утврђује Федерално министарство након прибављеног мишљења Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства.

Посебно вриједни пејзажи уживају заштиту као заштићене природне вриједности у складу са овим Законом.

Врсте пејзажа и мјере из става 2. овог члана уносе се у документе просторног уређења и планова управљања природним добрима.

Поједини посебно вриједни пејзажи могу се посебно заштитити као природне вриједности у складу са одредбама овог Закона.

Члан 35.

Истраживање и експлоатација минералних сировина обавља се на начин да се у највећој мјери очувају пејзажне вриједности простора.

Штетне последице за пејзаж које би могле настати експлоатацијом минералних сировина избјегавају се избором најповољније локације, типа и обима намјераваног захвата.

Штетне последице за пејзаж, изазване истраживањем и експлоатацијом минералних сировина, отклањају се санацијом копа, односно уређењем цјелокупног експлоатацијског поља, обликовањем према стању природе у сврху успостављања доприродног пејзажа или припреме тог простора за друге намјене прихватљиве за природу.

Пројект санације, односно уређења експлоатацијског простора захваћеног радовима након завршетка искориштавања минералних сировина, саставни је дио главног рударског пројекта експлоатације минералних сировина.

Екосистеми

Члан 36.

Заштита екосистема остварује се провођењем мјера очувања биолошке разноликости у кориштењу природних добара и уређењу простора, те заштитом типова станишта.

Федерални завод у сарадњи са надлежним кантоналним тијелима управе прати стање (мониторинг) система еколошке мреже угрожених екосистема, типова станишта и заштићених дијелова природе у складу са овим Законом и на основу њега донесеним прописима.

Члан 37.

Очување биолошке разноликости шумских екосистема обавља се у складу са овим Законом и посебним прописима.

Очување биолошке разноликости шума у управљању шумама осигурава се на начелима одрживог развоја, те гдје је могуће одржавање природног система врста и њихове природне обнове.

Управљање шумама у смислу става 2. овог члана проводи се према посебном пропису.

Шумским екосистемима који припадају заштићеним подручјима управља се у складу са овим Законом и на основу њега донесеним прописима.

Члан 38.

Пошумљавање, гдје то допуштају услови станишта, обавља се аутохтоним врстама дрвећа, у саставу који одражава природни састав, користећи природи блиске методе.

Пошумљавање нешумских површина обавља се тамо гдје је оправдано уз услов да се не угрожавају угрожени нешумски и ријетки типови станишта.

Распоред и број угрожених шумских типова станишта утврђује се при изради планских докумената за управљање шумама одређеног подручја на основу карте типова станишта.

Члан 39.

Ради очувања биолошке разноликости у шумама, допуштено је кориштење биолошких и биотехничких средстава за заштиту биља.

Ако се појави узрочник који би могао изазвати веће економске штете, а не постоји одговарајуће биолошко или биотехничко средство за заштиту биља, могу се користити хемијска средства за заштиту биља на основу приједлога Федералног министарства.

Члан 40.

Ради очувања биолошке разноликости у свим шумама треба осигурати сталан постотак зрелих, старих и сухих стабала, посебно стабала с дупљама, утврђен условима заштите природе који су саставни дио шумскопривредних основа.

Приликом довршнога сијека већих шумских површина, остављају се мање непосјечене површине које се утврђују шумскопривредним основама ради очувања биолошке разноликости.

Ради обogaћивања биолошке и пејзажне разноликости, у управљању шумама поступа се на начин да се у највећој мјери очувају шумске чистине (ливаде, пашњаци и др.) и шумски рубови.

У управљању шумама потребно је осигурати продужење сјечиве зрелости аутохтоних врста дрвећа с обзиром на физиолошки вијек поједине врсте.

Члан 41.

Кршки екосистеми представљају богатство глобалног нивоа вриједности који се штите ради њихове осјетљивости, и природне су вриједности у смислу овог Закона.

Плановима управљања природним добрима у кршком подручју утврђује се могући утицај на кршки екосистем.

Члан 42.

Пријевоз опасних материја на кршком подручју подлијеже ограничењима и забранама у складу са посебним прописима.

Члан 43.

Ради изузетне осјетљивости подземних животињских врста и станишта, физичка и правна лица у обављању дјелатности, дужне су посебну пажњу посветити заштити подземних вода у кршким подручјима од онечишћења у складу са посебним прописима и овим Законом.

Члан 44.

Спелеолошки објекти представљају природне вриједности у смислу овог Закона и треба да уживају посебне заштитне мјере ако се налазе у заштићеним подручјима категорија I и II, у складу са чланом 134. овог Закона.

Спелеолошки објекти који се налазе у заштићеним подручјима категорија III, IV, V и VI, у складу са чланом 134. овог Закона, су у надлежности кантоналних министарстава.

За спелеолошке објекте израђује се Катастар као дио јединственог катастра.

Катастар успоставља и води Федерални завод. Условe и начин вођења Катастра прописат ће Федерални министар правилником.

У Катастар се уноси:

- инвентаризација њихових биоспелеолошких карактеристика;
- ситуацијска карта и тлоцрт објекта;
- катастарска ознака;
- подаци о власнику, односно кориснику права на некретнини (земљишту);
- вредновање са гледишта заштите природе;
- утврђивање стања и угрожености;
- заштитно подручје на надземљу сваког спелеолошког објекта те ограничења која се односе на та подручја;
- друге одлике и податке од значаја за заштиту спелеолошког објекта (опис објекта, морфолошки тип, постанак, хидролошке одлике, хидрогеолошка функција, приступ објекту, фотографију, основну литературу и друго).

Откриће сваког спелеолошког објекта или њиховога дијела пријављује се Федералном министарству и кантоналном министарству у року од 15 дана.

За даљње поступање с откривеним спелеолошким објектом надлежно министарство издаје рјешење уз претходно прибављено мишљење Федералног завода и кантоналних завода за заштиту природе у року од 30 дана од дана пријаве открића наведеног спелеолошког објекта.

Ако надлежна министарства не издају рјешење у року из става 6. овог члана сматра се да истраживање и заштита откривеног објекта није потребна, а правна или физичка

особа може наставити с извођењем радова или захвата у складу са посебним прописом.

Члан 45.

Забрањено је оштећивати, уништавати и односити спљески накит и подземни живи свијет, фосилне, археолошке и друге налазе, те мијењати увјете станишта у објекту, његовом надземљу и непосредној близини.

За спелеолошке објекте на подручју природних вриједности из категорије I. и II., у складу са чланом 134. овог Закона, Федерални министар правилником прописује услове заштите природе.

За спелеолошке објекте на подручју природних вриједности из категорија III, IV, V и VI, у складу са чланом 134. овог Закона, надлежни министар правилником прописује услове заштите природе.

Члан 46.

У циљу заштите спелеолошких објеката или њихових дијелова на подручју природних вриједности из категорије I. и II., у складу са чланом 134. овог Закона, од органа управљања заштићеним подручјем, је потребно добити дозволу за:

- организовано посјеђивање, кориштење или уређење спелеолошког објекта или његовога дијела;
- отварање и/или затварање улаза/излаза у/на спелеолошком објекту, као и за изградњу, обнову или санацију сваког подземног објекта;
- обављање научних и стручних истраживања;
- роњење у спелеолошком објекту;
- снимање филмова или фотографирање помоћу електроничке опреме у спелеолошком објекту;
- све остале радње и захвате који утичу на основна обиљежја, услове и природну флору или фауну у спелеолошком објекту или његовом надземљу.

Рјешење о дозволи садржи временски период истраживања и услове заштите природе.

Члан 47.

Кориштење спелеолошких објеката у туристичке и друге дозвољене сврхе обавља се на основу Плана управљања и програма, надлежног органа који управља заштићеном природном вриједности.

Програм из става 1. овог члана садржи мјере заштите спелеолошког објекта, услове за разгледавање и мјере заштите посјетилаца.

Члан 48.

Ако спелеолошким објектом у заштићеном подручју не управља јавна установа која управља тим заштићеним подручјем, или ако га не користи власник или корисник права на земљишту гдје се налази спелеолошки објект, за његово кориштење у туристичке и друге допуштене сврхе надлежно министарство може дати приједлог за концесију на основу одобреног програма посјеђивања и разгледавања.

Поступак давања концесије проводи се према одредбама Закона о концесијама и овог Закона.

Члан 49.

Власник или корисник права на земљишту на којему се налази спелеолошки објект не смије угрозити или оштетити спелеолошки објект, затрпати улаз, спрјечавати његово кориштење на допуштен начин, те је дужан омогућити приступ и разгледање тог објекта у дозвољене сврхе.

Власник и корисник права на земљишту на којем се налази спелеолошки објект има право на накнаду за ограничења којима је подвргнут у кориштењу спелеолошког објекта размјерно умањеном приходу. Висина накнаде

одређује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује надлежни суд. Накнада се исплаћује из буџета Федерације БиХ, односно буџета кантона или Фонда за заштиту околиша Федерације БиХ.

Ако се за кориштење спелеолошког објекта изда концесија, власнику за ограничења којима је подвргнут концесионар плаћа накнаду у висини која се утврђује у складу са ставом 2. овог члана.

Члан 50.

Очување биолошке разноликости водних и о води овисних екосистема обавља се у складу са овим Законом и Законом о водама Федерације БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", број 70/06).

Сва природна језера и баре, све локве у приобаљу веће од 0,01 ха, природне и доприродне мочваре веће од 0,25 ха, цретови, извори, понори и потоци с обалним појасом од 2 метра, представљају еколошки значајна подручја у смислу овог Закона.

Члан 51.

Количину воде у влажним стаништима која је неопходна за опстанак природних вриједности и очување биолошке разноликости, одређује надлежни министар уз претходно прибављену сагласност органа управе надлежног за воде, а на основу студије о потребним количинама водних залиха у влажним стаништима, коју израђује Федерални завод или кантонални заводи у сарадњи с правном особом за обављање послова управљања водама.

Надлежни органи у склопу свога дјелокруга, те правна и физичка лица у обављању дјелатности, дужни су осигурати еколошки прихватљив проток воде у влажним стаништима.

Члан 52.

Очување биолошке разноликости вода у управљању водама осигурава се на начелима одрживог развоја, те гдје је могуће, одржавања природног система и њихове обнове.

Управљање водама у смислу става 1. овог члана проводи се према посебним прописима.

Члан 53.

Активностима на води и у води не смију се угрожавати, оштећивати а нити уништавати водена станишта.

Очување биолошке разноликости вода осигурава се провођењем мјера за очување станишних типова у повољном стању, те мјерама за очување дивљих врста/подврста.

Члан 54.

Водним екосистемима који припадају заштићеним подручјима управља се у складу са посебним прописима, кантоналним и овим Законом.

Члан 55.

Ако то захтијева заштита појединих строго заштићених врста или типова станишта надлежни министар може донијети одлуку, по претходно прибављеној сагласности надлежног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства, те привремено или трајно изузети од риболова и других употреба дијелове воде и водених екосистема.

Члан 56.

Ради очувања биолошке и пејзажне разноликости ораницама треба очувати вриједна и угрожена рубна станишта (живице, појединачна стабла, скупине стабала, баре и ливадне појасеве).

Приликом планирања и извођења окрупњавања пољопривредног земљишта, потребно је у што већој мјери очувати постојећа или створити нова станишта из става 1. овог члана, те испланирати њихов распоред и величину на

начин да се осигура највећа вриједност станишта за биолошку и пејзажну разноликост.

Члан 57.

У документима просторног уређења, овисно о врсти планова, ради очувања биолошке и пејзажне разноликости унутар планираних грађевинских подручја, потребно је осигурати међусобну повезаност истих типова станишта, чувати постојеће и вјештачки стварати зелене површине, дрвеће, скупине стабала, воде текућице и стајаћице, те друга станишта, дајући предност аутохтоним врстама и стаништима.

IV ТИПОВИ СТАНИШТА И ЕКОЛОШКИ ЗНАЧАЈНА ПОДРУЧЈА

Члан 58.

Прописом Владе Федерације БиХ ће бити успостављена Европска еколошка мрежа посебно заштићених подручја под називом *Натура 2000*. Мрежа сложена од типова станишта и станишта врста омогућити ће одржање типова природних станишта, или тамо гдје је потребно успостављање повољног стања заштите унутар њиховог природног подручја. Мрежа *Натура 2000* укључити ће посебно заштићена подручја у складу са Директивом о птицама.

Влада Федерације БиХ ће допринијети креирању *Натуре 2000* у висини заступљености на територији Федерације БиХ типова станишта и станишта врста на које се односи став 1. овог члана.

Влада Федерације БиХ ће одредити мјеста и посебно заштићена подручја водећи рачуна о циљевима постављеним у ставу 1. овог члана.

Влада Федерације БиХ ће одредити посебно заштићена "ИБА" подручја према стандардима струке.

Еколошко јединство *Натуре 2000*, може се унаприједити очувањем и развојем облика пејзажа који су од посебног значаја за дивље биљне и животињске врсте.

Члан 59.

Влада Федерације БиХ ће уредбом на основу успостављених критерија Директиве о очувању станишта и дивљих животињских и биљних врста и достављених релевантних научних информација сачинити листу типова станишта и врста која су распрострањена на територији Федерације БиХ. Листа се може допуњавати.

За животињске врсте које се распростиру на већем територију, та ће се мјеста подударати с мјестима унутар природног подручја тих врста, на којима владају еколошки фактори неопходни за њихов живот и репродукцију у складу са *Натуром 2000*.

Када се идентификује мјесто од значаја за ЕУ, Влада Федерације БиХ ће означити то подручје као посебно заштићено подручје, а најкасније у року од шест година. Влада Федерације БиХ ће успоставити приоритете у погледу важности мјеста за:

- одржање и успоставу повољног стања типова станишта и врста,
- јединство *Натуре 2000*,
- те у погледу пријетњи деградацијом и уништавањем којима су подручја изложена.

Када се подручје уврсти у Листу од значаја за Европску унију на њега ће се примјењивати одредбе члана 60., став 2., 3. и 5.

Члан 60.

Ако су станишта дио посебно заштићеног подручја, Влада Федерације БиХ ће прописати потребне заштитне мјере заједно са планом управљања који је посебно направљен за та подручја, или који је интегриран у друге

развојне планове, законске, административне или уговорне мјере које одговарају еколошким потребама наведених станишта.

Влада Федерације БиХ ће у посебно заштићеним подручјима прописати одговарајуће мјере да би се избјегла погоршања станишта и станишта врста, као и избјегавање узнемиравања врста за које је подручје означено, уколико таква узнемиравања могу имати значајне последице.

Сваки план или пројект који није директно повезан или који није нужан за управљање подручјем али је вјероватно да има значајан утицај на то, било самостално или у комбинацији с другим плановима или пројектима, бит ће подложен одговарајућим процјенама о његовом утицају на подручје у погледу заштитних циљева.

У погледу закључака процјене утицаја на подручје надлежни орган управе прихватит ће план или пројекат након што се увјери да неће негативно утицати на очување дотичног подручја, а након што су по потреби провели јавну расправу.

Поред постојања процјена о негативним импликацијама на подручје и у одсуству алтернативних рјешења, план или пројекат се може реализирати из разлога који су од јавног интереса, укључујући оне социјалне и економске природе, а Федерација БиХ ће подузети компензацијске мјере неопходне за осигурање свеобухватности Натуре 2000.

Када су у питању подручја на којима се налазе заштићених типова станишта и/или заштићене врсте, једина разматрања која се могу отворити односе се на људско здравље или јавну сигурност, на корисне последице од примарног значаја за околиш.

Члан 61.

У подручјима гдје су мјере које зависе о суфинансирању од ЕУ одгођене, Влада Федерације БиХ ће се суздржати од примјене било каквих мјера које би могле резултирати угрожавањем тих подручја.

Члан 62.

Влада Федерације БиХ ће, тамо гдје то буде потребно, у својим плановима о кориштењу земљишта и политици развоја, а посебно у погледу побољшања еколошке кохеренције у мрежи Натура 2000., подстицати управљање садржајима пејзажа који су од посебног значаја за дивље биљке, животиње.

Садржаји пејзажа су они који су, својом вриједношћу линеарних и постојаних (непрекинутих) структура (као што су ријеке са својим обалама или традиционалним системом за обиљежавање граница поља) или њиховом функцијом умрежавања (као што су рибањаци или гајеви), неопходне за миграцију, распрострањавање и генетичку размјену дивљих врста.

Члан 63.

Федерално министарство ће преузети обавезу надзора стања очуваности станишта, с посебним нагласком на приоритетне типове станишта и приоритетне врсте.

Федерални министар ће донијети проведбени пропис који ће сацавати мјере и начин провођења надзора.

Члан 64.

Очување еколошког система осигурава се очувањем типова станишта у повољном стању.

Типови угрожених станишта су типови станишта који су утврђени Црвеном листом станишта Федерације БиХ, а односе се на:

- Станишта у опасности од нестајања унутар њиховог природног подручја;

- Станишта са малим природним подручјем, које је произашло из њиховог сужавања или је резултат њиховог природног стања;

- Станишта која су специфични примјери једне или више типичних природних вриједности.

Одређени тип станишта је у повољном стању, ако:

- је његово природно подручје распрострањености и површина коју покрива стабилна или се повећава;
- постоји, и у догледној будућности ће се вјероватно одржати, специфична структура и функције неопходне за његов дугорочни опстанак;
- је загарантовано повољно стање његових значајних биолошких врста.

Црвену листу станишта доноси Федерални министар на основу научно утврђених стручних подлога. Црвена листа се објављује у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 65.

Типови станишта се идентифицирају и картирају, а њихово стање и угроженост се процјењује и прати.

Угрожени типови станишта су они који нису у повољном стању те им пријети нестанак.

Подручја угрожених и ријетких типова станишта су еколошки значајна подручја у смислу овог Закона.

Картирање и процјену стања и угрожености типова станишта, врсте типова станишта, те угрожене и ријетке типове станишта утврдит ће Федерални министар правилником.

Праћење стања и угрожености станишта обавља Федерални завод и надлежна кантонална министарства.

Члан 66.

Мјере за очување типова станишта у повољном стању прописат ће Федерални министар правилником након прибављеној сагласности Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства.

Мјере за очување типова станишта у повољном стању уносе се у документе просторног уређења и планове управљања заштићеним природним подручјима.

Правна и физичка лица које обављају дјелатности на подручју типова станишта дужне су проводити прописане мјере у складу са ставом 1. овог члана.

Члан 67.

Еколошки значајна подручја су:

- подручја типова станишта која су биолошки изузетно разноврсна или добро очувана, гдје су станишта угрожених или ендемичних биолошких врста и других еколошких система који су међународно значајни по мјерилима међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица, или која другачије доприносе очувању биолошке разноликости;
- подручја станишног типа, која значајно доприносе очувању природне равнотеже јер чине дијелове еколошке мреже;
- подручја угрожених и ријетких типова станишта;
- очуване шумске цјелине;
- станишта врста заштићених на основу међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица;
- селидбени путеви животиња;
- еколошки коридори;
- подручја која битно доприносе генетској повезаности популација биолошких врста.

Еколошка подручја од значаја за ЕУ су она која у биогеографским регијама којима припада, значајно

доприносе одржању или обнављању "повољног стања" у очувању типова станишта која значајно доприносе кохеренцији еколошке мреже Натура 2000. и/или која доприносе очувању биолошке разноликости унутар дотичне регије или регија.

Систем међусобно повезаних или просторно блиских еколошки значајних подручја, која уравнотеженом биогеографском распоређеношћу значајно доприносе очувању природне равнотеже и биолошке разноликости, чини еколошку мрежу. Унутар еколошке мреже њени дијелови повезују се природним или умјетним еколошким коридорима.

Еколошки значајна подручја, еколошку мрежу и систем еколошких коридора прописати ће Влада Федерације БиХ, на приједлог Федералног министарства уз стручно мишљење Федералног завода и надлежних кантоналних тијела.

Члан 68.

Заштита еколошки значајних подручја осигурава се провођењем прописаних мјера и услова заштите природе у циљу очувања биолошке и пејзажне разноликости и заштите природних вриједности у складу са одредбама овог Закона.

Нису допуштени захвати и радње које могу довести до уништења или неке друге знатне или трајне штете на еколошки значајном подручју.

Члан 69.

Међународно еколошки значајно подручје је оно подручје које на основу међународних стандарда утврди Влада Федерације БиХ те осигура заштиту одређеним режимом заштите, у складу са одредбама овог Закона.

Управљањем међународно еколошки значајним подручјем из става 1. овог члана осигурава се очување и побољшање његових својстава која су најзначајнија за очување повољног стања станишног типа или дивље врсте.

Ради заштите међународно еколошки значајних подручја и побољшања повезаности еколошке мреже, чувају се и развијају обиљежја која су најважнија за очување повољног стања врста заштићених на основу међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица и који су на снази.

Нису допуштени захвати и радње које могу довести до уништења или неке друге знатне или трајне штете на међународно еколошки значајном подручју.

У ВРСТЕ И ПОДВРСТЕ

Опште мјере

Члан 70.

Дивље врсте и подврсте биљака, гљива и животиња (у даљем тексту: дивље врсте/подврсте) чине:

- живи и мртви примјерци самониклих биљака и гљива и слободноживећих животиња, те њихови узгојени примјерци;
- њихови развојни облици (јаја, ларве, кукуљице, сјеменке, плодови, мицелији и др.);
- њихови дијелови;
- и од њих добивени лако распознаљиви производи.

Забрањено је истребити аутохтону дивљу врсту/подврсту.

Забрањено је смањити бројност популација дивљих врста/подврста, уништавати њихова станишта или мијењати њихове животне услове у мјери у којој би врста постала угрожена.

Члан 71.

Забрањено је:

- намјерно узнемиравати дивље животиње, или их хватати, озљеђивати или убијати;
- намјерно уклањати дивље биљке и гљиве из њихових станишта, смањивати њихове популације, или их на било који начин уништавати;
- намјерно оштећивати или уништавати станишта дивљих врста.

Члан 72.

Приликом извођења захвата у природи и кориштења природних добара којима се задира у станишта дивљих врста/подврста, примјењују се начини, методе и техничка средства која неће угрозити добро стање врста/подврста.

Федерални министар, уз претходно прибављену сагласност Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства, прописат ће правилником начине, методе и техничка средства из става 1. овог члана који најмање ометају дивље врсте/подврсте или станишта њихових популација, те ограничавање захвата у станишта популација животињских врста у времену које се поклапа с њиховим животном значајним раздобљима.

Члан 73.

Јавне цесте, други путеви или друге грађевине које прелазе преко познатих миграцијских путева дивљих животиња граде се на начин да се омогући сигурно прелажење дивљих животиња на одговарајућим просторним размацима, мониторингом утврђених.

Изграђени пријелази којима се осигурава несметано и сигурно прелажење дивљих животиња уживају заштиту као природне вриједности.

Мјере заштите, субјекте одговорне за провођење заштите и начин одржавања пријелаза из става 2. овог члана Федерални министар ће прописати правилником.

Члан 74.

Стубови, вјетроелектране и техничке компоненте надземних електричних водова изводе се на начин да се птице заштите од струјног и физичког удара.

На стубовима, вјетроелектранама и техничким компонентама који су изграђени прије ступања на снагу овог Закона, и који у високом нивоу угрожавају птице, у року од пет година од дана ступања на снагу овог Закона провест ће се неопходне мјере ради заштите птица од струјног и физичког удара.

Одредбе става 1. и 2. овог члана не односе се на горње водове железница.

Техничке услове изградње стубова, вјетроелектрана и техничких компоненти надземних електричних водова Федерални министар надлежан за послове енергије ће прописати правилником уз сагласност Федералног министра надлежног за послове околиша.

Члан 75.

Ако се кориштење биљака, гљива и животиња проводи на основу планова управљања и кориштења природним добрима или посебних прописа, одрживо управљање тим дивљим врстама/ подврстама се осигурава тако да се у плановима управљања и кориштења уважавају принципи екосистемског приступа и принципа одрживе употребе ресурса и уважавају одлике еколошког система и биогеографске одлике врсте/подврсте или популације који су важни за очување доброг стања врсте.

За скупљање биљака, гљива и њихових дијелова, те хватање или убијање животиња, које припадају категорији заштићених дивљих врста/подврста, у сврху прераде,

трговине и другог промета, ако није овим или другим законом другачије прописано, потребно је добити дозволу министарства надлежног за заштиту околиша. Дозвола се издаје рјешењем.

Радње из става 2. овог члана могу се обављати уз претходну сагласност власника или корисника права на природним добрима.

Подносилац захтјева може бити свако правно и физичко лице.

Ако начин или обим кориштења биљака, гљива или животиња које припадају категорији заштићених дивљих врста/подврста, непосредно угрожава повољно стање врсте, министар ће ограничити или привремено забранити кориштење.

Члан 76.

Правна и физичка лица дужна су пријавити надлежном министарству истраживања која обављају на компонентама природе у Федерацији БиХ.

Биљке, гљиве и њихови дијелови, односно животиње и њихови дијелови који не представљају заштићену природну вриједност у смислу овог Закона могу се износити из Федерације БиХ у научно истраживачке сврхе уз дозволу Федералног министарства уз претходно прибављену сагласност надлежних институција Босне и Херцеговине. Дозвола се даје рјешењем.

Научна истраживања из става 1. овог члана могу се обављати на земљишту или воденој површини уз претходну сагласност власника или корисника права.

Правно или физичко лице које је обавило научна истраживања дужно је о резултатима истраживања обавјестити надлежно министарство у року од 60 дана од дана завршетка истраживања, под пријетњом санкције.

Члан 77.

Забрањена је интродукција (уношење) страних врста/подврста у природу на подручје Федерације БиХ.

Забрањена је интродукција алохтоних врста риба у природне и доприродне воде, као и преношење таквих врста из рибогојишта у друга влажна станишта.

Изузетно, интродукција из става 1. овога члана је допуштена ако је научно и стручно основана и прихватљива с гледишта заштите природе, стручног мишљења научног тијела и одрживог управљања.

Надлежно министарство издаје дозволу из става 3. овог члана на основу студије о процјени ризика интродукције на природу, и уз претходно прибављену сагласност надлежног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства. Дозвола се даје рјешењем.

Начин провођења процјене ризика и израде студије процјене ризика увођења, поновног увођења и узгоја, поступак издавања дозволе Федерални министар ће прописати правилником.

Трошкове израде студије и провођења поступка процјене ризика интродукције на природу сноси правно или физичко лице које је поднијело захтјев за издавање дозволе.

Не сматра се интродукцијом узгој алохтоних дивљих врста/подврста у контролираним увјетима који онемогућавају уношење у природу.

Члан 78.

Ради спречавања ненамјерног уношења алохтоних врста/подврста на подручју Федерације БиХ, Федерални министар ће, уз сагласност Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства, правилником прописати мјере превентивне заштите.

Ако дође до ненамјерног уношења алохтоних врста/подврста на подручје Федерације БиХ, или ако постоји

оправдана сумња да ће доћи до таквог уношења, Федерални министар ће прописати мјере поступања у циљу уништавања унешених или спречавања уношења нових алохтоних врста/подврста.

Члан 79.

Реинтродукција (поновно насељавање) несталих дивљих врста/подврста у природу на подручју Федерације БиХ може се обављати уз дозволу Федералног министарства, која се издаје на основу студије о процјени ризика поновног увођења на природу, уз претходно прибављену сагласност Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства.

Трошкове израде студије и провођења поступка процјене утјецаја реинтродукције на природу сноси правно или физичко лице које је поднијело захтјев за издавање дозволе.

Члан 80.

Влада Федерације БиХ ће донијети уредбу којом се утврђују неопходне мјере за успоставу строге заштите животињских врста унутар њиховог природног подручја распрострањености, забрањујући:

- (а) све облике намјерног хватања или убијања примјерака тих врста у дивљини;
- (б) намјерно узнемиравање тих врста, посебно у вријеме размножавања, подизања младих, хибернације и миграције;
- (ц) намјерно уништавање или узимање јаја из дивљине;
- (д) оштећивање или уништавање мјеста за размножавање или одмор.

За ове врсте, Влада Федерације БиХ ће забранити држање, пријевоз и продају или размјену, и нуђење на продају или размјену врста узетих из дивљине.

Забрана из става 1. (а) и (б) и става 2. овог члана односи се на све фазе живота животиња на које се односи овај члан.

Влада Федерације БиХ ће установити систем мониторинга случајног хватања и убијања животињских врста.

Према сакупљеним подацима, Влада Федерације БиХ ће предузети даља истраживања или заштитне мјере које су потребне да случајно хватање и убијање не би имало негативан утицај на дотичне врсте, а на начин повећане контроле на терену од стране инспектора.

У случају кршења наведених забрана и настанка штете, Влада Федерације БиХ ће ради накнаде штете утврдити одштетни ценовник, који ће садржавати начин накнаде износа штете.

Члан 81.

Федерално министарство ће прописати потребне мјере успостављања система строге заштите дивљих врста, забрањујући:

- (а) намјерно брање, скупљање, сјеча, ископавање или уништавање тих биљака унутар њиховог природног подручја у дивљини;
- (б) држање, пријевоз и продају или размјену или нуђење на продају или размјену примјерака тих врста узетих из дивљине, осим оних који су узете на начин утврђен овим Законом.

Члан 82.

Ако, у складу с надзором, Федерално министарство сматра да је потребно, предузет ће мјере које ће осигурати да је увођење у дивљину примјерака дивљих биљних и животињских врста као и њихово кориштење у подударности с одржавањем повољног стања очуваности.

Тамо гдје се сматра да су такве мјере потребне, оне ће укључивати континуирани надзор. Такве мјере могу укључивати нарочито:

- прописе који се односе на приступ одређеном подручју,
- привремену или локалну забрану узимања примјерака из дивљине и искориштавање одређене популације,
- регулирање периода и/или метода узимања примјерака,
- примјену, када се узимају примјерци, ловних и риболовних правила која воде рачуна о заштити дотичне популације,
- успоставу система лиценци за узимање примјерака, или увођење квота,
- регулативу која се односи на куповање, продају, нуђење на продају, држање због продаје или пријевоз због продаје примјерака,
- узгој у заробљеништву животињских врста као и умјетно размножавање биљних врста, у строго контролираним условима, с разлогом ограничавања узимања примјерака из дивљине,
- процјене утицаја прихваћених мјера.

Члан 83.

У погледу брања, хватања или убијања дивљих биљних и животињских врста и у случајевима гдје је примијењено ограничење за брање, хватање или убијање врста, Федерално министарство ће забранити употребу свих средстава који су способни узроковати локални нестанак, или озбиљно угрозити, популацију дотичних врста, а посебно:

- (а) употребу средстава хватања или убијања;
- (б) било који облик хватања или убијања из средстава транспорта.

Члан 84.

Под условом да нема задовољавајуће алтернативе и да ограничење није штетно за одржање дотичне популације врста у повољном стању очуваности унутар њиховог природног подручја распрострањености, Федерално министарство може изузети примјену одредаба чл.80., 81., 82. и 83. (а) и (б) овог Закона:

- (а) у интересу заштите дивљих биљних и животињских врста и очувања природних животних пртостора (станишта);
- (б) спречавања озбиљне штете, на усјевима, стоци, шумама, рибањацима и водама и другим типовима имовине;
- (ц) у интересу јавног здравља и јавне сигурности, или из других важних разлога од претежно јавног интереса, укључујући оне социјалне и економске природе као и последице које ће првенствено бити од значаја за околиш биће изузете од примјене одредби чланова 80., 81., 82. и 83. (а) и (б) овог Закона;
- (д) за потребе истраживања и образовања, интродукција и реинтродукције, као и за узгојне операције потребне за те сврхе, укључујући и умјетно размножавање биљака;
- (е) за давање дозволе за, под строго контролираним условима, на селективној бази и ограниченог трајања, узимање или држање одређених примјерака врста у ограниченом-малом броју, специфицирано од стране надлежног тијела Федерације БиХ.

Члан 85.

Федерално министарство околиша и туризма ће:

- (а) проучити пожељност реинтродукције врста на територији Федерације БиХ гдје то може допринијети њиховом очувању, осигуравајући да је истрага, узимајући у обзир искуство које су имале друге државе чланице или други, установила да ће таква реинтродукција значајно придонијети поновном успостављању повољног стања врсте. Реинтродукција се проводи након одржавања јавне расправе;
- (б) Осигурати да се намјерна интродукција у дивљину било које врсте која није одомаћена на територији Федерације БиХ регулира тако да негативно не утиче на своје ново станиште.

VI ЗАШТИТА ДИВЉИХ ПТИЦА

Члан 86.

Заштита дивљих птица односи се на птице, њихова јаја, гнијезда и станишта.

Члан 87.

Влада Федерације БиХ ће својим прописом одредити потребне мјере како би одржала популацију свих врста птица које се природно појављују у дивљем стању на европском територију на нивоу који одговара нарочито еколошким, научним и културним захтјевима, истовремено узимајући у обзир и економске те рекреацијске захтјеве, или да прилагоди популацију тих врста том нивоу.

Члан 88.

У складу са захтјевима из чл. 87 овог Закона, Влада Федерације БиХ ће преузети мјере како би очувала, одржала или поново успоставила потребну разноликост и подручја станишта за све врсте птица из претходног члана.

Очување, одржавање или поновна успостава станишта укључује првенствено слиједеће мјере:

- а) стварање заштићених подручја;
- б) одржавање и господарење у складу са еколошким потребама и Планом управљања заштићеног подручја унутар станишта и изван заштићеног подручја;
- с) поновно успостављање уништених станишта;
- д) стварање биотопа.

Члан 89.

Врсте дивљих птица ће бити субјекти посебних мјера очувања које се тичу њихових станишта у сврху осигурања њиховог опстанка и репродукције у њиховом подручју дистрибуције, а узимат ће се у обзир:

- а) врсте које су у опасности од изумирања;
- б) врсте угрожене од специфичних промјена у њиховом станишту;
- с) врсте које се сматрају ријеткима због мале популације или ограничене локалне дистрибуције;
- д) друге врсте које захтјевају посебну пажњу из разлога посебне природе њиховог станишта.

Трендови и промјене у разинама популације ће се узимати у обзир као подлога за процјене.

Члан 90.

Влада Федерације БиХ ће својим прописом:

Класифицирати најприкладнија подручја по броју и количини као подручја под посебном заштитом за очување врста дивљих птица, узимајући при том у обзир захтјеве њихове заштите у географском подручју мора и копна.

Предузимати сличне мјере за константне врсте селица, а везано уз њихова подручја за размножавање, митарење,

презимљавање као и локације за одмор дуж њихове миграцијске руте.

Посветит ће посебну пажњу заштити мочвара, а нарочито мочвара од међународног значаја.

У сврху заштите горе споменутих подручја, ће предузети одговарајуће кораке којима ће се избјећи загађивање или оштећење станишта или било какве сметње које утичу на птице, а колико би то било значајно везано уз циљеве у овом члану.

Изван тих заштићених подручја предвидјети мјере ради избјегавања загађења или оштећења станишта.

Члан 91.

Независно од чл. 93. и чл. 95. овога Закона Влада Федерације БиХ ће својим актом предузети неопходне мјере како би успоставиле општи систем заштите свих врста птица из чл. 87. овога Закона нарочито забрањујући:

- a) намјерно убијање или хватање било којим начином,
- b) намјерно уништавања, или оштећивање, њихових гнијезде и јаја или премјештање гнијезда,
- c) доношење њихових јаја у дивљину или задржавање тих јаја иако су празна,
- d) намјерно узнемиравање тих птица нарочито за вријеме њиховог размножавања и парења, уколико би то узнемиравање било значајно,
- e) заробљавање птица које су заштићене од лова и хватања.

Члан 92.

Влада Федерације БиХ ће забранити, за све врсте птица из члана 87. овог Закона, продају, пријевоз и продају, заробљавање ради продаје те понуде на продају живих или мртвих птица или њиховог било којег препознатљивог дијела или производа.

Активности из става 1. овог члана се неће односити на врсте које су убијене или заробљене на легалан начин.

Члан 93.

Зависно о густоћи њихове популације, географске дистрибуције и нивоа репродуктивности, врсте се могу ловити у складу са законодавством на нивоу Федерације БиХ. Влада Федерације БиХ ће осигурати да лов тих врста не угрожава резултате очувања у њиховом дистрибуцијском подручју.

Одређене врсте птица које су наведене у Директиви о заштити дивљих птица могу се ловити у географском подручју мора и копна.

Птице које нису заштићене могу се ловити.

Влада Федерације БиХ ће осигурати да пракса лова, укључујући и лов са соколовима, буде у складу са научним подлогама и мониторинга, контроле врста птица на које се то односи и да је та пракса компатибилна у вези популације тих врста, а нарочито миграторних врста, са мјерама које су прописане у члану 87. овога Закона.

Влада Федерације БиХ ће својим актом прописати да се врсте на које се лов односи, не лове током сезоне парења или током било које друге фазе у репродукцији. У случају мигратоних врста, истим прописом ће осигурати да се врсте, на које се односе та правила лова, не лове за вријеме периода своје репродукције или за вријеме повратка на њихова станишта.

Члан 94.

Прописом Федералног министарства ће се забранити:

- a) кориштење било каквих средстава или метода за широко и неселективно заробљавање или убијање птица или којима би се узроковало локално нестајање врста,

- b) сваки лов из пријевозних средстава.

Члан 95.

Федерално министарство ће потицати истраживања и сваки рад који се сматра основом за заштиту, управљање и кориштење популација птица.

Посебну пажњу ће посветити истраживањима и пословима везано за:

- a) листу врста птица којима пријети опасност од истребљења или посебно угрожене врсте, узимајући у обзир њихову географску распрострањеност,
- b) попис и еколошки опис подручја од посебног значаја за миграторне врста на њиховим миграторним путевима, као и подручја гдје презимљавају и гнијезде се,
- c) попис података о нивоима популација миграторних врста које су приказане као прстеноване,
- d) процјену утицаја метода узимања дивљих птица на нивоима популације,
- e) израду или усавршавање еколошких метода за превенцију типа штете изазване птицама,
- f) одређивање улоге одређених врста као индикатора популације,
- g) изучавање неповољних учинака изазваних хамијским загађењем на нивоима популација врста птица.

Члан 96.

Код увођења нових врста птица које се не појављују у дивљем стању на територији ЕУ предузет ће се мјере да се не угрозе локална флора и фауна.

Члан 97.

Примјена мјера не смије довести до погоршања садашње ситуације што се тиче очувања врста птица према члану 86. и 87. овога Закона.

Члан 98.

Повољно стање дивљих животињских, биљних врста и врста гљива које су заштићене на основу међународних конвенција, уговора и директива у којима је Босна и Херцеговина чланица осигурава се заштитом њихових станишта и заштитним мјерама за поједине врсте/подврсте према одредбама овог Закона.

Стање дивље врсте/подврсте је повољно, ако је њезина распрострањеност и бројност популације у оквиру природних колебања и не показује дугорочни тренд смањивања, те ако су станишта популације врсте довољно пространа да осигуравају дугорочно очување популације.

Мјере за очување и начин праћења повољног стања станишта врсте/подврсте из става 1. овог члана, које се примјењују у просторном уређењу и кориштењу природних добара, Федерални министар ће прописати правилником.

VII ПРЕКОГРАНИЧНИ ПРОМЕТ ЗАШТИЋЕНИМ ДИВЉИМ ВРСТАМА/ПОДВРСТАМА

Члан 99.

Федерално министарство доноси рјешење о уносу, износу, извозу или увозу и уносу с мора, те даје сагласност за поновни извоз дивљих врста/подврста, њихових дијелова и деривата заштићених на основу овога Закона.

Рјешење и сагласност из става 1. овога члана дат ће се само ако се не угрожава дивље популације животиња, гљива или биљака на које се односи.

Рјешење и сагласност из става 1. овога члана потребно је прибавити и када се ради о мјешанцу чији један или оба родитеља припадају заштићеној дивљој врсти/подврсти.

Врсте/подврсте за које се доноси рјешење или даје сагласност из става 1. овог члана, поступак и услове доношења рјешења и издавања сагласности, садржај и начин подношења захтјева, садржај и начин подношења обавијести о увозу, општа и посебна ограничења при увозу, начин обиљежавања животиња или пошилики, начин збрињавања одузетих примјерака, тијела надлежна за провођење и надзор, начин провођења надзора, вођење евиденције, израду извјештаја те друге услове за одвијање прекограничног промета дивљим врстама/подврстама у складу са међународним уговором којег је Босна и Херцеговина чланица, прописује Федерални министар правилником.

При активностима из става 1. овог члана и /или провозу живе животиње, за које је то прописано правилником из става 4. овог члана, морају се превозити и његовати на начин који своди на најмању мјеру могућност озљеђивања, угрожавања здравља или нехуманог поступања, у складу са посебним прописима.

Изузетно од одредби става 1. овог члана за дивље врсте/подврсте за које је то одређено правилником става 4. овог члана није потребна дозвола за увоз, већ се у циљу увоза подноси обавијест о увозу надлежном тијелу.

Рјешења, сагласности и други акти издани на основу овог Закона у сврху прекограничног промета заштитеним дивљим врстама/подврстама могу се користити само за примјерке на које се односе.

Превоз заштићених врста/подврста преко територије Босне и Херцеговине обавља се на основу ваљаног акта о извозу или поновном извозу које је донијело надлежно тијело земље извознице или земље поновног извоза.

Члан 100.

Увоз, извоз или превоз, те унос или износ заштићених врста/подврста, њихових дијелова и деривата обавезно се пријављује царинској служби, у складу са одредбама овога Закона и прописима за његово провођење, те уз одговарајућу примјену царинских прописа.

Ветеринарски преглед и контрола пошилака из става 1. овог члана за које је надлежна гранична ветеринарска инспекција, проводи се у складу са посебним прописима.

Заштићене дивље врсте/подврсте, њихови дијелови и деривати смију се увозити, извозити, провозити, уносити или износити само преко одређених граничних прелаза на којима су успостављене фитосанитарна и гранична ветеринарска инспекција.

Царинска служба дужна је приликом увоза, извоза, уноса с мора или поновног извоза из чл. 97. став 1. овог Закона прегледати одговарајуће дозволе зависно о прописаној заштити дивљих врста/подврста те овјерити прелазак границе у за то предвиђеној рубрици обрасца дозволе. У случају извоза, одговарајућа копија дозволе с назнаком "за земљу извоза" царинска служба овјерену копију доставља Федералном министарству, а копију дозволе с назнаком "за царину" задржава за властиту евиденцију. У случају увоза царинска служба овјерава оригинал дозволе и прву копију за подносиоца захтјева, те прву копију за подносиоца захтјева враћа увознику, а оригинал дозволе доставља Федералном министарству.

Члан 101.

Ако се приликом увоза, извоза, уноса с мора или превоза царинска служба не може одредити припадају ли животиње, гљиве или биљке врстама/подврстама чији увоз или извоз подлијеже ограничењима или забранама може их:

- на трошак царинског декларанта или примаоца односно пошилаоца робе, сама похранити или дати некеме на чување до утврђења да ли

припадају врстама и подврстама чији увоз, извоз или провоз подлијеже ограничењима;

- препустити их царинском декларанту или примаоцу, односно пошилаоцу робе до окончања поступка, али уз забрану располагања.

Царинска служба може од царинског декларанта или примаоца односно пошилаоца тражити да достави доказ да предметна врста/подврста није под заштитом.

Врсте/подврсте за које царинска служба утврди да се увозе, извозе или провозе без прописаних дозвола или других докумената, запљењују се до окончања поступка. О заплијењеним врстама/подврстама издаје се потврда. Заплијењене врсте/подврсте предају се на чување овлаштеној правној или физичком лицу из пописа Федералног министарства, а могу се оставити на чување царинском декларанту или примаоцу односно пошилаоцу уз забрану располагања. Ако се прописана дозвола или други затражени документи не доставе у року од мјесец дана након запљене или у продуженом року који може износити најдуже два мјесеца, царинска служба доноси одлуку о одузимању.

Ако се при царинској обради утврди да се ради о врстама/подврстама за које нема увозне или извозне дозволе, одузимају се, а о одузетим врстама/подврстама издаје се потврда.

У случајевима из ставова 3. и 4. овог члана царинска служба дужна је у најкраћем року обавјестити Федерално министарство које одлучује о привременом или трајном збрињавању одузетих врста/подврста имајући у виду одредбе посебних прописа и међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица и који су на снази.

Када се врсте/подврсте заплијене или одузму, тада тиме изазване трошкове (трошкови хране, смјештаја, превоза, враћања и друго) дужан је подмирити царински декларант или примаоц, односно пошилаоц. Ако није утврђен царински декларант или примаоц, трошкове је дужан подмирити пошилаоц, превозник или наручиоц.

Држање, узгој и трговина дивљим врстама и подврстама

Члан 102.

Забрањено је животиње дивљих врста/подврста држати у заточеништву у неприкладним условима и без одговарајућег старања.

Правна и физичка лица која постану власници заштићених животиња с намјером њихова држања у заточеништву дужне су о томе обавјестити Федерално министарство у року од тридесет дана по стицању власништва над тим животињама.

Животиње из става 2. овог члана за које је то прописано трајно и незамјењиво се прописно обиљежавају.

Услове држања, начин обиљежавања и евиденције животиња из става 2. овог члана утврђује Федерални министар правилником.

Члан 103.

Правно и физичко лице, које намјерава држати животиње аутохтоних одомаћених или страних дивљих врста/подврста заштићених на основу Закона, у заточеништву с намјеном приказивања јавности у зоолошким вртovima, акваријима, тераријима или сличним просторима, дужно је добити дозволу Федералног министарства. Дозвола се даје рјешењем.

Дозвола из става 1. овог члана издат ће се ако подносиоц захтјева докаже да су испуњени услови, те да ће животиње приказивати у окружењу које опонаша природне

услове у станишту и које не искривљује сазнања о биологiji врсте и подврсте.

Члан 104.

Правно и физичко лице која намјерава узгајати аутохтоне одомаћене или стране дивље врсте/ подврсте дужна је добити дозволу у складу са овим Законом или посебним прописом.

Ако се у поступку издавања дозволе утврди да постоји еколошки ризик, Федерално министарство може од подносиоца захтјева затражити да прије давања дозволе изради претходну студију о процјени ризика ради надзирања негативних утицаја на локалне еколошке системе и аутохтоне одомаћене врсте.

За животиње из става 1. овог члана Федерално министарство може одредити трајно или незамјенљиво обиљежавање.

Власник животиње из става 1. овога члана дужан је осигурати да животиња не побјегне у природу, те је одговоран за штету коју та животиња проузрочи.

Члан 105.

Правно и физичко лице, које тргује заштићеним одомаћеним или страним дивљим врстама/подврстама за које је посебно прописано правилником из става 4. овог члана, дужно је прибавити сагласност Федералног министарства.

Трговати се може само примјерцима узгојеним у пријављеном узгоју или примјерцима који имају исправу о допуштеном поријеклу, уз услов да је примјерак или пошиљка прописно обиљежена.

Приликом трговине заштићеним животињама продавац, односно власник дужан је:

- осигурати одговарајуће услове за држање животиња у складу са овим Законом и другим прописима,
- водити евиденцију о трговини животињама и
- новом власнику издати потврду о поријеклу животиње.

Услове трговине и издавања сагласности за трговину, садржај захтјева и сагласности вођење евиденције о трговини и надзор при обављању трговине министар прописује правилником из члана 99., став 4. овог Закона.

Потврде и други акти издани на основу овог Закона у сврху трговине заштићеним врстама/подврстама могу се користити само за примјерке на које се односе.

Члан 106.

Примјерке заштићених дивљих врста/подврста који се недопуштено држе у заточеништву или узгајају или којима се обавља недозвољена трговина, одузима надлежни инспектор уз издавање потврде, и издавање прекршајног налога.

Одузети примјерци из става 1. овог члана збрињавају се на трошак Федералног министарства привремено или трајно код физичких или правних лица које овласти Федерално министарство.

Трошкове из претходног става Федерално министарство ће наплатити од лица од којих су одузети наведени примјерци.

Члан 107.

Одредбе и услови утврђени дозволама, потврдама и другим актима које доноси Федерално министарство ради уноса, износа, увоза, уноса с мора, поновног извоза, трговине и других поступања с дивљим врстама/подврстама, њиховим дијеловима и дериватима, заштићеним на основу овог Закона и међународних уговора којих је Босна и Херцеговина

чланица, морају бити испуњени све вријеме трајања дозвола, потврда и других аката.

Носилац дозвола, потврде или другог акта из става 1. овог члана дужан је без одгађања обавјестити Федерално министарство о свим промјенама и новим околностима који утичу или могу утицати на трајање дозволе, а нарочито ако се ради о:

- неиспуњавању услова на основу којих је дозвола, потврда или други акт донесен,
- угинућу примјерка животињске и/или биљне врсте/подврсте,
- уништењу примјерка животињске и/или биљне врсте/подврсте,
- бијегу примјерка животињске врсте/подврсте,
- другим околностима због којих се садржај дозволе, потврде или другог акта, разликује од стварног стања.

Испуњавање услова утврђених дозволом, потврдом или другим актом из става 1. овог члана те промјене и нове околности из претходног става овог члана, провјерава Федерално министарство током цијелог трајања дозволе или потврде.

Посебна заштита дивљих врста/подврста

Члан 108.

Угрожена дивља врста/подврста је она врста/подврста чији је дугорочни опстанак у опасности или која је ријетка, те која је као таква одређена у Црвеној листи угрожених биљних врста, врста гљива и животињских врста/подврста.

Угрожене дивље врсте и подврсте утврђује и уврштава у Црвене листе Федерални министар на основу научно утврђених стручних подлога које ће радити Федерални завод.

На основу Црвених листи угрожених биљних врста, врста, гљива и животињских врста/подврста израдит ће се Црвене књиге.

Члан 109.

Угрожене дивље врсте/подврсте које се у смислу овог Закона проглашавају заштићеним природним вриједностима могу бити: строго заштићене врсте/подврсте и заштићене врсте/ подврсте.

Строго заштићене врсте и подврсте и заштићене врсте и подврсте проглашава Федерални министар уз претходно прибављену сагласност министра пољопривреде, водопривреде и шумарства, на основу процјене угрожености појединих врста/подврста и обавеза које произлазе из међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Федерални министар ће укинути заштиту дивље врсте и подврсте која више није угрожена, или пребацити поједину дивљу врсту/подврсту из једне категорије у другу, ако се таква потреба укаже на основу процјене угрожености одређене врсте и подврсте или обавеза које произлазе из међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица на начин и у поступку прописаном ставом 2. овог члана.

Строго заштићене дивље врсте и подврсте

Члан 110.

Строго заштићена врста/подврста је:

- дивља врста/подврста којој пријети изумирање на подручју Федерације БиХ;
- уско распрострањени ендем;
- дивља врста/подврста чији је одговарајући начин заштите прописан међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Поједина дивља врста/подврста може бити строго заштићена на цијелом подручју Федерације БиХ или на појединим њеним дијеловима.

Мјере заштите за строго заштићене дивље врсте и подврсте и мјере заштите њихових станишта Федерални министар ће прописати правилником.

Ако је неко подручје привремено станиште строго заштићене дивље врсте и подврсте, а његова се заштита не може осигурати на неки други начин, Федерални министар може, уз прибављено мишљење Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства, прогласити то подручје или неки његов дио привремено заштићеним, али не дуже од шест мјесеци.

Члан 111.

Забрањено је намјерно брање, сакупљање, уништавање, сјеча или ископавање самониклих строго заштићених биљака и гљива.

Забрањено је држање и трговина строго заштићеним биљкама и гљивама.

Строго заштићене животиње забрањено је:

- узети из природе;
- намјерно ухватити, и/или убити;
- намјерно оштетити и/или уништити њихове развојне облике, гнијезда или легла;
- намјерно узнемирити, нарочито у вријеме размножавања, подизања младих, миграције и хибернације, ако би узнемиравање било значајно у односу на циљеве заштите;
- намјерно уништити и/ или узети јаја из природе или држати празна јаја;
- оштетити или уништити подручја њихова размножавања или одмарања, те
- прикрити, држати, узгајати, трговати, увозити, извозити, превозити и отуђити или на било који начин прибавити и препарирати.

Ненамјерно хватање и убијање строго заштићених животиња пријављује се Федералном министарству, те Федералном заводу који воде евиденцију о ненамјерно ухваћеним и убијеним строго заштићеним животињама.

Федерално министарство одлучује о заштитним мјерама у циљу спрјечавања негативног утицаја на поједине врсте.

Федерално министарство ће донијети Правилник о одштетном цјеновнику врста и подврста, јаја, гнијезда и легала.

Члан 112.

Изузетно од одредби члана 111. овог Закона, у случају непостојања других погодних могућности (да нема другог задовољавајућег рјешења) и да изузетак неће бити штетан за опстанак одређене популације, Федерални министар може допустити поједине забрањене радње ради:

- заштите биљака, гљива и животиња, те заштите природних станишта;
- спрјечавања озбиљних штета на усјевима, стоци, шумама, рибањацима, води и другим облицима власништва;
- заштите јавнога здравља и сигурности, зрчне сигурности или других превладавајућих јавних интереса;
- истраживања и образовања, поновног насељавања (репопулације), поновног увођења (реинтродукције), те неопходног размножавања.

Федерални министар ће правилником прописати, на селективној основи и ограничено, узимање, држање и остало разумно кориштење неких строго заштићених дивљих

врста/подврста, под условима строгог надзора ради одржавања повољног стања врсте.

Члан 113.

Поједини примјерци строго заштићених дивљих животињских врста/подврста могу се држати у заточеништву, узгајати, продавати и куповати на основу дозволе Федералног министарства уз услов:

- да се ради о примјерцима који су законито увезени у Федерацију БиХ и имају власника;
- да се ради о примјерцима који су законито стечени у Федерацији БиХ;
- да се ради о примјерцима који су стечени прије него је врста/подврста законом заштићена;
- да се ради о случају из чл. 112. овог Закона.

Изузетно од члана 111. овог Закона, поједине строго заштићене животиње, гљиве и биљке смију се извозити и увозити у сврху трговине уз дозволу Федералног министарства те увозити и у научне сврхе, ради размјене, излагања и сл. на основу дозволе Федералног министарства.

Налазиоц је дужан обавијестити надлежну ветеринарску станицу и ветеринарску амбуланту приватне праксе и Федерално министарство о:

- пронађеним мртвим примјерцима строго заштићених дивљих животиња;
- примјерцима строго заштићених дивљих животиња које су болесне или озлијеђене у мјери да нису способне самостално преживјети у природи.

Ветеринарска организација и ветеринарска амбуланта приватне праксе дужна је утврдити узроке угинућа пронађених мртвих строго заштићених дивљих животиња. Трошкове поступка сноси Федерално министарство.

Федерално министарство може налазиоцу болесне или озлијеђене животиње на његов захтјев дозволити, ако посједује задовољавајуће знање и услове, држање те животиње у заточеништву ради лијечења и опоравка.

Оправдане трошкове настале лијечењем животиње сноси Федерално министарство.

Федерално министарство може дозволити изузетке од забране држања у заточеништву и продаје строго заштићених дивљих врста/подврста, ако се ради о заплићеним или одузетим примјерцима, и ако то није у супротности с другим прописима и међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Сви примјерци строго заштићених дивљих врста/подврста из става 6. овог члана морају бити обиљежени на прописани начин.

Дозволе из става 1., 2., 5. и 6. овог члана се дају рјешењем.

Члан 114.

Строго заштићене животиње, гљиве и биљке не смију се извозити нити увозити.

Изузетно, поједине строго заштићене животиње, гљиве и биљке смију се извозити и увозити у научно-истраживачке сврхе, ради размјене, излагања и слично на основу дозволе Федералног министарства.

Члан 115.

За прикупљање узорака у сврху истраживања строго заштићених врста/подврста потребно је добити дозволу на начин прописан овим Законом.

Резултати истраживања и утврђени подаци важни за процјену угрожености истраживане врсте/подврсте достављају се Федералном министарству у року од 30 дана по обављеном истраживању.

Члан 116.

Изузетно од члана 111. овог Закона, поједине строго заштићене животиње, гљиве и биљке смију се стављати у промет, односно извозити и увозити у сврху трговине уз дозволу Федералног министарства на основу доказа:

- о законитом поријеклу биљке, гљиве или животиња;
- да се ради о узгојеним примјерцима;
- да су животиње трајно и незамјенљиво обиљежене;
- да се ради о дивљој врсти и подврсти која није забрањена за трговину према међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Поступак и услове за издавање дозволе из става 1. овог члана Федерални министар ће прописати правилником, као и начин обиљежавања.

Заштићене дивље врсте и подврсте

Члан 117.

Заштићена дивља врста/подврста је:

- аутохтона дивља врста/подврста која је угрожена или ријетка, и не пријети јој изумирање на подручју Федерације Босне и Херцеговине;
- дивља врста/подврста која није угрожена, али је ради њезина изгледа лако могуће замијенити с угроженом дивљом врстом и подврстом;
- дивља врста/подврста чији је одговарајући начин заштите прописан међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Члан 118.

Кориштење заштићених дивљих врста/подврста дозвољено је на начин и у количини да се њихове популације не доведу у опасност.

Федерални министар и министар надлежан за пољопривреду, водопривреду и шумарство сваки у свом дјелокругу прописује мјере заштите заштићених дивљих врста/подврста које обухватају:

- сезонску забрану искориштавања и друга ограничења кориштења популација заштићених врста/подврста;
- привремену или локалну забрану кориштења ради обнове популација на задовољавајући ниво;
- регулисање трговине, држања ради трговине, транспорта ради трговине и нуђења за продају живих и мртвих примјерака.

Федерално министарство води евиденцију о начину и количини кориштења заштићених дивљих врста/подврста ради утврђивања и праћења стања популација. Ако се на основу евиденције утврди да је због кориштења заштићена дивља врста/подврста угрожена, Федерални министар забрањује или ограничава кориштење врсте/подврсте.

Члан 119.

Популације заштићених ловних и риболовних врста/подврста искориштавају се и штите према одредбама овог Закона и посебних прописа.

Забрањена је употреба свих средстава за хватање и убијање дивљих врста животиња те употреба свих средстава која могу проузроковати локално нестајање или озбиљно узнемиравање популације тих врста, а посебно:

- замке;
- живе животиње, ослијеplене или осакаћене животиње које се користе као мамци;
- електричне убојите или омамљујуће направе;
- умјетне свјетлеће направе;
- огледала и друге заслијеplујуће направе;

- одашиљачи звука (магнетофони, касетофони и др.) који емитују звукове дозивања, боли или јављања;
- направе за освјетљавање циља;
- оптички нишани за ноћни лов с могућношћу електроничког повећавања или претварања слике;
- експлозивни;
- отрови и отровни или омамљујући мамци;
- полуаутоматско или аутоматско оружје са оквиром који може садржавати више од два пуњења;
- летјелице;
- возила на моторни погон у покрету;
- мреже за хватање птица;
- и друга средства утврђена међународним уговорима у којима је Босна и Херцеговина чланица.

Генетичка разноликост**Аутохтоне одомаћене врсте/подврсте**

Члан 120.

Аутохтона одомаћена врста/подврста, као дио биолошке разноликости, је свака наслијеђена биљна сорта или животињска пасмина која се развила као резултат узгоја.

Аутохтоне одомаћене врсте и подврсте представљају природне вриједности у смислу овог Закона и посебних прописа.

Члан 121.

Угрожене аутохтоне одомаћене врсте/подврсте штите се методама ин-ситу (у природи) и ех-ситу (изван природе). Традиционални начин узгоја и кориштења угрожених аутохтоних одомаћених врста/подврста потиче се гдје је то могуће и одговарајуће.

Угрожене аутохтоне одомаћене врсте/подврсте, узгојне циљеве, правила узгоја и очувања чисте и здраве генетичке основе, те начине кориштења угрожених аутохтоних одомаћених врста/подврста који нису прописани посебним законом прогласит ће заштићенима Федерални министар правилником, уз прибављену сагласност Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства.

Члан 122.

Генетички материјал је дио биљке, гљиве, животиње или микроорганиза који садржи дијелове дезоксирибонуклеинске киселине.

Генетички материјал се користи у складу са овим Законом и посебним прописима.

Узимање генетичког материјала из природе не смије угрожавати опстанак еколошког система или популација врста у њиховим стаништима.

Услове и начин узимања генетичког материјала из природе Федерални министар ће прописати правилником.

Члан 123.

Приступ генетичким изворима допуштен је свима под истим условима на начин прописан овим Законом или посебним прописом.

Резултати истраживања и развоја произашли из кориштења генетичких извора користе се на правичан начин у складу са посебним прописима.

Нико не може постати патентни власник генетичког материјала створеног на основу генетичког материјала дивљих врста/подврста. Забрањено је патентирање генетичког материјала некога дијела генетичке разноликости Федерације БиХ.

Члан 124.

Федерално министарство има обавезу осигурати успоставу банке гена и одредити субјекте за њено успостављање.

Банке гена садрже контролиране или узгајане популације или дијелове животиња, гљива или биљака, посебно сјеме, споре, сполне станице и друге биолошке материјале, у сврху очувања врста, односно њихових генетских богатстава.

Биолошки материјали су микроорганизми, молекуле и фрагменти дезоксирибонуклеинске киселине (ДНА), вируси, активне и ћелијске-станичне културе.

Услови и критерије за успостављање банке гена те начин за додјелу овлаштења прописат ће Федерални министар посебним правилником.

Федерални министар ће прописати начин успоставе банке гена и начин управљања истим, у складу са овим Законом.

VIII МИНЕРАЛИ, ФОСИЛИ И СИГОВИНЕ

Опште мјере

Члан 125.

Минерали су самородни хомогени хемијски елементи или спојени у виду кристализоване или аморфне твари, одређене структуре, облика и састава. Минерали у смислу овога Закона нису минералне сировине.

Фосили представљају сачуване цјелине, дијелове, или трагове изумрлих организама и њихових животних активности.

Минерали, фосили и сиговине власништво су Федерације БиХ.

Забрањено је уништавати минерале, фосиле и сиговине те оштећивати њихова налазишта.

Изузетно је дозвољено ако је то интерес Федерације БиХ или битно изражени јавни интерес.

Заштићени минерали, фосили и сиговине

Члан 126.

Минерали, фосили и сиговине који су значајни ради своје ријеткости, изузетне величине или изгледа или изванредног и универзалног образовног и научног значења, представљају заштићене природне вриједности у смислу овог Закона.

Минерале, фосиле и сиговине који представљају заштићене природне вриједности Федерални министар ће утврдити правилником на приједлог Федералног завода.

Члан 127.

Минерали, фосили и сиговине који су проглашени за заштићену природну вриједност чувају се на мјесту налаза (ин-ситу очување), а налазиште ужива заштиту као заштићено природно подручје до доношења одлуке од стране надлежног органа.

Ако минерале, фосиле или сиговине није могуће заштитити на налазишту дају се на чување правном или физичком лицу која ће осигурати њихову стручну заштиту и омогућити њихову употребу у сврху образовања, музејске дјелатности, науке и заштите природе (ex-ситу очување).

Услови под којима се минерали фосили и сиговине могу дати правном или физичком лицу на заштиту и чување Федерални министар ће прописати правилником из члана 126. став 2 овог Закона.

Услове за истраживање налазишта, начина заштите минерала или фосила на мјесту налаза, начин заштите налазишта, те садржај, начин и услове стручне заштите минерала, фосила или сиговина који се чувају изван налазишта прописује Федерални министар правилником из става 3, уз претходно прибављено мишљење мјеродавне научне и/или стручне институције.

Евиденцију правних и физичких лица, којима се дају на заштиту и чување минерали, фосили и сиговине те које су

овлаштена за заштиту минерала, фосила или сиговина и истраживање налазишта, води Федерално министарство до успоставе Федералног завода.

Члан 128.

Забрањено је узимати из природе минерале, фосиле или сиговине који су проглашени заштићеним природним вриједностима или се налазе на заштићеном налазишту.

Изузетно, Федерално министарство може дозволити узимање из природе минерала, фосила или сиговина који су проглашени заштићеним природним вриједностима, или се налазе на заштићеном налазишту, у сврху научног и стручног истраживања, образовања, излагања на изложбама.

Проналазак минерала, фосила те сиговина и истраживање налазишта

Члан 129.

Проналазак минерала или фосила који би могли представљати заштићену природну вриједност из члана 126. овог Закона, налазиоц је дужан пријавити надлежном министарству у року од 8 дана од дана проналаска, те предузети неопходне мјере заштите од уништења, оштећивања или крађе.

Федерално министарство одлучује о потреби истраживања налазишта минерала, фосила или сиговина уз претходно прибављено мишљење Федералног завода најкасније у року од 30 дана од дана пријаве налазишта. Рјешењем о истраживању прописују се и мјере заштите природе.

Ако се министарство не одреди другачије, налазиоц не смије на мјесту налаза обављати никакве дјелатности које би могле довести до уништавања или оштећивања налаза, осим мјера заштите.

Власник земљишта на којем је минерал, фосил или сиговина нађен или физичка или правна особа која изводи дјелатност током које је дошло до налаза, дужни су омогућити истраживање налазишта у складу с рјешењем надлежног министарства.

Истраживање налазишта обавља овлаштено физичко или правна лице, на основу дозволе Федералног министарства, на начин и у поступку прописаним актом из члана 126. став 2. овог Закона.

Ако постоји вјероватноћа даљњих налаза минерала, фосила, или сиговина по довршењу одобрених истраживачких радова надлежно министарство, на основуведеног надзора, одлучује о наставку радова.

Члан 130.

Ако правно или физичко лице намјерава истраживати налазишта минерала, фосила или сиговина дужно је од надлежног министарства затражити дозволу најкасније 30 дана прије намјераног почетка истраживања.

Ако се захтјев не поднесе у року из става 1. овог члана министарство ће одбацити захтјев и неће дозволити истраживање.

Ако се истраживање односи на налазиште заштићених минерала, фосила или сиговина који су проглашени природним вриједностима, надлежно министарство може забранити истраживање или издати дозволу у којему се утврђују и услови заштите природе, односно мјере заштите за налазиште. Дозвола се даје рјешењем.

Правно или физичко лице дужно је у року од 30 дана од дана обављеног истраживања доставити надлежном министарству извјештај о обављеном истраживању, с подацима о стању налазишта, могућој угрожености налазишта, те о потребним додатним истраживањима и додатним мјерама заштите, под пријетњом накнаде евентуално настале штете.

Кориштење минерала, фосила и сиговина**Члан 131.**

Правно и физичко лице може узимати минерале, фосиле или сиговине из природе ради стављања у промет уз претходно прибављену дозволу надлежног министарства. Дозвола се даје рјешењем.

Физичко или правно лице која ставља минерале, фосиле или сиговине у промет дужно је, за сваки минерал или фосил који посједује, имати доказ о поријеклу односно дозволу о узимању из природе. Доказ или дозвола приликом продаје минерала, фосила или сиговина уручују се купцу.

Правно или физичко лице из става 2. овог члана је дужно водити евиденцију о стављању у промет минерала, фосила или сиговина, те евиденцију достављати надлежном министарству.

О облику и садржају евиденције о стављању у промет минерала, фосила или сиговина надлежни министар ће донијети упутство.

Члан 132.

При узимању минерала, фосила или сиговина из природе забрањено је користити машине, експлозив, потисне гасове или друга хемијска средства.

Члан 133.

Физичко или правно лице која намјерава извозити минерале фосиле или сиговине дужно је од надлежног министарства добити дозволу за извоз. Дозвола се даје рјешењем.

Није дозвољен извоз минерала, фосила и сиговина који су проглашени заштићеним природним вриједностима.

Изузетно, надлежно министарство може дозволити извоз минерала, фосила и сиговина који су проглашени заштићеним природним вриједностима ради научних истраживања, образовања или излагања. У дозволи се утврђују услови извоза минерала, фосила и сиговина.

**IX ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ВРИЈЕДНОСТИ
Заштићене природне вриједности****Члан 134.**

Заштићене природне вриједности према овом Закону су:

- (1) Категорија Ia: Строги резерват природе
- Категорија Ib: Подручје дивљине
- (2) Категорија II: Национални парк
- (3) Категорија IIIa: Парк природе
- IIIб Споменик природе и природних обиљежја
- (4) Категорија IV: Подручје управљања стаништима/врстама
- (5) Категорија V: а) Заштићен пејзажи:
 - Копнени пејзаж
 - Морски пејзаж
 - б) Регионални парк
- (6) Категорија VI: Заштићена подручја са одрживим кориштењем природних ресурса.

Заштићене природне вриједности могу се прекогранично повезивати са заштићеним подручјима друге државе.

План управљања и мјера заштићеног подручја које је прекогранично повезано споразумно се утврђује с надлежним тијелом државе у којој се налази прекогранични дио природне вриједности.

На заштиту и очување културних добара која се налазе на подручју заштићених природних вриједности из става 1. алинеја 1., 2., 3., 4., 5., 6. овог члана примјењује се и прописи о заштити и очувању културних добара.

Члан 135.*Категорија Ia: Строги резерват природе*

Категорија Ia је строго заштићено подручје, издвојено за заштиту биодиверзитета и евентуално геолошко/геоморфолошких појава, у коме су посјете, кориштење и утицаји строго контролисани и ограничени у циљу осигурања заштите природних вриједности. Таква заштићена подручја су незамјењива референтна подручја за научна истраживања и мониторинг.

Примарни циљ

Заштита регионалних, националних или глобално истакнутих екосистема, врста (појединачних или груписаних) и /или посебности геодиверзитета: ови атрибути ће бити одржани већином или потпуно без људских активности, а бит ће деградирани или уништени чак и уз врло слабе људске утицаје.

Остали циљеви

- очување екосистема, врста и геоморфолошких посебности у стању које не ометају људске активности, колико је то могуће;
- очување примјера природног околиша за научна истраживања, еколошки мониторинг и едукацију, обухватајући додирна подручја преко којих се могу избјећи утицаји;
- минимизирање сметњи кроз брижљиво планирање и имплементацију истраживања, као и других дозвољених активности;
- очување садржаних културалних и духовних вриједности.

Члан 136.*Категорија Ib: Подручје дивљине*

Категорија Ib је заштићено подручје које је у цјелини непромијењено или врло мало промијењено, које је задржало свој природни карактер и утицаје, у којем се не налазе стална или значајна људска насеља, а којим се управља у циљу заштите и очувања његових природних услова.

Примарни циљ

Дугорочна заштита еколошког интегритета природних подручја, која нису ометана значајним људским активностима, без савремене инфраструктуре, у којима су доминантне природне силе и процеси, те садашње и будуће генерације имају могућност да их доживе као такве.

Остали циљеви

- увођење јавног приступа на нивоу и по типу који ће одржати квалитете дивљине подручја за садашње и будуће генерације;
- омогућавање локалним заједницама да одрже традиционални начин живота везан за дивљину, те обичаје живота у малим насељима, уз кориштење доступних ресурса на начин компатибилан са циљевима очувања;
- заштита релевантних културалних и духовних вриједности, те других нематеријалних добара за локалну и ширу заједницу, као што су осамљивање, поштивање светих мјеста, поштовање предака итд;
- омогућавање минимално инвазивних едукативних и научно-истраживачких активности, када оне не могу бити проведене изван подручја дивљине.

Члан 137.*Категорија II: Национални парк*

Заштићена подручја Категорије II су пространа природна или скоро природна подручја, издвојена за

заштиту еколошких процеса ширег ранга, те релевантних врста и екосистема карактеристичних за подручје, који представљају основу за духовне, научне, едукацијске, рекреацијске и туристичке потенцијале, компатибилне са заштитом културног и природног наслеђа.

Примарни циљ

Заштита природног диверзиета заједно са садржаним еколошким структурама и пратећим еколошким процесима уз промоцију едукације и рекреације.

Остали циљеви

Управљање подручјем у циљу одрживог очувања природног стања колико је то могуће, као репрезентативним примјером физиографије региона, животних заједница, генетичких ресурса и нетакнутих природних процеса.

Очување животних и еколошких функција популација и природних група врста, при оној густини популација која може очувати интегритет и еластичност екосистема за дужи период.

Посебан допринос очувању широко распрострањених врста, регионалних еколошких процеса и миграторних путева врста.

Управљање посјетама у инспирацијске, едукацијске, културалне и рекреацијске сврхе на нивоу који неће проузроковати значајну биолошку или еколошку деградацију природних ресурса.

Подршка потребама локалне заједнице, која укључује одрживо кориштење ресурса, у оној мјери која неће утицати на примарни циљ управљања.

Допринос локалној економији кроз туризам у складу са Законом и Планом управљања Националног парка.

Члан 138.

Категорија IIIа: Парк природе

Парк природе је пространо природно или дијелом култивирано подручје копна и/или мора с еколошким обиљежјима међународне, федералне или кантоналне важности с наглашеним пејзажним, одгојно-образовним, културно-историјским и туристичко-рекреацијским вриједностима.

У парку природе допуштене су привредне и друге дјелатности и радње којима се не угрожавају његове битне одлике и улога. Начин обављања привредних дјелатности и кориштење природних добара у парку природе утврђује се условима заштите природе.

Категорија IIIб: Споменик природе и природних обиљежја

Заштићено подручје Категорије IIIб је издвојено у циљу заштите специфичних природних обиљежја, као што су посебни облици копненог рељефа, морски гребени, подморске пећине, геолошке форме као пећине или чак облици живота као што су прашуме. Генерално, то су мања заштићена подручја, често са високим туристичким потенцијалом.

Примарни циљ

Заштита изражених специфичних природних обиљежја и њима придруженог биодиверзитета и станишта.

Остали циљеви

Заштита биодиверзитета у копненим и морским пејзажима, који би иначе трпили значајне промјене.

Заштита специфичних природних локалитета са духовним и/или културним вриједностима, са такође присутним вриједностима биодиверзитета.

Очување традиционалних духовних и културних вриједности на њиховим локалитетима.

Члан 139.

Категорија IV: Подручје управљања стаништима/врстама

Заштићено подручје IV категорије је издвојено у циљу заштите појединачних врста или станишта, што је приоритет у управљању. Многа заштићена подручја ове категорије требају редовну активну интервенцију у циљу испуњења еколошких захтјева појединих врста или за одржавање станишта, али то не потпада под услове проглашавања заштићеног подручја.

Примарни циљ

Одржавати, очувати или опоравити популације врста и станишта

Остали циљеви

Заштита вегетације или других облика биодиверзитета кроз традиционални приступ у управљању.

Заштита фрагмената станишта као компонента стратегије очувања копненог или морског пејзажа.

Развој јавне свијести о датим врстама и стаништима.

Побољшање контакта са природом за урбано становништво.

Члан 140.

Категорија Va: Заштићен пејзаж

Категорија Va је заштићено подручје је подручје настало кроз интеракцију људи и природе током времена, а карактерише се значајним еколошким, биолошким, културним и естетским вриједностима. Очување интеракције људи и природе је од виталног значаја за заштиту и одрживост подручја, са придруженим природним и другим вриједностима.

Примарни циљ

Заштита и одржавање важних копнених, морских пејзажа и паркова природе са вриједностима које су настале интеракцијом људи и природе кроз традиционалну праксу управљања.

Остали циљеви

Одржавање уравнотежене интеракције природе и људске културе кроз заштиту копненог/морског пејзажа и парка природе придружених традиционалних начина управљања, друштвених, културних и духовних вриједности.

Генерални допринос очувању биодиверзитета кроз управљање врстама у оквиру културног пејзажа и кроз побољшање могућности очувања у тешко искориштаваним пејзажима.

Побољшане могућности за уживање, благостање и социо-економске активности кроз рекреацију и туризам.

Кориштење природних производа и функција околине.

Успостава окружења које ће подстаћи укључивање локалне заједнице у управљање вриједним копненим, морским пејзажима и парковима природе те природним и културним вриједностима унутар њих.

Подршка очувању агробиодиверзитета и акватичног биодиверзитета.

Успостава одрживих модела очувања биодиверзитета који служе као примјер за ширу примјену.

Категорија Vб: Регионални парк

Регионални парк је пространо природно или дијелом култивисано подручје копна и/или мора с еколошким обиљежјима међународне, федералне или кантоналне важности и пејсажним вриједностима карактеристичним за подручје на којем се налази. У регионалном парку допуштене су привредне и друге дјелатности и радње којима се не угрожавају његове битне одлике и улога.

Члан 141.

Категорија VI: Заштићена подручја са одрживим кориштењем природних ресурса

Заштићено подручје категорије VI ће очувати екосистеме и станишта заједно са придруженим културним вриједностима и системом традиционалног управљања природним ресурсима. Генерално, то су широка подручја, са већином територија под природним условима, чији су дијелови под одрживим управљањем. Одржива употребе природних ресурса неиндустријског типа је један од главних циљева управљања.

Примарни циљ

Заштита природних екосистема и одржива употреба природних ресурса се допуњују уз обострану корист.

Остали циљеви

Промоција одрживе употребе природних ресурса, која подразумева еколошку, економску и социјалну димензију.

Промоција социјалне и економске добити за локалну заједницу, гдје је то релевантно.

Успостава дугорочне сигурности за живот локалне заједнице кроз одрживу употребу биодиверзитета.

Интегрисање различитих културних приступа, вјерских система и свјетоназора унутар социо-економског приступа очувању природе.

Допринос развоју и одржању уравнотежених релација између људи и природе.

Допринос одрживом развоју на националном, регионалном и локалном нивоу (посебно за локалну заједницу која зависи од кориштења ресурса).

Подршка научним истраживањима и мониторингу околиша.

Напредак у препознавању користи од заштићених подручја, прије свега за локалне заједнице, које живе у близини, унапређење рекреацијских и локалних туристичких активности.

Члан 142.

Дивље врсте и подврсте које су угрожене или ријетке, заштићене су као строго заштићене врсте/подврсте и заштићене врсте/подврсте.

На питања заштите заштићених врста/подврста која нису уређена овим Законом примјењују се посебни прописи.

Члан 143.

Заштићене аутохтоне одомаћене биљке и животиње су оне које су се развиле као последица традицијског узгоја и чине дио домаће културне баштине.

На питања заштите аутохтоних одомаћених биљака и животиња која нису уређена овим Законом примјењују се посебни прописи.

Поступак проглашавања заштићених природних вриједности

Члан 144.

Заштићене природне вриједности из члана 134, став 1. алинеје (1) и (2) проглашава законом Парламент Федерације БиХ.

Заштићене природне вриједности из члана 134, став 1. алинеје (3), (4), (5), (6) проглашава законом кантонална скупштина.

Заштићене природне вриједност из члана 134, став 1. алинеје 3), (4), (5), (6) које се налазе на подручју два или више кантона проглашавају се законом који доноси Парламент Федерације уз сагласност законодавних тијела кантона.

Ако се природна вриједност из овог члана налази на подручју оба ентитета приједлог за заштиту даје Федерално

министарство и надлежно министарство Републике Српске у складу са Међуентитетским програмом заштите околиша.

Успостава заштићених подручја, на федералном или кантоналном нивоу, може се проводити уз сагласност опћинских вијећа на чијим подручјима се према просторном плану простире заштићено подручје.

Члан 145.

Закон о заштити природне вриједности садржи:

- назив и категорију заштићене природне вриједности;
- прецизан опис граница просторног обухвата заштићеног подручја;
- назив разреда из члана 134. става 2. овог Закона;
- назив мјерила картографског приказа;
- картографски приказ са прецизно описаним границама просторног обухвата, који је саставни дио акта о проглашењу.

Границе заштићеног подручја утврдит ће се у складу са релевантним документима просторног уређења, према Закону о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације БиХ.

У циљу спречавања угрожавања заштићене природне вриједности актом из става 1. овог члана може се одредити заштитина зона, које је изван заштићене природне вриједности, и прописати мјере заштите тог подручја.

Закон о проглашењу заснива се на стручном образложењу којим се утврђују вриједности подручја или компоненте природе која се предлаже за заштиту, начин управљања том природном вриједношћу, те потврду предлагача акта о проглашењу те о сигурним средствима за провођење мјера заштите.

Стручно образложење из става 3. овога члана садржи детаљни опис обиљежја и вриједности која се заштићује, оцјену стања природне вриједности која се жели заштитити, последице које ће доношењем акта о проглашењу проистећи, одлуку надлежног органа о издвајању под заштиту, те оцјену и изворе потребних средстава за провођење акта о проглашењу заштићене природне вриједности.

Члан 146.

О приједлогу за проглашење природне вриједности заштићеном обавјештава се јавност.

Обавјештавање јавности подразумева јавни увид у предложени акт о проглашењу заштите природне вриједности и стручно образложење с картографском документацијом.

Јавни увид о приједлогу акта о проглашењу заштите природне вриједности проводи се у јединицама локалне самоуправе на подручју којих се налази природна вриједност.

Јавни увид из става 2. овог члана траје најмање 30 дана. Поступак јавног увида прописат ће Влада Федерације БиХ, на приједлог Федералног министарства.

Предлагач акта о проглашењу заштићене природне вриједности дужан је очитовати се о поднесеним примједбама приликом јавног увида у року од 30 дана од дана достављања примједби, а поднесене примједбе и очитовања постају саставни дио документације на којој се заснива приједлог за проглашење.

Обавијест о мјесту и датуму одржавања јавног увида објављује се у најмање једном дневном листу, а садржи податак гдје се може прегледати картографска и друга документација у вези с предложеном заштитом.

Члан 147.

Закон о проглашењу заштите природних вриједности из члана 144. став 1. и 3. овог Закона објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ", а акт о проглашењу из члана 144. став 2, овог Закона у "Службеним новинама кантона".

Картографски приказ заштићене природне вриједности с учртаним границама, односно с ознаком локације чува се надлежном министарству.

Закон о проглашењу заштите дивљих врста/подврста, аутохтоних и одомаћених врста/подврста и минерала, фосила и сиговина објављују се у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 148.

Заштићене природне вриједности уписују се у Регистар заштићених природних вриједности.

Регистар заштићених природних вриједности води надлежно министарство и Завод.

О садржају и начину вођења Регистра заштићених природних вриједности Федерални министар ће донијети упутство.

Подаци из Регистра заштићених природних вриједности су јавни, осим ако се одреди да су подаци о положају природне вриједности ради њене заштите тајни.

Члан 149.

Природне вриједности о којима се води поступак ради стављања под заштиту налазе се под привременом заштитом од дана кад је оглашена обавијест о јавном увиду у дневној штампи, до окончања поступка.

За вријеме привремене заштите на природне вриједности примјењују се одредбе овога Закона као да су проглашене заштићеним.

Члан 150.

Ако нестану обиљежја због којих је подручје проглашено заштићеним, надлежно тијело из члана 144. овог Закона донијет ће акт о престанку заштите уз претходно прибављену сагласност Федералног или надлежног министарства.

Акт о престанку заштите заснива се на стручном образложењу завода којим се утврђује нестанак обиљежја због којих је природна вриједност заштићена.

Акт о престанку заштите се објављује у Службеним гласилима.

Управљање заштићеним природним вриједностима

Члан 151.

Заштићеним подручјима и другим заштићеним природним вриједностима, осим заштићеним дивљим врстама/подврстама, аутохтоним врстама/подврстама и минералима, фосилима и сиговинама управљају јавна предузећа и јавне установе.

Јавна предузећа за управљање заштићеним природним вриједностима из категорија I. и II., из члана 134. овог Закона, оснива Влада Федерације БиХ.

Јавне установе за управљање осталим заштићеним подручјима и другим заштићеним природним вриједностима оснивају владе кантона.

Поред постојећих јавних предузећа и јавних установа које су основали Влада Федерације и владе кантона, могу се формирати нова јавна предузећа и јавне установе само уз предходну одлуку Парламента Федерације, односно скупштина кантона.

Члан 152.

Јавна предузећа и јавне установе из члана 151. овог Закона обављају дјелатност заштите, одржавања и промоције заштићеног подручја и друге заштићене природне

вриједности у циљу заштите и очувања изворности природе, осигуравања неометаног одвијања природних процеса и одрживог кориштења природних добара, те надзиру провођење увјета и мјера заштите природе на подручју којим управљају.

Јавна предузећа и јавне установе која управљају заштићеним подручјима надзиру и начин обављања дозвољених дјелатности, у циљу осигурања рационалног и одрживог кориштења природних добара.

Јавно предузеће може обављати и друге дјелатности утврђене актом о оснивању и статутом предузећа које служе обављању дјелатности из става 1. и 2. овог члана.

Члан 153.

Средства за рад јавних предузећа, јавних установа и обављање дјелатности из члана 152. овог Закона осигуравају се из:

- оснивачких средстава;
- из средстава Фонда за заштиту околиша Федерације БиХ и фондова за заштиту околиша кантона у којима је Фонд за заштиту околиша основан;
- прихода од кориштења природних вриједности у заштићеним подручјима;
- прихода од накнада;
- утврђених бенефиција (нпр. ослобађање уплате цијелог износа или дијела добити...);
- других извора утврђених овим Законом и посебним прописима.

Провођење заштите

Члан 154.

Организација простора, начин кориштења, уређења и заштите простора уређује се просторним планом подручја посебних обиљежја.

Просторни план заштићених подручја доноси надлежно представничко тијело.

Члан 155.

Управљање заштићеним подручјима проводи се на основу плана управљања.

План управљања заштићеним подручјем доноси Влада Федерације БиХ или влада кантона за период од десет година, на приједлог Федералног министарства и кантоналног министарства.

План управљања одређује развојне смјернице, начин извођења заштите, кориштења и управљања заштићеним подручјем, те поближе смјернице за заштиту и очување природних вриједности заштићеног подручја уз уважавање потреба локалног становништва.

Правна и физичка лица која обављају дјелатности у заштићеном подручју дужна су се придржавати плана управљања.

Након протека раздобља од пет година анализира се провођење плана управљања и остварени резултати те се по потреби обавља ревизија плана управљања на начин и у поступку како је то прописано за његово доношење.

Члан 156.

План управљања заштићеним подручјем из члана 155. став 1. овог Закона садржи:

- а) Циљеве и политику управљања заштићеним подручјем;
 - сврха, функције, и циљеве заштићеног подручја,
 - политика управљања заштићеним подручјем.
- б) Смјернице заштите заштићеног подручја,
 - оцјена стања заштићеног подручја,

- концепт заштићеног подручја,
 - заштита и управљање природnim и kulturnim vrijednostima/resursima područja koje se štiti (programi zaštite i dr.),
 - razvoj dopuštenih djelatnosti u zaštićenom području,
 - posjećivanje zaštićenog područja (program posjećivanja, razgledavanja i dr.),
 - smjernice za izgled objekata u zaštićenom području,
 - povezivanje zaštićenog područja sa susjednim područjima,
 - uticaj na okoliš i socioekonomski kompleks.
- ц) Извођење плана:
- смјернице за повезивање секторских планова,
 - стратегија изведбе плана,
 - надзор,
 - начин финансирања,
 - трошкови и извори финансирања,
 - институционална структура у управљању заштићеним подручјем.

План управљања проводи се годишњим програмом заштите, очувања, кориштења и промоције заштићеног подручја.

Прије утврђивања приједлога плана управљања орган управе је дужан провести поступак јавног увида.

Члан 157.

Мјере заштите заштићених природних вриједности саставни су дио докумената просторног уређења, планова управљања из члана 155. став 1. овог Закона, те других прописа који се доносе на основу овог Закона и који уређују питања заштите, очувања, унапређења и кориштења заштићених природних вриједности.

Мјерама заштите може се забранити или ограничити извођење захвата у простору; градња инфраструктурних објеката; градња нових транзитних, комуналних, енергетских, телекомуникацијских и прометних објеката; откопавање или засипање терена; откопавање или одношење камења, минерала или фосила; одлагање отпада и испуштање отпадних вода; мијењање водног режима; одвожење наплавина; привредно кориштење природних добара; извођење хидромелиоративних захвата; одстрањивање живица и других компонената природе; садња монокултура; скупљање гљива и биљака и њихових дијелова; узнемиравање, убијање или хватање животиња; лов; риболов; саобраћај рекреацијске дјелатности; постављање рекламних и других ознака; посјећивање и разгледавање; и друге активности које могу угрозити заштићену природну вриједност, осим у јавном интересу за очување и заштиту природних вриједности.

У заштићеним подручјима није допуштено извођење војних вјежби, а нити других војних активности којима се могу угрозити природне или друге вриједности.

Члан 158.

Правилником о унутарњем реду ближе се уређују питања и прописују мјере заштите, очувања, унапређења и кориштења заштићених подручја и других заштићених природних вриједности, те прописују управне мјере за непоштовање одредби тога правилника и овога Закона.

Правилник из става 1. овог члана доноси Надзорни одбор јавног предузећа или јавне установе на приједлог управе уз претходно прибављену сагласност надлежног министарства.

Непосредни надзор у заштићеним подручјима обављају главни надзорник и надзорници јавног предузећа или јавне установе која управља заштићеним подручјем.

Проведеним прописом ће се уредити организација, начин рада и овласти надзорничке службе заштите природе.

Кориштење заштићених природних вриједности

Члан 159.

На заштићеном подручју и другој заштићеној природној вриједности дозвољени су они захвати и радње који је не оштећују и не мијењају својства због којих је заштићена.

Дозволу за дозвољене захвате и радње у заштићеним категоријама даје надлежно министарство.

Дозволу за захвате и радње у заштићеним категоријама III, IV, V и VI даје надлежни кантонални орган.

Дозвола се даје рјешењем. Жалба на рјешење може се изјавити надлежном министарству.

Захвати и радње који се проводе на основу планова управљања у шумарству, ловству, рибарству, водном привређивању и рударству морају бити усклађени са циљевима и мјерама заштите и плановима управљања заштићеним подручјима, те морају имати сагласност надлежног министарства.

Дозвола из става 2., 3. и 4. овог члана садржи и услове заштите природе.

Члан 160.

Заштићена природна подручја и друге заштићене природне вриједности могу се посјећивати и разгледавати на начин који не угрожава њихове вриједности, нити провођење заштите.

Посјећивање и разгледање заштићеног подручја и других заштићених природних вриједности дозвољено је свима под једнаким условима у складу с овим Законом и на основу њега донесеним прописима.

Ако би посјећивање и разгледања заштићених подручја и других заштићених природних вриједности могло проузрочити опасност за њихово очување, може се забранити или ограничити посјећивање и разгледање заштићеног подручја или друге заштићене природне вриједности, или њихових дијелова.

Члан 161.

Власник или корисник права на заштићеном подручју или другој заштићеној природној вриједности дужан је дозволити приступ локалитету одређене природне вриједности, ако је то с обзиром на сврху заштите и значење те природне вриједности потребно ради задовољења научних, образовних, естетских, културних и рекреацијских потреба, на начин и под условима које утврди надлежно министарство.

У рјешењу из става 1. овог члана мора бити одређена накнада власнику или другом кориснику права за евентуална ограничења којима је подвргнут.

Услове из става 1. утврдит ће Федерални министар правилником.

Члан 162.

Ако је употреба и искориштавање заштићеног подручја или друге заштићене природне вриједности на одређени начин или у одређене сврхе ограничена или забрањена, власник или корисник права на том заштићеном подручју или другој заштићеној природној вриједности има право на накнаду за ограничења којима је изложен.

Висина накнаде утврђује се правилником из члана 163. споразумно. У случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада се исплаћује на терет средстава буџета надлежног нивоа власти или из средстава Фонда за заштиту околиша.

Члан 163.

Заштита природне вриједности у заштићеном подручју може се повјерити власнику или кориснику права на некретнини склапањем уговора којим се уређују међусобна права и обавезе између органа управљања заштићеном природном вриједности и власника или корисника права на некретнини.

Уговором из става 1. овог члана уређују се питања заштите и очувања природне вриједности, а нарочито:

- природна вриједност која је предмет уговорене заштите;
- мјере заштите које власник или овлашћеник права треба подузимати, и
- висина накнаде за провођење прописаних мјера заштите коју власник или корисник прима за провођење мјера заштите.

Ако је природна вриједност из става 1. овог члана заштићена дивља врста/подврста, уговор склапа Федерално министарство.

Члан 164.

Заштита природне вриједности у заштићеном подручју може се, на основуведеног јавног конкурса повјерити особи која није њен власник или корисник права, склапањем уговора о старању, уз услове које утврђује надлежно министарство. Конкурс проводи орган управљања заштићеним подручјем на којем се налази природна вриједност.

Ближе услове које мора испуњавати особа из става 1. овог члана Федерални министар ће прописати правилником.

Правно или физичко лице које испуњава прописане услове и склопи уговор с органом управљања из става 1. овог члана постаје старатељ природне вриједности.

Уговором из става 1. овог члана уређују се питања заштите и очувања природне вриједности, а нарочито:

- природна вриједност која је предмет уговорене заштите;
- мјере заштите које старатељ треба предузети и висина накнаде за провођење прописаних мјера заштите.

Ако је природна вриједност из става 1. овог члана заштићена дивља врста/подврста, конкурс проводи и уговор склапа надлежно министарство.

Члан 165.

Ако је нека дјелатност или кориштење природне вриједности или некретнине у заштићеном подручју на одређени начин или у одређене сврхе ограничено или забрањено, те је ради тога власник или корисник права над том природном вриједности или некретнином оштећен, има право на накнаду за ограничења којима је подвргнут у складу са одредбом члана 162. став 2. овог Закона.

Право првокупа и ограничења у правном промету

Члан 166.

Власник некретнине (у даљем тексту: власник) унутар категорија I, и II који намјерава ту некретнину продати, дужан ју је најприје понудити на продају Влади Федерацији БиХ, а власник некретнине у осталим заштићеним природним вриједностима, који намјерава ту некретнину продати, дужан ју је најприје понудити Влади кантона.

Власник некретнине унутар заштићене природне вриједности дужан је у понуди навести цијену и услове продаје.

Влада Федерације БиХ или Влада кантона, дужни су понуду прихватити или одбити у року од 30 дана од пријема писмене понуде.

Ако понуда не буде прихваћена унутар прописаног рока, власник може некретнину у заштићеној природној вриједности продати другом лицу уз цијену која није нижа од цијене наведене у понуди и под условима који за купца нису повољнији од услова што их садржи понуда из става 2. овог члана.

Ако власник прода некретнину у заштићеној природној вриједности, а није прије тога поступио у складу са ставом 1. и 4. овог члана, Влада Федерације БиХ или Влада кантона имају право тужбом против продавца и купца захтијевати поништење уговора о купопродаји у року до 1 године од дана када су сазнали за склапање тога уговора, али најкасније у року пет година од дана склапања уговора о купопродаји.

Влада Федерације БиХ или Влада кантона могу захтијевати из става 5. овог члана поништење уговора о купопродаји некретнине у заштићеној природној вриједности или кад су висина цијене или услови продаје привидни, а стварна цијена и услови уговора повољнији за купца, те када се склопи привидан уговор о продаји.

Уговори склопљени на непријед наведени начин су ништави и не производе правне посљедице.

Право првокупа из става 1. овог члана уписује се у земљишне књиге код надлежног суда.

Члан 167.

Некретнине и природне вриједности које су заштићене, а које су у власништву Владе Федерације БиХ, Владе кантона или јединице локалне самоуправе, подлијежу ограничењима у правном промету у складу са овим Законом и посебном пропису.

Ради заштите пејзажних вриједности и станишта у заштићеном подручју пољопривредна земљишта у власништву Владе Федерације БиХ, која су према одредбама посебног закона утврђена као пашњаци, ливаде, рибањаци, тршчаци и мочваре, нису у правном промету.

Изузетно од одредби става 1. и 2. овог члана Федерално министарство може дозволити замјену земљишта у категоријама I, и II које је у власништву Владе Федерације БиХ за друго земљиште у заштићеном подручју, које је у власништву правног или физичког лица, ради стицања у власништво земљишта које је значајније за заштиту природних вриједности или за постизање циљева заштите.

Члан 168.

Власништво на некретнинама у заштићеном подручјима могу стицати домаћа правна и физичка лица под условима прописаним овим Законом.

Носиоци права власништва на некретнинама у категоријама I и II не могу бити страна правна или физичка лица, осим ако међународним уговором није другачије одређено.

Начин и могућност стицања власништва на осталим заштићеним категоријама од стране правних и физичких лица регулисат ће надлежни кантони својим прописом.

Члан 169.

Захтјев за сагласност о стицању власништва на некретнини у заштићеном подручју из члана 168. овог Закона купац подноси надлежном министарству.

Надлежно министарство издаје или ускраћује сагласност рјешењем у року од 60 дана. Ако рјешење није издано у прописаном року, поступа се по одредбама ЗУП Федерације БиХ.

Правни послови склопљени супротно одредбама овог Закона су ништави и не производе правне посљедице.

Извлаштење и ограничење власничког права

Члан 170.

Власничка или друга стварна права на некретнинама у заштићеној природној вриједности могу се одузети или ограничити у интересу Федерације БиХ, када је то потребно ради ефикасније заштите природе.

Власништво или друго стварно право се одузима или ограничава по поступку и на начин одређен законом који уређује извлаштење некретнина, ако овај Закон не одређује другачије.

Влада Федерације БиХ или Влада кантона, морају најмање три мјесеца прије покретања приједлога за извлаштење упутити власницима писмени приједлог за откуп некретнина.

За одузету некретнину Влада Федерације БиХ или Влада кантона, морају осигурати другу једнако вриједну некретнину изван заштићеног подручја, или платити накнаду.

Висина накнаде за одузету некретнину одређује се по вриједности некретнине с обзиром на њезину тржишну вриједност.

Поступак за извлаштење покреће се на приједлог надлежног органа, а проводи се на начин уређен законом који уређује извлаштење.

Некретнине у заштићеним природним вриједностима евидентирају се у катастру некретнина који се води по посебним прописима.

Члан 171.

Влада Федерација БиХ је дужна на захтјев власника некретнине у заштићеној природној вриједности, коју је прогласило представничко тијело, по тржишној цијену откупити некретнину или понудити другу једнако вриједну некретнину.

Владе кантона су дужне на захтјев власника некретнине у заштићеној природној вриједности, коју су прогласили заштићеном на основу овог Закона, по тржишној цијени откупити некретнину или понудити другу једнако вриједну некретнину.

Власник некретнине има право понудити некретнину на продају у складу са овим чланом у року двије године од дана ступања на снагу акта који је проузроковао ограничења и забране на некретнини.

Накнада штете

Члан 172.

Правни или физичко лице којој се ради ограничења и забрана из овог Закона или на основу њега издатих аката о заштити, битно погоршају постојећи услови за стицање прихода, а то није могуће надокнадити дозвољеном дјелатношћу у оквиру прописаног режима заштите у заштићеној природној вриједности, има право на накнаду за ограничења којима је подвргнут.

Накнада из става 1. овог члана може се исплатити ако надлежни орган за заштиту природе непосредно, путем вјештака или стручног тијела претходно утврди да правни или физичко лице које је подвргнуто ограничењима проводи прописане услове заштите природе.

Износ накнаде утврђује се споразумно, а у случају спора о висини накнаде одлучује суд.

Накнада из става 1. овог члана исплаћује се на терет средстава буџета Федерације БиХ, односно буџета кантона или из средстава фонда.

Правно лице које је у власништву Федерације БиХ или кантона нема право на накнаду за ограничења којима је подвргнуто у управљању некретнином.

Члан 173.

Влада Федерације БиХ и Влада кантона не одговара за штету коју прузрокују биљке, гљиве или животиње, осим у случајевима одређеним законом.

Члан 174.

Правно лице које управља заштићеном врстом/подврстом дужно је на примјеран начин и свој трошак учинити све дозвољене радње и захвате како би спријечило настанак штете правном или физичком лицу.

Под радњом или захватом из става 1. овог члана подразумијева се ефикасно ограђивање, циљано чување добара и растјеривање заштићених животињских врста/подврста.

Члан 175.

Ако настанак штете није могуће спријечити на начин прописан чланом 174. овог Закона, оштећеник може од Федералног министарства захтијевати извођење неопходних радњи и захвата за спречавање даљњих штета. Оштећеник и надлежно министарство споразумно дијеле трошкове за извођење потребних радњи и захвата.

Ако надлежно министарство изведе радњу или захват из става 1. овог члана на властити подстицај сноси трошкове захвата.

Члан 176.

Оштећеник има право на накнаду штете у висини стварне штете коју нанесу животиње строго заштићених дивљих врста/подврста ако је подузео прописане радње и захвате у складу са одредбама члана 174. овог Закона.

Оштећеник је дужан надлежном министарству пријавити настанак штетног догађаја без одгађања, односно у року у којем је могуће извођење доказа о штетном догађају, а најкасније у року од десет дана од дана настанка штете.

Оштећеник и комисија коју формира надлежни министар утврђују на мјесту штетног догађаја чињенице које су значајне за установљење настанка штете, узрочника и висину штете, о чему се саставља записник.

Ако оштећеник уредно пријави штету, а комисија не обави увиђај у року од 3 дана од пријема пријаве оштећеника, оштећеник може у року од 15 дана одштетни захтјев упутити Федералном министарству.

Ако штетни догађај настане у заштићеном подручју, послове вјештачења може обавити овлаштена особа органа управљања заштићеним подручјем.

Висина накнаде штете утврђује се на основу записника о увиђају из става 3. овог члана, а у случају спора о висини штете одлучује суд.

Тужба за накнаду штете може се поднијети у року шест мјесеци од дана кад је штета пријављена.

Ако поступак утврђивања штете није провела комисија већ службена особа из надлежног министарства на поступак утврђивања штете и остваривања права на накнаду штете одговарајуће се примјењују одредбе овог члана.

Начин рада и поступање комисије и другог овлаштеног или службеног лица у поступку утврђивања штете, те износе накнаде штете (ценовник) Федерални министар ће прописати правилником.

Члан 177.

Ако правно или физичко лице започне дјелатност или извођење радњи у простору који је природно станиште строго заштићене дивље врсте/подврсте, и у којему она већ

егзистира те постоји предвидив ризик штете од строго заштићене дивље врсте/подврсте, умањује се износ накнаде штете за предвидив ризик.

Постотак предвидивог ризика из става 1. овог члана утврђује Федерално министарство на основу прибављеног стручног мишљења мјеродавне институције или овлаштеног стручног лица.

Члан 178.

Правна и физичка лица дужна су надокнадити штету коју проузрокује повредама овог Закона.

Висина накнаде штете проузроковане недопуштеном радњом у односу на поједине примјерке строго заштићених дивљих врста/подврста утврђује се према одштетном цијеновнику, који ће донијети Федерални министар.

Висина накнаде штете проузроковане недопуштеном радњом у односу на остале заштићене природне вриједности утврђује се на основу вјештачења овлаштеног стручног лица.

Средства остварена накнадом штете из ст. 1., 2. и 3. овог члана приход су буџета.

Подстицајне мјере

Члан 179.

Очување угрожених дивљих врста, подврста, аутохтоних, одомаћених врста-подврста и угрожених типова станишта подстиче се новчаним подстицајима и накнадама, порезним и царинским олакшицама, као и повољним кредитирањем заштитних радњи.

Новчани подстицаји и друге подстицајне мјере из става 1. овог члана намијењени су заштити и очувању биолошке и пејзажне разноликости, а посебно подстицању управљања које уважава и проводи мјере очувања биолошке и пејзажне разноликости, и које није штетно за природу, као и за давање накнада правним и физичким лицима које ради заштите биолошке и пејзажне разноликости трпе одговарајућа ограничења или штете.

Новчани подстицај и накнаде из става 1. овог члана утврђују се посебним законима, прописима које доноси Влада Федерације БиХ на приједлог Федералног министра и прописима које доноси Влада Федерације БиХ на приједлог Федералног министра пољопривреде, водопривреде и шумарства.

С правним или физичким лицем које остварује право на новчане подстицаје или накнаде утврђене прописима које доноси Влада Федерације БиХ на приједлог Федералног министра, министарство склапа уговор о међусобним правима и обавезама.

Федерално министарство надзире остваривање новчаних подстицаја и других подстицајних мјера из свог дјелокруга.

Федерално министарство најмање једанпут годишње извјештава Владу Федерације БиХ о остваривању новчаних подстицаја и других подстицајних мјера у складу са овим Законом.

Подстицајне мјере из става 1. овог члана финансирају се из буџета и других извора у складу са законом.

X КОНЦЕСИЈЕ И КОНЦЕСИЈСКА ОДОБРЕЊА НА ЗАШТИЋЕНИМ ПРИРОДНИМ ВРИЈЕДНОСТИМА И СПЕЛЕОЛОШКИМ ОБЈЕКТИМА

Концесије

Члан 180.

Концесијом се стиче право економског-привредног кориштења природних добара или право обављања дјелатности од општег интереса, те право на изградњу и кориштење објеката и постројења потребних за обављање тих дјелатности у заштићеним подручјима и спелеолошким

објектима на којима је то дозвољено у складу са овим Законом.

На питања давања концесије примјењује се овај Закон и Закон о концесијама Федерације БиХ.

Члан 181.

Концесија се не може дати у подручју заштићених природних вриједности из члана 134. став 1. алинеја 1. овог Закона.

Влада Федерације БиХ може својом одлуком одредити поједина заштићена подручја, односно поједине заштићене природне вриједности у власништву Федерације БиХ или водно добро, на којима се не може дати концесија.

Члан 182.

Дјелатност за коју се може издати концесија утврђује јавно предузеће или јавна установа која управља заштићеним подручјем, уз претходну сагласност надлежног министарства.

Одлуком о концесији утврђује се нарочито:

- заштићено подручје, односно спелеолошки објект за који се даје концесија;
- предвиђени обим привредног кориштења;
- корисници концесије;
- намјене за које се концесија додјељује;
- услови заштите природе које је концесионар дужан проводити;
- вријеме трајања концесије;
- висина накнаде или основица за одређивање висине накнаде.

Одлуку о додјели концесије доноси се у складу са Законом о концесијама Федерације БиХ.

Ловна концесија на заштићеном подручју додјељује се у складу са посебним прописом уз претходну сагласност надлежног министарства.

Одлука о концесији садржи услове заштите природе које утврђује Федерално или надлежно министарство.

Јавној установи која управља категоријом I или националним парком, може се одлуком Владе Федерације БиХ додијелити посебна употреба водног добра.

Члан 183.

Ако у току трајања концесије на заштићеном подручју или спелеолошком објекту настану непредвидиве промјене или оштећења због којих је потребно ограничити обим концесије и начин њеног провођења, концесионар је дужан подузети све радње и мјере које му у циљу спречавања насталих промјена или оштећења нареди Федерално или надлежно министарство или друго овлаштено тијело.

У случају подузимања радњи и мјера из става 1. овог члана концесионар има право на надокнаду стварне штете.

Ако се концесионар не придржава задатих услова заштите природе, дужан је надокнадити насталу штету, успоставити пријашње стање или провести компензацијске услове у складу са одредбама овог Закона.

XI ПЛАНИРАЊЕ И ОРГАНИЗАЦИЈА ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ

Основни документи заштите природе

Члан 184.

Основни документи заштите природе су:

- Стратегија Босне и Херцеговине са акционим планом за заштиту биолошке и пејзажне разноликости (У даљем тексту: Национална стратегија);
- Федерална стратегија заштите природе (Федерална стратегија заштите природе, је дио Федералне стратегије заштите околиша и у даљем тексту: Федерална стратегија);

- Просторно планска документација у Федерацији БиХ.

Програми заштите природе које доносе кантоналне скупштине, свако за своје подручје. Програми морају бити усклађени са Федералном стратегијом заштите природе.

Члан 185.

Федерална стратегија одређује дугорочне циљеве и смјернице очувања биолошке и пејзажне разноликости и заштићених природних вриједности, те начине њезина провођења, у складу с укупним привредним, друштвеним и културним развојем Федерације БиХ.

Федерална стратегија се израђује на основу извјештаја о стању у заштити природе, а нарочито садржи:

- опште стратешке циљеве;
- смјернице за очување пејзажа, еколошких система, типова станишта, дивљих врста/подврста и аутохтоних, завичајних удомаћених врста/подврста;
- смјернице за заштићене природне вриједности;
- смјернице за истраживање и праћење стања у природи;
- смјернице за уграђивање заштите природе у друге секторе;
- смјернице за законодавни и институционални оквир;
- смјернице за одгој и образовање у циљу промоције и очувања биолошке и пејзажне разноликости;
- смјернице за обавјештавање јавности и судјеловање јавности у одлучивању о природи;
- акцијске планове за провођење смјерница, с ознакама приоритета и могућих извора финансирања;
- начин испуњавања међународних обавеза у заштити природе;
- картографске прилоге који просторно приказује мјере очувања биолошке и пејзажне разноликости и заштите природних вриједности.

Смјернице утврђене Федералном стратегијом примјењују се у изради докумената просторног уређења и планова управљања природним добрима.

Сваких пет година обавља се анализа циљева и смјерница утврђених Федералном стратегијом, као анализа провођења акцијских планова, те се по потреби обавља њена ревизија.

Члан 186.

За потребе остваривања Федералне стратегије и програма заштите природе те других докумената којима се уређују поједина питања заштите природе, израђује се извјештај о стању заштите природе у Федерацији БиХ о којем одлучује представничко тијело.

Извјештај из става 1. се израђује за двогодишње раздобље, а садржи нарочито:

- податке о стању пејзажа, еколошких система, типова станишта, дивљих врста/подврста и аутохтоних, завичајних удомаћених врста/подврста с анализом угрожености, те разлоге угрожености и проблеме заштите;
- податке о утицајима кориштења природних добара на биолошку и пејзажну разноликост;
- податке о утицајима појединих захвата на природу;
- оцјену проведених мјера очувања биолошке и пејзажне разноликости и заштићених природних вриједности;

- анализу provedbe Стратегије и других докумената значајних за заштиту природе;
- оцјену проведеног надзора;
- податке о кориштењу финансијских средстава за заштиту природе;
- процјену потребе израде нових или измјене и допуне постојећих докумената те друге важне податке за заштиту и очување природе.

Приједлог извјештаја о заштити природе припрема Федерални завод. Прије упућивања представничком тијелу извјештај се доставља на мишљење Федералном министарству и Савјетодавном вијећу за заштиту околиша, те органима који одобравају-усвајају извјештај о стању природе.

Скупштина кантона прихваћа одговарајуће извјештаје о стању заштите природе на свом подручју.

Обављање управних и стручних послова заштите природе

Члан 187.

Управне и стручне послове заштите природе обавља Федерално министарство и министарства у кантону надлежна за заштиту природе, осим оних послова који су овим Законом или другим прописом дати, односно пренесени у надлежност Федералног завода и завода за заштиту природе.

Члан 188.

На рјешења која доноси Федерално министарство на основу овог Закона жалба није допуштена, али се може покренути управни спор у року од 30 дана од дана достављања рјешења.

На рјешења која доносе кантонална министарства на основу овог Закона, допуштена је жалба и подноси се Федералном министарству.

Обављање стручних послова заштите природе

Члан 189.

Стручне послове заштите природе за Федерацију Босне и Херцеговине обавља Федерални завод за заштиту природе (у даљем тексту: Федерални завод).

Федерални завод је управна организација која своју дјелатност обавља као јавна служба.

Члан 190.

Федерални завод у оквиру своје дјелатности:

- оснива и одржава базе података о биљним, гљивљим и животињским врстама, станишним типовима, еколошким системима и пејзажима,
- прати разлоге угрожености и стање очуваности биолошке и пејзажне разноликости, те предлаже мјере за њихову заштиту,
- израђује извјештаје о провођењу Националне стратегије,
- израђује извјештаје о провођењу Стратегије,
- води информацијски систем заштите природе и катастар биолошке и пејзажне разноликости,
- обавља статистичке анализе и обједињава резултате истраживања у заштити природе,
- припрема приједлоге за заштиту и очување дијелова природе и других природних вриједности,
- утврђује оцјене прихватљивости захвата за природу,
- израђује стручне подлоге за потребе утврђивања услова заштите природе, управљања заштићеним подручјима и кориштења природних добара,
- припрема и проводи пројекте и програме у подручју заштите природе,

- судјелује у провођењу међународних уговора о заштити природе у којима је Босна и Херцеговина чланица,
- организира и проводи одгојно-образовне и промицбене активности у заштити природе,
- обавља и друге послове утврђене овим Законом и његовим provedбеним прописим.

Федерални завод обавља послове из става 1. овог члана у складу с годишњим и вишегодишњим програмом рада.

Годишњи и вишегодишњи програм рада из става 2. овог члана доноси се уз сагласност Федералног министарства.

О остварењу годишњег и вишегодишњег програма рада Федерални завод подноси извјештај Федералном министарству и Влади Федерације БиХ на начин прописан статутом Федералног завода.

Средства за обављање дјелатности Федералног завода се осигуравају у буџету Федерације БиХ и из других извора у складу са Законом.

Члан 191.

Надзор над законитошћу рада и надзор над стручним радом Федералног завода обавља Федерално министарство, проводи управни надзор и рјешењем налаже мјере.

Члан 192.

Кантони могу за обављање стручних послова у подручју заштите природе оснивати заводе за заштиту природе за своје подручје.

Послови завода утврђују се актом о оснивању и статутом.

Одредбе члана 190. става 1. и 2. овог Закона одговарајуће се примјењују и на заводе за заштиту природе кантона.

XII ИНВЕНТАРИЗАЦИЈА И ПРАЋЕЊЕ СТАЊА (МОНИТОРИНГ)

Члан 193.

Утицаји на природу се прате кроз стање цјелокупних пејзажа, стање екосистема, стање биолошких система и стање неживих компоненти природе (вода, зрак, земљиште, стијене).

Члан 194.

Федерални завод успоставља и проводи инвентаризацију свих дијелова биолошке и пејзажне разноликости (биолошке врсте/подврсте, типови станишта и типови пејзажа), картирање угрожених врста/подврста и типова станишта, те њихово стално и правовремено допуњавање.

Подаци су јавни, осим ако се ради заштите дивљих врста/подврста или станишта подаци не прогласе тајним.

Члан 195.

Федерални завод прати и организује праћење стања очуваности природе (мониторинг).

Праћење стања очуваности природе обухваћа:

- праћење и оцјену стања биолошких врста/подврста, њихових станишта, типова станишта, еколошки значајних подручја, еколошких система, те типова пејзажа;
- праћење промјена геолошких вриједности (појаве клизишта, урушавања, нових извора и сл.), што обухваћа и израду посебних геолошких карата као подлога за даљња истраживања и праћења;
- праћење стања заштићених природних вриједности.

Подаци о праћењу стања очуваности природе (мониторингу) достављају се Федералном министарству.

Подаци су јавни, осим ако се ради заштита дивљих врста/подврста или станишта подаци не прогласе тајним.

Члан 196.

Федерација БиХ подстиче и промовише научна истраживања у подручју заштите природе.

За научна истраживања на заштићеним подручјима, за истраживања заштићених биљних, гљивљих и животињских врста и за истраживања заштићених минерала, фосила и сировина потребно је добити дозволу Федералног или надлежног министарства. Дозволом се утврђују и услови заштите природе. Дозвола се издаје рјешењем.

Правна или физичка лица која је обавила истраживања дужна је о резултатима истраживања извјестити Федерално или надлежно министарство у року од 30 дана од дана завршетка истраживања, под пријетњом новчане казне и накнаде штете.

Члан 197.

Федерално министарство организује, а Завод води информацијски систем заштите природе као дио јединственог информацијског система министарства, према међународно прихваћеним стандардима и обавезама.

Завод прикупља, обрађује и обједињује податке о стању природе, израђује извјештаје и води базе података у склопу информацијског система заштите природе.

XIII ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА И СУДЈЕЛОВАЊЕ ЈАВНОСТИ Обавјештавање јавности

Члан 198.

Федерално министарство, кантонална министарства, Федерални завод, заводи за заштиту природе кантона, органи управе, јавна предузећа и јавне установе које управљају заштићеним природним вриједностима дужни су осигурати јавност података у вези заштите природе, осим ако посебним законом или актом мјеродавног тијела није прописана тајност података.

Надлежна тијела и правна лица из става 1. овог члана дужни су водити регистар о подацима важним за заштиту природе, и у случају оштећења природе дужни су о томе извјестити јавност са упутама о поступању ради њене заштите и очувања. У случају било какве непосредне пријетње природи и здрављу људи обавјештава се јавност о предузимању потребних мјера и радњи у циљу спречавања или ублажавања штета које би могле настати из те опасности.

Информације морају бити правовремене и истините.

Члан 199.

Федерално министарство, кантонална министарства, Федерални завод, заводи за заштиту природе кантона, органи управе, јавна предузећа, јавне установе које управљају заштићеним природним вриједностима дужни су средствима јавног информисања на њихов захтјев пружити информације о стању природе, о обављању послова заштите, те омогућити увид у одговарајућу документацију.

Информације о стању заштите природе дају се, у правилу, у писаном облику.

Парламенту Федерације БиХ и Влади Федерације БиХ подносе се извјештаји о стању заштите природе на захтјев тих тијела и на начин прописан овим Законом.

Скупштине кантона дужне су да извјештаје о стању заштите природе достављају Федералном министарству сваке двије године, те у друго вријеме на захтјев тога тијела.

Судјеловање јавности у одлучивању**Члан 200.**

Током израде прописа односно аката о проглашавању природних вриједности, докумената просторног уређења, планова управљања заштитеним подручјима, и планова кориштења природних добара, као и опште примјењивих и правно обавезујућих прописа и докумената у подручју заштите природе, осигурава се судјеловање јавности.

Јавност мора бити током поступака из става 1. овог члана информисана путем јавног обавјештења или појединачно обавјештена о акту или дјелатности који могу утицати на стање у природи.

Обавјештавање јавности обавезно је у случајевима прописаним овим Законом и на основу њега донесеним прописима.

Члан 201.

У циљу заштите природе удружења грађана (цивилна друштва) могу:

- Проводити активности на едукацији младих и грађана о потребама заштите природе, добробити од заштићених подручја и сличних активности, како би сензибилирали ширу јавност на пажњу према природи и обезбједили подршку јавности у доношењу и провођењу прописа о заштити природе.

Чување и кориштење података**Члан 202.**

Документација и подаци о инвентаризацији свих дијелова биолошке и пејзажне разноликости те праћење стања очуваности природе, а нарочито заштићених природних вриједности чува се у Федералном или надлежном кантоналном министарству, до успоставе надлежних завода за заштиту природе.

Начин чувања документације и података из става 1. овог члана прописат ће Федерални министар правилником.

Члан 203.

Свако има право увида у податке којима располаже Федерално министарство и надлежно кантонално министарство, те из података добити изводе, исписе или копије.

Увид у документацију и податке Федерално министарство и надлежно кантонално министарство може ограничити у обиму који захтијевају интереси заштите природних вриједности, унутрашње сигурности или одбране Федерације БиХ.

За издавање извода, исписа и копија из документације странка плаћа управну таксу те стварне трошкове за обављање појединих послова.

Услове и мјерила за одређивање висине стварних трошкова насталих употребом података Федералног министарства одредит ће Федерални министар правилником.

Средства остварена наплатом накнада приход су буџета.

**XIV ЗНАК ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ И ПРОМОЦИЈА
ОДГОЈА И ОБРАЗОВАЊА У ЗАШТИТИ ПРИРОДЕ****Члан 204.**

Ради промоције заштите природе и подузимања мјера на заштити природе користи се знак заштите природе.

Изглед знака, поступак и услове за његово ношење и кориштење Федерални министар ће прописати правилником.

Члан 205.

Федерација БиХ је дужна осигурати услове за усклађено провођење одгоја и образовања о заштити природе на свим нивоима одгојно-образовног система.

Члан 206.

У циљу промоције заштите природе обиљежава се сваке године Дан заштите природе.

У Дану заштите природе организирају се одгојне, образовне, рекреативне, стручне и друге активности којима се на примјерен начин подстиче и промовише заштита природе.

Дан заштите природе обиљежава се сваке године 22. маја на међународни дан биолошке разноликости.

Признања и награде за постигнућа у заштити природе**Члан 207.**

Признања и награде за достигнућа у подручју заштите природе додјељују се за:

- остварене резултате на подстицању и промоцији заштите природе;
- остварене резултате рада на пројектима и програмима у заштити природе;
- развој система образовања о заштити природе у одгоју и образовању;
- допринос појединца за развој и унапређење заштите природе на свим нивоима;
- допринос стручних институција, те струковних и других удружења развоју и унапређењу заштите природе.

Признања и награде додјељује министарство.

Врсте, поступак, начин и услове за додјелу признања и награда Федерални министар ће прописати правилником.

XV ФИНАНСИРАЊЕ ЗАШТИТЕ ПРИРОДЕ**Члан 208.**

У буџету Федерације БиХ и Фонду за заштиту околиша Федерације БиХ се осигуравају средства за заштиту природних вриједности, за новчане и друге подстицаје прописане овим Законом, за накнаде штета нанесених од заштићених животиња, за остварење права првокупа Владе Федерације БиХ, те за накнаде власницима и корисницима права на некретнинама у заштићеним природним вриједностима које су од међународног, државног и федералног значаја.

У буџету кантона, осигуравају се средства за заштиту природних вриједности које проглашава кантон, за новчане и друге подстицаје прописане овим Законом, те за остварење права првокупа и накнаде власницима и корисницима на некретнинама за ограничења којима су подвргнути у тим заштићеним природним вриједностима.

Средства за финансирање заштите природе осигуравају се кориштењем природних добара и заштићених природних вриједности, ако овим или посебним законом није другачије одређено, накнадама од концесијских одобрења, и из других извора утврђених законом или прописима донесеним на основу закона.

Управни надзор**Члан 209.**

Управни надзор над примјеном одредаба овог Закона и прописа донесених на основу овог Закона обавља Федерално министарство.

**XVI ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР
Организација вршења инспекцијског надзора****Члан 210.**

Инспекцијски надзор над провођењем овог Закона и прописа донесених на основу овог Закона проводи се у складу са одредбама овог Закона, Закона о организацији органа управе у Федерацији БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", број: 35/05), које се односе на

инспекцијски надзор, те Закона о инспекцијама Федерације БиХ ("Службене новине Федерације БиХ", број: 69/05).

Члан 211.

Инспекцијски надзор над примјеном овог Закона и на основу њега донесених прописа, у заштитеним подручјима I и II категорије из члана 134. овог Закона, обавља инспекција заштите природе у Федералној управи за инспекцијске послове, а за заштићена подручја категорије III, IV, V и VI обавља кантонални орган за инспекцијске послове.

Инспекцијски надзор проводе инспектори заштите природе.

Члан 212.

Инспекцијски надзор обухвата:

- предузимање инспекцијских радњи на утврђивању стања извршавања прописа код правних и физичких лица која су у обављању своје дјелатности и раду дужна поступати према одредбама овог Закона и прописа донесених на основу овог Закона;
- предузимање других мјера одређених овим Законом и другим прописима.

Члан 213.

За инспектора заштите природе може се поставити лице које има високу стручну спрему из подручја природних наука, те положен стручни испит за инспектора заштите природе.

Поред увјета из става 1. овог члана инспектор заштите природе мора испуњавати и услове одређене прописима којима се уређују положај, права и обавезе државних службеника.

Овлашћења инспектора

Члан 214.

Федерални инспектор, према овом Закону и Закону о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације БиХ, овлаштен је и дужан:

- спријечити неовлаштено кориштење заштићених природних вриједности, у смислу одредаба овог Закона;
- спријечити или ограничити остваривање права на кориштење заштићених природних вриједности, ако се она не користе у складу са овим Законом;
- зауставити изградњу или извођење захвата у простору у складу са Законом о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације БиХ, ако се та изградња и захвати изводе у супротности са заштитом природних вриједности;
- одредити привремени прекид обављања дјелатности, ако се крше одредбе из тачке 2. став 1. овог члана;
- забранити употребу објекта и уређаја, ако се користе у супротности са заштитом природних вриједности;
- забранити или ограничити вршење радњи ако се исте врше у супротности са одредбама овог Закона и одредити успостављање првобитног стања;
- одредити обавезу утврђивања штете и накнаде штете настале радњама из тачке 6. став 1. овог члана и обавезу враћања у првобитно стање;
- одредити и друге мјере у складу са овим Законом, или на основу других прописа и аката донесених на основу овог Закона.

Рјешењем наложити превентивне мјере у циљу спријечавања настанка посљедица.

Ако је потребно да се отклоне узроци и посљедице прекомјерних захвата у природи, федерални инспектор може одредити санационе мјере или предложити Федералном министарству припрему и провођење санационог програма.

Жалба на рјешења инспектора из става 1. и става 2. овог члана не одлаже извршење рјешења.

Стручни послови по налогу инспекције

Члан 215.

Обављање одређених стручних послова за потребе инспекцијског надзора (радови на спречавању ширења загађења у случају акцидента и чишћење загађења из воде и водног добра, испитивање, експертиза и сл.) који захтијевају посебну техничку опрему и специјализиране стручњаке или примјену научних метода и поступака, може се повјерити овлашћеним и оспособљеним институцијама (установа, предузеће, лабораториј, друштво) које обављају такве послове.

Институције из става 1. овог члана ангажирају се на основу налога инспектора надлежног за заштиту природе.

Трошкове ангажовања овлашћених и оспособљених институција и специјализираних стручњака падају на терет правног и физичког лица због чијег је поступања дошло до потребе ангазоване овлаштене и оспособљене институције и специјализираних стручњака.

Инспекцијски поступци

Члан 216.

Када утврди да је повријеђен овај Закон, пропис или други акт донесен на основу овог Закона, надлежни инспектор записником констатује неправилност или недостатак и рјешењем одређује мјере и рок за њихово отклањање.

Поред овлашћења и дужности одређених законом, у случају из става 1. овог члана, у складу са Законом о инспекцијама у Федерацији БиХ, надлежни инспектор овлаштен је и дужан:

- наредити обустављање извођења радова, ако се врше противно заштити природних вриједности;
- наредити, у сарадњи са грађевинско-урбанистичком инспекцијом, у складу са Законом о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације БиХ, уклањање саграђеног објекта или постројења изграђеног на подручју заштићене природне вриједности;
- наредити привремену обуставу рада, односно обављање дјелатности правног лица или његовог дијела, ако утврди да се врше супротно принципима заштите природе;
- забранити предузимање радњи које нису дозвољене овим Законом.

Жалба на рјешења инспектора из става 1. и 2. овог члана не одлаже извршење рјешења.

Члан 217.

У provedби инспекцијског надзора надлежни инспектор за заштиту природе има право затражити личне податке, прегледати зграде и објекте пословних, стамбених и других простора, средства рада, алате, возила и друга пријевозна средства, пословну документацију и исправе на темељу којих се доказује идентитет лица.

Члан 218.

Надлежни инспектор за заштиту природе има право и дужност у инспекцијском надзору прегледати заштићену природну вриједност, те остале природне вриједности које

уживaju заштиту на основу овог Закона, одговарајућу документацију, пословне списе, опрему те у управном поступку саслушати поједина лица.

Надзирано лице дужно је инспектору осигурати услове за провођење надзора, омогућити преглед у радним просторијама, дати на увид све податке и документацију потребну за provedбу надзора, те обавјестити о подузетим мјерама отклањања утврђених недостатака.

Члан 219.

У provedби надзора над заштићеним природним вриједностима и другим дијеловима природе надлежни инспектор за заштиту природе надзире:

- стање квалитета природе;
- кориштење и употребу заштићених природних вриједности и других дијелова природе;
- примјену услова и мјера заштите природе, те других аката изданих на основу овог Закона;
- провођење просторних планова и планова кориштења природних добара у дијелу који се односи на мјере и услове заштите природе;
- provedбу плана управљања и програма заштите, очувања, кориштења и промицања заштићене природне вриједности;
- радње које могу проузроковати промјене и оштећења на заштићеној природној вриједности или другом дијелу природе;
- провођење непосредне заштите, очувања и кориштења заштићених природних вриједности;
- provedбу мјера заштите заштићених биљних, гљивних и животињских врста/подврста и осталих заштићених природних вриједности;
- извоз, увоз и провоз биљака, гљива и животиња, ако су ограничени или забрањени овим Законом или на основу њега донесеним прописима;
- интродукцију и реинтродукцију дивљих врста/подврста у природу;
- информисање јавности о стању природе;
- примјену изречених превентивних мјера у циљу заштите природе;
- примјену других прописаних услова и мјера заштите биолошке и пејзажне разноликости утврђених овим Законом и на основу њега донесених прописа.

Члан 220.

У провођењу инспекцијског надзора надлежни инспектор за заштиту природе има право и обавезу надзираним лицима наредити да у примјереном року отклоне утврђене недостатке и неправилности у поступању са заштићеним биљним, гљивним и животињским врстама/подврстама или другом заштићеном природном вриједности.

У provedби инспекцијског надзора надлежни инспектор за заштиту природе има право и обавезу надзираним лицима привремено обуставити дјелатности, радње и радове који нису у складу с овим Законом и прописима донесеним на основу овог Закона, затражити успостављање пријашњег стања, односно наредити мјере за спрјечавање и уклањање штетних посљедица.

У случају из става 1. овог члана надлежни инспектор за заштиту природе може наредити и хитне мјере ради спрјечавања или смањивања штете настале због обављања радова, дјелатности и радњи, или даљњег спрјечавања настанка штете.

Члан 221.

У провођењу инспекцијског надзора надлежни инспектор за заштиту природе има право и обавезу надзираним лицима привремено одузети:

- предмете којима је учињено кривично дјело или прекршај предвиђен овим Законом, прописима донесеним на основу овог Закона или другим прописима;
- покретну заштићену природну вриједност и одредити чување код овлаштеног лица из пописа Федералног или надлежног министарства.

За одузете предмете и вриједности из става 1. овог члана надлежни инспектор за заштиту природе ће издати потврду и поднијети захтјев за покретање прекршајног или кривичног поступка.

Надлежни суд у поступку из става 1. овога члана одлучит ће о трајном одузимању заштићене природне вриједности.

Покретна природна вриједност стечена протузаконитом радњом која је подложна кварењу или се не може одговарајуће збринуту или ако њено чување захтијева неразмјерне трошкове, продаје се, ако је продаја допуштена према овоме Закону, а остварена средства приход су буџета или се са том природном вриједности поступа на начин који је најпримјеренији за њено очување и заштиту.

Изузетно од става 4. овог члана одузета природна вриједност може се уступити хуманитарној организацији уз потврду пријема.

Члан 222.

У провођењу инспекцијског надзора надлежни инспектор за заштиту природе има право и обавезу надзираним особама, које немају дозволу Федералног или надлежног министарства или друге сагласности, рјешењем забранити:

- брање заштићених биљака, гљива и њихових дијелова;
- растјеривање, хватање, држање, убијање и препарирање заштићених животиња и њихових развојних облика;
- уклањање гнијезда или легла заштићених дивљих врста/подврста;
- интродукцију и реинтродукцију;
- промет заштићених природних вриједности;
- промет примјерцима биљних, гљивних или животињских врста заштићеним на основу међународних уговора у којима је Босна и Херцеговина чланица;
- промет некретнина на заштићеним природних вриједностима;
- увоз, извоз и провоз заштићених природних вриједности;
- подводне активности (и истраживања) у заштићеним подручјима;
- обављање прописаних послова заштите природе;
- научна истраживања у заштићеним подручјима;
- научна истраживања појединих заштићених врста.

У случају из става 1. овог члана надлежни инспектор за заштиту природе може наредити хитне мјере ради заштите живота људи и смањивања штете настале због обављања недопуштених дјелатности, радњи или радова.

Надлежни инспектор за заштиту природе је овлаштен забранити оштећивање или уништавање станишта заштићених дивљих врста/подврста, као и друге радње и захвате супротне овом Закону и прописима донесеним на основу овог Закона.

Члан 223.

Ако надлежни инспектор за заштиту природе у обављању инспекцијског надзора утврди да је почињен прекршај прописан овим Законом, дужан је издати прекршајни налог према посебном закону, односно подузети радње потребне за покретање прекршајног поступка.

Прекршајни налог из става 1. овог члана надлежни инспектор за заштиту природе ће издати за прекршај који је учињен први пут и ако оцијени непосредним опажањем да за тај прекршај, обзиром на све релевантне околности, одговара казна у најнижем запријеченом износу или заштитна мјера.

У изреци рјешења прекршајног налога наводи се упута да се новчана казна, штета или трошкови требају платити у року од осам дана, или да се у случајевима прописаним посебним законом, могу платити одмах на мјесту почињења прекршаја или обављеног надзора.

Поред забрана из наведених ставова инспектор ће рјешењем наредити уклањање посљедица.

Члан 224.

Кад постоје услови за издавање прекршајног налога надлежни инспектор за заштиту природе, починиоцу прекршаја издат ће прекршајни налог у складу са Законом о инспекцијама у Федерацији БиХ.

Члан 225.

Ако надлежни инспектор за заштиту природе утврди повреду одредбе закона или других прописа над примјеном којих надзор обавља друга инспекција, односно друго тијело управе, извјестит ће без одгађања надлежну инспекцију односно надлежно тијело.

Члан 226.

Надзирано лице дужна је о испуњењу рјешењем наређеног поступања обавјестити надлежног инспектора за заштиту природе у року осам дана од дана истека рока за испуњење обавезе.

Ако надзирано лице не поступи по рјешењу надлежног инспектора за заштиту природе, рјешење ће се извршити путем другог лица на трошак извршеника. Трошкови извршења инспекцијског рјешења путем другог лица намирују се из буџета Федерације или кантона до наплате од извршеника.

Члан 227.

Ради спрјечавања настанка неотклоњивих штета на заштићеној природној вриједности, биолошкој и пејзажној разноликости, односно ради наређивања хитних заштитних мјера, или ради отклањања непосредне опасности за живот и здравље људи или за имовину, рјешење у току надзора може се донијети и усмено. Усмено се рјешење уноси у записник уз назнаку да ће се отправак писаног рјешења извршити у року од осам дана.

Члан 228.

Надлежни инспектор за заштиту природе самостално води поступак, обавља радње и подузима мјере за које је овлаштен.

Нико не смије, користећи се службеним положајем или на други начин, спрјечавати или ометати надлежног инспектора у обављању надзора и подузимању мјера и радњи за које је овлаштен.

Ако се инспектору у обављању надзора и подузимању мјера и радњи за које је овлаштен пружи отпор силом или пријетњом да ће се директно употребити сила, или ако се такав отпор основано очекује, инспектор може затражити помоћ службених лица надлежне полицијске управе.

Члан 229.

Надлежни инспектор је одговоран:

- ако пропусти предузети, односно одредити мјере или радње које је по закону или другим прописима био дужан предузети односно одредити;
- ако прекорачи овласти утврђене законом или другим прописима;
- ако не поднесе захтјев или пријаву, односно не извјести надлежна тијела о утврђеним неправилностима и недостацима,
- не наложи превентивне мјере у циљу спрјечавања оштећења природе.

На престанак службе и разрјешење надлежног инспектора за заштиту природе примјењују се прописи о државним службеницима.

Члан 230.

Инспектори заштите природе (у даљем тексту: инспектор) води записник о обављеним прегледима и другим радњама с подацима о проведби инспекцијског надзора.

Члан 231.

Ако инспектор утврди или сазна за повреду прописа чију је примјену овлаштен надzirати, дужан је провести инспекцијски поступак и подузети мјере прописане овим Законом.

Против рјешења Федералног инспектора жалба се изјављује Федералном министарству околиша и туризма у року од осам дана од дана уручења рјешења.

Против рјешења кантоналног инспектора за природу, ако инспектор рјешава по основу федералног прописа жалба се изјављује директору Федералне управе за инспекцијске послове.

Против рјешења кантоналног инспектора за природу, ако инспектор рјешава по основи кантоналног прописа жалба се изјављује кантоналном министарству надлежном за природу из управног подручја на које се односи инспекцијски надзор, ако посебним прописом није другачије одређено.

Одредбе става 2., 3. и 4. овог члана односе се и на закључак федералног и кантоналног инспектора за природу.

Жалба против рјешења, односно закључка из става 2., 3., 4. и 5. овог члана одгађа његово извршење, осим ако посебним прописом није другачије одређено.

О чињеницама утврђеним у инспекцијском поступку, односно о предузетим мјерама инспектор је дужан обавјестити подносиоца пријаве.

Обавијест инспектора из става 7. овог члана није управни акт.

Ако инспектор утврди да нису повријеђени прописи чију је примјену овлаштен надzirати, донијет ће закључак о обустави инспекцијског поступка у складу са Законом о инспекцијама у Федерацији БиХ.

XVII КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 232.

Новчаном казном у износу од 500 КМ до 1500 КМ казнит ће се физичко лице, а правно лице 5000 КМ до 15000 КМ, ако:

- организира возње на моторни погон изван насеља, свих врста цеста, пољских путева и уређених стаза и полигона за возњу (чл. 14.);
- ставља на тржиште и примјењује средства за заштиту биља и минерална гнојива на недопуштен начин (чл. 17.);
- користи природна добра на недопуштен начин и са штетним посљедицама (чл. 18.);

- донесе планове без одобрења услова заштите природе или прописаних сагласности (чл. 20., 21. и 22.);
- проведе захват за који није прибављена оцјена прихватљивости за природу или противно прибављеној оцјени (чл. 26, став 1. и 3.);
- у зони утицаја захвата не успостави или не приближи стање у природи оном стању које је било прије захвата (чл. 32., став 2.);
- не проведе компензацијске услове на прописани начин (чл. 28., став 3. и 6.);
- као носиоц захвата или корисник природних добара без одгањања не отклони штетне посљедице (чл. 31.);
- искориштава минералне сировине на начин да се не осигурава очување пејзажних вриједности простора и не подузме мјере санације, или ако донесе санациони пројект без сагласности министарства (чл. 35.);
- користи и управља шумама супротно начелима одрживог развоја (чл. 37. ст. 2. и 3.);
- обавља пошумљавање тамо гдје није оправдано и на начин који угрожава угрожени не шумски и ријетки станишни тип (чл. 38.);
- користи хемијска средства за заштиту биља у шумама без допуштења (чл. 39.);
- не осигура сталан постотак зрелих и старих стабала према условима заштите природе (чл. 40. ст.1.);
- не управља на начин да у највећој мјери очува шумске чистине и шумске рубове (чл. 40. ст. 3.);
- не управља на начин да осигурава продужење сјечиве зрелости завичајних врста дрвећа (чл. 40. ст.4.);
- прометује на кршком подручју супротно прописаним увјетима (чл. 42.);
- не пријави откриће спелеолошког објекта или његовог дијела у прописаном року (чл. 44. ст.5.);
- користи спелеолошке појаве и објекте у туристичке сврхе без или супротно програму министарства (чл. 47.);
- оштећује, уништава или односи спилски накит и подземну фауну (чл. 45. ст. 1.);
- не тражи дозволу министарства за прописано кориштење, уређење, истраживање, роњење, снимање и остале дјелатности и захвате који утичу на основне значајке, услове и природну флору и фауну у спелеолошком објекту или његовом дијелу (чл. 46.);
- угрожава или оштећује спелеолошку појаву или објект или на други начин спрјечава њихово кориштење, убија или узнемирује подземне животиње (чл. 49. став 1.);
- гради грађевине, или привредно користи природна добра супротно прописаним условима (чл. 52.);
- не очува рубне дијелове ораница као станишта (чл. 56.);
- не проводи прописане мјере за очување станишних типова у повољном стању (чл. 66.);
- проводи захвате и радње које могу довести до уништења или неке друге знатне или трајне штете на еколошки значајном подручју, а за допуштени захват не проведе одговарајуће компензацијске или друге предвиђене замјене (чл. 68.);
- обави захват и радњу која може довести до уништења или неке друге знатне или трајне штете на међународно еколошки значајном подручју (чл. 69. ст.4.);
- истријеби аутохтону дивљу врсту-својту (чл. 70. ст. 2.);
- смањује популацију дивљих врста-својти, уништава њихова станишта или мијења њихове животне услове у мјери у којој је врста-својта угрожена (чл. 70. ст. 3.);
- намјерно хвата, озљеђује или убија дивље животиње (чл. 71. ст.1. алинеја 1.);
- намјерно уклања дивље биљке и њихова станишта, смањује њихове популације или их уништава (чл. 71. ст.1. алинеја 2.);
- намјерно оштећује или уништава станишта дивљих врста-својти (чл. 71. ст.1. алинеја.3.);
- не примјењује прописане методе и техничка средства које најмање ометају дивље врсте-својте или станишта њихових популација (чл. 72. ст.1.);
- не изгради јавну цесту и другу саобраћајницу на начин да осигура сигурно прелажење дивљих животиња (чл. 73. ст. 1.);
- не проводи прописане мјере заштите и начин одржавања пријелаза за дивље животиње (чл. 73. ст. 3.);
- изводи ступове и техничке компоненте на недопуштен начин (чл. 74.);
- сакупља биљке, гљиве и њихове дијелове, те хвата и убија животиње у сврху прераде, трговине и другог промета без добијања дозволе министарства и других прописаних услова (чл. 75.);
- уводи (интродукција) дивљу врсту-својту у природу на подручју Федерације БиХ, као и у станишта у којима врста-својта природно не борави, супротно одредбама Закона и provedбеног прописа (чл. 77.);
- поновно уводи (реинтродукција) нестале дивље врсте-својте у природу на подручје Федрације БиХ без дозволе министарства, супротно условима прописаним Законом и provedбеним прописом (чл. 79.);
- не проводи прописане мјере за очување повољног стања станишта (чл. 98.);
- обавља унос, износ, извоз, поновни извоз, унос с мора дивљих врста/подврста које су заштићене на основу овог Закона или међународних уговора којих је Босна и Херцеговина чланица, њихових дијелова или деривата супротно условима прописаним Законом и provedбеним прописима (чл. 99.);
- обавља унос, износ, извоз, поновни извоз, увоз, унос с мора дивљих врста/подврста које су заштићене на основу овог Закона или међународних уговора који је Босна и Херцеговина чланица, њихових дијелова или деривата, без одговарајуће дозволе или потврде издане од стране министарства и акта надлежног тијела земље извоза или поновног извоза, или с лажном, кривотвореном или неважећом дозволом или потврдом, или с дозволом или потврдом која је измијењена без одобрења министарства или надлежног тијела земље извоза или поновног извоза (чл. 99. ст. 1.);
- употрејеби дозволу, потврду или други акт издан на основу овог Закона у сврху обављања прекограничног промета и трговине заштићеним дивљим врстама/подврстама, за било који други

- примјерак дивље врсте/подврсте који није тај за који је издана дозвола, потврда или други акт (чл. 99. ст.7. и/или 105. ст. 5.);
- у захтјеву за издавање дозволе за унос, износ, извоз, увоз, унос с мора, потврде за поновни извоз, дозволе или потврде за трговину, употреби лажну изјаву или свјесно пружи лажне информације ради добивања дозволе или потврде (чл. 99. ст.1. и 4., чл.105. ст.1. и 4.);
 - уз захтјев за издавање дозволе за унос, износ, извоз, увоз, унос с мора, потврде за поновни извоз, дозволе или потврде за трговину или у било коју другу сврху у вези са овим Законом и на основу њега донесеним проведбеним прописима, приложи лажну, кривотворену, или неважећу дозволу или потврду, или дозволу или потврду измијењену без одобрења надлежног тијела које ју је издало (чл. 99. ст. 1. и 4., чл.105, ст.1. и 4.);
 - обавља провоз дивљих врста/подврста које су заштићене на основу овог Закона, њихових дијелова или деривата без ваљене извозне дозволе или потврде о поновном извозу издане од стране надлежног тијела земље извоза или поновног извоза (чл. 99. ст. 8.);
 - обавља трговину одомаћеним аутохтоним или страним дивљим врстама/подврстама заштићеним на основу овог Закона или међународних уговора којих је Босна и Херцеговина чланица, супротно условима прописаним Законом и на основу њега донесеним проведбеним прописима (чл. 105.);
 - кривотвори или измијени дозволу или потврду за трговину одомаћеним аутохтоним или страним дивљим врстама/подврстама заштићеним на основу Закона (чл. 105. ст.1. и 4.);
 - се не придржава одредби и услова наведених у дозволи или потврди за трговину одомаћеним аутохтоним или страним дивљим врстама/подврстама заштићеним на основу Закона (чл. 105. ст.1. и 4.)
 - ако без одгађања не обавјести министарство о свим промјенама и новим околностима које утичу или могу утицати на ваљаност дозволе или потврде у сврху прекограничног промета или трговине заштићеним дивљим врстама/подврстама, изданим у складу с овим Законом и на основу њега донесеним проведбеним прописима (чл. 107. ст. 2.);
 - намјерно бере, сакупља, сијече или ископава самоникле строго заштићене биљке или гљиве (чл. 111. ст.1.);
 - држи и тргује строго заштићеним биљкама и гљивама (чл. 111. ст.2.);
 - намјерно хвата, држи и убија строго заштићене животиње, оштећује или уништава њихове развојне облике, гнијезда или легла, те подручја размножавања и одмарања, узнемирује их у вријеме размножавања, подизања младих и хибернације, те намјерно уништава или узима јаја из природе или држи празна јаја (чл. 111. ст.3. ал. 1.,2.,3., 4., 5., 6.);
 - прикрива, држи, узгаја, тргује, увози, извози, превози, отуђује или на било који начин прибавља те препарира строго заштићене животиње (чл. 111. ст.3. ал. 7.);
 - држи у заточеништву, узгаја, продаје и купује заштићене дивље врсте/подврсте супротно прописаним условима (чл. 113.);
 - извози или увози строго заштићене биљке, гљиве и животиње без дозволе министарства (чл. 114.);
 - користи заштићене дивље врсте-својте супротно прописаним условима (чл. 118.);
 - употребљава неселективна средства хватања и убијања заштићених животиња те средства која могу проузрочити локално нестајање или озбиљно узнемиравање популације врста (чл. 119.);
 - не штити завичајне удомаћене врсте-својте на прописан начин (чл. 121.);
 - употребљава генски материјал или узима из природе уз угрожавање еколошког система и популација врста (чл. 122. ст. 2., 3. и 4.);
 - пренесе право патента генома (чл. 123. ст. 3.);
 - управља генским банкама без овлаштења (чл. 124. ст. 4.)
 - без ваљана разлога уништава минерале или фосиле (чл. 125. ст. 4.);
 - узима из природе минерале или фосиле који су проглашени заштићеним природним вриједностима (чл. 128. ст. 1.);
 - ставља у промет минерале и фосиле без дозволе (чл. 131. ст. 3.);
 - извози минерале или фосиле који су проглашени заштићеним природним вриједностима (чл. 133. ст.2.);
 - обавља радње и захвате на заштићеној природној вриједности без прибављене дозволе (чл. 159.);
 - не обави понуду за продају некретнине по праву првокупа на начин прописан Законом (чл. 166. ст. 1. и 2.)
 - прода некретнину која се налази на заштићеној природној вриједности другој особи у цијену која је нижа од цијене наведене у понуди уз право првокупа (чл. 166. ст. 4, 5.)
 - не проводи прописане услове и мјере заштите природе утврђене одлуком или уговором о концесији (чл. 182. ст. 3)
 - не подузме све мјере и радње на спречавању насталих промјена и оштећења (чл. 183. ст. 1.).
- За прекршај из става 1. овога члана када га почини правно лице, казнит ће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 500 КМ до 3000 КМ.
- Члан 233.
- Новчаном казном у износу од 300 КМ до 1200 КМ казнит ће се физичко лице, а правно лице 1500 КМ до 10000 КМ, ако:
- не допусте обилазак и преглед природнина (чл. 13);
 - држи у заточеништву у неприкладним условима и без одговарајућег старања, односно супротно прописаним условима животиње дивљих врста/подврста (чл. 102. ст. 1. и 4.);
 - приказује у зоолошким вртovima, акваријима, тераријима или сличним просторима животиње аутохтоних одомаћених или страних дивљих врста/подврста без дозволе министарства (чл. 103. ст. 1.);
 - узгаја завичајне и стране дивље врсте-врсте/подврсте без дозволе односно сагласности министарства (чл. 104. ст. 1.);
 - узгојене животиње не обилежи на прописани начин (чл. 104. ст. 3.);

- не брине да животиња не побјегне у природу и проузрочи штету (чл. 104. ст. 4);
 - не пријави министарству мртве, болесне или озлијеђене строго заштићене дивље врсте-врсте/подврсте (чл. 113. ст. 3.);
 - обавља истраживања без дозволе министарства (чл. 115. ст. 1.);
 - не достави министарству податке у прописаном року о резултатима истраживања у вези процјене угрожености утврђене истраживањем с приједлогом заштитних мјера (чл. 115. ст. 2.);
 - обавља дјелатности на мјесту налаза које могу довести до уништења или оштећивања налаза минерала или фосила (чл. 129. ст. 3);
 - не прибави дозволу за истраживање минерала и фосила (чл. 130. ст. 1.);
 - при узимању минерала и фосила користи стројење или друга недопуштена средства (чл. 132. ст. 1.);
 - не проводи мјере заштите прописане Законом док је природна вриједност под привременом заштитом (чл. 149.);
 - не поступа у складу са планом управљања за заштићено подручје (чл. 155. ст. 4. и чл. 156.);
 - организира посјећивање и разгледавање заштићене природне вриједности супротно прописаним условима (чл. 160.);
 - не допушта приступ заштићеној природној вриједности према прописаним условима (чл. 161. ст. 1);
 - не склопи уговор о заштити неке природне вриједности, односно не склопи уговор о старању над неком природном вриједношћу према прописаним условима (чл. 163. и чл. 164);
 - обавља научна истраживања без сагласности министарства или не достави министарству извјештај о резултатима истраживања (чл. 196.);
 - не достави податке о стању и заштити природе (чл. 195. ст. 3.);
 - не обавјештава јавност о стању заштите природе у случајевима прописаним Законом (чл. 198.).
- За прекршај из става 1. овог члана када га почини правно лице, казнит ће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 300 КМ до 2 000 КМ.

Члан 234.

Новчаном казном у износу од 100 КМ до 1000 КМ казнит ће се физичко лице, а правно лице 1000 КМ до 7 000 КМ, ако:

- намјерно узнемирује дивље животиње (чл. 71 ст. 1. ал. 1.);
- намјерно уклањати дивље биљке или гљиве из њиховог станишта, смањивати њихове популације или их на било који начин уништавати (чл. 71. ст. 1. ал. 2.);
- намјерно оштећивати или уништавати станишта дивљих врсте-врста/подврста (чл. 71. ст. 1. ал. 3.);
- сакупља биљке, гљиве и њихове дијелове, те хвата или убија животиње у сврху прераде, трговине и другог промета без сагласности власника и овлашћеника права (чл. 75. ст. 3.);
- сакупља биљке, гљиве и њихове дијелове, те хвата или убија животиње ради научно-истраживачког рада и изношења из Федерације БиХ без дозволе министарства (чл. 76. ст. 2.);
- не обавјести у прописаном року министарство о стицању власништва над заштићеним животињама (чл. 102. ст. 2.);

- не штити и чува минерале или фосиле на прописан начин (чл. 127. ст. 3.);
- узима из природе минерале или фосиле ради истраживања, образовања и изложбених намјена без дозволе министарства (чл. 131 ст. 3.);
- не пријави министарству у прописаном року проналазак минерала или фосила или не подузме неопходне мјере заштите од уништења, оштећивања или крађе (чл. 129. ст. 1.);
- не омогући истраживање налазишта минерала или фосила у складу с рјешењем министарства (чл. 129. ст. 5.);
- обавља истраживања минерала и фосила без додатне дозволе (чл. 129. ст. 5.);
- не затражи дозволу за обављање истраживања налазишта минерала и фосила у прописаном року (чл. 130. ст. 1.);
- настави истраживања поред забране или издате дозволе (чл. 130. ст. 2.);
- не достави извјештај о обављеном истраживању у прописаном року (чл. 130. ст. 4.);
- узима минерале и фосиле из природе за намјене које нису утврђене овим Законом (чл. 131 ст. 1.);
- узима минерале и фосиле из природе ради стављања у промет без дозволе министарства (чл. 131. ст. 3.);
- не посједује доказе о поријеклу минерала и фосила, односно о дозволи за узимање из природе (чл. 131. ст. 3).
- не води евиденцију о стављању у промет минерала и фосила на прописан начин (чл. 131. ст. 4. и 5.);
- извози минерале или фосиле без дозволе министарства (чл. 133. ст. 1.);
- користи знак заштите природе супротно прописаном начину (чл. 204. ст. 2.)

За прекршај из става 1. овог члана када га почини правно лице, казнит ће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 150 КМ до 1 500 КМ.

Члан 235.

Новчаном казном у износу од 50 КМ до 500 КМ казнит ће се физичко лице, а правно лице 500 КМ до 5000 КМ, ако:

- вози, зауставља и паркира возило изван свих врта цеста, пољских путева и уређених стаза за возњу (чл. 14.);
- не уручи купцу доказ о поријеклу минерала или фосила, или о дозволи за узимање из природе (чл. 131. ст. 1. и 2.).

За прекршај из става 1. овог члана када га почини правно лице, казнит ће се и одговорно лице у правном лицу новчаном казном од 150 до 1000 КМ.

Надлежност и овлаштење за одлучивање о прекршају

Члан 236.

Прекршајни поступци за прекршаје прописане овим Законом проводе се на начин прописан посебним законом ако овим Законом није другачије одређено.

Застара прекршајног гоњења и извршења прекршајних санкција утврђује се одредбама овог Закона и Закона о прекршајима Федерације БиХ.

Члан 237.

На прекршајни поступак за прекршаје прописане овим Законом примјењиваће се Закон о прекршајима Федерације БиХ.

skog sistema, balansno tržište i tržište pomoćnih usluga nisu regulisani ovim zakonom.

II. CILJEVI

Član 2. Ciljevi

- (1) Ovim Zakonom kao pravnim okvirom se stvaraju uslovi za razvoj tržišta električne energije.
- (2) Uzimajući u obzir odredbu stava (1) ovog člana, ciljevi ovog Zakona su:
 - 1) osiguranje kontinuiranog, sigurnog i kvalitetnog snabdjevanja kupaca električnom energijom;
 - 2) podsticaj razvoja u oblasti elektroenergetike i diversifikacija izvora električne energije;
 - 3) podsticaj za domaća i strana ulaganja;
 - 4) uključivanje u međunarodno tržište električne energije, putem jedinstvenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini;
 - 5) ekonomično i racionalno korištenje električne energije;
 - 6) energetska efikasnost;
 - 7) uvođenje konkurencije, transparentnosti i sprječavanje neželjenih efekata monopola;
 - 8) zaštita okoliša u skladu sa propisima i domaćim i međunarodnim standardima;
 - 9) zaštita interesa korisnika sistema i
 - 10) korištenje obnovljivih izvora energije.

III. DEFINICIJE I POJMOVI

Član 3. Definicije

Izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu imaju slijedeća značenja:

- 1) "Direktni vod" označava dalekovod koji povezuje izolovano mjesto proizvodnje sa izolovanim kupcem ili dalekovod koji povezuje proizvođača električne energije i dobavljača električne energije radi direktnog snabdjevanja njihovih vlastitih objekata, podružnica i kvalifikovanih kupaca.
- 2) "Distribucija" znači razvođenje električne energije putem srednjenaponske i niskonaponske distributivne mreže sa ciljem isporuke kupcima, ali ne uključuje snabdjevanje.
- 3) "Distribuirana proizvodnja" znači proizvodnju električne energije u objektima za proizvodnju električne energije priključenim na distributivni sistem.
- 4) "Dozvola za rad (licenca)" znači ovlaštenje nadležnog organa za obavljanje određene elektroprivredne djelatnosti.
- 5) "Elektroenergetski subjekt" znači pravno lice koje je osnovano u skladu sa Zakonom o privrednim društvima i obavlja najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnja, prijenos, distribucija, snabdjevanje ili trgovina električne energije.
- 6) "Energetska dozvola" znači upravni akt koji izdaje Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) investitoru u postupku prikupljanja potrebnih dozvola za izgradnju proizvodnog elektroenergetskog objekta.
- 7) "Energetska efikasnost/upravljanje potražnjom" znači cjelovit ili integralni pristup, sa ciljem uticaja na količinu i vremenski raspored potrošnje električne energije radi smanjenja potrošnje primarne energije i vršnih opterećenja, davanjem prednosti ulaganjima u mjere za energetsku efikasnost u ili druge mjere, kao što su ugovori o snabdjevanju sa prekidima, umjesto na ulaganja u povećanje proizvodnih kapaciteta,

ukoliko prve predstavljaju najefikasniju i najekonomičniju mogućnost, uzimajući u obzir pozitivan uticaj smanjenja potrošnje energije na okoliš, kao i sigurnost snabdjevanja i aspekt troškova distribucije koji su s tim povezani, a što uključuje i smanjenje distributivnih gubitaka.

- 8) "Fizička osoba" je ona osoba koja je registrovana u skladu sa Zakonom o obrtu za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije u objektima instalirane snage do 150 kW.
- 9) "Horizontalno integrisano društvo" znači elektroprivredno društvo ili grupu elektroprivrednih društava koje obavlja najmanje jednu od djelatnosti proizvodnje radi prodaje, ili prijenosa ili distribucije ili snabdjevanja električnom energijom i neku drugu djelatnost koja nije vezana za elektroprivrednu djelatnost.
- 10) "Integrisano privredno društvo" znači vertikalno ili horizontalno integrisano elektroprivredno društvo.
- 11) "Interkonektor" znači opremu koja se koristi za povezivanje elektroenergetskih sistema.
- 12) "Javni snabdjevač kvalifikovanih kupaca"(u daljnjem tekstu: Javni snabdjevač) znači snabdjevača koji ima obavezu da snabdjeva kvalifikovanog kupca kada on ne odabere svog snabdjevača na tržištu električne energije na način i pod uslovima koje propisuje Regulatorna komisija.
- 13) "Koncesija" znači pravo obavljanja privredne djelatnosti korištenjem prirodnih bogatstava, dobara u općoj upotrebi i obavljanja djelatnosti od općeg interesa.
- 14) "Komerrijalni kupac" znači kupca električne energije koji nije iz reda domaćinstava i javne rasvjete a čiji su objekti priključeni na distributivni sistem naponskog nivoa nižeg od 1 kV.
- 15) "Korisnik sistema" znači svako pravno lice koje snabdjeva, ili pravno i fizičko lice koje biva snabdjevano putem prijenosnog ili distributivnog sistema.
- 16) "Krajnji kupac" znači kupca koji kupuje električnu energiju za vlastite potrebe.
- 17) "Kupac" znači kupca na veliko ili krajnjeg kupca električne energije.
- 18) "Kupac iz kategorije domaćinstva" znači kupca koji kupuje električnu energiju za upotrebu u vlastitom domaćinstvu, isključujući komercijalne ili profesionalne djelatnosti.
- 19) "Kupac koji nije domaćinstvo" znači svako fizičko ili pravno lice koje kupuje električnu energiju koja nije namijenjena za upotrebu u vlastitom domaćinstvu, uključujući proizvođače i kupce na veliko .
- 20) "Kupac na veliko" znači pravno ili fizičko lice koje kupuje električnu energiju radi preprodaje unutar ili izvan sistema u kom je registrovan.
- 21) "Kvalifikovani kupac" znači kupca koji može slobodno kupovati električnu energiju od snabdjevača/ trgovca kojeg sam izabere.
- 22) "Kvalifikovani proizvođač" znači proizvođača koji u pojedinačnom objektu za proizvodnju električne energije proizvodi električnu energiju, koristeći otpad ili obnovljive izvore energije na ekonomski primjeren način, uključujući kombinirani ciklus proizvodnje toplotne i električne energije, koji je usklađen sa zaštitom okoliša, a koji takav položaj može steći na osnovu rješenja nadležnog organa.

- 23) "Malo preduzeće" znači svako privredno društvo koje zadovoljava najmanje dva od tri navedena kriterija: da ima manje od 50 uposlenih, da ostvaruje ukupni godišnji prihod manji od 2 miliona KM i čija je vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine manja od 1 milion KM, a čiji su objekti priključeni na distributivni sistem naponskog nivoa nižeg od 1 kV.
- 24) "Nekvalifikovani kupac" znači kupca za kojeg se električna energija dobavlja na regulisani način i po regulisanim cijenama (tarifama).
- 25) "Nezavisni proizvođač" znači proizvođača koji ne obavlja djelatnost proizvodnje električne energije kao javnu uslugu, a koji posjeduje vlastite objekte za proizvodnju električne energije radi prodaje na tržištu.
- 26) "Obaveza javne usluge" znači zagarantovani nivo usluge koju će elektroprivredno društvo pružiti kupcima u općem društvenom i ekonomskom interesu radi obezbjeđenja sigurnosti snabdjevanja, redovnosti, kvaliteta i cijene snabdjevanja, kao i zaštite životne sredine, uključujući energetska efikasnost i upotrebu energije iz obnovljivih izvora.
- 27) "Obnovljivi izvori energije" znače obnovljive nefosilne izvore energije (vjetar, sunce, geotermalni izvori, talasi, plima/oseka, hidroenergija, biomasa, deponijski gas, gas iz postrojenja za preradu otpada i biogas).
- 28) "Operator distributivnog sistema" znači pravno lice koje posjeduje licencu-dozvolu za djelatnost distribucije i nadležno je za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvoj elektrodistributivne mreže i priključivanje novih kupaca i proizvođača.
- 29) "Pomoćne usluge" znače sve usluge potrebne za funkcionisanje prijenosnog ili distributivnog sistema.
- 30) "Povezani sistemi" znače određeni broj prijenosnih i distributivnih sistema povezanih putem jednog ili više interkonektora.
- 31) "Priključak" znači sklop električnih vodova i uređaja srednjeg i niskog napona, uključujući i obračunsko mjerno mjesto, kojima se objekat kupca/proizvođača povezuje sa distributivnom mrežom, isključujući usponske vodove koji su sastavni dio građevine, a preko kojih se povezuje mjerno mjesto kupca.
- 32) "Proizvodnja" znači proizvodnju električne energije.
- 33) "Proizvođač" znači fizičko ili pravno lice koje proizvodi električnu energiju.
- 34) "Proizvođač za vlastite potrebe" znači fizičko ili pravno lice koje električnu energiju proizvodi za vlastite potrebe.
- 35) "Referentna cijena električne energije" znači otkupnu cijenu električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju čija se proizvodnja ne potiče i koristi se za utvrđivanje naknada koje se plaćaju za obnovljive izvore, a utvrđuje je Regulatorna komisija.
- 36) "Rezervni snabdjevač" znači snabdjevača koji ima obavezu da kvalifikovanog kupca snabdjeva električnom energijom u slučajevima kada odabrani snabdjevač prestane da vrši snabdjevanje kvalifikovanog kupca električnom energijom.
- 37) "Snabdjevanje" znači prodaju električne energije kupcima, uključujući preprodaju električne energije.
- 38) "Sigurnost" znači sigurnost snabdjevanja, elektroenergetsku sigurnost i tehničku sigurnost.
- 39) "Snabdjevač" znači svako pravno lice koje posjeduje dozvolu za obavljanje djelatnosti snabdjevanja kupaca električnom energijom, izdatu od strane nadležnog regulatornog tijela.
- 40) "Trgovac" znači svako pravno lice koje se bavi trgovinom električnom energijom i koji posjeduje dozvolu izdatu od strane nadležnog regulatornog tijela.
- 41) "Trgovina" znači kupovinu i prodaju električne energije, isključujući prodaju krajnjem kupcu.
- 42) "Univerzalna usluga" znači dio javne usluge kojom se garantuje priključak i snabdjevanje po razumnim, jednostavno i lako uporedivim i transparentnim cijenama kupcima iz kategorije domaćinstava, malim preduzećima i komercijalnim kupcima kako je dalje definirano u članu 13. ovog zakona.
- 43) "Vertikalno integrisano društvo" znači elektroprivredno društvo ili grupu elektroprivrednih društava u kojima isto lice ili više istih lica imaju pravo da direktno ili indirektno upravljaju društvom, gdje društvo ili grupa društava obavlja najmanje jednu od djelatnosti prijenosa ili distribucije i najmanje jednu od djelatnosti proizvodnje ili snabdjevanja električnom energijom.

IV. ELEKTROENERGETSKA STRATEGIJA, POLITIKA I PLAN RAZVOJA

Član 4.

Elektroenergetska strategija

- (1) Ministarstvo izrađuje, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) predlaže a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlament Federacije) donosi Energetsku strategiju Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Energetska strategija Federacije).
- (2) Sastavni dio Energetske strategije Federacije je Elektroenergetska strategija Federacije.
- (3) Elektroenergetska strategija Federacije sastoji se od:
- 1) Elektroenergetske politike,
 - 2) Strateškog plana razvoja elektroenergetskog sektora (u daljnjem tekstu: Strateški plan),
 - 3) Akcionog plana koji definiše strateške aktivnosti koje se trebaju implementirati (u daljnjem tekstu: Akcioni plan).
- (4) Elektroenergetska strategija Federacije donosi se za period od najmanje 20 godina.
- (5) Ministarstvo razmatra i prati realizaciju Elektroenergetske strategije Federacije i utvrđenih ciljeva i po potrebi ažurira svake tri godine, a izmjene i dopune iste vrše se po proceduri iz stava (1) ovog člana.
- (6) Elektroenergetska politika i Strateški plan donose se za period od najmanje dvadeset (20) godina, razmatraju se najmanje svake tri godine i ažuriraju po potrebi, a izmjene i dopune istih vrše se po proceduri iz stava (1) ovog člana.
- (7) Elektroenergetska strategija Federacije utvrđuje razvoj elektroenergetske infrastrukture usklađeno sa Strateškim planom i Prostornim planom Federacije, istovremeno utvrđujući potrebna ulaganja u javnu infrastrukturu, kao i očekivani nivo ulaganja domaćih i stranih ulagača u elektroenergetski sektor.
- (8) Elektroenergetska strategija Federacije priprema se u saradnji sa kantonima.

Član 5.

Elektroenergetska politika

- (1) Vlada Federacije provodi elektroenergetsku politiku u skladu sa Elektroenergetskom strategijom Federacije.
- (2) Elektroenergetskom politikom se osigurava:

- 1) osiguranje sigurnog, pouzdanog i kvalitetnog snabdijevanja električnom energijom;
- 2) promovisanje uravnoteženosti razvoja elektroenergetskog sektora u cjelini uzimajući u obzir promjene u potrošnji;
- 3) povećanje korištenja dostupnih primarnih izvora energije;
- 4) promovisanje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske efikasnosti;
- 5) osiguranje efikasnog korištenja i proizvodnje električne energije;
- 6) zaštita prava i interesa svih učesnika u elektroenergetskom sektoru;
- 7) donošenje programa zaštite ugroženih kupaca;
- 8) osiguranje zaštite okoliša (ekološke ravnoteže) pri obavljanju energetske aktivnosti;
- 9) promovisanje investicija i osiguranje razvoja elektroenergetskog sektora i uvođenje novih tehnologija u elektroenergetskom sektoru;
- 10) promovisanje konkurencije u elektroenergetskom sektoru prema principima nediskriminacije i transparentnosti i promovisanje konkurencije na tržištu električne energije;
- 11) implementacija obaveza vršenja javne i univerzalne usluge;
- 12) implementacija međunarodnih obaveza u elektroenergetskom sektoru.

Član 6.

Strateški plan razvoja elektroenergetskog sektora

- (1) Strateški plan obuhvata slijedeće:
 - 1) razvoj elektroenergetske infrastrukture, izgradnju novih elektroenergetskih objekata radi obezbjeđenja sigurnosti snabdijevanja i zadovoljavanja potrošnje električne energije, uz uvažavanje tehnoloških i ekonomskih kriterija, a u skladu sa kriterijima za zaštitu životne sredine;
 - 2) razvoj i mjere za podsticanje upotrebe obnovljivih izvora energije i proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije;
 - 3) mjere za povećanje efikasnosti korištenja energije;
 - 4) dugoročnu projekciju elektroenergetskog bilansa sa definisanim dinamikom i načinom ostvarivanja i praćenja razvoja iz tač. 1) i 2) ovog člana, uključujući i ocjenu ostvarenih efekata;
 - 5) uvođenje novih tehnologija u elektroenergetski sektor;
 - 6) mjere ekonomičnog i racionalnog korištenja električne energije;
 - 7) mjere podrške institucijama za energiju u Federaciji i
 - 8) okvirna finansijska sredstva za realizaciju Strateškog plana.
- (2) Strateški plan iz stava (1) ovog člana mora biti usklađen sa Prostornim planom Federacije i prostornim planovima kantona.

Član 7.

Akcioni plan

- (1) Radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih Elektroenergetskom politikom i Strateškim planom, donosi se Akcioni plan na period od deset godina.
- (2) Akcioni plan iz stava (1) ovog člana sadrži:
 - 1) način, dinamiku i mjere za ostvarivanje Strateškog plana;
 - 2) dinamiku i rokove izgradnje i rekonstrukcije elektroenergetskih objekata;
 - 3) podatke o subjektima odgovornim za realizaciju planiranih programa i projekata;

- 4) podatke o visini potrebnih finansijskih sredstava, izvorima finansiranja, uključujući i procjenu nivoa ulaganja domaćih i stranih investitora u elektroenergetski sektor i
 - 5) druge elemente značajne za sprovođenje Strateškog plana.
- (3) Za nadzor nad provođenjem Strateškog plana i Akcionog plana nadležno je Ministarstvo.
 - (4) Ministarstvo izrađuje i dostavlja Vladi Federacije godišnji Izvještaj o realizaciji Strateškog plana i Akcionog plana.
 - (5) Izvještaj iz stava (4) ovog člana sadrži:
 - 1) rezultate ostvarene u prethodnoj godini u odnosu na postavljene ciljeve;
 - 2) ocjenu uticaja ostvarenih rezultata implementacije;
 - 3) prijedlog mjera za povećanje efikasnosti implementacije i
 - 4) ocjenu potrebe dorade Strateškog plana i Akcionog plana.

Član 8.

Usklađivanje planova

- (1) Dugoročni i kratkoročni planovi proizvođača, operatora distribucije, snabdjevača, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji, kao i drugih subjekata u elektroenergetskom sektoru trebaju biti usklađeni sa Elektroenergetskom strategijom Federacije.
- (2) Jedinice lokalne i kantonalne uprave su obavezne da harmoniziraju svoja postojeća, odnosno nova planska dokumenta sa Elektroenergetskom strategijom Federacije.

Član 9.

Bilans energetske potreba

- (1) Vlada Federacije, na prijedlog Ministarstva, donosi dugoročne, trogodišnje i godišnje bilanse energetske potreba Federacije koji će: predvidjeti potrošnju energije, izvore (tipove) energije i mjere koje će se primjenjivati da bi se zadovoljila potrošnja energije i energenata u naznačenom periodu.
- (2) Bilans energetske potreba Federacije čini jedan od polaznih dokumenata koji se koriste u pripremi izrade Energetske strategije Federacije.
- (3) Ministarstvo donosi Pravilnik o bilansu energetske potreba kojim se propisuju sadržaj i način dostave podataka koje su tijela i institucije federalne vlasti, kantonalna tijela i institucije, jedinice lokalne samouprave i energetske subjekti dužni dostaviti Ministarstvu radi utvrđivanja prijedloga bilansa energetske potreba.
- (4) Pravilnikom iz stava (3) ovog člana će se definisati obaveze jedinica lokalne samouprave i energetske subjekata za dostavljanje potrebnih podataka kantonalnim ministarstvima nadležnim za izradu bilansa energetske potreba kantona.

Član 10.

Elektroenergetski bilans

- (1) Dugoročni elektroenergetski bilans se donosi za period od deset godina uz konstantno godišnje ažuriranje.
- (2) Godišnji elektroenergetski bilans se donosi najkasnije do 31. oktobra tekuće godine za iduću godinu. Godišnji elektroenergetski bilans obavezno sadrži:
 - 1) plan potreba po pojedinim vrstama primarne energije i energenata;
 - 2) plan osiguranja pojedinih vrsta primarne energije i energenata;
 - 3) način na koji se osiguravaju potrebe snabdijevanja pojedinim vrstama energenata uključujući primarnu (obnovljivi i neobnovljivi izvori energije) i finalnu energiju;

- 4) godišnji plan, odnosno mjesečne planove proizvodnje električne energije;
- 5) godišnji plan, odnosno mjesečne planove potrošnje električne energije;
- 6) bilans snaga na mreži prenosa, uključujući i planove rezervi;
- 7) plan nabavke električne energije od industrijskih elektrana i nezavisnih proizvođača;
- 8) plan isporuke i nabavke električne energije po osnovu ugovora o kupoprodaji, uključujući plan uvoza-izvoza električne energije;
- 9) plan gubitaka električne energije;
- 10) plan zalih energije u akumulacijama hidroelektrana;
- 11) plan nabavki i potreba za ugljem i tečnim gorivima;
- 12) plan remonta, revitalizacije i rekonstrukcije proizvodnih kapaciteta;
- 13) godišnji nivo rezervnih kapaciteta (margina rezerve) elektroenergetskih postrojenja i objekata;
- 14) potrebne nivoe radnih rezervi svake godine i zahtjeve vezane za energetska efikasnost za svaku godinu.

Član 11.

Privremene smjernice elektroenergetske politike

- (1) Do donošenja elektroenergetske politike Ministarstvo priprema, Vlada Federacije donosi, a Parlament Federacije daje saglasnost na privremene smjernice elektroenergetske politike za sve učesnike u elektroenergetskom sektoru uključujući i Regulatornu komisiju za energiju.
- (2) Postupak izmjena i dopuna privremenih smjernica za učesnike u elektroenergetskom sektoru i Regulatornu komisiju za energiju provodi se prema stavu (1) ovog člana.

V. ELEKTROPRIVREDNE DJELATNOSTI

Član 12.

Elektroprivredne djelatnosti

- (1) Elektroprivrednim djelatnostima, koje su predmet ovog zakona, smatraju se:
 - 1) proizvodnja električne energije;
 - 2) distribucija električne energije;
 - 3) snabdijevanje električnom energijom i
 - 4) trgovina električnom energijom.
- (2) Elektroprivredne djelatnosti iz stava (1) ovog člana obavljaju elektroenergetski subjekti osnovani u skladu sa Zakonom o privrednim društvima ("Službene novine Federacije BiH", br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 63/10) i registrovani za obavljanje barem jedne od navedenih djelatnosti iz stava (1) ovog člana, uz uslov da dobiju dozvolu za obavljanje djelatnosti od Regulatorne komisije.
- (3) Izuzetno od odredbi iz stava (2) ovog člana, proizvodnjom električne energije, na način i pod uslovima utvrđenim ovim Zakonom, mogu se baviti i fizička lica koja su osnovana u skladu sa Zakonom o obrtu i srodnim djelatnostima ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/09) i koja tu djelatnost obavljaju u statusu obrtnika, u objektima instalisane snage do 150 kW, uz uslov da dobiju dozvolu za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije utvrđenu ovim zakonom i uz obavezu upisa u registar poreznih obveznika u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", br.10/08, 9/10 i 44/11).
- (4) Proizvodnja električne energije za vlastite potrebe ne smatra se elektroprivrednom djelatnošću.

Član 13.

Javna usluga

- (1) Elektroenergetskom subjektu, u općem ekonomskom i društvenom interesu može se nametnuti obaveza javne

usluge koja će obezbjediti sigurnost snabdijevanja, redovnost, kvalitet i cijenu snabdijevanja, kao i zaštitu životne sredine, uključujući energetska efikasnost, upotrebu energije iz obnovljivih izvora i zaštitu okoliša, a sve u skladu sa važećim propisima Federacije i međunarodnim ugovorima koje je zaključila Bosna i Hercegovina.

- (2) Obaveza vršenja javne usluge utvrđuje se u dozvoli za rad koju izdaje Regulatorna komisija.
- (3) Obaveze javne usluge su jasno definisane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive i biće objavljene.
- (4) Svim domaćim i stranim elektroenergetskim subjektima garantuje se ravnopravnost pristupa domaćim kupcima pod istim uslovima i u skladu sa ovim Zakonom.
- (5) Vlada Federacije donosi program za zaštitu ugroženih kupaca, kojim će se definisati aktivnosti koje se odnose na zaštitu ugroženih kupaca od isključenja električne energije kao i zaštitu kupaca u udaljenim područjima.
- (6) Program zaštite ugroženih kupaca iz stava (5) ovog člana čini sastavni dio Elektroenergetske politike, a do donošenja iste, sastavni dio Privremenih smjernica elektroenergetske politike.
- (7) Kao dio obaveze javne usluge, elektroenergetski subjekti kojima je ta obaveza nametnuta u skladu sa stavom (1) ovog člana, dužni su pružati univerzalnu uslugu snabdijevanja električnom energijom svim krajnjim kupcima iz kategorije domaćinstava, malim preduzećima i komercijalnim kupcima, na području njihovog djelovanja, u skladu sa Elektroenergetskom politikom Federacije.
- (8) Kupci iz stava (7) ovog člana imaju pravo da budu snabdijevani električnom energijom određene kvalitete po razumnim, lako i jasno uporedivim i transparentnim cijenama.
- (9) Kvalifikovani kupci koji su na tržištu i kvalifikovani kupci koji nisu odabrali snabdjevača na slobodnom tržištu imaju pravo snabdijevanja od strane javnog snabdjevača u skladu sa odredbama ovog zakona i pravilnika o snabdijevanju kvalifikovanih kupaca električnom energijom kojeg, u roku do šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, propisuje Regulatorna komisija, a koji, pored ostalog, obavezno sadrži:
 - 1) dinamiku ukidanja tarifnih stavova za pojedine kategorije kupaca do potpunog otvaranja tržišta,
 - 2) način snabdijevanja kvalifikovanih kupaca, uspostavu javnog snabdjevača, njegova prava i obaveze,
 - 3) prava i obaveze kvalifikovanih kupaca,
 - 4) postupak i uslove promjene snabdjevača,
 - 5) usluge rezervnog snabdjevača, uslove pod kojima kvalifikovani kupac može koristiti usluge rezervnog snabdjevača, kriterij za njegov odabir, kao i način formiranja cijena električne energije rezervnog snabdjevača, te vrijeme trajanja usluge rezervnog snabdjevača,
 - 6) metodologiju za utvrđivanje cijena usluge snabdijevanja od javnog snabdjevača.

Član 14.

Razdvajanje djelatnosti

- (1) Elektroenergetski subjekt koji obavlja dvije ili više elektroprivrednih djelatnosti, ili uz elektroprivrednu djelatnost obavlja i drugu djelatnost, dužan je te djelatnosti obavljati funkcionalno razdvojeno.
- (2) Funkcionalno razdvajanje iz stava (1) ovog člana uključuje:
 - 1) razdvajanje računa u internom računovodstvu vertikalno integrisanog društva na način da:
 1. odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za elektroprivredne djelatnosti proizvodnje,

- distribucije, snabdijevanja i trgovine električnom energijom,
2. odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za druge neelektroprivredne djelatnosti koje obavlja,
 3. sačini i objavi odvojene finansijske izvještaje (bilans stanja, bilans uspjeha, izvještaj o novčanim tokovima) i druge izvještaje za svaku elektroprivrednu djelatnost i neelektroprivrednu djelatnost odvojeno, a u skladu sa propisima kojim se uređuje računovodstvo i revizija.
- 2) Razdvajanje poslovnog upravljanja s ciljem:
1. obezbjeđenja odvojenog poslovnog upravljanja različitim elektroprivrednim djelatnostima kojim se obezbjeđuje razdvojeno i nezavisno ostvarivanje međusobnih komercijalnih interesa,
 2. obezbjeđenja uslova da lica koja su u upravljačkoj strukturi u jednoj elektroprivrednoj djelatnosti ne mogu biti članovi u upravljačkoj strukturi vertikalno integrisanog društva,
 3. obezbjeđenje uslova da lica zaposlena u jednoj elektroprivrednoj djelatnosti ne mogu obavljati poslove u drugoj elektroprivrednoj djelatnosti.

VI. TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 15.

Tržište električne energije

- (1) U skladu sa odredbama Ugovora o uspostavi Energetske zajednice Jugoistočne Evrope, aktima Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljnjem tekstu: DERK), aktima Regulatorne komisije i ovim zakonom su utvrđene osnovne smjernice funkcionisanja, razvoja i nadzora tržišta električne energije.
- (2) Razvoj tržišta električne energije, provodit će se u skladu sa Elektroenergetskom politikom, reformom energetskog sektora, ovim zakonom, provedbenim propisima donesenim na osnovu zakona i aktima DERK-a i Regulatorne komisije.

Član 16.

- (1) Elektroprivredne djelatnosti utvrđene ovim zakonom obavljat će se u skladu sa pravilima kojima se uređuju odnosi na tržištu električne energije ili kao pružanje javne usluge.
- (2) Elektroprivredne djelatnosti proizvodnje električne energije radi prodaje na tržištu i snabdijevanja električnom energijom kvalifikovanih kupaca obavljaju se prema pravilima kojima se uređuju tržišni odnosi u kojima elektroprivredni subjekti slobodno dogovaraju količinu, cijenu i uslove isporuke električne energije, zaključenjem kratkoročnih i dugoročnih ugovora ili direktnim učešćem na organiziranom tržištu.
- (3) Elektroprivredne djelatnosti proizvodnje električne energije za nekvalifikovane (tarifne) kupce i za kvalifikovane kupce koji se snabdijevaju od javnog snabdjevača u skladu sa članom 13. stav (9) ovog zakona, distribucija električne energije, kao i snabdijevanje električnom energijom nekvalifikovanih (tarifnih) kupaca i kvalifikovanih kupaca koji se snabdijevaju od javnog snabdjevača u skladu sa članom 13. stav (9), obavljaju se u okviru vršenja obaveze javne usluge.

VII. REGULATORNA KOMISIJA ZA ENERGIJU

Član 17.

Regulatorna komisija

- (1) Radi ostvarivanja ciljeva iz člana 2. ovog zakona i regulisanja tržišta električne energije u Federaciji, osnovana je Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji

- Bosne i Hercegovine, koja ovim zakonom mijenja ime u Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Regulatorna komisija).
- (2) Regulatorna komisija ima tri člana (predsjednika i dva člana Regulatorne komisije).

Član 18.

Pravni status Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija je specijalizirana, samostalna, nezavisna i neprofitna organizacija u Federaciji.
- (2) Regulatorna komisija ima svojstvo pravnog lica.

Član 19.

Naziv i sjedište Regulatorne komisije

- (1) Naziv Regulatorne komisije je: Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- (2) Sjedište Regulatorne komisije je u Mostaru.

Član 20.

Pečat Regulatorne komisije

- Regulatorna komisija ima pečat koji se izrađuje, upotrebljava i čuva u skladu sa Zakonom o pečatu Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/94, 21/96 i 46/07).

Član 21.

Nadležnost Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija ima slijedeće nadležnosti:
 - 1) nadzor i regulisanje odnosa između proizvodnje, distribucije, snabdijevanja i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom, u skladu sa ovim zakonom i provedbenim aktima Regulatorne komisije;
 - 2) nadzor tržišta električne energije;
 - 3) donošenje metodologije i kriterija za utvrđivanje tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce, provođenje usvojene metodologije i vršenje nadzora nad primjenom tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce, kao i donošenje metodologije i kriterija za utvrđivanje cijena usluge javnog snabdjevača, vremena trajanja usluge javnog snabdjevača i vršenje nadzora nad primjenom cijene usluge javnog snabdjevača;
 - 4) donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uslova za korišćenje distributivnih sistema. Tarifni stavovi treba da omoguće neophodna ulaganja u distributivnu mrežu, koja se treba izvesti na način kojim će se osigurati održivost i razvoj mreže;
 - 5) utvrđivanje tarifnih stavova za nekvalifikovane kupce;
 - 6) utvrđivanje cijena usluge javnog snabdjevača do potpunog otvaranja tržišta električne energije ili davanje saglasnosti na cijene usluge javnog snabdjevača nakon potpunog otvaranja tržišta električne energije;
 - 7) donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uslova za priključak na distributivnu mrežu;
 - 8) davanje saglasnosti na iznos naknada za priključak na distributivnu mrežu;
 - 9) izdavanje, obnova, prijenos ili oduzimanje dozvola za proizvodnju, distribuciju, snabdijevanje, trgovinu električne energije i operatora za obnovljive izvore energije i kogeneracije;
 - 10) izdavanje prethodne saglasnosti za izgradnju direktnih dalekovoda u skladu sa provedbenim aktom;
 - 11) donošenje Općih uslova za isporuku električne energije (u daljnjem tekstu: Opći uslovi) i Mrežnih pravila distribucije;
 - 12) donošenje metodologije o načinu utvrđivanja garantovanih otkupnih cijena električne energije iz

- postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju;
- 13) utvrđivanje referentne cijene električne energije za postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju;
 - 14) donošenje metodologije za utvrđivanje troška uglja koji se koristi za proizvodnju električne energije do potpune deregulacije proizvodnje;
 - 15) utvrđivanje troška uglja za termoelektrane u skladu sa propisanom metodologijom za utvrđivanje cijene uglja koji se koristi za proizvodnju električne energije do potpune deregulacije proizvodnje;
 - 16) propisuje proceduru i kriterije za odabir Rezervnog snabdjevača, uključujući i vrijeme trajanja usluge Rezervnog snabdjevača, te vrši nadzor nad primjenom cijene usluge Rezervnog snabdjevača;
 - 17) pokretanje postupka za izdavanje prekršajnih naloga u skladu sa kaznenim odredbama zakona;
 - 18) donošenje metodologije za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije po osnovu neovlaštenje potrošnje;
 - 19) provođenje arbitraže kako je utvrđeno u čl. 39. i 40.
- (2) Regulatorna komisija osigurava nediskriminaciju, efikasnu konkurenciju i efikasno funkcionisanje tržišta električne energije, obračunajući posebnu pažnju na:
- 1) kvalitet snabdijevanja električnom energijom koji se odnosi na kvalitet usluga, a posebno na:
 1. vrijeme potrebno Operatorima distributivnih sistema za obavljanje priključenja i popravki;
 2. neprekidnost napajanja;
 3. kvalitetu električne energije;
 - 2) razdvajanje računa i upravljanja, radi izbjegavanja unakrsnih subvencioniranja između djelatnosti proizvodnje, distribucije i snabdjevanja;
 - 3) objavljivanje odgovarajućih informacija Operatora distributivnog sistema koje se odnose na pristup distributivnoj mreži i korištenje distributivne mreže;
 - 4) čuvanje povjerljivosti komercijalno-poslovnih informacija koje koriste Operatori distributivnog sistema;
 - 5) uslove, pravila i tarife za priključenje novih proizvođača električne energije koji garantuju objektivnost, transparentnost i ravnopravnost, posebno uzimajući u obzir troškove i koristi različitih tehnologija koje koriste obnovljive izvore energije, od distribuirane proizvodnje i kogeneracije i
 - 6) ispunjavanje obaveza Operatora distributivnog sistema utvrđenih ovim zakonom i podzakonskim aktima.
- (3) Pored nadležnosti iz st. (1) i (2) ovog člana, Regulatorna komisija će obavljati i poslove propisane joj drugim zakonima i propisima iz oblasti energije.
- (4) Regulatorna komisija će poslove iz svoje nadležnosti iz st. (1), (2) i (3) ovog člana obavljati u skladu sa Elektroenergetskom strategijom i Elektroenergetskom politikom Federacije, kao i privremenim smjernicama iz člana 11. ovog zakona.

Član 22.

Obaveze Regulatorne komisije

- (1) U izvršavanju svojih ovlaštenja i obavljanju svojih funkcija prema ovom zakonu Regulatorna komisija je obavezna da:
- 1) u skladu sa međunarodnim normama i standardima Europske unije, Elektroenergetskom politikom, reformom energetskog sektora, provedbenim propisima i aktima DERK-a osigura postepeno uvođenje, reguli-

sanje i razvoj tržišta električne energije, kao i da osigura transparentne i ravnopravne odnose između svih učesnika na tržištu;

- 2) štiti prava učesnika u energetskom sektoru (kupce, operatore distributivnog sistema, proizvođače, snabdjevače i trgovce);
- 3) stvara uslove za efikasan, pouzdan i ekonomičan sistem proizvodnje, distribucije i snabdijevanja električnom energijom;
- 4) stvara uslove za konkurentnost u proizvodnji i snabdijevanju električnom energijom;
- 5) stvara uslove za efikasnost, ekonomičnost i sigurnost pri korištenju električne energije;
- 6) stvara odgovarajuće uslove za održivost i razvoj elektroenergetskog sistema (proizvodnje i distribucije);
- 7) reguliše kvalitet usluga na svim nivoima, kao i tarife i naknade koje se plaćaju za regulisane usluge u distribuciji, imajući u vidu interese i potrebe svih korisnika za snabdijevanje električnom energijom;
- 8) nadgleda efikasnost mehanizama i procesa radi osiguranja ravnoteže između potražnje i ponude električne energije;
- 9) potiče učesnike u elektroenergetskom sektoru na aktivnosti vezane za sigurnost ljudi i zaštitu okoliša;
- 10) prati i nadgleda izvršavanje odredbi i uslova iz izdatih dozvola i
- 11) donosi provedbene propise za ostvarivanje propisanih nadležnosti.

Član 23.

Izveštavanje i saradnja Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija o svom radu podnosi izvještaj Parlamentu Federacije najmanje jednom godišnje.
- (2) U svom radu Regulatorna komisija saraduje sa DERK-om, Nezavisnim operatorom sistema za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: NOS BiH) i jedinstvenom kompanijom za prijenos električne energije u Bosni i Hercegovini, Elektroprijenosom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Elektroprijenos BiH).
- (3) U izvršavanju svojih nadležnosti i obaveza, Regulatorna komisija saraduje sa svim subjektima u elektroenergetskom sektoru Federacije.

Član 24.

Imenovanje članova Regulatorne komisije

- (1) Članovi Regulatorne komisije biraju se u postupku provedenom po javnom konkursu, koji se objavljuje u najmanje dva dnevna lista i "Službenim novinama Federacije BiH".
- (2) Na osnovu ovlaštenja Vlade Federacije, Ministarstvo raspisuje javni konkurs iz stava (1) ovog člana.
- (3) Rang listu kandidata za članove Regulatorne komisije utvrđuje komisija za rangiranje kandidata (u daljnjem tekstu: Komisija).
- (4) Komisiju iz stava (3) ovog člana imenuje Vlada Federacije.
- (5) Rješenje o imenovanju Komisije objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (6) Vlada Federacije, u roku od 30 dana od dana prijema prijedloga rang liste od strane Komisije, utvrđuje prijedlog za imenovanje članova Regulatorne komisije i isti, uz prethodno pribavljenu saglasnost predsjednika i potpredsjednika Federacije, dostavlja Parlamentu Federacije.
- (7) Parlament Federacije, na osnovu prijedloga iz stava (6) ovog člana, imenuje članove Regulatorne komisije.

- (8) Pri imenovanju članova Regulatorne komisije mora se osigurati ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda u Federaciji.

Član 25.

Rukovođenje Regulatornom komisijom

- (1) Radom Regulatorne komisije rukovodi predsjednik.
- (2) Predsjednik Regulatorne komisije može ovlastiti drugog člana Regulatorne komisije da privremeno obavlja neke ili sve dužnosti predsjednika.
- (3) Funkcija predsjednika Regulatorne komisije je izmjenjiva i traje godinu dana.
- (4) Regulatorna komisija imenuje sekretara Regulatorne komisije.

Član 26.

Posebni uslovi koje moraju ispunjavati članovi Regulatorne komisije

- (1) Pored općih uslova predsjednik i članovi Regulatorne komisije moraju ispunjavati, između ostalih, i sljedeće posebne uslove za imenovanje:
 - 1) Visoka stručna sprema iz oblasti inženjerstva, ekonomije ili prava sa odgovarajućim višegodišnjim profesionalnim iskustvom u energetske sektoru;
 - 2) Prethodno iskustvo i znanja o pitanjima vezanim za energetske djelatnosti, posebno o pitanjima tehnologije, ekonomije, prava ili zaštite okoliša;
 - 3) Sposobnost kreativnog doprinosa u reformi energetske sektora;
 - 4) Dokazani uspješni rezultati rada tokom radnog iskustva;
 - 5) Komunikacijske i organizacijske sposobnosti;
 - 6) Sposobnost upravljanja finansijskim i ljudskim resursima i naklonjenost timskom radu i
 - 7) Znanje engleskog jezika ili nekog drugog svjetskog jezika.
- (2) Predsjednik i članovi Regulatorne komisije moraju biti državljani Bosne i Hercegovine sa stalnim prebivalištem u Federaciji.

Član 27.

Mandat člana Regulatorne komisije

- (1) Mandat člana Regulatorne komisije traje pet godina.
- (2) Isto lice može biti najviše dva puta imenovano u sastav Regulatorne komisije.

Član 28.

Okolnosti zbog kojih se ne može obavljati funkcija člana Regulatorne komisije

- (1) Članovi Regulatorne komisije ne mogu:
 - 1) biti međusobno u braku ili srodstvu u prvoj liniji, u pobočnoj liniji do trećeg stepena zaključno, kao i po tazbini do drugog stepena zaključno;
 - 2) biti lica kažnjavana za krivična djela ili pravosnažno osuđena za krivično djelo zbog zloupotrebe službene dužnosti, korupcije, prevare ili drugo krivično djelo koje ih čini nepodobnim za obavljanje dužnosti u Regulatornoj komisiji;
 - 3) biti članovi organa zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti i nadzornog ili upravnog odbora bilo kojeg privrednog društva;
 - 4) obavljati djelatnosti ili provoditi aktivnosti koje su u suprotnosti sa načelima transparentnosti i nediskriminacije na tržištu električne energije u Federaciji;
 - 5) imati lični, porodični ili finansijski interes u elektroenergetskom sektoru;
 - 6) biti pripadnici bilo koje političke stranke, niti se aktivno uključivati u političke aktivnosti;

- 7) biti vlasnici privrednog društva/obrta ili obavljati bilo kakvu privrednu djelatnost u bilo kojem svojstvu.
- (2) Okolnosti iz stava (1) tačke 2) ovog člana dokumentuju se odgovarajućom potvrdom nadležnih sudskih organa, a okolnosti iz tač. 3), 5) i 6) izjavom izdatom pod materijalnom i krivičnom odgovornošću.

Član 29.

Prestanak funkcije člana Regulatorne komisije

- (1) Funkcija člana Regulatorne komisije prestaje:
 - 1) ako je član Regulatorne komisije neopravdano odsutan sa više od tri uzastopne sjednice Regulatorne komisije;
 - 2) kada Parlament Federacije usvoji pisanu ostavku na članstvo u Regulatornoj komisiji, danom njenog usvajanja i
 - 3) kada član Regulatorne komisije bude razriješen dužnosti zbog okolnosti iz stava (2) ovog člana i člana 35. ovog zakona.
- (2) Ako je neki član Regulatorne komisije postao djelimično ili potpuno poslovno nesposoban, ili se ispunio jedan od uslova koji ograničavaju imenovanje za člana Regulatorne komisije iz člana 28. ovog zakona, ako tokom mandata bude osuđen za učinjeno krivično djelo ili optužen za krivično djelo zloupotrebe položaja i ovlasti ili ako ne obavlja dužnost člana Regulatorne komisije u skladu sa zakonom i drugim propisima koji regulišu ovu oblast, Vlada Federacije predlaže Parlamentu Federacije razriješenje takvog člana sa funkcije po hitnom postupku.
- (3) Sa prestankom funkcije člana Regulatorne komisije, kao posljedicom okolnosti iz člana 35. ovog zakona ili smrti člana Regulatorne komisije, imenuje se drugo lice koje mora ispunjavati uslove propisane ovim zakonom i drugim propisima, a svako lice koje bude tako imenovano ostat će na toj funkciji do isteka mandata prethodnika.
- (4) Za slučaj okolnosti iz stava (1) tačka 1) i stava (2) ovog člana, sekretar Regulatorne komisije i najmanje jedan od članova Regulatorne komisije dužni su bez odlaganja obavijestiti Vladu Federacije o nastalim okolnostima radi postupanja u skladu sa stavom (2) ovog člana.

Član 30.

Pokretanje postupka izbora i imenovanja člana Regulatorne komisije

- (1) Ministarstvo, u roku od šest mjeseci prije isteka mandata člana Regulatorne komisije, a na osnovu obavijesti Regulatorne komisije, pokreće postupak izbora i imenovanja.
- (2) Do imenovanja drugog lica, u cilju onemogućavanja blokade rada Regulatorne komisije, Vlada Federacije je obavezna u roku od deset dana, od dana isteka mandata jednog od članova Regulatorne komisije, imenovati kao vršioca dužnosti člana Regulatorne komisije kojemu je istekao mandat, dok Parlament Federacije ne imenuje novog člana.
- (3) U slučaju prestanka mandata člana Regulatorne komisije zbog jednog od navedenih razloga iz člana 29. ovog zakona, u cilju onemogućavanja blokade rada Regulatorne komisije, Vlada Federacije je obavezna u roku od deset dana, od dana prestanka mandata tog člana Regulatorne komisije, imenovati vršioca dužnosti člana Regulatorne komisije iz reda uposlenika Regulatorne komisije, koji je najkvalifikovaniji za obavljanje te funkcije i pripadnik je istog konstitutivnog naroda kojem je pripadao član Regulatorne komisije kojem je prestao mandat, dok Parlament Federacije ne imenuje novog člana.

- (4) U slučaju imenovanja iz st. (2) i (3) ovog člana, Vlada Federacije o istom obavještava Parlament Federacije po hitnom postupku.

Član 31.

Finansiranje i budžet Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija se finansira iz prihoda od regulatornih i jednokratnih naknada koje će naplaćivati od imalaca dozvola koji se bave djelatnošću iz člana 12. ovog zakona i prihoda od naknada za dozvole koje izdaje, uključujući i naknade troškova po osnovu arbitraže.
- (2) Naknade iz stava (1) ovog člana će biti određene tako da pokrivaju troškove Regulatorne komisije.
- (3) Višak prihoda od regulatornih i jednokratnih naknada iz stava (1) ovog člana kao i drugih naknada ostvarenih od poslova iz nadležnosti Regulatorne komisije, u odnosu na finansijski plan Regulatorne komisije, prenosi se u prihod za narednu godinu.
- (4) Budžet Regulatorne komisije usvaja Parlament Federacije prije početka budžetske godine, na prijedlog Regulatorne komisije.
- (5) Budžet Regulatorne komisije objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 32.

Rad Regulatorne Komisije

- (1) Sjednice Regulatorne komisije su javne, osim kada se radi o povjerljivim informacijama i poslovnim tajnama, u skladu sa aktima Regulatorne komisije.
- (2) Regulatorna komisija odluke donosi većinom glasova.
- (3) Sve odluke iz nadležnosti Regulatorne komisije su u pisanom obliku i sadrže osnove za donošenje odluka.
- (4) Odluke Regulatorne komisije iz stava (3) ovog člana se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Dokumentacija Regulatorne komisije, zabilješke svih rasprava i zapisnici se čuvaju u skladu sa aktima Regulatorne komisije.
- (6) Dokumentacija i zabilješke iz stava (5) ovog člana su na raspolaganju javnosti, osim povjerljivih informacija i poslovnih tajni, koje su određene kao takve u skladu sa aktima Regulatorne komisije.

Član 33.

Ponašanje člana Regulatorne komisije po etičkom kodeksu

Član Regulatorne komisije, u skladu sa ovim Zakonom, aktima Regulatorne komisije i etičkim kodeksom, ne smije učestvovati u glasanju o pitanjima za koja ima neki direktni ili indirektni interes.

Član 34.

Obavijest člana Regulatorne komisije o sukobu interesa

Ukoliko u bilo kojoj fazi tokom rada Regulatorne komisije dođe do sukoba interesa nekog od članova Regulatorne komisije, taj član je obavezan da odmah i u potpunosti otkrije prirodu takvog interesa i napusti sjednicu kako bi omogućio ostalim članovima Regulatorne komisije da raspravljaju o tom sukobu i odrede da li je time član spriječen da učestvuje i odlučuje na tom sastanku zbog sukoba interesa.

Član 35.

Sankcije zbog nepoštivanja etičkog kodeksa

Svakom članu Regulatorne komisije koji postupi suprotno etičkom kodeksu i odredbama čl. 33. i 34. ovog zakona prestaje mandat u Regulatornoj komisiji.

Član 36.

Statut Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija donosi Statut kojim se uređuje upravljanje i organizacija Regulatorne komisije.

- (2) Parlament Federacije daje saglasnost na Statut Regulatorne komisije.

- (3) Statut Regulatorne komisije objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 37.

Pojedinačna akta Regulatorne komisije

- (1) Pojedinačni akti koje u okviru svoje nadležnosti donosi Regulatorna komisija su konačni.
- (2) Protiv pojedinačnih akata Regulatorne komisije stranka može pokrenuti upravni spor kod nadležnog suda.
- (3) Upravni spor se pokreće podnošenjem tužbe kod nadležnog suda.
- (4) Tužba za pokretanje upravnog spora ne odgađa izvršenje pojedinačnog akta protiv koga je pokrenut upravni spor, ukoliko nadležni sud drugačije ne odluči.

VIII. OBAVEZA DOSTAVLJANJA PODATAKA REGULATORNOJ KOMISIJI I RJEŠAVANJE SPOROVA

Član 38.

Dostavljanje podataka i informacija Regulatornoj komisiji

- (1) Regulatorna komisija može zahtijevati od svih imalaca licenci da osiguraju dokumentaciju, podatke i informacije koji su joj potrebni za obavljanje poslova iz njene nadležnosti.
- (2) Imalac dozvole, na zahtjev Regulatorne komisije, dužan je dokumentovati vjerodostojnost podataka i informacija iz stava (1) ovog člana.
- (3) Imalac dozvole je dužan dostavljati dokumentaciju, podatke i informacije iz stava (1) ovog člana u traženom roku, te saradivati sa Regulatornom komisijom.
- (4) Informacije imalaca dozvola Regulatorna komisija je dužna koristiti samo u svrhu obavljanja poslova u okviru zakonom utvrđene nadležnosti.
- (5) Imalac dozvole i Regulatorna komisija koji, u obavljanju svojih dužnosti, dođu do podataka za koje se može osnovano pretpostaviti da su povjerljivog karaktera, obavezni su čuvati povjerljivost takvih podataka.

Član 39.

Arbitraža Regulatorne komisije u sporovima

Ako se zainteresirane strane posebno dogovore i obostrano zatraže, Regulatorna komisija arbitrira u sporovima između imalaca dozvola ili imaoaca dozvole i kupca u vezi sa:

- 1) pravom na snabdijevanje električnom energijom;
- 2) obavezom snabdijevanja električnom energijom;
- 3) tarifama po kojima se vrši snabdijevanje električnom energijom;
- 4) kašnjenjima ili odbijanjem snabdijevanja električnom energijom i
- 5) kvalitetom snabdijevanja električnom energijom i pružanjem usluga s tim u vezi.

Član 40.

Arbitražna pravila i rješavanje žalbi

- (1) Regulatorna komisija donosi pravila i procedure za provođenje arbitraže iz člana 39. ovog zakona, kao i za rješavanje žalbi korisnika elektroenergetskog sistema u odnosu na imaoce dozvola iz okvira nadležnosti Regulatorne komisije.
- (2) Regulatornoj komisiji pripada pravo na naknadu troškova po osnovu arbitraže.

IX. PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 41.

Prava i obaveze proizvođača električne energije

- (1) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizičko lice koje obavlja djelatnost proizvodnje električne energije ima pravo:

- 1) u svojim proizvodnim objektima koristiti izvore energije koje smatra najpovoljnijim, proizvođači potrebnu energiju poštujući tehničke karakteristike i uvjete zaštite okoliša koji su utvrđeni u dozvoli i određeni propisima;
 - 2) ugovarati isporuke i prodaju električne energije pod uslovima utvrđenim ovim zakonom i drugim propisima;
 - 3) pristupa prijenosnoj mreži pod uslovima propisanim Mrežnim kodeksom prijenosnog sistema, odnosno
 - 4) pristupa distributivnim mrežama pod uslovima koji su utvrđeni Mrežnim pravilima distributivnog sistema i drugim propisima.
- (2) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizičko lice koje obavlja djelatnost proizvodnje električne energije ima obaveze:
- 1) poštovati uslove iz dozvole za obavljanje elektroprivredne djelatnosti;
 - 2) posjedovati mjerne uređaje kojima se omogućuje mjerenje energije i snage koja se predaje, odnosno preuzima iz mreže;
 - 3) pridržavati se pravila djelovanja tržišta koja su propisana za tržište električnom energijom i
 - 4) zadovoljavati i poštovati propisane tehničke, pogonske uslove, uslove iz vodne dozvole, kao i uslove zaštite okoliša.
- (3) Objekti za proizvodnju električne energije moraju zadovoljavati utvrđene kriterije zaštite okoliša i osigurati trajnu kontrolu uticaja na okoliš.

Član 42.

Sticanje statusa kvalifikovanog proizvođača

- (1) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizičko lice koje u pojedinačnom proizvodnom objektu proizvodi električnu energiju koristeći otpad ili obnovljive izvore energije ili se bavi kombiniranom proizvodnjom toplotne i električne energije, na ekonomski primjeren način u skladu s mjerama zaštite okoliša, može steći status kvalifikovanog proizvođača.
- (2) Status kvalifikovanog proizvođača iz stava (1) ovog člana stiče se na osnovu rješenja Regulatorne komisije i uslova koje posebnim pravilnikom propisuje Regulatorna komisija, u skladu sa Elektroenergetskom strategijom.

Član 43.

Proizvodnja iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije

- (1) Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije je od interesa za Federaciju.
- (2) Pitanja iz oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije koja nisu regulisana ovim zakonom, regulisana su drugim zakonskim aktima koji regulišu korištenje obnovljivih izvora i kogeneracije.

X. DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRISTUP DISTRIBUTIVNOJ MREŽI

Član 44.

Distributivni sistem

- (1) Distributivni sistem čine elektroenergetski objekti (postrojenja i vodovi) niskog i srednjeg napona putem kojih se vrši distribucija električne energije.
- (2) Distributivni sistem mora biti dostupan svim korisnicima na objektivan, transparentan i nediskriminirajući način.

Član 45.

Operator distributivnog sistema

- (1) Za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvoj distributivnog sistema odgovoran je elektroenergetski

subjekt koji posjeduje dozvolu-licencu za obavljanje djelatnosti distribucije (u daljnjem tekstu: Operator distributivnog sistema).

- (2) Operator distributivnog sistema je dužan, na osnovu zahtjeva korisnika distributivnog sistema, omogućiti razvođenje električne energije kroz svoju mrežu kao i distribuciju električne energije na svom području pružanja usluga, uključujući i upravljanje distributivnim sistemom, a sve u skladu sa tehničkim mogućnostima distributivnog sistema.
- (3) Operator distributivnog sistema je pravno lice koje obavlja djelatnost distribucije nezavisno od ostalih elektroenergetskih djelatnosti.

Član 46.

Nezavisnost Operatora distributivnog sistema

- (1) Operator distributivnog sistema koji je u sastavu vertikalno integrisanog preduzeća, funkcioniše nezavisno u pogledu svog pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih djelatnosti koje se ne odnose na djelatnost distribucije.
- (2) Nezavisnost Operatora distributivnog sistema iz stava (1) ovog člana, ne uključuje obavezu da se vlasništvo nad sredstvima distributivnog sistema odvoji od vertikalno integrisanog preduzeća.
- (3) Nezavisnost Operatora distributivnog sistema iz stava (1) ovog člana osigurava se na sljedeći način da:
 - 1) članovi uprave ne smiju učestvovati direktno i indirektno u upravljanju u drugim elektroprivrednim djelatnostima vertikalno integrisanog preduzeća,
 - 2) primjenom odgovarajućih mjera osigurati nezavisnost, profesionalnost i odgovornost u radu članova uprave,
 - 3) Operator distributivnog sistema ima pravo nezavisnog odlučivanja o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvoj distributivnog sistema.
- (4) Nezavisnost operatora distributivnog sistema iz stava (1) ovog člana ne odnosi se na pravo vertikalno integrisanog društva da Operatoru distributivnog sistema odobrava godišnji finansijski plan i postavlja ili određuje granice zaduženosti. Odobreni finansijski plan treba omogućiti normalno funkcionisanje distributivnog sistema.
- (5) Vertikalno integrisano društvo nema pravo da Operatoru distributivnog sistema daje uputstva u vezi tekućeg poslovanja i odlučuje o investicijama u distributivni sistem koje ne premašuju uslove iz odobrenog finansijskog plana.

Član 47.

Nadležnost Operatora distributivnog sistema

Operator distributivnog sistema električne energije:

- 1) osigurava pouzdanost rada distributivnog sistema i kvalitet električne energije u skladu sa propisima koji reguliraju ovu oblast;
- 2) osigurava usklađeno djelovanje distributivne mreže sa prijenosnom mrežom, elektranama priključenim na distributivnu mrežu, te priključenim mrežama i postrojenjima korisnika;
- 3) daje informacije NOS BiH-u koje su mu neophodne za obavljanje funkcije propisane posebnim zakonom;
- 4) daje informacije korisnicima distributivnog sistema koje su im potrebne radi efikasnog pristupa mreži;
- 5) osigurava pristup distributivnoj mreži za treće strane prema kriterijima utvrđenim u Mrežnim pravilima i
- 6) vrši izvođenje priključaka na distributivnu mrežu.

Član 48.

Planiranje razvoja distributivne mreže

- (1) Operator distributivnog sistema priprema kratkoročne i dugoročne planove razvoja i izgradnje distributivne mreže,

koji su usklađeni s prostornim, regulacionim i urbanističkim planovima, promjenama u konzumu, vodeći računa o realnim mogućnostima realizacije tih planova i uticaju na tarife za korištenje distributivne mreže.

- (2) Planovi iz stava (1) ovog člana rade se u skladu sa Strateškim planom razvoja.
- (3) Operator distributivnog sistema je obavezan jednom godišnje NOS BIH-u dostaviti izvode iz planova razvoja kao podloge za izradu i donošenje desetogodišnjeg plana prijenosnih kapaciteta i Indikativnog plana razvoja proizvodnje u Bosni i Hercegovini.
- (4) Regulatorna komisija na prijedlog Operatora distributivnog sistema odobrava planove razvoja i izgradnje distributivne mreže.
- (5) Operator distributivnog sistema je obavezan dostaviti Regulatornoj komisiji kratkoročne i dugoročne (inovirane) planove razvoja i izgradnje distributivne mreže u roku od 30 dana nakon usvajanja istih od strane nadležnih organa društva.

Član 49.

Tajnost povjerljivih podataka

- (1) Operator distributivnog sistema je obavezan osigurati tajnost povjerljivih poslovnih podataka koje dobije od drugih elektroprivrednih društava i kupaca, osim ako se posebnim propisom ne zahtijeva javno objavljivanje određenih podataka ili njihova dostava nadležnim državnim i federalnim tijelima.
- (2) Podaci o mogućnostima korištenja distributivne mreže su javni i dostupni zainteresiranim licima.

Član 50.

Pristup distributivnoj mreži

- (1) Operator distributivnog sistema dužan je svim korisnicima distributivne mreže omogućiti objektivni, transparentan i nediskriminirajući pristup distributivnoj mreži, prema načelima reguliranog pristupa treće strane, ako za to postoje tehnički i energetske uslovi.
- (2) Operator distributivnog sistema je dužan da pri dispečiranju distribuirane proizvodnje dati prednost proizvodnim postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije, ili otpad ili kogeneracijskim postrojenjima.

Član 51.

Odbijanje pristupa distributivnoj mreži

- (1) Operator distributivnog sistema može odbiti pristup mreži zbog ograničenih tehničkih ili pogonskih mogućnosti mreže.
- (2) Svaka treća strana kojoj je odbijen pristup mreži, mora biti informirana o razlozima odbijanja pristupa, koji moraju biti objektivni i nediskriminirajući, te čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.
- (3) Treća strana kojoj je odbijen pristup mreži ili je nezadovoljna uslovima za pristup, može podnijeti žalbu Regulatornoj komisiji.

Član 52.

Izgradnja direktnog dalekovoda

- (1) U slučaju odbijanja pristupa distributivnoj mreži iz člana 51. ovog zakona, može se dozvoliti izgradnja direktnog dalekovoda sa ciljem da se omogućiti:
 - 1) svim proizvođačima električne energije i snabdjevačima električne energije u Federaciji da snabdjevaju svoje objekte, podružnice i kvalifikovane kupce i
 - 2) svim kvalifikovanim kupcima u Federaciji, odnosno njihovim snabdjevačima, da ih snabdjevaju proizvođači električne energije i njihovi dobavljači.

- (2) Za izgradnju direktnog dalekovoda elektroenergetski subjekt kojem je odbijen pristup obavezan je pribaviti prethodnu saglasnost koju izdaje Regulatorna komisija.
- (3) Uslovi za izgradnju, pogon, održavanje direktnih vodova uključujući i priključak na direktni dalekovod se propisuju Općim uslovima za isporuku električne energije.

Član 53.

Mrežna pravila distribucije

- (1) Pogon i način vođenja distributivne mreže u elektroenergetskom sistemu uređuje se Mrežnim pravilima distribucije.
- (2) Mrežnim pravilima distribucije se posebno propisuju:
 - 1) tehnički i drugi uslovi za priključak korisnika na mrežu;
 - 2) tehnički i drugi uslovi za siguran pogon elektroenergetskog sistema radi pouzdanog snabdjevanja kvalitetnom električnom energijom;
 - 3) postupci pri pogonu elektroenergetskog sistema u kriznim stanjima;
 - 4) tehnički i drugi uslovi za međusobno povezivanje i djelovanje mreža i
 - 5) kriterij za pristup mreži.
- (3) Mrežna pravila distribucije na prijedlog Operatora distributivnog sistema donosi Regulatorna komisija.
- (4) Mrežna pravila distribucije se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Operatori distributivnog sistema su obavezni da izrade i objave minimalne kriterije u pogledu ispunjenja tehničke sigurnosti za projektovanje i priključenje kupaca na distributivnu mrežu, za opremu direktno priključenih kupaca.
- (6) Minimalni kriteriji iz stava (5) ovog člana su objektivni, transparentni i nediskriminatorni i čine sastavni dio Mrežnih pravila iz stava (1) ovog člana.

Član 54.

Ograničenje distribucije električne energije

Razvođenje električne energije putem distributivne mreže Operator distributivnog sistema može ograničiti samo u posebnim slučajevima:

- 1) kad je to iz razloga sigurnosti elektroenergetskog sistema, pogonskih razloga ili iz razloga sigurnosti ljudi opravdano, što treba posebno i dokazati;
- 2) kad to propisi o zaštiti okoliša zahtijevaju i
- 3) kad se ugrožava pogon proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, kombiniranog procesa proizvodnje toplotne i električne energije ili pogon izvora energije iz otpadnih materija.

XI. SNABDIJEVANJE I TRGOVINA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

Član 55.

Snabdjevanje i trgovina električnom energijom

- (1) Snabdjevanje električnom energijom kvalifikovanih i nekvalifikovanih kupaca je djelatnost nezavisna od djelatnosti distribucije i uključuje: kupovinu radi prodaje električne energije kupcima, uključujući preprodaju električne energije, obradu obračunskih elemenata radi isporuke električne energije, obračun potrošnje električne energije, ispostavu računa kupcima i naplatu obračunate električne energije za svako obračunsko mjesto potrošnje električne energije.
- (2) Trgovina električnom energijom je djelatnost kupovine i prodaje električne energije, isključujući prodaju krajnjem kupcu.

Član 56.

Snabdijevanje nekvalifikovanih kupaca

- (1) U sklopu vršenja obaveze javne usluge snabdjevači pružaju usluge snabdijevanja električnom energijom nekvalifikovanih /tarifnih/ kupaca, na regulisani način i po regulisanim tarifnim stavovima, na osnovu dozvole Regulatorne komisije za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom prvog reda.
- (2) Snabdjevačima iz stava (1) ovog člana, u dozvoli za rad, utvrđuje se obaveza vršenja javne usluge snabdijevanja električnom energijom.
- (3) Za slučaj da snabdjevač nekvalifikovanih kupaca snabdijeva i kvalifikovane kupce u svojstvu javnog snabdjevača ili snabdijeva kvalifikovane kupce sa kojima na tržišnim principima ugovara količine i cijene električne energije i prodaje električnu energiju na tržištu, dužan je voditi o tome odvojene račune.

Član 57.

Snabdijevanje kvalifikovanih kupaca

- (1) Snabdijevanje kvalifikovanih kupaca električnom energijom je djelatnost u kojoj kvalifikovani kupac i snabdjevač koji posjeduje dozvolu za obavljanje djelatnosti snabdijevanja električnom energijom, a kojeg on slobodno izabere, ugovaraju količinu, dinamiku i cijenu električne energije koja je predmet isporuke.
- (2) Snabdjevač kvalifikovanog kupca je dužan dostaviti podatke o zaključenom ugovoru iz stava (1) ovog člana (ugovorene količine i dinamike isporuke) Operatoru distributivnog sistema, Regulatornoj komisiji, NOSBiH-u i DERK-u, zavisno od mjesta priključka kvalifikovanog kupca na elektroenergetsku mrežu.
- (3) U slučaju kada kvalifikovani kupac ne iskoristi pravo da odabere svog snabdjevača, ili kada mu snabdjevač nije dostupan nakon otvaranja tržišta, ima pravo na snabdijevanje električnom energijom od strane javnog snabdjevača u skladu sa članom 13. stav (9) ovog zakona.
- (4) Kvalifikovani kupac ostvaruje pravo na rezervnog snabdjevača u skladu sa članom 13. stav (9) ovog zakona u slučaju kada njegov odabrani snabdjevač prestane da vrši snabdijevanje iz sljedećih razloga:
 - 1) stečaja ili likvidacije snabdjevača koji ga je do tada snabdijevao;
 - 2) prestanka ili oduzimanja dozvole snabdjevaču koji ga je do tada snabdijevao i
 - 3) da nije našao novog snabdjevača koji će ga snabdijevati nakon prestanka ugovora o snabdijevanju sa postojećim snabdjevačem, osim ako je prestanak ugovora posljedica neizvršavanja obaveza plaćanja isporučene električne energije.
- (5) Odnosi između kvalifikovanog kupca i snabdjevača iz st. (3) i (4) ovog člana uređuju se ugovorom.

XII. KVALIFIKOVANI KUPAC

Član 58.

Status kvalifikovanog kupca stiče se u skladu sa ovim zakonom, važećim propisima koji regulišu ovu oblast, aktima DERK-a i Regulatorne komisije koji definišu obim, uslove i vremenski raspored otvaranja tržišta.

Član 59.

- (1) Kvalifikovani kupac ima pravo slobodno izabrati snabdjevača električne energije.
- (2) Svi kupci, izuzev kupaca iz kategorije domaćinstava, imaju status kvalifikovanog kupca.
- (3) Kupci iz kategorije domaćinstava status kvalifikovanog kupca stiču 1. januara 2015. godine.

- (4) Kvalifikovani kupac koji se priključuje na distributivnu mrežu je obavezan od Operatora distributivnog sistema, posjedovati elektroenergetsku saglasnost za priključak na mrežu i zaključiti ugovore u skladu sa važećim zakonima i propisima.
- (5) Kvalifikovani kupac koji se priključuje na prijenosnu mrežu obavezan je od Elektroprijenosa BiH ishoditi elektroenergetsku saglasnost za priključak na mrežu i zaključiti odgovarajuće ugovore u skladu sa važećim zakonima i propisima.
- (6) Ugovori iz stava (4) ovog člana posebno se odnose na:
 - 1) ugovor o kupoprodaji električne energije sa snabdjevačem,
 - 2) ugovor o korištenju mreže sa Operatorom distributivnog sistema i
 - 3) ugovor o priključku na mrežu sa Operatorom distributivnog sistema.
- (7) Izuzetno od odredbi člana 57. stav (1) ovog zakona, kvalifikovani kupac može vršiti kupovinu električne energije direktno iz uvoza uz uslov da posjeduje dozvolu DERK-a za međunarodnu trgovinu.

XIII. NEKVALIFIKOVANI KUPAC

Član 60.

- (1) Nekvalifikovani kupci snabdijevaju se električnom energijom u okviru vršenja obaveze javne usluge, na regulisani način i po regulisanim tarifnim stavovima.
- (2) Status nekvalifikovanog kupca i pravo na snabdijevanje električnom energijom po regulisanim tarifnim stavovima, u prijelaznom periodu, mogu koristiti kvalifikovani kupci iz pojedinih kategorija do rokova propisanih pravilnikom Regulatorne komisije.
- (3) Nekvalifikovani kupac koji se priključuje na distributivnu mrežu obavezan je posjedovati elektroenergetsku saglasnost za priključak na mrežu i zaključiti:
 - 1) ugovor o kupoprodaji električne energije sa snabdjevačem,
 - 2) ugovor o korištenju mreže sa Operatorom distributivnog sistema i
 - 3) ugovor o priključku na mrežu sa Operatorom distributivnog sistema.
- (4) Potrebne količine električne energije za nekvalifikovane kupce osiguravaju snabdjevači:
 - 1) od kvalifikovanih proizvođača;
 - 2) od proizvođača kojima je u dozvoli utvrđena obaveza javne usluge;
 - 3) od nezavisnih proizvođača i
 - 4) sa tržišta električne energije.

XIV. OPĆI USLOVI ZA ISPORUKU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Član 61.

Opći uslovi

- (1) Općim uslovima definišu se energetske i tehničke uslovi, te ekonomski odnosi između proizvođača, distributera, snabdjevača, korisnika mreže i krajnjeg kupca električne energije, uključujući i podnosioca zahtjeva za dobijanje elektroenergetske saglasnosti.
- (2) Opći uslovi sadrže:
 - 1) definisane kriterije kvaliteta i kvantiteta električne energije;
 - 2) način i uslove izdavanja elektroenergetske saglasnosti;
 - 3) uslove, rokove i način zaključenja ugovora o priključenju/povećanju/smanjenju priključne snage, ugovora o snabdijevanju električnom energijom i ugovora o korištenju distributivne mreže;
 - 4) jasno i precizno definisan priključak i mjerno mjesto;

- 5) kriterije o načinu priključenja novog kupca /proizvođača i mjesto priključenja kupca/proizvođača na distributivnu mrežu;
- 6) uslove kada se kupcu može obustaviti isporuka ili ograničiti isporuka električne energije;
- 7) način naplate i obračuna električne energije, uključujući i metodologiju za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije po osnovu neovlaštene potrošnje;
- 8) pravo na naknadu štete nastale zbog: prekida u snabdijevanju električnom energijom, isporuke nekvalitetne ili ograničene isporuke električne energije;
- 9) odredbe koje definišu odnose sa kupcima kojima se ne smije obustaviti isporuka električne energije, uključujući i slučajeve neplaćanja potrošene električne energije, te način regulisanja međusobnih obaveza u ovakvim slučajevima,
- 10) uslove i način mjerenja električne energije i snage i
- 11) druge odnose između Operatora distributivnog sistema i korisnika distributivnog sistema, kao i druge odnose između elektroprivrednih subjekata i kupaca električne energije.

Član 62.

Donošenje općih uslova

- (1) Opće uslove za područje Federacije donosi Regulatorna komisija.
- (2) Opći uslovi se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".

Član 63.

Obustava snabdijevanja električnom energijom

- (1) Snabdijevanje električnom energijom može biti obustavljeno u slučaju:
 - 1) ako krajnji kupac koristi električnu energiju bez elektroenergetske saglasnosti ili mimo mjernih uređaja ili ako je samostalno priključio svoje unutrašnje električne instalacije na mrežu i ako nije zaključio ugovor o snabdijevanju električnom energijom i ugovor o korištenju distributivne mreže;
 - 2) ako krajnji kupac onemogućava pravilno registrovanje količine utrošene električne energije;
 - 3) ako objekat krajnjeg kupca ne ispunjava propisane tehničke uslove i ugrožava živote ljudi i imovinu;
 - 4) ako objekti, druge nepokretnosti i imovina (šuma, voćnjak, stogovi sijena i sl.) krajnjeg kupca ometaju normalnu isporuku električne energije drugim kupcima;
 - 5) ako to, u skladu sa ugovorom, krajnji kupac zahtijeva;
 - 6) ako krajnji kupac bez odobrenja elektroenergetskog subjekta, preko svoje instalacije, omogući drugom kupcu potrošnju električne energije;
 - 7) ako krajnji kupac ne izvršava obaveze plaćanja za isporučenu električnu energiju u propisanom odnosno ugovorenom roku;
 - 8) ako krajnji kupac uskrati ovlaštenim licima pristup do mjernih uređaja odnosno do unutrašnjih električnih instalacija;
 - 9) ako krajnji kupac ne poštuje i ne provodi propisane mjere štednje i racionalne potrošnje električne energije;
 - 10) ako krajnji kupac ne izvršava obaveze plaćanja za povećanu priključnu snagu u odnosu na odobrenu i
 - 11) ako krajnji kupac koristi električnu energiju protivno uslovima iz elektroenergetske saglasnosti.

- (2) U slučajevima iz stava (1) tač. od 4) do 11) ovog člana, nadležni elektroenergetski subjekt je dužan prethodno u pisanoj formi upozoriti krajnjeg kupca na nedostatke odnosno nepravilnosti zbog kojih mu se može obustaviti isporuka električne energije i odrediti rok za otklanjanje nedostataka, odnosno nepravilnosti u skladu sa Općim uslovima.

Član 64.

Nadoknada štete

- (1) Snabdjevač ili Operator distributivnog sistema je dužan krajnjim kupcima nadoknaditi štetu nastalu zbog prekida u isporuci i usljed isporuke nekvalitetne električne energije, koja se može pripisati u krivicu snabdjevaču ili Operatoru distributivnog sistema u skladu sa ugovorom o snabdijevanju, ovim Zakonom, Opštim uslovima, ugovorima o priključenju/povećanju priključne snage i ugovorima o korištenju distributivne mreže.
- (2) Na zahtjev krajnjeg kupca snabdjevač ili Operator distributivnog sistema procjenjuje štetu iz stava (1) ovog člana i predlaže krajnjem kupcu način i iznos nadoknade za učinjenu štetu.
- (3) Ako krajnji kupac nije zadovoljan procjenom iz stava (2) ovog člana, na zahtjev Operatora distributivnog sistema procjenu štete vrši ovlašteni sudski vještak elektrotehničke struke, odnosno za to ovlaštena stručna institucija.
- (4) Ako krajnji kupac nije zadovoljan procjenom iz stava (3) ovog člana ima pravo pokrenuti sudski postupak kod nadležnog suda.

Član 65.

Restriktivne mjere

- (1) Ministarstvo donosi pravilnik kojim se definišu uslovi, kriteriji, način i postupak primjene restriktivnih mjera.
- (2) Na prijedlog Ministarstva, a na osnovu utvrđenih kriterija iz stava (1) ovog člana, Vlada Federacije uvodi i propisuje restriktivne mjere za snabdijevanje električnom energijom za kupce, ili uvodi posebne mjere za elektroenergetske subjekte u Federaciji u slučaju:
 - 1) više sile koja ugrožava rad elektroenergetskog sistema;
 - 2) pogonskog događaja kojim je ugrožena sigurnost ljudi i pouzdanost snabdijevanja električnom energijom i
 - 3) neočekivanih poremećaja na međunarodnom i unutarnjem tržištu električne energije kojim je ugrožena pouzdanost snabdijevanja električnom energijom.
- (3) Restriktivne mjere koje se mogu propisati su:
 - 1) ograničenje isporuke električne energije za sve ili pojedine kategorije kupaca;
 - 2) ograničenje uvoza ili izvoza električne energije ili propisivanje posebnih uslova za uvoz ili izvoz električne energije i
 - 3) propisivanje obaveze vršenja javne usluge proizvodnje električne energije i snabdijevanja električnom energijom.
- (4) Restriktivne mjere se donose posebnim aktom Vlade Federacije na određeni vremenski period i objavljuju se u "Službenim novinama Federacije BiH".

XV. ZABRANA PRIKLJUČKA NA MREŽU I NEDOZVOLJENE RADNJE

Član 66.

Zabrana priključenja

Zabranjeno je priključenje na elektroenergetsku mrežu bez odobrenja.

Član 67.

Uslovi priključenja

Operator distributivnog sistema dužan je na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način priključiti na svoje objekte sve zainteresovane kupce/proizvođače, ako za to postoje tehnički i energetske uslovi.

Član 68.

Privremeno priključenje

- (1) Nije dozvoljeno priključenje na distributivnu mrežu objekata izgrađenih bez građevinske dozvole.
- (2) Izuzetno od stava (1) ovog člana, Operator distributivnog sistema može izvršiti privremeno priključenje bespravno izgrađenih objekata na distributivnu mrežu, uz pisanu saglasnost organa uprave nadležnog za izdavanje građevinske dozvole, u slijedećim slučajevima:
 - 1) ako je izgrađen objekat na području gdje nisu doneseni planski dokumenti;
 - 2) ako je izgrađen stambeni objekat useljen i
 - 3) ako je izgrađen objekat u postupku legalizacije.
- (3) Privremeno priključenje iz stava (2) ovog člana se vrši po identičnoj proceduri koja se provodi za stalni priključak, do ispunjenja uslova za stalni priključak, u roku od 12 mjeseci koji je utvrđen u pisanoj saglasnosti organa uprave nadležnog za izdavanje građevinske dozvole.
- (4) Rok iz stava (3) ovog člana može se produžiti za dodatnih 12 mjeseci.
- (5) U slučaju da se u roku iz st. (3) i (4) ovog člana ne ispune uslovi za stalni priključak objekta, na zahtjev organa uprave nadležnog za izdavanje građevinske dozvole, izvršiće se isključenje objekta iz stava (2) ovog člana bez prava na nadoknadu štete.

Član 69.

Zabrana pristupa

Zabranjen je neovlašten ulazak ili pristup elektroenergetskim objektima, postrojenjima ili električnim vodovima koji su vidno označeni znacima zabrane ulaska, pristupa ili opasnosti.

Član 70.

Nedozvoljene radnje

- (1) Ko neovlašteno preuzima električnu energiju, kao i vrši prepravke električnih instalacija ili mjernih uređaja korisnika kojim se onemogućava pravilno registrovanje potrošnje električne energije u cilju neovlaštenog korištenja električne energije, čini krivično djelo krađe kažnjivo po krivičnom zakonu.
- (2) Ko neovlašteno prepravlja električne uređaje, mjerne urađaje i instalacije koje nisu u nadležnosti korisnika čini krivično djelo kažnjivo po krivičnom zakonu.
- (3) Ometanje ili onemogućavanje ovlaštenih lica u okviru obavljanja elektroprivredne djelatnosti predstavlja nedozvoljenu radnju koja podliježe sankcionisanju.

Član 71.

Nadoknada štete

Štetu koju učini nedozvoljenim radnjama iz čl. 69. i 70. ovog zakona, počinitelj je obavezan nadoknaditi u skladu sa zakonom i Općim uslovima.

XVI. IZGRADNJA, KORIŠTENJE I ODRŽAVANJE ELEKTROENERGETSKIH OBJEKATA

Član 72.

Izgradnja, korištenje i održavanje elektroenergetskih objekata

Elektroenergetski objekti, uređaji, vodovi i postrojenja elektroenergetskih subjekata, fizičkih lica i kupaca se grade, koriste i održavaju u skladu sa važećim propisima, standardima i tehničkim normativima koji se odnose na tu vrstu objekata, kao i

propisima kojima su utvrđeni uslovi u pogledu zaštite životne sredine, i ne smiju ugrožavati sigurnost ljudi i imovine.

Član 73.

Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa

- (1) Prije početka izgradnje elektroenergetskih objekata investitor je dužan riješiti imovinsko-pravne odnose.
- (2) Na objekte čiji su imovinsko-pravni odnosi uređeni u skladu sa stavom (1) ovog člana, elektroenergetski subjekt nije dužan plaćati posebne naknade osim naknade za koncesiju i naknada utvrđenih drugim zakonima, a u slučaju nastanka štetnog događaja dužan je učinjenu štetu nadoknaditi.
- (3) Elektroenergetski subjekt koji obavlja svoju djelatnost kao javnu uslugu ima pravo svoje instalacije postavljati u javne površine kao i u putnom pojasa putne infrastrukture bez naknade u skladu sa važećim tehničkim i drugim propisima, uz obavezu pribavljanja saglasnosti od institucija nadležnih za upravljanje javnim površinama.

Član 74.

Prava i dužnosti vlasnika nekretnina na kojima se grade ili su izgrađeni objekti

- (1) Vlasnici nekretnina na kojima se grade, ili su izgrađeni elektroenergetski objekti, u slučaju nastanka štete, imaju pravo na naknadu iste u skladu sa zakonom.
- (2) Vlasnici, zakonski korisnici i posjednici nekretnina dužni su da omoguće elektroenergetskim subjektima pristup do nekretnine i na nekretnini na kojoj se nalaze ili grade elektroenergetski objekti ili njihovi dijelovi, radi izvođenja radova na izgradnji, rekonstrukciji, održavanju, kontroli ispravnosti objekata, uređaja, postrojenja i opreme ili izvođenja drugih neophodnih radova uključujući i radove na otklanjanju kvarova, održavanju trase i zaštitnih koridora dalekovoda, te krčenju i uklanjanju drveća i drugog rastinja koje ugrožava sigurnost i rad elektroenergetskog sistema.
- (3) Ukoliko elektroenergetski subjekt iz stava (2) ovog člana izvođenjem radova i prolazom kroz nekretninu do objekta učini štetu, dužan je istu nadoknaditi.
- (4) Elektroenergetski subjekt iz st. (2) i (3) ovog člana procjenjuje štetu iz stava (3) ovog člana i predlaže vlasniku nekretnine iznos naknade.
- (5) Ako vlasnik nekretnine nije zadovoljan procjenom i iznosom predložene naknade iz stava (4) ovog člana, na zahtjev elektroenergetskog subjekta, procjenu štete vrši ovlašteni sudski vještak odgovarajuće struke, odnosno za to ovlaštena stručna institucija.
- (6) Ukoliko vlasnik nekretnine nije zadovoljan procjenom iz stava (5) ovog člana ima pravo pokrenuti sudski postupak kod nadležnog suda.

Član 75.

Pravo pristupa elektroenergetskim objektima i održavanju trase

- (1) Radi održavanja ili otklanjanja kvarova na elektroenergetskim objektima izgrađenim na nekretnini koja nema direktan pristup sa javnog puta, elektroenergetski subjekti imaju pravo prolaza preko tog zemljišta u skladu sa st. (2) i (3) člana 74. ovog zakona.
- (2) Radi sigurnog rada i korištenja izgrađenih elektroenergetskih objekata, elektroenergetskom subjektu pripada pravo na održavanje istih, uključujući i radove na održavanju trase i zaštitnih koridora dalekovoda krčenjem ili uklanjanjem drveća i drugog rastinja bez naknade vlasniku.
- (3) Radi obavljanja aktivnosti iz stava (2) ovog člana na zemljištu na kojem je ranije obavljena čista sječa, za krčenje i uklanjanje drveća i drugog rastinja, elektroenergetskom subjektu nije potrebno pribavljanje nove dozvole za sječu.

Član 76.

Zabrana izvođenja radova koji ometaju obavljanje elektroprivrednih djelatnosti

- (1) Zabranjena je izgradnja objekata koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvođenje drugih radova ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcionisanje elektroenergetskih objekata.
- (2) Vlasnici, korisnici i posjednici nekretnina koje se nalaze ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata ne smiju vršiti radove ili druge radnje kojima se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti iz stava (1) ovog člana (proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije) ili se ugrožava rad i funkcionisanje elektroenergetskih objekata, bez prethodnog odobrenja elektroenergetskog subjekta, koji je vlasnik, odnosno korisnik elektroenergetskog objekta.
- (3) Ako je na nepropisnom rastojanju izgrađen objekt bez saglasnosti elektroenergetskog subjekta, isti je dužan, od nadležnog organa lokalne uprave, zahtijevati uklanjanje objekta.
- (4) U slučaju da nadležni organ lokalne uprave ne izvrši uklanjanje objekta iz stava (3) ovog člana, elektroenergetski subjekt može pokrenuti tužbu kod nadležnog suda.

Član 77.

Zabranjene aktivnosti u blizini elektroenergetskih objekata

Zabranjeno je zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu, iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina.

Član 78.

Izgradnja proizvodnih objekata

- (1) Objekte i postrojenja za proizvodnju električne energije mogu graditi domaća i strana pravna i fizička lica pod uslovima propisanim ovim i drugim zakonima.
- (2) Elektroenergetski objekti se grade u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) tehničkim i drugim propisima i propisima utvrđenim ovim zakonom.
- (3) Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih objekata za proizvodnju električne energije iz nadležnosti Federacije obuhvata:
 - 1) hidroenergetski objekti instalisane snage iznad 5 MW i za nekoliko hidroenergetskih objekata instalisane snage veće od po 2 MW, koji slijede jedan iza drugog na rastojanju od 2 km,
 - 2) termoelektrane i ostala postrojenja sa sagorijevanjem sa toplotnim izlazom od 50 MW, i više,
 - 3) postrojenja za iskorištavanje pogonske snage vjetra instalisane snage od 2 MW i više,
 - 4) postrojenja za iskorištavanje energije sunca instalisane snage od 1 MW i više i
 - 5) ostale elektrane instalisane snage 5 MW i više.
- (4) Izgradnji proizvodnih elektroenergetskih objekata prethodi izdavanje Energetske dozvole utvrđene ovim zakonom.
- (5) Za proizvodne elektroenergetske objekte koji su u nadležnosti kantona Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo.
- (6) Za proizvodne elektroenergetske objekte iz stava (3) a čija je instalisana snaga jednaka ili viša od 30 MW, Energetsku

dozvolu izdaje Ministarstvo uz prethodnu pribavljenu saglasnost Vlade Federacije i Parlamenta Federacije.

- (7) Za proizvodne elektroenergetske objekte, iz stava (3) a čija je instalisana snaga manja od 30 MW, Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo uz prethodnu pribavljenu saglasnost Vlade Federacije.

Član 79.

Izdavanje energetske dozvole

- (1) Na prijedlog Ministarstva, Vlada Federacije donosi uredbu kojom se uređuje i definiše postupak, kriteriji, forma i sadržaj zahtjeva za izdavanje Energetske dozvole.
- (2) Propis iz stava (1) ovog člana donosi Vlada Federacije u roku ne dužem od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Postupak izdavanja Energetske dozvole vrši se u skladu sa kriterijima koji su transparentni i nediskriminatorni.
- (4) Podnosioci zahtjeva za izdavanje Energetske dozvole će se u pisanoj formi obavijestiti o razlozima u slučaju odbijanja izdavanja dozvole.
- (5) Razlozi iz stava (4) ovog člana moraju biti objektivni i nediskriminirajući, čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.
- (6) Energetskom dozvolom se nosiocu dozvole utvrđuje obaveza da primjenjuje savremene tehnologije u izgradnji i korištenju elektroenergetskog objekta.

Član 80.

Javno nadmetanje

- (1) Javno nadmetanje za izgradnju novih proizvodnih objekata se pokreće u slučaju kada se putem izdavanja Energetskih dozvola ne može osigurati planirana realizacija i dinamika predviđena Strateškim planom i programom razvoja i korištenja obnovljivih izvora energije (u daljnjem tekstu: OIE) u Federaciji i kada se javno nadmetanje utvrdi u izdatoj Energetskoj dozvoli.
- (2) Na prijedlog Ministarstva Vlada Federacije donosi propis kojim se definiše i uređuje postupak javnog nadmetanja iz stava (1) ovog člana.
- (3) Odluke o odabiru investitora i dodjeli prava izgradnje donosi Vlada Federacije uz saglasnost Parlamenta Federacije.

Član 81.

Rekonstrukcija elektroenergetskih objekata

- (1) Rekonstrukcija elektroenergetskih objekata i postrojenja vrši se u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, tehničkim propisima i ovim zakonom, kao i zakonskom regulativom kantona.
- (2) Rekonstrukcijom elektroenergetskih objekata ne smatra se:
 - 1) zamjena strojeva i uređaja bez promjene snage i napona;
 - 2) zamjena vodiča nadzemnih vodova s vodičima istog presjeka ili za jedan presjek više poštujući tehničke propise;
 - 3) zamjena jednog ili više stubova ukoliko se novi stubovi postavljaju na lokaciji - mjestu stubova koji se mijenjaju;
 - 4) zamjena energetskih kablova bez promjene naponskog nivoa;
 - 5) ugradnja uređaja u postojeće objekte kojima se osigurava upravljanje, signalizacija, mjerenje i zaštita i
 - 6) izvođenje i drugih radova koje propisom utvrdi nadležno federalno ministarstvo.

- (3) Izvođenje radova iz stava (2) ovog člana, kao i izrada priključka i mjernog mjesta na niskonaponsku mrežu, ne podliježu obavezi ishodovanja dozvola za gradnju.

XVII. PRIKLJUČENJE NA ELEKTRODISTRIBUTIVNU MREŽU

Član 82.

Priključak na mrežu, pristup mjernom mjestu i preuzimanje mjernog uređaja

- (1) Krajnji kupac/proizvođač može priključiti svoj objekat, uređaje ili trošila samo na osnovu elektroenergetske saglasnosti koju, na podneseni zahtjev, izdaje nadležni Operator distributivnog sistema, u skladu sa Općim uslovima.
- (2) Krajnji kupac/proizvođač električne energije dužan je omogućiti ovlaštenim licima nesmetan pristup u svrhu ugradnje i blombiranja mjernih uređaja, očitavanja stanja mjerila, zamjene mjernih uređaja i opreme, te kontrolu mjernih uređaja i opreme.
- (3) Operator distributivnog sistema može preuzeti u vlasništvo mjerne uređaje iz stava (2) ovog člana, koja su u vlasništvu kupaca, a kada mu to postojeći krajnji kupac ponudi u skladu sa Općim uslovima.
- (4) Ako postojeći krajnji kupac, koji je investirao u priključak i merno mjesto, ne želi prenijeti vlasništvo nad priključkom i pripadajućim mjernim mjestom Operatoru distributivnog sistema, dužan je da:
 - 1) snosi troškove redovnog i investicionog održavanja vlastitog priključka,
 - 2) snosi troškove održavanja i baždarenja mjernih uređaja,
 - 3) pisanim zahtjevom zatraži intervenciju za otklanjanje bilo kakvog kvara na priključku, te o vlastitom trošku snosi otklanjanje kvarova.
- (5) Održavanje priključka iz stava (4) ovog člana vrši Operator distributivnog sistema.

Član 83.

Naknade za priključenje na distributivnu mrežu

- (1) Za priključenje novog objekta na distributivnu mrežu ili povećanje priključne snage postojećeg objekta, krajnji kupac/proizvođač plaća Operatoru distributivnog sistema naknadu za priključenje ili povećanje priključne snage postojećeg objekta.
- (2) Način za određivanje naknade za priključenje utvrđuje se Općim uslovima i Metodologijom za izračunavanje naknada i definisanje rokova i uslova za priključak na distributivnu mrežu koju donosi Regulatorna komisija.
- (3) Iznos naknada za priključenje prema metodologiji iz stava (2) ovog člana utvrđuje Regulatorna komisija.
- (4) Pitanje uklapanja i priključka novog objekta na prijenosnu mrežu ili povećanje priključne snage postojećeg objekta krajnjeg kupca/ proizvođača priključenog na prijenosnu mrežu je u nadležnosti NOSBiH-a i kompanije Elektroprijenos BiH.
- (5) Krajnji kupac ima pravo zatražiti smanjenje ranije odobrene priključne snage, a Operator distributivnog sistema mu to pravo može omogućiti bez plaćanja naknade u skladu sa odredbama Općih uslova.

XVIII. IZDAVANJE DOZVOLA

A. / Dozvola za obavljanje djelatnosti – dozvola za rad

Član 84.

- (1) Regulatorna komisija propisuje kriterije, uslove i postupak za izdavanje dozvole za obavljanje elektroprivrednih djelatnosti iz člana 12. stav (1) ovog zakona (u dalnjem tekstu: dozvola za rad).

- (2) Regulatorna komisija izdaje dozvolu za rad na osnovu podnesenog zahtjeva i potrebne dokumentacije.
- (3) Nosilac dozvole za rad dužan je ispunjavati obaveze utvrđene dozvolom za rad.

Član 85.

- (1) Elektroenergetski subjekti koji obavljaju ili žele obavljati jednu ili više elektroprivrednih djelatnosti, kao i fizička lica koja obavljaju ili žele obavljati djelatnost proizvodnje električne energije obavezni su imati, odnosno, pribaviti dozvolu za rad.
- (2) Izuzetno od odredbi iz stava (1) ovog člana, obavezi pribavljanja dozvole za rad za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, po skraćenom postupku kojeg propisuje Regulatorna komisija, podliježu fizička lica iz člana 12. stav (3) ovog zakona koja su osnovana u skladu sa Zakonom o obrtu i srodnim djelatnostima ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/09), i koja će tu djelatnost obavljati u statusu obrtnika, u objektima instalisane snage do 23 kW.
- (3) Izuzetno od odredbi iz stava (1) ovog člana, proizvodnja električne energije za vlastite potrebe iz člana 12. stav (4) ovog zakona ne podliježe obavezi pribavljanja dozvole za rad za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije.

Član 86.

- (1) Elektroenergetski subjekt koji se bavi jednom ili više elektroprivrednih djelatnosti iz člana 12. stav (1) ovog zakona je nosilac dozvole za rad za svaku pojedinačnu djelatnost.
- (2) Nosilac dozvole za rad iz stava (1) ovog člana može, aktom o osnivanju ili ugovorom, prenijeti svoju dozvolu za rad na jedno ili više društava u njegovoj svojini, a koja se bave istom djelatnošću, o čemu je dužan, prethodno, putem zahtjeva zatražiti i pribaviti saglasnost Regulatorne komisije.
- (3) Ukoliko nosilac dozvole za rad iz stava (1) ovog člana namjerava prenijeti svoju dozvolu na drugo pravno lice, dužan je podnijeti zahtjev za prenos dozvole Regulatornoj komisiji.
- (4) Drugo pravno lice iz stava (3) ovog člana je obavezno pribaviti dozvolu za rad ili saglasnost za prenos od Regulatorne komisije.
- (5) Nosilac dozvole za rad iz stava (1) ovog člana, koji ima zaključen ugovor o koncesiji, dozvolu za rad može prenijeti na drugo pravno lice iz stava (4) ovog člana samo u slučaju da je prethodno riješeno pitanje prenosa ugovora za tu koncesiju u skladu sa Zakonom o koncesijama.

Član 87.

- (1) Dozvola za rad se izdaje pod uslovima da elektroenergetski subjekt odnosno fizičko lice:
 - 1) raspolaže postrojenjima, uređajima i opremom, ispunjava tehničke, ekonomsko-finansijske, sigurnosne, ekološke i druge uslove, te svojim kapacitetom osigurava sigurno snabdijevanje kupaca kvalitetnom električnom energijom;
 - 2) zapošljava stručno osposobljen kadar za obavljanje djelatnosti i
 - 3) ispunjava i druge propisane uslove.
- (2) Regulatorna komisija izdaje, obnavlja, prenosi ili oduzima dozvole za rad u skladu sa procedurama propisanim posebnim aktima Regulatorne komisije, poštujući načela hitnosti postupka.
- (3) Regulatorna komisija prati i nadgleda izvršavanje odredbi i uslova iz izdatih dozvola za rad.

- (4) Dozvola za rad za proizvodnju izdaje se na period do 30 godina, dozvola za rad za distribuciju do 50 godina.
- (5) Nakon isteka roka iz stava (4) ovog člana, ukoliko dozvola nije obnovljena ili prenesena ili objekat bude korišten u druge namjene, nosilac dozvole mora demontirati i ukloniti sve objekte i zemljište vratiti u prvobitno stanje u skladu sa uslovima iz dozvole za rad.
- (6) Ukoliko imalac dozvole ne postupi u skladu sa stavom (5) ovog člana dužan je osigurati sredstva ili osigurati garanciju na iznos sredstava sa kojima će se izvršiti demontaža i uklanjanje svih objekata i zemljište vratiti u prvobitno stanje.
- (7) Visinu sredstava potrebnih za namjenu iz stava (5) ovog člana, utvrđuje Ministarstvo.
- (8) U izuzetnim slučajevima i ako je to u općem interesu Federacije, Vlada Federacije, na prijedlog Ministarstva, može nosioca dozvole osloboditi obaveze iz stava (5) ovog člana.
- (9) Uslove pod kojima se nosilac dozvole oslobađa obaveze iz stava (5) ovog člana propisuje Ministarstvo.

Član 88.

- (1) Zahtjev za izdavanje, obnovu, izmjenu, dopunu ili prenos dozvole za rad podnosi se Regulatornoj komisiji.
- (2) Dozvolom se utvrđuje rok u kojem je imalac dozvole za rad dužan započeti sa obavljanjem djelatnosti za koju je dozvola izdata.

B. / Prethodna saglasnost za izgradnju direktnog dalekovoda

Član 89.

- (1) Izgradnja direktnog dalekovoda iz člana 52. ovog zakona, podliježe izdavanju prethodne saglasnosti za izgradnju koju izdaje Regulatorna komisija u skladu sa zakonom.
- (2) Prethodna saglasnost za izgradnju direktnog dalekovoda prethodi izdavanju odobrenja za građenje od nadležnog organa uprave.

Član 90.

- (1) Uslove i kriterije za izdavanje prethodne saglasnosti iz člana 89. stav (1) ovog zakona donosi Regulatorna komisija.
- (2) Uslovi i kriteriji iz stava (1) ovog člana su objektivni, transparentni i nediskriminirajući.

C. / Dozvola za trgovinu i snabdijevanje

Član 91.

- (1) Dozvola za snabdijevanje i trgovinu električnom energijom izdaje se kao:
- 1) Dozvola za snabdijevanje električnom energijom - Dozvola I reda
 - 2) Dozvola za snabdijevanje električnom energijom - Dozvola II reda.
- (2) Dozvola I reda izdaje se podnosiocima zahtjeva, odnosno elektroenergetskim subjektima iz člana 12. stav (2) ovog zakona, koji se osnivaju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, za snabdijevanje nekvalifikovanih kupaca i za snabdijevanje kvalifikovanih kupaca putem javnog snabdjevača.
- (3) Dozvola II reda izdaje se podnosiocima zahtjeva, odnosno elektroenergetskim subjektima iz člana 12. stav (2) ovog zakona, koji se osnivaju u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, a koji obavljaju djelatnost:
- 1) proizvodnje električne energije i vrše prodaju električne energije,
 - 2) snabdijevanja kvalifikovanih kupaca i trgovine električne energije na unutrašnjem tržištu.

- (4) Nosiocu Dozvole I reda može se izdati i Dozvola II reda uz uslov da se pripadajuće djelatnosti vode računovodstveno odvojeno.
- (5) Dozvola II reda važi na cijeloj teritoriji Bosne i Hercegovine.
- (6) Dozvole iz stava (1) ovog člana izdaju se na period do pet godina.
- (7) Po isteku roka važenja dozvole iz stava (6) ovog člana, na zahtjev nosioca dozvole, Regulatorna komisija može odobriti njeno produženje.
- (8) Dozvola I reda sadrži obaveze u vezi:
- 1) urednog snabdijevanja električnom energijom nekvalifikovanih/tarifnih kupaca kao i kvalifikovanih kupaca putem javnog snabdjevača, uključujući i korisnike univerzalne usluge;
 - 2) ugovaranja isporuke električne energije standardnog kvaliteta;
 - 3) pridržavanja propisanih tarifa električne energije kupcima iz tačke 1) ovog stava i ekonomične kupovine električne energije;
 - 4) pružanja informacija Regulatornoj komisiji i
 - 5) stalnog poboljšanja funkcije maloprodaje električne energije.
- (9) Dozvola II reda sadrži obaveze u vezi:
- 1) informisanja Operatora distributivnog sistema i NOSBiH-a o kupovini i prodaji električne energije;
 - 2) ugovaranja isporuke električne energije standardnog kvaliteta i
 - 3) pružanja informacija Regulatornoj komisiji i DERK-u.
- (10) Nosilac dozvole prvog i drugog reda je ovlašten da obustavi isporuku električne energije kupcima koji ne plaćaju svoje obaveze povodom tih isporuka, izuzev kupaca obuhvaćenih Programom zaštite ugroženih kupaca, kao što je to određeno od strane Regulatorne komisije.

D. / Postupak za izdavanje dozvola

Član 92.

- (1) Postupak izdavanja dozvola je javan i vodi se u skladu sa objektivnim i javnosti poznatim kriterijima na nediskriminirajući i transparentan način.
- (2) Prije izdavanja dozvola, Regulatorna komisija je dužna, o uslovima propisanim u nacrtu dozvole, izvršiti konsultacije sa zainteresiranim stranama kroz proces javne rasprave.
- (3) Podnosilac zahtjeva mora biti informisan o razlozima za odbijanje izdavanja dozvole. Razlozi moraju biti objektivni, nediskriminirajući, čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.

Član 93.

- (1) U posebnim slučajevima kada je to od javnog interesa, Regulatorna komisija može mijenjati uslove propisane dozvolom.
- (2) Regulatorna komisija je dužna, svojim aktom, propisati posebne slučajeve u kojima se mijenjaju uslovi propisani dozvolom.
- (3) Prije donošenja odluke o promjeni uslova u dozvoli, Regulatorna komisija će uzeti u obzir njene efekte tj. koristi i nedostatke koje ta promjena može prouzrokovati po imaoa dozvole.
- (4) Regulatorna komisija može izmijeniti uslove u dozvoli na osnovu podnesenog zahtjeva imaoa dozvole ili na vlastitu inicijativu.

XIX. UPRAVNI NADZOR I INSPEKCIJA**Član 94.**

Upravni nadzor

Upravni nadzor obuhvata nadzor nad primjenom odredbi ovog zakona i drugih propisa, nadzor nad obavljanjem poslova određenih ovim zakonom, nadzor nad zakonitošću upravnih i drugih akata koje donose nadležni organi kao i nadzor nad njihovim postupanjem obavlja Ministarstvo i Regulatorna komisija, svako u okviru svojih nadležnosti, u skladu sa ovlaštenjima propisanim ovim zakonom, Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99). Ovo ne isključuje i saradnju sa drugim nadležnim organima i organizacijama.

Član 95.

Inspekcijски nadzor

- (1) Ovim zakonom uređuju se poslovi inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem zakona i drugih propisa iz oblasti elektroenergetike koji se primjenjuju na teritoriji Federacije (u daljnjem tekstu: inspekcijски nadzor).
- (2) Inspekcijски nadzor obuhvata nadzor nad primjenom ovog zakona, drugih propisa i općih akata, standarda, tehničkih normativa i normi kvaliteta koje se odnose na projektovanje, građenje, odnosno rekonstrukciju, remont, održavanje i korišćenje elektroenergetskih objekata, instalacija, postrojenja i opreme u tim objektima, kao i na kvalitet isporuke električne energije.
- (3) Inspekcijски nadzor uključuje kontrolu izgradnje objekata, tehničke ispravnosti, pogonske sigurnosti elektroenergetskih objekata i postrojenja, sigurnosti ljudi u elektroenergetskim objektima, kao i uvid u tehničku i pogonsku dokumentaciju.
- (4) Poslovi inspekcijskog nadzora vrše se kod proizvođača opreme, izvođača radova i korisnika elektroenergetskih objekata, postrojenja i uređaja koji sa električnim instalacijama čine tehnološku cjelinu i namjenjeni su za proizvodnju, prenos, distribuciju i korišćenje električne energije (u daljnjem tekstu: elektroenergetski objekti i postrojenja).

Član 96.

- (1) Poslovi inspekcijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima iz člana 98. ovog zakona vrše se prilikom planiranja, projektovanja, proizvodnje, izgradnje, rekonstrukcije, remonta elektroenergetskih objekata i postrojenja, ugrađivanja električnih uređaja, instalacija i trošila i njihove upotrebe.
- (2) Poslovi inspekcijskog nadzora obuhvataju kontrolu kvaliteta električne energije, upotrebe i održavanja elektroenergetskih postrojenja u cilju ocjene njihove tehničke ispravnosti, pogonske spremnosti, bezbjednosti pogona, pogonskog i drugog osoblja, racionalne upotrebe električne energije i provođenja mjera ograničenja potrošnje električne energije.

Član 97.

- (1) Poslove inspekcijskog nadzora iz člana 96. ovog zakona vrše Federalna uprava za inspekcijске poslove i kantonalni organi uprave nadležni za poslove inspekcijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima, u skladu sa ovim zakonom, Zakonom o inspekcijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 69/05), odgovarajućim kantonalnim zakonima, Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, a po postupku utvrđenom Zakonom o upravnom postupku.

- (2) Poslove inspekcijskog nadzora iz nadležnosti Federacije, vrše Federalna uprava za inspekcijске poslove, Inspektorat tehničke inspekcije, odnosno federalni inspektori elektroenergetike (u daljnjem tekstu: federalni inspektor), a poslove iz nadležnosti kantonalnih organa uprave vrše kantonalne uprave za inspekcijске poslove, odnosno kantonalni inspektori elektroenergetike (u daljnjem tekstu: kantonalni inspektor).

Član 98.

Nadležnosti u vršenju inspekcijskog nadzora

- (1) Federalni inspektor vrši poslove inspekcijskog nadzora nad:
 - 1) elektroenergetskim objektima i postrojenjima za proizvodnju električne energije iz člana 78. stav (3) ovog zakona,
 - 2) elektroenergetskim objektima i postrojenjima za prenos i distribuciju električne energije napona 35 kV i višeg,
 - 3) elektroenergetskim objektima i postrojenjima napona 20 i 10 kV i nižeg, koja se nalaze u objektima koji im pripadaju po nadležnosti, a čiji je primarni napon 35 kV i viši,
 - 4) potrošačima električne energije snage 3,5 MVA i veće,
 - 5) tehničkim upravljanjem elektroenergetskim sistemom,
 - 6) korisnicima električne energije priključenim na prijenosnu mrežu.
- (2) Ostali elektroenergetski objekti i postrojenja, osim objekata i postrojenja iz stava (1) ovog člana, smatraju se lokalnim elektroenergetskim objektima i postrojenjima, u smislu ovog zakona, i u nadležnosti su kantonalnog inspektora.

Član 99.

- (1) Federalni i kantonalni inspektori imenuju se u skladu sa Zakonom o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06 i 4/12).
- (2) Za federalnog ili kantonalnog inspektora elektroenergetike (u daljem tekstu: nadležni inspektor) može se postaviti lice koje, pored uslova propisanih Zakonom o inspekcijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, ima završen fakultet, odnosno VII/1 stepen stručne spremlje ili visoko obrazovanje drugog ciklusa Bolonjskog sistema studija elektroenergetskog smjera, sa položenim stručnim ispitom i radnim iskustvom od najmanje tri godine na poslovima projektovanja, proizvodnje, ugradnje ili eksploatacije elektroenergetskih objekata i postrojenja, nakon položenog stručnog ispita.

Član 100.

U vršenju inspekcijskog nadzora federalni inspektori ostvaruju saradnju sa kantonalnim inspektorima u pitanjima koja su od zajedničkog interesa za vršenje inspekcijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima i pružaju im stručnu pomoć.

Član 101.

Dužnosti korisnika odnosno investitora elektroenergetskih objekata i postrojenja

- (1) Korisnik, odnosno investitor elektroenergetskih objekata i postrojenja je dužan u postupku pribavljanja rješenja o odobrenju za građenje objekata i postrojenja dostaviti projektnu dokumentaciju Ministarstvu ili kantonalnom organu uprave nadležnom za energiju koji, svojim aktom, utvrđuju usklađenost dokumentacije sa ovim zakonom i drugim propisima.
- (2) Korisnik, odnosno investitor objekata i postrojenja dužan je u postupku remonta, sanacije i rekonstrukcije objekata i postrojenja iz člana 98. stav (1) ovog zakona, u roku od 15

dana prije početka radova, obavijestiti federalni organ uprave nadležan za poslove elektroenergetske inspekcije o planiranim radovima, ugradnji novih, rekonstrukciji, promjeni namjene ili stavljanju trajno van pogona dijela ili cijelog objekta i postrojenja.

- (3) Obavjest iz stava (2) ovog člana, između ostalog, treba obavezno da sadrži opis planiranih radova i osnovne tehničke karakteristike novih, odnosno, uzroka stavljanja van pogona cijelih ili dijelova postojećih objekata i postrojenja.
- (4) Za ostale lokalne elektroenergetske objekte i postrojenja, korisnik, odnosno investitor podnosi obavijest kantonalnom organu uprave nadležnom za poslove elektroenergetske inspekcije na način i u roku sedam dana prije početka radova.

Član 102.

- (1) Korisnik, odnosno investitor elektroenergetskih objekata i postrojenja je dužan, prije podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za upotrebu objekta i postrojenja, pisano obavijestiti nadležnog inspektora o završetku izgradnje.
- (2) Korisnik, odnosno investitor ne može otpočeti sa korištenjem objekta i postrojenja prije izvršenog tehničkog prijema i izdavanja rješenja o odobrenju za upotrebu, u skladu sa zakonom.
- (3) Ako nadležni inspektor po izvršenom tehničkom prijemu utvrdi da izgrađeni objekat ili rekonstruisano postrojenje ne zadovoljava uslove utvrđene zakonom, dužan je o tome obavijestiti organ nadležan za izdavanje odobrenja za upotrebu.
- (4) Korisnik, investitor, odnosno subjekat koji uvozi ili stavlja u promet elektroenergetsku opremu, aparate i uređaje koji nisu proizvedeni na teritoriji Bosne i Hercegovine, a koji služe za potrebe elektroenergetskih objekata ili postrojenja, dužan je u roku od 15 dana od dana izvršenog carinjenja opreme, aparata i uređaja obavijestiti federalnog inspektora i staviti u uvid izvještaj o izvršenoj kontroli kvaliteta i dokaze da proizvod odgovara uslovima međunarodnih standarda i tehničkih propisa koji se primjenjuju na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.
- (5) Ministar će donijeti uputstvo o načinu vršenja kontrole iz stava (4) ovog člana.

Član 103.

- (1) Redovan pregled elektroenergetskih objekata i postrojenja iz člana 98. stav (1) ovog zakona vrši se najmanje jedanput u dvanaest mjeseci.
- (2) U slučaju oštećenja, havarije ili eksplozije elektroenergetskog objekta ili postrojenja i ako su zbog toga ugroženi ljudski životi i okolina, ako prijeti ili je nastala veća materijalna šteta, korisnik, vlasnik, odnosno investitor elektroenergetskog objekta i postrojenja je dužan odmah, a najkasnije u roku od 12 sati od nastanka ovih okolnosti, obavijestiti organ uprave nadležan za poslove elektroenergetske inspekcije.

Član 104.

Prava i dužnosti elektroenergetskog inspektora

U vršenju poslova inspekcijanskog nadzora iz člana 98. ovog zakona nadležni inspektor je dužan naročito provjeriti:

- 1) da li za elektroenergetsko postrojenje koje se gradi ili je izgrađeno i za opremu koja je ugrađena postoji tehnička dokumentacija i propisane isprave izdate od nadležnog organa, u skladu sa zakonom i drugim propisima,
- 2) da li korisnik pravilno i u skladu sa tehničkim propisima i uputstvima za rad i rukovanje upotrebljava i održava u pogonski ispravnom i

sigurnom stanju, elektroenergetsko postrojenje i tehničku dokumentaciju postrojenja,

- 3) da li lica koja se bave projektovanjem, izgradnjom, rukovanjem i održavanjem elektroenergetskih postrojenja imaju propisanu stručnu spremu, osposobljenost i položen stručni ispit,
- 4) da li se uredno vode propisane evidencije o radu elektroenergetskog postrojenja i da li se redovno ovjeravaju od strane odgovornog radnika,
- 5) da li se pravilno provode tehničke mjere za obustave i ograničenja u isporuci električne energije i osiguranju kvaliteta isporučene električne energije,
- 6) da li se elektroenergetska postrojenja, energija i energenti za pogon postrojenja koriste u skladu sa propisima i standardima.

Član 105.

Prava elektroenergetskog inspektora

- (1) Nadležni inspektor ima pravo u vršenju poslova inspekcijanskog nadzora rješenjem narediti korisniku elektroenergetskog postrojenja da izvrši odgovarajuća ispitivanja od strane ovlaštene, nezavisne stručne organizacije u svrhu utvrđivanja tehničke ispravnosti, uzroka oštećenja ili havarije postrojenja, u slučajevima kada se to pregledom na licu mjesta ne može utvrditi.
- (2) U roku od tri dana od dana pribavljanja rezultata iz stava (1) ovog člana korisnik postrojenja je dužan da o istim obavijesti organ uprave nadležan za poslove elektroenergetske inspekcije.
- (3) Korisnik postrojenja je dužan snositi troškove ispitivanja iz stava (1) ovog člana.

Član 106.

- (1) Radi otklanjanja utvrđenih nedostataka i nepravilnosti nadležni inspektor će rješenjem narediti mjere koje se moraju preduzeti u određenom roku i odrediti rok u kojem se, o otklanjanju istih, mora obavijestiti organ uprave nadležan za poslove elektroenergetske inspekcije.
- (2) Protiv rješenja iz stava (1) ovog člana, koje je donio nadležni inspektor, može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja Ministarstvu ili kantonalnom organu uprave nadležnom za energiju.

Član 107.

Prava i dužnosti u pogledu izricanja mjera

- (1) Nadležni inspektor ima pravo i dužnost rješenjem narediti sljedeće mjere:
 - 1) Obustavu izgradnje elektroenergetskih objekata i postrojenja u slučajevima:
 1. ako se radovi ne izvode prema odobroj projektnoj dokumentaciji, tehničkim propisima, standardima i normativima što može dovesti u pitanje sigurnost postrojenja, živote ljudi i prouzrokovati veće materijalne štete,
 2. ako u određenom roku nisu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci,
 - 2) Zabranu upotrebe ili korišćenja elektroenergetskih objekata i postrojenja ako njihov rad ili upotreba dovodi ili može dovesti u opasnost život ili zdravlje ljudi, ili ako njihov rad može prouzrokovati veće materijalne štete ili ometati pravilan rad drugih postrojenja i sistema,
 - 3) Zabranu izvođenja radova i upotrebu nepropisno izvedenih objekata u blizini, pored, iznad ili ispod elektroenergetskog objekta i postrojenja čijim izvođenjem ili upotrebom se ugrožava njihov pravilan rad ili dovodi u opasnost život i zdravlje ljudi, ili ako to može prouzrokovati materijalnu štetu većeg obima.

- (2) U slučajevima iz stava (1) ovog člana žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

XX. KAZNENE ODREDBE

Član 108.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj elektroenergetski subjekt:
- 1) ako Regulatornoj komisiji ne dostavi zatražene podatke i informacije (član 38.);
 - 2) ako neosnovano odbija izdavanje elektroenergetske saglasnosti ili priključenje novog kupca (član 61. stav (2) tačka 2));
 - 3) ako neosnovano obustavi kupcu isporuku električne energije (član 61. stav (2) tačka 6));
 - 4) ako gradi i priključuje objekte u elektroenergetski sistem Federacije koji nisu u skladu sa propisima i utvrđenim standardima (član 72.);
 - 5) ako kao imalac dozvole ne ispunjava obaveze utvrđene dozvolom (član 84. stav (3));
 - 6) ako otpočne rad i izgradnju bez dozvole propisane čl. 85.-90. ovog zakona i
 - 7) ako vrši snabdjevanje ili se bavi trgovinom električne energije bez dozvole propisane članom 91. ovog zakona.
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u društvu novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.

Član 109.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se pravno lice za prekršaj :
- 1) ako neovlašteno preuzima električnu energiju, prepravlja električne uređaje, mjerne uređaje i instalacije, bez odobrenja Operatora distributivnog sistema, te ometa i onemogućava ovlaštena lica u obavljanju elektroprivredne djelatnosti (član 70.);
 - 2) ako njegovi objekti nisu usklađeni sa propisima i standardima i ako ugrožavaju elektroenergetski sistem (član 72.);
 - 3) ako na svojoj nekretnini onemogućiti pristup i održavanje elektroenergetskih objekata (član 74. stav (2));
 - 4) ako troši električnu energiju bez ili mimo mjernih uređaja i ako onemogućiti pregled svog objekta (član 82.);
 - 5) ako bez odobrenja elektroprivrednog društva priključi svoj objekt na elektroenergetski sistem (član 82. stav (1));
 - 6) ako vrši zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina (čl. 77. i 107. stav (1) tačka 2)) i
 - 7) ako gradi objekte koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvodi druge radove ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcionisanje elektroenergetskih objekata (čl. 76. stav (1) i 107. stav (1) tačka 3))
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u društvu novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.

Član 110.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.500,00 KM kaznit će se lice za prekršaj:
- 1) ako neovlašteno preuzima električnu energiju, prepravlja električne uređaje, mjerne uređaje i instalacije, bez odobrenja Operatora distributivnog sistema , te ometa i onemogućava ovlaštena lica u obavljanju elektroprivredne djelatnosti (član 70.);
 - 2) ako na svojoj nekretnini onemogućiti pristup i održavanje elektroenergetskih objekata (član 74. stav (2));
 - 3) ako bez odobrenja elektroprivrednog društva priključi svoj objekt na elektroenergetski sistem (član 82. stav (1));
 - 4) ako troši električnu energiju bez ili mimo mjernih uređaja i ako onemogućiti pristup mjernom uređaju (član 82.);
 - 5) ako vrši zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina (čl. 77. i 107. stav (1) tačka 2));
 - 6) ako gradi objekte koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvodi druge radove ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcionisanje elektroenergetskih objekata (član 76. stav (1) i član 107. stav (1) tačka 3)) i
 - 7) za neovlašten ulazak ili pristup elektroenergetskim objektima, postrojenjima ili električnim vodovima koji su vidno označeni znacima zabrane ulaska, pristupa ili opasnosti (član 69.).

Član 111.

- (1) Novčanom kaznom od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se elektroenergetski subjekt ili drugo pravno lice za prekršaj:
- 1) ako ne obavijesti nadležnog inspektora o oštećenjima, havarijama ili eksplozijama elektroenergetskog objekta i postrojenja (član 103.);
 - 2) ako ne postupi po naređenju nadležnog inspektora da izvrši odgovarajuća ispitivanja (član 105.);
 - 3) ako nastavi sa radom ili upotrebom elektroenergetskog objekta i postrojenja suprotno naređenju nadležnog inspektora (član 107. stav (1) tačka 1) alineja 1. i tač. 2) i 3)).
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kaznit će se i odgovorno lice u elektroenergetskom subjektu ili drugom pravnom licu novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.
- (3) Zaštitna mjera zatvaranja elektroenergetskog objekta ili postrojenja u trajanju od tri mjeseca do godinu dana izreći će se elektroenergetskom subjektu ili drugom pravnom licu:
- 1) ako ne obavijesti nadležnog inspektora o oštećenjima, havarijama ili eksplozijama elektroenergetskog objekta i postrojenja (član 103.);
 - 2) ako ne postupi po naređenju nadležnog inspektora da izvrši odgovarajuća ispitivanja (član 105.);
 - 3) ako nastavi sa radom ili upotrebom elektroenergetskog objekta i postrojenja suprotno naređenju nadležnog inspektora (član 107. stav (1) tačka 1) alineja 1. i tač. 2) i 3)).

Član 112.

- (1) Novčanom kaznom od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se elektroenergetski subjekt, drugo pravno lice ili nosilac radnje, za prekršaj:
- 1) ako ne postupi u skladu sa članom 101. stav (1) ovog zakona,
 - 2) ako ne obavijesti nadležnog inspektora o namjeranim radovima na remontu, rekonstrukciji ili stavljanju van pogona elektroenergetskog objekta i postrojenja (član 101. stav (2)),
 - 3) ako pisano ne obavijesti nadležnog inspektora o završetku izgradnje elektroenergetskog objekta ili postrojenja ili ako počne sa korištenjem elektroenergetskog objekta ili postrojenja prije izvršenog tehničkog prijema odnosno izdavanja rješenja o odobrenju za upotrebu (član 102. st. (1) i (2)),
 - 4) ako pisano ne obavijesti nadležnog inspektora i ne dostavi izvještaj o kontroli kvaliteta (član 102. stav (4)),
 - 5) ako ne posjeduje tehničku dokumentaciju (član 104. stav (1) tačka 1)),
 - 6) ako se ne pridržava tehničkih propisa, standarda i drugih akata u radu, održavanju i rukovanju elektroenergetskim objektima i postrojenjima ili neuredno vodi evidencije o radu elektroenergetskog postrojenja (član 104. stav (1) tač. 2, 4) i 6)),
 - 7) ako ne otkloni nedostatke ili nepravilnosti na elektroenergetskom objektu i postrojenju, prema rješenju nadležnog inspektora, ili u određenom roku ne obavijesti nadležni organ elektroenergetske inspekcije o otklanjanju utvrđenih nedostataka ili nepravilnosti (čl. 106. i 107. stav (1) tačka 1) alineja 2.).
- (2) Za prekršaj iz stava (1) ovog člana kazniće se odgovorno lice u elektroenergetskom subjektu ili drugom pravnom licu, kao i drugi pojedinac novčanom kaznom od 500,00 KM do 2.000,00 KM.
- (3) Zaštitna mjera zatvaranja elektroenergetskog objekta ili postrojenja u trajanju od tri mjeseca do jedne godine izreći će se elektroenergetskom subjektu, drugom pravnom licu ili imaoocu radnje:
- 1) ako se ne pridržava tehničkih propisa, standarda i drugih akata u radu, održavanju i rukovanju elektroenergetskim objektima i postrojenjima (član 104. stav (1) tač. 2) i 6)),
 - 2) ako ne otkloni nedostatke ili nepravilnosti na elektroenergetskom objektu i postrojenju, prema rješenju nadležnog inspektora, ili u određenom roku ne obavijesti nadležni organ elektroenergetske inspekcije o otklanjanju utvrđenih nedostataka ili nepravilnosti (čl. 106. i 107. stav (1) tačka 1) alineja 2.).

XXI. IZVJEŠTAVANJE O SIGURNOSTI SNABDIJEVANJA

Član 113.

Sigurnost snabdijevanja

- (1) Godišnji izvještaj o sigurnosti snabdijevanja električnom energijom i očekivanoj potrošnji priprema Ministarstvo i dostavlja Vladi Federacije do 30-tog juna tekuće godine za prethodnu godinu.
- (2) Izvještaj iz stava (1) ovog člana sadrži:
 - 1) radnu (pogonsku) sigurnost distributivnih sistema za električnu energiju;
 - 2) opis (pregled) implementiranih restriktivnih mjera koje su poduzete u skladu sa članom 65. ovog zakona;
 - 3) prognozu bilansa proizvodnje i potrošnje za period od tri i deset godina;

- 4) očekivane uslove sigurnosti snabdijevanja u naredne tri i deset godina;
 - 5) primjenjene principe u upravljanju zagušenjem u distributivnim sistemima u skladu sa međunarodnim propisima;
 - 6) očekivani razvoj proizvodnje, snabdijevanja i potrošnje uzimajući u obzir mjere upravljanja potrošnjom i
 - 7) lokalne, nacionalne i evropske ciljeve u smislu održivog razvoja.
- (3) Izvještaj iz stava (1) ovog člana objavljuje se na web stranici Ministarstva.

XXII. PRESTRUKTURIRANJE ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA

Član 114.

Program prestrukturiranja elektroenergetskog sektora

- (1) Prestrukturiranje postojećih elektroprivrednih preduzeća izvršit će se u skladu s Programom o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji a na osnovu važećih propisa, uz saglasnost Parlamenta Federacije.
- (2) Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji, na predlog Ministarstva, donosi Vlada Federacije u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Privatizacija elektroprivrednih preduzeća može se vršiti samo u skladu sa posebnim zakonom.

XXIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 115.

Prelazne i završne odredbe

- (1) Regulatorna komisija za električnu energiju osnovana Zakonom o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", broj 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 i 83/11) nastavlja sa radom prema odredbama ovog zakona.
- (2) Članovi Regulatorne komisije imenovani u skladu sa ranijim Zakonom o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", broj 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 i 83/11), nastaviti će sa obavljanjem svoje funkcije do isteka dodjeljenog mandata.
- (3) Regulatorna komisija je dužna uskladiti odredbe Statuta sa odredbama ovog zakona u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Regulatorna komisija je dužna uskladiti svoj rad i akta sa odredbama ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 116.

- (1) Do donošenja podzakonskih propisa na osnovu ovog zakona primjenjuju se važeći podzakonski propisi.
- (2) Do donošenja Metodologije za utvrđivanje naknada, rokova i uslova za priključak na distributivnu mrežu, te utvrđivanje iznosa naknada za priključenje ili povećanje priključne snage, primjenjivat će se važeći pravilnici o priključcima koje je odobrila Regulatorna komisija.
- (3) Podzakonski akti iz stava (2) ovog člana, će se uskladiti s ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Podzakonski akti koji proističu iz odredbi ovog zakona će se donijeti najdalje u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (5) Zahtjevi koji su primljeni do stupanja na snagu ovog zakona rješavat će se po odredbama propisa koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva, ukoliko je to za podnosioca zahtjeva povoljnije.
- (6) U skladu sa Odlukom Visokog predstavnika od 18. septembra 2009. godine, kojom je donešen Zakon o

izmjenama i dopunama Zakona o električnoj energiji ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 61/09) a koji je donio Parlament Federacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 83/11), JP Elektroprivreda BiH će nastaviti snabdjevati Brčko Distrikt do vremena kada to prestanu zahtijevati uslovi tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini.

- (7) U skladu sa razvojem tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, postojeća elektroprivredna društva u Federaciji će nastaviti sa proizvodnjom električne energije za nekvalificirane kupce i snabdijevanjem nekvalificiranih kupaca, a sve u okviru vršenja obaveze javne usluge.
- (8) U okviru vršenja obaveze javne usluge postojeća elektroprivredna društva u Federaciji će obavljati djelatnost distribucije električne energije.
- (9) Ovlaštenja po osnovu državnog kapitala u postojećim elektroprivrednim društvima, i u društvima koja nastanu nakon prestrukturiranja elektroenergetskog sektora, vršit će Ministarstvo.
- (10) Ministar će, u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o pregledu i usklađenosti projektne dokumentacije u skladu sa članom 101. stav (1) ovog zakona.
- (11) Ministar će, u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o uslovima koje u pogledu kadrova, tehničke opremljenosti moraju ispunjavati privredna društva i druga pravna lica koja vrše montažu, remont, reviziju i ispitivanja elektroenergetskih postrojenja i instalacija.
- (12) Ministar će, u roku od pet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o utvrđivanju ispunjavanja uslova za obavljanje periodičnih pregleda, mjerenja i ispitivanja na elektroenergetskim postrojenjima, električnim uređajima, električnim instalacijama i izdavanju isprava.
- (13) Ministar će, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o uslovima i načinu polaganja stručnih ispita za radnike koji rade na rukovanju i održavanju elektroenergetskih postrojenja, instalacija i uređaja koja su u funkciji proizvodnje, prenosa i distribucije električne energije.

Član 117.

- (1) Danom stupanja na snagu ovog zakona, na teritoriji Federacije prestaje primjena Zakona o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", br. 41/02 i 38/05).
- (2) Danom stupanja na snagu ovog zakona, na teritoriji Federacije prestaje primjena Zakona o elektroenergetskoj inspekciji ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/02)

Član 118.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedavajući
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, s. r.

Predsjedavajući
Predstavničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, s. r.

Temeljem članka IV.B.7. a)(IV) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, donosim

UKAZ O PROGLAŠENJU ZAKONA O ELEKTRIČNOJ ENERGIJI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Proglašava se Zakon o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine koji je donio Parlament Federacije BiH na

sjednici Zastupničkog doma od 02.07.2013. godine i na sjednici Doma naroda od 25.07.2013. godine.

Broj 01-02-775-02/13
12. kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Predsjednik
Živko Budimir, v. r.

ZAKON O ELEKTRIČNOJ ENERGIJI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Opće odredbe

- (1) Ovim Zakonom uređuje se funkcioniranje elektroenergetskog sektora, elektroprivredne djelatnosti, razvitak tržišta električne energije, reguliranje tržišta, opći uvjeti za isporuku električne energije, planiranje i razvitak, izgradnja, rekonstruiranje i održavanje elektroenergetskih objekata, nadzor nad provođenjem zakona i druga pitanja od značaja za obavljanje elektroprivredne djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).
- (2) Prijenos električne energije, aktivnosti vezane za prijenos, međunarodna trgovina, upravljanje, vođenje elektroenergetskog sustava, balansno tržište i tržište pomoćnih usluga nisu regulirani ovim zakonom.

II. CILJEVI

Članak 2.

Ciljevi

- (1) Ovim Zakonom kao pravnim okvirom se stvaraju uvjeti za razvitak tržišta električne energije.
- (2) Uzimajući u obzir odredbu stavka (1) ovog članka, ciljevi ovog Zakona su:
 - 1) osiguranje kontinuirane, sigurne i kvalitetne opskrbe kupaca električnom energijom;
 - 2) poticaj razvitka u oblasti elektroenergetike i diversifikacija izvora električne energije;
 - 3) poticaj za domaća i strana ulaganja;
 - 4) uključivanje u međunarodno tržište električne energije, putem jedinstvenog tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini;
 - 5) ekonomično i racionalno korištenje električne energije;
 - 6) energetska učinkovitost;
 - 7) uvođenje konkurencije, transparentnosti i sprječavanje neželjenih efekata monopola;
 - 8) zaštita okoliša sukladno propisima i domaćim i međunarodnim standardima;
 - 9) zaštita interesa korisnika sustava i
 - 10) korištenje obnovljivih izvora energije.

III. DEFINICIJE I POJMOVI

Članak 3.

Definicije

Izrazi uporabljeni u ovom zakonu imaju slijedeća značenja:

- 1) "Direktni vod" označava dalekovod koji povezuje izolirano mjesto proizvodnje sa izoliranim kupcem ili dalekovod koji povezuje proizvođača električne energije i dobavljača električne energije radi direktne opskrbe njihovih vlastitih objekata, podružnica i kvalificiranih kupaca.
- 2) "Distribucija" znači razvođenje električne energije putem srednjenaponske i niskonaponske distribucijske mreže sa ciljem isporuke kupcima, ali ne uključuje opskrbu.

- 3) "Distribuirana proizvodnja" znači proizvodnju električne energije u objektima za proizvodnju električne energije priključenim na distribucijski sustav.
- 4) "Dozvola za rad (licencija)" znači ovlaštenje mjerodavnog organa za obavljanje određene elektroprivredne djelatnosti.
- 5) "Elektroenergetski subjekt" znači pravna osoba koja je osnovana sukladno Zakonu o gospodarskim društvima i obavlja najmanje jednu od sljedećih djelatnosti: proizvodnja, prijenos, distribucija, opskrba ili trgovina električne energije.
- 6) "Energetska dozvola" znači upravni akt koji izdaje Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) investitoru u postupku prikupljanja potrebnih dozvola za izgradnju proizvodnog elektroenergetskog objekta.
- 7) "Energetska učinkovitost/upravljanje potražnjom" znači cjelovit ili integralni pristup, sa ciljem utjecaja na količinu i vremenski raspored potrošnje električne energije radi smanjenja potrošnje primarne energije i vršnih opterećenja, davanjem prednosti ulaganjima u mjere za energetska učinkovitost u ili druge mjere, kao što su ugovori o opskrbi sa prekidima, umjesto na ulaganja u povećanje proizvodnih kapaciteta, ukoliko prve predstavljaju najučinkovitiju i najekonomičniju mogućnost, uzimajući u obzir pozitivan utjecaj smanjenja potrošnje energije na okoliš, kao i sigurnost opskrbe i aspekt troškova distribucije koji su s tim povezani, a što uključuje i smanjenje distributivnih gubitaka.
- 8) "Fizička osoba" je ona osoba koja je registrirana sukladno Zakonu o obrtu za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije u objektima instalirane snage do 150 kW.
- 9) "Horizontalno integrirano društvo" znači elektroprivredno društvo ili grupu elektroprivrednih društava koje obavlja najmanje jednu od djelatnosti proizvodnje radi prodaje, ili prijenosa ili distribucije ili opskrbe električnom energijom i neku drugu djelatnost koja nije vezana za elektroprivrednu djelatnost.
- 10) "Integrirano privredno društvo" znači vertikalno ili horizontalno integrirano elektroprivredno društvo.
- 11) "Interkonektor" znači opremu koja se koristi za povezivanje elektroenergetskih sustava.
- 12) "Javni opskrbljivač kvalificiranih kupaca"(u daljnjem tekstu: Javni opskrbljivač) znači opskrbljivača koji ima obvezu da opskrbljiva kvalificiranog kupca kada on ne odabere svog opskrbljivača na tržištu električne energije na način i pod uvjetima koje propisuje Regulatorna komisija.
- 13) "Koncesija" znači pravo obavljanja gospodarske djelatnosti korištenjem prirodnih bogatstava, dobara u općoj uporabi i obavljanja djelatnosti od općeg interesa.
- 14) "Komercijalni kupac" znači kupca električne energije koji nije iz reda domaćinstava i javne rasvjete a čiji su objekti priključeni na distribucijski sustav naponske razine niže od 1 kV.
- 15) "Korisnik sustava" znači svaku pravnu osobu koja opskrbljava ili pravnu i fizičku osobu koja biva opskrbljivana putem prijenosnog ili distribucijskog sustava.
- 16) "Krajnji kupac" znači kupca koji kupuje električnu energiju za osobne potrebe.
- 17) "Kupac" znači kupca na veliko ili krajnjeg kupca električne energije.
- 18) "Kupac iz kategorije domaćinstva" znači kupca koji kupuje električnu energiju za uporabu u osobnom domaćinstvu, isključujući komercijalne ili profesionalne djelatnosti.
- 19) "Kupac koji nije domaćinstvo" znači svaku fizičku ili pravnu osobu koja kupuje električnu energiju koja nije namijenjena za uporabu u osobnom domaćinstvu, uključujući proizvođače i kupce na veliko .
- 20) "Kupac na veliko" znači pravnu ili fizičku osobu koja kupuje električnu energiju radi preprodaje unutar ili izvan sustava u kom je registriran.
- 21) "Kvalificirani kupac" znači kupca koji može slobodno kupovati električnu energiju od opskrbljivača/trgovca kojeg sam izabere.
- 22) "Kvalificirani proizvođač" znači proizvođača koji u pojedinačnom objektu za proizvodnju električne energije proizvodi električnu energiju, koristeći otpad ili obnovljive izvore energije na ekonomski primjeren način, uključujući kombinirani ciklus proizvodnje toplotne i električne energije, koji je usklađen sa zaštitom okoliša, a koji takav položaj može steći na temelju rješenja mjerodavnog organa.
- 23) "Malo poduzeće" znači svako gospodarsko društvo koje zadovoljava najmanje dva od tri navedena kriterija: da ima manje od 50 uposlenih, da ostvaruje ukupni godišnji prihod manji od 2 miliona KM i čija je vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine manja od 1 milion KM, a čiji su objekti priključeni na distribucijski sustav naponske razine niže od 1 kV.
- 24) "Nekvalificirani kupac" znači kupca za kojeg se električna energija dobavlja na regulirani način i po reguliranim cijenama (tarifama).
- 25) "Neovisni proizvođač" znači proizvođača koji ne obavlja djelatnost proizvodnje električne energije kao javnu uslugu, a koji posjeduje osobne objekte za proizvodnju električne energije radi prodaje na tržištu.
- 26) "Obveza javne usluge" znači zajamčenu razinu usluge koju će elektroprivredno društvo pružiti kupcima u općem društvenom i ekonomskom interesu radi osiguranja sigurnosti opskrbe, redovnosti, kvalitete i cijene opskrbe, kao i zaštite životne sredine, uključujući energetska učinkovitost i uporabu energije iz obnovljivih izvora.
- 27) "Obnovljivi izvori energije" znače obnovljive nefosilne izvore energije (vjetar, sunce, geotermalni izvori, valovi, plima/oseka, hidroenergija, biomasa, deponijski plin, plin iz postrojenja za preradu otpada i bioplin).
- 28) "Operator distribucijskog sustava" znači pravnu osobu koja posjeduje licenciju-dozvolu za djelatnost distribucije i mjerodavno je za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvitak elektrodistribucijske mreže i priključivanje novih kupaca i proizvođača.
- 29) "Pomoćne usluge" znače sve usluge potrebne za funkcioniranje prijenosnog ili distribucijskog sustava.
- 30) "Povezani sustavi" znače određeni broj prijenosnih i distribucijskih sustava povezanih putem jednog ili više interkonektora.
- 31) "Priključak" znači sklop električnih vodova i uređaja srednjeg i niskog napona, uključujući i obračunsko mjesto, kojima se objekat kupca/proizvođača povezuje sa distribucijskom mrežom, isključujući

- usponske vodove koji su sastavni dio građevine, a preko kojih se povezuje mjerno mjesto kupca.
- 32) "Proizvodnja" znači proizvodnju električne energije.
 - 33) "Proizvođač" znači fizičku ili pravnu osobu koja proizvodi električnu energiju.
 - 34) "Proizvođač za osobne potrebe" znači fizičku ili pravnu osobu koja električnu energiju proizvodi za osobne potrebe.
 - 35) "Referentna cijena električne energije" znači otkupnu cijenu električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju čija se proizvodnja ne potiče i koristi se za utvrđivanje naknada koje se plaćaju za obnovljive izvore, a utvrđuje je Regulatorna komisija.
 - 36) "Rezervni opskrbljivač" znači opskrbljivača koji ima obvezu da kvalificiranog kupca opskrbljava električnom energijom u slučajevima kada odabrani opskrbljivač prestane da vrši opskrbu kvalificiranog kupca električnom energijom.
 - 37) "Opskrba" znači prodaju električne energije kupcima, uključujući preprodaju električne energije.
 - 38) "Sigurnost" znači sigurnost opskrbe, elektroenergetsku sigurnost i tehničku sigurnost.
 - 39) "Opskrbljivač" znači svaku pravnu osobu koja posjeduje dozvolu za obavljanje djelatnosti opskrbe kupaca električnom energijom, izdatu od strane mjerodavnog regulatornog tijela.
 - 40) "Trgovac" znači svaku pravnu osobu koja se bavi trgovinom električne energije i koji posjeduje dozvolu izdatu od strane mjerodavnog regulatornog tijela.
 - 41) "Trgovina" znači kupovinu i prodaju električne energije, isključujući prodaju krajnjem kupcu.
 - 42) "Univerzalna usluga" znači dio javne usluge kojom se jamči priključak i opskrba po razumnim, jednostavno i lako uporedivim i transparentnim cijenama kupcima iz kategorije domaćinstava, malim poduzećima i komercijalnim kupcima kako je dalje definirano u članku 13. ovog zakona.
 - 43) "Vertikalno integrirano društvo" znači elektroprivredno društvo ili grupu elektroprivrednih društava u kojima ista osoba ili više istih osoba imaju pravo da izravno ili neizravno upravljaju društvom, gdje društvo ili grupa društava obavlja najmanje jednu od djelatnosti prijenosa ili distribucije i najmanje jednu od djelatnosti proizvodnje ili opskrbe električnom energijom.

IV. ELEKTROENERGETSKA STRATEGIJA, POLITIKA I PLAN RAZVITKA

Članak 4.

Elektroenergetska strategija

- (1) Ministarstvo izrađuje, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) predlaže a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Parlament Federacije) donosi Energetsku strategiju Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Energetska strategija Federacije).
- (2) Sastavni dio Energetske strategije Federacije je Elektroenergetska strategija Federacije.
- (3) Elektroenergetska strategija Federacije sastoji se od:
 - 1) Elektroenergetske politike,
 - 2) Strateškog plana razvitka elektroenergetskog sektora (u daljnjem tekstu: Strateški plan),

- 3) Akcijskog plana koji definira strateške aktivnosti koje se trebaju implementirati (u daljnjem tekstu: Akcijski plan).
- (4) Elektroenergetska strategija Federacije donosi se za razdoblje od najmanje 20 godina.
- (5) Ministarstvo razmatra i prati realiziranje Elektroenergetske strategije Federacije i utvrđenih ciljeva i po potrebi ažurira svake tri godine, a izmjene i dopune iste vrše se po proceduri iz stavka (1) ovog članka.
- (6) Elektroenergetska politika i Strateški plan donose se za razdoblje od najmanje dvadeset (20) godina, razmatra se najmanje svake tri godine i ažurira po potrebi, a izmjene i dopune istih vrše se po proceduri iz stavka (1) ovog članka.
- (7) Elektroenergetska strategija Federacije utvrđuje razvitak elektroenergetske infrastrukture usklađeno sa Strateškim planom i Prostornim planom Federacije, istovremeno utvrđujući potrebna ulaganja u javnu infrastrukturu, kao i očekivanu razinu ulaganja domaćih i stranih ulagača u elektroenergetski sektor.
- (8) Elektroenergetska strategija Federacije priprema se u suradnji sa kantonima.

Članak 5.

Elektroenergetska politika

- (1) Vlada Federacije provodi elektroenergetsku politiku sukladno Elektroenergetskoj strategiji Federacije.
- (2) Elektroenergetskom politikom se osigurava:
 - 1) osiguranje sigurne, pouzdane i kvalitetne opskrbe električnom energijom;
 - 2) promoviranje uravnoteženosti razvitka elektroenergetskog sektora u cjelosti uzimajući u obzir promjene u potrošnji;
 - 3) povećanje korištenja dostupnih primarnih izvora energije;
 - 4) promoviranje korištenja obnovljivih izvora energije i energetske učinkovitosti;
 - 5) osiguranje učinkovitog korištenja i proizvodnje električne energije;
 - 6) zaštita prava i interesa svih sudionika u elektroenergetskom sektoru;
 - 7) donošenje programa zaštite ugroženih kupaca;
 - 8) osiguranje zaštite okoliša (ekološke ravnoteže) pri obavljanju energetske aktivnosti;
 - 9) promoviranje investicija i osiguranje razvitka elektroenergetskog sektora i uvođenje novih tehnologija u elektroenergetskom sektoru;
 - 10) promoviranje konkurencije u elektroenergetskom sektoru prema načelima nediskriminacije i transparentnosti i promoviranja konkurencije na tržištu električne energije;
 - 11) implementiranje obveza vršenja javne i univerzalne usluge;
 - 12) implementiranje međunarodnih obveza u elektroenergetskom sektoru.

Članak 6.

Strateški plan razvitka elektroenergetskog sektora

- (1) Strateški plan obuhvata slijedeće:
 - 1) razvitak elektroenergetske infrastrukture, izgradnju novih elektroenergetskih objekata radi osiguranja sigurnosti opskrbe i zadovoljavanja potrošnje električne energije, uz uvažavanje tehnoloških i ekonomskih kriterija, a sukladno kriterijima za zaštitu životne sredine;
 - 2) razvitak i mjere za poticanje uporabe obnovljivih izvora energije i proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije;

- 3) mjere za povećanje učinkovitosti korištenja energije;
 - 4) dugoročnu projekciju elektroenergetske bilance sa definiranim dinamikom i načinom ostvarivanja i praćenja razvitka iz toč. 1) i 2) ovog članka, uključujući i ocjenu ostvarenih učinaka;
 - 5) uvođenje novih tehnologija u elektroenergetski sektor;
 - 6) mjere ekonomičnog i racionalnog korištenja električne energije;
 - 7) mjere podrške institucijama za energiju u Federaciji i
 - 8) okvirna financijska sredstva za realiziranje Strateškog plana.
- (2) Strateški plan iz stavka (1) ovog članka mora biti usklađen sa Prostornim planom Federacije i prostornim planovima kantona.

Članak 7.

Akcijski plan

- (1) Radi ostvarivanja ciljeva utvrđenih Elektroenergetskom politikom i Strateškim planom, donosi se Akcijski plan na razdoblje od deset godina.
- (2) Akcijski plan iz stavka (1) ovog članka sadrži:
 - 1) način, dinamiku i mjere za ostvarenje Strateškog plana;
 - 2) dinamiku i rokove izgradnje i rekonstruiranja elektroenergetskih objekata;
 - 3) podatke o subjektima odgovornim za realiziranje planiranih programa i projekata;
 - 4) podatke o visini potrebnih financijskih sredstava, izvorima financiranja, uključujući i procjenu razine ulaganja domaćih i stranih investitora u elektroenergetski sektor i
 - 5) druge elemente značajne za sprovođenje Strateškog plana.
- (3) Za nadzor nad provođenjem Strateškog plana i Akcijskog plana mjerodavno je Ministarstvo.
- (4) Ministarstvo izrađuje i dostavlja Vladi Federacije godišnje Izvješće o realiziranju Strateškog plana i Akcijskog plana.
- (5) Izvješće iz stavka (4) ovog članka sadrži:
 - 1) rezultate ostvarene u prethodnoj godini u odnosu na postavljene ciljeve;
 - 2) ocjenu utjecaja ostvarenih rezultata implementacije;
 - 3) prijedlog mjera za povećanje učinkovitosti implementacije i
 - 4) ocjenu potrebe dorade Strateškog plana i Akcijskog plana.

Članak 8.

Usklađivanje planova

- (1) Dugoročni i kratkoročni planovi proizvođača, operatora distribucije, opskrbljivača, Regulatorne komisije za energiju u Federaciji, kao i drugih subjekata u elektroenergetskom sektoru trebaju biti usklađeni sa Elektroenergetskom strategijom Federacije.
- (2) Jedinice lokalne i kantonalne uprave su obvezne da harmoniziraju svoja postojeća, odnosno nova planska dokumenta sa Elektroenergetskom strategijom Federacije.

Članak 9.

Bilanca energetske potreba

- (1) Vlada Federacije, na prijedlog Ministarstva, donosi dugoročne, trogodišnje i godišnje bilance energetske potreba Federacije koji će: predvidjeti potrošnju energije, izvore (tipove) energije i mjere koje će se primjenjivati da bi se zadovoljila potrošnja energije i energenata u naznačenom razdoblju.
- (2) Bilanca energetske potreba Federacije čini jedan od polaznih dokumenata koji se koriste u pripremi izrade Energetske strategije Federacije.

- (3) Ministarstvo donosi Pravilnik o bilanci energetske potreba kojim se propisuju sadržaj i način dostave podataka koje su tijela i institucije federalne vlasti, kantonalna tijela i institucije, jedinice lokalne samouprave i energetske subjekti dužni dostaviti Ministarstvu radi utvrđivanja prijedloga bilance energetske potreba.
- (4) Pravilnikom iz stavka (3) ovog članka će se definirati obveze jedinica lokalne samouprave i energetske subjekata za dostavljanje potrebnih podataka kantonalnim ministarstvima mjerodavnim za izradu bilance energetske potreba kantona.

Članak 10.

Elektroenergetska bilanca

- (1) Dugoročna elektroenergetska bilanca se donosi za razdoblje od deset godina uz konstantno godišnje ažuriranje.
- (2) Godišnja elektroenergetska bilanca se donosi najkasnije do 31. listopada tekuće godine za iduću godinu. Godišnja elektroenergetska bilanca obvezno sadrži:
 - 1) plan potreba po pojedinim vrstama primarne energije i energenata;
 - 2) plan osiguranja pojedinih vrsta primarne energije i energenata;
 - 3) način na koji se osiguravaju potrebe opskrbe pojedinim vrstama energenata uključujući primarnu (obnovljivi i neobnovljivi izvori energije) i finalnu energiju;
 - 4) godišnji plan, odnosno mjesečne planove proizvodnje električne energije;
 - 5) godišnji plan, odnosno mjesečne planove potrošnje električne energije;
 - 6) bilancu snaga na mreži prijenosa, uključujući i planove rezervi;
 - 7) plan nabave električne energije od industrijskih elektrana i neovisnih proizvođača;
 - 8) plan isporuke i nabave električne energije na temelju ugovora o kupoprodaji, uključujući plan uvoza-izvoza električne energije;
 - 9) plan gubitaka električne energije;
 - 10) plan zaliha energije u akumulacijama hidroelektrana;
 - 11) plan nabavi i potreba za ugljenom i tečnim gorivima;
 - 12) plan remonta, revitaliziranja i rekonstruiranja proizvodnih kapaciteta;
 - 13) godišnja razina rezervnih kapaciteta (margina rezerve) elektroenergetskih postrojenja i objekata;
 - 14) potrebne razine radnih rezervi svake godine i zahtjeve vezane za energetske učinkovitost za svaku godinu.

Članak 11.

Privremene smjernice elektroenergetske politike

- (1) Do donošenja elektroenergetske politike Ministarstvo priprema, Vlada Federacije donosi, a Parlament Federacije daje suglasnost na privremene smjernice elektroenergetske politike za sve sudionike u elektroenergetskom sektoru uključujući i Regulatornu komisiju za energiju.
- (2) Postupak izmjena i dopuna privremenih smjernica za sudionike u elektroenergetskom sektoru i Regulatornu komisiju za energiju provodi se prema stavku (1) ovog članka.

V. ELEKTROPRIVREDNE DJELATNOSTI

Članak 12.

Elektroprivredne djelatnosti

- (1) Elektroprivrednim djelatnostima, koje su predmet ovog zakona, smatraju se:
 - 1) proizvodnja električne energije;
 - 2) distribuiranje električne energije;
 - 3) opskrba električnom energijom i

- 4) trgovina električnom energijom.
- (2) Elektroprivredne djelatnosti iz stavka (1) ovog članka obavljaju elektroenergetski subjekti osnovani sukladno Zakonu o gospodarskim društvima ("Službene novine Federacije BiH", br.23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 i 63/10) i registrirani za obavljanje barem jedne od navedenih djelatnosti iz stavka (1) ovog članka, uz uvjet da dobiju dozvolu za obavljanje djelatnosti od Regulatorne komisije.
- (3) Iznimno od odredaba iz stavka (2) ovog članka, proizvodnjom električne energije, na način i pod uvjetima utvrđenim ovim Zakonom, mogu se baviti i fizičke osobe koje su osnovane sukladno Zakonu o obrtu i srodnim djelatnostima ("Službene novine Federacije BiH" broj 35/09) i koja tu djelatnost obavljaju u statusu obrtnika, u objektima instalirane snage do 150 kW, uz uvjet da dobiju dozvolu za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije utvrđenu ovim zakonom i uz obvezu upisa u registar poreznih obveznika sukladno Zakonu o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH", br. 10/08, 9/10 i 44/11).
- (4) Proizvodnja električne energije za osobne potrebe ne smatra se elektroprivrednom djelatnošću.

Članak 13.

Javna usluga

- (1) Elektroenergetskom subjektu, u općem ekonomskom i društvenom interesu može se nametnuti obveza javne usluge koja će osigurati sigurnost opskrbe, redovnost, kvalitetu i cijenu opskrbe, kao i zaštitu životne sredine, uključujući energetska učinkovitost, uporabu energije iz obnovljivih izvora i zaštitu okoliša, a sve sukladno važećim propisima Federacije i međunarodnim ugovorima koje je zaključila Bosna i Hercegovina.
- (2) Obveza vršenja javne usluge utvrđuje se u dozvoli za rad koju izdaje Regulatorna komisija.
- (3) Obveze javne usluge su jasno definirane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive i biće objavljene.
- (4) Svim domaćim i stranim elektroenergetskim subjektima jamči se ravnopravnost pristupa domaćim kupcima pod istim uvjetima i sukladno ovom Zakonu.
- (5) Vlada Federacije donosi program za zaštitu ugroženih kupaca, kojim će se definirati aktivnosti koje se odnose na zaštitu ugroženih kupaca od isključenja električne energije kao i zaštitu kupaca u udaljenim područjima.
- (6) Program zaštite ugroženih kupaca iz stavka (5) ovog članka čini sastavni dio Elektroenergetske politike, a do donošenja iste, sastavni dio Privremenih smjernica elektroenergetske politike.
- (7) Kao dio obveze javne usluge, elektroenergetski subjekti kojima je ta obveza nametnuta sukladno stavku (1) ovog članka, dužni su pružati univerzalnu uslugu opskrbe električnom energijom svim krajnjim kupcima iz kategorije domaćinstava, malim poduzećima i komercijalnim kupcima, na području njihovog djelovanja, sukladno Elektroenergetskoj politici Federacije.
- (8) Kupci iz stavka (7) ovog članka imaju pravo da budu opskrbljivani električnom energijom određene kvalitete po razumnim, lako i jasno uporedivim i transparentnim cijenama.
- (9) Kvalificirani kupci koji su na tržištu i kvalificirani kupci koji nisu odabrali opskrbljivača na slobodnom tržištu imaju pravo opskrbe od strane javnog opskrbljivača sukladno odredbama ovog zakona i pravilnika o opskrbi kvalificiranih kupaca električnom energijom kojeg, u roku do šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona,

propisuje Regulatorna komisija, a koji, pored ostalog, obvezno sadrži:

- 1) dinamiku ukidanja tarifnih stavova za pojedine kategorije kupaca do potpunog otvaranja tržišta,
- 2) način opskrbe kvalificiranih kupaca, uspostavu javnog opskrbljivača, njegova prava i obveze,
- 3) prava i obveze kvalificiranih kupaca,
- 4) postupak i uvjete promjene opskrbljivača,
- 5) usluge rezervnog opskrbljivača, uvjete pod kojima kvalificirani kupac može koristiti usluge rezervnog opskrbljivača, kriterij za njegov odabir, kao i način formiranja cijena električne energije rezervnog opskrbljivača, te vrijeme trajanja usluge rezervnog opskrbljivača,
- 6) metodologiju za utvrđivanje cijena usluge opskrbe od javnog opskrbljivača.

Članak 14.

Razdvajanje djelatnosti

- (1) Elektroenergetski subjekt koji obavlja dvije ili više elektroprivrednih djelatnosti, ili uz elektroprivrednu djelatnost obavlja i drugu djelatnost, dužan je te djelatnosti obavljati funkcionalno razdvojeno.
- (2) Funkcionalno razdvajanje iz stavka (1) ovog članka uključuje:
- 1) razdvajanje računa u internom računovodstvu vertikalno integriranog društva na način da:
 1. odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za elektroprivredne djelatnosti proizvodnje, distribucije, opskrbe i trgovine električnom energijom,
 2. odvojeno vodi poslovne knjige i računovodstvo za druge neelektroprivredne djelatnosti koje obavlja,
 3. sačini i objavi odvojena finansijska izvješća (bilancu stanja, bilancu uspjeha, izvješće o novčanim tijekovima) i druga izvješća za svaku elektroprivrednu djelatnost i neelektroprivrednu djelatnost odvojeno, a sukladno propisima kojim se uređuje računovodstvo i revizija.
 - 2) Razdvajanje poslovnog upravljanja s ciljem:
 1. osiguranja odvojenog poslovnog upravljanja različitim elektroprivrednim djelatnostima kojim se osigurava razdvojeno i neovisno ostvarivanje međusobnih komercijalnih interesa,
 2. obezbjeđenja uvjeta da osobe koje su u upravljačkoj strukturi u jednoj elektroprivrednoj djelatnosti ne mogu biti članovi u upravljačkoj strukturi vertikalno integriranog društva,
 3. osiguranje uvjeta da osobe zaposlene u jednoj elektroprivrednoj djelatnosti ne mogu obavljati poslove u drugoj elektroprivrednoj djelatnosti.

VI. TRŽIŠTE ELEKTRIČNE ENERGIJE

Članak 15.

Tržište električne energije

- (1) Sukladno odredbama Ugovora o uspostavi Energetske zajednice Jugoistočne Europe, aktima Državne regulatorne komisije za električnu energiju (u daljem tekstu: DERK), aktima Regulatorne komisije i ovim zakonom su utvrđene temeljne smjernice funkcioniranja, razvitka i nadzora tržišta električne energije.
- (2) Razvitak tržišta električne energije, provodit će se sukladno Elektroenergetskoj politici, reformi energetskeg sektora, ovom zakonu, provedbenim propisima donesenim na temelju zakona i aktima DERK-a i Regulatorne komisije.

Članak 16.

- (1) Elektroprivredne djelatnosti utvrđene ovim zakonom obavljat će se sukladno pravilima kojima se uređuju odnosi na tržištu električne energije ili kao pružanje javne usluge.
- (2) Elektroprivredne djelatnosti proizvodnje električne energije radi prodaje na tržištu i opskrba električnom energijom kvalificiranih kupaca obavljaju se prema pravilima kojima se uređuju tržišni odnosi u kojima elektroprivredni subjekti slobodno dogovaraju količinu, cijenu i uvjete isporuke električne energije, zaključenjem kratkoročnih i dugoročnih ugovora ili izravnim sudjelovanjem na organiziranom tržištu.
- (3) Elektroprivredne djelatnosti proizvodnje električne energije za nekvalificirane (tarifne) kupce i za kvalificirane kupce koji se opskrbljuju od javnog opskrbljivača sukladno članku 13. stavak (9) ovog zakona, distribucija električne energije, kao i opskrba električnom energijom nekvalificiranih (tarifnih) kupaca i kvalificiranih kupaca koji se opskrbljuju od javnog opskrbljivača sukladno članku 13. stavak (9), obavljaju se u okviru vršenja obveze javne usluge.

VII. REGULATORNA KOMISIJA ZA ENERGIJU

Članak 17.

Regulatorna komisija

- (1) Radi ostvarivanja ciljeva iz članka 2. ovog zakona i reguliranja tržišta električne energije u Federaciji, utemeljena je Regulatorna komisija za električnu energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, koja ovim zakonom mijenja ime u Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Regulatorna komisija).
- (2) Regulatorna komisija ima tri člana (predsjednika i dva člana Regulatorne komisije).

Članak 18.

Pravni status Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija je specijalizirana, samostalna, neovisna i neprofitna organizacija u Federaciji.
- (2) Regulatorna komisija ima svojstvo pravne osobe.

Članak 19.

Naziv i sjedište Regulatorne komisije

- (1) Naziv Regulatorne komisije je: Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine.
- (2) Sjedište Regulatorne komisije je u Mostaru.

Članak 20.

Pečat Regulatorne komisije

Regulatorna komisija ima pečat koji se izrađuje, rabi i čuva sukladno Zakonu o pečatu Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/94, 21/96 i 46/07).

Članak 21.

Mjerodavnost Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija ima slijedeće mjerodavnosti:
 - 1) nadzor i reguliranje odnosa između proizvodnje, distribucije, opskrbe i kupaca električne energije, uključujući i trgovce električnom energijom, sukladno ovom zakonu i provedbenim aktima Regulatorne komisije;
 - 2) nadzor tržišta električne energije;
 - 3) donošenje metodologije i kriterija za utvrđivanje tarifnih stavova za nekvalificirane kupce, provođenje usvojene metodologije i vršenje nadzora nad primjenom tarifnih stavova za nekvalificirane kupce, kao i donošenje metodologije i kriterija za utvrđivanje cijena usluge javnog opskrbljivača, vremena trajanja usluge javnog opskrbljivača i vršenje nadzora nad primjenom cijene usluge javnog opskrbljivača;

- 4) donošenje metodologije i utvrđivanje tarifnih stavova, rokova i uvjeta za korištenje distribucijskih sustava. Tarifni stavovi treba da omogućе neophodna ulaganja u distribucijsku mrežu, koja se treba izvesti na način kojim će se osigurati održivost i razvitak mreže;
- 5) utvrđivanje tarifnih stavova za nekvalificirane kupce;
- 6) utvrđivanje cijena usluge javnog opskrbljivača do potpunog otvaranja tržišta električne energije ili davanje suglasnosti na cijene usluge javnog opskrbljivača nakon potpunog otvaranja tržišta električne energije;
- 7) donošenje metodologije za utvrđivanje naknade, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu;
- 8) davanje suglasnosti na iznos naknada za priključak na distribucijsku mrežu;
- 9) izdavanje, obnova, prijenos ili oduzimanje dozvola za proizvodnju, distribuciju, opskrbu, trgovinu električne energije i operatora za obnovljive izvore energije i kogeneracije;
- 10) izdavanje prethodne suglasnosti za izgradnju direktnih dalekovoda sukladno provedbenom aktu;
- 11) donošenje Općih uvjeta za isporuku električne energije (u daljnjem tekstu: Opći uvjeti) i Mrežnih pravila distribucije;
- 12) donošenje metodologije o načinu utvrđivanja jamčenih otkupnih cijena električne energije iz postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju;
- 13) utvrđivanje referentne cijene električne energije za postrojenja koja koriste obnovljive izvore i kogeneraciju;
- 14) donošenje metodologije za utvrđivanje troška ugljena koji se koristi za proizvodnju električne energije do potpune deregulacije proizvodnje;
- 15) utvrđivanje troška ugljena za termoelektrane sukladno propisanoj metodologiji za utvrđivanje cijene ugljena koji se koristi za proizvodnju električne energije do potpune deregulacije proizvodnje;
- 16) propisuje proceduru i kriterije za odabir Rezervnog opskrbljivača, uključujući i vrijeme trajanja usluge Rezervnog opskrbljivača, te vrši nadzor nad primjenom cijene usluge Rezervnog opskrbljivača;
- 17) pokretanje postupka za izdavanje prekršajnih naloga sukladno kaznenim odredbama zakona;
- 18) donošenje metodologije za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije na temelju neovlaštenje potrošnje;
- 19) provedba arbitraže kako je utvrđeno u čl. 39. i 40.
- (2) Regulatorna komisija osigurava nediskriminiranje, učinkovitu konkurenciju i učinkovito funkcioniranje tržišta električne energije, obrađujući posebnu pozornost na:
 - 1) kvalitetu opskrbe električnom energijom koja se odnosi na kvalitetu usluga, a posebno na:
 1. vrijeme potrebno Operatorima distribucijskih sustava za obavljanje priključenja i popravki;
 2. neprekidnost napajanja;
 3. kvalitetu električne energije;
 - 2) razdvajanje računa i upravljanja, radi izbjegavanja unakrsnih subvencioniranja između djelatnosti proizvodnje, distribucije i opskrbe;
 - 3) objavljivanje odgovarajućih informacija Operatora distribucijskog sustava koje se odnose na pristup distribucijskoj mreži i korištenje distribucijske mreže;
 - 4) čuvanje povjerljivosti komercijalno-poslovnih informacija koje koriste Operatori distribucijskog sustava;

- 5) uvjete, pravila i tarife za priključenje novih proizvođača električne energije koji jamče objektivnost, transparentnost i ravnopravnost, posebno uzimajući u obzir troškove i koristi različitih tehnologija koje koriste obnovljive izvore energije, od distribuirane proizvodnje i kogeneracije i
- 6) ispunjavanje obveza Operatora distribucijskog sustava utvrđenih ovim zakonom i podzakonskim aktima.
- (3) Pored mjerodavnosti iz st. (1) i (2) ovog članka, Regulatorna komisija će obavljati i poslove propisane joj drugim zakonima i propisima iz oblasti energije.
- (4) Regulatorna komisija će poslove iz svoje mjerodavnosti iz st. (1), (2) i (3) ovog članka obavljati sukladno Elektroenergetskoj strategiji i Elektroenergetskoj politici Federacije, kao i privremenim smjernicama iz članka 11. ovog zakona.

Članak 22.

Obveze Regulatorne komisije

- (1) U izvršavanju svojih ovlasti i obavljanju svojih funkcija prema ovom zakonu Regulatorna komisija je obvezna da:
 - 1) sukladno međunarodnim normama i standardima Europske unije, Elektroenergetskoj politici, reformi energetskega sektora, provedbenim propisima i aktima DERK-a osigura postepeno uvođenje, reguliranje i razvitak tržišta električne energije, kao i da osigura transparentne i ravnopravne odnose između svih sudionika na tržištu;
 - 2) štiti prava sudionika u energetskega sektoru (kupce, operatore distribucijskog sustava, proizvođače, opskrbljivače i trgovce);
 - 3) stvara uvjete za učinkovit, pouzdan i ekonomičan sustav proizvodnje, distribucije i opskrbe električnom energijom;
 - 4) stvara uvjete za konkurentnost u proizvodnji i opskrbi električnom energijom;
 - 5) stvara uvjete za učinkovitost, ekonomičnost i sigurnost pri korištenju električne energije;
 - 6) stvara odgovarajuće uvjete za održivost i razvitak elektroenergetskog sustava (proizvodnje i distribucije);
 - 7) regulira kvalitetu usluga na svim razinama, kao i tarife i naknade koje se plaćaju za regulirane usluge u distribuciji, imajući u vidu interese i potrebe svih korisnika za opskrbu električnom energijom;
 - 8) nadgleda učinkovitost mehanizama i procesa radi osiguranja ravnoteže između potražnje i ponude električne energije;
 - 9) potiče sudionike u elektroenergetskom sektoru na aktivnosti vezane za sigurnost ljudi i zaštitu okoliša;
 - 10) prati i nadgleda izvršavanje odredbi i uvjeta iz izdatih dozvola i
 - 11) donosi provedbene propise za ostvarivanje propisanih mjerodavnosti.

Članak 23.

Izvršavanje i suradnja Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija o svom radu podnosi izvješće Parlamentu Federacije najmanje jednom godišnje.
- (2) U svom radu Regulatorna komisija surađuje sa DERK-om, Neovisnim operatorom sustava za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: NOS BiH) i jedinstvenom kompanijom za prijenos električne energije u Bosni i Hercegovini, Elektro-prijenosom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Elektroprijenos BiH).

- (3) U izvršavanju svojih mjerodavnosti i obveza, Regulatorna komisija surađuje sa svim subjektima u elektroenergetskom sektoru Federacije.

Članak 24.

Imenovanje članova Regulatorne komisije

- (1) Članovi Regulatorne komisije biraju se u postupku provedenom po javnom natječaju, koji se objavljuje u najmanje dva dnevna lista i "Službenim novinama Federacije BiH".
- (2) Na temelju ovlaštenja Vlade Federacije, Ministarstvo raspisuje javni natječaj iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Rang listu kandidata za članove Regulatorne komisije utvrđuje povjerenstvo za rangiranje kandidata (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo).
- (4) Povjerenstvo iz stavka (3) ovog članka imenuje Vlada Federacije.
- (5) Rješenje o imenovanju Povjerenstva objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (6) Vlada Federacije, u roku od 30 dana od dana prijema prijedloga rang liste od strane Povjerenstva, utvrđuje prijedlog za imenovanje članova Regulatorne komisije i isti, uz prethodno pribavljenu suglasnost predsjednika i dopredsjednika Federacije, dostavlja Parlamentu Federacije.
- (7) Parlament Federacije, na temelju prijedloga iz stavka (6) ovog članka, imenuje članove Regulatorne komisije.
- (8) Pri imenovanju članova Regulatorne komisije mora se osigurati ravnopravna zastupljenost konstitutivnih naroda u Federaciji.

Članak 25.

Rukovođenje Regulatornom komisijom

- (1) Radom Regulatorne komisije rukovodi predsjednik.
- (2) Predsjednik Regulatorne komisije može ovlastiti drugog člana Regulatorne komisije da privremeno obnaša neke ili sve dužnosti predsjednika.
- (3) Funkcija predsjednika Regulatorne komisije je izmjenjiva i traje godinu dana.
- (4) Regulatorna komisija imenuje tajnika Regulatorne komisije.

Članak 26.

Posebni uvjeti koje moraju ispunjavati članovi Regulatorne komisije

- (1) Pored općih uvjeta predsjednik i članovi Regulatorne komisije moraju ispunjavati, između ostalih, i sljedeće posebne uvjete za imenovanje:
 - 1) Visoka stručna sprema iz oblasti inženjerstva, ekonomije ili prava sa odgovarajućim višegodišnjim profesionalnim iskustvom u energetskega sektoru;
 - 2) Prethodno iskustvo i znanja o pitanjima vezanim za energetske djelatnosti, posebice o pitanjima tehnologije, ekonomije, prava ili zaštite okoliša;
 - 3) Sposobnost kreativnog doprinosa u reformi energetskega sektora;
 - 4) Dokazani uspješni rezultati rada tijekom radnog iskustva;
 - 5) Komunikacijske i organizacijske sposobnosti;
 - 6) Sposobnost upravljanja finansijskim i ljudskim resursima i naklonjenost timskom radu i
 - 7) Znanje engleskog jezika ili nekog drugog svjetskog jezika.
- (2) Predsjednik i članovi Regulatorne komisije moraju biti državljani Bosne i Hercegovine sa stalnim prebivalištem u Federaciji.

Članak 27.

Mandat člana Regulatorne komisije

- (1) Mandat člana Regulatorne komisije traje pet godina.

- (2) Ista osoba može biti najviše dva puta imenovano u sastav Regulatorne komisije.

Članak 28.

Okolnosti zbog kojih se ne može obnašati funkcija člana Regulatorne komisije

- (1) Članovi Regulatorne komisije ne mogu:
- 1) biti međusobno u braku ili srodstvu u prvoj liniji, u pobožnoj liniji do trećeg stupnja zaključno, kao i po tazbini do drugog stupnja zaključno;
 - 2) biti osobe kažnjavane za kaznena djela ili pravomoćno osuđene za kazneno djelo zbog zlouporabe službene dužnosti, korupcije, prijevare ili drugo kazneno djelo koje ih čini nepodobnim za obnašanje dužnosti u Regulatornoj komisiji;
 - 3) biti članovi organa zakonodavne, izvršne ili sudske vlasti i nadzornog ili upravnog odbora bilo kojeg gospodarskog društva;
 - 4) obavljati djelatnosti ili provoditi aktivnosti koje su u suprotnosti sa načelima transparentnosti i nediskriminacije na tržištu električne energije u Federaciji;
 - 5) imati osobni, obiteljski ili finansijski interes u elektroenergetskom sektoru;
 - 6) biti pripadnici bilo koje političke stranke, niti se aktivno uključivati u političke aktivnosti,
 - 7) biti vlasnici gospodarskog društva/obrtu ili obavljati bilo kakvu privrednu djelatnost u bilo kojem svojstvu.
- (2) Okolnosti iz stavka (1) točke 2) ovog članka dokumentiraju se odgovarajućom potvrdom mjerodavnih sudskih organa, a okolnosti iz toč. 3), 5) i 6) izjavom izdatom pod materijalnom i kaznenom odgovornošću.

Članak 29.

Prestanak funkcija člana Regulatorne komisije

- (1) Funkcija člana Regulatorne komisije prestaje:
- 1) ako je član Regulatorne komisije neopravdano odsutan sa više od tri uzastopne sjednice Regulatorne komisije;
 - 2) kada Parlament Federacije usvoji pisanu ostavku na članstvo u Regulatornoj komisiji, danom njenog usvajanja i
 - 3) kada član Regulatorne komisije bude razriješen dužnosti zbog okolnosti iz stavka (2) ovog članka i članka 35. ovog zakona.
- (2) Ako je neki član Regulatorne komisije postao djelomično ili potpuno poslovno nesposoban, ili se ispunio jedan od uvjeta koji ograničavaju imenovanje za člana Regulatorne komisije iz članka 28. ovog zakona, ako tijekom mandata bude osuđen za učinjeno kazneno djelo ili optužen za kazneno djelo zlouporabe položaja i ovlasti, ili ako ne obnaša dužnost člana Regulatorne komisije sukladno zakonu i drugim propisima koji reguliraju ovu oblast, Vlada Federacije predlaže Parlamentu Federacije razrješenje takvog člana sa funkcije po žurnom postupku.
- (3) Sa prestankom funkcije člana Regulatorne komisije, kao posljedicom okolnosti iz članka 35. ovog zakona ili smrti člana Regulatorne komisije, imenuje se druga osoba koja mora ispunjavati uvjete propisane ovim zakonom i drugim propisima, a svaka osoba koja bude tako imenovano ostat će na toj funkciji do isteka mandata prethodnika.
- (4) Za slučaj okolnosti iz stavka (1) točka 1) i stavka (2) ovog članka, tajnik Regulatorne komisije i najmanje jedan od članova Regulatorne komisije dužni su bez odlaganja obavijestiti Vladu Federacije o nastalim okolnostima radi postupanja sukladno stavku (2) ovog članka.

Članak 30.

Pokretanje postupka izbora i imenovanja člana Regulatorne komisije

- (1) Ministarstvo, u roku od šest mjeseci prije isteka mandata člana Regulatorne komisije, a na temelju obavijesti Regulatorne komisije, pokreće postupak izbora i imenovanja.
- (2) Do imenovanja druge osobe, u cilju onemogućavanja blokade rada Regulatorne komisije, Vlada Federacije je obvezna u roku od deset dana, od dana isteka mandata jednog od članova Regulatorne komisije, imenovati kao vršitelja dužnosti člana Regulatorne komisije kojemu je istekao mandat, dok Parlament Federacije ne imenuje novog člana.
- (3) U slučaju prestanka mandata člana Regulatorne komisije zbog jednog od navedenih razloga iz članka 29. ovog zakona, u cilju onemogućavanja blokade rada Regulatorne komisije, Vlada Federacije je obvezna u roku od deset dana, od dana prestanka mandata tog člana Regulatorne komisije, imenovati vršitelja dužnosti člana Regulatorne komisije iz reda uposlenika Regulatorne komisije, koji je najkvalificiraniji za obnašanje te funkcije i pripadnik je istog konstitutivnog naroda kojem je pripadao član Regulatorne komisije kojem je prestao mandat, dok Parlament Federacije ne imenuje novog člana.
- (4) U slučaju imenovanja iz st. (2) i (3) ovog članka, Vlada Federacije o istom obavještava Parlament Federacije po žurnom postupku.

Članak 31.

Financiranje i proračun Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija se financira iz prihoda od regulatornih i jednokratnih naknada koje će naplaćivati od imatelja dozvola koji se bave djelatnošću iz članka 12. ovog zakona i prihoda od naknada za dozvole koje izdaje, uključujući i naknade troškova na temelju arbitraže.
- (2) Naknade iz stavka (1) ovog članka će biti određene tako da pokrivaju troškove Regulatorne komisije.
- (3) Višak prihoda od regulatornih i jednokratnih naknada iz stavka (1) ovog članka kao i drugih naknada ostvarenih od poslova iz mjerodavnosti Regulatorne komisije, u odnosu na finansijski plan Regulatorne komisije, prenosi se u prihod za narednu godinu.
- (4) Proračun Regulatorne komisije usvaja Parlament Federacije prije početka proračunske godine, na prijedlog Regulatorne komisije.
- (5) Proračun Regulatorne komisije objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 32.

Rad Regulatorne Komisije

- (1) Sjednice Regulatorne komisije su javne, osim kada se radi o povjerljivim informacijama i poslovnim tajnama, sukladno aktima Regulatorne komisije.
- (2) Regulatorna komisija odluke donosi većinom glasova.
- (3) Sve odluke iz mjerodavnosti Regulatorne komisije su u pisanom obliku i sadrže osnove za donošenje odluka.
- (4) Odluke Regulatorne komisije iz stavka (3) ovog člana se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Dokumentacija Regulatorne komisije, zabilješke svih rasprava i zapisnici se čuvaju sukladno aktima Regulatorne komisije.
- (6) Dokumentacija i zabilješke iz stavka (5) ovog članka su na raspolaganju javnosti, osim povjerljivih informacija i poslovnih tajni, koje su određene kao takve sukladno aktima Regulatorne komisije.

Članak 33.

Ponašanje člana Regulatorne komisije po etičkom kodeksu

- (1) Član Regulatorne komisije, sukladno ovom Zakonu, aktima Regulatorne komisije i etičkom kodeksu, ne smije sudjelovati u glasovanju o pitanjima za koja ima neki izravni ili neizravni interes.

Članak 34.

Obavijest člana Regulatorne komisije o sukobu interesa

Ukoliko u bilo kojoj fazi tijekom rada Regulatorne komisije dođe do sukoba interesa nekog od članova Regulatorne komisije, taj član je obavezan odmah i u potpunosti otkriti prirodu takvog interesa i napustiti sjednicu kako bi omogućio ostalim članovima Regulatorne komisije da raspravljaju o tom sukobu i odrede da li je time član spriječen da sudjeluje i odlučuje na tom sastanku zbog sukoba interesa.

Članak 35.

Sankcije zbog nepoštivanja etičkog kodeksa

- (1) Svakom članu Regulatorne komisije koji postupi suprotno etičkom kodeksu i odredbama čl. 33. i 34. ovog zakona prestaje mandat u Regulatornoj komisiji.

Članak 36.

Statut Regulatorne komisije

- (1) Regulatorna komisija donosi Statut kojim se uređuje upravljanje i organizacija Regulatorne komisije.
- (2) Parlament Federacije daje suglasnost na Statut Regulatorne komisije.
- (3) Statut Regulatorne komisije objavljuje se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 37.

Pojedinačna akta Regulatorne komisije

- (1) Pojedinačni akti koje u okviru svoje mjerodavnosti donosi Regulatorna komisija su konačni.
- (2) Protiv pojedinačnih akata Regulatorne komisije stranka može pokrenuti upravni spor kod mjerodavnog suda.
- (3) Upravni spor se pokreće podnošenjem tužbe kod mjerodavnog suda.
- (4) Tužba za pokretanje upravnog spora ne odlaže izvršenje pojedinačnog akta protiv koga je pokrenut upravni spor, ukoliko mjerodavni sud drugačije ne odluči.

VIII. OBVEZA DOSTAVLJANJA PODATAKA REGULATORNOJ KOMISIJI I RJEŠAVANJE SPOROVA

Članak 38.

Dostavljanje podataka i informacija Regulatornoj komisiji

- (1) Regulatorna komisija može zahtijevati od svih imatelja licencija da osiguraju dokumentaciju, podatke i informacije koji su joj potrebni za obavljanje poslova iz njene mjerodavnosti.
- (2) Imatelj dozvole, na zahtjev Regulatorne komisije, dužan je dokumentirati vjerodostojnost podataka i informacija iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Imatelj dozvole je dužan dostavljati dokumentaciju, podatke i informacije iz stavka (1) ovog članka u traženom roku, te surađivati sa Regulatornom komisijom.
- (4) Informacije imatelja dozvola Regulatorna komisija je dužna koristiti samo u svrhu obavljanja poslova u okviru zakonom utvrđene mjerodavnosti.
- (5) Imatelj dozvole i Regulatorna komisija koji, u obavljanju svojih dužnosti, dođu do podataka za koje se može utemeljeno pretpostaviti da su povjerljivog karaktera, obvezni su čuvati povjerljivost takvih podataka.

Članak 39.

Arbitraža Regulatorne komisije u sporovima

- (1) Ako se zainteresirane strane posebno dogovore i obostrano zatraže, Regulatorna komisija arbitrira u sporovima između imatelja dozvola ili imatelja dozvole i kupca u vezi sa:
 - 1) pravom na opskrbu električnom energijom;
 - 2) obvezom opskrbe električnom energijom;
 - 3) tarifama po kojima se vrši opskrba električnom energijom;
 - 4) kašnjenjima ili odbijanjem opskrbe električnom energijom i
 - 5) kvalitetom opskrbe električnom energijom i pružanjem usluga s tim u vezi.

Članak 40.

Arbitražna pravila i rješavanje žalbi

- (1) Regulatorna komisija donosi pravila i procedure za provođenje arbitraže iz članka 39. ovog zakona, kao i za rješavanje žalbi korisnika elektroenergetskog sustava u odnosu na imatelje dozvola iz okvira mjerodavnosti Regulatorne komisije.
- (2) Regulatornoj komisiji pripada pravo na naknadu troškova na temelju arbitraže.

IX. PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Članak 41.

Prava i obveze proizvođača električne energije

- (1) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizička osoba koja obavlja djelatnost proizvodnje električne energije ima pravo:
 - 1) u svojim proizvodnim objektima koristiti izvore energije koje smatra najpovoljnijim, proizvodeći potrebnu energiju poštujući tehničke karakteristike i uvjete zaštite okoliša koji su utvrđeni u dozvoli i određeni propisima;
 - 2) ugovarati isporuke i prodaju električne energije pod uvjetima utvrđenim ovim zakonom i drugim propisima;
 - 3) pristupa prijenosnoj mreži pod uvjetima propisanim Mrežnim kodeksom prijenosnog sustava, odnosno
 - 4) pristupa distribucijskim mrežama pod uvjetima koji su utvrđeni Mrežnim pravilima distribucijskog sustava i drugim propisima.
- (2) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizička osoba koja obavlja djelatnost proizvodnje električne energije ima obveze:
 - 1) poštovati uvjete iz dozvole za obavljanje elektroprivredne djelatnosti;
 - 2) posjedovati mjerne uređaje kojima se omogućuje mjerenje energije i snage koja se predaje, odnosno preuzima iz mreže;
 - 3) pridržavati se pravila djelovanja tržišta koja su propisana za tržište električnom energijom i
 - 4) zadovoljavati i poštovati propisane tehničke, pogonske uvjete, uvjete iz vodne dozvole, kao i uvjete zaštite okoliša.
- (3) Objekti za proizvodnju električne energije moraju zadovoljavati utvrđene kriterije zaštite okoliša i osigurati trajnu kontrolu utjecaja na okoliš.

Članak 42.

Stjecanje statusa kvalificiranog proizvođača

- (1) Elektroenergetski subjekt, odnosno, fizička osoba koja u pojedinačnom proizvodnom objektu proizvodi električnu energiju koristeći otpad ili obnovljive izvore energije ili se bavi kombiniranom proizvodnjom toplote i električne energije, na ekonomski primjeren način sukladno mjerama

zaštite okoliša, može steći status kvalificiranog proizvođača.

- (2) Status kvalificiranog proizvođača iz stava (1) ovog članka stječe se na temelju rješenja Regulatorne komisije i uvjeta koje posebnim pravilnikom propisuje Regulatorna komisija, sukladno Elektroenergetskoj strategiji.

Članak 43.

Proizvodnja iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije

- (1) Proizvodnja električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije je od interesa za Federaciju.
- (2) Pitanja iz oblasti proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i kogeneracije koja nisu regulirana ovim zakonom, regulirana su drugim zakonskim aktima koji reguliraju korištenje obnovljivih izvora i kogeneracije.

X. DISTRIBUCIJA ELEKTRIČNE ENERGIJE I PRISTUP DISTRIBUCIJSKOJ MREŽI

Članak 44.

Distribucijski sustav

- (1) Distribucijski sustav čine elektroenergetski objekti (postrojenja i vodovi) niskog i srednjeg napona putem kojih se vrši distribucija električne energije.
- (2) Distribucijski sustav mora biti dostupan svim korisnicima na objektivan, transparentan i nediskriminirajući način.

Članak 45.

Operator distribucijskog sustava

- (1) Za pogon, upravljanje, održavanje, izgradnju i razvitak distribucijskog sustava odgovoran je elektroenergetski subjekt koji posjeduje dozvolu-licenciju za obavljanje djelatnosti distribucije (u daljnjem tekstu: Operator distribucijskog sustava).
- (2) Operator distribucijskog sustava je dužan, na temelju zahtjeva korisnika distribucijskog sustava, omogućiti razvođenje električne energije kroz svoju mrežu kao i distribuciju električne energije na svom području pružanja usluga, uključujući i upravljanje distribucijskim sustavom, a sve sukladno tehničkim mogućnostima distribucijskog sustava.
- (3) Operator distribucijskog sustava je pravna osoba koja obavlja djelatnost distribucije neovisno od ostalih elektroenergetskih djelatnosti.

Članak 46.

Neovisnost Operatora distribucijskog sustava

- (1) Operator distribucijskog sustava koji je u sastavu vertikalno integriranog poduzeća, funkcionira neovisno u pogledu svog pravnog oblika, organizacije i donošenja odluka, od drugih djelatnosti koje se ne odnose na djelatnost distribucije.
- (2) Neovisnost Operatora distribucijskog sustava iz stavka (1) ovog članka, ne uključuje obvezu da se vlasništvo nad sredstvima distribucijskog sustava odvoji od vertikalno integriranog poduzeća.
- (3) Neovisnost Operatora distribucijskog sustava iz stavka (1) ovog članka osigurava se na sljedeći način da:
 - 1) članovi uprave ne smiju sudjelovati izravno i neizravno u upravljanju u drugim elektroprivrednim djelatnostima vertikalno integriranog poduzeća,
 - 2) primjenom odgovarajućih mjera osigurati neovisnost, profesionalnost i odgovornost u radu članova uprave,
 - 3) Operator distribucijskog sustava ima pravo neovisnog odlučivanja o sredstvima potrebnim za pogon, održavanje i razvitak distribucijskog sustava.
- (4) Neovisnost operatora distribucijskog sustava iz stavka (1) ovog članka ne odnosi se na pravo vertikalno integriranog

društva da Operatoru distribucijskog sustava odobrava godišnji financijski plan i postavlja ili određuje granice zaduženosti. Odobreni financijski plan treba omogućiti normalno funkcioniranje distribucijskog sustava.

- (5) Vertikalno integrirano društvo nema pravo da Operatoru distribucijskog sustava daje naputke u svezi tekućeg poslovanja i odlučuje o investicijama u distribucijski sustav koje ne premašuju uvjete iz odobrenog financijskog plana.

Članak 47.

Mjerodavnost Operatora distribucijskog sustava
Operator distribucijskog sustava električne energije:

- 1) osigurava pouzdanost rada distribucijskog sustava i kvalitetu električne energije sukladno propisima koji reguliraju ovu oblast;
- 2) osigurava usklađeno djelovanje distribucijske mreže sa prijenosnom mrežom, elektranama priključenim na distribucijsku mrežu, te priključenim mrežama i postrojenjima korisnika;
- 3) daje informacije NOS BiH-u koje su mu neophodne za obavljanje funkcije propisane posebnim zakonom;
- 4) daje informacije korisnicima distribucijskog sustava koje su im potrebne radi učinkovitog pristupa mreži;
- 5) osigurava pristup distribucijskoj mreži za treće strane prema kriterijima utvrđenim u Mrežnim pravilima i
- 6) vrši izvođenje priključaka na distribucijsku mrežu.

Članak 48.

Planiranje razvitka distribucijske mreže

- (1) Operator distribucijskog sustava priprema kratkoročne i dugoročne planove razvitka i izgradnje distribucijske mreže, koji su usklađeni s prostornim, regulacijskim i urbanističkim planovima, promjenama u konzumu, vodeći računa o realnim mogućnostima realiziranja tih planova i utjecaju na tarife za korištenje distribucijske mreže.
- (2) Planovi iz stavka (1) ovog članka rade se sukladno Strateškom planu razvitka.
- (3) Operator distribucijskog sustava je obavezan jednom godišnje NOSBIH-u dostaviti izvode iz planova razvitka kao podloge za izradu i donošenje desetogodišnjeg plana prijenosnih kapaciteta i Indikativnog plana razvitka proizvodnje u Bosni i Hercegovini.
- (4) Regulatorna komisija na prijedlog Operatora distribucijskog sustava odobrava planove razvitka i izgradnje distribucijske mreže.
- (5) Operator distribucijskog sustava je obavezan dostaviti Regulatornoj komisiji kratkoročne i dugoročne (inovirane) planove razvitka i izgradnje distribucijske mreže u roku od 30 dana nakon usvajanja istih od strane mjerodavnih organa društva.

Članak 49.

Tajnost povjerljivih podataka

- (1) Operator distribucijskog sustava je obavezan osigurati tajnost povjerljivih poslovnih podataka koje dobije od drugih elektroprivrednih društava i kupaca, osim ako se posebnim propisom ne zahtijeva javno objavljivanje određenih podataka ili njihova dostava mjerodavnim državnim i federalnim tijelima.
- (2) Podaci o mogućnostima korištenja distribucijske mreže su javni i dostupni zainteresiranim osobama.

Članak 50.

Pristup distribucijskoj mreži

- (1) Operator distribucijskog sustava dužan je svim korisnicima distribucijske mreže omogućiti objektivan, transparentan i nediskriminirajući pristup distribucijskoj mreži, prema načelima reguliranog pristupa treće strane, ako za to postoje tehnički i energetski uvjeti.

- (2) Operator distribucijskog sustava je dužan da pri dispečiranju distribuirane proizvodnje dati prednost proizvodnim postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije, ili otpad ili kogeneracijskim postrojenjima.

Članak 51.

Odbijanje pristupa distribucijskoj mreži

- (1) Operator distribucijskog sustava može odbiti pristup mreži zbog ograničenih tehničkih ili pogonskih mogućnosti mreže.
- (2) Svaka treća strana kojoj je odbijen pristup mreži, mora biti informirana o razlozima odbijanja pristupa, koji moraju biti objektivni i nediskriminirajući, te čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.
- (3) Treća strana kojoj je odbijen pristup mreži ili je nezadovoljna uvjetima za pristup, može podnijeti žalbu Regulatornoj komisiji.

Članak 52.

Izgradnja direktnog dalekovoda

- (1) U slučaju odbijanja pristupa distribucijskoj mreži iz članka 51. ovog zakona, može se dozvoliti izgradnja direktnog dalekovoda sa ciljem da se omogući:
- 1) svim proizvođačima električne energije i opskrbljivačima električne energije u Federaciji da opskrbljavaju svoje objekte, podružnice i kvalificirane kupce i
 - 2) svim kvalificiranim kupcima u Federaciji, odnosno njihovim opskrbljivačima, da ih opskrbljuju proizvođači električne energije i njihovi dobavljači.
- (2) Za izgradnju direktnog dalekovoda elektroenergetski subjekt kojem je odbijen pristup obavezan je pribaviti prethodnu suglasnost koju izdaje Regulatorna komisija.
- (3) Uvjeti za izgradnju, pogon, održavanje direktnih vodova uključujući i priključak na direktni dalekovod se propisuju Općim uvjetima za isporuku električne energije.

Članak 53.

Mrežna pravila distribucije

- (1) Pogon i način vođenja distribucijske mreže u elektroenergetskom sustavu uređuje se Mrežnim pravilima distribucije.
- (2) Mrežnim pravilima distribucije se posebno propisuju:
- 1) tehnički i drugi uvjeti za priključak korisnika na mrežu;
 - 2) tehnički i drugi uvjeti za siguran pogon elektroenergetskog sustava radi pouzdane opskrbe kvalitetnom električnom energijom;
 - 3) postupci pri pogonu elektroenergetskog sustava u kriznim stanjima;
 - 4) tehnički i drugi uvjeti za međusobno povezivanje i djelovanje mreža i
 - 5) kriterij za pristup mreži.
- (3) Mrežna pravila distribucije na prijedlog Operatora distribucijskog sustava donosi Regulatorna komisija.
- (4) Mrežna pravila distribucije se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".
- (5) Operatori distribucijskog sustava su obavezni da izrade i objave minimalne kriterije u pogledu ispunjenja tehničke sigurnosti za projektiranje i priključenje kupaca na distribucijsku mrežu, za opremu direktno priključenih kupaca.
- (6) Minimalni kriteriji iz stavka (5) ovog članka su objektivni, transparentni i nediskriminatorni i čine sastavni dio Mrežnih pravila iz stavka (1) ovog članka.

Članak 54.

Ograničenje distribucije električne energije

- (1) Razvođenje električne energije putem distribucijske mreže Operator distribucijskog sustava može ograničiti samo u posebnim slučajevima:
- 1) kad je to iz razloga sigurnosti elektroenergetskog sustava, pogonskih razloga ili iz razloga sigurnosti ljudi opravdano, što treba posebno i dokazati;
 - 2) kad to propisi o zaštiti okoliša zahtijevaju i
 - 3) kad se ugrožava pogon proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, kombiniranog procesa proizvodnje toplotne i električne energije ili pogon izvora energije iz otpadnih materija.

XI. OPSKRBA I TRGOVINA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM

Članak 55.

Opskrba i trgovina električnom energijom

- (1) Opskrba električnom energijom kvalificiranih i nekvalificiranih kupaca je djelatnost neovisna od djelatnosti distribucije i uključuje: kupovinu radi prodaje električne energije kupcima, uključujući preprodaju električne energije, obradu obračunskih elemenata radi isporuke električne energije, obračun potrošnje električne energije, ispostavu računa kupcima i naplatu obračunate električne energije za svako obračunsko mjesto potrošnje električne energije.
- (2) Trgovina električnom energijom je djelatnost kupovine i prodaje električne energije, isključujući prodaju krajnjem kupcu.

Članak 56.

Opskrba nekvalificiranih kupaca

- (1) U sklopu vršenja obveze javne usluge opskrbljivači pružaju usluge opskrbe električnom energijom nekvalificiranih /tarifnih/ kupaca, na regulirani način i po reguliranim tarifnim stavovima, na temelju dozvole Regulatorne komisije za obavljanje djelatnosti opskrbe električnom energijom prvog reda.
- (2) Opskrbljivačima iz stavka (1) ovog članka, u dozvoli za rad, utvrđuje se obveza vršenja javne usluge opskrbe električnom energijom.
- (3) Za slučaj da opskrbljivač nekvalificiranih kupaca opskrbljuje i kvalificirane kupce u svojstvu javnog opskrbljivača ili opskrbljuje kvalificirane kupce sa kojima na tržišnim načelima ugovara količine i cijene električne energije i prodaje električnu energiju na tržištu, dužan je voditi o tome odvojene račune.

Članak 57.

Opskrba kvalificiranih kupaca

- (1) Opskrba kvalificiranih kupaca električnom energijom je djelatnost u kojoj kvalificirani kupac i opskrbljivač koji posjeduje dozvolu za obavljanje djelatnosti opskrbe električnom energijom, a kojeg on slobodno izabere, ugovaraju količinu, dinamiku i cijenu električne energije koja je predmet isporuke.
- (2) Opskrbljivač kvalificiranog kupca je dužan dostaviti podatke o zaključenom ugovoru iz stavka (1) ovog članka (ugovorene količine i dinamike isporuke) Operatoru distribucijskog sustava, Regulatornoj komisiji, NOSBiH-u i DERK-u, ovisno od mjesta priključka kvalificiranog kupca na elektroenergetsku mrežu.
- (3) U slučaju kada kvalificirani kupac ne iskoristi pravo da odabere svog opskrbljivača, ili kada mu opskrbljivač nije dostupan nakon otvaranja tržišta, ima pravo na opskrbu električnom energijom od strane javnog opskrbljivača sukladno članku 13. stavak (9) ovog zakona.

- (4) Kvalificirani kupac ostvaruje pravo na rezervnog opskrbljivača sukladno članku 13. stavak (9) ovog zakona u slučaju kada njegov odabrani opskrbljivač prestane vršiti opskrbu iz sljedećih razloga:
- 1) stečaja ili likvidacije opskrbljivača koji ga je do tada opskrbljivao;
 - 2) prestanka ili oduzimanja dozvole opskrbljivaču koji ga je do tada opskrbljivao; i
 - 3) da nije našao novog opskrbljivača koji će ga opskrbljivati nakon prestanka ugovora o opskrbi sa postojećim opskrbljivačem, osim ako je prestanak ugovora posljedica neizvršavanja obveza plaćanja isporučene električne energije.
- (5) Odnosi između kvalificiranog kupca i opskrbljivača iz st. (3) i (4) ovog članka uređuju se ugovorom.

XII. KVALIFICIRANI KUPAC

Članak 58.

Status kvalificiranog kupca stječe se sukladno ovom zakonu, važećim propisima koji reguliraju ovu oblast, aktima DERK-a i Regulatorne komisije koji definiraju obim, uvjete i vremenski raspored otvaranja tržišta.

Članak 59.

- (1) Kvalificirani kupac ima pravo slobodno izabrati opskrbljivača električne energije.
- (2) Svi kupci, izuzev kupaca iz kategorije domaćinstava, imaju status kvalificiranog kupca.
- (3) Kupci iz kategorije domaćinstava status kvalificiranog kupca stječu 1. siječnja 2015. godine.
- (4) Kvalificirani kupac koji se priključuje na distribucijsku mrežu je obavezan od Operatora distribucijskog sustava, posjedovati elektroenergetsku suglasnost za priključak na mrežu i zaključiti ugovore sukladno važećim zakonima i propisima.
- (5) Kvalificirani kupac koji se priključuje na prijenosnu mrežu obavezan je od Elektroprijenosa BiH ishoditi elektroenergetsku suglasnost za priključak na mrežu i zaključiti odgovarajuće ugovore sukladno važećim zakonima i propisima.
- (6) Ugovori iz stavka (4) ovog članka posebno se odnose na:
 - 1) ugovor o kupoprodaji električne energije sa opskrbljivačem,
 - 2) ugovor o korištenju mreže sa Operatorom distribucijskog sustava i
 - 3) ugovor o priključku na mrežu sa Operatorom distribucijskog sustava.
- (7) Iznimno od odredbi članka 57. stavak (1) ovog zakona, kvalificirani kupac može vršiti kupovinu električne energije izravno iz uvoza uz uvjet da posjeduje dozvolu DERK-a za međunarodnu trgovinu.

XIII. NEKVALIFICIRANI KUPAC

Članak 60.

- (1) Nekvalificirani kupci opskrbljuju se električnom energijom u okviru vršenja obveze javne usluge, na regulirani način i po reguliranim tarifnim stavovima.
- (2) Status nekvalificiranog kupca i pravo na opskrbu električnom energijom po reguliranim tarifnim stavovima, u prijelaznom razdoblju, mogu koristiti kvalificirani kupci iz pojedinih kategorija do rokova propisanih pravilnikom Regulatorne komisije.
- (3) Nekvalificirani kupac koji se priključuje na distribucijsku mrežu obavezan je posjedovati elektroenergetsku suglasnost za priključak na mrežu i zaključiti:
 - 1) ugovor o kupoprodaji električne energije sa opskrbljivačem,

- 2) ugovor o korištenju mreže sa Operatorom distribucijskog sustava i
 - 3) ugovor o priključku na mrežu sa Operatorom distribucijskog sustava.
- (4) Potrebne količine električne energije za nekvalificirane kupce osiguravaju opskrbljivači:
- 1) od kvalificiranih proizvođača;
 - 2) od proizvođača kojima je u dozvoli utvrđena obveza javne usluge;
 - 3) od neovisnih proizvođača i
 - 4) sa tržišta električne energije.

XIV. OPĆI UVJETI ZA ISPORUKU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Članak 61.

Opći uvjeti

- (1) Općim uvjetima definiraju se energetske i tehničke uvjete, te ekonomski odnosi između proizvođača, distributera, opskrbljivača, korisnika mreže i krajnjeg kupca električne energije, uključujući i podnositelja zahtjeva za dobijanje elektroenergetske suglasnosti.
- (2) Opći uvjeti sadrže:
 - 1) definirane kriterije kvalitete i kvantiteta električne energije;
 - 2) način i uvjete izdavanja elektroenergetske suglasnosti;
 - 3) uvjete, rokove i način zaključenja ugovora o priključenju/povećanju /smanjenju priključne snage, ugovora o opskrbi električnom energijom i ugovora o korištenju distribucijske mreže;
 - 4) jasno i precizno definiran priključak i mjerno mjesto;
 - 5) kriterije o načinu priključenja novog kupca /proizvođača i mjesto priključenja kupca/proizvođača na distribucijsku mrežu;
 - 6) uvjete kada se kupcu može obustaviti isporuka ili ograničiti isporuka električne energije;
 - 7) način naplate i obračuna električne energije, uključujući i metodologiju za utvrđivanje količina i cijene za obračun električne energije na temelju neovlaštene potrošnje;
 - 8) pravo na naknadu štete nastale zbog: prekida u opskrbi električnom energijom, isporuke nekvalitetne ili ograničene isporuke električne energije;
 - 9) odredbe koje definiraju odnose sa kupcima kojima se ne smije obustaviti isporuka električne energije, uključujući i slučajeve neplaćanja potrošene električne energije, te način reguliranja međusobnih obveza u ovakvim slučajevima,
 - 10) uvjete i način mjerenja električne energije i snage i
 - 11) druge odnose između Operatora distribucijskog sustava i korisnika distribucijskog sustava, kao i druge odnose između elektroprivrednih subjekata i kupaca električne energije.

Članak 62.

Donošenje općih uvjeta

- (1) Opće uvjete za područje Federacije donosi Regulatorna komisija.
- (2) Opći uvjeti se objavljuju u "Službenim novinama Federacije BiH".

Članak 63.

Obustava opskrbe električnom energijom

- (1) Opskrba električnom energijom može biti obustavljena u slučaju:
 - 1) ako krajnji kupac koristi električnu energiju bez elektroenergetske suglasnosti ili mimo mjernih uređaja ili ako je samostalno priključio svoje unutarnje električne instalacije na mrežu i ako nije

- zaključio ugovor o opskrbi električnom energijom i ugovor o korištenju distribucijske mreže;
- 2) ako krajnji kupac onemogućava pravilno registriranje količine utrošene električne energije;
 - 3) ako objekt krajnjeg kupca ne ispunjava propisane tehničke uvjete i ugrožava živote ljudi i imovinu;
 - 4) ako objekti, druge nepokretnosti i imovina (šuma, voćnjak, stogovi sijena i sl.) krajnjeg kupca ometaju normalnu isporuku električne energije drugim kupcima;
 - 5) ako to, sukladno ugovoru, krajnji kupac zahtijeva;
 - 6) ako krajnji kupac bez odobrenja elektroenergetskog subjekta, preko svoje instalacije, omogući drugom kupcu potrošnju električne energije;
 - 7) ako krajnji kupac ne izvršava obveze plaćanja za isporučenu električnu energiju u propisanom odnosno ugovorenom roku;
 - 8) ako krajnji kupac uskrati ovlaštenim osobama pristup do mjernih uređaja odnosno do unutarnjih električnih instalacija ;
 - 9) ako krajnji kupac ne poštuje i ne provodi propisane mjere štednje i racionalne potrošnje električne energije;
 - 10) ako krajnji kupac ne izvršava obveze plaćanja za povećanu priključnu snagu u odnosu na odobrenu i
 - 11) ako krajnji kupac koristi električnu energiju protivno uvjetima iz elektroenergetske suglasnosti.
- (2) U slučajevima iz stavka (1) toč. od 4) do 11) ovog članka, mjerodavni elektroenergetski subjekt je dužan prethodno u pisanoj formi upozoriti krajnjeg kupca na nedostatke odnosno nepravilnosti zbog kojih mu se može obustaviti isporuka električne energije i odrediti rok za otklanjanje nedostataka, odnosno nepravilnosti sukladno Općim uvjetima.

Članak 64.

Nadoknada štete

- (1) Opskrbljivač ili Operator distribucijskog sustava je dužan krajnjim kupcima nadoknaditi štetu nastalu zbog prekida u isporuci i usljed isporuke nekvalitetne električne energije, koja se može pripisati u krivicu opskrbljivaču ili Operatoru distribucijskog sustava sukladno ugovoru o opskrbi, ovom Zakonu, Općim uvjetima, ugovorima o priključenju/povećanju priključne snage i ugovorima o korištenju distribucijske mreže.
- (2) Na zahtjev krajnjeg kupca opskrbljivač ili Operator distribucijskog sustava procjenjuje štetu iz stavka (1) ovog članka i predlaže krajnjem kupcu način i iznos nadoknade za učinjenu štetu.
- (3) Ako krajnji kupac nije zadovoljan procjenom iz stavka (2) ovog članka, na zahtjev Operatora distribucijskog sustava, procjenu štete vrši ovlaštení sudski vještak elektrotehničke struke, odnosno za to ovlaštena stručna institucija.
- (4) Ako krajnji kupac nije zadovoljan procjenom iz stavka (3) ovog članka ima pravo pokrenuti sudski postupak kod mjerodavnog suda.

Članak 65.

Restriktivne mjere

- (1) Ministarstvo donosi pravilnik kojim se definiraju uvjeti, kriteriji, način i postupak primjene restriktivnih mjera.
- (2) Na prijedlog Ministarstva, a na temelju utvrđenih kriterija iz stavka (1) ovog članka, Vlada Federacije uvodi i propisuje restriktivne mjere za opskrbu električnom energijom za kupce, ili uvodi posebne mjere za elektroenergetske subjekte u Federaciji u slučaju:

- 1) više sile koja ugrožava rad elektroenergetskog sustava;
 - 2) pogonskog događaja kojim je ugrožena sigurnost ljudi i pouzdanost opskrbe električnom energijom i
 - 3) neočekivanih poremećaja na međunarodnom i unutarnjem tržištu električne energije kojim je ugrožena pouzdanost opskrbe električnom energijom .
- (3) Restriktivne mjere koje se mogu propisati su:
- 1) ograničenje isporuke električne energije za sve ili pojedine kategorije kupaca;
 - 2) ograničenje uvoza ili izvoza električne energije ili propisivanje posebnih uvjeta za uvoz ili izvoz električne energije i
 - 3) propisivanje obveze vršenja javne usluge proizvodnje električne energije i opskrba električnom energijom.
- (4) Restriktivne mjere se donose posebnim aktom Vlade Federacije na određeno vremensko razdoblje i objavljuju se u "Službenim novinama Federacije BiH".

XV. ZABRANA PRIKLJUČKA NA MREŽU I NEDOZVOLJENE RADNJE

Članak 66.

Zabrana priključenja

Zabranjeno je priključenje na elektroenergetsku mrežu bez odobrenja.

Članak 67.

Uvjeti priključenja

Operator distribucijskog sustava dužan je na objektivan, transparentan i nediskriminatoran način priključiti na svoje objekte sve zainteresirane kupce/proizvođače, ako za to postoje tehnički i energetske uvjeti.

Članak 68.

Privremeno priključenje

- (1) Nije dozvoljeno priključenje na distribucijsku mrežu objekata izgrađenih bez građevinske dozvole.
- (2) Iznimno od stavka (1) ovog članka, Operator distribucijskog sustava može izvršiti privremeno priključenje bespravno izgrađenih objekata na distribucijsku mrežu, uz pisanu suglasnost organa uprave mjerodavnog za izdavanje građevinske dozvole, u slijedećim slučajevima:
 - 1) ako je izgrađeni objekat na području gdje nisu doneseni planski dokumenti;
 - 2) ako je izgrađeni stambeni objekat useljen i
 - 3) ako je izgrađeni objekat u postupku legalizacije.
- (3) Privremeno priključenje iz stavka (2) ovog članka se vrši po istovjetnoj proceduri koja se provodi za stalni priključak, do ispunjenja uvjeta za stalni priključak, u roku od 12 mjeseci koji je utvrđen u pisanoj suglasnosti organa uprave mjerodavnog za izdavanje građevinske dozvole.
- (4) Rok iz stavka (3) ovog članka može se produljiti za dodatnih 12 mjeseci.
- (5) U slučaju da se u roku iz st. (3) i (4) ovog članka ne ispune uvjeti za stalni priključak objekta, na zahtjev organa uprave mjerodavnog za izdavanje građevinske dozvole, izvršit će se isključenje objekta iz stavka (2) ovog članka bez prava na nadoknadu štete.

Članak 69.

Zabrana pristupa

Zabranjen je neovlašten ulazak ili pristup elektroenergetskim objektima, postrojenjima ili električnim vodovima koji su vidno označeni znacima zabrane ulaska, pristupa ili opasnosti.

Članak 70.

Nedozvoljene radnje

- (1) Ko neovlašteno preuzima električnu energiju, kao i vrši prepravke električnih instalacija ili mjernih uređaja

korisnika kojim se onemogućava pravilno registriranje potrošnje električne energije u cilju neovlaštenog korištenja električne energije, čini kazneno djelo krađe kažnjivo po kaznenom zakonu.

- (2) Ko neovlašteno prepravljiva električne uređaje, mjerne uređaje i instalacije koje nisu u mjerodavnosti korisnika čini kazneno djelo kažnjivo po kaznenom zakonu.
- (3) Ometanje ili onemogućavanje ovlaštenih osoba u okviru obavljanja elektroprivredne djelatnosti predstavlja nedozvoljenu radnju koja podliježe sankcioniranju.

Članak 71.

Nadoknada štete

- (1) Štetu koju učini nedozvoljenim radnjama iz čl. 69. i 70. ovog zakona, počinitelj je obavezan nadoknaditi sukladno zakonu i Općim uvjetima.

XVI. IZGRADNJA, KORIŠTENJE I ODRŽAVANJE ELEKTROENERGETSKIH OBJEKATA

Članak 72.

Izgradnja, korištenje i održavanje elektroenergetskih objekata

Elektroenergetski objekti, uređaji, vodovi i postrojenja elektroenergetskih subjekata, fizičkih osoba i kupaca se grade, koriste i održavaju sukladno važećim propisima, standardima i tehničkim normativima koji se odnose na tu vrstu objekata, kao i propisima kojima su utvrđeni uvjeti u pogledu zaštite životne sredine, i ne smiju ugrožavati sigurnost ljudi i imovine.

Članak 73.

Rješavanje imovinsko - pravnih odnosa

- (1) Prije početka izgradnje elektroenergetskih objekata investitor je dužan riješiti imovinsko-pravne odnose.
- (2) Na objekte čiji su imovinsko-pravni odnosi uređeni sukladno stavku (1) ovog članka, elektroenergetski subjekt nije dužan plaćati posebne naknade osim naknade za koncesiju i naknada utvrđenih drugim zakonima, a u slučaju nastanka štetnog događaja dužan je učinjenu štetu nadoknaditi.
- (3) Elektroenergetski subjekt koji obavlja svoju djelatnost kao javnu uslugu ima pravo svoje instalacije postavljati u javne površine kao i u putnom pojasu putne infrastrukture bez naknade sukladno važećim tehničkim i drugim propisima, uz obvezu pribavljanja suglasnosti od institucija mjerodavnih za upravljanje javnim površinama.

Članak 74.

Prava i dužnosti vlasnika nekretnina na kojima se grade ili su izgrađeni objekti

- (1) Vlasnici nekretnina na kojima se grade, ili su izgrađeni elektroenergetski objekti, u slučaju nastanka štete, imaju pravo na naknadu iste sukladno zakonu.
- (2) Vlasnici, zakonski korisnici i posjednici nekretnina dužni su da omogućе elektroenergetskim subjektima pristup do nekretnine i na nekretnini na kojoj se nalaze ili grade elektroenergetski objekti ili njihovi dijelovi, radi izvođenja radova na izgradnji, rekonstrukciji, održavanju, kontroli ispravnosti objekata, uređaja, postrojenja i opreme ili izvođenja drugih neophodnih radova uključujući i radove na otklanjanju kvarova, održavanju trase i zaštitnih koridora dalekovoda, te krčenju i uklanjanju drveća i drugog rastinja koje ugrožava sigurnost i rad elektroenergetskog sustava.
- (3) Ukoliko elektroenergetski subjekt iz stavka (2) ovog članka izvođenjem radova i prolazom kroz nekretninu do objekta učini štetu, dužan je istu nadoknaditi.
- (4) Elektroenergetski subjekt iz st. (2) i (3) ovog članka procjenjuje štetu iz stavka (3) ovog članka i predlaže vlasniku nekretnine iznos naknade.

- (5) Ako vlasnik nekretnine nije zadovoljan procjenom i iznosom predložene naknade iz stavka (4) ovog članka, na zahtjev elektroenergetskog subjekta, procjenu štete vrši ovlašteni sudski vještak odgovarajuće struke, odnosno za to ovlaštena stručna institucija.

- (6) Ukoliko vlasnik nekretnine nije zadovoljan procjenom iz stavka (5) ovog članka ima pravo pokrenuti sudski postupak kod mjerodavnog suda.

Članak 75.

Pravo pristupa elektroenergetskim objektima i održavanju trase

- (1) Radi održavanja ili otklanjanja kvarova na elektroenergetskim objektima izgrađenim na nekretnini koja nema izravan pristup sa javnog puta, elektroenergetski subjekti imaju pravo prolaza preko tog zemljišta sukladno st. (2) i (3) članka 74. ovog zakona.
- (2) Radi sigurnog rada i korištenja izgrađenih elektroenergetskih objekata, elektroenergetskom subjektu pripada pravo na održavanje istih, uključujući i radove na održavanju trase i zaštitnih koridora dalekovoda krčenjem ili uklanjanjem drveća i drugog rastinja bez naknade vlasniku.
- (3) Radi obavljanja aktivnosti iz stavka (2) ovog članka na zemljištu na kojem je ranije obavljena čista sječa, za krčenje i uklanjanje drveća i drugog rastinja, elektroenergetskom subjektu nije potrebno pribavljanje nove dozvole za sječu.

Članak 76.

Zabrana izvođenja radova koji ometaju obavljanje elektroprivrednih djelatnosti

- (1) Zabranjena je izgradnja objekata koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvođenje drugih radova ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcioniranje elektroenergetskih objekata.
- (2) Vlasnici, korisnici i posjednici nekretnina koje se nalaze ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata ne smiju vršiti radove ili druge radnje kojima se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti iz stavka (1) ovog članka (proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije) ili se ugrožava rad i funkcioniranje elektroenergetskih objekata, bez prethodnog odobrenja elektroenergetskog subjekta, koji je vlasnik, odnosno korisnik elektroenergetskog objekta.
- (3) Ako je na nepropisnom rastojanju izgrađen objekt bez suglasnosti elektroenergetskog subjekta, isti je dužan, od mjerodavnog organa lokalne uprave, zahtijevati uklanjanje objekta.
- (4) U slučaju da mjerodavni organ lokalne uprave ne izvrši uklanjanje objekta iz stavka (3) ovog članka, elektroenergetski subjekt može pokrenuti tužbu kod mjerodavnog suda.

Članak 77.

Zabranjene aktivnosti u blizini elektroenergetskih objekata

Zabranjeno je zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu, iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina.

Članak 78.

Izgradnja proizvodnih objekata

- (1) Objekte i postrojenja za proizvodnju električne energije mogu graditi domaće i strane pravne i fizičke osobe pod uvjetima propisanim ovim i drugim zakonima.
- (2) Elektroenergetski objekti se grade sukladno Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine

Federacije BiH", br. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 i 45/10) tehničkim i drugim propisima i propisima utvrđenim ovim zakonom.

- (3) Izgradnja novih i rekonstruiranje postojećih objekata za proizvodnju električne energije iz mjerodavnosti Federacije obuhvata:
 - 1) hidroenergetski objekti instalirane snage iznad 5 MW i za nekoliko hidroenergetskih objekata instalirane snage veće od po 2 MW, koji slijede jedan iza drugog na rastojanju od 2 km,
 - 2) termoelektrane i ostala postrojenja sa sagorijevanjem sa toplotnim izlazom od 50 MW_i i više,
 - 3) postrojenja za iskorištavanje pogsne snage vjetra instalirane snage od 2 MW i više,
 - 4) postrojenja za iskorištavanje energije sunca instalirane snage od 1 MW i više i
 - 5) ostale elektrane instalirane snage 5 MW i više.
- (4) Izgradnji proizvodnih elektroenergetskih objekata prethodi izdavanje Energetske dozvole utvrđene ovim zakonom.
- (5) Za proizvodne elektroenergetske objekte koji su u mjerodavnosti kantona Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo.
- (6) Za proizvodne elektroenergetske objekte iz stavka (3) a čija je instalirana snaga jednaka ili viša od 30 MW, Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo uz prethodnu pribavljenu suglasnost Vlade Federacije i Parlamenta Federacije.
- (7) Za proizvodne elektroenergetske objekte iz stavka (3) a čija je instalirana snaga manja od 30 MW, Energetsku dozvolu izdaje Ministarstvo uz prethodnu pribavljenu suglasnost Vlade Federacije.

Članak 79.

Izdavanje energetske dozvole

- (1) Na prijedlog Ministarstva, Vlada Federacije donosi uredbu kojom se uređuje i definira postupak, kriteriji, forma i sadržaj zahtjeva za izdavanje Energetske dozvole.
- (2) Propis iz stavka (1) ovog članka donosi Vlada Federacije u roku ne duljem od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Postupak izdavanja Energetske dozvole vrši se sukladno kriterijima koji su transparentni i nediskriminatorni.
- (4) Podnositelji zahtjeva za izdavanje Energetske dozvole će se u pisanoj formi obavijestiti o razlozima u slučaju odbijanja izdavanja dozvole.
- (5) Razlozi iz stavka (4) ovog članka moraju biti objektivni i nediskriminirajući, čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.
- (6) Energetskom dozvolom se nositelju dozvole utvrđuje obveza da primjenjuje suvremene tehnologije u izgradnji i korištenju elektroenergetskog objekta.

Članak 80.

Javno nadmetanje

- (1) Javno nadmetanje za izgradnju novih proizvodnih objekata se pokreće u slučaju kada se putem izdavanja Energetskih dozvola ne može osigurati planirano realiziranje i dinamika predviđena Strateškim planom i programom razvitka i korištenja obnovljivih izvora energije (u daljnjem tekstu: OIE) u Federaciji i kada se javno nadmetanje utvrdi u izdanoj Energetskoj dozvoli.
- (2) Na prijedlog Ministarstva Vlada Federacije donosi propis kojim se definira i uređuje postupak javnog nadmetanja iz stavka (1) ovog članka.
- (3) Odluke o odabiru investitora i dodjeli prava izgradnje donosi Vlada Federacije uz suglasnost Parlamenta Federacije.

Članak 81.

Rekonstruiranje elektroenergetskih objekata

- (1) Rekonstruiranje elektroenergetskih objekata i postrojenja vrši se sukladno Zakonu o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na razini Federacije Bosne i Hercegovine, tehničkim propisima i ovim zakonom, kao i zakonskom regulativom kantona.
- (2) Rekonstruiranjem elektroenergetskih objekata ne smatra se:
 - 1) zamjena strojeva i uređaja bez promjene snage i napona;
 - 2) zamjena vodiča nadzemnih vodova s vodičima istog presjeka ili za jedan presjek više poštujući tehničke propise;
 - 3) zamjena jednog ili više stubova ukoliko se novi stubovi postavljaju na lokaciji –mjestu stubova koji se mijenjaju;
 - 4) zamjena energetske kablova bez promjene naponske razine;
 - 5) izgradnja uređaja u postojeće objekte kojima se osigurava upravljanje, signalizacija, mjerenje i zaštita i
 - 6) izvođenje i drugih radova koje propisom utvrdi mjerodavno federalno ministarstvo.
- (3) Izvođenje radova iz stavka (2) ovog članka, kao i izrada priključka i mjernog mjesta na niskonaponsku mrežu, ne podliježu obvezi ishodoavanja dozvola za gradnju.

XVII. PRIKLJUČENJE NA ELEKTRODISTRIBUCIJSKU MREŽU

Članak 82.

Priključak na mrežu, pristup mjernom mjestu i preuzimanje mjernog uređaja

- (1) Krajnji kupac/proizvođač može priključiti svoj objekat, uređaje ili trošila samo na temelju elektroenergetske suglasnosti koju, na podneseni zahtjev, izdaje mjerodavni Operator distribucijskog sustava, sukladno Općim uvjetima.
- (2) Krajnji kupac/proizvođač električne energije dužan je omogućiti ovlaštenim licima nesmetan pristup u svrhu ugradnje i blombiranja mjernih uređaja, očitavanja stanja mjerila, zamjene mjernih uređaja i opreme, te kontrolu mjernih uređaja i opreme.
- (3) Operator distribucijskog sustava može preuzeti u vlasništvo mjerne uređaje iz stavka (2) ovog članka, koja su u vlasništvu kupaca, a kada mu to postojeći krajnji kupac ponudi sukladno Općim uvjetima.
- (4) Ako postojeći krajnji kupac, koji je investirao u priključak i mjerno mjesto, ne želi prenijeti vlasništvo nad priključkom i pripadajućim mjernim mjestom Operatoru distribucijskog sustava, dužan je da:
 - 1) snosi troškove redovitog i investicijskog održavanja vlastitog priključka,
 - 2) snosi troškove održavanja i baždarenja mjernih uređaja,
 - 3) pisanim zahtjevom zatraži interveniranje za otklanjanje bilo kakvog kvara na priključku, te o osobnom trošku snosi otklanjanje kvarova.
- (5) Održavanje priključka iz stavka (4) ovog članka vrši Operator distribucijskog sustava.

Članak 83.

Naknade za priključenje na distribucijsku mrežu

- (1) Za priključenje novog objekta na distribucijsku mrežu ili povećanje priključne snage postojećeg objekta, krajnji kupac/proizvođač plaća Operatoru distribucijskog sustava naknadu za priključenje ili povećanje priključne snage postojećeg objekta.

- (2) Način za određivanje naknade za priključenje utvrđuje se Općim uvjetima i Metodologijom za izračunavanje naknada i definiranje rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu koju donosi Regulatorna komisija.
- (3) Iznos naknada za priključenje prema metodologiji iz stavka (2) ovog članka utvrđuje Regulatorna komisija.
- (4) Pitanje uklapanja i priključka novog objekta na prijenosnu mrežu ili povećanje priključne snage postojećeg objekta krajnjeg kupca/ proizvođača priključenog na prijenosnu mrežu je u mjerodavnosti NOSBiH-a i kompanije Elektroprijenos BiH.
- (5) Krajnji kupac ima pravo zatražiti smanjenje ranije odobrene priključne snage, a Operator distribucijskog sustava mu to pravo može omogućiti bez plaćanja naknade sukladno odbredbama Općih uvjeta.

XVIII. IZDAVANJE DOZVOLA

A./ Dozvola za obavljanje djelatnosti – dozvola za rad

Članak 84.

- (1) Regulatorna komisija propisuje kriterije, uvjete i postupak za izdavanje dozvole za obavljanje elektroprivrednih djelatnosti iz članka 12. stavak (1) ovog zakona (u daljnjem tekstu: dozvola za rad).
- (2) Regulatorna komisija izdaje dozvolu za rad na temelju podnesenog zahtjeva i potrebne dokumentacije.
- (3) Nositelj dozvole za rad dužan je ispunjavati obveze utvrđene dozvolom za rad.

Članak 85.

- (1) Elektroenergetski subjekti koji obavljaju ili žele obavljati jednu ili više elektroprivrednih djelatnosti, kao i fizičke osobe koje obavljaju ili žele obavljati djelatnost proizvodnje električne energije obvezni su imati, odnosno, pribaviti dozvolu za rad.
- (2) Iznimno od odredbi iz stavka (1) ovog članka, obvezi pribavljanja dozvole za rad za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije, po skraćenom postupku kojeg propisuje Regulatorna komisija, podliježu fizičke osobe iz članka 12. stavak (3) ovog zakona koja su utemeljena sukladno Zakonu o obrtu i srodnim djelatnostima ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/09), i koja će tu djelatnost obavljati u statusu obrtnika, u objektima instalirane snage do 23 kW.
- (3) Iznimno od odredbi iz stavka (1) ovog članka, proizvodnja električne energije za vlastite potrebe iz članka 12. stavak (4) ovog zakona ne podliježe obvezi pribavljanja dozvole za rad za obavljanje djelatnosti proizvodnje električne energije.

Članak 86.

- (1) Elektroenergetski subjekt koji se bavi jednom ili više elektroprivrednih djelatnosti iz članka 12. stavak (1) ovog zakona je nositelj dozvole za rad za svaku pojedinačnu djelatnost.
- (2) Nositelj dozvole za rad iz stavka (1) ovog članka može, aktom o utemeljenju ili ugovorom, prenijeti svoju dozvolu za rad na jedno ili više društava u njegovoj svojini, a koja se bave istom djelatnošću, o čemu je dužan, prethodno, putem zahtjeva zatražiti i pribaviti suglasnost Regulatorne komisije.
- (3) Ukoliko nosilac dozvole za rad iz stavka (1) ovog članka namjerava prenijeti svoju dozvolu na drugu pravnu osobu, dužan je podnijeti zahtjev za prijenos dozvole Regulatornoj komisiji.
- (4) Druga pravna osoba iz stavka (3) ovog članka je obvezna pribaviti dozvolu za rad ili suglasnost za prijenos od Regulatorne komisije.

- (5) Nositelj dozvole za rad iz stavka (1) ovog članka, koji ima zaključen ugovor o koncesiji, dozvolu za rad može prenijeti na drugu pravnu osobu iz stavka (4) ovog članka samo u slučaju da je prethodno riješeno pitanje prijenosa ugovora za tu koncesiju sukladno Zakonu o koncesijama.

Članak 87.

- (1) Dozvola za rad se izdaje pod uvjetima da elektroenergetski subjekt odnosno fizička osoba:
 - 1) raspolaže postrojenjima, uređajima i opremom, ispunjava tehničke, ekonomsko-financijske, sigurnosne, ekološke i druge uvjete, te svojim kapacitetom osigurava sigurnu opskrbu kupaca kvalitetnom električnom energijom;
 - 2) zapošljava stručno osposobljen kadar za obavljanje djelatnosti i
 - 3) ispunjava i druge propisane uvjete.
- (2) Regulatorna komisija izdaje, obnavlja, prenosi ili oduzima dozvole za rad sukladno procedurama propisanim posebnim aktima Regulatorne komisije, poštujući načela žurnosti postupka.
- (3) Regulatorna komisija prati i nadgleda izvršavanje odredbi i uvjeta iz izdatih dozvola za rad.
- (4) Dozvola za rad za proizvodnju izdaje se na razdoblje do 30 godina, dozvola za rad za distribuciju do 50 godina.
- (5) Nakon isteka roka iz stavka (4) ovog članka, ukoliko dozvola nije obnovljena ili prenesena ili objekt bude korišten u druge namjene, nositelj dozvole mora demontirati i ukloniti sve objekte i zemljište vratiti u prvobitno stanje sukladno uvjetima iz dozvole za rad.
- (6) Ukoliko imatelj dozvole ne postupi sukladno stavku (5) ovog članka dužan je osigurati sredstva ili osigurati jamstvo na iznos sredstava sa kojima će se izvršiti demontaža i uklanjanje svih objekata i zemljište vratiti u prvobitno stanje.
- (7) Visinu sredstava potrebnih za namjenu iz stavka (5) ovog članka, utvrđuje Ministarstvo.
- (8) U iznimnim slučajevima i ako je to u općem interesu Federacije, Vlada Federacije, na prijedlog Ministarstva, može nositelja dozvole osloboditi obveze iz stavka (5) ovog članka.
- (9) Uvjete pod kojima se nositelj dozvole oslobađa obveze iz stavka (5) ovog članka propisuje Ministarstvo.

Članak 88.

- (1) Zahtjev za izdavanje, obnovu, izmjenu, dopunu ili prijenos dozvole za rad podnosi se Regulatornoj komisiji.
- (2) Dozvolom se utvrđuje rok u kojem je imatelj dozvole za rad dužan započeti sa obavljanjem djelatnosti za koju je dozvola izdata.

B./ Prethodna suglasnost za izgradnju direktnog dalekovoda

Članak 89.

- (1) Izgradnja direktnog dalekovoda iz članka 52. ovog zakona, podliježe izdavanju prethodne suglasnosti za izgradnju koju izdaje Regulatorna komisija sukladno zakonu.
- (2) Prethodna suglasnost za izgradnju direktnog dalekovoda prethodi izdavanju odobrenja za građenje od mjerodavnog organa uprave.

Članak 90.

- (1) Uvjete i kriterije za izdavanje prethodne suglasnosti iz članka 89. stavak (1) ovog zakona donosi Regulatorna komisija.
- (2) Uvjeti i kriteriji iz stavka (1) ovog članka su objektivni, transparentni i nediskriminirajući.

C./ Dozvola za trgovinu i opskrba

Članak 91.

- (1) Dozvola za opskrbu i trgovinu električnom energijom izdaje se kao:
 - 1) Dozvola za opskrbu električnom energijom - Dozvola I. reda
 - 2) Dozvola za opskrbu električnom energijom - Dozvola II. reda.
- (2) Dozvola I. reda izdaje se podnositeljima zahtjeva, odnosno elektroenergetskim subjektima iz članka 12. stavak (2) ovog zakona, koji se utemeljuju sukladno Zakonu o gospodarskim društvima, za opskrbu nekvalificiranih kupaca i za opskrbu kvalificiranih kupaca putem javnog opskrbljivača.
- (3) Dozvola II. reda izdaje se podnositeljima zahtjeva, odnosno elektroenergetskim subjektima iz članka 12. stavak (2) ovog zakona, koji se utemeljuju sukladno Zakonu o gospodarskim društvima, a koji obavljaju djelatnost:
 - 1) proizvodnje električne energije i vrše prodaju električne energije,
 - 2) opskrbu kvalificiranih kupaca i trgovine električne energije na unutarnjem tržištu.
- (4) Nositelju Dozvole I. reda može se izdati i Dozvola II. reda uz uvjet da se pripadajuće djelatnosti vode računovodstveno odvojeno.
- (5) Dozvola II reda važi na cijelom teritoriju Bosne i Hercegovine.
- (6) Dozvole iz stavka (1) ovog članka izdaju se na razdoblje do pet godina.
- (7) Po isteku roka važenja dozvole iz stavka (6) ovog članka, na zahtjev nositelja dozvole, Regulatorna komisija može odobriti njeno produljenje.
- (8) Dozvola I. reda sadrži obveze u vezi:
 - 1) uredne opskrbe električnom energijom nekvalificiranih/tarifnih kupaca kao i kvalificiranih kupaca putem javnog opskrbljivača, uključujući i korisnike univerzalne usluge;
 - 2) ugovaranja isporuke električne energije standardne kvalitete;
 - 3) pridržavanja propisanih tarifa električne energije kupcima iz točke 1) ovog stavka i ekonomske kupovine električne energije;
 - 4) pružanja informacija Regulatornoj komisiji i
 - 5) stalnog poboljšanja funkcije maloprodaje električne energije.
- (9) Dozvola II reda sadrži obveze u vezi:
 - 1) informiranja Operatora distribucijskog sustava i NOS BiH-a o kupovini i prodaji električne energije;
 - 2) ugovaranja isporuke električne energije standardne kvalitete i
 - 3) pružanja informacija Regulatornoj komisiji i DERK-u.
- (10) Nositelj dozvole prvog i drugog reda je ovlašten da obustavi isporuku električne energije kupcima koji ne plaćaju svoje obveze povodom tih isporuka, izuzev kupaca obuhvaćenih Programom zaštite ugroženih kupaca, kao što je to određeno od strane Regulatorne komisije.

D./ Postupak za izdavanje dozvola

Članak 92.

- (1) Postupak izdavanja dozvola je javan i vodi se sukladno objektivnim i javnosti poznatim kriterijima na nediskriminirajući i transparentan način.
- (2) Prije izdavanja dozvola, Regulatorna komisija je dužna, o uvjetima propisanim u nacrtu dozvole, izvršiti konzultacije sa zainteresiranim stranama kroz proces javne rasprave.

- (3) Podnositelj zahtjeva mora biti informiran o razlozima za odbijanje izdavanja dozvole. Razlozi moraju biti objektivni, nediskriminirajući, čvrsto utemeljeni i propisno potkrijepljeni.

Članak 93.

- (1) U posebnim slučajevima kada je to od javnog interesa, Regulatorna komisija može mijenjati uvjete propisane dozvolom.
- (2) Regulatorna komisija je dužna, svojim aktom, propisati posebne slučajeve u kojima se mijenjaju uvjeti propisani dozvolom.
- (3) Prije donošenja odluke o promjeni uvjeta u dozvoli, Regulatorna komisija će uzeti u obzir njene učinke tj. koristi i nedostatke koje ta promjena može prouzrokovati po imatelja dozvole.
- (4) Regulatorna komisija može izmijeniti uvjete u dozvoli na temelju podnesenog zahtjeva imatelja dozvole ili na vlastitu inicijativu.

XIX. UPRAVNI NADZOR I INSPEKCIJA

Članak 94.

Upravni nadzor

- (1) Upravni nadzor obuhvata nadzor nad primjenom odredbi ovog zakona i drugih propisa, nadzor nad obavljanjem poslova određenih ovim zakonom, nadzor nad zakonitošću upravnih i drugih akata koje donose mjerodavni organi, kao i nadzor nad njihovim postupanjem obavlja Ministarstvo i Regulatorna komisija, svatko u okviru svojih mjerodavnosti, sukladno ovlaštenjima propisanim ovim zakonom, Zakonom o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05) i Zakonom o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/98 i 48/99). Ovo ne isključuje i suradnju sa drugim mjerodavnim organima i organizacijama.

Članak 95.

Inspeksijski nadzor

- (1) Ovim zakonom uređuju se poslovi inspeksijskog nadzora nad izvršavanjem zakona i drugih propisa iz oblasti elektroenergetike koji se primjenjuju na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: inspeksijski nadzor)
- (2) Inspeksijski nadzor obuhvata nadzor nad primjenom ovog zakona, drugih propisa i općih akata, standarda, tehničkih normativa i normi kvalitete koje se odnose na projektiranje, građenje, odnosno rekonstruiranje, remont, održavanje i korištenje elektroenergetskih objekata, instalacija, postrojenja i opreme u tim objektima, kao i na kvalitetu isporuke električne energije.
- (3) Inspeksijski nadzor uključuje kontrolu izgradnje objekata, tehničke ispravnosti, pogonske sigurnosti elektroenergetskih objekata i postrojenja, sigurnosti ljudi u elektroenergetskim objektima, kao i uvid u tehničku i pogonsku dokumentaciju.
- (4) Poslovi inspeksijskog nadzora vrše se kod proizvođača opreme, izvođača radova i korisnika elektroenergetskih objekata, postrojenja i uređaja koji sa električnim instalacijama čine tehnološku cjelinu i namijenjeni su za proizvodnju, prijenos, distribuciju i korištenje električne energije (u daljnjem tekstu: elektroenergetski objekti i postrojenja).

Članak 96.

- (1) Poslovi inspeksijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima iz članka 98. ovog zakona vrše se prilikom planiranja, projektiranja, proizvodnje, izgradnje,

rekonstruiranja, remonta elektroenergetskih objekata i postrojenja, ugrađivanja električnih uređaja, instalacija i trošila i njihove uporabe.

- (2) Poslovi inspekcijskog nadzora obuhvataju kontrolu kvalitete električne energije, uporabe i održavanja elektroenergetskih postrojenja s ciljem ocjene njihove tehničke ispravnosti, pogonske spremnosti, sigurnosti pogona, pogonskog i drugog osoblja, racionalne uporabe električne energije i provođenja mjera ograničenja potrošnje električne energije.

Članak 97.

- (1) Poslove inspekcijskog nadzora iz članka 96. ovog zakona vrše Federalna uprava za inspekcijske poslove i kantonalni organi uprave mjerodavni za poslove inspekcijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima, sukladno ovom zakonu, Zakonu o inspekcijama u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 69/05), odgovarajućim kantonalnim zakonima, Zakonu o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, a po postupku utvrđenom Zakonu o upravnom postupku
- (2) Poslove inspekcijskog nadzora iz mjerodavnosti Federacije, vrše Federalna uprava za inspekcijske poslove, Inspektorat tehničke inspekcije, odnosno federalni inspektori elektroenergetike (u daljnjem tekstu: federalni inspektor), a poslove iz mjerodavnosti kantonalnih organa uprave vrše kantonalne uprave za inspekcijske poslove, odnosno kantonalni inspektori elektroenergetike (u daljnjem tekstu: kantonalni inspektor).

Članak 98.

Mjerodavnosti u vršenju inspekcijskog nadzora

- (1) Federalni inspektor vrši poslove inspekcijskog nadzora nad:
- 1) elektroenergetskim objektima i postrojenjima za proizvodnju električne energije iz članka 78. stavak (3) ovog zakona,
 - 2) elektroenergetskim objektima i postrojenjima za prijenos i distribuciju električne energije napona 35 kV i višeg,
 - 3) elektroenergetskim objektima i postrojenjima napona 20 i 10 kV i nižeg, koja se nalaze u objektima koji im pripadaju po mjerodavnosti, a čiji je primarni napon 35 kV i viši,
 - 4) potrošačima električne energije snage 3,5 MVA i veće,
 - 5) tehničkim upravljanjem elektroenergetskim sustavom,
 - 6) korisnicima električne energije priključenim na prijenosnu mrežu.
- (2) Ostali elektroenergetski objekti i postrojenja, osim objekata i postrojenja iz stavka (1) ovog članka, smatraju se lokalnim elektroenergetskim objektima i postrojenjima, u smislu ovog zakona, i u mjerodavnosti su kantonalnog inspektora.

Članak 99.

- (1) Federalni i kantonalni inspektori imenuju se sukladno Zakonu o državnoj službi u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br.29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06 i 4/12).
- (2) Za federalnog ili kantonalnog inspektora elektroenergetike (u daljnjem tekstu: mjerodavni inspektor) može se postaviti osoba koja, pored uvjeta propisanih Zakonom o inspekcijama u Federaciji Bosne i Hercegovine, ima završen fakultet, odnosno VII/1 stupanj stručne spreme ili visoko obrazovanje drugog ciklusa Bolonjskog sustava studija elektroenergetskog smjera, sa položenim stručnim ispitom i radnim iskustvom od najmanje tri godine na poslovima projektiranja, proizvodnje, ugradnje ili

eksploatiranja elektroenergetskih objekata i postrojenja, nakon položenog stručnog ispita.

Članak 100.

U vršenju inspekcijskog nadzora federalni inspektori ostvaruju suradnju sa kantonalnim inspektorima u pitanjima koja su od zajedničkog interesa za vršenje inspekcijskog nadzora nad elektroenergetskim objektima i postrojenjima i pružaju im stručnu pomoć.

Članak 101.

Dužnosti korisnika odnosno investitora elektroenergetskih objekata i postrojenja

- (1) Korisnik, odnosno investitor elektroenergetskih objekata i postrojenja dužan je u postupku pribavljanja rješenja o odobrenju za građenje objekata i postrojenja dostaviti projektnu dokumentaciju Ministarstvu ili kantonalnom organu uprave mjerodavnom za energiju koji, svojim aktom, utvrđuju usuglašenost dokumentacije sa ovim zakonom i drugim propisima.
- (2) Korisnik, odnosno investitor objekata i postrojenja dužan je u postupku remonta, saniranja i rekonstruiranja objekata i postrojenja iz članka 98. stavak (1) ovog zakona, u roku od 15 dana prije početka radova, obavijestiti federalni organ uprave mjerodavan za poslove elektroenergetske inspekcije o planiranim radovima, ugradnji novih, rekonstruiranju, promjeni namjene ili stavljanju trajno van pogona dijela ili cijelog objekta i postrojenja.
- (3) Obavijest iz stavka (2) ovog članka, između ostalog, treba obvezno da sadrži opis planiranih radova i temeljne tehničke karakteristike novih, odnosno, uzroka stavljanja van pogona cijelih ili dijelova postojećih objekata i postrojenja.
- (4) Za ostale lokalne elektroenergetske objekte i postrojenja, korisnik, odnosno investitor podnosi obavijest kantonalnom organu uprave mjerodavnom za poslove elektroenergetske inspekcije na način i u roku sedam dana prije početka radova.

Članak 102.

- (1) Korisnik, odnosno investitor elektroenergetskih objekata i postrojenja je dužan, prije podnošenja zahtjeva za izdavanje odobrenja za uporabu objekta i postrojenja, pisano obavijestiti mjerodavnog inspektora o završetku izgradnje.
- (2) Korisnik, odnosno investitor ne može otpočeti sa korištenjem objekta i postrojenja prije izvršenog tehničkog prijema i izdavanja rješenja o odobrenju za uporabu, sukladno zakonu.
- (3) Ako mjerodavni inspektor po izvršenom tehničkom prijemu utvrdi da izgrađeni objekt ili rekonstruirano postrojenje ne zadovoljava uvjete utvrđene zakonom, dužan je o tome obavijestiti organ mjerodavan za izdavanje odobrenja za uporabu.
- (4) Korisnik, investitor, odnosno subjekat koji uvozi ili stavlja u promet elektroenergetsku opremu, aparate i uređaje koji nisu proizvedeni na teritoriju Bosne i Hercegovine, a koji služe za potrebe elektroenergetskih objekata ili postrojenja, dužan je u roku od 15 dana od dana izvršenog carinjenja opreme, aparata i uređaja obavijestiti federalnog inspektora i staviti na uvid izvješće o izvršenoj kontroli kvalitete i dokaze da proizvod odgovara uvjetima međunarodnih standarda i tehničkih propisa koji se primjenjuju na teritoriju Federacije.
- (5) Ministar će donijeti uputstvo o načinu vršenja kontrole iz stavka (4) ovog članka.

Članak 103.

- (1) Redovan pregled elektroenergetskih objekata i postrojenja iz članka 98. stavak (1) ovog zakona vrši se najmanje jedanput u 12 mjeseci.
- (2) U slučaju oštećenja, havarije ili eksplozije elektroenergetskog objekta ili postrojenja i ako su zbog toga ugroženi ljudski životi i okoliš, ako prijeti ili je nastala veća materijalna šteta, korisnik, vlasnik, odnosno investitor elektroenergetskog objekta i postrojenja je dužan odmah, a najkasnije u roku od 12 sati od nastanka ovih okolnosti, obavijestiti organ uprave mjerodavan za poslove elektroenergetske inspekcije.

Članak 104.

Prava i dužnosti elektroenergetskog inspektora

- (1) U vršenju poslova inspeksijskog nadzora iz članka 98. ovog zakona mjerodavni inspektor je dužan naročito provjeriti:
 - 1) da li za elektroenergetsko postrojenje koje se gradi ili je izgrađeno i za opremu koja je ugrađena postoji tehnička dokumentacija i propisane isprave izdate od mjerodavnog organa, sukladno zakonu i drugim propisima,
 - 2) da li korisnik pravilno i sukladno tehničkim propisima i naputcima za rad i rukovanje upotrebljuje i održava, u pogonski ispravnom i sigurnom stanju, elektroenergetsko postrojenje i tehničku dokumentaciju postrojenja,
 - 3) da li osobe koje se bave projektiranjem, izgradnjom, rukovanjem i održavanjem elektroenergetskih postrojenja imaju propisanu stručnu spremu, osposobljenost i položen stručni ispit,
 - 4) da li se uredno vode propisane evidencije o radu elektroenergetskog postrojenja i da li se redovito ovjeravaju od strane odgovornog radnika,
 - 5) da li se pravilno provode tehničke mjere za obustave i ograničenja u isporuci električne energije i osiguranju kvalitete isporučene električne energije,
 - 6) da li se elektroenergetska postrojenja, energija i energenti za pogon postrojenja koriste sukladno propisima i standardima.

Članak 105.

Prava elektroenergetskog inspektora

- (1) Mjerodavni inspektor ima pravo u vršenju poslova inspeksijskog nadzora rješenjem narediti korisniku elektroenergetskog postrojenja da izvrši odgovarajuća ispitivanja od strane ovlaštene, neovisne stručne organizacije u svrhu utvrđivanja tehničke ispravnosti, uzroka oštećenja ili havarije postrojenja, u slučajevima kada se to pregledom na licu mjesta ne može utvrditi.
- (2) U roku od tri dana od dana pribavljanja rezultata iz stavka (1) ovog članka korisnik postrojenja je dužan da o istim obavijesti organ uprave mjerodavan za poslove elektroenergetske inspekcije.
- (3) Korisnik postrojenja je dužan snositi troškove ispitivanja iz stavka (1) ovog članka.

Članak 106.

- (1) Radi otklanjanja utvrđenih nedostataka i nepravilnosti mjerodavni inspektor će rješenjem narediti mjere koje se moraju poduzeti u određenom roku i odrediti rok u kojem se, o otklanjanju istih, mora obavijestiti organ uprave mjerodavan za poslove elektroenergetske inspekcije.
- (2) Protiv rješenja iz stavka (1) ovog članka, koje je donio mjerodavni inspektor, može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja Ministarstvu ili kantonalnom organu uprave mjerodavnom za energiju.

Članak 107.

Prava i dužnosti u pogledu izricanja mjera

- (1) Mjerodavni inspektor ima pravo i dužnost rješenjem narediti sljedeće mjere:
 - 1) Obustavu izgradnje elektroenergetskih objekata i postrojenja u slučajevima:
 1. ako se radovi ne izvode prema odobroj projektnoj dokumentaciji, tehničkim propisima, standardima i normativima što može dovesti u pitanje sigurnost postrojenja, živote ljudi i prouzrokovati veće materijalne štete,
 2. ako u određenom roku nisu otklonjene utvrđene nepravilnosti i nedostaci,
 - 2) Zabranu uporabe ili korištenja elektroenergetskih objekata i postrojenja ako njihov rad ili uporaba dovodi ili može dovesti u opasnost život ili zdravlje ljudi, ili ako njihov rad može prouzrokovati veće materijalne štete ili ometati pravilan rad drugih postrojenja i sustava,
 - 3) Zabranu izvođenja radova i uporabu nepropisno izvedenih objekata u blizini, pored, iznad ili ispod elektroenergetskog objekta i postrojenja čijim izvođenjem ili uporabom se ugrožava njihov pravilan rad ili dovodi u opasnost život i zdravlje ljudi, ili ako to može prouzrokovati materijalnu štetu većeg obima.
- (2) U slučajevima iz stavka (1) ovog članka žalba ne odlaže izvršenje rješenja.

XX. KAZNE NE ODREDBE

Članak 108.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se za prekršaj elektroenergetski subjekt:
 - 1) ako Regulatornoj komisiji ne dostavi zatražene podatke i informacije (članak 38.);
 - 2) ako neutemeljeno odbija izdavanje elektroenergetske suglasnosti ili priključenje novog kupca (članak 61. stavak (2) točka 2));
 - 3) ako neutemeljeno obustavi kupcu isporuku električne energije (članak 61. stavak (2) točka 6));
 - 4) ako gradi i priključuje objekte u elektroenergetski sustav Federacije koji nisu sukladni propisima i utvrđenim standardima (članak 72.);
 - 5) ako kao imatelj dozvole ne ispunjava obveze utvrđene dozvolom (članak 84. stavak (3));
 - 6) ako otpočne rad i izgradnju bez dozvole propisane čl. 85.-90. ovog zakona i
 - 7) ako vrši opskrbu ili se bavi trgovinom električne energije bez dozvole propisane člankom 91. ovog zakona.
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u društvu novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.

Članak 109.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se pravna osoba za prekršaj:
 - 1) ako neovlašteno preuzima električnu energiju prepravljajući električne uređaje, mjerne uređaje i instalacije, bez odobrenja Operatora distribucijskog sustava, te ometa i onemogućava ovlaštene osobe u obavljanju elektroprivredne djelatnosti (članak 70.);
 - 2) ako njegovi objekti nisu usuglašeni sa propisima i standardima i ako ugrožavaju elektroenergetski sustav (članak 72.);

- 3) ako na svojoj nekretnini onemogućiti pristup i održavanje elektroenergetskih objekata (članak 74. stavak (2));
 - 4) ako troši električnu energiju bez ili mimo mjernih uređaja i ako onemogućiti pregled svog objekta (članak 82.);
 - 5) ako bez odobrenja elektroprivrednog društva priključi svoj objekt na elektroenergetski sustav (članak 82. stavak (1));
 - 6) ako vrši zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina (čl. 77. i 107. stavak (1) točka 2)) i
 - 7) ako gradi objekte koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvodi druge radove ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcioniranje elektroenergetskih objekata (čl. 76. stavak (1) i 107. stavak (1) točka 3))
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u društvu novčanom kaznom u iznosu od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.

Članak 110.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 200,00 KM do 1.500,00 KM kaznit će se osoba za prekršaj:
- 1) ako neovlašteno preuzima električnu energiju, prepravljajući električne uređaje, mjerne uređaje i instalacije, bez odobrenja Operatora distribucijskog sustava, te ometa i onemogućava ovlaštene osobe u obavljanju elektroprivredne djelatnosti (članak 70.);
 - 2) ako na svojoj nekretnini onemogućiti pristup i održavanje elektroenergetskih objekata (članak 74. stavak (2));
 - 3) ako bez odobrenja elektroprivrednog društva priključi svoj objekt na elektroenergetski sustav (članak 82. stavak (1));
 - 4) ako troši električnu energiju bez ili mimo mjernih uređaja i ako onemogućiti pristup mjernom uređaju (članak 82.) i
 - 5) ako vrši zasađivanje drveća i drugog rastinja na zemljištu iznad, ispod, u trasi ili na udaljenosti sa koje se može ugroziti sigurnost elektroenergetskih objekata, elektroenergetskih vodova, postrojenja i uređaja, kao i ljudski životi i imovina (čl. 77. i 107. stavak (1) točka 2));
 - 6) ako gradi objekte koji nisu u funkciji obavljanja elektroprivrednih djelatnosti, kao i izvodi druge radove ispod, iznad i pored elektroenergetskih objekata kojim se ometa i onemogućava obavljanje djelatnosti proizvodnje ili prijenosa ili distribucije električne energije ili se ugrožava rad i funkcioniranje elektroenergetskih objekata (članak 76. stavak (1) i 107. stavak (1) točka 3)) i
 - 7) za neovlašten ulazak ili pristup elektroenergetskim objektima, postrojenjima ili električnim vodovima koji su vidno označeni znacima zabrane ulaska, pristupa ili opasnosti (članak 69.)

Članak 111.

- (1) Novčanom kaznom od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se elektroenergetski subjekt ili druga pravna osoba za prekršaj:

- 1) ako ne obavijesti mjerodavnog inspektora o oštećenjima, havarijama ili eksplozijama elektroenergetskog objekta i postrojenja (članak 103.),
 - 2) ako ne postupi po naređenju mjerodavnog inspektora da izvrši odgovarajuća ispitivanja (članak 105.),
 - 3) ako nastavi sa radom ili uporabom elektroenergetskog objekta i postrojenja suprotno naređenju mjerodavnog inspektora (članak 107. stavak (1) točka 1) alineja 1. i toč. 2) i 3)).
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se i odgovorna osoba u elektroenergetskom subjektu ili drugoj pravnoj osobi novčanom kaznom od 1.000,00 KM do 3.000,00 KM.
- (3) Zaštitna mjera zatvaranja elektroenergetskog objekta ili postrojenja u trajanju od tri mjeseca do godinu dana izreći će se elektroenergetskom subjektu ili drugoj pravnoj osobi:
- 1) ako ne obavijesti mjerodavnog inspektora o oštećenjima, havarijama ili eksplozijama elektroenergetskog objekta i postrojenja (članak 103.),
 - 2) ako ne postupi po naređenju mjerodavnog inspektora da izvrši odgovarajuća ispitivanja (članak 105.),
 - 3) ako nastavi sa radom ili uporabom elektroenergetskog objekta i postrojenja suprotno naređenju mjerodavnog inspektora (članak 107. stavak (1) točka 1) alineja 1. i toč. 2) i 3)).

Članak 112.

- (1) Novčanom kaznom od 3.000,00 KM do 15.000,00 KM kaznit će se elektroenergetski subjekt, druga pravna osoba ili nositelj radnje, za prekršaj:
- 1) ako ne postupi sukladno članku 101. stavak (1) ovog zakona,
 - 2) ako ne obavijesti mjerodavnog inspektora o namjeranim radovima na remontu, rekonstrukciji ili stavljanju van pogona elektroenergetskog objekta i postrojenja (članak 101. stavak (2)),
 - 3) ako pisano ne obavijesti mjerodavnog inspektora o završetku izgradnje elektroenergetskog objekta ili postrojenja ili ako počne sa korištenjem elektroenergetskog objekta ili postrojenja prije izvršenog tehničkog prijama odnosno izdavanja rješenja o odobrenju za uporabu (članak 102. st.(1) i (2)),
 - 4) ako pisano ne obavijesti mjerodavnog inspektora i ne dostavi izvješće o kontroli kvalitete (članak 102. stavak (4)),
 - 5) ako ne posjeduje tehničku dokumentaciju (članak 104. stavak (1) točka 1)),
 - 6) ako se ne pridržava tehničkih propisa, standarda i drugih akata u radu, održavanju i rukovanju elektroenergetskim objektima i postrojenjima ili neuredno vodi evidencije o radu elektroenergetskog postrojenja (članak 104. stavak (1) toč. 2), 4) i 6)),
 - 7) ako ne otkloni nedostatke ili nepravilnosti na elektroenergetskom objektu i postrojenju, prema rješenju mjerodavnog inspektora, ili u određenom roku ne obavijesti mjerodavni organ elektroenergetske inspekcije o otklanjanju utvrđenih nedostataka ili nepravilnosti (čl. 106. i 107. stavak (1) točka 1) alineja 2.).
- (2) Za prekršaj iz stavka (1) ovog članka kaznit će se odgovorna osoba u elektroenergetskom subjektu ili drugoj pravnoj osobi, kao i drugi pojedinac novčanom kaznom od 500,00 KM do 2.000,00 KM.
- (3) Zaštitna mjera zatvaranja elektroenergetskog objekta ili postrojenja u trajanju od tri mjeseca do jedne godine izreći će se elektroenergetskom subjektu, drugoj pravnoj osobi ili imatelju radnje:

- 1) ako se ne pridržava tehničkih propisa, standarda i drugih akata u radu, održavanju i rukovanju elektroenergetskim objektima i postrojenjima (članak 104. stavak (1) toč. 2) i 6)),
- 2) ako ne otkloni nedostatke ili nepravilnosti na elektroenergetskom objektu i postrojenju, prema rješenju mjero-davnog inspektora, ili u određenom roku ne obavijesti mjerodavni organ elektroenergetske inspekcije o otklanja-nju utvrđenih nedostataka ili nepravilnosti (čl. 106. i 107. stavak (1) točka 1) alineja 2.).
- (3) Regulatorna komisija je dužna uskladiti odredbe Statuta sa odredbama ovog zakona u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Regulatorna komisija je dužna uskladiti svoj rad i akta sa odredbama ovog zakona u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Članak 116.

- (1) Do donošenja podzakonskih propisa na temelju ovog zakona primjenjuju se važeći podzakonski propisi.
- (2) Do donošenja Metodologije za utvrđivanje naknada, rokova i uvjeta za priključak na distribucijsku mrežu, te utvrđivanje iznosa naknada za priključenje ili povećanje priključne snage, primjenjivat će se važeći pravilnici o priključcima koje je odobrila Regulatorna komisija.
- (3) Podzakonski akti iz stavka (2) ovog članka, će se uskladiti s ovim zakonom u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (4) Podzakonski akti koji proističu iz odredbi ovog zakona će se donijeti najdalje u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (5) Zahtjevi koji su primljeni do stupanja na snagu ovog zakona rješavat će se po odredbama propisa koji su važili u vrijeme podnošenja zahtjeva, ukoliko je to za podnosioca zahtjeva povoljnije.
- (6) Sukladno Odluci Visokog predstavnika od 18. rujna 2009. godine, kojom je donešen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", broj 61/09) a koji je donio Parlament Federacije ("Službene novine Federacije BiH", broj 83/11), JP Elektroprivreda BiH će nastaviti opskrbljivati Brčko Distrikt do vremena kada to prestanu zahtijevati uvjeti tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini.
- (7) Sukladno razvitku tržišta električne energije u Bosni i Hercegovini, postojeća elektroprivredna društva u Federaciji će nastaviti sa proizvodnjom električne energije za nekvalificirane kupce i opskrbom nekvalificiranih kupaca, a sve u okviru vršenja obveze javne usluge.
- (8) U okviru vršenja obveze javne usluge postojeća elektroprivredna društva u Federaciji će obavljati djelatnost distribucije električne energije.
- (9) Ovlaštenja po temelju državnog kapitala u postojećim elektroprivrednim društvima, i u društvima koja nastanu nakon prestrukturiranja elektroenergetskog sektora, vršit će Ministarstvo.
- (10) Ministar će, u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o pregledu i usklađenosti projektne dokumentacije sukladno članku 101. stavak (1) ovog zakona.
- (11) Ministar će, u roku od četiri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o uvjetima koje u pogledu kadrova, tehničke opremljenosti moraju ispunjavati gospodarska društva i druge pravne osobe koje vrše montažu, remont, reviziju i ispitivanja elektroenergetskih postrojenja i instalacija.
- (12) Ministar će, u roku od pet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o utvrđivanju ispunjavanja uvjeta za obavljanje periodičnih pregleda, mjerenja i ispitivanja na elektroenergetskim postrojenjima, električnim uređajima, električnim instalacijama i izdavanju isprava
- (13) Ministar će, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, donijeti pravilnik o uvjetima i načinu polaganja stručnih ispita za radnike koji rade na rukovanju i održavanju elektroenergetskih postrojenja, instalacija i uređaja koja su u funkciji proizvodnje, prijenosa i distribucije električne energije.

XXI. IZVJEŠTAVANJE O SIGURNOSTI OPSKRBE

Članak 113.

Sigurnost opskrbe

- (1) Godišnje izvješće o sigurnosti opskrbe električnom energijom i očekivanoj potrošnji priprema Ministarstvo i dostavlja Vladi Federacije do 30-tog lipnja tekuće godine za prethodnu godinu.
- (2) Izvješće iz stavka (1) ovog članka sadrži:
 - 1) radnu (pogonsku) sigurnost distribucijskih sustava za električnu energiju;
 - 2) opis (pregled) implementiranih restriktivskih mjera koje su poduzete sukladno članku 65. ovog zakona;
 - 3) prognozu bilance proizvodnje i potrošnje za razdoblje od tri i deset godina;
 - 4) očekivane uvjete sigurnosti opskrbe u naredne tri i deset godina;
 - 5) primjenjena načela u upravljanju zagašenjem u distribucijskim sustavima sukladno međunarodnim propisima;
 - 6) očekivani razvitak proizvodnje, opskrbe i potrošnje uzimajući u obzir mjere upravljanja potrošnjom i lokalne, nacionalne i europske ciljeve u smislu održivog razvitka.
 - 7) Izvješće iz stavka (1) ovog članka objavljuje se na web stranici Ministarstva.

XXII. PRESTRUKTURIRANJE ELEKTROENERGETSKOG SEKTORA

Članak 114.

Program prestrukturiranja elektroenergetskog sektora

- (1) Prestrukturiranje postojećih elektroprivrednih poduzeća izvršit će se sukladno Programu o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji a na temelju važećih propisa, uz suglasnost Parlamenta Federacije.
- (2) Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji, na prijedlog Ministarstva, donosi Vlada Federacije u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.
- (3) Privatizacija elektroprivrednih poduzeća može se vršiti samo sukladno posebnim zakonom.

XXIII. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 115.

Prijelazne i završne odredbe

- (1) Regulatorna komisija za električnu energiju utemeljena Zakonom o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", br. 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 i 83/11) nastavlja sa radom prema odredbama ovog zakona.
- (2) Članovi Regulatorne komisije imenovani sukladno ranijim Zakonom o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH" broj 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 i 83/11), nastavit će sa obavljanjem svoje funkcije do isteka dodjeljenog mandata.

Članak 117.

- (1) Danom stupanja na snagu ovog zakona, na teritoriju Federacije prestaje primjena Zakona o električnoj energiji ("Službene novine Federacije BiH", br. 41/02 i 38/05).
- (2) Danom stupanja na snagu ovog zakona, na teritoriju Federacije prestaje primjena Zakona o elektroenergetskoj inspekciji ("Službene novine Federacije BiH", broj 8/02).

Članak 118.

- (1) Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenim novinama Federacije BiH".

Predsjedatelj
Doma naroda
Parlamenta Federacije BiH
Radoje Vidović, v. r.

Predsjedatelj
Zastupničkog doma
Parlamenta Federacije BiH
Fehim Škaljić, v. r.

На основу члана IV.Б.7. а)(IV) Устава Федерације Босне и Херцеговине, доносим

УКАЗ
О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ЕЛЕКТРИЧНОЈ
ЕНЕРГИЈИ У ФЕДЕРАЦИЈИ БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ

Проглашава се Закон о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине који је донио Парламент Федерације БиХ на сједници Представничког дома од 02.07.2013. године и на сједници Дома народа од 25.07.2013. године.

Број 01-02-775-02/13
12. августа 2013. године
Сарајево

Предсједник
Живко Будимир, с. р.

ЗАКОН
О ЕЛЕКТРИЧНОЈ ЕНЕРГИЈИ У ФЕДЕРАЦИЈИ
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

I. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Опште одредбе

- (1) Овим Законом уређује се функционисање електроенергетског сектора, електропривредне дјелатности, развој тржишта електричне енергије, регулисање тржишта, општи услови за испоруку електричне енергије, планирање и развој, изградња, реконструкција и одржавање електроенергетских објеката, надзор над провођењем закона и друга питања од значаја за обављање електропривредне дјелатности у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Федерација).
- (2) Пренос електричне енергије, активности везане за пренос, међународна трговина, управљање, вођење електроенергетског система, балансно тржиште и тржиште помоћних услуга нису регулисани овим законом.

II. ЦИЉЕВИ

Члан 2.

Циљеви

- (1) Овим Законом као правним оквиром се стварају услови за развој тржишта електричне енергије.
- (2) Узимајући у обзир одредбу става (1) овог члана, циљеви овог Закона су:
 - 1) обезбјеђење континуираног, сигурног и квалитетног снабдијевања купаца електричном енергијом;

- 2) подстицај развоја у области електроенергетике и диверсификација извора електричне енергије;
- 3) подстицај за домаћа и страна улагања;
- 4) укључивање у међународно тржиште електричне енергије, путем јединственог тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини;
- 5) економично и рационално кориштење електричне енергије;
- 6) енергетска ефикасност;
- 7) увођење конкуренције, транспарентности и спречавање нежељених ефеката монопола;
- 8) заштита околине у складу са прописима и домаћим и међународним стандардима;
- 9) заштита интереса корисника система и
- 10) кориштење обновљивих извора енергије.

III. ДЕФИНИЦИЈЕ И ПОЈМОВИ

Члан 3.

Дефиниције

Изрази употребљени у овом закону имају слиједећа значења:

- 1) "Директни вод" означава далековод који повезује изоловано мјесто производње са изолованим купцем или далековод који повезује произвођача електричне енергије и добављача електричне енергије ради директног снабдијевања њихових властитих објеката, подружница и квалификованих купаца.
- 2) "Дистрибуција" значи развођење електричне енергије путем средњенапонске и нисконапонске дистрибутивне мреже са циљем испоруке купцима, али не укључује снабдијевање.
- 3) "Дистрибуирана производња" значи производњу електричне енергије у објектима за производњу електричне енергије прикљученим на дистрибутивни систем.
- 4) "Дозвола за рад (лиценца)" значи овлаштење надлежног органа за обављање одређене електропривредне дјелатности.
- 5) "Електроенергетски субјект" значи правно лице које је основано у складу са Законом о привредним друштвима и обавља најмање једну од следећих дјелатности: производња, пренос, дистрибуција, снабдијевање или трговина електричне енергије.
- 6) "Енергетска дозвола" значи управни акт који издаје Федерално министарство енергије, рударства и индустрије (у даљем тексту: Министарство) инвеститору у поступку прикупљања потребних дозвола за изградњу производног електроенергетског објекта.
- 7) "Енергетска ефикасност/управљање потражњом" значи цјеловит или интегрални приступ, са циљем утицаја на количину и временски распоред потрошње електричне енергије ради смањења потрошње примарне енергије и вршних оптерећења, давањем предности улагањима у мјере за енергетску ефикасност у или друге мјере, као што су уговори о снабдијевању са прекидима, умјесто на улагања у повећање производних капацитета, уколико прве представљају најефикаснију и најеконичнију могућност, узимајући у обзир позитиван утицај смањења потрошње енергије на околину, као и сигурност снабдијевања и аспект трошкова дистрибуције који су с тим повезани, а

- што укључује и смањење дистрибутивних губитака.
- 8) "Физичко лице" је оно лице која је регистровано у складу са Законом о обрту за обављање дјелатности производње електричне енергије у објектима инсталисане снаге до 150 kW.
 - 9) "Хоризонтално интегрисано друштво" значи електропривредно друштво или групу електропривредних друштава које обавља најмање једну од дјелатности производње ради продаје, или преноса или дистрибуције или снабдјевања електричном енергијом и неку другу дјелатност која није везана за електропривредну дјелатност.
 - 10) "Интегрисано привредно друштво" значи вертикално или хоризонтално интегрисано електропривредно друштво.
 - 11) "Интерконектор" значи опрему која се користи за повезивање електроенергетских система.
 - 12) "Јавни снабдјевач квалификованих купаца" (у даљем тексту: Јавни снабдјевач) значи снабдјевача који има обавезу да снабдијева квалификованог купца када он не одабере свог снабдијевача на тржишту електричне енергије на начин и под условима које прописује Регулаторна комисија.
 - 13) "Концесија" значи право обављања привредне дјелатности кориштењем природних богатстава, добара у општој употреби и обављања дјелатности од општег интереса.
 - 14) "Комерцијални купац" значи купца електричне енергије који није из реда домаћинства и јавне расвјете, а чији су објекти прикључени на дистрибутивни систем напонског нивоа нижег од 1 kV.
 - 15) "Корисник система" значи свако правно лице које снабдијева, или правно и физичко лице које бива снабдијевано путем преносног или дистрибутивног система.
 - 16) "Крајњи купац" значи купца који купује електричну енергију за властите потребе.
 - 17) "Купац" значи купца на велико или крајњег купца електричне енергије.
 - 18) "Купац из категорије домаћинства" значи купца који купује електричну енергију за употребу у властитом домаћинству, искључујући комерцијалне или професионалне дјелатности.
 - 19) "Купац који није домаћинство" значи свако физичко или правно лице које купује електричну енергију која није намијењена за употребу у властитом домаћинству, укључујући произвођаче и купце на велико.
 - 20) "Купац на велико" значи правно или физичко лице које купује електричну енергију ради препродаје унутар или изван система у ком је регистрован.
 - 21) "Квалификовани купац" значи купца који може слободно куповати електричну енергију од снабдјевача/трговца којег сам изабере.
 - 22) "Квалификовани произвођач" значи произвођача који у појединачном објекту за производњу електричне енергије производи електричну енергију, користећи отпад или обновљиве изворе енергије на економски примјеран начин, укључујући комбинирани циклус производње топлотне и електричне енергије, који је усклађен са заштитом околине, а који такав положај може стећи на основу рјешења надлежног органа.
 - 23) "Мало предузеће" значи свако привредно друштво које задовољава најмање два од три наведена критерија: да има мање од 50 упослених, да остварује укупни годишњи приход мањи од 2 милиона KM и чија је вриједност пословне имовине на крају пословне године мања од 1 милион KM, а чији су објекти прикључени на дистрибутивни систем напонског нивоа нижег од 1 kV.
 - 24) "Неквалификовани купац" значи купца за којег се електрична енергија добавља на регулисани начин и по регулисаним цијенама (тарифама).
 - 25) "Независни произвођач" значи произвођача који не обавља дјелатност производње електричне енергије као јавну услугу, а који посједује властите објекте за производњу електричне енергије ради продаје на тржишту.
 - 26) "Обавеза јавне услуге" значи загарантовани ниво услуге коју ће електропривредно друштво пружити купцима у општем друштвеном и економском интересу ради обезбјеђења сигурности снабдјевања, редовности, квалитета и цијене снабдијевања, као и заштите животне средине, укључујући енергетску ефикасност и употребу енергије из обновљивих извора.
 - 27) "Обновљиви извори енергије" значе обновљиве нефосилне изворе енергије (вјетар, сунце, геотермални извори, таласи, плима/осека, хидроенергија, биомаса, депонијски гас, гас из постројења за прераду отпада и биогаз).
 - 28) "Оператор дистрибутивног система" значи правно лице које посједује лиценцу-дозволу за дјелатност дистрибуције и надлежно је за погон, управљање, одржавање, изградњу и развој електродистрибутивне мреже и прикључивање нових купаца и произвођача.
 - 29) "Помоћне услуге" значе све услуге потребне за функционисање преносног или дистрибутивног система.
 - 30) "Повезани системи" значе одређени број преносних и дистрибутивних система повезаних путем једног или више интерконектора.
 - 31) "Прикључак" значи склоп електричних водова и уређаја средњег и ниског напона, укључујући и обрачунско мјерно мјесто, којима се објекат купца/произвођача повезује са дистрибутивном мрежом, искључујући успонске водове који су саставни дио грађевине, а преко којих се повезује мјерно мјесто купца.
 - 32) "Производња" значи производњу електричне енергије.
 - 33) "Произвођач" значи физичко или правно лице које производи електричну енергију.
 - 34) "Произвођач за властите потребе" значи физичко или правно лице које електричну енергију производи за властите потребе.
 - 35) "Референтна цијена електричне енергије" значи откупну цијену електричне енергије из постројења која користе обновљиве изворе и когенерацију чија се производња не потиче и користи се за утврђивање накнада које се плаћају за обновљиве изворе, а утврђује је Регулаторна комисија.
 - 36) "Резервни снабдјевач" значи снабдјевача који има обавезу да квалификованог купца снабдијева електричном енергијом у случајевима када одабрани снабдјевач престане да врши снабдијевање квалификованог купца електричном енергијом.

- 37) "Снабдијевање" значи продају електричне енергије купцима, укључујући препродају електричне енергије.
- 38) "Сигурност" значи сигурност снабдијевања, електроенергетску сигурност и техничку сигурност.
- 39) "Снабдјевач" значи свако правно лице које посједује дозволу за обављање дјелатности снабдијевања купаца електричном енергијом, издату од стране надлежног регулаторног тијела.
- 40) "Трговац" значи свако правно лице које се бави трговином електричном енергијом и који посједује дозволу издату од стране надлежног регулаторног тијела.
- 41) "Трговина" значи куповину и продају електричне енергије, искључујући продају крајњем купцу.
- 42) "Универзална услуга" значи дио јавне услуге којом се гарантује прикључак и снабдијевање по разумним, једнаставно и лако упоредивим и транспарентним цијенама купцима из категорије домаћинстава, малим предузећима и комерцијалним купцима како је даље дефинирано у члану 13. овог закона.
- 43) "Вертикално интегрисано друштво" значи електропривредно друштво или групу електропривредних друштава у којима исто лице или више истих лица имају право да директно или индиректно управљају друштвом, гдје друштво или група друштава обавља најмање једну од дјелатности преноса или дистрибуције и најмање једну од дјелатности производње или снабдијевања електричном енергијом.

IV. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА СТРАТЕГИЈА, ПОЛИТИКА И ПЛАН РАЗВОЈА

Члан 4.

Електроенергетска стратегија

- (1) Министарство израђује, Влада Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Влада Федерације) предлаже, а Парламент Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Парламент Федерације) доноси Енергетску стратегију Федерације Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Енергетска стратегија Федерације).
- (2) Саставни дио Енергетске стратегије Федерације је Електроенергетска стратегија Федерације.
- (3) Електроенергетска стратегија Федерације састоји се од:
- 1) Електроенергетске политике,
 - 2) Стратешког плана развоја електроенергетског сектора (у даљем тексту: Стратешки план),
 - 3) Акционог плана који дефинише стратешке активности које се требају имплементирати (у даљем тексту: Акциони план).
- (4) Електроенергетска стратегија Федерације доноси се за период од најмање 20 година.
- (5) Министарство разматра и прати реализацију Електроенергетске стратегије Федерације и утврђених циљева и по потреби ажурира сваке три године, а измјене и допуне исте врше се по процедури из става (1) овог члана.
- (6) Електроенергетска политика и Стратешки план доносе се за период од најмање 20 година, разматрају се најмање сваке три године и ажурирају по потреби, а измјене и допуне истих врше се по процедури из става (1) овог члана.
- (7) Електроенергетска стратегија Федерације утврђује развој електроенергетске инфраструктуре усклађено са

Стратешким планом и Просторним планом Федерације, истовремено утврђујући потребна улагања у јавну инфраструктуру, као и очекивани ниво улагања домаћих и страних улагача у електроенергетски сектор.

(8) Електроенергетска стратегија Федерације припрема се у сарадњи са кантонима.

Члан 5.

Електроенергетска политика

- (1) Влада Федерације проводи електроенергетску политику у складу са Електроенергетском стратегијом Федерације.
- (2) Електроенергетском политиком се обезбјеђује:
- 1) осигурање сигурног, поузданог и квалитетног снабдијевања електричном енергијом;
 - 2) промовисање уравниотежености развоја електроенергетског сектора у цјелини узимајући у обзир промјене у потрошњи;
 - 3) повећање кориштења доступних примарних извора енергије;
 - 4) промовисање кориштења обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности;
 - 5) осигурање ефикасног кориштења и производње електричне енергије;
 - 6) заштита права и интереса свих учесника у електроенергетском сектору;
 - 7) доношење програма заштите угрожених купаца;
 - 8) осигурање заштите околине (еколошке равнотеже) при обављању енергетских активности;
 - 9) промовисање инвестиција и осигурање развоја електроенергетског сектора и увођење нових технологија у електроенергетском сектору;
 - 10) промовисање конкуренције у електроенергетском сектору према принципима недискриминације и транспарентности и промовисање конкуренције на тржишту електричне енергије;
 - 11) имплементација обавеза вршења јавне и универзалне услуге;
 - 12) имплементација међународних обавеза у електроенергетском сектору.

Члан 6.

Стратешки план развоја електроенергетског сектора

- (1) Стратешки план обухвата слиједеће:
- 1) развој електроенергетске инфраструктуре, изградњу нових електроенергетских објеката ради обезбјеђења сигурности снабдијевања и задовољавања потрошње електричне енергије, уз уважавање технолошких и економских критерија, а у складу са критеријима за заштиту животне средине;
 - 2) развој и мјере за подстицање употребе обновљивих извора енергије и производње електричне енергије из обновљивих извора енергије;
 - 3) мјере за повећање ефикасности кориштења енергије;
 - 4) дугорочну пројекцију електроенергетског биланса са дефинисаном динамиком и начином остваривања и праћења развоја из тач. 1) и 2) овог члана, укључујући и оцјену остварених ефеката;
 - 5) увођење нових технологија у електроенергетски сектор;
 - 6) мјере економичног и рационалног кориштења електричне енергије;
 - 7) мјере подршке институцијама за енергију у Федерацији и

- 8) оквирна финансијска средства за реализацију Стратешког плана.
- (2) Стратешки план из става (1) овог члана мора бити усклађен са Просторним планом Федерације и просторним плановима кантона.

Члан 7.

Акциони план

- (1) Ради остваривања циљева утврђених Електроенергетском политиком и Стратешким планом, доноси се Акциони план на период од десет година.
- (2) Акциони план из става (1) овог члана садржи:
- 1) начин, динамику и мјере за остваривање Стратешког плана;
 - 2) динамику и рокове изградње и реконструкције електроенергетских објеката;
 - 3) податке о субјектима одговорним за реализацију планираних програма и пројеката;
 - 4) податке о висини потребних финансијских средстава, изворима финансирања, укључујући и процјену нивоа улагања домаћих и страних инвеститора у електроенергетски сектор и
 - 5) друге елементе значајне за спровођење Стратешког плана.
- (3) За надзор над провођењем Стратешког плана и Акционог плана надлежно је Министарство.
- (4) Министарство израђује и доставља Влади Федерације годишњи Извјештај о реализацији Стратешког плана и Акционог плана.
- (5) Извјештај из става (4) овог члана садржи:
- 1) резултате остварене у претходној години у односу на постављене циљеве;
 - 2) оцјену утицаја остварених резултата имплементације;
 - 3) приједлог мјера за повећање ефикасности имплементације и
 - 4) оцјену потребе дораде Стратешког плана и Акционог плана.

Члан 8.

Усклађивање планова

- (1) Дугорочни и краткорочни планови произвођача, оператора дистрибуције, снабђивача, Регулаторне комисије за енергију у Федерацији, као и других субјеката у електроенергетском сектору требају бити усклађени са Електроенергетском стратегијом Федерације.
- (2) Јединице локалне и кантоналне управе су обавезне да хармонизирају своја постојећа, односно нова планска документа са Електроенергетском стратегијом Федерације.

Члан 9.

Биланс енергетских потреба

- (1) Влада Федерације, на предлог Министарства, доноси дугорочне, трогодишње и годишње билансе енергетских потреба Федерације који ће: предвидјети потрошњу енергије, изворе (типове) енергије и мјере које ће се примјењивати да би се задовољила потрошња енергије и енергената у назначеном периоду.
- (2) Биланс енергетских потреба Федерације чини један од полазних докумената који се користе у припреми израде Енергетске стратегије Федерације.
- (3) Министарство доноси Правилник о билансу енергетских потреба којим се прописују садржај и начин доставе података које су тијела и институције федералне власти, кантонална тијела и институције, јединице локалне самоуправе и енергетски субјекти

дужни доставити Министарству ради утврђивања приједлога биланса енергетских потреба.

- (4) Правилником из става (3) овог члана ће се дефинисати обавезе јединица локалне самоуправе и енергетских субјеката за достављање потребних података кантоналним министарствима надлежним за израду биланса енергетских потреба кантона.

Члан 10.

Електроенергетски биланс

- (1) Дугорочни електроенергетски биланс се доноси за период од десет година уз константно годишње ажурирање.
- (2) Годишњи електроенергетски биланс се доноси најкасније до 31. октобра текуће године за идућу годину. Годишњи електроенергетски биланс обавезно садржи:
- 1) план потреба по појединим врстама примарне енергије и енергената;
 - 2) план обезбјеђења појединих врста примарне енергије и енергената;
 - 3) начин на који се осигуравају потребе снабдијевања појединим врстама енергената укључујући примарну (обновљиви и необновљиви извори енергије) и финалну енергију;
 - 4) годишњи план, односно мјесечне планове производње електричне енергије;
 - 5) годишњи план, односно мјесечне планове потрошње електричне енергије;
 - 6) биланс снага на мрежи преноса, укључујући и планове резерви;
 - 7) план набавке електричне енергије од индустријских електрана и независних произвођача;
 - 8) план испоруке и набавке електричне енергије по основу уговора о купопродаји, укључујући план увоза-извоза електричне енергије;
 - 9) план губитака електричне енергије;
 - 10) план залиха енергије у акумулацијама хидроелектрана;
 - 11) план набавки и потреба за угљем и течним горивима;
 - 12) план ремонта, ревитализације и реконструкције производних капацитета;
 - 13) годишњи ниво резервних капацитета (маргина резерве) електроенергетских постројења и објеката;
 - 14) потребне нивое радних резерви сваке године и захтјеве везане за енергетску ефикасност за сваку годину.

Члан 11.

Привремене смјернице електроенергетске политике

- (1) До доношења електроенергетске политике Министарство припрема, Влада Федерације доноси, а Парламент Федерације даје сагласност на привремене смјернице електроенергетске политике за све учеснике у електроенергетском сектору укључујући и Регулаторну комисију за енергију.
- (2) Поступак измјена и допуна привремених смјерница за учеснике у електроенергетском сектору и Регулаторну комисију за енергију проводи се према ставу (1) овог члана.

V. ЕЛЕКТРОПРИВРЕДНЕ ДЈЕЛАТНОСТИ

Члан 12.

Електропривредне дјелатности

- (1) Електропривредним дјелатностима, које су предмет овог закона, сматрају се:

- 1) производња електричне енергије;
 - 2) дистрибуција електричне енергије;
 - 3) снабдијевање електричном енергијом и
 - 4) трговина електричном енергијом.
- (2) Електропривредне дјелатности из става (1) овог члана обављају електроенергетски субјекти основани у складу са Законом о привредним друштвима ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08, 88/08, 7/09 и 63/10) и регистровани за обављање барем једне од наведених дјелатности из става (1) овог члана, уз услов да добију дозволу за обављање дјелатности од Регулаторне комисије.
- (3) Изузетно од одредби из става (2) овог члана, производњом електричне енергије, на начин и под условима утврђеним овим Законом, могу се бавити и физичка лица која су основана у складу са Законом о обртну и сродним дјелатностима ("Службене новине Федерације БиХ" број 35/09) и која ту дјелатност обављају у статусу обртника, у објектима инсталисане снаге до 150 kW, уз услов да добију дозволу за обављање дјелатности производње електричне енергије утврђену овим законом и уз обавезу уписа у регистар порезних обвезника у складу са Законом о порезу на доходак ("Службене новине Федерације БиХ" бр.10/08, 9/10, 44/11).
- (4) Производња електричне енергије за властите потребе не сматра се електропривредном дјелатношћу.

Члан 13.

Јавна услуга

- (1) Електроенергетском субјекту, у општем економском и друштвеном интересу може се наметнути обавеза јавне услуге која ће обезбједити сигурност снабдијевања, редовност, квалитет и цијену снабдијевања, као и заштиту животне средине, укључујући енергетску ефикасност, употребу енергије из обновљивих извора и заштиту околине, а све у складу са важећим прописима Федерације и међународним уговорима које је закључила Босна и Херцеговина.
- (2) Обавеза вршења јавне услуге утврђује се у дозволи за рад коју издаје Регулаторна комисија.
- (3) Обавезе јавне услуге су јасно дефинисане, транспарентне, недискриминирајуће и провјерљиве и биће објављене.
- (4) Свим домаћим и страним електроенергетским субјектима гарантује се равноправност приступа домаћим купцима под истим условима и у складу са овим Законом.
- (5) Влада Федерације доноси програм за заштиту угрожених купаца, којим ће се дефинисати активности које се односе на заштиту угрожених купаца од искључења електричне енергије као и заштиту купаца у удаљеним подручјима.
- (6) Програм заштите угрожених купаца из става (5) овог члана чини саставни дио Електроенергетске политике, а до доношења исте, саставни дио Привремених смјерница електроенергетске политике.
- (7) Као дио обавезе јавне услуге, електроенергетски субјекти којима је та обавеза наметнута у складу са ставом (1) овог члана, дужни су пружати универзалну услугу снабдијевања електричном енергијом свим крајњим купцима из категорије домаћинстава, малим предузећима и комерцијалним купцима, на подручју њиховог дјеловања, у складу са Електроенергетском политиком Федерације.

- (8) Купци из става (7) овог члана имају право да буду снабдијевани електричном енергијом одређене квалитете по разумним, лако и јасно упоредивим и транспарентним цијенама.
- (9) Квалификовани купци који су на тржишту и квалификовани купци који нису одабрали снабдјевача на слободном тржишту имају право снабдијевања од стране јавног снабдјевача у складу са одредбама овог закона и правилника о снабдијевању квалификованих купаца електричном енергијом којег, у року до шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона, прописује Регулаторна комисија, а који, поред осталог, обавезно садржи:
 - 1) динамику укидања тарифних ставова за поједине категорије купаца до потпуног отварања тржишта,
 - 2) начин снабдијевања квалификованих купаца, успоставу јавног снабдјевача, његова права и обавезе,
 - 3) права и обавезе квалификованих купаца,
 - 4) поступак и услове промјене снабдјевача,
 - 5) услуге резервног снабдјевача, услове под којима квалификовани купац може користити услуге резервног снабдјевача, критериј за његов одабир, као и начин формирања цијена електричне енергије резервног снабдјевача, те вријеме трајања услуге резервног снабдјевача,
 - 6) методологију за утврђивање цијена услуге снабдијевања од јавног снабдјевача.

Члан 14.

Раздвајање дјелатности

- (1) Електроенергетски субјект који обавља двије или више електропривредних дјелатности, или уз електропривредну дјелатност обавља и другу дјелатност, дужан је те дјелатности обављати функционално раздвојено.
- (2) Функционално раздвајање из става (1) овог члана укључује:
 - 1) раздвајање рачуна у интерном рачуноводству вертикално интегрисаног друштва на начин да:
 1. одвојено води пословне књиге и рачуноводство за електропривредне дјелатности производње, дистрибуције, снабдијевања и трговине електричном енергијом,
 2. одвојено води пословне књиге и рачуноводство за друге неелектропривредне дјелатности које обавља,
 3. сачини и објави одвојене финансијске извјештаје (биланс стања, биланс успјеха, извјештај о новчаним токовима) и друге извјештаје за сваку електропривредну дјелатност и неелектропривредну дјелатност одвојено, а у складу са прописима којим се уређује рачуноводство и ревизија.
 - 2) Раздвајање пословног управљања с циљем:
 1. обезбјеђења одвојеног пословног управљања различитим електропривредним дјелатностима којим се обезбјеђује раздвојено и независно остваривање међусобних комерцијалних интереса,
 2. обезбјеђења услова да лица која су у управљачкој структури у једној електропривредној дјелатности не могу бити чланови у управљачкој структури вертикално интегрисаног друштва,
 3. обезбјеђење услова да лица запослена у једној електропривредној дјелатности не

могу обављати послове у другој електро-привредној дјелатности.

VI. ТРЖИШТЕ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Члан 15.

Тржиште електричне енергије

- (1) У складу са одредбама Уговора о успостави Енергетске заједнице Југоисточне Европе, актима Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљем тексту: ДЕРК), актима Регулаторне комисије и овим законом су утврђене основне смјернице функционисања, развоја и надзора тржишта електричне енергије.
- (2) Развој тржишта електричне енергије, проводиће се у складу са Електроенергетском политиком, реформом енергетског сектора, овим законом, проведеним прописима донесеним на основу закона и актима ДЕРК-а и Регулаторне комисије.

Члан 16.

- (1) Електропривредне дјелатности утврђене овим законом обављат ће се у складу са правилима којима се уређују односи на тржишту електричне енергије или као пружање јавне услуге.
- (2) Електропривредне дјелатности производње електричне енергије ради продаје на тржишту и снабдијевања електричном енергијом квалификованих купаца обављају се према правилима којима се уређују тржишни односи у којима електропривредни субјекти слободно договарају количину, цијену и услове испоруке електричне енергије, закључењем краткорочних и дугорочних уговора или директним учешћем на организираном тржишту.
- (3) Електропривредне дјелатности производње електричне енергије за неквалификоване (тарифне) купце и за квалификоване купце који се снабдијевају од јавног снабдјевача у складу са чланом 13. став (9) овог закона, дистрибуција електричне енергије, као и снабдијевање електричном енергијом неквалификованих (тарифних) купаца и квалификованих купаца који се снабдијевају од јавног снабдјевача у складу са чланом 13. став (9), обављају се у оквиру вршења обавезе јавне услуге.

VII. РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГИЈУ

Члан 17.

Регулаторна комисија

- (1) Ради остваривања циљева из члана 2. овог закона и регулисања тржишта електричне енергије у Федерацији, основана је Регулаторна комисија за електричну енергију у Федерацији Босне и Херцеговине, која овим законом мијења име у Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Регулаторна комисија).
- (2) Регулаторна комисија има три члана (предсједника и два члана Регулаторне комисије).

Члан 18.

Правни статус Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија је специјализирана, самостална, независна и непрофитна организација у Федерацији.
- (2) Регулаторна комисија има својство правног лица.

Члан 19.

Назив и сједиште Регулаторне комисије

- (1) Назив Регулаторне комисије је: Регулаторна комисија за енергију у Федерацији Босне и Херцеговине.
- (2) Сједиште Регулаторне комисије је у Мостару.

Члан 20.

Печат Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија има печат који се израђује, употребљава и чува у складу са Законом о печату Федерације Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 2/94, 21/96 и 46/07).

Члан 21.

Надлежност Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија има слиједеће надлежности:
 - 1) надзор и регулисање односа између производње, дистрибуције, снабдијевања и купаца електричне енергије, укључујући и трговце електричном енергијом, у складу са овим законом и проведеним актима Регулаторне комисије;
 - 2) надзор тржишта електричне енергије;
 - 3) доношење методологије и критерија за утврђивање тарифних ставова за неквалификоване купце, провођење усвојене методологије и вршење надзора над примјеном тарифних ставова за неквалификоване купце, као и доношење методологије и критерија за утврђивање цијена услуге јавног снабдјевача, времена трајања услуге јавног снабдјевача и вршење надзора над примјеном цијене услуге јавног снабдјевача;
 - 4) доношење методологије и утврђивање тарифних ставова, рокова и услова за коришћење дистрибутивних система. Тарифни ставови треба да омогуће неопходна улагања у дистрибутивну мрежу, која се треба извести на начин којим ће се осигурати одрживост и развој мреже;
 - 5) утврђивање тарифних ставова за неквалификоване купце;
 - 6) утврђивање цијена услуге јавног снабдјевача до потпуног отварања тржишта електричне енергије или давање сагласности на цијене услуге јавног снабдјевача након потпуног отварања тржишта електричне енергије;
 - 7) доношење методологије за утврђивање накнаде, рокова и услова за прикључак на дистрибутивну мрежу;
 - 8) давање сагласности на износ накнада за прикључак на дистрибутивну мрежу;
 - 9) издавање, обнова, пренос или одузимање дозвола за производњу, дистрибуцију, снабдијевање, трговину електричне енергије и оператора за обновљиве изворе енергије и когенерације;
 - 10) издавање претходне сагласности за изградњу директних далековода у складу са проведеним актом;
 - 11) доношење Општих услова за испоруку електричне енергије (у даљем тексту: Општи услови) и Мрежних правила дистрибуције;
 - 12) доношење методологије о начину утврђивања гарантованих откупних цијена електричне енергије из постројења која користе обновљиве изворе и когенерацију;
 - 13) утврђивање референтне цијене електричне енергије за постројења која користе обновљиве изворе и когенерацију;
 - 14) доношење методологије за утврђивање трошка угља који се користи за производњу електричне енергије до потпуне дерегулације производње;
 - 15) утврђивање трошка угља за термоелектране у складу са прописаном методологијом за утврђивање цијене угља који се користи за

- производњу електричне енергије до потпуне дерегулације производње;
- 16) прописује процедуру и критерије за одабир Резервног снабдјевача, укључујући и вријеме трајања услуге Резервног снабдјевача, те врши надзор над примјеном цијене услуге Резервног снабдјевача;
 - 17) покретање поступка за издавање прекршајних налога у складу са казним одредбама закона;
 - 18) доношење методологије за утврђивање количина и цијене за обрачун електричне енергије по основу неовлашћења потрошње;
 - 19) провођење арбитраже како је утврђено у чл. 39. и 40.
- (2) Регулаторна комисија осигурава недискриминацију, ефикасну конкуренцију и ефикасно функционисање тржишта електричне енергије, обрађујући посебну пажњу на:
- 1) квалитет снабдијевања електричном енергијом који се односи на квалитет услуга, а посебно на:
 1. вријеме потребно Операторима дистрибутивних система за обављање прикључења и поправки;
 2. непрекидност напајања;
 3. квалитету електричне енергије;
 - 2) раздвајање рачуна и управљања, ради избјегавања унакрсних субвенционирања између дјелатности производње, дистрибуције и снабдијевања;
 - 3) објављивање одговарајућих информација Оператора дистрибутивног система које се односе на приступ дистрибутивној мрежи и кориштење дистрибутивне мреже;
 - 4) чување повјерљивости комерцијално-пословних информација које користе Оператори дистрибутивног система;
 - 5) услове, правила и тарифе за прикључење нових произвођача електричне енергије који гарантују објективност, транспарентност и равноправност, посебно узимајући у обзир трошкове и користи различитих технологија које користе обновљиве изворе енергије, од дистрибуиране производње и когенерације и
 - 6) Испуњавање обавеза Оператора дистрибутивног система утврђених овим законом и подзаконским актима.
- (3) Поред надлежности из става (1) и (2) овог члана, Регулаторна комисија ће обављати и послове прописане јој другим законима и прописима из области енергије.
- (4) Регулаторна комисија ће послове из своје надлежности из ст. (1), (2) и (3) овог члана обављати у складу са Електроенергетском стратегијом и Електроенергетском политиком Федерације, као и привременим смјерницама из члана 11. овог закона.

Члан 22.

Обавезе Регулаторне комисије

- (1) У извршавању својих овлашћења и обављању својих функција према овом закону Регулаторна комисија је обавезна да:
 - 1) у складу са међународним нормама и стандардима Еуропске уније, Електроенергетском политиком, реформом енергетског сектора, проведеним прописима и актима ДЕРК-а осигура постепено увођење, регулисање и развој тржишта електричне енергије, као и да осигура транспарентне и равноправне односе између свих учесника на тржишту;
 - 2) штити права учесника у енергетском сектору (купце, оперatore дистрибутивног система, произвођаче, снабдјеваче и трговце);
 - 3) ствара услове за ефикасан, поуздан и економичан систем производње, дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом;
 - 4) ствара услове за конкурентност у производњи и снабдијевању електричном енергијом;
 - 5) ствара услове за ефикасност, економичност и сигурност при кориштењу електричне енергије;
 - 6) ствара одговарајуће услове за одрживост и развој електроенергетског система (производње и дистрибуције);
 - 7) регулише квалитет услуга на свим нивоима, као и тарифе и накнаде које се плаћају за регулисане услуге у дистрибуцији, имајући у виду интересе и потребе свих корисника за снабдијевање електричном енергијом;
 - 8) надгледа ефикасност механизма и процеса ради осигурања равнотеже између потражње и понуде електричне енергије;
 - 9) потиче учеснике у електроенергетском сектору на активности везане за сигурност људи и заштиту околиша;
 - 10) прати и надгледа извршавање одредби и услова из издатих дозвола и
 - 11) доноси проведбене прописе за остваривање прописаних надлежности.

Члан 23.

Извјештавање и сарадња Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија о свом раду подноси извјештај Парламенту Федерације најмање једном годишње.
- (2) У свом раду Регулаторна комисија сарађује са ДЕРК-ом, Независним оператором система за Босну и Херцеговину (у даљем тексту: НОС БиХ) и јединственом компанијом за пренос електричне енергије у Босни и Херцеговини, Електропреносом Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Електропренос БиХ).
- (3) У извршавању својих надлежности и обавеза, Регулаторна комисија сарађује са свим субјектима у електроенергетском сектору Федерације.

Члан 24.

Именовање чланова Регулаторне комисије

- (1) Чланови Регулаторне комисије бирају се у поступку спроведеном по јавном конкурс, који се објављује у најмање два дневна листа и "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (2) На основу овлашћења Владе Федерације, Министарство расписује јавни конкурс из става (1) овог члана.
- (3) Ранг листу кандидата за чланове Регулаторне комисије утврђује комисија за рангирање кандидата (у даљем тексту: Комисија).
- (4) Комисију из става (3) овог члана именује Влада Федерације.
- (5) Рјешење о именовању Комисије објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (6) Влада Федерације, у року од 30 дана од дана пријема предлога ранг листе од стране Комисије, утврђује предлог за именовање чланова Регулаторне комисије и исти, уз претходно прибављену сагласност председника и потпредседника Федерације, доставља Парламенту Федерације.
- (7) Парламент Федерације, на основу предлога из става (6) овог члана, именује чланове Регулаторне комисије.

- (8) При именовану чланова Регулаторне комисије мора се осигурати равноправна заступљеност конститутивних народа у Федерацији.

Члан 25.

Руковођење Регулаторном комисијом

- (1) Радам Регулаторне комисије руководи предсједник.
- (2) Предсједник Регулаторне комисије може овластити другог члана Регулаторне комисије да привремено обавља неке или све дужности предсједника.
- (3) Функција предсједника Регулаторне комисије је измјењива и траје годину дана.
- (4) Регулаторна комисија именује секретара Регулаторне комисије.

Члан 26.

Посебни услови које морају испуњавати чланови

Регулаторне комисије

- (1) Поред општих услова предсједник и чланови Регулаторне комисије морају испуњавати, између осталих, и следеће посебне услове за именовање:
 - 1) Висока стручна спрема из области инжењерства, економије или права са одговарајућим вишегодишњим професионалним искуством у енергетском сектору;
 - 2) Претходно искуство и знања о питањима везаним за енергетске дјелатности, посебно о питањима технологије, економије, права или заштите околине;
 - 3) Способност креативног доприноса у реформи енергетског сектора;
 - 4) Доказани успјешни резултати рада током радног искуства;
 - 5) Комуникацијске и организацијске способности;
 - 6) Способност управљања финансијским и људским ресурсима и наклоњеност тимском раду и
 - 7) Знање енглеског језика или неког другог свјетског језика.
- (2) Предсједник и чланови Регулаторне комисије морају бити држављани Босне и Херцеговине са сталним пребивалиштем у Федерацији.

Члан 27.

Мандат члана Регулаторне комисије

- (1) Мандат члана Регулаторне комисије траје пет година.
- (2) Исто лице може бити највише два пута именовано у састав Регулаторне комисије.

Члан 28.

Околности због којих се не може обављати функција члана Регулаторне комисије

- (1) Чланови Регулаторне комисије не могу:
 - 1) бити међусобно у браку или сродству у првој линији, у побочној линији до трећег степена закључно, као и по тазбини до другог степена закључно;
 - 2) бити лица кажњавана за кривична дјела или правоснажно осуђена за кривично дијело због злоупотребе службене дужности, корупције, преваре или друго кривично дијело које их чини неподобним за обављање дужности у Регулаторној комисији;
 - 3) бити чланови органа законодавне, извршне или судске власти и надзорног или управног одбора било којег привредног друштва;
 - 4) обављати дјелатности или проводити активности које су у супротности са начелима транспарентности и недискриминације на тржишту електричне енергије у Федерацији;

- 5) имати лични, породични или финансијски интерес у електроенергетском сектору;
 - 6) бити припадници било које политичке странке, нити се активно укључивати у политичке активности,
 - 7) бити власници привредног друштва/обрта или обављати било какву привредну дјелатност у било којем својству.
- (2) Околности из става (1) тачке 2) овог члана документују се одговарајућом потврдом надлежних судских органа, а околности из тач. 3), 5) и 6) изјавом издатом под материјалном и кривичном одговорношћу.

Члан 29.

Престанак функције члана Регулаторне комисије

- (1) Функција члана Регулаторне комисије престаје:
 - 1) ако је члан Регулаторне комисије неоправдано одсутан са више од три узастопне сједнице Регулаторне комисије;
 - 2) када Парламент Федерације усвоји писану оставку на чланство у Регулаторној комисији, даном њеног усвајања и
 - 3) када члан Регулаторне комисије буде разријешен дужности због околности из става (2) овог члана и члана 35. овог закона.
- (2) Ако је неки члан Регулаторне комисије постао дјелимично или потпуно пословно неспособан, или се испунио један од услова који ограничавају именовање за члана Регулаторне комисије из члана 28. овог закона, ако током мандата буде осуђен за учињено кривично дјело или је оптужен за кривично дјело злоупотребе положаја и овлаштења, или ако не обавља дужност члана Регулаторне комисије у складу са законом и другим прописима који регулишу ову област, Влада Федерације предлаже Парламенту Федерације разрјешење таквог члана са функције по хитном поступку.
- (3) Са престанком функције члана Регулаторне комисије, као посљедицом околности из члана 35. овог закона или смрти члана Регулаторне комисије, именује се друго лице које мора испуњавати услове прописане овим законом и другим прописима, а свако лице које буде тако именовано остат ће на тој функцији до истека мандата претходника.
- (4) За случај околности из става (1) тачка 1) и става (2) овог члана, секретар Регулаторне комисије и најмање један од чланова Регулаторне комисије дужни су без одлагања обавјестити Владу Федерације о насталим околностима ради поступања у складу са ставом (2) овог члана.

Члан 30.

Покретање поступка избора и именовања члана Регулаторне комисије

- (1) Министарство, у року од шест мјесеци прије истека мандата члана Регулаторне комисије, а на основу обавијести Регулаторне комисије, покреће поступак избора и именовања.
- (2) До именовања другог лица, у циљу онемогућавања блокаде рада Регулаторне комисије, Влада Федерације је обавезна у року од десет дана, од дана истека мандата једног од чланова Регулаторне комисије, именовати као вршиоца дужности члана Регулаторне комисије којему је истекао мандат, док Парламент Федерације не именује новог члана.
- (3) У случају престанка мандата члана Регулаторне комисије због једног од наведених разлога из члана 29.

овог закона, у циљу онемогућавања блокаде рада Регулаторне комисије, Влада Федерације је обавезна у року од десет дана, од дана престанка мандата тог члана Регулаторне комисије, именовати вршиоца дужности члана Регулаторне комисије из реда уопсленика Регулаторне комисије, који је најквалификованији за обављање те функције и припадник је истог конститутивног народа којем је припадао члан Регулаторне комисије којем је престао мандат, док Парламент Федерације не именује новог члана.

- (4) У случају именовања из ст. (2) и (3) овог члана, Влада Федерације о истом обавјештава Парламент Федерације по хитном поступку.

Члан 31.

Финансирање и буџет Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија се финансира из прихода од регулаторних и једнократних накнада које ће наплаћивати од ималаца дозвола који се баве дјелатношћу из члана 12. овог закона и прихода од накнада за дозволе које издаје, укључујући и накнаде трошкова по основу арбитраже.
- (2) Накнаде из става (1) овог члана ће бити одређене тако да покривају трошкове Регулаторне комисије.
- (3) Вишак прихода од регулаторних и једнократних накнада из става (1) овог члана као и других накнада остварених од послова из надлежности Регулаторне комисије, у односу на финансијски план Регулаторне комисије, преноси се у приход за наредну годину.
- (4) Буџет Регулаторне комисије усваја Парламент Федерације прије почетка буџетске године, на предлог Регулаторне комисије.
- (5) Буџет Регулаторне комисије објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 32.

Рад Регулаторне Комисије

- (1) Сједнице Регулаторне комисије су јавне, осим када се ради о повјерљивим информацијама и пословним тајнама, у складу са актима Регулаторне комисије.
- (2) Регулаторна комисија одлуке доноси већином гласова.
- (3) Све одлуке из надлежности Регулаторне комисије су у писаном облику и садрже основе за доношење одлука.
- (4) Одлуке Регулаторне комисије из става (3) овог члана се објављују у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (5) Документација Регулаторне комисије, забиљешке свих расправа и записници се чувају у складу са актима Регулаторне комисије.
- (6) Документација и забиљешке из става (5) овог члана су на располагању јавности, осим повјерљивих информација и пословних тајни, које су одређене као такве у складу са актима Регулаторне комисије.

Члан 33.

Понашање члана Регулаторне комисије по етичком кодексу

Члан Регулаторне комисије, у складу са овим Законом, актима Регулаторне комисије и етичким кодексом, не смије учествовати у гласању о питањима за која има неки директни или индиректни интерес.

Члан 34.

Обавијест члана Регулаторне комисије о сукобу интереса

Уколико у било којој фази током рада Регулаторне комисије дође до сукоба интереса неког од чланова Регулаторне комисије, тај члан је обавезан да одмах и у потпуности открије природу таквог интереса и напусти сједницу како би омогућио осталим члановима Регулаторне

комисије да расправљају о том сукобу и одреде да ли је тиме члан спречијен да учествује и одлучује на том састанку због сукоба интереса.

Члан 35.

Санкције због непоштивања етичког кодекса

Сваком члану Регулаторне комисије који поступи супротно етичком кодексу и одредбама чл. 33. и 34. овог закона престаје мандат у Регулаторној комисији.

Члан 36.

Статут Регулаторне комисије

- (1) Регулаторна комисија доноси Статут којим се уређује управљање и организација Регулаторне комисије.
- (2) Парламент Федерације даје сагласност на Статут Регулаторне комисије.
- (3) Статут Регулаторне комисије објављује се у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 37.

Појединачна акта Регулаторне комисије

- (1) Појединачни акти које у оквиру своје надлежности доноси Регулаторна комисија су коначни.
- (2) Против појединачних аката Регулаторне комисије странка може покренути управни спор код надлежног суда.
- (3) Управни спор се покреће подношењем тужбе код надлежног суда.
- (4) Тужба за покретање управног спора не одгађа извршење појединачног акта против кога је покренут управни спор, уколико надлежни суд другачије не одлучи.

VIII. ОБАВЕЗА ДОСТАВЉАЊА ПОДАТАКА РЕГУЛАТОРНОЈ КОМИСИЈИ И РЈЕШАВАЊЕ СПОРОВА

Члан 38.

Достављање података и информација Регулаторној комисији

- (1) Регулаторна комисија може захтијевати од свих ималаца лиценци да осигурају документацију, податке и информације који су јој потребни за обављање послова из њене надлежности.
- (2) Ималац дозволе, на захтјев Регулаторне комисије, дужан је документовати вјеродостојност података и информација из става (1) овог члана.
- (3) Ималац дозволе је дужан достављати документацију, податке и информације из става (1) овог члана у траженом року, те сарађивати са Регулаторном комисијом.
- (4) Информације ималаца дозвола Регулаторна комисија је дужна користити само у сврху обављања послова у оквиру законом утврђене надлежности.
- (5) Ималац дозволе и Регулаторна комисија који, у обављању својих дужности, дођу до података за које се може основано претпоставити да су повјерљивог карактера, обавезни су чувати повјерљивост таквих података.

Члан 39.

Арбитража Регулаторне комисије у споровима

Ако се заинтересирани стране посебно договоре и обострано затраже, Регулаторна комисија арбитража у споровима између ималаца дозвола или имаоца дозволе и купца у вези са:

- 1) правом на снабдијевање електричном енергијом;
- 2) обавезом снабдијевања електричном енергијом;
- 3) тарифама по којима се врши снабдијевање електричном енергијом;

- 4) кашњењима или одбијањем снабдијевања električnom energijom i
- 5) kvalitetom snabdijevaња električnom energijom i pružaњem usluga s tim u vezi.

Члан 40.

Арбитражна правила и рјешавање жалби

- (1) Регулаторна комисија доноси правила и процедуре за провођење арбитраже из члана 39. овог закона, као и за рјешавање жалби корисника електроенергетског система у односу на имаоце дозвола из оквира надлежности Регулаторне комисије.
- (2) Регулаторној комисији припада право на накнаду трошкова по основу арбитраже.

IX. ПРОИЗВОДЊА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Члан 41.

Права и обавезе произвођача електричне енергије

- (1) Електроенергетски субјект, односно, физичко лице које обавља дјелатност производње електричне енергије има право:
 - 1) у својим производним објектима користити изворе енергије које сматра најповољнијим, производећи потребну енергију поштујући техничке карактеристике и услове заштите околине који су утврђени у дозволи и одређени прописима;
 - 2) уговарати испоруке и продају електричне енергије под условима утврђеним овим законом и другим прописима;
 - 3) приступа преносној мрежи под условима прописаним Мрежним кодексом преносног система, односно
 - 4) приступа дистрибутивним мрежама под условима који су утврђени Мрежним правилима дистрибутивног система и другим прописима.
- (2) Електроенергетски субјект, односно, физичко лице које обавља дјелатност производње електричне енергије има обавезе:
 - 1) поштовати услове из дозволе за обављање електропривредне дјелатности;
 - 2) посједовати мјерне уређаје којима се омогућује мјерење енергије и снаге која се предаје, односно преузима из мреже;
 - 3) придржавати се правила дјеловања тржишта која су прописана за тржиште електричном енергијом и
 - 4) задовољавати и поштовати прописане техничке, погонске услове, услове из водне дозволе, као и услове заштите околине.
- (3) Објекти за производњу електричне енергије морају задовољавати утврђене критерије заштите околине и осигурати трајну контролу утицаја на околину.

Члан 42.

Стацање статуса квалификованог произвођача

- (1) Електроенергетски субјект, односно, физичко лице које у појединачном производном објекту производи електричну енергију користећи отпад или обновљиве изворе енергије или се бави комбинираним производњом топлотне и електричне енергије, на економски примјерен начин у складу с мјерама заштите околине, може стећи статус квалификованог произвођача.
- (2) Статус квалификованог произвођача из става (1) овог члана стиче се на основу рјешења Регулаторне комисије и услова које посебним правилником прописује Регулаторна комисија, у складу са Електроенергетском стратегијом.

Члан 43.

Производња из обновљивих извора енергије и когенерације

- (1) Производња електричне енергије из обновљивих извора енергије и когенерације је од интереса за Федерацију.
- (2) Питања из области производње електричне енергије из обновљивих извора енергије и когенерације која нису регулисана овим законом, регулисана су другим законским актима који регулишу кориштење обновљивих извора и когенерације.

X. ДИСТРИБУЦИЈА ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ И ПРИСТУП ДИСТРИБУТИВНОЈ МРЕЖИ

Члан 44.

Дистрибутивни систем

- (1) Дистрибутивни систем чине електроенергетски објекти (постројења и водови) ниског и средњег напона путем којих се врши дистрибуција електричне енергије.
- (2) Дистрибутивни систем мора бити доступан свим корисницима на објективан, транспарентан и недискриминирајући начин.

Члан 45.

Оператор дистрибутивног система

- (1) За погон, управљање, одржавање, изградњу и развој дистрибутивног система одговоран је електроенергетски субјект који посједује дозволу-лиценцу за обављање дјелатности дистрибуције (у даљем тексту: Оператор дистрибутивног система).
- (2) Оператор дистрибутивног система је дужан, на основу захтјева корисника дистрибутивног система, омогућити развођење електричне енергије кроз своју мрежу као и дистрибуцију електричне енергије на свом подручју пружања услуга, укључујући и управљање дистрибутивним системом, а све у складу са техничким могућностима дистрибутивног система.
- (3) Оператор дистрибутивног система је правно лице које обавља дјелатност дистрибуције независно од осталих електроенергетских дјелатности.

Члан 46.

Независност Оператора дистрибутивног система

- (1) Оператор дистрибутивног система који је у саставу вертикално интегрисаног предузећа, функционише независно у погледу свог правног облика, организације и доношења одлука, од других дјелатности које се не односе на дјелатност дистрибуције.
- (2) Независност Оператора дистрибутивног система из става (1) овог члана, не укључује обавезу да се власништво над средствима дистрибутивног система одвоји од вертикално интегрисаног предузећа.
- (3) Независност Оператора дистрибутивног система из става (1) овог члана осигурава се на следећи начин да:
 - 1) чланови управе не смију учествовати директно и индиректно у управљању у другим електропривредним дјелатностима вертикално интегрисаног предузећа,
 - 2) примјеном одговарајућих мјера обезбиједити независност, професионалност и одговорност у раду чланова управе,
 - 3) Оператор дистрибутивног система има право независног одлучивања о средствима потребним за погон, одржавање и развој дистрибутивног система.
- (4) Независност оператора дистрибутивног система из става (1) овог члана не односи се на право вертикално интегрисаног друштва да Оператору дистрибутивног система одобрава годишњи финансијски план и поставља или одређује границе задужености. Одобрени

финансијски план треба омогућити нормално функционисање дистрибутивног система.

- (5) Вертикално интегрисано друштво нема право да Оператору дистрибутивног система даје упутства у вези текућег пословања и одлучује о инвестицијама у дистрибутивни систем које не премашују услове из одобреног финансијског плана.

Члан 47.

Надлежност Оператора дистрибутивног система

Оператор дистрибутивног система електричне енергије:

- 1) осигурава поузданост рада дистрибутивног система и квалитет електричне енергије у складу са прописима који регулишу ову област;
- 2) осигурава усклађено дјеловање дистрибутивне мреже са преносном мрежом, електранама прикљученим на дистрибутивну мрежу, те прикљученим мрежама и постројењима корисника;
- 3) даје информације НОС БиХ-у које су му неопходне за обављање функције прописане посебним законом;
- 4) даје информације корисницима дистрибутивног система које су им потребне ради ефикасног приступа мрежи;
- 5) осигурава приступ дистрибутивној мрежи за треће стране према критеријима утврђеним у Мрежним правилима и
- 6) врши извођење прикључака на дистрибутивну мрежу.

Члан 48.

Планирање развоја дистрибутивне мреже

- (1) Оператор дистрибутивног система припрема краткорочне и дугорочне планове развоја и изградње дистрибутивне мреже, који су усклађени с просторним, регулационим и урбанистичким плановима, промјенама у конзуму, водећи рачуна о реалним могућностима реализације тих планова и утицају на тарифе за кориштење дистрибутивне мреже.
- (2) Планови из става (1) овог члана раде се у складу са Стратешким планом развоја.
- (3) Оператор дистрибутивног система је обавезан једном годишње НОС БиХ-у доставити изводе из планова развоја као подлоге за израду и доношење десето-годишњег плана преносних капацитета и Индикативног плана развоја производње у Босни и Херцеговини.
- (4) Регулаторна комисија на предлог Оператора дистрибутивног система одобрава планове развоја и изградње дистрибутивне мреже.
- (5) Оператор дистрибутивног система је обавезан доставити Регулаторној комисији краткорочне и дугорочне (иновирани) планове развоја и изградње дистрибутивне мреже у року од 30 дана након усвајања истих од стране надлежних органа друштва.

Члан 49.

Тајност повјерљивих података

- (1) Оператор дистрибутивног система је обавезан осигурати тајност повјерљивих пословних података које добије од других електропривредних друштава и купаца, осим ако се посебним прописом не захтијева јавно објављивање одређених података или њихова достава надлежним државним и федералним тијелима.
- (2) Подаци о могућностима кориштења дистрибутивне мреже су јавни и доступни заинтересираним лицима.

Члан 50.

Приступ дистрибутивној мрежи

- (1) Оператор дистрибутивног система дужан је свим корисницима дистрибутивне мреже омогућити објективан, транспарентан и недискриминирајући приступ дистрибутивној мрежи, према начелима регулисаног приступа треће стране, ако за то постоје технички и енергетски услови.
- (2) Оператор дистрибутивног система је дужан да при диспечирању дистрибуиране производње дати предност производним постројењима која користе обновљиве изворе енергије, или отпад или когенерацијским постројењима.

Члан 51.

Одбијање приступа дистрибутивној мрежи

- (1) Оператор дистрибутивног система може одбити приступ мрежи због ограничених техничких или погонских могућности мреже.
- (2) Свака трећа страна којој је одбијен приступ мрежи, мора бити информисана о разлозима одбијања приступа, који морају бити објективни и недискриминирајући, те чврсто утемељени и прописно поткријељени.
- (3) Трећа страна којој је одбијен приступ мрежи или је незадовољна условима за приступ, може поднијети жалбу Регулаторној комисији.

Члан 52.

Изградња директног далековода

- (1) У случају одбијања приступа дистрибутивној мрежи из члана 51. овог закона, може се дозволити изградња директног далековода са циљем да се омогући:
 - 1) свим произвођачима електричне енергије и снабдевачима електричне енергије у Федерацији да снабдијевају своје објекте, подружнице и квалификоване купце и
 - 2) свим квалификованим купцима у Федерацији, односно њиховим снабдевачима, да их снабдевају произвођачи електричне енергије и њихови добављачи.
- (2) За изградњу директног далековода електроенергетски субјект којем је одбијен приступ обавезан је прибавити претходну сагласност коју издаје Регулаторна комисија.
- (3) Услови за изградњу, погон, одржавање директних водова укључујући и прикључак на директни далековод се прописују Општим условима за испоруку електричне енергије.

Члан 53.

Мрежна правила дистрибуције

- (1) Погон и начин вођења дистрибутивне мреже у електроенергетском систему уређује се Мрежним правилима дистрибуције.
- (2) Мрежним правилима дистрибуције се посебно прописују:
 - 1) технички и други услови за прикључак корисника на мрежу;
 - 2) технички и други услови за сигуран погон електроенергетског система ради поузданог снабдијевања квалитетном електричном енергијом;
 - 3) поступци при погону електроенергетског система у кризним стањима;
 - 4) технички и други услови за међусобно повезивање и дјеловање мрежа и
 - 5) критериј за приступ мрежи.
- (3) Мрежна правила дистрибуције на предлог Оператора дистрибутивног система доноси Регулаторна комисија.

- (4) Мрежна правила дистрибуције се објављују у "Службеним новинама Федерације БиХ".
- (5) Оператори дистрибутивног система су обавезни да израде и објаве минималне критерије у погледу испуњења техничке сигурности за пројектовање и прикључење купаца на дистрибутивну мрежу, за опрему директно прикључених купаца.
- (6) Минимални критерији из става (5) овог члана су објективни, транспарентни и недискриминаторни и чине саставни дио Мрежних правила из става (1) овог члана.

Члан 54.

Ограничење дистрибуције електричне енергије
Развођење електричне енергије путем дистрибутивне мреже Оператор дистрибутивног система може ограничити само у посебним случајевима:

- 1) кад је то из разлога сигурности електроенергетског система, погонских разлога или из разлога сигурности људи оправдано, што треба посебно и доказати;
- 2) кад то прописи о заштити околине захтијевају и
- 3) кад се угрожава погон производње електричне енергије из обновљивих извора енергије, комбинираних процеса производње топлотне и електричне енергије или погон извора енергије из отпадних материја.

XI. СНАБДИЈЕВАЊЕ И ТРГОВИНА ЕЛЕКТРИЧНОМ ЕНЕРГИЈОМ

Члан 55.

Снабдијевање и трговина електричном енергијом

- (1) Снабдијевање електричном енергијом квалификованих и неквалификованих купаца је дјелатност независна од дјелатности дистрибуције и укључује: куповину ради продаје електричне енергије купцима, укључујући препродају електричне енергије, обраду обрачунских елемената ради испоруке електричне енергије, обрачун потрошње електричне енергије, испоставу рачуна купцима и наплату обрачунате електричне енергије за свако обрачунско мјесто потрошње електричне енергије.
- (2) Трговина електричном енергијом је дјелатност куповине и продаје електричне енергије, искључујући продају крајњем купцу.

Члан 56.

Снабдијевање неквалификованих купаца

- (1) У склопу вршења обавезе јавне услуге снабдјевачи пружају услуге снабдијевања електричном енергијом неквалификованих /тарифних/ купаца, на регулисани начин и по регулисаним тарифним ставовима, на основу дозволе Регулаторне комисије за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом првог реда.
- (2) Снабдјевачима из става (1) овог члана, у дозволи за рад, утврђује се обавеза вршења јавне услуге снабдијевања електричном енергијом.
- (3) За случај да снабдјевач неквалификованих купаца снабдијева и квалификоване купце у својству јавног снабдјевача или снабдијева квалификоване купце са којима на тржишним принципима уговара количине и цијене електричне енергије и продаје електричну енергију на тржишту, дужан је водити о томе одвојене рачуне.

Члан 57.

Снабдијевање квалификованих купаца

- (1) Снабдијевање квалификованих купаца електричном енергијом је дјелатност у којој квалификовани купац и снабдјевач који посједује дозволу за обављање дјелатности снабдијевања електричном енергијом, а којег он слободно изабере, уговарају количину, динамику и цијену електричне енергије која је предмет испоруке.
- (2) Снабдјевач квалификованог купца је дужан доставити податке о закљученом уговору из става (1) овог члана (уговорене количине и динамике испоруке) Оператору дистрибутивног система, Регулаторној комисији, НОСБиХ-у и ДЕРК-у, зависно од мјеста прикључка квалификованог купца на електроенергетску мрежу.
- (3) У случају када квалификовани купац не искористи право да одабере свог снабдјевача, или када му снабдјевач није доступан након отварања тржишта, има право на снабдијевање електричном енергијом од стране јавног снабдјевача у складу са чланом 13. став (9) овог закона.
- (4) Квалификовани купац остварује право на резервног снабдјевача у складу са чланом 13. став (9) овог закона у случају када његов одабрани снабдјевач престане да врши снабдијевање из следећих разлога:
 - 1) стечаја или ликвидације снабдјевача који га је до тада снабдијевао;
 - 2) престанка или одузимања дозволе снабдјевачу који га је до тада снабдијевао;
 - 3) да није нашао новог снабдјевача који ће га снабдијевати након престанка уговора о снабдијевању са постојећим снабдјевачем, осим ако је престанак уговора последица неизвршавања обавеза плаћања испоручене електричне енергије.
- (5) Односи између квалификованог купца и снабдјевача из ст. (3) и (4) овог члана уређују се уговором.

XII. КВАЛИФИКОВАНИ КУПАЦ

Члан 58.

Статус квалификованог купца стиче се у складу са овим законом, важећим прописима који регулишу ову област, актима ДЕРК-а и Регулаторне комисије који дефинишу обим, услове и временски распоред отварања тржишта.

Члан 59.

- (1) Квалификовани купац има право слободно изабрати снабдјевача електричне енергије.
- (2) Сви купци, изузев купаца из категорије домаћинства, имају статус квалификованог купца.
- (3) Купци из категорије домаћинства статус квалификованог купца стичу 1. јануара 2015. године.
- (4) Квалификовани купац који се прикључује на дистрибутивну мрежу је обавезан од Оператора дистрибутивног система, посједовати електроенергетску сагласност за прикључак на мрежу и закључити уговоре у складу са важећим законима и прописима.
- (5) Квалификовани купац који се прикључује на преносну мрежу обавезан је од Електропреноса БиХ исходити електроенергетску сагласност за прикључак на мрежу и закључити одговарајуће уговоре у складу са важећим законима и прописима.
- (6) Уговори из става (4) овог члана посебно се односе на:
 - 1) уговор о купопродаји електричне енергије са снабдјевачем,
 - 2) уговор о кориштењу мреже са Оператором дистрибутивног система и

- 3) уговор о прикључку на мрежу са Оператором дистрибутивног система.
- (7) Изузетно од одредби члана 57. став (1) овог закона, квалификовани купац може вршити куповину електричне енергије директно из увоза уз услов да поседује дозволу ДЕРК-а за међународну трговину.

XIII. НЕКВАЛИФИКОВАНИ КУПАЦ

Члан 60.

- (1) Неквалификовани купци снабдијевају се електричном енергијом у оквиру вршења обавезе јавне услуге, на регулисани начин и по регулисаним тарифним ставовима.
- (2) Статус неквалификованог купца и право на снабдијевање електричном енергијом по регулисаним тарифним ставовима, у пријелазном периоду, могу користити квалификовани купци из појединих категорија до рокова прописаних правилником Регулаторне комисије.
- (3) Неквалификовани купац који се прикључује на дистрибутивну мрежу обавезан је посједовати електроенергетску сагласност за прикључак на мрежу и закључити:
- 1) уговор о купопродаји електричне енергије са снабдјевачем,
 - 2) уговор о кориштењу мреже са Оператором дистрибутивног система и
 - 3) уговор о прикључку на мрежу са Оператором дистрибутивног система.
- (4) Потребне количине електричне енергије за неквалификоване купце осигуравају снабдјевачи:
- 1) од квалификованих произвођача;
 - 2) од произвођача којима је у дозволи утврђена обавеза јавне услуге;
 - 3) од независних произвођача и
 - 4) са тржишта електричне енергије.

XIV. ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИСПОРУКУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Члан 61.

Општи услови

- (1) Општим условима дефинишу се енергетски и технички услови, те економски односи између произвођача, дистрибутера, снабдјевача, корисника мреже и крајњег купца електричне енергије, укључујући и подносиоца захтјева за добијање електроенергетске сагласности.
- (2) Општи услови садрже:
- 1) дефинисане критерије квалитета и квантитета електричне енергије;
 - 2) начин и услове издавања електроенергетске сагласности;
 - 3) услове, рокове и начин закључења уговора о прикључењу/повећању/смањењу прикључне снаге, уговора о снабдијевању електричном енергијом и уговора о кориштењу дистрибутивне мреже;
 - 4) јасно и прецизно дефинисан прикључак и мјерно мјесто;
 - 5) критерије о начину прикључења новог купца /произвођача и мјесто прикључења купца/ произвођача на дистрибутивну мрежу;
 - 6) услове када се купцу може обуставити испорука или ограничити испорука електричне енергије;
 - 7) начин наплате и обрачуна електричне енергије, укључујући и методологију за утврђивање количина и цијене за обрачун електричне енергије по основу неовлаштене потрошње;

- 8) право на накнаду штете настале због: прекида у снабдијевању електричном енергијом, испоруке неквалитетне или ограничене испоруке електричне енергије;
- 9) одредбе које дефинишу односе са купцима којима се не смије обуставити испорука електричне енергије, укључујући и случајеве неплаћања потрошене електричне енергије, те начин регулисања међусобних обавеза у оваквим случајевима,
- 10) услове и начин мјерења електричне енергије и снаге и
- 11) друге односе између Оператора дистрибутивног система и корисника дистрибутивног система, као и друге односе између електропривредних субјеката и купца електричне енергије.

Члан 62.

Доношење општих услова

- (1) Опште услове за подручје Федерације доноси Регулаторна комисија.
- (2) Општи услови се објављују у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 63.

Обустава снабдијевања електричном енергијом

- (1) Снабдијевање електричном енергијом може бити обустављено у случају:
- 1) ако крајњи купац користи електричну енергију без електроенергетске сагласности или мимо мјерних уређаја или ако је самостално прикључио своје унутрашње електричне инсталације на мрежу и ако није закључио уговор о снабдијевању електричном енергијом и уговор о кориштењу дистрибутивне мреже;
 - 2) ако крајњи купац онемогућава правилно регистравање количине утрошене електричне енергије;
 - 3) ако објекат крајњег купца не испуњава прописане техничке услове и угрожава животе људи и имовину;
 - 4) ако објекти, друге непокретности и имовина (шума, воћњак, стогови сијена и сл.) крајњег купца ометају нормалну испоруку електричне енергије другим купцима;
 - 5) ако то, у складу са уговором, крајњи купац захтјева;
 - 6) ако крајњи купац без одобрења електроенергетског субјекта, преко своје инсталације, омогући другом купцу потрошњу електричне енергије;
 - 7) ако крајњи купац не извршава обавезе плаћања за испоручену електричну енергију у прописаном односно уговореном року;
 - 8) ако крајњи купац ускрати овлашћеним лицима приступ до мјерних уређаја односно до унутрашњих електричних инсталација;
 - 9) ако крајњи купац не поштује и не проводи прописане мјере штедње и рационалне потрошње електричне енергије;
 - 10) ако крајњи купац не извршава обавезе плаћања за повећану прикључну снагу у односу на одобрену и
 - 11) ако крајњи купац користи електричну енергију противно условима из електроенергетске сагласности.
- (2) У случајевима из става (1) тач. од 4) до 11) овог члана, надлежни електроенергетски субјект је дужан претходно у писаној форми упозорити крајњег купца на

недостатке односно неправилности због којих му се може обуставити испорука електричне енергије и одредити рок за отклањање недостатака, односно неправилности у складу са Општим условима.

Члан 64.

Надокнада штете

- (1) Снабјевач или Оператор дистрибутивног система је дужан крајњим купцима надокнадити штету насталу због прекида у испоруци и усљед испоруке некавалитетне електричне енергије, која се може приписати у кривицу снабјевачу или Оператору дистрибутивног система у складу са уговором о снабдијевању, овим Законом, Општим условима, уговорима о прикључењу/повећању прикључне снаге и уговорима о кориштењу дистрибутивне мреже.
- (2) На захтјев крајњег купца снабјевач или Оператор дистрибутивног система процјењује штету из става (1) овог члана и предлаже крајњем купцу начин и износ надокнаде за учињену штету.
- (3) Ако крајњи купац није задовољан процјеном из става (2) овог члана, на захтјев Оператора дистрибутивног система процјену штете врши овлаштени судски вјештак електротехничке струке, односно за то овлаштена стручна институција.
- (4) Ако крајњи купац није задовољан процјеном из става (3) овог члана има право покренути судски поступак код надлежног суда.

Члан 65.

Рестриктивне мјере

- (1) Министарство доноси правилник којим се дефинишу услови, критерији, начин и поступак примјене рестриктивних мјера.
- (2) На предлог Министарства, а на основу утврђених критерија из става (1) овог члана, Влада Федерације уводи и прописује рестриктивне мјере за снабдијевање електричном енергијом за купце, или уводи посебне мјере за електроенергетске субјекте у Федерацији у случају:
 - 1) више силе која угрожава рад електроенергетског система;
 - 2) погонског догађаја којим је угрожена сигурност људи и поузданост снабдијевања електричном енергијом и
 - 3) неочекиваних поремећаја на међународном и унутрашњем тржишту електричне енергије којим је угрожена поузданост снабдијевања електричном енергијом.
- (3) Рестриктивне мјере које се могу прописати су:
 - 1) ограничење испоруке електричне енергије за све или поједине категорије купаца;
 - 2) ограничење увоза или извоза електричне енергије или прописивање посебних услова за увоз или извоз електричне енергије и
 - 3) прописивање обавезе вршења јавне услуге производње електричне енергије и снабдијевања електричном енергијом.
- (4) Рестриктивне мјере се доносе посебним актом Владе Федерације на одређени временски период и објављују се у "Службеним новинама Федерације БиХ".

XV. ЗАБРАНА ПРИКЉУЧКА НА МРЕЖУ И НЕДОЗВОЉЕНЕ РАДЊЕ

Члан 66.

Забрана прикључења

Забрањено је прикључење на електроенергетску мрежу без одобрења.

Члан 67.

Услови прикључења

Оператор дистрибутивног система дужан је на објективан, транспарентан и недискриминаторан начин прикључити на своје објекте све заинтересоване купце/произвођаче, ако за то постоје технички и енергетски услови.

Члан 68.

Привремено прикључење

- (1) Није дозвољено прикључење на дистрибутивну мрежу објеката изграђених без грађевинске дозволе.
- (2) Изузетно од става (1) овог члана, Оператор дистрибутивног система може извршити привремено прикључење бесправно изграђених објеката на дистрибутивну мрежу, уз писмену сагласност органа управе надлежног за издавање грађевинске дозволе, у слиједећим случајевима:
 - 1) ако је изграђени објекат на подручју гдје нису донесени плански документи;
 - 2) ако је изграђени стамбени објекат усељен и
 - 3) ако је изграђени објекат у поступку легализације.
- (3) Привремено прикључење из става (2) овог члана се врши по идентичној процедури која се проводи за стални прикључак, до испуњена услова за стални прикључак, у року од 12 мјесеци који је утврђен у писаној сагласности органа управе надлежног за издавање грађевинске дозволе.
- (4) Рок из става (3) овог члана може се продужити за додатних 12 мјесеци.
- (5) У случају да се у року из ст. (3) и (4) овог члана не испуне услови за стални прикључак објекта, на захтјев органа управе надлежног за издавање грађевинске дозволе, извршиће се искључење објекта из става (2) овог члана без права на надокнаду штете.

Члан 69.

Забрана приступа

Забрањен је неовлаштен улазак или приступ електроенергетским објектима, постројењима или електричним водовима који су видно означени знацима забране уласка, приступа или опасности.

Члан 70.

Недозвољене радње

- (1) Ко неовлаштено преузима електричну енергију, као и врши преправке електричних инсталација или мјernih уређаја корисника којим се онемогућава правилно регистровање потрошње електричне енергије у циљу неовлаштеност кориштења електричне енергије, чини кривично дјело крађе кажњиво по кривичном закону.
- (2) Ко неовлаштено преправља електричне уређаје, мјерне урађаје и инсталације које нису у надлежности корисника чини кривично дјело кажњиво по кривичном закону.
- (3) Ометање или онемогућавање овлаштених лица у оквиру обављања електропривредне дјелатности представља недозвољену радњу која подлијеже санкционисању.

Члан 71.

Надокнада штете

- (1) Штету коју учини недозвољеним радњама из чл. 69. и 70. овог закона, починилац је обавезан надокнадити у складу са законом и Општим условима.

XVI. ИЗГРАДЊА, КОРИШТЕЊЕ И ОДРЖАВАЊЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИХ ОБЈЕКТА

Члан 72.

Изградња, кориштење и одржавање електроенергетских објеката

Електроенергетски објекти, уређаји, водови и постројења електроенергетских субјеката, физичких лица и купаца се граде, користе и одржавају у складу са важећим прописима, стандардима и техничким нормативима који се односе на ту врсту објеката, као и прописима којима су утврђени услови у погледу заштите животне средине, и не смију угрожавати сигурност људи и имовине.

Члан 73.

Рјешавање имовинско правних односа

- (1) Прије почетка изградње електроенергетских објеката инвеститор је дужан ријешити имовинско-правне односе.
- (2) На објекте чији су имовинско-правни односи уређени у складу са ставом (1) овог члана, електроенергетски субјект није дужан плаћати посебне накнаде осим накнаде за концесију и накнада утврђених другим законима, а у случају настанка штетног догађаја дужан је учињену штету надокнадити.
- (3) Електроенергетски субјект који обавља своју дјелатност као јавну услугу има право своје инсталације постављати у јавне површине као и у путном појасу путне инфраструктуре без накнаде у складу са важећим техничким и другим прописима, уз обавезу прибављања сагласности од институција надлежних за управљање јавним површинама.

Члан 74.

Права и дужности власника некретнина на којима се граде или су изграђени објекти

- (1) Власници некретнина на којима се граде, или су изграђени електроенергетски објекти, у случају настанка штете, имају право на накнаду исте у складу са законом.
- (2) Власници, законски корисници и посједници некретнина дужни су да омогуће електроенергетским субјектима приступ до некретнине и на некретнини на којој се налазе или граде електроенергетски објекти или њихови дијелови, ради извођења радова на изградњи, реконструкцији, одржавању, контроли исправности објеката, уређаја, постројења и опреме или извођења других неопходних радова укључујући и радове на отклањању кварова, одржавању трасе и заштитних коридора далековада, те крчењу и уклањању дрвећа и другог растиња које угрожава сигурност и рад електроенергетског система.
- (3) Уколико електроенергетски субјект из става (2) овог члана извођењем радова и пролазом кроз некретнину до објекта учини штету, дужан је исту надокнадити.
- (4) Електроенергетски субјект из ст. (2) и (3) овог члана процјењује штету из става (3) овог члана и предлаже власнику некретнине износ накнаде.
- (5) Ако власник некретнине није задовољан проценом и износом предложене накнаде из става (4) овог члана, на захтјев електроенергетског субјекта, процјену штете врши овлаштени судски вјештак одговарајуће струке, односно за то овлаштена стручна институција.
- (6) Уколико власник некретнине није задовољан проценом из става (5) овог члана има право покренути судски поступак код надлежног суда.

Члан 75.

Право приступа електроенергетским објектима и одржавању трасе

- (1) Ради одржавања или отклањања кварова на електроенергетским објектима изграђеним на некретнини која нема директан приступ са јавног пута, електроенергетски субјекти имају право пролаза преко тог земљишта у складу са ст. (2) и (3) члана 74. овог закона.
- (2) Ради сигурног рада и кориштења изграђених електроенергетских објеката, електроенергетском субјекту припада право на одржавање истих, укључујући и радове на одржавању трасе и заштитних коридора далековада крчењем или уклањањем дрвећа и другог растиња без накнаде власнику.
- (3) Ради обављања активности из става (2) овог члана на земљишту на којем је раније обављена чиста сјеча, за крчење и уклањање дрвећа и другог растиња, електроенергетском субјекту није потребно прибављање нове дозволе за сјечу.

Члан 76.

Забрана извођења радова који ометају обављање електропривредних дјелатности

- (1) Забрањена је изградња објеката који нису у функцији обављања електропривредних дјелатности, као и извођење других радова испод, изнад и поред електроенергетских објеката којим се омета и онемогућава обављање дјелатности производње или преноса или дистрибуције електричне енергије или се угрожава рад и функционисање електроенергетских објеката.
- (2) Власници, корисници и посједници некретнина које се налазе испод, изнад и поред електроенергетских објеката не смију вршити радове или друге радње којима се омета и онемогућава обављање дјелатности из става (1) овог члана (производње или преноса или дистрибуције електричне енергије) или се угрожава рад и функционисање електроенергетских објеката, без претходног одобрења електроенергетског субјекта, који је власник, односно корисник електроенергетског објекта.
- (3) Ако је на непрописном растојању изграђен објект без сагласности електроенергетског субјекта, исти је дужан, од надлежног органа локалне управе, захтијевати уклањање објекта.
- (4) У случају да надлежни орган локалне управе не изврши уклањање објекта из става (3) овог члана, електроенергетски субјект може покренути тужбу код надлежног суда.

Члан 77.

Забрањене активности у близини електроенергетских објеката

Забрањено је засађивање дрвећа и другог растиња на земљишту, изнад, испод, у траси или на удаљености са које се може угрозити сигурност електроенергетских објеката, електроенергетских водова, постројења и уређаја, као и људски животи и имовина.

Члан 78.

Изградња производних објеката

- (1) Објекте и постројења за производњу електричне енергије могу градити домаћа и страна правна и физичка лица под условима прописаним овим и другим законима.
- (2) Електроенергетски објекти се граде у складу са Законом о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације Босне и Херцеговине

- ("Службене новине Федерације БиХ" бр. 2/06, 72/07, 32/08, 4/10, 13/10 и 45/10) техничким и другим прописима и прописима утврђеним овим законом.
- (3) Изградња нових и реконструкција постојећих објеката за производњу електричне енергије из надлежности Федерације обухвата:
- 1) хидроенергетски објекти инсталисане снаге изнад 5 MW и за неколико хидроенергетских објеката инсталисане снаге веће од по 2 MW, који слиједи један иза другог на растојању од 2 км,
 - 2) термоелектране и остала постројења са сагоривањем са топлотним излазом од 50 MW, и више,
 - 3) постројења за искориштавање погонске снаге вјетра инсталисане снаге од 2 MW и више,
 - 4) постројења за искориштавање енергије сунца инсталисане снаге од 1 MW и више и
 - 5) остале електране инсталисане снаге 5 MW и више.
- (4) Изградњи производних електроенергетских објеката претходи издавање Енергетске дозволе утврђене овим законом.
- (5) За производне електроенергетске објекте који су у надлежности кантона Енергетску дозволу издаје Министарство.
- (6) За производне електроенергетске објекте из става (3) а чија је инсталисана снага једнака или виша од 30 MW, Енергетску дозволу издаје Министарство уз претходну прибављену сагласност Владе Федерације и Парламента Федерације.
- (7) За производне електроенергетске објекте из става (3) а чија је инсталисана снага мања од 30 MW, Енергетску дозволу издаје Министарство уз претходну прибављену сагласност Владе Федерације.

Члан 79.

Издавање енергетске дозволе

- (1) На предлог Министарства, Влада Федерације доноси уредбу којом се уређује и дефинише поступак, критерији, форма и садржај захтјева за издавање Енергетске дозволе.
- (2) Пропис из става (1) овог члана доноси Влада Федерације у року не дужем од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.
- (3) Поступак издавања Енергетске дозволе врши се у складу са критеријима који су транспарентни и недискриминаторни.
- (4) Подносиоци захтјева за издавање Енергетске дозволе ће се у писаној форми обавијестити о разлозима у случају одбијања издавања дозволе.
- (5) Разлози из става (4) овог члана морају бити објективни и недискриминирајући, чврсто утемељени и прописно поткријељени.
- (6) Енергетском дозволом се носиоцу дозволе утврђује обавеза да примјењује савремене технологије у изградњи и кориштењу електроенергетског објекта.

Члан 80.

Јавно надметање

- (1) Јавно надметање за изградњу нових производних објеката се покреће у случају када се путем издавања Енергетских дозвола не може осигурати планирана реализација и динамика предвиђена Стратешким планом и програмом развоја и кориштења обновљивих извора енергије (у даљем тексту: ОИЕ) у Федерацији и када се јавно надметање утврди у издатој Енергетској дозволи.

- (2) На предлог Министарства Влада Федерације доноси пропис којим се дефинише и уређује поступак јавног надметања из става (1) овог члана.
- (3) Одлуке о одабиру инвеститора и додјели права изградње доноси Влада Федерације уз сагласност Парламента Федерације.

Члан 81.

Реконструкција електроенергетских објеката

- (1) Реконструкција електроенергетских објеката и постројења врши се у складу са Законом о просторном планирању и кориштењу земљишта на нивоу Федерације Босне и Херцеговине, техничким прописима и овим законом, као и законском регулативом кантона.
- (2) Реконструкцијом електроенергетских објеката не сматра се:
 - 1) замјена стројева и уређаја без промјене снаге и напона;
 - 2) замјена водича надземних водова с водичима истог пресека или за један пресјек више поштујући техничке прописе;
 - 3) замјена једног или више стубова уколико се нови стубови постављају на локацији - мјесту стубова који се мијењају;
 - 4) замјена енергетских каблова без промјене напонског нивоа;
 - 5) уградња уређаја у постојеће објекте којима се осигурава управљање, сигнализација, мјерење и заштита и
 - 6) извођење и других радова које прописом утврди надлежно федерално министарство.
- (3) Извођење радова из става (2) овог члана, као и израда прикључка и мјерног мјеста на нисконапонску мрежу, не подлијежу обавези исходавања дозвола за градњу.

XVII. ПРИКЉУЧЕЊЕ НА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНУ МРЕЖУ

Члан 82.

Прикључак на мрежу, приступ мјерном мјесту и преузимање мјерног уређаја

- (1) Крајњи купац/произвођач може прикључити свој објекат, уређаје или трошила само на основу електроенергетске сагласности коју, на поднесени захтјев, издаје надлежни Оператор дистрибутивног система, у складу са Општим условима.
- (2) Крајњи купац/произвођач електричне енергије дужан је омогућити овлашћеним лицима несметан приступ у сврху уградње и блембирања мјерних уређаја, читања стања мјерила, замјене мјерних уређаја и опреме, те контролу мјерних уређаја и опреме.
- (3) Оператор дистрибутивног система може преузети у власништво мјерне уређаје из става (2) овог члана, која су у власништву купаца, а када му то постојећи крајњи купац понуди у складу са Општим условима.
- (4) Ако постојећи крајњи купац, који је инвестирао у прикључак и мјерно мјесто, не жели пренијети власништво над прикључком и припадајућим мјерним мјестом Оператору дистрибутивног система, дужан је да:
 - 1) сноси трошкове редовног и инвестиционог одржавања властитог прикључка,
 - 2) сноси трошкове одржавања и баждарења мјерних уређаја,
 - 3) писаним захтјевом затражи интервенцију за отклањање било каквог квара на прикључку, те о властитом трошку сноси отклањање квара.

- (5) Одржавање прикључка из става (4) овог члана врши Оператор дистрибутивног система.

Члан 83.

Накнаде за прикључење на дистрибутивну мрежу

- (1) За прикључење новог објекта на дистрибутивну мрежу или повећање прикључне снаге постојећег објекта, крајњи купац/произвођач плаћа Оператору дистрибутивног система накнаду за прикључење или повећање прикључне снаге постојећег објекта.
- (2) Начин за одређивање накнаде за прикључење утврђује се Општим условима и Методологијом за израчунавање накнада и дефинисање рокова и услова за прикључак на дистрибутивну мрежу коју доноси Регулаторна комисија.
- (3) Износ накнада за прикључење према методологији из става (2) овог члана утврђује Регулаторна комисија.
- (4) Питање уклапања и прикључка новог објекта на преносну мрежу или повећање прикључне снаге постојећег објекта крајњег купца/произвођача прикљученог на преносну мрежу је у надлежности НОСБиХ-а и компаније Електропренос БиХ.
- (5) Крајњи купац има право затражити смањење раније одобрене прикључне снаге, а Оператор дистрибутивног система му то право може омогућити без плаћања накнаде у складу са одредбама Општинских услова.

XVIII. ИЗДАВАЊЕ ДОЗВОЛА

A./ Дозвола за обављање дјелатности – дозвола за рад

Члан 84.

- (1) Регулаторна комисија прописује критерије, услове и поступак за издавање дозволе за обављање електропривредних дјелатности из члана 12. став (1) овог закона (у даљем тексту: дозвола за рад).
- (2) Регулаторна комисија издаје дозволу за рад на основу поднесеног захтјева и потребне документације.
- (3) Носилац дозволе за рад дужан је испуњавати обавезе утврђене дозволом за рад.

Члан 85.

- (1) Електроенергетски субјекти који обављају или желе обављати једну или више електропривредних дјелатности, као и физичка лица која обављају или желе обављати дјелатност производње електричне енергије обавезни су имати, односно, прибавити дозволу за рад.
- (2) Изузетно од одредби из става (1) овог члана, обавези прибављања дозволе за рад за обављање дјелатности производње електричне енергије, по скраћеном поступку којег прописује Регулаторна комисија, подлијежу физичка лица из члана 12. став (3) овог закона која су основана у складу са Законом о обрту и сродним дјелатностима ("Службене новине Федерације БиХ", број 35/09) и која ће ту дјелатност обављати у статусу обртника, у објектима инсталисане снаге до 23 kW.
- (3) Изузетно од одредби из става (1) овог члана, производња електричне енергије за властите потребе из члана 12. став (4) овог закона не подлијеже обавези прибављања дозволе за рад за обављање дјелатности производње електричне енергије.

Члан 86.

- (1) Електроенергетски субјект који се бави једном или више електропривредних дјелатности из члана 12. став (1) овог закона је носилац дозволе за рад за сваку појединачну дјелатност.
- (2) Носилац дозволе за рад из става (1) овог члана може, актом о оснивању или уговором, пренијети своју

дозволу за рад на једно или више друштва у његовој својини, а која се баве истом дјелатношћу, о чему је дужан, претходно, путем захтјева затражити и прибавити сагласност Регулаторне комисије.

- (3) Уколико носилац дозволе за рад из става (1) овог члана намјерава пренијети своју дозволу на друго правно лице, дужан је поднијети захтјев за пренос дозволе Регулаторној комисији.
- (4) Друго правно лице из става (3) овог члана је обавезно прибавити дозволу за рад или сагласност за пренос од Регулаторне комисије.
- (5) Носилац дозволе за рад из става (1) овог члана, који има закључен уговор о концесији, дозволу за рад може пренијети на друго правно лице из става (4) овог члана само у случају да је претходно ријешено питање преноса уговора за ту концесију у складу са Законом о концесијама.

Члан 87.

- (1) Дозвола за рад се издаје под условима да електроенергетски субјект односно физичко лице:
- 1) располаже постројењима, уређајима и опремом, испуњава техничке, економско-финансијске, сигурносне, еколошке и друге услове, те својим капацитетом осигурава сигурно снабдијевање купаца квалитетном електричном енергијом;
 - 2) запошљава стручно оспособљен кадар за обављање дјелатности и
 - 3) испуњава и друге прописане услове.
- (2) Регулаторна комисија издаје, обнавља, преноси или одузима дозволе за рад у складу са процедурама прописаним посебним актима Регулаторне комисије, поштујући начела хитности поступка.
- (3) Регулаторна комисија прати и надгледа извршавање одредби и услова из издатих дозвола за рад.
- (4) Дозвола за рад за производњу издаје се на период до 30 година, дозвола за рад за дистрибуцију до 50 година.
- (5) Након истека рока из става (4) овог члана, уколико дозвола није обновљена или пренесена или објекат буде кориштен у друге намјене, носилац дозволе мора демонтирати и уклонити све објекте и земљиште вратити у првобитно стање у складу са условима из дозволе за рад.
- (6) Уколико ималац дозволе не поступи у складу са ставом (5) овог члана дужан је осигурати средства или обезбједити гаранцију на износ средстава са којима ће се извршити демонтажа и уклањање свих објеката и земљиште вратити у првобитно стање.
- (7) Висину средстава потребних за намјену из става (5) овог члана, утврђује Министарство.
- (8) У изузетним случајевима и ако је то у општем интересу Федерације, Влада Федерације, на предлог Министарства, може носиоца дозволе ослободити обавезе из става (5) овог члана.
- (9) Услове под којима се носилац дозволе ослобађа обавезе из става (5) овог члана прописује Министарство.

Члан 88.

- (1) Захтјев за издавање, обнову, измјену, допуну или пренос дозволе за рад подноси се Регулаторној комисији.
- (2) Дозволом се утврђује рок у којем је ималац дозволе за рад дужан започети са обављањем дјелатности за коју је дозвола издата.

Б./ Претходна сагласност за изградњу директног далековода

Члан 89.

- (1) Изградња директног далековода из члана 52. овог закона, подлијеже издавању претходне сагласности за изградњу коју издаје Регулаторна комисија у складу са законом.
- (2) Претходна сагласност за изградњу директног далековода претходи издавању одобрења за грађење од надлежног органа управе.

Члан 90.

- (1) Услове и критерије за издавање претходне сагласности из члана 89. став (1) овог закона доноси Регулаторна комисија.
- (2) Услови и критерији из става (1) овог члана су објективни, транспарентни и недискриминирајући.

Ц./ Дозвола за трговину и снабдијевање

Члан 91.

- (1) Дозвола за снабдијевање и трговину електричном енергијом издаје се као:
 - 1) Дозвола за снабдијевање електричном енергијом - Дозвола I реда
 - 2) Дозвола за снабдијевање електричном енергијом - Дозвола II реда.
- (2) Дозвола I реда издаје се подносиоцима захтјева, односно електроенергетским субјектима из члана 12. став (2) овог закона, који се оснивају у складу са Законом о привредним друштвима за снабдијевање неквалификованих купаца и за снабдијевање квалификованих купаца путем јавног снабдјевача.
- (3) Дозвола II реда издаје се подносиоцима захтјева, односно електроенергетским субјектима из члана 12. став (2) овог закона, који се оснивају у складу са Законом о привредним друштвима, а који обављају дјелатност:
 - 1) производње електричне енергије и врше продају електричне енергије,
 - 2) снабдијевања квалификованих купаца и трговине електричне енергије на унутрашњем тржишту.
- (4) Носиоцу Дозволе I реда може се издати и Дозвола II реда уз услов да се припадајуће дјелатности воде рачуноводствено одвојено.
- (5) Дозвола II реда важи на цијелој територији Босне и Херцеговине.
- (6) Дозволе из става (1) овог члана издају се на период до пет година.
- (7) По истеку рока важења дозволе из става (6) овог члана, на захтјев носиоца дозволе, Регулаторна комисија може одобрити њено продужење.
- (8) Дозвола I реда садржи обавезе у вези:
 - 1) уредног снабдијевања електричном енергијом неквалификованих/тарифних купаца као и квалификованих купаца путем јавног снабдјевача, укључујући и кориснике универзалне услуге;
 - 2) уговарања испоруке електричне енергије стандардног квалитета;
 - 3) придржавања прописаних тарифа електричне енергије купцима из тачке 1) овог става и економичне куповине електричне енергије;
 - 4) пружања информација Регулаторној комисији и
 - 5) сталног побољшања функције малопродаје електричне енергије.

- (9) Дозвола II реда садржи обавезе у вези:

- 1) информисања Оператора дистрибутивног система и НОСБиХ-а о куповини и продаји електричне енергије;
 - 2) уговарања испоруке електричне енергије стандардног квалитета и
 - 3) пружања информација Регулаторној комисији и ДЕРК-у.
- (10) Носилац дозволе првог и другог реда је овлаштен да обустави испоруку електричне енергије купцима који не плаћају своје обавезе поводом тих испорука, изузев купаца обухваћених Програмом заштите угрожених купаца, као што је то одређено од стране Регулаторне комисије.

Д./ Поступак за издавање дозвола

Члан 92.

- (1) Поступак издавања дозвола је јаван и води се у складу са објективним и јавности познатим критеријима на недискриминирајући и транспарентан начин.
- (2) Прије издавања дозвола, Регулаторна комисија је дужна, о условима прописаним у нацрту дозволе, извршити консултације са заинтересираним странама кроз процес јавне расправе.
- (3) Подносилац захтјева мора бити информисан о разлозима за одбијање издавања дозволе. Разлози морају бити објективни, недискриминирајући, чврсто утемељени и прописно поткријељени.

Члан 93.

- (1) У посебним случајевима када је то од јавног интереса, Регулаторна комисија може мијењати услове прописане дозволом.
- (2) Регулаторна комисија је дужна, својим актом, прописати посебне случајеве у којима се мјењају услови прописани дозволом.
- (3) Прије доношења одлуке о промјени услова у дозволи, Регулаторна комисија ће узети у обзир њене ефекте тј. користи и недостатке које та промјена може проузроковати по имаоца дозволе.
- (4) Регулаторна комисија може измијенити услове у дозволи на основу поднесеног захтјева имаоца дозволе или на властиту иницијативу.

XIX. УПРАВНИ НАДЗОР И ИНСПЕКЦИЈА

Члан 94.

Управни надзор

- (1) Управни надзор обухвата надзор над примјеном одредби овог закона и других прописа, надзор над обављањем послова одређених овим законом, надзор над законитошћу управних и других аката које доносе надлежни органи као и надзор над њиховим поступањем обавља Министарство и Регулаторна комисија, свако у оквиру својих надлежности, у складу са овлаштењима прописаним овим законом, Законом о организацији органа управе у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број 35/05) и Законом о управном поступку ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 2/98 и 48/99). Ово не искључује и сарадњу са другим надлежним органима и организацијама.

Члан 95.

Инспекцијски надзор

- (1) Овим законом уређују се послови инспекцијског надзора над извршавањем закона и других прописа из области електроенергетике који се примјењују на

- територији Федерације (у даљем тексту: инспекцијски надзор).
- (2) Инспекцијски надзор обухвата надзор над примјеном овог закона, других прописа и општих аката, стандарда, техничких норматива и норми квалитета које се односе на пројектовање, грађење, односно реконструкцију, ремонт, одржавање и коришћење електроенергетских објеката, инсталација, постројења и опреме у тим објектима, као и на квалитет испоруке електричне енергије.
 - (3) Инспекцијски надзор укључује контролу изградње објеката, техничке исправности, погонске сигурности електроенергетских објеката и постројења, сигурности људи у електроенергетским објектима, као и увид у техничку и погонску документацију.
 - (4) Послови инспекцијског надзора врше се код произвођача опреме, извођача радова и корисника електроенергетских објеката, постројења и уређаја који са електричним инсталацијама чине технолошку цјелину и намјењени су за производњу, пренос, дистрибуцију и коришћење електричне енергије (у даљем тексту: електроенергетски објекти и постројења).

Члан 96.

- (1) Послови инспекцијског надзора над електроенергетским објектима и постројењима из члана 98. овог закона врше се приликом планирања, пројектовања, производње, изградње, реконструкције, ремонта електроенергетских објеката и постројења, уградњавања електричних уређаја, инсталација и трошила и њихове употребе.
- (2) Послови инспекцијског надзора обухватају контролу квалитета електричне енергије, употребе и одржавања електроенергетских постројења у циљу оцјене њихове техничке исправности, погонске спремности, безбједности погона, погонског и другог особља, рационалне употребе електричне енергије и провођења мјера ограничења потрошње електричне енергије.

Члан 97.

- (1) Послове инспекцијског надзора из члана 96. овог закона врше Федерална управа за инспекцијске послове и кантонални органи управе надлежни за послове инспекцијског надзора над електроенергетским објектима и постројењима, у складу са овим законом, Законом о инспекцијама у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", број 69/05), одговарајућим кантоналним законима, Законом о организацији органа управе у Федерацији Босне и Херцеговине а по поступку утврђеном Законом о управном поступку.
- (2) Послове инспекцијског надзора из надлежности Федерације, врше Федерална управа за инспекцијске послове, Инспекторат техничке инспекције, односно федерални инспектори електроенергетике (у даљем тексту: федерални инспектор), а послове из надлежности кантоналних органа управе врше кантоналне управе за инспекцијске послове, односно кантонални инспектори електроенергетике (у даљем тексту: кантонални инспектор).

Члан 98.

Надлежности у вршењу инспекцијског надзора

- (1) Федерални инспектор врши послове инспекцијског надзора над:
 - 1) електроенергетским објектима и постројењима за производњу електричне енергије из члана 78. став (3) овог закона,
 - 2) електроенергетским објектима и постројењима за пренос и дистрибуцију електричне енергије напона 35 kV и вишег,
 - 3) електроенергетским објектима и постројењима напона 20 и 10 kV и нижег, која се налазе у објектима који им припадају по надлежности, а чији је примарни напон 35 kV и виши,
 - 4) потрошачима електричне енергије снаге 3,5 MVA и веће,
 - 5) техничким управљањем електроенергетским системом,
 - 6) корисницима електричне енергије прикљученим на преносну мрежу.
- (2) Остали електроенергетски објекти и постројења, осим објеката и постројења из става (1) овог члана, сматрају се локалним електроенергетским објектима и постројењима, у смислу овог закона, и у надлежности су кантоналног инспектора.

Члан 99.

- (1) Федерални и кантонални инспектори именују се у складу са Законом о државној служби у Федерацији Босне и Херцеговине ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 29/03, 23/04, 39/04, 54/04, 67/05, 8/06 и 4/12)
- (2) За федералног или кантоналног инспектора електроенергетике (у даљем тексту: надлежни инспектор) може се поставити лице које, поред услова прописаних Законом о инспекцијама у Федерацији Босне и Херцеговине, има завршен факултет, односно VII/1 степен стручне спреме или високо образовање другог циклуса Болоњског система студија електроенергетског смјера, са положеним стручним испитом и радним искуством од најмање три године на пословима пројектовања, производње, уградње или експлоатације електроенергетских објеката и постројења, након положеног стручног испита.

Члан 100.

У вршењу инспекцијског надзора федерални инспектори остварују сарадњу са кантоналним инспекторима у питањима која су од заједничког интереса за вршење инспекцијског надзора над електроенергетским објектима и постројењима и пружају им стручну помоћ.

Члан 101.

Дужности корисника односно инвеститора електроенергетских објеката и постројења

- (1) Корисник, односно инвеститор електроенергетских објеката и постројења је дужан у поступку прибављања рјешења о одобрењу за грађење објеката и постројења доставити пројектну документацију Министарству или кантоналном органу управе надлежном за енергију који, својим актом, утврђују усклађеност документације са овим законом и другим прописима.
- (2) Корисник, односно инвеститор објеката и постројења дужан је у поступку ремонта, санације и реконструкције објеката и постројења из члана 98. став (1) овог закона, у року од 15 дана прије почетка радова, обавјестити федерални орган управе надлежан за послове електроенергетске инспекције о планираним радовима, уградњи нових, реконструкцији, промјени намјене или стављању трајно ван погона дијела или цијелог објекта и постројења.
- (3) Обавијест из става (2) овог члана, између осталог, треба обавезно да садржи опис планираних радова и основне техничке карактеристике нових, односно,

узрока стављања ван погона цијелих или дијелова постојећих објеката и постројења.

- (4) За остале локалне електроенергетске објекте и постројења, корисник, односно инвеститор подноси обавјест кантоналном органу управе надлежном за послове електроенергетске инспекције на начин и у року седам дана прије почетка радова.

Члан 102.

- (1) Корисник, односно инвеститор електроенергетских објеката и постројења је дужан, прије подношења захтјева за издавање одобрења за употребу објекта и постројења, писано обавјестити надлежног инспектора о завршетку изградње.
- (2) Корисник, односно инвеститор не може отпочети са кориштењем објекта и постројења прије извршеног техничког пријема и издавања рјешења о одобрењу за употребу, у складу са законом.
- (3) Ако надлежни инспектор по извршеном техничком пријему утврди да изграђени објекат или реконструисано постројење не задовољава услове утврђене законом, дужан је о томе обавјестити орган надлежан за издавање одобрења за употребу.
- (4) Корисник, инвеститор, односно субјекат који увози или ставља у промет електроенергетску опрему, апарате и уређаје који нису произведени на територији Босне и Херцеговине, а који служе за потребе електроенергетских објеката или постројења, дужан је у року од 15 дана од дана извршеног царинења опреме, апарата и уређаја обавјестити федералног инспектора и ставити на увид извјештај о извршеној контроли квалитета и доказе да производ одговара условима међународних стандарда и техничких прописа који се примјењују на територији Федерације.
- (5) Министар ће донијети упутство о начину вршења контроле из става (4) овог члана.

Члан 103.

- (1) Редован преглед електроенергетских објеката и постројења из члана 98. став (1) овог закона врши се најмање једанпут у дванаест мјесеци.
- (2) У случају оштећења, хаварије или експлозије електроенергетског објекта или постројења и ако су због тога угрожени људски животи и околина, ако пријети или је настала већа материјална штета, корисник, власник, односно инвеститор електроенергетског објекта и постројења је дужан одмах, а најкасније у року од 12 сати од настанка ових околности, обавјестити орган управе надлежан за послове електроенергетске инспекције.

Члан 104.

Права и дужности електроенергетског инспектора

У вршењу послова инспекцијског надзора из члана 98. овог закона надлежни инспектор је дужан нарочито провјерити:

- 1) да ли за електроенергетско постројење које се гради или је изграђено и за опрему која је уграђена постоји техничка документација и прописане исправе издате од надлежног органа, у складу са законом и другим прописима,
- 2) да ли корисник правилно и у складу са техничким прописима и упутствима за рад и руковање употребљава и одржава у погонски исправном и сигурном стању, електроенергетско постројење и техничку документацију постројења,
- 3) да ли лица која се баве пројектовањем, изградњом, руковањем и одржавањем електроенергетских

постројења имају прописану стручну спрему, оспособљеност и положен стручни испит,

- 4) да ли се уредно воде прописане евиденције о раду електроенергетског постројења и да ли се редовно овјеравају од стране одговорног радника,
- 5) да ли се правилно проводе техничке мјере за обуставе и ограничења у испоруци електричне енергије и осигурању квалитета испоручене електричне енергије,
- 6) да ли се електроенергетска постројења, енергија и енергенти за погон постројења користе у складу са прописима и стандардима.

Члан 105.

Права електроенергетског инспектора

- (1) Надлежни инспектор има право у вршењу послова инспекцијског надзора рјешењем наредити кориснику електроенергетског постројења да изврши одговарајућа испитивања од стране овлаштене, независне стручне организације у сврху утврђивања техничке исправности, узрока оштећења или хаварије постројења, у случајевима када се то прегледом на лицу мјеста не може утврдити.
- (2) У року од три дана од дана прибављања резултата из става (1) овог члана корисник постројења је дужан да о истим обавјести орган управе надлежан за послове електроенергетске инспекције.
- (3) Корисник постројења је дужан сносити трошкове испитивања из става (1) овог члана.

Члан 106.

- (1) Ради отклањања утврђених недостатака и неправилности надлежни инспектор ће рјешењем наредити мјере које се морају предузети у одређеном року и одредити рок у којем се, о отклањању истих, мора обавјестити орган управе надлежан за послове електроенергетске инспекције.
- (2) Против рјешења из става (1) овог члана, које је донио надлежни инспектор, може се изјавити жалба у року од осам дана од дана пријема рјешења Министарству или кантоналном органу управе надлежном за енергију.

Члан 107.

Права и дужности у погледу изрицања мјера

- (1) Надлежни инспектор има право и дужност рјешењем наредити следеће мјере:
 - 1) Обуставу изградње електроенергетских објеката и постројења у случајевима:
 1. ако се радови не изводе према одобреној пројектној документацији, техничким прописима, стандардима и нормативима што може довести у питање сигурност постројења, животе људи и проузроковати веће материјалне штете,
 2. ако у одређеном року нису отклоњене утврђене неправилности и недостаци,
 - 2) Забрану употребе или коришћења електроенергетских објеката и постројења ако њихов рад или употреба доводи или може довести у опасност живот или здравље људи, или ако њихов рад може проузроковати веће материјалне штете или ометати правилан рад других постројења и система,
 - 3) Забрану извођења радова и употребу непрописно изведених објеката у близини, поред, изнад или испод електроенергетског објекта и постројења чијим извођењем или употребом се угрожава њихов правилан рад или доводи у опасност живот

- и здравље људи, или ако то може проузроковати материјалну штету већег обима.
- (2) У случајевима из става (1) овог члана жалба не одлаже извршење рјешења.

XX. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 108.

- (1) Новчаном казном у износу од 5.000,00 КМ до 15.000,00 КМ казнит ће се за прекршај електроенергетски субјект:
- 1) ако Регулаторној комисији не достави затражене податке и информације (члан 38.);
 - 2) ако неосновано одбија издавање електроенергетске сагласности или прикључење новог купца (члан 61. став (2) тачка 2));
 - 3) ако неосновано обустави купцу испоруку електричне енергије (члан 61. став (2) тачка 6));
 - 4) ако гради и прикључује објекте у електроенергетски систем Федерације који нису у складу са прописима и утврђеним стандардима (члан 72.);
 - 5) ако као ималац дозволе не испуњава обавезе утврђене дозволом (члан 84. став (3));
 - 6) ако отпочне рад и изградњу без дозволе прописане чл. 85.-90. овог закона и
 - 7) ако врши снабдијевање или се бави трговином електричне енергије без дозволе прописане чланом 91. овог закона.
- (2) За прекршај из става (1) овог члана казнит ће се и одговорно лице у друштву новчаном казном у износу од 1.000,00 КМ до 3.000,00 КМ.

Члан 109.

- (1) Новчаном казном у износу од 3.000,00 КМ до 15.000,00 КМ казнит ће се правно лице за прекршај :
- 1) ако неовлаштено преузима електричну енергију, преправља електричне уређује, мјерне уређаје и инсталације, без одобрења Оператора дистрибутивног система, те омета и онемогућава овлаштена лица у обављању електропривредне дјелатности (члан 70.);
 - 2) ако његови објекти нису усклађени са прописима и стандардима и ако угрожавају електроенергетски систем (члан 72.);
 - 3) ако на својој некретности онемогући приступ и одржавање електроенергетских објеката (члан 74. став (2));
 - 4) ако троши електричну енергију без или мимо мјерних уређаја и ако онемогући преглед свог објекта (члан 82.);
 - 5) ако без одобрења електропривредног друштва прикључи свој објект на електроенергетски систем (члан 82. став (1));
 - 6) ако врши засађивање дрвећа и другог растиња на земљишту изнад, испод, у траси или на удаљености са које се може угрозити сигурност електроенергетских објеката, електроенергетских водова, постројења и уређаја, као и људски животи и имовина (чл. 77. и 107. став (1) тачка 2)) и
 - 7) ако гради објекте који нису у функцији обављања електропривредних дјелатности, као и изводи друге радове испод, изнад и поред електроенергетских објеката којим се омета и онемогућава обављање дјелатности производње или преноса или дистрибуције електричне енергије или се угрожава рад и функционисање електроенергетских објеката (чл. 76. став (1) и 107. став (1) тачка 3))

- (2) За прекршај из става (1) овог члана казнит ће се и одговорно лице у друштву новчаном казном у износу од 1.000,00 КМ до 3.000,00 КМ.

Члан 110.

- (1) Новчаном казном у износу од 200,00 КМ до 1.500,00 КМ казнит ће се лице за прекршај:
- 1) ако неовлаштено преузима електричну енергију, преправља електричне уређује, мјерне уређаје и инсталације, без одобрења Оператора дистрибутивног система, те омета и онемогућава овлаштена лица у обављању електропривредне дјелатности (члан 70.);
 - 2) ако на својој некретности онемогући приступ и одржавање електроенергетских објеката (члан 74. став (2));
 - 3) ако без одобрења електропривредног друштва прикључи свој објект на електроенергетски систем (члан 82. став (1));
 - 4) ако троши електричну енергију без или мимо мјерних уређаја и ако онемогући приступ мјерном уређају (члан 82.);
 - 5) ако врши засађивање дрвећа и другог растиња на земљишту изнад, испод, у траси или на удаљености са које се може угрозити сигурност електроенергетских објеката, електроенергетских водова, постројења и уређаја, као и људски животи и имовина (чл. 77. и 107. став (1) тачка 2));
 - 6) ако гради објекте који нису у функцији обављања електропривредних дјелатности, као и изводи друге радове испод, изнад и поред електроенергетских објеката којим се омета и онемогућава обављање дјелатности производње или преноса или дистрибуција електричне енергије или се угрожава рад и функционисање електроенергетских објеката (чл. 76. став (1) и 107. став (1) тачка 3)) и
 - 7) за неовлаштен улазак или приступ електроенергетским објектима, постројењима или електричним водовима који су видно означени знацима забране уласка, приступа или опасности (члан 69.)

Члан 111.

- (1) Новчаном казном од 3.000,00 КМ до 15.000,00 КМ казнит ће се електроенергетски субјект или друго правно лице за прекршај:
- 1) ако не обавјести надлежног инспектора о оштећењима, хаваријама или експлозијама електроенергетског објекта и постројења (члан 103.);
 - 2) ако не поступи по наређењу надлежног инспектора да изврши одговарајућа испитивања (члан 105.);
 - 3) ако настави са радом или употребом електроенергетског објекта и постројења супротно наређењу надлежног инспектора (члан 107. став (1) тачка 1) алинеја 1. и тач. 2) и 3)).
- (2) За прекршај из става (1) овог члана казниће се и одговорно лице у електроенергетском субјекту или другом правном лицу новчаном казном од 1.000,00 КМ до 3.000,00 КМ.
- (3) Заштитна мјера затварања електроенергетског објекта или постројења у трајању од три мјесеца до годину дана изрећи ће се електроенергетском субјекту или другом правном лицу:
- 1) ако не обавјести надлежног инспектора о оштећењима, хаваријама или експлозијама

электро-енергетског објекта и постројења (члан 103.),

- 2) ако не поступи по наређењу надлежног инспектора да изврши одговарајућа испитивања (члан 105.),
- 3) ако настави са радом или употребом електро-енергетског објекта и постројења супротно наређењу надлежног инспектора (члан 107. став (1) тачка 1) алинеја 1. и тач. 2) и 3)).

Члан 112.

- (1) Новчаном казном од 3.000,00 КМ до 15.000,00 КМ казнит ће се електроенергетски субјект, друго правно лице или носилац радње, за прекршај:
 - 1) ако не поступи у складу са чланом 101. став (1) овог закона,
 - 2) ако не обавјести надлежног инспектора о намјераним радовима на ремонту, реконструкцији или стављању ван погона електроенергетског објекта и постројења (члан 101. став (2)),
 - 3) ако писмено не обавјести надлежног инспектора о завршетку изградње електроенергетског објекта или постројења или ако почне са кориштењем електроенергетског објекта или постројења прије извршеног техничког пријема односно издавања рјешења о одобрењу за употребу (члан 102. ст.(1) и (2)),
 - 4) ако писмено не обавијести надлежног инспектора и не достави извјештај о контроли квалитета (члан 102. став (4)),
 - 5) ако не посједује техничку документацију (члан 104. став (1) тачка 1)),
 - 6) ако се не придржава техничких прописа, стандарда и других аката у раду, одржавању и руковању електроенергетским објектима и постројењима или неуредно води евиденције о раду електроенергетског постројења (члан 104. став (1) тач 2), 4) и 6)),
 - 7) ако не отклони недостатке или неправилности на електроенергетском објекту и постројењу, према рјешењу надлежног инспектора, или у одређеном року не обавијести надлежни орган електроенергетске инспекције о отклањању утврђених недостатака или неправилности (чл. 106. и 107. став (1) тачка 1) алинеја 2.).
- (2) За прекршај из става (1) овог члана казниће се одговорно лице у електроенергетском субјекту или другом правном лицу, као и други појединац новчаном казном од 500,00 КМ до 2.000,00 КМ.
- (3) Заштитна мјера затварања електроенергетског објекта или постројења у трајању од три мјесеца до једне године изрећи ће се електроенергетском субјекту, другом правном лицу или имаоцу радње:
 - 1) ако се не придржава техничких прописа, стандарда и других аката у раду, одржавању и руковању електроенергетским објектима и постројењима (члан 104. став (1) тач. 2) и 6)),
 - 2) ако не отклони недостатке или неправилности на електроенергетском објекту и постројењу, према рјешењу надлежног инспектора, или у одређеном року не обавијести надлежни орган електроенергетске инспекције о отклањању утврђених недостатака или неправилности (чл. 106. и 107. став (1) тачка 1) алинеја 2.).

XXI. ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О СИГУРНОСТИ СНАБДИЈЕВАЊА

Члан 113.

Сигурност снабдијевања

- (1) Годишњи извјештај о сигурности снабдијевања електричном енергијом и очекиваној потрошњи припрема Министарство и доставља Влади Федерације до 30. јуна текуће године за претходну годину.
- (2) Извјештај из става (1) овог члана садржи:
 - 1) радну (погонску) сигурност дистрибутивних система за електричну енергију;
 - 2) опис (преглед) имплементираних рестриктивних мјера које су подузете у складу са чланом 65. овог закона;
 - 3) прогнозу биланса производње и потрошње за период од три и десет година;
 - 4) очекиване услове сигурности снабдијевања у наредне три и десет година;
 - 5) примјењене принципе у управљању загушењем у дистрибутивним системима у складу са међународним прописима;
 - 6) очекивани развој производње, снабдијевања и потрошње узимајући у обзир мјере управљања потрошњом и
 - 7) локални, национални и европски циљеви у смислу одрживог развоја.
- (3) Извјештај из става (1) овог члана објављује се на веб страници Министарства.

XXII. ПРЕСТРУКТУРИРАЊЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКОГ СЕКТОРА

Члан 114.

Програм реструктурирања електроенергетског сектора

- (1) Реструктурирање постојећих електропривредних предузећа извршит ће се у складу с Програмом о реструктурирању електроенергетског сектора у Федерацији, а на основу важећих прописа, уз сагласност Парламента Федерације.
- (2) Програм о реструктурирању електроенергетског сектора у Федерацији, на предлог Министарства, доноси Влада Федерације у року од три мјесеца од дана ступања на снагу овог закона.
- (3) Приватизација електропривредних предузећа може се вршити само у складу са посебним законом.

XXIII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 115.

Прелазне и завршне одредбе

- (1) Регулаторна комисија за електричну енергију основана Законом о електричној енергији ("Службене новине Федерације БиХ" број 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 и 83/11) наставља са радом према одредбама овог закона.
- (2) Чланови Регулаторне комисије именовани у складу са ранијим Законом о електричној енергији ("Службене новине Федерације БиХ" број 41/02, 24/05, 38/05, 61/09 и 83/11) наставит ће са обављањем своје функције до истека додјељеног мандата.
- (3) Регулаторна комисија је дужна ускладити одредбе Статута са одредбама овог закона у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.
- (4) Регулаторна комисија је дужна ускладити свој рад и акта са одредбама овог закона у року од 12 мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 116.

- (1) До доношења подзаконских прописа на основу овог закона примјењују се важећи подзаконски прописи.

- (2) До доношења Методологије за утврђивање накнада, рокова и услова за прикључак на дистрибутивну мрежу, те утврђивање износа накнада за прикључење или повећање прикључне снаге, примјењиват ће се важећи правилници о прикључцима које је одобрила Регулаторна комисија.
- (3) Подзаконски акти из става (2) овог члана, ће се ускладити с овим законом у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.
- (4) Подзаконски акти који проистичу из одредби овог закона ће се донијети најдаље у року од 12 мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.
- (5) Захтјеви који су примљени до ступања на снагу овог закона рјешават ће се по одредбама прописа који су важили у вријеме подношења захтјева, уколико је то за подносиоца захтјева повољније.
- (6) У складу са Одлуком Високог представника од 18. септембра 2009. године, којом је донешен Закон о измјенама и допунама Закона о електричној енергији ("Службене новине Федерације БиХ", број 61/09) а који је донио Парламент Федерације ("Службене новине Федерације БиХ", број 83/11), ЈП Електропривреда БиХ ће наставити снабдијевати Брчко Дистрикт до времена када то престану захтјевати услови тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини.
- (7) У складу са развојем тржишта електричне енергије у Босни и Херцеговини, постојећа електропривредна друштва у Федерацији ће наставити са производњом електричне енергије за неквалификоване купце и снабдијевањем неквалификованих купаца, а све у оквиру вршења обавезе јавне услуге.
- (8) У оквиру вршења обавезе јавне услуге постојећа електропривредна друштва у Федерацији ће обављати дјелатност дистрибуције електричне енергије.
- (9) Овлаштења по основу државног капитала у постојећим електропривредним друштвима и у друштвима која настану након реструктурирања електроенергетског сектора, вршит ће Министарство.
- (10) Министар ће, у року од четири мјесеца од дана ступања на снагу овог закона, донијети правилник о прегледу и усклађености пројектне документације у складу са чланом 101. став (1) овог закона.
- (11) Министар ће, у року од четири мјесеца од дана ступања на снагу овог закона, донијети правилник о условима које у погледу кадрова, техничке опремљености морају испуњавати привредна друштва и друга правна лица која врше монтажу, ремонт, ревизију и испитивања електроенергетских постројења и инсталација.
- (12) Министар ће, у року од пет мјесеци од дана ступања на снагу овог закона, донијети правилник о утврђивању испуњавања услова за обављање периодичних прегледа, мјерења и испитивања на електроенергетским постројењима, електричним уређајима, електричним инсталацијама и издавању исправа
- (13) Министар ће, у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона, донијети правилник о условима и начину полагања стручних испита за раднике који раде на руковању и одржавању електроенергетских постројења, инсталација и уређаја која су у функцији

производње, преноса и дистрибуције електричне енергије.

Члан 117.

- (1) Даном ступања на снагу овог закона, на територији Федерације престаје примјена Закона о електричној енергији ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 41/02 и 38/05).
- (2) Даном ступања на снагу овог закона, на територији Федерације престаје примјена Закона о електроенергетској инспекцији ("Службене новине Федерације БиХ", број 8/02)

Члан 118.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Предједавајући
Дома народа
Парламента Федерације БиХ
Радоје Видовић, с. р.

Предједавајући
Представничког дома
Парламента Федерације БиХ
Фехим Шкаљић, с. р.

FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH/UNUTARNJIH POSLOVA

1456

Na osnovu člana 79. stav 1. tačka 2) Zakona o matičnim knjigama ("Службене новине Федерације БиХ", број 37/12), federalni ministar unutrašnjih poslova donosi

PRAVILNIK O IZMJENAMA I DOPUNAMA PRAVILNIKA O OBRASCIMA MATIČNIH KNJIGA I DRUGIM AKTIMA IZ MATIČNIH KNJIGA

Члан 1.

U Pravilniku o obrascima matičnih knjiga i drugim aktima iz matičnih knjiga ("Службене новине Федерације БиХ", бр. 86/12, 25/13, 36/13 и 45/13) u članu 15. iza stava 1. dodaje se novi stav 2., koji glasi:

"Licima koja imaju prebivalište u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine uvjerenje iz stava 1. ovog člana izdaje se na Obrascu broj 13B, koji se nalazi u prilogu ovog pravilnika i čini njegov sastavni dio."

U stavu 3. riječi: "st. 1. i 2. ovog člana" zamjenjuju se riječima: "st. 1., 2. i 3. ovog člana".

Dosadašnji st. 2. i 3. postaju st. 3. i 4.

Члан 2.

U članu 24a. stavu 2. Obrazac broj 14C zamjenjuje se novim Obrascem broj 14C, a koji se nalaze u prilogu ovog pravilnika i čine njegov sastavni dio.

Члан 3.

Ovaj pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Службеним новинама Федерације БиХ".

Broj 01-03-02-1-176
20. augusta/kolovoza 2013. godine
Sarajevo

Ministar
Predrag Kurteš, с. р.

Obrazac broj 14C (član 17. stav 2.)
Format A4

Podnosilac zahtjeva

PREZIME I IME	
JMB	
Adresa	
Kontakt-telefon	
Datum	

OPĆINA/GRAD _____

(naziv službe za matične knjige)

Predmet: Prijava (zahtjev) za ispravku-promjenu podataka u matičnoj knjizi, s tim što se ova prijava ne primjenjuje za promjenu ličnog imena u MKR-u prema tački 54. Uputstva o načinu vođenja matičnih knjiga

Tražim ispravku-promjenu u matičnoj knjizi ROĐENIH, DRŽAVLJANA, VJENČANIH ILI UMRLIH (potrebno zaokružiti knjigu u kojoj se vrši ispravka-promjena) za lice _____ (prezime i ime)

Za ISPRAVKU-PROMJENU (potrebno zaokružiti) dajem sljedeće podatke:

	Postojeći podaci	Potrebno upisati
Prezime		
Ime		
JMB		
Datum rođenja		
Mjesto rođenja		
Datum sklapanja braka		
Državljanstvo		
Prezime bračnog partnera		
Ime bračnog partnera		
Prezime oca		
Ime oca		
Prezime majke		
Ime majke		
Dan, mjesec i godina rođenja		
Dan, mjesec i godina smrti		
Mjesto smrti		
Mjesto sahrane		
JMB		

Napomena: Za podatke koji nisu potrebni ili nisu utvrđeni rubrika ostaje prazna.

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____

Podnosilac prijave

(prezime i ime)

**FEDERALNO MINISTARSTVO
POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I
ŠUMARSTVA**

1457

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05), u cilju provođenja Općeg plana Vlade Federacije BiH u borbi protiv korupcije broj 03-34-79/12 od 13.05.2013. godine, federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donosi

RJEŠENJE

I.

Imenuje se Radna grupa za borbu protiv korupcije u Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u sastavu:

- 1) Edvin Šarić, dipl. pravnik, predsjednik
- 2) Branimir Stipičić, dipl. ecc., član
- 3) Suada Mujkanović, dipl. pravnik, član
- 4) Vildana Toroman, dipl. ecc., član
- 5) Josip Jukić, dipl. ecc., član
- 6) Jadranka Redžević, administrativno tehničko lice.

II.

Zadatak Radne grupe iz tačke I. ovog rješenja je da u skladu sa odredbama Općeg plana Vlade Federacije BiH za borbu protiv korupcije broj 03-34-79/12 od 13.05.2013. godine u roku od 30 dana imenovanja po propisanoj metodologiji i na propisanim obrascima, dostavi usvojene akte-planove ovog Ministarstva, Timu za monitoring i koordinaciju za provođenje Općeg plana Vlade Federacije BiH za borbu protiv korupcije.

III.

Administrativno tehničko lice bez prava glasa obavlja administrativno-tehničke poslove Radne grupe, priprema zapisnike sa sastanaka, izrađuje izvještaj o radu Radne grupe i obavlja druge poslove po zahtjevu predsjednika Radne grupe.

IV.

Radna grupa je dužna u provođenju aktivnosti, postupiti u skladu sa odredbama Općeg plana Vlade Federacije BiH za borbu protiv korupcije uvažavajući ostale zakonske, podzakonske i provedbene akte Ministarstva.

V.

Članovi Radne grupe iz tačke I ovog Rješenja u skladu sa odredbama člana 41. Zakona o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 45/10), tačke V Odluke o načinu obrazovanja i utvrđivanju visine naknade za rad radnih tijela osnovanih od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i rukovoditelja federalnih organa državne službe ("Službene novine Federacije BiH", broj 14/11) imaju pravo na naknadu za rad koja će se utvrditi posebnim rješenjem.

VI.

Ovo rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 01-02-1388-1/13

14. augusta/kolovoza

2013. godine

Sarajevo

Ministar

Jerko Ivanković Lijanović, s. r.

1458

Na osnovu člana 157. stav 2. Zakona o vodama ("Službene novine Federacije BiH", broj 70/06), federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donosi

**PRAVILNIK
O IZMJENI PRAVILNIKA O USLOVIMA I
KRITERIJIMA KOJE MORAJU ZADOVOLJITI
OVLAŠTENA PRAVNA LICA ZA OBAVLJANJE
STRUČNO-TEHNIČKIH POSLOVA IZ NADLEŽNOSTI
AGENCIJA ZA VODE I NAČINU IZDAVANJA
OVLAŠTENJA**

Član 1.

U Pravilniku o uslovima i kriterijima koje moraju zadovoljiti ovlaštena pravna lica za obavljanje stručno-tehničkih poslova iz nadležnosti agencija za vode i načinu izdavanja ovlaštenja ("Službene novine Federacije BiH", br. 75/09 i 43/10), član 3. mijenja se i glasi:

"Član 3.

"Stručno-tehničke poslove iz člana 2. tač. 1. i 2. ovog Pravilnika, uz ispunjavanje ostalih uslova utvrđenih ovim Pravilnikom, može vršiti pravno lice koje je prema Odluci o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 ("Službeni glasnik BiH", broj 47/10), koja se u skladu sa članom 5. Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 64/07 i 80/11) primjenjuje na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, registrovano za obavljane djelatnosti:

- gradnje hidro-građevinskih objekata, pod šifrom 42.91, za stručno-tehničke poslove iz člana 2. tačka 1. ovog Pravilnika i
- inženjerske djelatnosti i s njima povezano tehničko savjetovanje, pod šifrom 71.12, za stručno-tehničke poslove iz člana 2. tačka 2. ovog Pravilnika."

Član 2.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 05-02/1-2142-1/13

21. augusta 2013. godine

Sarajevo

Ministar

Jerko Ivanković Lijanović, s. r.

Temeljem članka 157. stavak 2. Zakona o vodama ("Službene novine Federacije BiH", broj 70/06), federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva donosi

**PRAVILNIK
O IZMJENI PRAVILNIKA O UVJETIMA I
KRITERIJIMA KOJE MORAJU ZADOVOLJITI
OVLAŠTENE PRAVNE OSOBE ZA OBAVLJANJE
STRUČNO-TEHNIČKIH POSLOVA IZ
MJERODAVNOSTI AGENCIJA ZA VODE I NAČINU
IZDAVANJA OVLAŠTENJA**

Članak 1.

U Pravilniku o uvjetima i kriterijima koje moraju zadovoljiti ovlaštene pravne osobe za obavljanje stručno-tehničkih poslova iz mjerodavnosti agencija za vode i načinu izdavanja ovlaštenja ("Službene novine Federacije BiH", br. 75/09 i 43/10), članak 3. mijenja se i glasi:

"Članak 3.

"Stručno-tehničke poslove iz članka 2. toč. 1. i 2. ovoga Pravilnika, uz ispunjavanje ostalih uvjeta utvrđenih ovim Pravilnikom, može vršiti pravna osoba koja je prema Odluci o klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 ("Službeni glasnik BiH", broj 47/10), koja se sukladno članku 5. Zakona o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 64/07 i 80/11) primjenjuje na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, registrirana za obavljane djelatnosti:

Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 56/02), Pravilnika o popisu imovine, potraživanja i obaveza broj 05-14-4532/10 od 22.10.2010. godine i člana 13. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata, broj 05-02-331/05 od 25.05.2005. godine, 05-34-945/06 od 15.06.2006. godine, 05-34-333/07 od 13.02.2007. godine, 05-02-2418/07 od 07.08.2007. godine, 05-34-1183/09 od 18.03.2009. godine, 05-34-2960/09 od 20.10.2009. godine broj 05-34-3134/13 od 07.06.2013. i broj 05-34-3716/13 od 10.07.2013. godine, federalni ministar za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata donosi

RJEŠENJE

O IMENOVANJU KOMISIJE ZA NATURALNI POPIS STALNIH SREDSTAVA I SITNOG INVENTARA U 2013. GODINI

Član 1.

Imenuje se Komisija za naturalni popis stalnih sredstava i sitnog inventara u Federalnom ministarstvu za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata u sastavu:

1. Kadrić Fikret, predsjednik komisije,
2. Beba Salko, član,
3. Alilović Ružica, član,
4. Jusufović Sabina, član,
5. Terzo Mirza, član.

Član 2.

Shodno preporukama Ureda za Reviziju komisija će izvršiti sravnjavanje svih stalnih sredstava i sitnog inventara i onda će izvršiti popis.

Komisija je dužna preuzeti popisni materijal za 2013. godinu od Službe za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH - odsjek knjigovodstva, dana 29.12.2013. godine i izvršiti naturalni popis stalnih sredstava i sitnog inventara u Sjedištu ministarstva i Sektoru VOM-a (objekat na adresi Hamdije Kreševljakovića 98a), te objediniti zajedno sa popisnim listama koje će izvršiti komisije formirane u Odsjecima za pitanja evidencija iz oblasti vojne obaveze do 16.01.2014. godine.

Član 3.

Popisni elaborat treba dostaviti Službi za zajedničke poslove organa i tijela Federacije BiH - odsjek knjigovodstvo, do 23.01.2014. godine, koji se sastoji od:

- Rješenje o imenovanju članova popisne komisije,
- Popisne liste stalnih sredstava i inventara,
- Odluke Federalnom ministarstvu za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata, o usvojenom popisu,
- Rješenje o eventualnom rashodu, manjku i višku.

Član 4.

Za učešće u radu Komisije, predsjedniku i članovima Komisije pripada naknada, koju će posebnim rješenjem utvrditi federalni ministar na prijedlog predsjednika Komisije.

Član 5.

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 05-34-3965/13
25. jula/srpnja 2013. godine
Sarajevo

Ministar
Zukan Helez, s. r.

(SI-1062/13-F)

1461

Na osnovu člana 56. Zakona o organizaciji organa uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 35/05), tačke V. Odluke o načinu obrazovanja i utvrđivanja visine naknade za rad radnih tijela osnovanih od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i rukovoditelja federalnih organa državne službe ("Službene novine Federacije BiH", broj 14/11), Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 32/05), Pravilnika o knjigovodstvu Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 56/02), Pravilnika o popisu imovine, potraživanja i obaveza broj 05-14-4532/10 od 22.10.2010. godine i člana 13. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata, broj 05-02-331/05 od 25.05.2005. godine, 05-34-945/06 od 15.06.2006. godine, 05-34-333/07 od 13.02.2007. godine, 05-02-2418/07 od 07.08.2007. godine, 05-34-1183/09 od 18.03.2009. godine, 05-34-2960/09 od 20.10.2009., broj 05-34-3134/13 od 07.06.2013., i broj 05-34-3716/13 od 10.07.2013. godine, federalni ministar za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata donosi

RJEŠENJE

O IMENOVANJU CENTRALNE KOMISIJE ZA KOORDINACIJU POPISA STALNIH SREDSTAVA, SITNOG INVENTARA, POPISA OBAVEZA, POTRAŽIVANJA I BLAGAJNE, SA STANJEM NA DAN 31.12.2013. GODINE

Član 1.

Imenuje se centralna komisija za koordinaciju popisa stalnih sredstava, sitnog inventara, popisa obaveza, potraživanja i blagajne, sa stanjem na dan 31.12.2013. u Federalnom ministarstvu za pitanja boraca i invalida odbrambeno-oslobodilačkog rata u sastavu:

1. Spahalić Nermina, predsjednik komisije,
2. Ganibegović Ibrahim, član,
3. Hodžić Bajro, član,
4. Tičić Nedim, član.

Član 2.

Zadatak Komisije je da do 31.01.2014. godine u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine i Pravilnikom o knjigovodstvu Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, koordinira vršenje popisa stalnih sredstava, sitnog inventara, popisa obaveza, potraživanja blagajne, kao i da o tome sačini konačan izvještaj - Elaborat, izvrši popis obaveza, potraživanja i blagajne, na dan 31.12.2013. godine.

Član 3.

Za učešće u radu Komisije, predsjedniku i članovima Komisije pripada naknada, koju će posebnim rješenjem utvrditi federalni ministar na prijedlog predsjednika Komisije.

Član 4.

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 05-34-3964-1/13
26. jula/srpnja 2013. godine
Sarajevo

Ministar
Zukan Helez, s. r.

(SI-1064/13-F)

OPĆINA CAZIN**1462**

Na osnovu člana 6. i 12. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima ("Službene novine Federacije BiH", broj 12/03), člana 15. stav 2. Odluke o preuzimanju prava i obaveza osnivača JU "Kulturni centar" Cazin, broj: 01/V-40-5949/00 od 20.10.2000. godine i broj: 01/V-05-772/12 od 12.01.2012. godine, u predmetu davanja saglasnosti na imenovanja u organe tijela čije prava i obaveze osnivača vrši općinsko vijeće i općinski načelnik, u skladu sa važećim aktima i zakonskim propisima iz ove oblasti i akta JU "Kulturni centar" Cazin, broj: 22-UO/13 od 15.08.2013. godine i člana 119. Statuta Općine Cazin ("Službene novine Općine Cazin", broj 13/10), općinski načelnik donosi

RJEŠENJE**I**

Daje se saglasnost na Odluku Upravnog odbora JU "Kulturni centar" Cazin, broj: 22-UO/13 od 15.08.2013. godine, o imenovanju ŠARIĆ EMIRA, dipl. menadžer, na poziciju direktora JU "Kulturni centar" Cazin.

II

Mandat imenovanog traje 4 godine od dana imenovanja.

III

Rješenje stupa na snagu danom donošenja i ima se objaviti u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 01/N-05-10616/13

20. augusta/kolovoza

2013. godine

Cazin

Općinski načelnik

Mr. Nermin Ogrješević, s. r.

(SI-1055/13-F)

JZU DOM ZDRAVLJA KALESIJA**1463**

Na osnovu člana 12. stav 3. Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima ("Službene novine Federacije BiH", br. 12/03 i 34/03), člana 66, stav 5. Zakona o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 46/10), člana 38. stav 2. Statuta JZU Dom zdravlja Kalesija i saglasnosti općinskog načelnika Općine Kalesija broj 02-05-2707/13 od 23.08.2013. godine, Upravni odbor JZU Dom zdravlja Kalesija, na sjednici održanoj 25.08.2013. godine, donio je

ODLUKU**O KONAČNOM IMENOVANJU DIREKTORA JZU DOM ZDRAVLJA KALESIJA****I**

Za direktora Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Kalesija imenuje se primarijus dr. Nusret Sinanović, specijalista opšte medicine.

II

Mandat direktora traje četiri godine, a počinje 29.08.2013. godine.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u "Službenim novinama Federacije BiH".

Broj 35-U-1/13

25. augusta/kolovoza

2013. godine

Predsjednik

Hajrudin Huseinović, s. r.

(SI-1065/13-F)

ISPRAVKE**AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE****1464**

Po izvršenom sravnjavanju s izvornikom teksta, utvrđeno je da se u Pravilniku o visini i načinu ulaganja sredstava ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/13) na hrvatskom jeziku potkrala tiskarska pogreška pa se na temelju članka 27. Poslovnika o radu Stručnog savjeta, broj 1.0.-021-440-2/06 od 26. rujna 2006. godine, Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine daje

ISPRAVAK**PRAVILNIKA O VISINI I NAČINU ULAGANJA SREDSTAVA**

1. U članku 3. stavak (1) iza riječi: "ulaganja sredstava" trebaju stajati riječi: "tehničke pričuve životnih i neživotnih osiguranja", a u stavku (2) umjesto riječi: "imovinu utvrđenu" treba da stoje riječi: "sredstva utvrđena".
2. U članku 5. i 6. iza riječi: "sredstava" trebaju stajati riječi: "tehničke pričuve".
3. U članku 10. iza riječi: "tehničke pričuve" trebaju stajati riječi: "neživotnih osiguranja".
4. U članku 11. umjesto riječi: "matematičke pričuve" trebaju stajati riječi: "tehničke pričuve životnih osiguranja".
5. U članku 13. stavak (1) umjesto riječi: "izuzev ulaganja sukladno sa člankom" trebaju stajati riječi: "iz članka".
6. U članku 20. umjesto riječi: "odnosno matematičke pričuve" trebaju stajati riječi: "životnih osiguranja odnosno neživotnih osiguranja".
7. U članku 21. iza riječi: "garancijskog fonda" trebaju stajati riječi: "iz stavka (3) ovog članka".

Broj 1.0.-021-1091-3-1/13

22. kolovoza/augusta

2013. godine

Sarajevo

Direktor

Ivan Brkić, v. r.

SADRŽAJ

PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

1449	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bankama (bosanski jezik)	1
	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o bankama (hrvatski jezik)	3
	Закон о измјенама и допунама Закона о банкама (српски језик)	5
1450	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o cestama Federacije Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)	7
	Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o cestama Federacije Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)	7
	Закон о измјенама и допунама Закона о путевима Федерације Босне и Херцеговине (српски језик)	8
1451	Zakon o poljoprivrednim savjetodavnim službama (bosanski jezik)	8
	Zakon o poljoprivrednim savjetodavnim službama (hrvatski jezik)	13
	Закон о пољопривредним савјетодавним службама (српски језик)	18
1452	Zakon o stočarstvu (bosanski jezik)	23
	Zakon stočarstvu (hrvatski jezik)	34
	Закон о сточарству (српски језик)	45
1453	Zakon o stvarnim pravima (bosanski jezik)	56
	Zakon o stvarnim pravima (hrvatski jezik)	99
	Закон о стварним правима (српски језик)	142
1454	Zakon o zaštiti prirode (bosanski jezik)	188
	Zakon o zaštiti prirode (hrvatski jezik)	222
	Закон о заштити природе (српски језик)	257
1455	Zakon o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (bosanski jezik)	295
	Zakon o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (hrvatski jezik)	316
	Закон о електричној енергији у Федерацији Босне и Херцеговине (српски језик)	337

FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH/UNUTARNJIH POSLOVA

1456	Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obrascima matičnih knjiga i drugim aktima iz matičnih knjiga	359
------	--	-----

FEDERALNO MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, VODOPRIVREDE I ŠUMARSTVA

1457	Rješenje broj 01-02-1388-1/13	362
1458	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uslovima i kriterijima koje moraju zadovoljiti ovlaštena pravna lica za obavljanje stručno-tehničkih poslova iz nadležnosti agencija za vode i načinu izdavanja ovlaštenja (bosanski jezik)	362
	Pravilnik o izmjeni Pravilnika o uvjetima i kriterijima koje moraju zadovoljiti ovlaštene pravne osobe za obavljanje stručno-tehničkih poslova iz mjerodavnosti agencija za vode i načinu izdavanja ovlaštenja (hrvatski jezik)	362
	Правилник о измјени Правилника о условима и критеријима које морају да задовоље овлашћена правна лица за обављање стручно-техничких послова из надлежности агенција за воде и начину издавања овлашћења (српски језик)	363

FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA/BRANITELJA I INVALIDA ODBRAMBENO- OSLOBODILAČKOG/DOMOVINSKOG RATA

1459	Rješenje o imenovanju Komisije za popis obaveza, potraživanja i blagajne, sa stanjem na dan 31.12.2013. godine	363
1460	Rješenje o imenovanju Komisije za naturalni popis stalnih sredstava i sitnog inventara u 2013. godini	363
1461	Rješenje o imenovanju centralne komisije za koordinaciju popisa stalnih sredstava, sitnog inventara, popisa obaveza, potraživanja i blagajne, sa stanjem na dan 31.12.2013. godini	364

OPĆINA CAZIN

1462	Rješenje broj 01/N-05-10616/13	365
------	--------------------------------	-----

JU DOM ZDRAVLJA KALESIJA

1463	Odluka o konačnom imenovanju direktora JZU Dom zdravlja Kalesija	365
------	--	-----

ISPRAVKE

AGENCIJA ZA NADZOR OSIGURANJA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

1464	Ispravak Pravilnika o visini i načinu ulaganja sredstava	365
------	--	-----

NERMIN HALILAGIĆ

**POSEBNE
ISTRAŽNE
RADNJE
KAO ODGOVOR
NA ORGANIZOVANI
KRIMINALITET**

Sarajevo, 2013.

Dr.sc. Meliha Bašić
Dr.sc. Hrvoje Šapina

BUDŽET I RAČUNOVODSTVO BUDŽETA

Sarajevo, 2013.

Izdavač: JP NIO Službeni list BiH Sarajevo, Džemala Bijedića 39/III - Direktor: Dragan Prusina - Telefoni: Centrala: 722-030 - Direktor: 722-061 - Pretplata: 722-054, faks: 722-071 - Oglasni odjel: 722-049, 722-050, faks: 722-074 - Služba za pravne i opće poslove: 722-051 - Računovodstvo: 722-044, 722-046 - Komercijala: 722-042 - Pretplata se utvrđuje polugodišnje, a uplata se vrši UNAPRIJED u korist računa: UNICREDIT BANK d.d. 338-320-22000052-11, VAKUFСКА BANKA d.d. Sarajevo 160-200-00005746-51, HYPO-ALPE-ADRIA-BANK A.D. Banja Luka, filijala Brčko 552-000-00000017-12, RAIFFEISEN BANK d.d. BiH Sarajevo 161-000-00071700-57 - Štampa: GIK "OKO" d.d. Sarajevo - Za štampariju: Mevludin Hamzić - Reklamacije za neprimljene brojeve primaju se 20 dana od izlaska glasila. "Službene novine Federacije BiH", su upisane u evidenciju javnih glasila pod rednim brojem 414. Upis u sudski registar kod Kantonalnog suda u Sarajevu, broj UF 2168/97 od 10.07.1997. godine. - Identifikacijski broj 4200226120002. - Porezni broj 01071019. - PDV broj 200226120002.

Molimo pretplatnike da obavezno dostave svoj PDV broj radi izdavanja poreske fakture.

Izdanje na bosanskom, hrvatskom i srpskom jeziku. Pretplata za II polugodište 2013. godine na "Službene novine Federacije BiH" 110,00 KM. Pretplata za II polugodište 2013. godine na "Službeni glasnik BiH" i "Međunarodne ugovore" 120,00 KM,

Web izdanje: <http://www.sluzbenenovine.ba> - godišnja pretplata 200,00 KM po korisniku